HE 116/2008 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2009

HELSINKI 2008

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2008

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2009.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Jyrki Katainen*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT . . . . . **Y 7**
Suomen 200. budjetti . . . . . Y 7
1. Yhteenveto . . . . . Y 8
2. Lähivuosien talousnäkymät . . . . . Y 14
2.1 Kansainvälinen talous . . . . . Y 14
2.2 Suomen kansantalouden kehitys . . . . . Y 16
2.3 Julkisen talouden näkymät . . . . . Y 20
3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet. . . . . Y 24
3.1 Finanssipolitiikka . . . . . Y 24
3.2 Veropolitiikka. . . . . Y 26
3.3 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä. . . . . Y 28
3.4 EU:n talouspoliittinen koordinaatio . . . . . Y 30
4. Talousarvioesityksen tuloarviot . . . . . Y 32
4.1 Veroperustemuutokset vuonna 2009 . . . . . Y 32
4.2 Verotuloarviot . . . . . Y 33
4.3 Muiden tulojen arviot . . . . . Y 39
5. Talousarvioesityksen määrärahat . . . . . Y 40
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys . . . . . Y 41
5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat . . . . . Y 43
5.3 Määrärahat hallinnonaloittain . . . . . Y 46
5.4 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka . . . . . Y 72
5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot . . . . . Y 73
6. Peruspalvelubudjettitarkastelu . . . . . Y 77
6.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä . . . . . Y 77
6.2 Kunta- ja palvelurakenneuudistus . . . . . Y 78
6.3 Kuntatalouden kehitys vuoteen 2012 . . . . . Y 80
6.4 Kuntien menot . . . . . Y 84
6.5 Kuntien verotulot . . . . . Y 86
6.6 Valtionavut . . . . . Y 87
6.7 Tuottavuuden parantaminen . . . . . Y 94
7. Valtion resurssihallinto . . . . . Y 94
7.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka . . . . . Y 94
7.2 Hallinnon kehittäminen . . . . . Y 96
7.3 Valtionhallinnon tuottavuuden kehittäminen . . . . . Y 98
8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot ja liikelaitokset sekä . . . .
valtion omistajapolitiikka . . . . . Y 101
8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot . . . . . Y 101
8.2 Liikelaitokset . . . . . Y 105
8.3 Valtion omistajapolitiikka . . . . . Y 106

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2009 . . . . . **1**
Taulukko-osa 1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 26
Yleiset määräykset 26

Tuloarviot 1 33
11. Verot ja veronluonteiset tulot 1 33
12. Sekalaiset tulot 2 42
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset 4 65
15. Lainat 5 68

Määrärahat 6 70
21. Eduskunta 6 70
22. Tasavallan presidentti 6 75
23. Valtioneuvoston kanslia 7 78
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala 7 87
25. Oikeusministeriön hallinnonala 8 108
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala 9 138
27. Puolustusministeriön hallinnonala 10 179
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala 11 202
29. Opetusministeriön hallinnonala 13 261
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala 16 358
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala 18 431
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala 19 486
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala 21 568
35. Ympäristöministeriön hallinnonala 24 646
36. Valtionvelan korot 25 680
37. Valtionvelan vähentäminen 25 682

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

Suomen 200. budjetti

Nyt käsillä oleva hallituksen esitys vuoden 2009 talousarvioksi on Suomen 200. talousarvioesitys. Ensimmäinen, vuotta 1810 koskeva talousarvioesitys valmistui Suomen suuriruhtinaskunnan hallituskonseljissa 25. toukokuuta 1810 ja sen hyväksyi keisari Aleksanteri I. Ensimmäisen budjetin loppusumma oli 2 452 241 hopearuplaa ja se oli selvästi ylijäämäinen, sillä arvioidut menot (1 583 332 hopearuplaa) olivat vain kaksi kolmannesta tulojen summasta. Suuri ylijäämä johtui siitä, että kaikkia tulossa olevia menoja ei vielä budjettiesitystä laadittaessa voitu arvioida. Niihin kuuluivat muun muassa sotaväen lakkautuspalkat ja suuriruhtinaskunnan hallintokoneiston rakentamisen aiheuttamat kulut.

Oma budjetti vahvisti keisarin Porvoon valtiopäivillä 1809 antaman lupauksen, että Suomella oli oleva oma valtiontaloutensa. Se merkitsi sitä, että Suomessa kerättävät verot käytettiin maan omiin tarpeisiin, mutta myös sitä, että niillä oli tultava toimeen. Oma valtiontalous oli jatkossa Suomen vähitellen vahvistuvan itsehallinnon tärkeä perusta. Se teki mahdolliseksi oman valtiokoneiston rakentamisen ja omaleimaisen taloudellisen kehityksen. Oma valtiontalous pohjusti tietä valtiolliseen itsenäisyyteen.

Suomen valtion ensimmäisen talousarvioesityksen valmisteli hallituskonseljin valtiovaraintoimituskunta. Hallituskonselji lähetti ruotsinkielisen esityksensä Pietariin, jossa se käännettiin sekä venäjäksi että ranskaksi, jolla kielellä keisari-suuriruhtinas Aleksanteri I antoi budjetin hyväksymisestä tiedottavan käskykirjeensä 20.7/1.8.1810. Siitä lähtien on Suomen valtion talousarvio laadittu vuosittain.

Vuoden 1809 lokakuussa toimintansa aloittanut konselji oli Suomen suuriruhtinaskunnan ylin hallintoelin. Vuonna 1816 sen nimi vaihtui senaatiksi, ja vuonna 1918 senaatista tuli valtioneuvosto ja samalla toimituskunnista tuli ministeriöitä. Valtiovaraintoimituskunnasta tuli valtiovarainministeriö, jonka keskeisiin tehtäviin kuului jatkossakin valtion budjettiesityksen valmistelu. Vuoden 1810 budjetin hyväksyi hallitsija; kansaedustuselimillä ei ollut budjettiin sanan sijaa. Valtiopäivät eivät kokoontuneet yli viiteen vuosikymmeneen Porvoon valtiopäivien jälkeen. Vasta 1860-luvulla valtiopäivät pääsivät osallistumaan budjetin laadintaan. Samaan aikaan (1862) tuli budjetista julkinen asiakirja, jonka tiivistelmä ilmestyi asetuskokoelmassa.

Ensimmäistä talousarvioesitystä laadittaessa noudatettiin Ruotsin valtion tulo- ja menoarvion laadintatapoja ja pääosin vuoden 1696 menosäännön rakennetta. Tulot ryhmiteltiin pääosin eri veromuotojen mukaisesti noin neljäänkymmeneen erään ja menot virastoittain ja erilaisiin toiminnallisiin tarkoituksiin noin viiteenkymmeneen

erään. Menojen ja tulojen luokittelu ei ollut kovin systemaattinen ennen kuin ryhmittely pääluokkiin otettiin vuonna 1841 käyttöön.

Keisari oli Porvoon valtiopäivillä luvannut pitää voimassa maan lait ja omistusoikeuden rikkumattomuuden ja siten Venäjän yhteyteen suuriruhtinaskuntana liitetyssä Suomessa noudatettiin perustaltaan ruotsalaista lakia ja hallintokäytäntöä. Tämä vaikutti jatkossa ratkaisevasti Suomen valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Tämän kehityksen tärkeä ainesosa oli oma valtiontalous, oma budjetti.

Talousarvio on rakenteeltaan ja laajuudeltaan muuttunut paljon 200-vuotisen historiansa aikana. Pohjimmiltaan on kuitenkin kysymys samasta eli talousarvio antaa valtioneuvostolle (vuonna 1810 hallituskonseljille) valtuuden käyttää valtion varoja talousarviossa määritellyissä rajoissa.

1. Yhteenveto

Epävarmuudet maailmantalouden näkymissä ovat lisääntyneet ja nopeutuneesta inflaatiosta on muodostunut maailmanlaajuinen ilmiö. Maailmantalouden kasvun arvioidaan jäävän kuluvana vuonna sekä ensi vuonna viime vuotta hitaammaksi, alle 4 prosenttiin. Yhdysvalloissa hitaan kasvun vaiheen odotetaan kestävän pitkälle ensi vuoteen ja tuotannon kasvavan runsaan prosentin tänä ja ensi vuonna.

Euroalueella kasvun ennakoidaan jäävän tänä vuonna 1½ prosenttiin ja pysyvän hitaana myös ensi vuonna. Vahva euro heikentää yritysten kannattavuutta ja vaikeuttaa vientiä. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen vähentää investointihalukkuutta ja kotitalouksien heikentyneet odotukset pitävät kulutuksen kasvun vaatimattomana.

Kotimaassa talouskehitys on jatkunut alkuvuonna vahvana. Suhdanne on kuitenkin heikkenemässä vuoden loppua kohden ja kokonaistuotannon kasvun arvioidaan asettuvan tänä vuonna 2,8 prosenttiin. Ensi vuonna kokonaistuotannon odotetaan kasvavan 1,8 % viennin ja investointien kasvun hidastuessa. Kotitalouksien ostovoima lisääntyy v. 2009 3½ prosentilla ansiotason nousun, hidastuvan inflaation ja veronkevennysten seurauksena.

Työllisyyden kohentuminen on jatkunut nopeana. Työpaikkojen määrän arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna 40 000:lla ja työllisyysasteen nousevan 70½ prosenttiin. Työttömyysaste alenee v. 2008 keskimäärin 6,2 prosenttiin. Ensi vuonna työllisyyden kasvu hidastuu ja työllisyysasteen ennakoidaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla. Työttömyysasteen ennustetaan painuvan alle 6 prosenttiin työvoiman tarjonnan kasvun hidastuessa. Inflaatio on nopeutunut viime vuodesta huomattavasti. Kuluttajahintojen arvioidaan nousevan tänä vuonna 4,1 %. Vuonna 2009 inflaatio hidastuu 2,8 prosenttiin, kun hintojen nousua kertaluonteisesti kiihdyttäneiden tekijöiden vaikutus poistuu.

Talouspolitiikan linja

Hallituksen tavoitteena on lisätä suomalaisten hyvinvointia parantamalla edellytyksiä työllisyyden tuntuvalle kohentumiselle ja tuottavuuden kasvulle. Vahva talouskasvu yhdessä määrätietoisen työllisyyspolitiikan kanssa voi aikaansaada 80 000—100 000 uutta työpaikkaa vaalikauden loppuun mennessä, jolloin työllisyysaste nousisi n. 72 prosenttiin. Alkuvaalikauden vahvasta työllisyyskehityksestä huolimatta tämän saavuttaminen edellyttää työvoiman tarjontaa tukevia, tuottavuutta vahvistavia ja tuotannon kasvua edistäviä toimenpiteitä sekä suotuisaa kansainvälistä talouskehitystä ja työvoiman kysynnän turvaavaa maltillista työvoimakustannusten nousua. Tämän talousarvioesityksen painopisteinä ovat työnteon kannustavuuden lisääminen ja osaavan työvoiman saannin varmistaminen sekä välittävän sosiaaliturvan kehittäminen.

Julkisen talouden kestävyyden varmistamiseksi tavoitteena on yhtä prosenttia bruttokansantuotteesta vastaava rakenteellinen valtiontalouden ylijäämä vaalikauden lopussa. Väestön ikääntymisen julkiselle taloudelle asettamaan paineeseen pyritään vastaamaan vahvistamalla julkisen talouden kestävyyttä rakenteellisin uudistuksin sekä harjoittamalla vastuullista meno- ja veropolitiikkaa. Talousarvioesitykseen sisältyvät, työllisyyden parantamiseen tähtäävät työn veronkevennykset sopivat hyvin heikkenevään suhdannetilanteeseen. Kokonaisuutena finanssipolitiikan voidaan arvioida olevan ensi vuonna kokonaiskysyntää ja kasvua tukevaa.

Tuottavuuden edistäminen

Väestön ikääntymisen aiheuttama palvelutarpeen kasvu ja julkisen talouden kestävyyden varmistaminen edellyttävät julkisen hallinnon sekä julkisten palveluiden tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä. Tuottavuuden parantamiseen tähdätään erityisesti kunta- ja palvelurakennehankkeen sekä valtion tuottavuusohjelman toimilla. Valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen vuoteen 2011 mennessä n. 9 600 henkilötyövuodella. Lisäksi maaliskuun 2008 kehyspäätöksen mukaisesti käynnistetään uusia tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä, jotka edelleen vähentävät henkilöstötarvetta 4 800 henkilötyövuodella vuoteen 2015 mennessä. Vuonna 2009 tuottavuustoimenpiteet pienentävät valtion henkilöstötarvetta n. 1 940 henkilötyövuodella.

Tuloarviot

Budjettitalouden varsinaisiksi tuloiksi arvioidaan 46 mrd. euroa v. 2009. Tuloista n. 85 % on veroja ja veroluonteisia tuloja, joiden kertymäksi arvioidaan 39 mrd. euroa. Verotulot kasvavat 1,0 % vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Verotulojen kasvua hidastavat mittavat veronkevennykset sekä ennustettu talouskasvun hidastuminen. Muiden tulojen kuin verotulojen arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. EU:lta saatavat tulot vähenevät 193 milj. euroa, mutta toisaalta mm. siirrot eläkerahastosta ja asuntorahastosta kasvavat yhteensä 137 milj. euroa.

Työnteon kannustavuuden lisäämiseksi työn verotusta kevennetään n. 870 milj. eurolla v. 2009. Lisäksi verotusta tarkistetaan ansiotason nousua vastaavasti, mikä ylittää selvästi pelkän inflaatiotarkistuksen. Myös eläkkeensaajien verotusta kevennetään vastaavasti ja lisäksi eläkeläispuolisoiden verotus saatetaan enimmillään työtulojen verotusta vastaavalle tasolle.

Elintarvikkeiden arvonlisäverokanta alennetaan 12 prosenttiin 1.10.2009, mikä vähentää arvonlisäveron tuottoa vuositasolla n. 500 milj. eurolla.

Metsäteollisuuden puun saannin turvaamiseksi puun myyntitulo vapautetaan määräaikaisesti osittain verosta. Vuoden 2010 loppuun mennessä saadusta puun myyntitulosta on tietyin edellytyksin verovapaata tuloa 50 % ja vuoden 2011 loppuun mennessä saaduista tuloista 25 %. Vuonna 2009 puun myyntitulon osittainen verovapaus pienentää pääomatuloverokertymää 105 milj. eurolla.

Tupakkatuotteiden verotusta nostetaan siten, että savukkeiden veroa korotetaan 10 % ja irtotupakan veroa 25 %. Tupakkaveron tuottoarvio nousee muutosten johdosta 35 milj. eurolla.

Määrärahat

Valtion talousarvion määrärahoiksi vuodelle 2009 ehdotetaan ilman valtion velan vähentämistä 45,8 mrd. euroa, mikä on 4,8 % enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvion rakennemuutokset huomioiden määrärahat kasvavat reaalisesti 1,1 %. Hallinnonalojen menot kasvavat reaalisesti 1,1 % ja valtionvelan korkomenojen ennakoidaan lisääntyvän 1,3 % yleisen korkotason nousun seurauksena. Menojen kasvu hidastuu huomattavasti kuluvasta vuodesta, mikä vastaa hallitusohjelman linjauksia.

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2007 tilinpäätös	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys	Muutos, % 2008—2009
Tulovero	14 361	14 790	14 482	-2
Arvonlisävero	13 521	14 496	14 971	3
Muut verot	8 829	9 204	9 426	2
Muut tulot	6 501	7 032	7 030	-0
Yhteensä	43 212	45 522	45 908	1
Nettolainanotto ja velanhallinta[1)]	-	-	-	
Tuloarviot yhteensä	43 212	45 522	45 908	1
Kulutusmenot	12 929	13 691	14 643	7
Siirtomenot	24 363	26 791	27 849	4
Sijoitusmenot	688	652	783	20
Muut menot pl. valtionvelan nettokuoletukset	2 348	2 540	2 480	-2
Yhteensä	40 327	43 673	45 755	5

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

Nettokuoletukset ja velanhallinta[1)]	2 925	1 848	153	-92
Määrärahat yhteensä	43 252	45 522	45 908	1
Tilinpäätösalijäämä	-40			

[1)] Sisältää nettoutettuna vuosittain 48 milj. euroa velanhallinnan menoja vuosina 2007—2009.

Jakamaton varaus

Hallitus ehdottaa, että talousarvioesityksen kehykseen kuuluvat määrärahat vuodelle 2009 ovat 35,5 mrd. euroa, jolloin niin sanotuksi jakamattomaksi varaukseksi jää 121 milj. euroa 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen lisäksi.

Energia- ja ilmastohaasteet

Asuntojen energiakorjauksia ja ympäristöystävällisiä lämmitystapamuutoksia nopeutetaan nostamalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä 3 000 euroon, mikä vähentää verotuloja n. 70 milj. eurolla. Kerros- ja rivitalojen energiakatselmuksia ja -korjauksia tuetaan energia-avustuksilla, joita lisätään 8 milj. eurolla yhteensä 22 milj. euroon, sekä v. 2009 käyttöön otettavilla asunto-osakeyhtiötalojen korotetuilla korkotukilainoilla. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investointihankkeiden tukien valtuutta nostetaan 30 milj. eurolla v. 2009 yhteensä 56,1 milj. euroon. Myös joukkoliikennettä, energiapuun korjuuta sekä bioenergian tuotantoa ja selvityksiä tuetaan.

Toimia työvoiman kohtaanto-ongelman lieventämiseksi

Matalapalkkatuen laajentamiseen varatuista varoista 15 milj. euroa kohdennetaan tukemaan työvoiman kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisua. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä maahanmuuttajien koulutuksen opiskelijapaikkoja lisätään. Metsäalan osaavan työvoiman turvaamiseksi metsäkonealan koulutukseen kohdennetaan lisärahoitusta 4 milj. euroa. Yhteensä ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapaikat kasvavat yli 4 000 opiskelijalla, ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijapaikat n. 400 opiskelijalla sekä metsäalan oppisopimuskoulutuksen ja työvoimapoliittisen koulutuksen paikat yli 200 opiskelijalla. Myös maahanmuuttajataustaisten opettajien pätevöittämiskoulutukseen lisätään varoja. Rahoitusta suunnataan myös nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin, kuten työpajatoimintaan.

Panostuksia osaamisen edistämiseen

Osaamista edistetään mittavilla panostuksilla yliopistokoulutukseen. Vuonna 2009 toimintansa aloittavan Aalto-yliopiston toimintamenoihin kohdennetaan 13,9 milj. euroa ja sen peruspääomaan 200 milj. euroa. Yliopistojen toimintamenomäärärahat kasvavat hallitusohjelman mukaisesti 20 milj. eurolla. Lisäksi julkisoikeudellisiksi laitoksiksi vuoden 2010 alusta muutettavien muiden yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseen suunnataan tässä vaiheessa 50 milj. euroa.

Ikäluokkien pienenemisen johdosta säästyvät varat kohdennetaan perusopetuksen laadun kehittämiseen, jolloin tarkoitukseen varatut

määrärahat kasvavat runsaalla 20 milj. eurolla. Lisäys kohdentuu mm. opetusryhmien koon pienentämiseen sekä tuki- ja erityisopetukseen.

Perhe-etuuksiin korotuksia

Vähimmäismääräiset äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sekä sairauspäivärahat ja kuntoutusrahat korotetaan työmarkkinatuen tasolle 1.1.2009 lukien. Tämä merkitsee n. 170 euron korotusta etuuteen kuukaudessa. Kotihoidontuen hoitorahaa korotetaan 20 eurolla kuukaudessa ja yksityisen hoidon tukea 22,67 eurolla kuukaudessa 1.1.2009 alkaen. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuutta nostetaan 6,3 milj. eurolla uudistusten vuoksi. Lisäksi lapsilisää korotetaan 10 eurolla kuukaudessa kolmannesta lapsesta lukien vuoden 2009 alussa.

Vuonna 2009 aloitettavat väylähankkeet

Vuonna 2009 aloitetaan kuusi uutta väylähanketta, jotka ovat Lusi—Mikkeli -tien parantaminen, Kehäradan toteuttaminen, Pietarsaaren meriväylän tuloväylän syventämishanke, E18 Kehä III:n 1. osa, Seinäjoki—Vaasa -rataosuuden sähköistäminen sekä Kilpilahden uuden tieyhteyden rakentaminen. Näistä E18 Kehä III:n 1. osa ja Seinäjoki—Vaasa -rataosuuden sähköistäminen toteutetaan liikennepoliittisessa selonteossa mainittua aikaistamisrahoitusta käyttäen siten, että Vantaan kaupunki sekä Vaasan kaupunki ja Mustasaaren kunta rahoittavat hankkeet ensi vaiheessa ja valtio maksaa kunnille aiheutuneet kustannukset myöhemmin korottomana. Liikenneturvallisuutta parantavana elinkeinopoliittisena hankkeena toteutetaan Kilpilahden uuden tieyhteyden rakentaminen siten, että Neste Oil Oyj rahoittaa valtiolle kuuluvan hankkeen kustannukset ensi vaiheessa ja valtio maksaa yhtiölle aiheutuneet kustannukset myöhemmin korottomana.

Merenkulun kilpailukyky

Suomalaisen merenkulun toimintaedellytyksiä tuetaan tavoitteena edistää merenkulun työllisyyttä sekä varmistaa laivojen purjehtiminen suomalaisen lipun alla. Alusten miehistökustannusten tuki ulotetaan lakiesityksellä koskemaan uusia alusryhmiä. Merityöaikalakia muutetaan, jolloin työnantaja saa korvausta myös miehistön vaihtojen yhteydessä syntyvistä matkakustannuksista. Näiden muutosten kokonaiskustannus on vuositasolla n. 2 milj. euroa. Tonnistovero uudistetaan kilpailukykyiseksi.

Kuntatalous

Kuntatalouden tila pysyy talouskasvun hidastumisesta huolimatta varsin hyvänä v. 2009. Kuntien verotulojen kasvu kuitenkin hidastuu, kun työllisyys ei enää parane ja tuloverotuksen keventäminen toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Valtionavut kasvavat edelleen melko nopeasti mm. sen vuoksi, että verokevennyksistä johtuvat verotuottomenetykset kompensoidaan valtionosuusjärjestelmän kautta. Toimintamenojen arvioidaan kasvavan hieman vuotta 2008 hitaammin.

Suhdannetilanteen heikentyessä ja epävarmuustekijöiden lisääntyessä riskit kuntatalouden kiristymiselle ovat kasvaneet. Kuntien viime vuosien poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu voi hidastua yllättävänkin nopeasti. Samalla kuntien menojen kasvu pysyy

nopeana, ja työvoiman saantivaikeudet saattavat lisätä palkka- ja ostomenoja vielä ennakoitua enemmän. Käyttötalouden nopean menokasvun rinnalla myös kuntien investointipaineet pysyvät suurina mm. kasvukeskusten infrastruktuuri-investointien, koko kuntakentän suurten peruskorjaustarpeiden sekä rakenneuudistusten täytäntöönpanon edellyttämien investointien vuoksi. Ilman käyttötalouden menokehityksen hillintää sekä investointien kestävää mitoitusta ja ajoitusta kuntatalouden tila uhkaa jälleen heikentyä. Tällöin kuntien velkaantuminen jatkuisi, ja varautuminen tulevien vuosikymmenien palvelujen kysynnän kasvuun heikentyisi olennaisesti.

Valtiontalouden tasapaino

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2009 on 153 milj. euroa ylijäämäinen. Ylijäämä ehdotetaan käytettäväksi valtionvelan vähentämiseen.

Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden ylijäämän arvioidaan v. 2009 olevan 0,7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Taulukko 2. Budjettitalouden ja rahastotalouden tasapaino, milj. euroa

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu[1)]	2009 esitys	Muutos, % 2008—2009
Budjettitalous				
Tulot	43 212	45 961	45 908	-0,1
Menot	40 327	44 041	45 755	3,9
Varsinainen ylijäämä	2 885	1 920	153	
Velanhallinnan menot (-)	-48	-48	-48	
Nettorahoitusylijäämä	2 837	1 872	105	
Rahastotalous				
Tulot	4 605	4 969	5 623	13,1
Menot	2 582	4 232	4 250	0,4
Nettorahoitusylijäämä	2 023	738	1 372	
Budjetti- ja rahastotalous yhteensä[2)]				
Tulot	46 706	48 466	48 991	1,1
Menot	41 799	45 808	47 465	3,6
Nettorahoitusylijäämä	4 860	2 610	1 477	

[1)] Ml. vuoden 2008 I ja II lisätalousarvio.

[2)] Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

Valtionvelka

Budjettitalouden ylijäämä vuodelle 2009 on talousarvioesityksen mukaan 153 milj. euroa. 180 milj. euroa käytetään budjettitalouden velan maksamiseen ydinjätehuoltorahastolle. Valtion asuntorahaston velan arvioidaan vähenevän 155 milj. eurolla. Velanhoitomenoiksi arvioidaan 48 milj. euroa. Näistä eristä koostuen valtionvelan arvioidaan vähenevän 80 milj. eurolla. Vuoden 2009 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 54 mrd. euroa, mikä on n. 27 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 2,4 mrd. euroa v. 2009.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja % BKT:sta

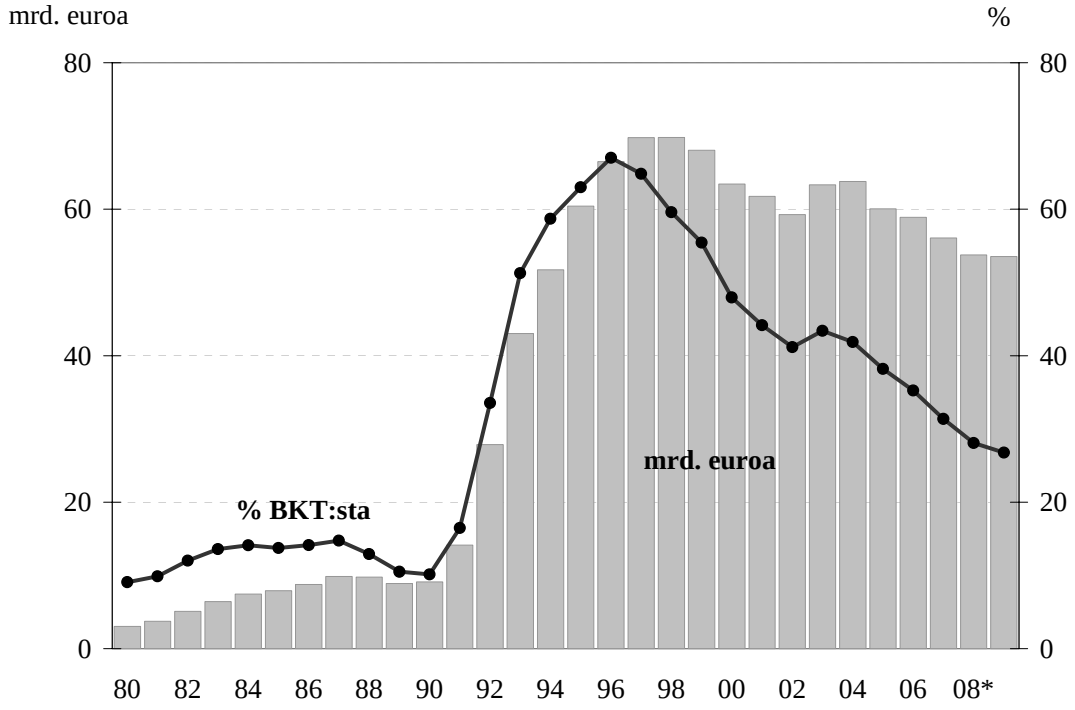

2. Lähivuosien talousnäkymät

2.1 Kansainvälinen talous

Vielä keväällä vireänä jatkunut kehittyneiden maiden talouskasvu osoittaa yhä selvempiä hidastumisen merkkejä. Korkealle nousseet öljyn ja elintarvikkeiden hinnat ovat nopeuttaneet inflaatiota, leikanneet kotitalouksien ostovoimaa ja lisänneet yritysten kustannuksia. Taloustilannetta synkentävät pitkittyvät rahoitus- ja asuntomarkkinoiden ongelmat. Suhdannetilan muutos näkyy kotitalouksien ja yritysten kielteisemmiksi muuttuneissa odotuksissa. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen on myös alkanut näkyä öljyn ja tuotantotarvikkeiden hintakehityksessä. Raakaöljyn hinta on alentunut heinäkuun huipputasolta parikymmentä prosenttia ja useiden muidenkin tuotantotarvikkeiden hintojen nousu on taittunut. Kansainvälinen inflaatio pysyy siitä huolimatta korkeana pitkälle ensi vuoteen. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden 5 prosentista hieman alle 4 prosenttiin vuosina 2008 ja 2009. Useissa kehittyvissä talouksissa ja öljyntuottajamaissa tuotannon kasvu on yhä vahvaa.

Yhdysvalloissa kriisiin ajautuminen on vältetty keskuspankin toimin, mutta pankkien keskinäinen luottamus on yhä heikkoa, mikä pitää keskuspankin ja markkinakorkojen välisen eron suurena. Viimeisinä kahtena vuotena asuntojen rakentaminen on taantunut ja asuntokauppojen määrä supistunut. Asetelma ei muutu tänä vuonna olennaisesti. Asuntojen hintojen alenemisen ennakoidaan jatkuvan, mikä kasvavan työttömyyden ohella lisää ongelmiin ajautuvien talouksien määrää. Ohjauskorko on painettu kahteen prosenttiin, mikä alittaa selvästi viiteen prosenttiin kohonneen hintojen nousun. Kulutusmahdollisuuksia rajoittavat pankkien luotonantomahdollisuuksien kaventumisen ohella kotitalouksien korkeaksi noussut velkaantuminen ja 5,7 prosenttiin kohonnut työttömyys. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen vaimentaa viennin kasvua, vaikka dollarin heikkeneminen on parantanut hintakilpailukykyä. Vuoden jälkipuoliskolla talouskasvun arvioidaan edelleen hidastuvan, pahimmassa tapauksessa jopa taantuvan. Hitaan kasvun vaihe kestänee pitkälle ensi vuoteen ja tuotannon kasvun arvioidaan tänä ja ensi vuonna jäävän runsaaseen prosenttiin.

Kiinan talouden nopea kasvu jatkuu, vaikka viime vuoden talouskasvu, 11,4 %, hidastunee tänä vuonna n. 10 prosenttiin. Investoinnit ovat edelleen keskeinen kasvukomponentti, mutta myös kulutuksen merkitys on alkanut korostua. Kiinan talouden keskeinen ongelma on inflaatio, joka johtuu pääosin ruuan hinnan noususta. Rahapolitiikkaa on asteittain kiristetty mm. lisäämällä kassareservitalletuksia ja rajoittamalla luotonantoa. Ensi vuonna Kiinan talouskasvu jäänee hieman alle 10 prosenttiin.

Venäjän talouskasvu on nopeutunut öljyn hinnan nousun myötä. Kaksi kolmasosaa vientituloista ja puolet keskushallinnon tuloista tulee energiasta. Öljyn hinnan aleneminen onkin talouskehityksen suurin uhka. Vahva kotimainen kysyntä tukee talouskasvua. Investointien ennakoidaan kasvavan tänä vuonna n. 15 %. Keskeiset haasteet liittyvät inflaatioon ja julkisen sektorin menojen kasvuun. Vuosina 2008 ja 2009 talouskasvu jatkuu nopeana.

Euroalueen suhdannekehitys seuraa Yhdysvaltojen tilannetta. Talouden kasvu on alkanut hidastua hyvän alkuvuoden jälkeen. Vahva euro kaventaa yritysten kannattavuutta ja vaikeuttaa vientiä. Eurotalouksien ongelmat ovat lisääntyneet; osa maista kärsii heikkenevästä kilpailukyvystä, osa taas asuntomarkkinoiden ylikuumenemisen aiheuttamista ongelmista. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen laimentaa investointihalukkuutta ja investointien kasvu jääkin tänä ja ensi vuonna vaatimattomaksi. Kotitaloudet ovat lisänneet kulutustaan vain maltillisesti, eikä niiden odotustenjyrkkä heikkeneminen viittaa kulutushalukkuuden vahvistumiseen. Euroalueella pari vuotta jatkunut vahva työllisyyskehitys on alkanut tasaantua ja kausitasoitettu työttömyysaste on kääntymässä lievään nousuun. Tuotannon kasvu hidastuu tänä vuonna 1½ ja ensi vuonna 1,3 prosenttiin.

2.2 Suomen kansantalouden kehitys

Suomessa laskusuhdanne on käynnistynyt kesän kynnyksellä. Kehitys on tämän vuoden osalta kuitenkin kaksijakoinen, sillä työllisyystilanne pysyy hyvänä vielä tämän vuoden loppupuolelle. Kuluttajahintojen yllättävän voimakas nousu on romahduttanut kotitalouksien luottamuksen, mikä yhdistettynä korkeaan velkaantumiseen saattaa vähentää kulutusta vaikeasti ennakoitavalla tavalla. Heikkenevää kysyntää tukevat kuitenkin kulutusta tukevien verokevennysten ajoittuminen ensi vuoteen. Kohonnut kustannustaso vaikeuttaa yritysten toimintaa, ja investointien kasvu pysähtyy ensi vuonna.

Suhdanteet ovat nopeasti heikkenemässä, ja koko tämän vuoden kokonaistuotannon kasvuksi arvioidaan 2,8 %. Eurooppalaisittain talouskehitys on vielä hyvää, mutta perustuu lähinnä muun teollisuuden kuin metsäteollisuuden, rakentamisen ja kotimaankaupan vahvaan kasvuun vuoden alkupuoliskolla. Vuoden toisella puoliskolla kasvu jää vähäiseksi, ja ensi vuodelle ennustetaan enää 1,8 prosentin kasvua. Olemassa on riski myös nopeampaan kasvun hidastumiseen, etenkin kuluvan vuoden lopulla.

Kuvio 2. Kokonaistuotanto ja työttömyys 1990—2009**

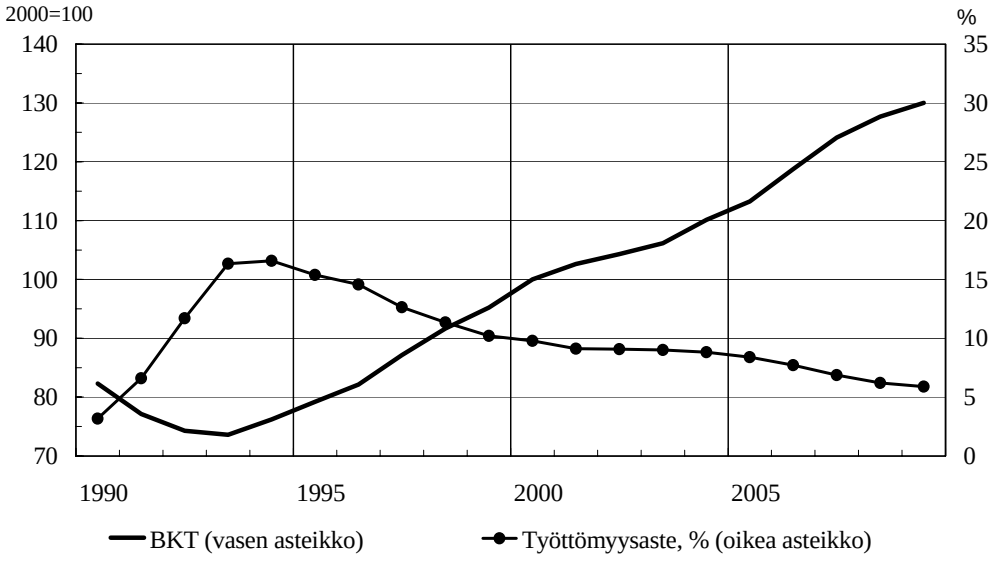

Lähde: Tilastokeskus, ennuste valtiovarainministeriö

Taulukko 3. Kansantalouden kehitys

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	157,3	167,0	179,7	191	200
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	2,8	4,9	4,5	3	2
Työttömyysaste, %	8,4	7,7	6,9	6 1/4	< 6
Työllisyysaste, %	68,0	68,9	69,9	70 ½	70 ½
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,9	1,6	2,5	4	3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	3,4	3,8	4,3	4 ½	4 ½

Ulkomaankauppa

Kansainvälisen kehityksen johdosta vientinäkymät ovat kevään mittaan heikentyneet. Tilanne on vaikein metsäteollisuudessa, erityisesti puutavarateollisuudessa, jonka kysyntä on alkuvuoden ajan vähentynyt rajusti Keski-Euroopan rakentamisen hiipuessa ja kotimaisten kustannusten noustessa yhdistettynä vahvaan euroon. Myös paperiteollisuuden tuotteiden kysyntä on jatkunut heikkona eikä tuotteiden myyntihintoja ole juuri saatu nousemaan. Metalliteollisuudessa uudet tilaukset ovat vähentyneet, mutta tilauskanta oli vielä kesällä hyvä. Erityisesti koneteollisuudelle tyypilliset suuret tilaukset ja pitkät toimitusajat takaavat hyvän kehityksen ensi vuoden puolelle asti. Maailmankaupan kasvun hidastumisen ja metsäsektorin erityishaasteiden johdosta tavaraviennin kasvu painuu tänä vuonna 3½ prosentin tuntumaan. Ensi vuonna viennin kasvu hidastuu yhä loivasti. Vahva metalliteollisuus pysyy edelleen kasvun veturina, mutta myös elintarviketeollisuuden ja kemianteollisuuden kasvunäkymät ovat kohtuulliset.

Tuonnin määrän kasvu hidastuu kuluvana vuonna 3 prosenttiin, sillä raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti jää hieman viimevuotista pienemmäksi teollisuustuotannon kasvun hidastuessa. Investointitavaroiden tuonti jatkuu tänä vuonna viime vuoden tapaan vilkkaana, sillä kotimaiset kone- ja laiteinvestoinnit ovat vahvassa kasvussa. Kevään notkahduksen jälkeen kestokulutustavaroiden tuonnin kasvu nopeutuu. Myös muiden kulutustavaroiden tuonti lisääntyy maltillisesti kotimaisen kulutuskysynnän vauhdittamana. Ensi vuonna tuonnin kasvu jää 2½ prosenttiin.

Kulutus

Kotitalouksien kulutus on alkuvuonna lisääntynyt viime vuotta nopeammin eikä se toistaiseksi ole osoittanut merkittäviä hidastumisen merkkejä. Kasvu säilynee kolmen prosentin tuntumassa tänä ja ensi vuonna. Kulutuksen kasvua tukevat työllisyyden ja ansioiden lisäyksen ohella valtion tuloverotuksen kevennykset, jotka varsinkin ensi vuonna tuovat merkittävän lisän kotitalouksien ostovoimaan, jonka odotetaan parantuvan n. 3½ %. Hintojen nousu syö kuitenkin ostovoiman kasvua. Samaan aikaan kotitalouksien luottamus tulevaisuuteen on alkanut heikentyä. Niinpä autohankintoja ja palveluiden ostamista lukuun ottamatta kotitalouksien kulutusmenojen odotetaan lisääntyvän nopeakasvuisia edellisvuosia hitaam-

min, sillä lainojen takaisinmaksu ja varautuminen hitaampaan talouskasvuun karsivat kuluttajien enimpiä ostohaluja.

Valtion kulutuksen volyymi on pitkälti riippuvainen henkilöstön määrästä, joka on lähivuosina vähenemässä valtion tuottavuusohjelman edetessä. Kuntien kulutuksen määrän ennakoidaan kasvavan 1½ % sekä kuluvana että ensi vuonna. Lisäys johtuu pääosin kuntien sekä ostettujen että itse tuotettujen sosiaali- ja terveyspalvelujen kasvusta.

Investoinnit

Investoinnit lisääntyvät tänä vuonna lähes 4 %, mutta kasvu pysähtyy v. 2009. Asuinrakennusinvestointien määrä vähenee molempina vuosina, vaikka kasvukeskusten asuntotarve pysyy yhä suurena ja valtion tukemien kohtuuhintaisten omistus- ja vuokra-asuntojen rakentamista pyritään lisäämään. Tuotannolliset talonrakennusinvestoinnit jatkuvat erittäin vilkkaina vielä tänä vuonna ja keskimääräistä vilkkaampina myös ensi vuonna, vaikka alkavien rakennushankkeiden määrä on jo tuntuvasti vähentynyt. Kone- ja laiteinvestointien sekä maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu jatkuu vahvana tänä vuonna, mutta hidastuu hieman ensi vuonna.

Teollisuuden investointiaste on runsas 12 %. Lähes puolella yrityksistä investointien tarkoitus on kapasiteetin korvaaminen, runsaalla neljänneksellä kapasiteetin lisääminen ja viidenneksellä rationalisointi. Merkittävä osa teollisuuden investointikuluista etenkin tutkimus- ja kehitysmenoista suuntautuu ulkomaille, lähinnä EU-maihin.

Julkisten investointien määrä kasvoi viime vuonna 9½ %, ja ne lisääntyvät tänäkin vuonna laajojen infrahankkeiden johdosta. Lisäksi kuntien parantunut rahoitusasema edesauttaa mm. kaavoitettuihin alueisiin liittyvien infravelvoitteiden täytäntöönpanoa. Ensi vuonna julkisten investointien ennakoidaan hieman vähenevän, mutta määrä on yhä varsin suuri.

Työllisyys

Tänä vuonna työllisten määrä lisääntyy suhdanteen heikentymisestä huolimatta vielä n. 40 000 henkeä. Monella alalla on työvoiman saatavuusongelmia, vaikka työvoiman tarjonta kasvaa nopeasti etenkin eläkeikää lähestyvien sekä alle 25-vuotiaiden keskuudessa. Myös työperusteinen maahanmuutto lisääntyy. Työllisten määrä kasvaa lähinnä liike-elämää palvelevissa toiminnoissa, kauppa-, majoitus- ja ravitsemispalveluissa sekä rakentamisessa, mutta vähenee hieman teollisuudessa. Rakennetyöttömyys vähenee korkeasuhdanteen, työvoimapalvelujen tehostumisen ja työmarkkinatuen vuoden 2006 uudistusten ansiosta, mutta sen osuus on yhä runsas kaksi kolmasosaa kaikista työttömistä. Työvoimahallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä on tänä vuonna runsas 3 % työvoimasta.

Vuonna 2009 työvoiman kysynnän kasvu pienenee edelleen, ja keskimäärin työllisiä on n. 3 000 enemmän kuin tänä vuonna. Arviossa on oletettu, että osa-aikaisten työsuhteiden osuus kaikista työl-

lisistä kasvaa jossain määrin. Työpaikat lisääntyvät enää palvelu-elinkeinoissa. Rakentamisen työllisten määrä pysyy ennallaan ja teollisuudessa työvoiman kysyntä vähenee hieman. Työvoiman tarjonnan odotetaan kääntyvän lievään laskuun paitsi suhdanteiden heikkenemisen myös suurten ikäluokkien alkaneen eläkkeelle siirtymisen takia. Työttömien määrä vähenee keskimäärin 160 000 henkeen ja työttömyysaste putoaa 5,9 prosenttiin.

Palkka- ja hintakehitys

Inflaatio on kiihtynyt tuntuvasti kuluvana vuonna. Elintarvikkeiden hintapaineet purkautuivat kuluttajahintoihin suurelta osin tammikuussa. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat jatkoivat jyrkkää nousua vuoden alkupuoliskolla ja kohosivat heinäkuun alussa yli 140 dollariin tynnyriltä; tämän jälkeen tynnyrihinnat ovat alentuneet runsaan 110 dollarin tuntumaan. Työkustannusten nousu on selvästi nopeutunut ja inflaatiota ovat nostaneet myös valmisteverojen sekä terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset. Asuntohintojen sekä korkojen inflaatiota lisäävän vaikutuksen odotetaan pienenevän, mutta toisaalta vuokrien nousu on nopeutunut. Kuluttajahintojen nousuvauhdin arvioidaan pysyvän loppuvuodesta kesäkuukausien tasolla. Vuonna 2008 kuluttajahintaindeksi kohoaa keskimäärin 4,1 %. Vuoden 2009 hinta-arvio perustuu oletukseen, että raakaöljyn ja elintarvikkeiden euromääräiset maailmanmarkkinahinnat kohoavat vain hieman tämänvuotista keskiarvoa korkeammalle. Työkustannusten nousu pysyy vuoden aikana lähes ennallaan, mutta asuntohintojen ja korkojen vaikutus kuluttajahintojen nousuun pienenee edelleen. Inflaatio pysyy ensi vuoden alussa vielä 3½ prosentin tienoilla ja alenee sen jälkeen hitaasti. Mikäli elintarvikkeiden arvonlisäveron alennus siirtyy kuluttajahintoihin odotetulla tavalla, kuluttajahintaindeksin nousuvauhti voi vuoden lopulla hidastua 2 prosentin tuntumaan. Vuonna 2009 indeksi kohoaa kuitenkin vielä keskimäärin 2,8 %.

Kuluvana vuonna palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan kohoavan nimellisesti 5½ %. Palkkasumma kasvaa 7 %, sillä työpanoksen arvioidaan lisääntyvän vielä 1½ %. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kohoavat palkkasummaa hitaammin lähinnä työttömyysvakuutusmaksun alenemisen vuoksi. Vuonna 2009 palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa 5 % tämänvuotisesta. Kun palkankorotukset painottuvat vuoden loppupuolelle, seuraavaan vuoteen siirtyvä palkkaperintö pienenee vain hieman kuluvan vuoden lopun lukemista. Palkkasumman kasvu hidastuu runsaaseen 5 prosenttiin, sillä työtuntien määrä ei enää juurikaan kasva. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut lisääntyvät 4 %, sillä työttömyysvakuutusmaksun on oletettu alenevan ja valtion sekä kuntien työeläkemaksut alenevat.

Työkustannusten nousun ja hidastuvan tuottavuuskehityksen myötä tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkenee kuluvana vuonna useimmilla teollisuuden toimialoilla. Kehityskuva jatkuu samanlaisena myös ensi vuonna; muussa kuin sähköteknisessä teollisuudes-

sa kilpailukyky näyttäisi painuvan v. 2009 jo alle pitkän aikavälin keskiarvon. Heikkenevän kehityksen pysäyttäminen ja kilpailukyvyn kääntäminen kohenevalle uralle asettaakin varsin ahtaat rajat seuraavien vuosien palkanmuodostukselle.

2.3 Julkisen talouden näkymät

Nopeana jatkunut talouskasvu on viime vuosina vahvistanut tuntuvasti julkisen talouden rahoitusasemaa. Työllisyyden koheneminen, yritysten hyvä tuloskehitys ja varallisuusarvojen nousu ovat näkyneet julkisen talouden vero- ja omaisuustulojen kasvuna. Samalla kuitenkin myös menojen kasvu on nopeutunut. Tänä vuonna julkisen talouden nettoluotonanto jääkin viimevuotista jonkin verran heikommaksi, n. 5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Suhdannenäkymien heikentyessä julkisen talouden ylijäämän arvioidaan pienenevän selvästi ensi vuonna. Julkisten menojen osuus kokonaistuotannosta kasvaa hieman. Erityisesti eläkemenojen kasvu nopeutuu demografisten tekijöiden ja inflaation kiihtymisen seurauksena. Veroaste alenee ensi vuonna veronkevennysten seurauksena. Suhdannekorjattu julkisen talouden ylijäämä pienenee v. 2009 kuluvaan vuoteen verrattuna, minkä perusteella finanssipolitiikkaa voidaan luonnehtia kasvua tukevaksi. Julkinen velka (EMU-velka) suhteessa kokonaistuotantoon alenee tänä vuonna 32 prosenttiin ja jatkaa alenemistaan ensi vuonna.

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen

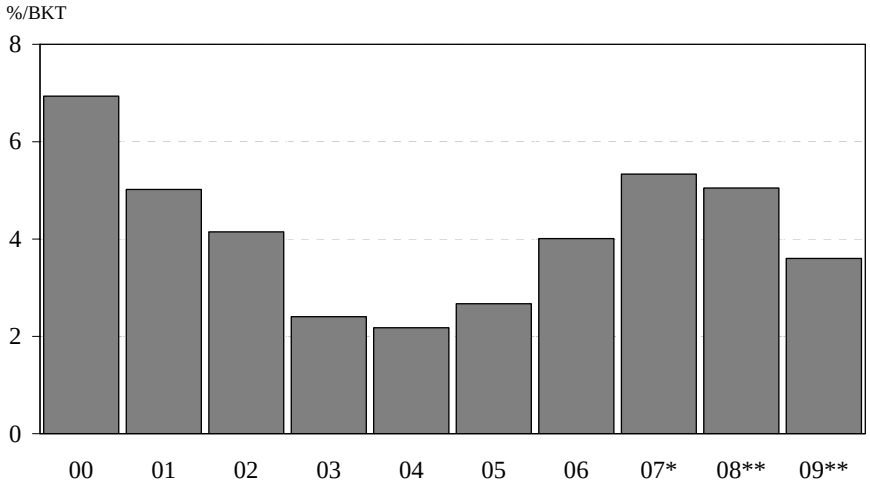

Lähde: Tilastokeskus, ennuste valtiovarainministeriö

Taulukko 4. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	suhteutettuna bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,4	43,8	43,4	42,8	42,3	41,3
Julkisyhteisöjen menot	50,2	50,4	48,9	47,3	46,8	47,1
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	2,2	2,7	4,0	5,3	5,0	3,5
Valtionhallinto	0,4	0,4	0,9	2,1	1,8	0,7
Paikallishallinto	-0,8	-0,6	-0,2	-0,1	0,1	0,0
Työeläkelaitokset	2,8	2,9	3,2	3,0	2,9	2,7
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,2	0,0	0,2	0,3	0,2	0,1
Perusjäämä	2,2	2,6	3,7	4,7	4,3	2,8
Julkisyhteisöjen velka (EMU)	44,1	41,3	39,2	35,1	31,9	30,6
Valtionvelka	41,9	38,2	35,3	31,2	28,1	26,8

Valtiontalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Valtion tulojen odotetaan lisääntyvän kuluvana vuonna 6 % kansantalouden tilinpidon käsittein ja verotulojen hieman hitaammin. Korkeasuhdanteen taittumisen vaikutukset verotuloihin jäävät vielä tänä vuonna verrattain vähäisiksi. Käynnistymässä oleva laskusuhdanne näkyy viiveellä veropohjissa ja -tuotoissa. Menojen kasvu jatkuu kuluvana vuonna poikkeuksellisen voimakkaana ylittäen tulojen kasvun. Tämän seurauksena valtion tilinpidon mukainen nettoluotonanto heikkenee tänä vuonna.

Vuonna 2009 valtion kokonaistulot pysyvät samalla tasolla kuin tänä vuonna. Verotulojen kasvua pienentävät verokevennykset ja veropohjien aiempaa vaatimattomampi kasvu. Verotulojen kannalta suhdannekäänteeseen liittyvät riskit kohdistuvat selvimmin kotitalouksien saamiin pääomatuloihin ja yritysten tuloskehitykseen. Yhteisöveron arvioidaankin supistuvan ensi vuonna. Viime vuosina korkeasuhdanteen tukemana valtion saamat omaisuustulot ovat lisääntyneet poikkeuksellisen voimakkaasti. Tilanne on kuitenkin muuttumassa suhdannenäkymien heikentyessä. Ensi vuonna valtion saamien omaisuustulojen arvioidaankin jäävän ennätysvuotta 2008 pienemmiksi. Menojen kasvu hidastuu kuluvasta vuodesta, mutta on nopeampaa kuin viitenä edeltävänä vuotena mm. hintatason nousun vuoksi.

Valtion rahoitusjäämä on vielä tänä vuonna vajaa 2 % ylijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Ensi vuonna ylijäämä pienenee runsaaseen ½ prosenttiin. Valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen jatkaa alenemistaan ensi vuonnakin ja nimellisesti velan arvioidaan pysyvän vuoden 2008 tasolla.

Kuntatalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Kuntatalous vahvistuu ja on kokonaistasolla tasapainossa v. 2008, kun kuntien verotulot kasvavat edelleen nopeasti parantuneen työllisyyden ja ansiotason nousun lisätessä veropohjaa. Verotulojen ohella valtionosuuksien merkittävä lisäys kohentaa kuntien rahoitustilannetta. Kuntien ja kuntayhtymien menojen kasvu on kuitenkin nopeutumassa samalla, kun talouskasvu on heikkenemässä. Kulutusmenojen nimellinen kasvu nousee yli 6 prosenttiin palkkojen

suurten sopimuskorotuksien seurauksena ja palvelujen ostojen kasvun nopeutuessa. Myös investointien odotetaan edelleen kasvavan.

Kuntatalouden tila pysyy talouskasvun hidastumisesta huolimatta varsin hyvänä myös v. 2009. Verotulojen kasvu kuitenkin hidastuu edellisvuodesta, kun työllisyys ei enää parane ja verokevennykset toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Toisaalta valtionosuudet lisääntyvät selvästi, kun mm. veroratkaisuista aiheutuvat tulomenetykset korvataan kunnille ja kuntien yhdistymisiä tuetaan selvästi aiempaa enemmän. Kulutusmenojen nimellisen kasvun oletetaan hidastuvan n. 5 prosenttiin. Tämä johtuu pääosin siitä, että kunta-alan ansiotason nousu jää palkankorotusten ajoituksista johtuen vuotta 2008 vaimeammaksi. Kuntien menopaineita keventävät lisäksi kuntatyönantajan eläkemaksun keveneminen ja useiden tehtävien siirtyminen kunnilta valtion hoidettavaksi. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen täytäntöönpanovaihe ja työvoiman saantivaikeudet saattavat kuitenkin lisätä kuntien menoja ennakoitua enemmän.

Kuntataloutta käsitellään laajemmin peruspalvelubudjetissa luvussa 6.

Sosiaaliturvarahastot kansantalouden tilinpidon mukaan

Sosiaaliturvarahastot maksavat v. 2008 avustuksia ja etuuksia ja erilaisia sairaanhoitokorvauksia lähes 26 mrd. euroa, minkä lisäksi valtion budjetista maksetaan valtion työsuhteeseen perustuvia työeläkkeitä 3,4 mrd. euroa. Sosiaaliturvaetuudet kasvavat edellisvuodesta 6½ %. Nopeimmin kasvavat kansaneläke-, työeläke- sekä sairausvakuutusmenot. Työttömyysvakuutusmenot vähenevät työttömyyden laskiessa. Kansan- ja työeläkkeiden indeksikorotukset ovat jonkin verran edellisvuosia suuremmat. Sosiaalietuudet, -avustukset ja korvaukset pysyttelevät vuoden 2007 tasolla, eli n. 15½ prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon.

Sosiaaliturvarahastojen maksutulot kasvavat v. 2008 lähes 3½ %, eli selvästi hitaammin kuin maksujen pohjana olevan palkkasumman kasvu. Tämä johtuu siitä, että monia sosiaalivakuutusmaksuprosentteja alennettiin edellisvuodesta. Tulonsiirrot valtion talousarviosta Kansaneläkelaitokselle kasvavat jonkin verran. Sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämän arvioidaan olevan 6 mrd. euroa, mistä valtaosa kertyy työeläkerahastoihin. Työeläkkeiden rahastoinnilla varaudutaan eläkemenojen kasvuun. Myös työttömyysvakuutusrahaston talous on ylijäämäinen, millä vahvistetaan suhdannepuskuria.

Vuonna 2009 sosiaaliturvaetuuksien arvioidaan lisääntyvän runsaat 6½ %, nopeinta vauhtia sitten lamavuosien. Erityisesti työeläkemenot kasvavat voimakkaasti. Indeksikorotukset ovat nopeutuneen inflaation ja tehtyjen palkkaratkaisujen vuoksi poikkeuksellisen suuret. Lisäksi on odotettavissa, että eläkkeelle siirtyminen lisääntyy, sillä kaksi ensimmäistä suurta ikäluokkaa, 1945 ja 1946 syntyneet, ovat oikeutettuja siirtymään vähentämättömälle vanhuuseläkkeelle. Myös eräitä etuuksia korotetaan; vanhempainpäi-

värahojen, sairauspäivärahan sekä kuntoutusrahojen vähimmäistasot nostetaan työmarkkinatuen tasolle ja lapsilisiä korotetaan kolmannesta lapsesta lähtien. Lisäksi korotetaan lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea.

Sosiaaliturvarahastojen maksutulot kasvavat selvästi hitaammin kuin etuusmenot, n. 5½ %. Yksityisen sektorin työnantajien työeläkemaksuprosentit pysyvät vuoden 2008 tasolla, mutta palkansaajien työeläkemaksuprosentit nousevat. Vakuutettujen sairausvakuutusmaksut nousevat hieman, sitä vastoin työttömyysvakuutusmaksut alenevat. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistuu vuodesta 2008 hieman, n. 5,5 mrd. euroon. Ylijäämä kertyy lähes kokonaan työeläkerahastoihin.

3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet

Suomen talouden pitkään jatkunut voimakas kasvu on heikkenemässä. Mitä voimakkaammaksi ja pitkäkestoisemmaksi kansainvälisen talouden heikkouden tila muodostuu, sitä tärkeämpää on, että vakaan talouden kotimaiset perustekijät eli vahva julkinen talous sekä hyvä hintakilpailukyky ovat kunnossa.

Hallitusohjelman mukaan työllisyys voi parantua 80 000—100 000 henkilöllä vaalikauden loppuun mennessä. Tällöin työllisyysaste nousisi n. 72 prosenttiin vaalikauden lopulla. Työllisyyskehitys on ollut alkaneen vaalikauden aikana varsin suotuisaa, mutta tavoiteltuun työllisyyskehitykseen yltäminen edellyttää siitä huolimatta paitsi työvoiman tarjontaa tukevia, myös määrätietoisia tuottavuutta vahvistavia ja potentiaalisen tuotannon uraa kohottavia toimenpiteitä, suotuisaa kansainvälistä talouskehitystä sekä työvoiman kysynnän turvaavaa, maltillista työvoimakustannusten kehitystä. Valtion ja kuntien talouden kestävyys on ratkaisevasti sidoksissa kokonaistuotannon ja työllisyyden kasvun jatkumiseen vahvana.

Suomessa julkisen talouden tilaa tulee hallituksen käsityksen mukaan arvioida lähivuosina ennen kaikkea demografiseen muutokseen varautumisen näkökulmasta. Hallitusohjelman mukaisena tavoitteena on, että työllisyyttä tukevien rakenteellisten uudistusten tukemana valtiontalouteen muodostuu yhtä prosenttia bruttokansantuotteesta vastaava rakenteellinen ylijäämä vaalikauden lopussa.

3.1 Finanssipolitiikka

Suomen talouden pitkään jatkunut voimakas kasvu on hidastumassa nopeasti maailmantaloudessa jo alkaneen hiipumisen myötä. Kansainväliseen taloustilanteeseen liittyvät epävarmuudet ovat edelleen suuret. Suomessa perustekijät ovat olleet kasvua tukevia ja olemme tähän saakka pärjänneet muita paremmin. Luottamus talouskehitykseen on nopeasti kohonneen inflaation myötä kuitenkin heikentynyt, ja kokonaistuotannon odotetaan ensi vuonna kasvavan enää vajaa 2 %.

Vaalikauden loppupuolen näkymiä varjostaa väestön ikääntymisen nopeutuminen. Samalla kun julkiset menot lisääntyvät väestön vanhenemisen myötä, työllisten määrän supistuminen uhkaa hidastaa kokonaistuotannon ja verotulojen kasvua. Tuottavuuden kasvu on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää, kun talouskasvun toinen osatekijä eli työvoima uhkaa vääjäämättömästi vähentyä. Työmarkkinat ovat kiristymässä edelleen, kun työvoiman tarjonnan kasvu vaimenee ja työttömyysaste on lähellä arvioitua rakenteellisen työttömyyden tasoa. Pitkään jatkuneen suhteellisen maltillisten työehtosopimusten kauden jälkeen viime vuonna ja tämän vuoden alussa sovittuihin, vuoden 2010 alkuun ulottuviin sopimuksiin sisältyvät palkankorotukset ovat muodostuneet selvästi korkeammiksi kuin mihin viime vuosina on totuttu. Riskinä on, että solmitut palkkaratkaisut kiihdyttävät inflaatiota ja uhkaavat hintakilpailukykyä. Tämä voi osoittautua ongelmalliseksi työllisyyden kannalta erityisesti siinä tapauksessa, että kansainvälinen talous pysyy pitkään heikkona.

Hallitus pyrkii varautumaan julkiseen talouteen kohdistuvaan paineeseen vahvistamalla julkisen talouden kestävyyttä rakenteellisin uudistuksin sekä harjoittamalla vastuullista meno- ja veropolitiikkaa. Julkisen talouden kestävyyden kannalta työllisyysasteen kohottaminen on välttämätöntä. Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia helpottamaan tarvitaan suurempaa ammatillista ja alueellista liikkuvuutta. Rakenteellista työttömyyttä on pyrittävä alentamaan myös sosiaaliturvan ja koulutusjärjestelmän uudistuksin.

Vuoden 2009 talousarvioesityksessä työvoiman kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi rahoitusta suunnataan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin, ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen ja maahanmuuttajien koulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen sekä maahanmuuttajataustaisten opettajien pätevöittämiskoulutukseen. Myös nuorten työpajatoiminnan rahoitusta lisätään vajaalla 1 milj. eurolla. Muutosturvan toimintamallin mukaiseen työvoimakoulutukseen, muuttoavustukseen ja starttirahaan kohdistuvia määrärahoja lisätään n. 9 milj. eurolla tuen kysynnän kasvusta johtuen.

Julkisten menojen kasvun hillitsemiseksi hallitus on sitoutunut vaalikauden yli ulottuviin menojen kasvua rajoittaviin menokehyksiin. Tuottavuutta pyritään parantamaan kunta- ja palvelurakenneuudistuksen sekä valtion tuottavuusohjelman avulla. Tämä tarkoittaa julkisen toiminnan tehostamista ja julkisen sektorin työvoiman kohdentamista uudelleen vastaamaan paremmin väestön ikääntymisestä aiheutuvia tarpeita. Julkisen sektorin työvoimakysyntä ei saisi muodostaa rajoitetta yksityisen sektorin ja koko kansantalouden kasvumahdollisuuksille.

Hallitusohjelman mukaiset, työllisyyden parantamiseen tähtäävät työn veronkevennykset sopivat hyvin heikkenevään suhdannekuvaan. Kokonaisuutena finanssipolitiikan voidaan arvioida olevan

ensi vuonna talousarvioesitykseen sisältyvien veroratkaisujen myötä kokonaiskysyntää ja kasvua tukevaa.

Veronkevennykset voivat alentaa rakenteellista työttömyyttä. Ne lisäävät kotitalouksien ostovoimaa, alentavat verokiilaa, parantavat siten työnteon ja työn teettämisen kannustimia sekä edesauttavat maltillisia palkkaratkaisuja.

3.2 Veropolitiikka

Hallituksen veropolitiikan keskeiset tavoitteet ovat

— työllisyyden edistäminen työn verotusta keventämällä,
— työvoiman liikkuvuuden ja kohtaannon parantaminen,
— verotuksen oikeudenmukaisuuden lisääminen,
— yrittäjyyden, osaamisen, kotimaisen omistajuuden ja säästämisen edistäminen,
— ympäristönäkökohtien painottaminen ja
— harmaan talouden torjuminen.

Ansiotulojen verotus

Veropolitiikan painopiste on työn verotuksen keventämisessä. Hallitusohjelman mukaisesti koko hallituskaudella työn verotusta kevennetään työllisyyden edistämiseksi yhteensä 1,1 mrd. eurolla. Hallitus tulee puolivälitarkastelussa arvioimaan hallituskauden tuloverokevennysten mitoituksen myös palkkaratkaisut ja julkisen talouden kestävyys huomioon ottaen. Hallituskauden loppupuolella talouskasvun hidastuminen sekä väestön ikääntymisestä seuraava työn tarjonnan väheneminen saattavat antaa aihetta työllisyyden ja kotimaisen kysynnän tukemiseen myös keventämällä verotusta edelleen.

Vuonna 2008 työn verotusta kevennettiin maltillisesti 330 milj. eurolla. Lisäksi tuloveroasteikkoon tehtiin 2 prosentin inflaatiotarkistus. Ansiotason nousu huomioon ottaen kevennys riitti estämään verotuksen kiristymisen. Vuonna 2009 työn verotusta kevennetään n. 870 milj. eurolla. Kevennyksen lisäksi kompensoidaan ansiotason nousun verotusta kiristävä vaikutus ja tehdään 4 prosentin inflaatiotarkistus valtion tuloveroasteikkoon. Veronkevennykset tukevat ostovoimaa, työllisyyttä ja talouskasvua. Veronkevennykset luovat edellytykset suotuisan työllisyyskehityksen jatkumiselle suhdanteiden heikkenemisestä huolimatta ja samalla ne vahvistavat talouden pitkän ajan kasvumahdollisuuksia.

Eläketulon verotusta kevennetään siten, että eläketulon veroaste on kaikilla tulotasoilla enintään vastaavan palkkatulon veroasteen suuruinen. Myös eläkeläispuolisoiden veroaste saatetaan korkeintaan palkansaajan veroasteen tasolle. Eläketulon verotuksen keventäminen toteutetaan kasvattamalla sekä valtion- että kunnallisverotuksen eläketulovähennystä, mikä vähentää verotuloja arviolta runsaalla 200 milj. eurolla.

Hallitusohjelman mukaisesti muutokset kuntien veropohjassa kompensoidaan kunnille täysimääräisesti.

Kuvio 4. Palkkatulon veroaste, %, keskituloinen palkansaaja

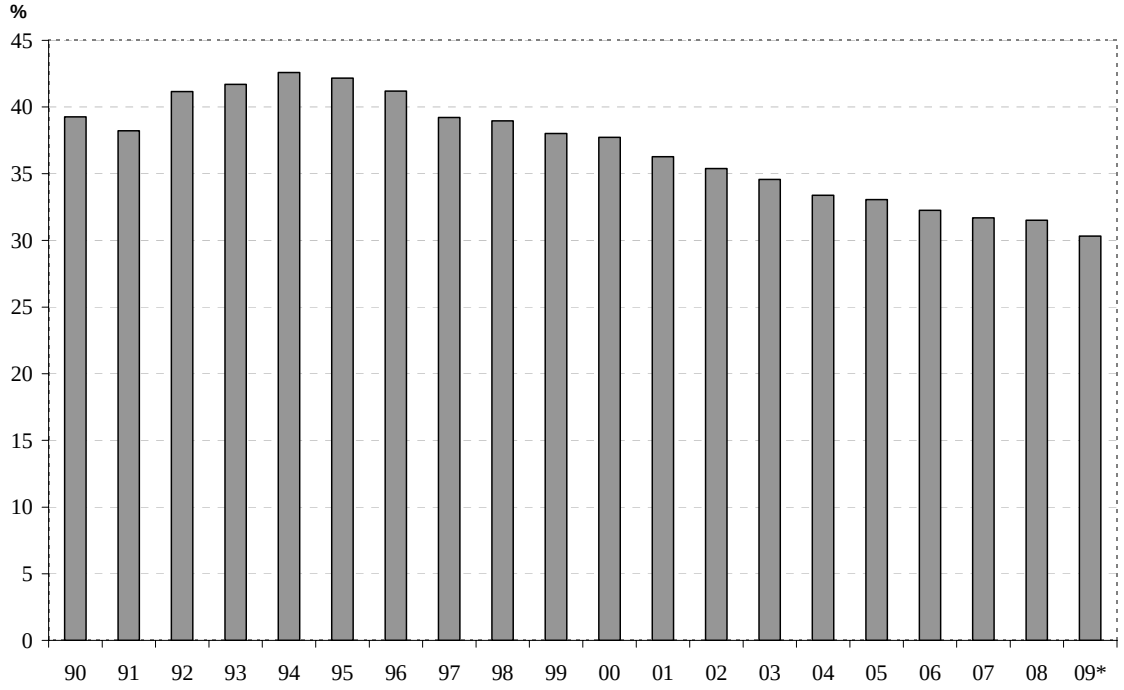

Pääomatulojen verotus

Puun myyntitulo säädetään määräaikaisesti osittain verovapaaksi metsäteollisuuden puun saannin turvaamiseksi. Vuoden 2009 loppuun mennessä saadusta metsätalouden pääomatulona verotettavasta puun myyntitulosta on tietyin edellytyksin verovapaata tuloa 50 % ja vuoden 2010 loppuun mennessä saaduista tulosta verovapaata tuloa on 25 %. Vuonna 2009 puun myyntitulon osittainen verovapaus vähentää pääomatuloveron määrää arviolta 105 milj. eurolla.

Yrittäjyyden, osaamisen, kotimaisen omistajuuden ja säästämisen edistäminen

Hallitus jatkaa hallitusohjelman mukaista verolinjaa. Yritysverotus pidetään kansainvälisesti kilpailukykyisenä ja suomalaisten yritysten kilpailukykyä vaarantavista muutoksista pidättäydytään.

Yritysverolainsäädäntöä sopeutetaan kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin v. 2009, mikä toteutetaan pääsääntöisesti v. 2006 mietintönsä jättäneen yritysverotuksen kehittämistyöryhmän ehdotusten pohjalta. Lakiesitys sisältää säännöksiä muun muassa tilinpäätökseen merkittyjen realisoitumattomien arvonmuutosten verokohtelusta. Lisäksi tonnistoverolakia uudistetaan tonnistoverojärjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn lisäämiseksi.

Asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavat noteeratut osakeyhtiöt vapautetaan tietyin edellytyksin tuloverosta uusien vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen tarjonnan lisäämiseksi.

Elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentaminen osana verotuksen oikeudenmukaisuuden lisäämistä

Hallitusohjelman mukaisesti elintarvikkeiden ja rehujen arvonlisäverokantaa alennetaan 17 prosentista 12 prosenttiin 1.10.2009 lukien. Verokannan alentaminen vähentää kuluttajien maksamaa arvonlisäveroa vuositasolla n. 500 miljoonan euroa ja toisin sanoen vähentää valtion verokertymää vastaavalla summalla. Välillisesti veronalennus kuitenkin tukee talouskasvun jatkumista ja hillitsee kuluttajahintojen nousua. Positiivisten vaikutusten seurauksena välittömästä veromenetyksestä arvioidaan noin puolen palautuvan valtiolle lähinnä veronalennuksen aiheuttamien talouden käyttäytymisvaikutusten kautta: ruuan arvonlisäverokannan alentaminen parantaa kuluttajan yleistä ostovoimaa ja siten myös yksityistä kulutusta sekä työllisyyden paranemisen kautta lisää tuloverojen tuottoa ja pienentää valtion työttömyysturvamenoja.

3.3 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Suomen väestö ikääntyy nopeammin kuin missään muussa EU-jäsenvaltiossa. Työikäinen väestö alkaa supistua jo vuonna 2010, kun ensimmäinen suuri ikäluokka, vuonna 1945 syntyneet, täyttää 65 vuotta. Tilastokeskuksen väestöennusteen (2007) mukaan työikäinen väestö (15—64 vuotta) supistuu vuoteen 2050 mennessä n. 270 000 hengellä.

Työvoiman supistumista voidaan aktiivisin toimin hidastaa pidentämällä työuria sekä alku- että loppupäästä. Lisäksi vähenemistä voidaan yrittää kompensoida aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla. Ongelmaa sillä ei kuitenkaan pystytä poistamaan, ainoastaan lieventämään. Työikäisen väestön supistuminen tulee hidastamaan merkittävästi tulevaa talouskasvua. Kun viime vuosisadalla totuimme runsaan kolmen prosentin vuosikasvuun, joudumme jatkossa tyytymään n. 1½ prosentin vuosikasvuun, kun talouskasvu on yksinään tuottavuuden kasvun varassa.

Samanaikaisesti kun työikäinen väestö vähenee, seniori-ikäisten lukumäärä kasvaa jyrkästi. Vuoteen 2050 mennessä 65 vuotta täyttäneiden määrä lisääntyy n. 700 000 hengellä ja vanhushuoltosuhde kaksinkertaistuu. Kun tällä hetkellä yhtä seniori-ikäistä kohden on neljä työikäistä, v. 2050 heitä on enää kaksi. Väestön nopea ikääntyminen ei aiheudu pelkästään suurten ikäluokkien siirtymisestä eläkeikään, vaan taustalla on myös jatkuva eliniän piteneminen. Tämän seurauksena yli 85-vuotiaiden lukumäärä kasvaa kaikkein nopeimmin. Vuonna 2050 heitä arvioidaan olevan jo 390 000, kun heitä on nyt 100 000.

Väestöennusteen mukaan 65-vuotiaan miehen elinajanodote kasvaa kuudella vuodella ja vastaavan ikäisen naisen viidellä vuodella vuoteen 2050 mennessä. Eliniän piteneminen on myönteinen asia ja heijastaa hyvinvoinnin kasvua, mutta lisää samalla vanhusten hoidon tarvetta. Hoito- ja hoivamenojen rahoitusongelmia lieventäisi, jos vanhusten toimintakykyisten vuosien määrää pystyttäisiin kasvattamaan likimain yhtä paljon kuin elinikä pitenee. Eläkejärjestel-

mässä elinajan piteneminen ei ole merkittävä uhka eläkkeiden kestävälle rahoitukselle.

Väestöennusteen mukainen kehitys merkitsee erittäin suurta haastetta vanhusten hoivapalvelujen järjestämiselle ja rahoitukselle. Tällä on seurauksia myös työmarkkinoille. Jos hyvinvointipalvelut tuotettaisiin nykyisillä rakenteilla niin 2020- ja 2030-luvuilla, jolloin hoivan tarve kasvaa eniten, runsaat puolet työikään siirtyvistä nuorista ikäluokista pitäisi palkata julkiselle sektorille. Tällainen kehitys johtaisi siihen, että työpaikkojen määrä kasvaisi tuntuvasti kuntien järjestämisvastuulla olevissa sosiaali- ja terveyspalveluissa, mutta vähenisi merkittävästi yksityisellä sektorilla. Työvoimapula ja samanaikainen palvelutarpeen kasvu uhkaavat voimistaa palvelujen kallistumista ja lisätä kustannuksia. Siksi mm. Paras-hankkeessa ja valtion tuottavuusohjelmassa tuottavuuden parantaminen on nostettu keskeiseksi tavoitteeksi kustannusten kasvun hillinnässä.

Julkisen talouden kestävä rahoitus joutuu koetukselle tilanteessa, jossa eläke- ja hoivapalvelujen menopaineet kasvavat samanaikaisesti työvoiman vähentyessä ja kansantuotteen sekä sen myötä veropohjan kasvun hidastuessa. EU:n piirissä tehtyjen laskelmien mukaan ikäsidonnaiset menot, eli eläke- ja terveydenhuollon sekä pitkäaikaishoidon menot, kasvavat Suomessa runsaat 5 % suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2050 mennessä. Eläkemenojen kovin nousupaine ajoittuu 2010-luvulle, kun taas hoivapalvelujen menot kasvavat voimakkaimmin vasta tämän jälkeen.

Suomessa on varauduttu väestön nopean ikääntymisen aiheuttamiin menopaineisiin paremmin kuin monessa muussa EU-jäsenmaassa:

— Valtio on kurinalaisella finanssipolitiikallaan vähentänyt velkaantuneisuuttaan ja siten korkomenojaan. Tällä tavoin on luotu tilaa väestön ikääntymisestä aiheutuvalle menojen kasvulle.

— Työeläkkeitä on rahastoitu, minkä vuoksi nousupaine eläkemaksuissa jää olennaisesti pienemmäksi kuin eläkemenoissa. Lisäksi on sovittu lisärahastoinnista vuoteen 2013 saakka.

— Tämän lisäksi on tehty useita eläkeuudistuksia, jotka vahvistavat merkittävästi eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyyttä mm. kannustamalla pitempiin työuriin.

— Julkisen talouden rahoituspohjaa vahvistetaan kasvua ja työllisyyttä tukevalla talouspolitiikalla. Hallitus tavoittelee tällä vaalikaudella 80 000—100 000 uutta työpaikkaa. Pitemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin.

On arvioitu, että v. 2005 voimaan tullut eläkeuudistus yhdessä aiemmin toteutettujen uudistusten kanssa myöhentää eläkkeelle siirtymistä noin kolmella vuodella. Ikääntyneiden työntekijöiden (55—64 -vuotiaat) työllisyys onkin merkittävästi parantunut viime vuosina. Tässä ikäryhmässä työllisyysaste on noussut EU-maiden nopeinta vauhtia, 37 prosentista v. 1998 lähes 55 prosenttiin v. 2007.

Taulukko 5. Väestön ikärakenne Suomessa 2007—2050[1)]

1 000 henkeä	Yhteensä	0—14-vuotiaat	15—64-vuotiaat	yli 65-v.	yli 85-v.
2007	5 297	895	3 528	875	98
2010	5 356	884	3 532	941	113
2020	5 547	918	3 352	1 276	153
2030	5 683	910	3 279	1 494	221
2040	5 730	887	3 295	1 548	349
2050	5 748	896	3 264	1 588	389
Muutos 2007/2050	451	1	-264	713	291

[1)] Lähde: Tilastokeskuksen väestöennuste 2007.

3.4 EU:n talouspoliittinen koordinaatio

Kansainvälisen suhdannetilanteen nopea heikentyminen on koetellut Euroopan unionin sääntöihin perustuvan talouspolitiikan koordinaatiomekanismin toimivuutta. Korkeasuhdannevuosien 2006 ja 2007 aikana neuvoston ja komission taholta painotettiin politiikkasuosituksissa hyvien aikojen huomioon ottamista ja sitä, että ylimääräisiä verotuloja tulisi hyödyntää julkisen talouden ja sen kestävyyden vahvistamiseksi. Useimmissa jäsenvaltioissa nimellinen tasapaino onkin kohentunut selvästi ja kokonaisuutena sekä euroalueen että koko unionialueen julkinen talous oli v. 2007 vahvempi kuin koskaan talous- ja rahaliiton aikana. Koko euroalueen julkisen talouden alijäämä oli viime vuonna 0,7 %. Tosiasiassa harvat jäsenvaltiot kuitenkaan ryhtyivät ylimääräisiin toimenpiteisiin julkisen talouden kohentamiseksi. Verotulot ylittivät budjetoidun, minkä seurauksena tasapaino kohentui. Joissakin tapauksissa ylimääräiset verotulot johtivat myös menolisäyksiin huolimatta talouden ylikuumenemisriskeistä. Kaiken kaikkiaan vuoden 2007 jälkeen enää vain yhdellä maalla, Unkarilla, oli 3 prosentin viitearvon ylittävä ns. liiallinen alijäämä. Heinäkuun ECOFIN-neuvosto tosin käynnisti Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevan alijäämämenettelyn. Tämä tapahtui ennakollisesti, koska maan hallituksen julkistamien budjettiasiakirjojen mukaan alijäämä ylittäisi viitearvon budjettivuonna 2008/2009. Tämä on osin seurausta nopeasti heikkenevästä taloustilanteesta. Osin samasta syystä komissio on antanut myös ennakkovaroituksen luontoisen politiikkaohjeen Ranskalle ja Romanialle.

Keväällä 2007 euroalueen jäsenvaltiot kävivät ensi kertaa ennakollisen, jäsenvaltioiden budjettivalmisteluja koskevan keskustelun, jonka yhtenä tarkoituksena oli arvioida budjettipolitiikkaa koko euroalueen näkökulmasta. Berliinissä pidetyssä kokouksessa jäsenvaltiot sitoutuivat saavuttamaan keskipitkän aikavälin budjettitavoitteensa vuoteen 2010 mennessä, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Keskipitkän aikavälin budjettitavoitteiden asettamisesta sovittiin v. 2005, kun vakaus- ja kasvusopimus uudistettiin. Tavoitteiden tuli olla yhteensopivia kunkin maan pitkän aikavälin

kestävyyshaasteiden kanssa. Koska maiden kasvupotentiaali, velkataso ja julkisen talouden tila eroavat tuntuvasti, ei ole järkevää ja kohtuullista asettaa kaikille maille samaa tavoitetta. Uudistuksen yhteydessä korostettiin myös tavoitteisiin liittyvää kansallista omistajuutta. Toistaiseksi kahdeksan viidestätoista euroalueen jäsenvaltiosta Suomi mukaan lukien on saavuttanut tavoitteen. Suhdanteiden heikentyessä on todennäköistä, että osa jäsenvaltioista jää jälkeen Berliinissä sovitusta tavoiteaikataulusta, josta pidetään edelleen kiinni. Osin Suomen puheenjohtajakaudella käynnistetty keskustelu kansallisista budjettisäännöistä ja menokehyksistä näyttää tuottavan tuloksia, sillä monissa maissa ollaan uudistamassa budjettimenettelyjä ja -lakeja tähän suuntaan, mikä tullee osaltaan myötävaikuttamaan siihen, että keskipitkän ja pitkän aikavälin orientaatio vahvistuu EU- ja euromaiden finanssipolitiikassa. Tämä lisää politiikan uskottavuutta.

Vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamisen yhteydessä sovittiin myös, että jäsenvaltioiden keskipitkän aikavälin tavoitteissa tullaan ottamaan huomioon ns. julkisen talouden implisiittiset vastuut (ikäsidonnaiset menot). Tätä työtä on tehty komission toimesta ja on odotettavissa, että komission esitys saadaan viimeistään vuoden 2009 alussa. Tarkoitus on, että uuden informaation perusteella tarkistetut maakohtaiset keskipitkän aikavälin tavoitteet esitettäisiin syksyllä 2009 laadittavissa jäsenvaltioiden vakaus- ja lähentymisohjelmien päivityksissä. Implisiittisten vastuiden huomioon ottamisen voidaan odottaa nostavan budjettipolitiikan tavoitetasoa. Eri asia on, kuinka nopeasti jäsenvaltioiden odotetaan vastaavan näihin haasteisiin ja sopeuttavan tavoitteenasetteluaan. Suomen kaltaisilta mailta, joissa ikäsidonnaiset menot nousevat väestön ikääntymisen myötä hyvin nopeasti, odotettaneen nopeampaa ja etupainotteisempaa sopeutusta kuin niiltä mailta, joilla väestörakenne on vähemmän epäedullinen.

Euroopan komissio julkisti alkukesällä 2008 raportin talous- ja rahaliiton kymmenenvuotistaipaleen kunniaksi. Laajaan raporttiin liittyi tiedonanto, jossa komissio tekee ehdotuksia mm. talouspolitiikan koordinaation tehostamiseksi. Ehdotuksiin, joita tullaan käsittelemään tulevan vuoden aikana, sisältyy mm. esitys, jonka mukaan budjettipolitiikan seurantaa laajennettaisiin koskemaan sellaisia makrovakauteen liittyviä yleisempiä aihealueita (inflaatio, kilpailukyky, ulkoinen tasapaino), joilla on erityisesti euroalueen mitassa merkittäviä rajat ylittäviä vaikutuksia. Keskustelu on vasta alussa, mutta euroalueen sisäinen eriytyminen tulee olemaan sen suurimpia tulevia haasteita politiikkakoordinaation kannalta.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Taulukko 6. Tuloarviot osastoittain vuosina 2007—2009[1)]

Tunnus	Osasto	v. 2007 tilinpäätös milj. €	v. 2008 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2009 esitys milj. €	Muutos 2008—2009 milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	36 711	38 490	38 879	389	1
12.	Sekalaiset tulot	4 023	4 795	4 805	10	0
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	2 273	1 994	1 991	- 4	- 0
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	205	242	234	- 8	- 3
	Yhteensä	**43 212**	**45 522**	**45 908**	**386**	**1**
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	—	—	—	—	—
	Yhteensä	**43 212**	**45 522**	**45 908**	**386**	**1**

[1)] Taulukossa tuloarviot on esitetty osastoittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Vuonna 2009 valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 45 908 milj. euroa. Tuloista n. 85 % on veroja ja veronluonteisia tuloja. Taulukossa 6 on esitetty tuloarvioiden kehitys osastoittain suhteessa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon.

Vuoden 2008 varsinaisen talousarvion tuloarvioita on tarkistettu vuoden 2008 lisätalousarvioissa, joissa tuloarvioita on nettomääräisesti korotettu 439 milj. eurolla. Verrattuna vuodelle 2008 budjetoituun (eli lisätalousarvioilla täydennettyyn talousarvioon) varsinaisten tulojen arvioidaan vähenevän 0,1 % ja verotulojen kasvavan 0,9 %.

4.1 Veroperustemuutokset vuonna 2009

Hallituksen veropoliittista linjaa käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 3.2.

Vuodelle 2009 ehdotettavien veroperustemuutosten arvioidaan vuositasolla alentavan verotuottoa nettomääräisesti yhteensä n. 1,8 mrd. euroa. Tämä kohdistuu suurelta osin valtion verotuloihin. Veroperustemuutoksista kunnille aiheutuvat verotulomenetykset kompensoidaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

Verotuottoa vähentävät (yhteensä n. 1,8 mrd. euroa)

— Työn verotuksen kevennys n. 870 milj. euroa
— Ansiotason nousun kompensoiminen n. 160 milj. euroa
— 4 prosentin inflaatiotarkistus 340 milj. euroa
— Eläketulon verokevennys 225 milj. euroa
— Kotitalousvähennyksen enimmäismäärän korottaminen 70 milj. euroa

— Verovapaiden matkakustannusten korvausten laajentaminen 5 milj. euroa
— Kulttuurisetelin verovapaus 10 milj. euroa
— Puun myyntitulon verotuksen kevennys 105 milj. euroa
— Ensiharvennushakkuiden verovapaus 5 milj. euroa
— Tonnistoverotuksen muutos n. 10 milj. euroa
— Rajoitetusti verovelvollisten osinkotulojen verotuksen kevennys 15 milj. euroa
— Elintarvikkeiden arvonlisäveron keventäminen 40 milj. euroa

Verotuottoa lisää

— Matkakuluvähennyksen omavastuun korottaminen 31 milj. euroa

4.2 Verotuloarviot

Verokertymiin vaikuttaa veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys, joka on riippuvainen koko kansantalouden ja sen osa-alueiden kehityksestä. Esitetyt veropohja-arviot on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevan taloudellisen katsauksen arvioista ja ennusteista.

Talouskasvu on jatkunut alkuvuonna edelleen vahvana, mikä näkyy myös verotulokertymien vahvana kasvuna. Vuoden 2008 lopulta alkaen talouskasvun arvioidaan vaimenevan ja verotulojen kasvun hidastuvan selvästi. Riskinä on talouskasvun arvioitua voimakkaampi hidastuminen, joka voi johtaa suhdanneherkkien verotulojen — erityisesti pääomatuloveron sekä yhteisöveron — supistumiseen.

Verotuloarvioiden toteutuminen riippuu suuresti siitä, kuinka hyvin veropohjien taso ja kehitys pystytään ennustamaan. Esimerkiksi yksityisen kulutuksen arvon muutos prosenttiyksiköllä vaikuttaa arvonlisäveron tuottoon 100 milj. euroa ja palkkasumman muutos prosenttiyksiköllä valtion tuloveron tuottoon n. 90 milj. euroa. Edellisen hallituskauden tuloarvioiden toteutumisesta tehty tarkastelu osoitti, että ennakoitua parempana toteutunut suhdannekehitys selitti varsinaisesta ennustevirheestä suurimman osan.

OECD:n arvion mukaan Suomen julkisen talouden rahoitusasema reagoi kokonaistuotannon muutoksiin joustokertoimella 0,5. Siten prosenttiyksikön suuruinen muutos talouskasvussa vaikuttaisi koko julkisen talouden rahoitusasemaan 0,5 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon (tuotannon kasvu vahvistaa ja aleneminen heikentää julkista taloutta). Suurin osa vaikutuksesta julkisen talouden tasapainoon välittyy tulopohjien muutosten kautta. Valtion tapauksessa em. joustokertoimen arvioidaan olevan 0,3. Kasvun nopeutuminen yhdellä prosenttiyksiköllä vahvistaisi ja hidastuminen vastaavasti heikentäisi tämän mukaan valtiontaloutta lähes 600 milj. eurolla. Tästä n. 200 milj. euroa selittyy työttömyyssidonnaisten menojen muutoksella ja loppuosa verotulokertymien muutoksella.

Myös talouskasvun rakenne vaikuttaa verokertymiin. Mitä selvemmin kasvu perustuu kotimaisiin kysyntätekijöihin, sitä suuremmaksi muodostuvat positiiviset vaikutukset verokertymiin, sillä viennin kasvun välittömät vaikutukset heijastuvat heikosti verotuottoihin.

Taulukko 7. Eräitä veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavia tulo- ja kysyntäeriä

	2006	2007	2008**	2009**
		muutos, % vuodessa		
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	6	6½	6½	5
— Palkka- ym. tulot	5½	5½	7	5
— Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	4	3½	6	6½
— Pääomatulot	21	16[1)]	4½	2
Toimintaylijäämä	11	11½	4½	2½
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	5½	5½	7½	5½
Arvonlisäveron pohja	5½	5½	6½	5
Bensiinin kulutus	2½	-2	-5	-2
Dieselöljyn kulutus	6	5	2	2
Sähkön kulutus	7	-9½	2	-1
Verollisen alkoholin kulutus	2	2½	-1½	2
Henkilöautojen ensirekisteröinnit	-2	-14	18	-4
Kuluttajahintaindeksi	1½	2½	4	3

[1)] Toisin kuin muut vuotta 2007 koskevat luvut, kyseessä on ennuste. Pääomatulojen määrä vahvistuu vuoden 2007 verotuksen valmistuessa lokakuun 2008 loppuun mennessä.

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu	2009 esitys	2008—2009 muutos, %
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot, milj. euroa	15 074	15 720	15 462	-1,6
Tulovero	14 361	14 790	14 482	-2,1
— Ansio- ja pääomatuloista perittävät verot	9 073	9 288	8 814	-5,1
— Yhteisövero	5 288	5 502	5 668	3,0
Muut tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	713	930	980	5,4

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavia veroja ovat tulovero, korkotulojen lähdevero sekä perintö- ja lahjavero. Näistä arvioidaan kertyvän v. 2009 yhteensä 15 462 milj. euroa, eli 1,6 % vähemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu.

Tuloveron kertymäksi v. 2009 arvioidaan 14 482 milj. euroa, mikä on 2,1 % vähemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Siitä kotitaloudet maksavat vajaan kaksi kolmasosaa ja yritykset yhteisöverona runsaan kolmasosan. Momentin kertymä koostuu useammalta verovuodelta valtiolle tilitettävistä ansio- ja pääomatulo- sekä yhteisöveroista sekä rajoitetusti verovelvollisten maksamasta lähdeverosta.

Ansio- ja pääomatuloverot

Talousarvioesityksen ansio- ja pääomatuloverojen kertymäksi arvioidaan 8 814 milj. euroa, eli 5,1 % vähemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan 5 % v. 2009. Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehityksellä on keskeinen merkitys verotulojen kannalta. Palkkatulojen arvioidaan kasvavan 5 %. Eläketulojen kasvuksi arvioidaan 7½ %, kun taas työttömyysetuuksien arvioidaan alenevan työttömyyden edelleen vähentyessä. Kokonaisuudessaan eläketulojen ja muiden sosiaalietuuksien kasvuksi ennustetaan 6½ %.

Veronalaisten pääomatulojen, joista merkittävimmät erät ovat luovutusvoitot, osinkotulot ja puun myyntitulo, ennustetaan kokonaisuudessaan kasvavan 2 %. Vaikka pääomatulojen osuus veropohjasta on alle 10 %, niiden suhteellinen merkitys tuloarvioiden osuvuuden kannalta on suuri, koska valtio on pääomatuloveron ainoa veronsaaja. Pääomatulojen määrästä saadaan luotettava tieto vasta verovuotta seuraavan vuoden loppupuolella verotuksen valmistuessa. Näin ollen talousarvioesityksen tuloarvioiden pohjana käytettävä vuoden 2007 taso on pääomatulojen osalta vielä ennuste.

Luovutusvoitot ovat kotitalouksien saamien pääomatulojen merkittävin erä. Niitä syntyy mm. arvopaperien ja kiinteistöjen myynnistä. Vuosina 2003—2007 luovutusvoittojen kasvun arvioidaan olleen keskimäärin 25 % vuodessa varallisuusarvojen ja erityisesti pörssikurssien nousun seurauksena. Oman asunnon myyntivoitto on sen sijaan useimmiten verovapaata tuloa, ja näin ollen asuntokauppa on suurelta osin tuloverotuksen ulkopuolella.

Luovutusvoittojen kehitystä on vaikea ennustaa, koska luovutusvoittojen määrä riippuu voimakkaasti vaikeasti ennakoitavasta arvopaperi- ja kiinteistömarkkinoiden hintakehityksestä.

Osakemarkkinoilla neljä vuotta jatkunut kurssien nousu on taittunut kuluvana vuotena. Kurssit laskisivat tänä vuonna n. 19 %, jos osakekurssit pysyisivät heinäkuun mukaisella tasolla loppuvuoden. Talousarvioesityksen tuloarvio pohjautuu oletukseen, että arvopapereista saatavat luovutusvoitot pysyisivät tänä vuonna edellisvuoden tasolla ja alenisivat v. 2009 5 %. Koska varallisuusarvojen voimakas nousu kesti verrattain pitkään, luovutusvoitot voivat kuitenkin edelleen lisääntyä kurssikehityksen heikentymisestä huolimatta. Varallisuusarvojen alenemisen vaikutukset verokertymään näkyvät viiveellä. Riskit luovutusvoittojen ja sen seurauksena niistä maksettavien verojen supistumisesta ovat kuitenkin selvästi kasvaneet.

Ansio- ja pääomatulojen verotusta ehdotetaan kevennettäväksi yhteensä n. 1,8 mrd. eurolla sisältäen työn verotuksen kevennyksen ja inflaatiotarkistuksen sekä eläketulon, puun myyntitulon ja osinkotulojen verotuksen keventämisen. Kevennyksistä aiheutuu verotuottomenetyksiä valtiolle vajaat 1,4 mrd. euroa ja muille veronsaajille n. 0,4 mrd. euroa.

Työn verotusta kevennetään 870 milj. eurolla, minkä lisäksi kompensoidaan ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta 160 milj. eurolla. Lisäksi tehdään vuoden 2009 inflaatioennusteeseen (2,8 %) sekä vuoden 2008 inflaatiotarkistuksen jälkeenjääneisyyden oikaisemiseen perustuva neljän prosentin inflaatiotarkistus valtion tuloveroasteikkoon, minkä arvioidaan vähentävän veron tuottoa vuositasolla n. 340 milj. euroa verrattuna 2008 voimassa oleviin veroperusteisiin. Verokevennykset toteutetaan alentamalla tuloveroasteikon marginaaliveroprosentteja ja ottamalla käyttöön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennyksen korvaava työtulovähennys. Muutokset vähentävät valtion verotuloja n. 1,2 mrd. eurolla ja muiden veronsaajien verotuloja n. 150 milj. eurolla.

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärän korotus 3 000 euroon vähentää verotuloja arviolta 70 milj. euroa, josta valtion tuloveron osuus on 43 milj. euroa. Matkavähennyksen omavastuun korottaminen 600 euroon lisää verotuloja n. 31 milj. euroa, josta valtion osuus on 12 milj. euroa. Komennusmiesten verovapaiden matkakustannusten korvausten laajentamisen arvioidaan vähentävän verotuloja 5 milj. eurolla, josta valtion osuus on 3 milj. euroa. Kulttuurisetelin verovapaus 400 euroon saakka vähentää verotuloja arviolta 10 milj. euroa, josta valtion osuus on n. 6 milj. euroa.

Eläketulon verotusta kevennetään siten, että siitä ei muodostu työtulojen verotusta kireämpää. Samalla saatetaan myös eläkeläispuolisoiden veroaste korkeintaan palkansaajan veroasteen tasolle. Näiden toimien arvioidaan vähentävän verotuloja n. 225 milj. euroa, josta valtion tuloveron osuus on n. 80 milj. euroa.

Puun myyntitulon verotusta ehdotetaan huojennettavaksi siten, että 50 % puun myyntitulosta on verovapaata tuloa. Ensiharvennushakkuista saatavalle puun myyntitulolle ehdotetaan verovapautta koskien 1.4.—31.8.2008 tehtyjä metsänhakkuu- tai puun hankintasopimuksia, joiden perusteella maksettava puun myyntitulo on saatu vuoden 2009 loppuun mennessä. Lisäksi metsävähennystä korotetaan. Näiden toimenpiteiden arvioidaan alentavan pääomatuloveron määrää 110 milj. eurolla.

Euroopan yhteisön säännösten takia rajoitetusti verovelvollisille yhteisöille ja luonnollisille henkilöille maksettavan osingon lähdeveron perinnästä ehdotetaan osittain luovuttavaksi. Tämän arvioidaan vähentävän lähdeveron määrää 15 milj. euroa.

Yhteisövero

Yhteisöiltä arvioidaan kertyvän valtiolle tuloveroa 5 668 milj. euroa, mikä on n. 3,1 % enemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Budjettitalouden yhteisöverokertymä koostuu useammalta verovuodelta valtiolle tilitettävistä veroista, mutta suurin merkitys on samalta vuodelta kertyvillä ennakoilla ja edelliseltä vuodelta kertyvillä ennakontäydennysmaksuilla. Verovuoden 2008 lopullisen yhteisöveron arvioidaan pysyvän vuoden 2007 tasolla.

Vuonna 2008 yritysten suhdannenäkymät ovat alkaneet pitkään jatkuneen korkeasuhdanteen jälkeen heikentyä. Tuloskasvun olete-

taan v. 2009 edelleen hidastuvan työvoima- ja raaka-ainekustannusten nousun seurauksena. Vientisektorin hintakilpailukyky kääntyy tänä vuonna laskuun ja kehityksen odotetaan jatkuvan samankaltaisena myös ensi vuonna. Kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita koskeva epävarmuus on heijastunut yritysten luotoista maksamiin riskipreemioihin. Tämä yhdessä kohoavan korkotason kanssa kasvattaa yritysten rahoituskuluja ja osaltaan heikentää yritysten tuloskehitystä.

Tonnistoverotuksen muutos vähentää yhteisöveron tuottoa n. 10 milj. euroa v. 2009.

Muut tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot

Korkotulojen lähdeveroa arvioidaan kertyvän n. 40 % enemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Kasvu johtuu talletuskannan ja -korkojen v. 2008 voimakkaana jatkuneesta kasvusta. Vuonna 2009 talletuskannan oletetaan hieman vähenevän ja korkotason kääntyvän laskuun, mutta muutosten vaikutus näkyy vasta vuoden 2010 kertymässä.

Perintö- ja lahjaveron tuoton arvioidaan alenevan n. 24 % vuodelle 2008 budjetoidusta. Perintö- ja lahjaveron veropohjan oletetaan kasvavan n. 4 %, mutta vuoden 2008 alussa toteutettu perintöveron kevennys vähentää vielä vuoden 2009 tuottoa verotukseen liittyvien viiveiden vuoksi n. 140 milj. eurolla.

Liikevaihtoon perustuvat verot

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu	2009 esitys	2008—2009 muutos, %
Liikevaihtoon perustuvat verot, milj. euroa	14 148	14 924	15 658	4,9
— Arvonlisävero	13 527	14 266	14 971	4,9

Liikevaihtoon perustuvia veroja ovat arvonlisävero, vakuutusmaksuvero ja apteekkimaksut. Niitä arvioidaan kertyvän 15 658 milj. euroa, mikä on 4,9 % enemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Tästä arvonlisäveron osuus on 14 971 milj. euroa.

Yksityinen kulutus kasvaa arvoltaan n. 5,6 % kasvun painottuessa v. 2009 lähinnä palveluiden kysyntään. Kestokulutushyödykkeiden kysynnän kasvun taittuessa arvonlisäverotuoton arvioidaan kasvavan koko yksityistä kulutusta maltillisemmin eli n. 4,5 % v. 2009. Kotitalouksien kulutushalukkuutta saattavat alentaa myös velkaantuminen, korkojen nousu, inflaatio ja maailmantalouteen liittyvät epävarmuustekijät.

Lokakuussa 2009 toteutetaan elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen 17 prosentista 12 prosenttiin. Alennus ei koske ravintoloissa tapahtuvan ruokatarjoilun arvonlisäveroa, jonka arvonlisäverokanta säilyy edelleen 22 prosentissa. Elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisen vaikutukset valtion verokertymiin konkretisoituvat lähinnä vasta vuoden 2010 puolella. Vuonna 2009 elintarvikkeiden ALV-alennus vähentää valtion verotuloja arviolta n. 40 milj. eurolla. Ensimmäisenä alennusta seuraavana vuonna val-

tion verotulojen menetys on n. 500 milj. euroa, josta osa palautuu verotuloina takaisin kasvaneen yksityisen kulutuksen ansiosta.

Kotitalouksien kulutus muodostaa 60 % koko arvonlisäveron veropohjasta. Sen lisäksi veropohjaan kuuluvat julkisen, verovapaan sekä yksityisen voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotekäyttö ja investoinnit.

Valmisteverot

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu	2009 esitys	2008—2009 muutos, %
Valmisteverot, milj. euroa	4 653	5 087	5 129	0,8
— Alkoholijuomavero	1 015	1 088	1 123	3,2
— Tupakkavero	624	611	650	6,4
— Energiaverot	2 938	3 339	3 309	-0,9

Valmisteveroja arvioidaan v. 2009 kertyvän yhteensä 5 129 milj. euroa, mikä on 0,8 % enemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Valmisteverojen veropohjan kehitys on viime vuosina ollut varsin vakaata, eikä suuria muutoksia ennusteta myöskään vuodelle 2009.

Noin kaksi kolmasosaa valmisteveroista kertyy energiaveroista, joita arvioidaan kertyvän yhteensä 3 309 milj. euroa v. 2009. Energiaverokertymään sisältyy v. 2008 tehty veronpalautusten tekninen muutos, joka kasvattaa energiaverokertymää mutta samalla lisää energiaverojärjestelmän sisällä momentilta 28.91.41 maksettavien palautusten määrää.

Energiaveroista n. 75 % kertyy liikenteestä moottoribensiinin ja dieselöljyn verona ja loput mm. lämmityksestä ja energian tuotannosta. Energiaverojen tuottoennuste pohjautuu työ- ja elinkeinoministeriön kanssa yhteistyössä laadittuun energiatuotteiden kulutusennusteeseen. Ennusteen mukaan moottoribensiinin kulutus alenee n. 2 % ja dieselöljyn kulutus kasvaa n. 2 % v. 2009. Sähkön kulutuksen ennustetaan laskevan n. 1 prosentin v. 2009.

Vuonna 2009 alkoholijuomaveron tuoton arvioidaan kasvavan n. 3 % kuluvalle vuodelle budjetoidusta, kun alkoholin verollisen kulutuksen arvioidaan lisääntyvän 2 %.

Tupakkaveroa arvioidaan v. 2009 kertyvän 650 milj. euroa eli 6 % enemmän kuin on budjetoitu vuodelle 2008. Tupakkaveroa ehdotetaan korotettavaksi siten, että irtotupakan veroa korotettaisiin 25 % sekä savukkeiden ja muiden tupakkatuotteiden veroa 10 %. Korotuksen arvioidaan lisäävän tupakkaveron tuottoa n. 35 milj. eurolla. Tupakkatuotteiden verolliseen kulutukseen vaikuttaa lisäksi se, että Viron arvioidaan saavuttavan savukkeiden veron EU:n vähimmäisverotason vuoden 2009 aikana, minkä myötä Suomen oikeus voimassaolevaan matkustajatuontikiintiöön päättyy. Tupakkatuotteiden kokonaiskulutuksen arvioidaan vuonna 2009 alenevan 2½ %.

Muut verot ja veronluonteiset tulot

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu	2009 esitys	2008—2009 muutos, %
Muut verot ja veronluonteiset tulot, milj. euroa	2 844	2 787	2 630	-5,6
— Autovero	1 217	1 266	1 100	-13,1

Muita veroja ja veronluontoisia tuloja arvioidaan kertyvän 2 630 milj. euroa, ja niiden tuotto laskee 5,6 % vuodelle 2008 budjetoidusta. Autoveroa arvioidaan kertyvän 1 100 milj. euroa, mikä pohjautuu arvioon n. 150 000 uuden henkilöauton myynnistä v. 2009. Uusien henkilöautojen myynti on kasvanut kuluvana vuonna autoveron kevennyksen vuoksi, mutta myyntimäärän arvioidaan laskevan v. 2009 patoutuneen kysynnän purkauduttua. Käytettyjen henkilöautojen tuonniksi arvioidaan n. 25 000 kappaletta.

4.3 Muiden tulojen arviot

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu	2009 esitys	2008—2009 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	4 023	4 853	4 805	-1,0
— siirto valtion eläkerahastosta	4	1 337	1 418	6,0
— EU-tulot	1 273	1 328	1 135	-14,6
— nettotulot osakemyynneistä	863	400	400	-
— valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	398	408	431	5,7
— Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	409	421	407	-3,2
— muut	1 049	959	1 014	5,7

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 4 805 milj. euroa eli 1,0 % vuodelle 2008 budjetoitua vähemmän. Nettotuloiksi osakemyynneistä on arvioitu 400 milj. euroa. Euroopan unionilta saataviksi tuloiksi arvioidaan 1 135 milj. euroa eli runsaat 14 % kuluvalle vuodelle budjetoitua vähemmän. Valtion eläkerahastosta tuloutetaan budjettitalouteen 1 418 milj. euroa. Tuloutus vastaa lain mukaista enimmäismäärää eli 40 % vuotuisesta eläkemenosta. Veikkausvoittovaroja tuloutetaan budjettitalouteen runsaat 5 % enemmän ja Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa runsaat 3 % vähemmän kuin v. 2007.

	2007 tilinpäätös	2008 budjetoitu	2009 esitys	2008—2009 muutos, %
Korkotulot ja voiton-tuloutukset, milj. euroa	2 273	2 348	1 991	-15,2
— korkotulot	282	259	255	-1,4
— osinkotulot	1 647	1 612	1 350	-16,3
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	158	227	196	-14,0
— osuus Suomen Pankin voitosta	186	250	190	-24,0

Korkotuloja ja voiton tuloutuksia arvioidaan kertyvän 1 991 milj. euroa, mikä on 15,2 % vähemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Korkotuloiksi arvioidaan 255 milj. euroa. Valtion korkotulot koostuvat valtion myöntämistä pitkäaikaisista lainoista sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvistä koroista. Kassareservin arvioidaan v. 2009 olevan 4,75 mrd. euroa ja keskituoton 3,75 %. Osinkotuloja arvioidaan kertyvän 1 350 milj. euroa ja valtion liikelaitosten voiton tuloutuksiksi arvioidaan 196 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ilman valtionvelan vähentämistä ehdotetaan 45 755 milj. euroa, joka on 4,8 % enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden määrärahat kasvavat reaalisesti 1,1 %. Hallinnonalojen määrärahat kasvavat reaalisesti 1,1 % ja valtionvelan korkomenot 1,3 %.

Taulukko 8. Määrärahat pääluokittain vuosina 2007—2009[1)]

Tunnus	Pääluokka	v. 2007 tilinpäätös milj. €	v. 2008 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2009 esitys milj. €	Muutos 2008—2009 milj. €	%
21.	Eduskunta	106	122	125	3	2
22.	Tasavallan presidentti	10	10	13	3	30
23.	Valtioneuvoston kanslia	198	62	79	18	29
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	972	1 135	1 170	35	3
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	731	748	795	46	6
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 063	1 118	1 169	51	5
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 203	2 419	2 778	360	15
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	6 335	6 870	7 323	453	7
29.	Opetusministeriön hallinnonala	6 542	6 990	7 498	508	7
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 659	2 813	2 836	23	1
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 895	2 130	2 109	- 22	- 1

Taulukko 8. Määrärahat pääluokittain vuosina 2007—2009[1)]

Tunnus	Pääluokka	v. 2007 tilinpäätös milj. €	v. 2008 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2009 esitys milj. €	Muutos 2008—2009 milj. €	%
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 176	2 435	2 322	- 112	- 5
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 775	14 129	14 826	697	5
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	322	329	316	- 13	- 4
36.	Valtionvelan korot	2 341	2 364	2 395	31	1
	Yhteensä, pl. valtionvelan vähentäminen	**40 327**	**43 673**	**45 755**	**2 082**	**5**
37.	Valtionvelan vähentäminen	2 925	1 848	153	- 1 695	- 92
	Yhteensä	**43 252**	**45 522**	**45 908**	**387**	**1**

[1)] Taulukossa määrärahat on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitusohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Menosääntö asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin kolmelle neljännekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistetun valtiontalouden kehyksen ulkopuolelle jäävät ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, asumistuki, kansaneläkelaista johtuvat siirrot Kansaneläkelaitokselle sekä valtion osuus toimeentulotukimenoista. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtion velan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä suorituksen välittäjänä.

Toukokuun 2007 kehyspäätöksellä asetettu vaalikauden kehys toteuttaa hallitusohjelman mukaisen 1,3 mrd. euron menolisäyksen vuoden 2011 tasolla. Maaliskuun 2008 kehyspäätöksellä vaalikauden kehys tarkistettiin teknisesti vastaamaan talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia sekä muutettiin vuoden 2009 hinta- ja kustannustasoon. Kehyspäätöksen mukainen menokehys vuodelle 2009 on 35 780 milj. euroa, josta ns. jakamattomaksi varaukseksi jätettiin 97 milj. euroa 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen lisäksi.

Talousarvioesityksessä kehystä on tarkistettu teknisesti vastaamaan tarkentuneita hintaennusteita sekä talousarvion rakennemuutoksia yhteensä n. 187 milj. eurolla. Kehyksen rakennemuutokset ja

niiden vaikutus vuosien 2009—2011 kehystasoon on eritelty tarkemmin taulukossa 9.

Taulukko 9. Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2009	2010	2011
25.40.01	Rangaistusten täytäntöönpanon tulojen (12.25.40) nettouttaminen toimintamenomomentille.	-7,3	-7,3	-7,3
30.50.31	Määrärahan siirto kehyksen ulkopuoliselta hallinnonalan alv-momentilta (30.01.29) liittyen momentin 30.50.77 Vesistö- ja vesihuoltotyöt yhdistämiseen ko. momenttiin.	0,9	0,9	0,9
31.20.01	Katsastustoiminnan valvontamaksun veroluonteiseksi muuttamisen lykkääntyminen vuoteen 2010 (kehyspäätöksessä muutoksen oli oletettu tulevan voimaan 1.1.2009 ja tulo huomioitu momentilla 11.19.07).	-4,8		
32.20.20	EU:lta saatavien tulojen nettouttaminen, läpikulkuerä.	3,0	3,0	3,0
32.20.40	EU:lta saatavien tulojen nettouttaminen, läpikulkuerä.	4,0	4,0	4,0
33.10.28	Kansaneläkelaitokselle maksettavien muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien kulujen siirto kehyksen ulkopuoliselta momentilta (33.40.60) kehykseen luettavalle momentille.	72,7	72,7	72,7
	YHTEENSÄ	68,5	73,3	73,3

Hinta- ja kustannusarvioiden tarkentumisesta johtuen kehystasoa on tarkistettu nettomääräisesti n. 118 milj. eurolla. Tarkistettu menokehys vuodelle 2009 on 35 967 milj. euroa.

Taulukko 10. Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2009	2010	2011
Tarkistus määrärahaan ja kehystasoon			
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut, EU-jäsenmaksu)	63,6	61,6	61,6
Sopimusperusteisesti hintatarkistettavat menot (valtion palkat sekä sosiaaliturva- ja eläkemaksut, puolustusmenot)	-11,6		
Tarkistus kehystasoon			
Harkinnanvaraiset menot	66,1	66,6	66,5
YHTEENSÄ	118,1	128,2	128,1

Jakamaton varaus

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 35 546 milj. euroa, mikä jättää 121 milj. euron jakamattoman varauksen vuosittaisen 300 milj. euron lisäbudjettivarauksen lisäksi.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan 10 209 milj. euroa. Kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen arvio on kasvanut nettomääräisesti 459 milj. euroa verrattuna 13.3.2008 kehyspäätökseen. Kasvusta 374 milj. euroa johtuu siitä, että valtio kompensoi kuntien verotulojen menetyksiä, jotka johtuvat ehdotetusta työn ja eläketulon verotuksen keventämisestä. Lisäksi kasvuun vaikuttaa yleisen korkotason nousun aiheuttama valtionvelan korkomenoarvion kohoaminen 203 milj. eurolla sekä arvonlisäveromenojen kasvu 20 milj. eurolla. Kehysten ulkopuolisia menoja laskevat hyvästä työlli-

syyskehityksestä johtuen työttömyysturvamenoarvion lasku 57 milj. eurolla. Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista kehyksen ulkopuoliselta momentilta (33.40.60) siirtyy n. 73 milj. euroa perustettavan uuden muun sosiaaliturvan rahaston toimintakuluiksi kehykseen luettavalle momentille 33.10.28.

Taulukko 11. Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2009 esitys
Menosäännön mukaan	
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja Kela-siirto	3 826
Veronkevennysten kompensaatiot kunnille	498
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 132
Veikkausvoittovaroja ja RAY:n tuloutusta sekä totopeleistä kertyviä tuloja vastaavat menot	839
Osakkeiden myyntitulojen käyttösääntöön perustuen osakemyyntituloilla rahoitettavat menot	1
Korkomenot	2 395
Finanssisijoitukset	292
Tekniset läpivirtauserät	84
Arvonlisäveromäärärahat	1 040
Matalapalkkatuki sekä merityötulontuki	104
Yhteensä	10 209

5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma toteuttaa osaltaan niitä toimia, jotka ovat välttämättömiä hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan turvaamiseksi väestön ikärakenteen muutoksen sekä globalisaatiokehityksen johdosta. Ohjelman toimenpiteillä tähdätään työn tuottavuuden kohottamiseen ja työvoimapanosten riittävyyden turvaamiseen.

Työvoimapanoksen vähenemistä pyritään ehkäisemään eri keinoin:

— Kehitetään työelämän turvallisuuden ja joustavuuden vaatimusten välille kansalaisten työllistymisturvaa ja toisaalta työelämän joustavuutta lisäävä malli, joka myös lyhentää työttömyysjaksojen kestoa.

— Vaikeasti työllistyvien työhön osallistumisasteen nostamiseksi sosiaaliturvan ja työn yhteensovitusta arvioidaan; tehdään kartoitus työpaikkojen syntymisen ja ensimmäisen työntekijän palkkaamisen esteistä. Selvitetään keinoja ikääntyvien ja eläkeiän jo saavuttaneiden työhön osallistumisen lisäämiseksi.

— Työvoiman saatavuutta parannetaan työvoimapolitiikan uudistamislinjauksilla, joilla puututaan mahdollisimman varhain työttö-

myyteen ja estetään syrjäytymistä ja työttömyyden pitkittymistä. Edistetään työuria pidentäviä toimia, kuten opiskeluaikojen tiivistämistä. Samoin pyritään vähentämään terveydellisistä syistä aiheutuvia keskeytyksiä työuran aikana. Myös työvoiman maahanmuuttoa edistetään.

— Työmarkkinoiden toimivuutta vaarantaviin kohtaanto-ongelmiin haetaan ratkaisuja. Työvoimatarpeiden ennakointia parannetaan ja tehostetaan ennakoinnin vaikutusta koulutukseen.

Työn tuottavuuden kohentamisen yhtenä lähtökohtana on tunnistaa työelämän laadun vaikutus työorganisaatioiden innovaatiokykyyn ja sen myötä tuottavuuteen. Työelämän laatua parantavat kehittämistoimet kootaan samaan päämäärään tähtääväksi kokonaisuudeksi. Yksi osa ohjelmapohjaista kehittämistä ovat panostukset yritysten innovaatiokykyä tukevaan johtamiseen ja liiketoimintaosaamiseen.

Yritystoiminnan edellytyksistä huolehditaan mm. tukemalla eri hallinnonalojen toimia yrittäjyyshalukkuuden ja erityisesti yritysten kasvuhalukkuuden kohottamiseksi. Yritysten hallinnollista taakkaa vähennetään. Tarkoituksena on laatia erityinen ohjelma toimenpiteistä yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Myös maa- ja metsätalous- ja maaseutuyrittäjyyden kehittämistoimia sisältyy politiikkaohjelman toteutussuunnitelmaan.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenojen mitoituksessa sekä ohjelman toteutukseen osallistuvien ministeriöiden määrärahoissa. Politiikkaohjelmaa johtaa elinkeinoministeri, jota tässä tehtävässä avustaa työ- ja elinkeinoministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma

Hallituksen strategia-asiakirjan osana on hyväksytty Terveyden edistämisen politiikkaohjelman vaikuttavuustavoitteet sekä keskeiset strategiset painotukset.

Tavoitteena on terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen, kansansairauksien ehkäisyyn vaikuttavien elintapamuutosten aikaansaaminen, terveitä elämäntapavalintoja edistävien työ- ja elinolosuhteiden kehittäminen, sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistaminen ja terveyden edistämisen uusien työmuotojen kehittäminen sekä järjestöjen toiminnan ja roolin vahvistaminen terveyden edistämisen, erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukena. Terveyserojen kaventaminen on myös tärkeä tavoite.

Politiikkaohjelmassa korostetaan seuraavia osa-alueita: terveyden edistämisen taloudellisia ja yhteiskunnallisia hyötyjä koskevan tiedon välittämistä eri päätöksentekotasoille, terveyden edistämisen vastuiden ja velvoitteiden määrittelyä kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteutuksessa sekä uudistettavassa terveydenhuollon lainsäädännössä, parhaiden käytäntöjen ja toimintamallien tuotteistamista ja levittämistä sekä osaamisen vahvistamista.

Politiikkaohjelma pyrkii osaltaan vaikuttamaan positiivisesti elatussuhteeseen ja työllisyysasteeseen. Vaikuttamalla keskeisiin kansairauksien syihin voidaan hillitä terveydenhuollosta, sairauspoissaoloista ja varhaisesta eläköitymisestä aiheutuvia huomattavia kustannuksia.

Vuonna 2009 painopiste on kuntien luottamushenkilö- ja virkamiesjohtoon sekä keskeisiin lautakuntiin vaikuttamisessa. Ennaltaehkäisyn, varhaisen puuttumisen ja terveyden edistämisen toimintamallin omaksuminen edellyttää kuntien korkeimman johdon ja eri hallinnonalojen keskeisten virkamiesten sitoutumista ja siksi tarvitaan koulutusta, työkokouksia sekä materiaalia.

Yksittäisiä, poikkihallinnollisia toimenpidekokonaisuuksia ovat mm. koululaisten ruokailutottumuksiin vaikuttaminen ja uusien kouluruokailusuositusten käyttöönoton edistäminen, ennaltaehkäisyn lisääminen työterveydenhuollossa, toisen asteen ammattikoululaisten terveystottumusten parantaminen, päihdehuollon mini-intervention käytön laajentaminen sekä perus- että työterveyshuollossa ja liikkumisreseptin käytön laajentaminen.

Kohdennettua viestintää ja mm. ohjelman vuorovaikutteisten kampanjasivujen kehittämistä jatketaan. Uudella Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksella, Työterveyslaitoksella, Terveyden edistämisen keskuksella sekä keskeisillä kansanterveysjärjestöillä on tärkeä rooli terveyden edistämisen hankkeiden käytännön toteuttajina. Ohjelman toteutuksessa toimitaan kiinteässä yhteistyössä PARAS-hankkeen ja Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE-ohjelma) toimeenpanijoiden kanssa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma on otettu huomioon sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenojen mitoituksessa sekä ohjelman toteutukseen osallistuvien ministeriöiden ja STM:n alaisten laitosten määrärahoissa. Politiikkaohjelmaa johtaa peruspalveluministeri, jota tässä tehtävässä avustaa sosiaali- ja terveysministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma toteutetaan hallitusohjelman, hallituksen strategia asiakirjan 2007 ja lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007—2011 linjausten mukaisesti. Politiikkaohjelma jakautuu kolmeen osa-alueeseen: lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Läpileikkaavina teemoina nostetaan jokaisessa osa-alueessa esiin sukupuolten tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

Ohjelma vahvistaa lapsiystävällistä Suomea, jossa tuetaan lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vähennetään syrjäytymistä, lisätään lasten ja nuorten osallistumista ja kuulemista sekä lasten oikeuksista tiedottamista.

Lasten ja nuorten terveeseen ja turvalliseen kehitykseen sekä perheiden hyvinvointiin suunnataan voimavaroja eri sektoreilla. Korjaavien erityispalveluiden tarvetta pyritään vähentämään luomalla

lapsuus- ja nuoruusiässä perusta hyvälle terveydelle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille, perheiden hyvinvointi on keskeinen menestyksen tekijä. Politiikkaohjelmassa kehitetään myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan tietopohjaa sekä edistetään päätösten lapsivaikutusten arviointia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämällä tavalla. Vuoden 2009 aikana toimenpiteissä korostuu tiedottaminen lasten oikeuksien sopimuksen sisällöistä, sen täyttäessä 20 vuotta, teemana lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen.

Lasten ja nuorten hyvinvointi syntyy ensisijaisesti perheissä. Vanhemmuuteen kasvaminen ja vanhemmuuden säilyminen toimivana ihmissuhteena edellyttää yhteiskunnan tukitoimia, joista osa kohdentuu lapsi-vanhempisuhteen ja osa vanhempien keskinäisen suhteen ylläpitoon. Isille ja äideille on tehtävä mahdolliseksi sovittaa yhteen perheen ja lasten tarpeet sekä työelämän vaatimukset.

Lasten ja nuorten hyvinvointiin kohdistuvien syrjäytymisuhkien torjumisessa sekä syntyneiden ongelmien ratkaisemisessa läpileikkaavana periaatteena tulee olla varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuen tarjoaminen. Varhainen tuki ja puuttuminen vähentävät oleellisesti yhteiskunnan kokonaiskustannuksia verrattuna tilanteeseen, jossa alentunutta hyvinvointia pyritään palauttamaan korjaavilla toimenpiteillä. Se edellyttää poikkihallinnollista politiikkasuunnittelua ja -toimeenpanoa kaikilla hallinnon tasoilla. Hallinnon näkökulma yhdistyy politiikkaohjelmassa tiiviiseen vuorovaikutukseen ja toiminnalliseen kumppanuuteen kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamisen rinnalla keskeinen väline varhaiselle tuelle ja ongelmiin tarttumiselle on riittävästi resursoitu ja toimiva hyvinvointipalvelujen verkosto.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma on otettu huomioon opetusministeriön toimintamenojen mitoituksessa sekä ohjelman toteutukseen osallistuvien ministeriöiden määrärahoissa. Ohjelman koordinoinnista vastaa kulttuuri- ja urheiluministeri, jota tässä tehtävässä avustaa opetusministeriöön sijoitettu ohjelmajohtaja.

5.3 Määrärahat hallinnonaloittain

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 79,2 milj. euroa. Määrärahasta 36 milj. euroa on puoluetukea, josta 18 milj. euroa on tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemisen määrärahan siirtoa liikenne- ja viestintäministeriön pääluokasta.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 170 milj. euroa, missä on lisäystä 35 milj. euroa vuoden 2008 talousarvioon verrattuna. Ulkoasiainministeriön pääluokan määrärahoista ulkoasiain-

hallinnon osuus 19 %, kriisinhallinnan 7 %, lähialueyhteistyön 2 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 64 %, ja muiden menojen 9 %. Ulkoasiainministeriön toimintamenoihin ehdotetaan 202 milj. euroa.

Kriisinhallinta

Sotilaalliseen kriisinhallintaan ehdotetaan yhteensä 113,6 milj. euroa, mikä on 6,8 milj. euroa enemmän kuin v. 2008. Kasvu aiheutuu Afganistanin kriisinhallintaoperaation menoista sekä muista lisäyksistä kriisinhallintatoimintaan. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoista on 58,9 milj. euroa. Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 54,7 milj. euroa kriisinhallintatoiminnan kalusto- ja hallintomenoihin.

Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 18,3 milj. euroa. Sotilaallisissa ja siviilikriisinhallintaoperaatioissa arvioidaan olevan palkattua henkilöstöä v. 2009 yhteensä n. 1 150 henkilötyövuotta.

Lähialueyhteistyö

Lähialueyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 18,5 milj. euroa. Lähialueyhteistyön ensisijainen kohde on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri. Lähialueyhteistyötä ohjaavat v. 1992 solmittu Suomen ja Venäjän välinen lähialueyhteistyösopimus sekä valtioneuvoston v. 2004 vahvistama strategia. Toimintaa suunnataan aiempaa enemmän taloudellisen yhteistyön edistämiseen.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön talousarvioehdotuksessa esitetään yhteensä 916 milj. euroa, joka vastaa n. 0,46 % BKTL:sta. Ulkoasiainministeriön pääluokan lukuun 30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö esitetään yhteensä 746 milj. euroa. Talousarvioesityksessä ehdotetaan myönnettäväksi kehitysyhteistyöhön budjettivuoden määrärahojen lisäksi myös 581,3 milj. euron sitoumusvaltuudet, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2009 jälkeisille vuosille.

Teollisen yhteistyön rahasto Oy:n (Finnfund) osakepääomaa korotetaan 15 milj. eurolla.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 795 milj. euroa, joka on 46 milj. euroa (6 %) enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Ilman vuosittain paljon vaihtelevia vaalimenoja hallinnonalan määrärahojen lisäys vuoteen 2008 on 36 milj. euroa (5 %). Määrärahalisäyksestä 13,6 milj. euroa johtuu holhoustoimen edunvalvontapalveluiden siirrosta kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin. Määrärahatasoa pienentää 7,3 milj. eurolla rangaistusten täytäntöönpanon kaikkien tulojen nettouttaminen.

Määrärahoista 34 milj. euroa on tarkoitettu ministeriölle ja sen yhteydessä toimiville virastoille, 328 milj. euroa tuomioistuimille, oikeusapuun ja holhoustoimen edunvalvontapalveluihin, 219 milj. euroa rangaistusten täytäntöönpanoon, 93 milj. euroa ulosottotoimeen, 40 milj. euroa syyttäjäntoimeen, 43 milj. euroa arvonlisäveromenoihin, 16 milj. euroa vaalimenoihin ja 22 milj. euroa muihin menoihin. Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja oikeushallinnon

tietotekniikkakeskuksen nettobudjetoitu toiminta rahoitetaan palvelumaksuilla.

Oikeusministeriön hallinnonalalla jatketaan perustuslain mahdolliseen muuttamiseen tähtäävää parlamentaarista valmistelutyötä, parannetaan eduskuntavaalijärjestelmän suhteellisuutta ja lisätään vaali- ja puoluerahoituksen läpinäkyvyyttä. Toteutetaan hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaa. Valmistellaan käräjäoikeusverkoston uudistaminen 27 maakunnallisen ja muutaman niitä tukevan sivukanslian varaan sekä kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto käräjäoikeuksista Maanmittauslaitokselle. Nämä rakenteelliset uudistukset toteutetaan v. 2010.

Oikeusturva sekä maksuhäiriöt ja niiden hoitaminen

Oikeusturvan osalta tavoitteena on lyhentää tuomioistuinten käsittelyaikoja, vähentää yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrää sekä supistaa alueellisia käsittelyaikaeroja. Tavoitteena on myös lyhentää asioiden kokonaiskestoa tehostamalla seurantaa käsittelyn kaikissa vaiheissa esitutkinnasta tuomioistuinkäsittelyyn. Tuomioistuinten toimintaedellytysten turvaamiseksi esitetään 2 milj. euron tasokorjausta ja 1,3 milj. euron kertaluonteista lisäystä ruuhkien purkamiseen. Holhoustoimen edunvalvontapalvelujen arvioidaan edellyttävän 480—540 henkilötyövuoden työpanosta oikeusaputoimistoissa. Ulosotossa tavoitteena on velkojen tehokas perintä ja ulosottovelallisten selviytymisen edistäminen.

Rikollisuuden vastustaminen

Kriminaalipolitiikassa painotetaan erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä. Tehostamalla poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä sekä syyttäjien ja tuomioistuinten yhteistyötä pyritään lyhentämään erityisesti vaativien rikosasioiden käsittelyn kokonaiskestoa.

Uusintarikollisuutta pyritään vähentämään siten, että ensi kertaa vankilassa olleista viiden vuoden kuluessa vapautumisesta vankilaan palaisi enintään 32 % v. 2011 (35 %, v. 2007).

Vankien terveydenhuolto, muu perushuolto ja vankien toiminnot järjestetään kustannustehokkaasti ja siten, että rangaistusta suorittavan edellytykset rikoksettomaan elämäntapaan paranevat. Rangaistusten täytäntöönpanoon esitetään 1,5 milj. euron tasokorotusta ja 1,9 milj. euron lisäystä vuokramenoihin.

Sisäasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäasiainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 169 milj. euroa, mikä on 51 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat määrärahalisäykset kohdistuvat poliisitoimeen, rajavartiolaitokseen sekä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon.

Siviilikriisinhallinta

Siviilikriisinhallintatehtäviin esitetään ministeriön toimintamenomomentille 200 000 euroa.

Poliisitoimi

Poliisilaitosten määrä vähenee vuoden 2009 alusta lukien. Poliisilaitosten määräksi on päätetty 24 kpl. Poliisin henkilöstötarpeesta tehdään pitemmän aikavälin suunnitelma, joka mahdollistaa poliisin toiminnan vakiinnuttamisen.

Poliisitoimen menoihin esitetään 663 milj. euroa, mikä on 25 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Lisäykset syntyvät pääosin poliisin toiminnan tason ja poliisimiesten lukumäärän ylläpitoon esitettävästä 15 milj. eurosta. Lisäksi teleyrityksille maksettaviin korvauksiin teletunnistetietojen tallentamisesta aiheutuviin menoihin esitetään 1 milj. euroa ja kahden panssaroidun miehistönkuljetusajoneuvon hankkimiseen 550 000 euroa. Vähennyksinä merkittävin kokonaisuus on hallinnonalan tietotekniikkakeskuksen perustamisesta syntyvät hallinnonalan sisäiset määrärahasiirrot, yhteensä 3,7 milj. euroa.

Rajavartiolaitos

Rajaturvallisuustilanne ylläpidetään hyvällä tasolla erityisesti itärajalla. Kansainvälisten rajanylityspaikkojen tehokas toimintakyky turvataan. Valmiuksia merellisten suuronnettomuuksien ja ympäristötuhojen ennaltaehkäisyyn sekä torjuntaan kehitetään. Rikostorjunnassa keskitytään erityisesti laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupan torjuntaan. Ydintoimintoihin ja kasvaviin toimialoihin tarpeelliset voimavarat irrotetaan sisäisin toimenpitein. Hallinto- ja tukitoiminnot pidetään keveinä. Laaja-alaista viranomaisyhteistyötä edistetään etenkin neliportaiseen rajaturvallisuusjärjestelmään ja merellisiin tehtäviin liittyen. EU:n yhdennetyn rajaturvallisuusjärjestelmän kehittämiseen ja rajastrategian toimeenpanoon osallistutaan aktiivisesti. Kevyiden helikoptereiden ja partioveneiden uusiminen on käynnistynyt ja niihin käytetään budjettirahoitusta n. 8,7 milj. euroa ja ulkorajarahastosta saatavaa tukiosuutta 3,8 milj. euroa.

Pelastustoimi ja hätäkeskuslaitos

Pelastustoimi toteuttaa yhteistyössä muiden vastuuviranomaisten kanssa asumisen paloturvallisuuden toimenpideohjelmaa ja tehostaa neuvonta- ja valistustyötä sekä pyrkii lisäämään automaattisilla sammutuslaitteistoilla suojattujen hoiva- ja huoltolaitosten määrää. Tavoitteena on vähentää onnettomuuksia, erityisesti tulipaloja ja palokuolemia. Pelastuslaitoksen onnettomuuspaikalle saapuvan ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaa kiireellisissä tehtävissä parannetaan ja erheellisten paloilmoitusten määrä pyritään kääntämään laskuun. Pelastustoimi laatii uhka-arvion valtakunnallista koordinaatiota edellyttäviä erityistilanteita varten. Pelastustoimessa v. 2007 käynnistetty hanke pelastushenkilöstön toiminta- ja palvelukyvyn turvaamiseksi saatetaan loppuun.

Vuoden 2009 aikana jatketaan osana pelastuslain tarkistamista onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojien rakentamista koskevien sekä muiden muutostarpeiden säädösvalmistelutyötä. Tavoitteena on saada uudistettu pelastuslaki voimaan vuoden 2011 alusta.

Pelastustoimen menoihin esitetään 2,0 milj. euron lisäystä, mistä 0,9 milj. euroa käytetään pelastajakoulutuksen aloituspaikkamäärän lisäämiseen ja 1,1 milj. euroa Suomen kansainvälisen pelastustoimen voimavarojen turvaamiseen.

Hätäkeskuslaitoksen tavoitteena on omalla toimialallaan tuottaa turvallisuutta sekä edistää terveyttä ja toimintakykyä välittämällä

kiireellisissä tilanteissa välitöntä apua. Hätäpuheluun vastaamisaikaa parannetaan ja hätäkeskustoiminnan ja tietojärjestelmien uudistaminen aloitetaan. Tavoitteena on, että hätäkeskukset voivat verkottua niin, että ne voivat tukea toisiaan ruuhkatilanteissa ja poikkeusoloissa.

Maahanmuutto

Hallituksen maahanmuuttopoliittisena tavoitteena on kehittää aktiivista, kokonaisvaltaista ja johdonmukaista politiikkaa, joka ottaa täysipainoisesti huomioon niin työvoiman tarpeen, maahanmuuttajien moninaiset lähtökohdat kuin kansainväliset velvoitteet. Viranomaistoiminnan avoimuutta lisätään ja ennakoitavuutta parannetaan. Vuonna 2009 otetaan käyttöön kaikkien maahanmuuttoviranomaisten yhteinen sähköinen asiainkäsittelyjärjestelmä (UMA). Myös biometriset oleskelulupakortit otetaan käyttöön. Työvoiman maahanmuuttoa kehitetään ja edistetään. Kotouttamisen vaikuttavuutta parannetaan. Pakolaisista kunnille maksettavat korvaukset ja alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä ovat kasvaneet. Tämän vuoksi pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ehdotetaan lisämäärärahaa 8,2 milj. euroa.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2 778 milj. euroa, mikä on 360 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Nyt esitettävistä ja aiemmin myönnetyistä valtuuksista aiheutuu vuodelle 2009 yhteensä 782,4 milj. euron meno ja talousarviovuoden jälkeisille vuosille 2 209,4 milj. euron määrärahasitoumus. Suurimmat määrärahalisäykset kohdistuvat julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämiseen, puolustusmateriaalihankintoihin ja puolustusvoimien toimintamenoihin. Vuoden 2009 talousarvioesityksen määrärahoilla ylläpidetään vuoden 2008 toiminnan tasoa.

Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen

Valtioneuvosto on valtioneuvoston kanslian esittelystä 13.12.2007 asettanut hallinnon verkkoturvallisuutta edistävän hankkeen, jonka tehtävänä on suunnitella turvallinen tietoliikenneverkko ja verkkopalvelut erityisesti turvallisuusviranomaisille ja myös hallinnolle yleisesti. Tarkoitukseen osoitetaan 197 milj. euroa.

Sotilaallinen maanpuolustus

Sotilaallisen maanpuolustuksen voimavaroilla ylläpidetään ja kehitetään puolustusvoimien suorituskykyä valtakunnan sotilaalliseen puolustamiseen, muiden viranomaisten tukemiseen ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Puolustusvoimien voimavarat keskitetään toiminnan ydintehtävien hoitamiseen, mitä tuetaan erilaisilla kumppanuusjärjestelyillä. Vuoden 2009 alusta maavoimien materiaalin kunnossapito siirtyy strategisella kumppanuussopimuksella Millog Oy:lle. Muilta osin v. 2009 vakiinnutetaan puolustusvoimien uudistettua hallintorakennetta.

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan määrärahoja 1 517 milj. euroa, mikä on n. 67 milj. euroa enemmän kuin vuoden

2008 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu pääosin valtion virkaehtosopimuksesta ja työnantajan palkkapoliittisista kehittämistoimenpiteistä sekä ennakollisesta kustannustason tarkistuksesta. Lisäksi määrärahatasoa nostaa uusien säädösten mukainen varusmiesten kuljettajakoulutus ja maavoimien materiaalin kunnossapitopalveluiden uudelleenjärjestelyiden aiheuttamat lisäeläkekustannukset.

Ikäluokasta koulutetaan kaikki varusmiespalvelukseen terveydentilansa puolesta sopivat miehet, yhteensä 6 500 000 palveluvuorokautta. Reserviläisiä koulutetaan kertausharjoituksissa 125 000 palveluvuorokautta.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 713,9 milj. euroa, mikä on 90,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys muodostuu pääosin aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien menojen ajoitusmuutoksista, ennakollisesta kustannustason tarkistuksesta ja Pääkaupunkiseudun ilmapuolustuksen suorituskyvyn tehostaminen -tilausvaltuuden vuoden 2009 maksuosuudesta.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Puolustusministeriön hallinnonalalle sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 54,7 milj. euroa, mikä on 6,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Ulkoasiainministeriön hallinnonalalle sisältyy suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja 58,9 milj. euroa. Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan v. 2009.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 7 323 milj. euroa, missä on lisäystä 453 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Valtion eläkemenot

Hallinnonalan menoista noin puolet on eläkkeitä ja korvauksia. Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 3 746 milj. euroa, missä on lisäystä 258 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Maksut EU:lle

Suomen maksuosuuksiin Euroopan unionille ehdotetaan 1 771 milj. euroa, missä on kasvua 170 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. EU-maksujen talousarvioehdotus on laadittu olettaen, että uusi omien varojen päätös (2007/436/EY) astuu takautuvasti voimaan vuoden 2009 alusta lukien, mistä johtuen maksut nousevat vuosien 2007—2008 osalta 100 milj. euroa ja vuoden 2009 osalta 50 milj. euroa. Suomen maksuosuutta nostaa paitsi uusi omien varojen päätös, myös Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen korkea taso.

Tulonsiirrot Ahvenanmaalle

Ahvenanmaan maakunnalle maksettavat tulonsiirrot on arvioitu yhteensä 241 milj. euroksi. Määrärahat kasvavat vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 4 milj. euroa. Ahvenanmaan ta-

soitusmaksu kasvaa 2 milj. euroa valtion tulojen kasvua vastaavasti. Arpajaisveron tuottoa arvioidaan palautettavan Ahvenanmaan maakunnalle 2 milj. euroa enemmän kuin v. 2008. Arvio perustuu oletukseen, että pelitoiminnan suosio jatkaa edelleen kasvuaan.

Hallinnon kehittämisen määrärahat

Aluehallinnon uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmä- ja muiden tarvittavien muutosten valmisteluun alue- ja paikallishallinnon tukitoimiin ehdotetaan 0,55 milj. euron määrärahalisäystä sisäisenä siirtona. Vuoden 2009 alusta aloittavan IT-palvelukeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan 6 milj. euron määrärahaa, josta 5 milj. euroa toteutetaan hallinnonaloilta tehtävillä resurssisiirroilla.

Kunnat

Kunnille maksettavien avustusten osuus pääluokan määrärahoista on 4,5 %. Kuntien yleiseen valtionosuuteen ehdotetaan 160 milj. euroa, johon sisältyy 3,9 %:n kustannustason tarkistus.

Kuntien yhdistymisavustuksiin, kuntajakoon sekä kuntien yhteistoiminnan tukemiseen ehdotetaan 142 milj. euroa, missä on kasvua 98 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Määrärahassa on varauduttu 32 kuntaliitokseen v. 2009. Kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin ehdotetaan 15 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa.

Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Työnantajien tietyin ehdoin saamaan matalapalkkatukeen ehdotetaan 100 milj. euroa. Energiaverotukeen ehdotetaan 165 milj. euroa, mikä on 76 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Tuotantopanosten hintojen noususta aiheutunutta maatalouden kannattavuuden heikentymistä lievennetään muuttamalla maatilojen sähköveron yhdenmukaiseksi teollisuuden sähköverotuksen kanssa. Lisäksi maataloudessa käytettävän polttoöljyn valmisteveron palautusta korotetaan. Yhteensä nämä toimet vähentävät maatilojen kustannuksia vuositasolla n. 10 milj. euroa. Energiaverotuen määrärahaa nostavat vuoden 2008 alusta voimaan tulleesta energiaverotuksen verottomuusjärjestelmän muutoksesta aiheutuvat verottomasta käytöstä johtuvat palautukset. Nettomääräisesti muutoksella ei ole vaikutusta, sillä energiaverojen tuotto on palautusten määrän verran suurempi.

Opetusministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 7 498 milj. euroa, missä on lisäystä 508 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Opetusministeriön pääluokan määrärahoista pääosan muodostavat määrärahat yliopistojen toimintaan ja tieteen tukemiseen sekä valtionosuudet ja -avustukset ammattikorkeakouluopetukseen, yleissivistävään koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön, kirjastotoimeen sekä kulttuuriin, taiteeseen, liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön. Opetus- ja kulttuuritoimen menoista pääosan rahoittavat valtio ja kunnat. Tieteen sekä kulttuurin, taiteen, liikuntatoimen ja nuoriso-

työn menoista 45 % rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

Yliopistojen ja tieteen rahoitus

Valtio vastaa lähes kokonaan yliopistojen ja tieteen toimintamenoista ja määrärahoista. Muiden rahoittajien kuten yritysten ja yhteisöjen osuus on n. 15 % kokonaisrahoituksesta. Yliopistojen toimintamenoista n. 12 % katetaan maksullisen palvelutoiminnan tuloilla. Yliopistojen toimintamenojen perusrahoitus määräytyy tutkintomäärätavoitteiden ja -toteumien perusteella. Yliopistolaitoksen toimintamenorahoitus kasvaa yhteensä 65 milj. eurolla, mistä 20 milj. euroa on lisätty yliopistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja 13,9 milj. euroa Aalto-yliopiston toimintamenoihin. Aalto-yliopiston peruspääomaan sijoitetaan 200 milj. euroa. Lisäksi julkisoikeudellisiksi laitoksiksi vuoden 2010 alusta muutettavien muiden yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseksi suunnataan 50 milj. euroa. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoja koskevaan myöntämisvaltuuteen ehdotetaan lisäystä 12,9 milj. euroa.

Opintotuki

Puolison tulojen huomioonottamisesta luovutaan asumislisää myönnettäessä.

Opetuksen ja kulttuurin valtionosuudet

Kuntien ja muiden ylläpitäjien järjestämien koulutuspalvelujen sekä kulttuuritoimen valtionrahoitus määräytyy pääosin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän mukaisesti yksikköhintojen ja suoritemäärien perusteella. Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ja -avustuksiin ehdotetaan 3 797 milj. euroa, jossa on lisäystä 166 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Opetustoimessa ikäluokkien pienenemisestä aiheutuu laskennallista säästöä n. 22 miljoonaa euroa. Se esitetään kohdennettavaksi koulutuksen laadun kehittämiseen tavoitteena mm. opetusryhmien koon pienentäminen.

Osana työvoiman ja työvoimatarpeen kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisemisen tukemista esitetään ammatillisen peruskoulutuksen laajentamista keskimäärin 3 000 opiskelijalla ja ammatillisen lisäkoulutuksen laajentamista n. 400 opiskelijalla. Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärät kasvavat myös siksi, että valtion ammatilliset erityisoppilaitokset siirretään vuoden 2009 alusta osaksi yksityisiä erityisopetuksen järjestäjiä. Siirtoprosessin yhteydessä voidaan ammatillisen peruskoulutuksen kokonaismäärää lisätä 1 195 opiskelijalla aiemman kehyksen rajoissa. Lisärahoitusta kohdennetaan myös peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja maahanmuuttajataustaisten opettajien pätevöittämiskoulutukseen sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin. Perustamishankkeiden valtionosuuksiin ehdotetaan 56 milj. euroa kouluhankkeille ja 5 milj. euroa kirjastohankkeille.

Veikkausvoittovarojen käyttö

Arpajaislain mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Veikkausvoittovarat

muodostavat keskeisen rahoituslähteen tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sektoreilla. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnetyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon.

Veikkauksen voittovaroja arvioidaan kertyvän 431 milj. euroa. Tieteen menoista 25 % rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten tuotoilla. Taiteen, kulttuuri-, museo- ja kirjastotoimen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen (ml. kulttuurin valtionosuudet) kokonaismäärästä 55 % myönnetään veikkausvoittovaroista. Taiteen osuudesta ehdotetaan käytettäväksi jakosuhdelain mukaisesti kirjastojen valtionosuuksien kattamiseen n. 13 milj. euroa, jolla katetaan 11 % kirjastojen valtionosuuksista. Voittovaroista käytetään jakosuhdelain mukaisesti 25 % urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 9 % nuorisotyön edistämiseen, 17,5 % tieteen edistämiseen ja 38,5 % taiteen edistämiseen. Myös lain mukaan vapaasti kohdennettava 10 % voittovaroista ehdotetaan käytettäväksi em. tarkoituksiin jakosuhdelain mukaisessa suhteessa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 836 milj. euroa, missä on lisäystä 23 milj. euroa vuoden 2008 talousarvioon verrattuna.

Taulukko 12. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menot politiikkasektoreittain, milj. euroa

	2009 TAE	Muutos 2008/2009
Hallinto ja muut	110,8	7,7
Maaseudun kehittäminen	116,7	-4,8
Maatalous	2 235,2	5,3
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	46,6	2,2
Kala-, riista- ja porotalous	59,7	-0,3
Vesitalous	29,0	-0,6
Metsätalous	172,8	8,8
Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri	65,4	5,2
Yhteensä	2 836,5	23,5

Merkittävimmät määrärahalisäykset aiheutuvat mm. valtion virka- ja työehtosopimuksesta, korkotukilainojen korkotuen kasvusta, siirrosta Maatilatalouden kehittämisrahastoon, sokerituotannon erityistoimenpiteistä, tietojärjestelmien kehittämisestä ja Maaseutuviraston toimintamenoista. Lisäyksiä aiheutuu myös valtionavusta metsäkeskuksille ja tuesta puuntuotannon turvaamiseen. Merkittävin määrärahan vähennys aiheutuu EU-osarahoitteisen hanketoiminnan ohjelmakauden vaihtumisesta.

Vuoden 2009 talousarvioesityksessä tulot EU:lta ovat 893,6 milj. euroa, mikä on 75,1 milj. euroa vähemmän vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys aiheutuu vuoden 2008 poikkeuksellisen korkeasta tasosta, joka sisältää ohjelmakauden 2007—2013 ennakkoja.

Hallinto ja muut

Politiikkasektorin menojen muutos aiheutuu lähinnä Maaseutuviraston alueellistamisesta ja tietojärjestelmistä. Työvoima- ja elinkeinokeskukset, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle, hoitavat EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä aluetasolla ja vastaavat mm. siitä, että tukien myöntämisen edellytyksenä olevat valvonnat suoritetaan säädösten mukaisesti. Alueelliset ympäristökeskukset, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu ympäristöministeriön hallinnonalalle, hoitavat maa- ja metsätalousministeriön vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä aluetasolla. Lääninelläinlääkärit, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu valtiovarainministeriön hallinnonalalle, hoitavat alueelliseen elintarviketurvallisuuteen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä lääkitsemiseen liittyvät tehtävät. Metsäkeskukset hoitavat aluetasolla metsätalouden edistämistä ja valvontaa koskevia tehtäviä.

Maaseudun kehittäminen

Hallituksen tavoitteena on maaseudun elinvoiman säilyminen kestävällä tavalla. Ohjelmakautta 2007—2013 varten laadittua kansallista maaseudun kehittämisstrategiaa toteutetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa maaseudun kehittämisen ja maatalouden politiikkasektoreiden varojen avulla. Maaseudun kehittämisen politiikkasektorilta rahoitettavat toimenpiteet vaikuttavat maaseudun peruselinkeinojen säilymiseen ja niiden monipuolistamiseen, muun yritystoiminnan kehittämiseen ja paikallisen omaehtoisen toiminnan vahvistamiseen. Harvaan asutun ja ydinmaaseudun tasapainoista kehitystä suhteessa koko maan kehitykseen tuetaan ohjelman rahoituksellisilla painotuksilla. Ohjelmatoiminnan hankkeiden myöntämisvaltuus säilyy edellisvuoden tasolla (133 milj. euroa), mutta ohjelmakauden 2000—2006 aikana tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien maksatusten päättymisestä johtuen määrärahan tarve pienenee n. 4 milj. eurolla.

Maaseudun tulevaisuuteen vaikutetaan myös kansallisin varoin maaseutuneuvonnan ja valtakunnallisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden avulla. Vuonna 2009 annetaan eduskunnalle maaseutupoliittinen selonteko ja toteutetaan viidettä maaseutupoliittista kokonaisohjelmaa sekä valtioneuvoston maaseutupoliittista erityisohjelmaa.

Maatalous

Tavoitteena on maataloustuotannon jatkuminen koko Suomessa ja kotimaisen elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuottaminen ja suomalaisen ruoan arvostuksen lisääminen, maatalouden kannattavuuden turvaaminen sekä maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentäminen. Myös maatalousperäistä

bioenergiantuotantoa pyritään lisäämään. Tavoitteisiin pyritään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kansallisen tukipolitiikan, tutkimuksen ja neuvonnan keinoin. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman varoin edistetään ympäristön tilan parantamista ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ml. bioenergiatuotannon kehittäminen.

Maksettavien viljelijätukien kokonaismäärä säilyy suunnilleen vuoden 2008 tasolla. Talousarvioesityksessä ei ole otettu huomioon EU:n suorien tukien järjestelmän (EU-tulotuet) uudistuksen (ns. terveystarkastus) vaikutuksia. Komissiolle on toimitettu Suomen esitys pohjoisen tuen järjestelmän muuttamisesta. Tavoitteena on, että uusittua järjestelmää voitaisiin soveltaa vuoden 2009 alusta lukien. EU-markkinatukien tarve supistuu 15 milj. euroa (30 %) kohonneiden markkinahintojen johdosta.

Maatalouden korkotukilainoja myönnetään enintään 300 milj. euroa. Vuonna 2009 jatketaan myös hallitusohjelman mukaisen suomalaisen ruoan edistämisohjelman toteuttamista.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Toiminnan tavoitteena on ihmisten, eläinten ja kasvien terveyden sekä ympäristön suojeleminen, kuluttajiin kohdistuvien riskien vähentäminen sekä eläinten hyvinvoinnin parantaminen. Turvallisuusriskien hallinnassa painottuvat eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien leviämisen estäminen sekä kriisinhallinnan kehittäminen.

Kala-, riista- ja porotalous

Tavoitteena on kala- ja riistakantojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys riistavahinkolaiksi, minkä johdosta talousarviossa on lisäyksenä huomioitu 0,45 milj. euron määräraha suurpetojen porotaloudelle aiheuttamien poikkeuksellisten suurten vahinkojen korvaamista varten.

Vesitalous

Tavoitteena on parantaa varautumista sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöihin sekä erityistilanteisiin vesihuollossa. Jatketaan EU:n tulvadirektiivin toimeenpanoa. Vesihuollon tukea suunnataan edelleen haja-asutusalueiden viemäriverkostojen laajentamiseen.

Metsätalous

Tavoitteena on lisätä kotimaisen puun hakkuita ja puun energiakäyttöä, parantaa metsien puuntuotannollista tilaa, turvata metsien monimuotoisuutta sekä säilyttää metsätalouden kannattavuus korkealla tasolla.

Tavoitteisiin pyritään toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti valtioneuvoston maaliskuussa 2008 hyväksymää Kansallinen metsäohjelma 2015:a (KMO) ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO). Kansallisen metsäohjelman keskeisen tavoitteen mukaisesti vuosittaisia hakkuumääriä on tarkoitus nostaa pysyvästi 10—15 milj. kuutiometrillä, mikä turvaa teollisuuden puuhuoltoa puuntuotannon kestävyyttä vaarantamatta. Hakkuiden merkittäväksi lisäämiseksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla välittöminä toimenpiteinä tehostetaan metsänomistajien neuvontaa sekä kehitetään ja uudiste-

taan metsävaratiedon keruuta ja käyttöä, joiden rahoitusta lisätään 2 milj. eurolla v. 2009.

Puun saatavuuden parantamiseksi, hyvän metsänhoidon edistämiseksi sekä metsätilojen koon kasvattamiseksi toteutetaan puun myyntitulon määräaikainen osittainen verovapaus, ensiharvennushakkuista saatavien puun myyntitulojen määräaikainen verovapaus sekä metsävähennyksen uudistaminen. Puun myyjille vuosina 2008—2011 suunnatut veronhuojennukset edesauttavat ja nopeuttavat teollisuuden kotimaisen puun saantia ja näin osaltaan antavat mahdollisuuksia ja joustoa toimialan rakenteellisiin sopeutuksiin.

Vuoden 2009 alusta voimaan tulevalla kestävän metsätalouden rahoituslailla pyritään lisäämään metsänhoito- ja perusparannustöiden suoritemääriä sekä parantamaan kuljetusolosuhteita metsien puuntuotannollisen tilan parantamiseksi ja puuston kasvun lisäämiseksi. Tätä varten talousarvioesitykseen on varattu 65,8 milj. euroa. Metsäkeskuksia ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiota varaudutaan avustamaan 47,5 milj. eurolla.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

Valmistellaan tarvittavat lainsäädännölliset muutokset sekä saatetaan loppuun tietojärjestelmien kehittämistyöt kirjaamistehtävien siirtämiseksi vuoden 2010 alussa oikeusministeriön hallinnonalalta maanmittauslaitokselle. Jatketaan paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämistä INSPIRE-direktiivin (2007/2/EY) soveltamisen mukaisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 109 milj. euroa, mikä on lähinnä kertaluonteisista vuodelle 2008 kohdistuneista määrärahalisäyksistä johtuen 22 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahasta liikenneverkoille ehdotetaan osoitettavaksi 1 488 milj. euroa, liikenteen turvallisuudelle ja valvonnalle 24 milj. euroa, liikenteen tukemiselle ja ostopalveluille 201 milj. euroa, viestintäpalveluille ja -verkoille sekä viestinnän tukemiselle 9 milj. euroa ja tutkimukseen 41 milj. euroa. Lähinnä puuhuollon turvaamiseen vuosille 2008—2012 osoitetusta 165 milj. euron rahoituksesta vuoden 2009 talousarvioesitykseen sisältyy 30 milj. euroa. Hallintoon ja toimialan yhteisiin menoihin ehdotetaan käytettäväksi 346 milj. euroa, mihin sisältyvät hallinnonalan arvonlisäverot.

Hallinnonalan virastojen ja laitosten maksullisen toiminnan ja muiden tulojen määräksi arvioidaan n. 185 milj. euroa. Veronluonteisten maksujen tulokertymäksi arvioidaan n. 107 milj. euroa. Käytettävissä olevan kokonaisrahoituksen määräksi arvioidaan 2 293 milj. euroa. Keskeneräisten ja uusien väylähankkeiden valtuuspäätöksistä aiheutuu talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 1 629 milj. euron määrärahasitoumukset.

Viestintäpolitiikka

Hallinnollisia tehtäviä hoitavan Viestintäviraston 34,0 milj. euron toimintamenot rahoitetaan pääosin viraston maksutuloilla. Määräraharahoituksen osuus on 6,8 milj. euroa. Suoraa tukea toimialalle

osoitetaan sanomalehdistön tukemiseen 0,5 milj. euroa. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävään kuuluvan Suomesta ulkomaille suunnattujen televisio- ja radiopalvelujen järjestämiseen osoitetaan 2,0 milj. euron määräraha. Televisio- ja radiorahastoon perittävillä TV-maksuilla rahoitetaan Yleisradio Oy:n toimintaa n. 420 milj. eurolla.

Liikennepolitiikka

Liikennepolitiikan toteuttaminen perustuu hallituksen eduskunnalle antamaan liikennepoliittiseen selontekoon, jossa on esitetty liikennepolitiikan linjat ja liikenneverkon kehittämis- ja rahoitusohjelma vuoteen 2020.

Liikennepalvelujen osalta liikennepolitiikkaa toteutetaan käyttämällä lainsäädännön ja ohjauksen keinoja sekä ostamalla liikenteen palveluja turvallisen ja ympäristöystävällisen liikennepalvelujärjestelmän luomiseksi. Juna-, meri-, lento- ja linja-autoliikennepalvelujen ostoilla ja tuilla turvataan peruspalvelutasoiset liikkumistarpeet koko maassa sekä edesautetaan liikenteen palvelujen säilymistä.

Liikennepolitiikkaa toteuttavat liikenne- ja viestintäministeriö, turvallisuus- ja valvontavirastot, Ajoneuvohallintokeskus, Rautatievirasto ja Ilmailuhallinto sekä väylävirastot Tiehallinto, Ratahallintokeskus ja Merenkulkulaitos. Liikennepolitiikkaa toteutetaan myös tukemalla muita kuin valtion omistamia liikenneverkkoja sekä ostamalla ja tukemalla liikenteen palveluja.

Liikenne- ja viestintäministeriön menoiksi arvioidaan 20,1 milj. euroa.

Tiehallinnossa perustienpidossa etusijalle asetetaan tiestön jokapäiväinen liikennöitävyys, tieverkon kunnosta huolehtiminen ja liikenneturvallisuus. Perustienpitoon osoitetaan 510,6 milj. euroa ja tieverkon kehittämisinvestointeihin ehdotetaan 246,4 milj. euroa. Itäliikenteen aiheuttamien akuuttien tiestön turvallisuusongelmien hoitamiseen käytetään perustienpidon rahoitusta 4,9 milj. euroa. Uusina hankkeina aloitetaan v. 2009 Lusi—Mikkeli-tien parantaminen, kunnan aikaistamisrahoituksella Kehä III:n parannuksen 1. vaihe sekä aikaistamisrahoituksella Kilpilahden uuden tieyhteyden rakentaminen.

Ratahallintokeskus keskittyy perusradanpidossa koko rataverkon pitämiseen liikennöitävässä kunnossa. Perusradanpidossa priorisoidaan junaliikenteen turvallisuutta, täsmällisyyttä sekä vilkasliikenteisen verkon osia. Perusradanpidon menoiksi arvioidaan 355,8 milj. euroa. Ratamaksun ja muiden tulojen johdosta talousarviosta rahoitettava perusradanpidon nettomäärärahatarve on 303,1 milj. euroa. Rataverkon kehittämishankkeisiin ehdotetaan 163 milj. euroa. Uusina hankkeina aloitetaan Kehäradan toteuttaminen ja kuntien aikaistamisrahoituksella Seinäjoki—Vaasa-radan sähköistäminen.

Merenkulkulaitoksen kokonaismääräraha on 119,4 milj. euroa, missä on lisäystä 4,4 milj. euroa. Merenkulkulaitoksen toimintamenoiksi arvioidaan 35 milj. euroa ja vesiväylänpidon menoiksi 62

milj. euroa. Väylämaksutuloiksi arvioidaan 75,4 milj. euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen väylämaksulain (1122/2005) muuttamisesta siten, että maksuja alennetaan 1,6 %. Meriväylästöä kehitetään aloittamalla Pietarsaaren meriväylän tuloväylän syventämishanke.

Ajoneuvohallintokeskuksen menoiksi arvioidaan 84,5 milj. euroa, josta 72,4 milj. euroa rahoitetaan maksutuloilla ja ajoneuvoverotustehtävät 12,1 milj. euron määrärahalla. Rautatieviraston menoiksi arvioidaan 4,5 milj. euroa, josta 4,3 milj. euroa rahoitetaan määrärahalla. Ilmailuhallinnon menoiksi arvioidaan 11,8 milj. euroa, josta 4,2 milj. euroa rahoitetaan maksutuloilla ja 7,6 milj. euroa määrärahalla.

Yksityisteiden valtionapuun ehdotetaan 23 milj. euroa. Muiden kuin Ilmailulaitoksen vastuulla olevien, säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevien lentokenttien avustamiseen ehdotetaan 3 milj. euroa.

Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin ehdotetaan yhteensä 200,5 milj. euroa, josta merenkulun ja muun vesiliikenteen edistämiseen osoitetaan 100,2 milj. euroa. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseksi rajoitetusti verovelvollisia koskevan lähdeveron ja työnantajan maksaman sosiaaliturvamaksun palauttaminen ulotetaan koskemaan myös ulkomaan meriliikenteen matkustaja-aluksia. Lisäksi tuki laajennetaan koskemaan kokonaisliikennettä. Tuen laajentaminen merkitsee 0,55 milj. euron lisäystä vuonna 2009. Nämä toimenpiteet ovat osa suomalaisen kauppalaivaston kilpailukyvyn parantamiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joihin sisältyvät myös tonnistoverolain uudistus sekä miehistönvaihdon kustannusten korvaamisen laajentaminen. Lisäksi ehdotetaan joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen 60,2 milj. euroa, junien kaukoliikenteen ostoihin 31,4 milj. euroa sekä saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoihin ja kehittämiseen 7,9 milj. euroa.

Tutkimus

Ilmatieteen laitoksen menoiksi arvioidaan 55,8 milj. euroa, josta 15,1 milj. euroa rahoitetaan tuloilla ja 40,7 milj. euroa määrärahalla.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2 322 milj. euroa, jossa on vähennystä 112 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon nähden, mikä johtuu pääosin rakennerahastojärjestelmän uudistuksesta ja määrärahasiirroista.

Innovaatiopolitiikka

Innovaatiopolitiikalla edistetään elinkeinoelämän kilpailukykyä ja uudistumista. Kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät teknologisten innovaatioiden ohella uusien liiketoimintamallien ja palvelukonseptien sekä työorganisaatioiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämistä. Tärkeitä painopisteitä ovat lisäksi kasvuyrittäjyyden ja yritysten kansainvälistymisen edellytysten vahvistaminen. Tavoitteena on, että Suomi tarjoaa yrityksille kansainvälisesti korkeatasoisen toimintaympäristön, johon myös ulko-

maiset yritykset ovat halukkaita sijoittamaan tutkimus- ja kehittämistoimintojaan.

Hallinnonalan menoista 736 milj. euroa kohdistuu innovaatiopolitiikkaan. Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen (Tekes) rahoitus on yhteensä n. 529 milj. euroa, jossa on kasvua vuoden 2008 tasoon yhteensä 36 milj. euroa. Tekesin valtuuksien ja määrärahojen mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8,3 milj. euroa työelämäohjelmien (Tykes) rahoituksen siirrosta Tekesille ja vähennyksenä yhteensä 11 milj. euroa siirtona eri momenteille käytettäväksi pk-yritysten innovaatiotoiminnan valmisteluhankkeisiin, keksintötoiminnan rahoitukseen ja kertaluonteiseen innovaatiotoiminnan arviointiin. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) määrärahoiksi ehdotetaan reilua 85 milj. euroa, jossa on kasvua lähes 5 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan ensisijainen painopiste on työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin vastaaminen, koska työvoiman saatavuusongelmat alkavat muodostua yritysten kasvun esteeksi. Politiikkalohkossa keskeistä on myös uuden yrittäjyyden lisääminen ja yritysten toimintaympäristön edellytysten parantaminen. Määrärahoiksi ehdotetaan 844 milj. euroa. Työllisyys- ja yrityspolitiikkaa toteutetaan myös osalla Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka -lukuun sisältyvistä määrärahoista. Eräitä työvoimapoliittisia toimenpiteitä sekä työvoimakoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut rahoitetaan myös sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta.

Työvoimapolitiikkaa uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena parantaa työnhakijain ja työpaikkojen kohtaantoa, edistää uusien työpaikkojen ja yritysten syntymistä sekä vähentää työttömyyttä ja osaltaan estää syrjäytymistä. Työllisyysmäärärahoja kohdennetaan yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen ja yrityksissä tapahtuvaan palkkatuettuun työhön. Ammatillisen työvoimakoulutuksen ja palkkatuetun työn sekä muiden työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuutta parannetaan oleellisesti pitäen selkeästi tavoitteena henkilön työllistymistä. Työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 23 400 henkilöä, ja työllisyysmäärärahoilla työllistetään keskimäärin 35 600 henkilöä. Määrärahat laskevat vuoden 2008 talousarvion 554 milj. eurosta 477 milj. euroon v. 2009, mikä on seurausta työttömyyden alenemisesta sekä määrärahasiirroista opetusministeriön hallinnonalalle työllistymistä aktiivisesti edistäviin tarpeisiin. Työllisyysperusteisten investointien myöntämisvaltuus laskee 13 milj. euroon vuoden 2008 talousarvion runsaasta 18 milj. eurosta.

Yrityspolitiikalla vahvistetaan yrittäjyyden edellytyksiä ja parannetaan yritysten toimintaympäristöä. Erityisesti vahvistetaan pk-yritysten teknologiaperustaa, liiketoimintaosaamista ja tuottavuutta sekä parannetaan kasvun ja kansainvälistymisen edellytyksiä. Yri-

tyspolitiikalla kehitetään uutta yritystoimintaa ja vastataan alueellisiin rakennemuutoshaasteisiin. Naisyrittäjyyden edistämiseksi naisyrittäjiä kannustetaan yritystoimintansa kasvattamiseen sekä tuetaan nuorten naisten ja maahanmuuttajanaisten yrittäjyyttä. Lisäksi monipuolistetaan naisten perustamien yritysten toimialarakennetta.

Finnvera Oyj:n korkotukilainavaltuuksiksi ehdotetaan 243 milj. euroa, josta arvioidaan aiheutuvan menoja 9,5 milj. euroa. Luottotappiokorvauksia yhtiölle arvioidaan maksettavan 19,6 milj. euroa. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tuen myöntämisvaltuuksiin ehdotetaan yhteensä 44 milj. euroa, josta 12 milj. euroa varataan käytettäväksi talouden rakennemuutosten työllisyydelle ja tuotantotoiminnalle aiheuttamien häiriöiden lieventämisen edellyttämiin avustuksiin.

Muut politiikkalohkot

Yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän politiikkalohkon määrärahoiksi ehdotetaan 25,2 milj. euroa. Tällä lohkolla hallitus toimeenpanee valtioneuvoston kuluttajapoliittista ohjelmaa vuosille 2008—2011. Ohjelmalla tähdätään mm. kestävän kuluttamisen edistämiseen, heikoimpien kuluttajien aseman vahvistamiseen sekä kuluttajahallinnon uudistamiseen.

Alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan yhteensä n. 512 milj. euroa, josta n. 32 milj. euroa on maakunnan kehittämisrahaa, n. 48 milj. euroa Kainuun kehittämisrahaa ja n. 433 milj. euroa Euroopan rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanon määrärahaa. Määrärahat alenevat n. 83 milj. eurolla vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Energiapolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan runsaat 63 milj. euroa, jossa on lisäystä 17,9 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Euroopan unioni on sitoutunut yksipuolisesti vähentämään 20 prosentilla kasvihuonekaasujaan vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta ja kasvattamaan uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin koko unionin alueella vuoteen 2020 mennessä. Hallitus valmistelee hallitusohjelman mukaisesti ilmasto- ja energiapoliittisen strategian siten, että nämä velvoitteet voidaan Suomen osalta täyttää. Strategiassa esitetään keinot, joilla samaan aikaan turvataan energian säästö, energiatehokkuuden parantaminen, energian saatavuus, energiaomavaraisuuden kohentaminen ja päästöjen vähentäminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 14,8 mrd. euroa, missä on lisäystä 697 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisena tavoitteena on edistää terveyttä ja toimintakykyä, lisätä työelämän vetovoimaa, vähentää köyhyyttä ja syrjäytymistä, varmistaa toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva. Lisäksi hallitusohjelman painotuksena on perheiden hyvinvointi sekä sukupuolten välinen tasa-arvo.

Valtion ohella sosiaalimenoja rahoittavat kunnat, työnantajat ja vakuutetut. Valtion osuus kustannuksista vaihtelee järjestelmittäin. Työnantajilta ja vakuutetuilta perittävin maksuin rahoitetaan ensisijaisesti ansiosidonnaisia etuuksia. Toimeentuloturvajärjestelmissä valtio vastaa perusturvasta kokonaan kansaneläkkeitä, toimeentulotukea ja työmarkkinatukea lukuun ottamatta. Lisäksi valtio takaa kansaneläkevakuutus- ja yrittäjäeläkejärjestelmien rahoituksen riittävyyden. Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä sekä toimeentulotuesta, joiden rahoittamiseen valtio osallistuu. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on lähes neljännes.

Lapsiperheet

Lapsilisää ehdotetaan korotettavaksi 10 eurolla kalenterikuukaudessa 3. lapsesta alkaen 1.1.2009 lukien. Lapsilisä nousee 3. lapsen osalta 141 euroon/kk, 4. lapsen osalta 161,50 euroon/kk ja 5. lapsesta eteenpäin 182 euroon/kk. Uudistuksen kustannusvaikutus on 17,0 milj. euroa vuodessa.

Lasten kotihoidon tuen hoitorahaa ehdotetaan korotettavaksi 20 eurolla kuukaudessa ja yksityisen hoidon tukea 22,67 eurolla kuukaudessa. Korotusten jälkeen alle 3-vuotiaan lapsen hoitoraha on 314,28 euroa ja yksityisen hoidon tuki 160,00 euroa kuukaudessa. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta nostetaan 6,7 milj. euroa uudistuksen vuoksi.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain ja sitä koskevan hallituksen esityksen mukaisesti elatustuen toimeenpanoon liittyvät tehtävät siirretään kunnilta Kansaneläkelaitokselle 1.4.2009 lukien. Valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi siirretään elatusturvalaissa säädetyt tehtävät, ei kuitenkaan toimenpiteitä elatusvelvollisuuden vahvistamiseksi. Kansaneläkelaitokselle siirtyvät siten mm. elatustuen myöntämistä ja maksamista sekä elatusavun perintää koskevat tehtävät.

Kansaneläkelaitoksen rahastot

Kansaneläkelaitoksen rahoitusta selkeytetään. Muut kuin sairausvakuutus- ja kuntoutusetuudet erotetaan sairausvakuutusrahastosta uudeksi muun sosiaaliturvan rahastoksi ja Kansaneläkelaitoksen toimintakulut kohdennetaan nykyistä tarkemmin eri etuusrahastoille.

Kansaneläkerahasto

Kansaneläkevakuutuksen rahoitusta koskevia säädöksiä selkeytetään siten, että valtio rahoittaa kansaneläkkeistä, lapsikorotuksista ja toimintakuluista perusrahoitusosuutena 53 %. Jäljelle jäävä osuus rahoitetaan työnantajan kansaneläkemaksulla, kansaneläkerahaston tuotoilla ja valtion lisärahoitusosuudella. Valtio rahoittaa edelleen kokonaan perhe-eläkkeet sekä rahastosta maksettavat vammaisetuudet ja eläkkeensaajan asumistuet. Kansaneläkerahaston vähimmäismääräksi säädetään 5 % kansaneläkevakuutuksen kokonaiskuluista. Vähimmäismäärän saavuttaminen turvataan valtion lisärahoitusosuudella.

Valtionosuus kansaneläkemenoista v. 2009 on 1 344 milj. euroa ja valtion rahoittamista perhe-eläkkeistä, eläkkeensaajan asumis-

tuista sekä vammaisetuuksista yhteensä n. 844 milj. euroa. Kansaneläkerahaston 5 prosentin vähimmäismäärän saavuttaminen edellyttää valtion lisärahoitusosuutta arviolta 59,5 milj. euroa. Kansaneläkerahaston vähimmäistason laskutavan muutos alentaa valtion menoja kertaluonteisesti n. 12 milj. euroa.

Sairausvakuutusrahasto

Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Työtulovakuutuksen rahoittavat työnantajat ja palkansaajat sekä yrittäjät. Valtio osallistuu työtulovakuutuksen rahoitukseen rahoittamalla vähimmäispäivärahat, osuuden yrittäjien sekä maatalousyrittäjien työterveyshuollosta ja osuuden vanhempainpäivärahoista. Työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien osuus työtulovakuutuksen rahoitukseen v. 2009 on 2 005 milj. euroa ja valtion osuus 127 milj. euroa.

Sairaanhoitovakuutuksen kuluista valtio rahoittaa EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset kokonaan, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset sekä osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen rahoittavat puoliksi palkansaajat, yrittäjät sekä etuudensaajat, yhteensä 1 100 milj. euron osuudella ja valtio yhteensä 1 116 milj. euron osuudella. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Sairausvakuutusrahaston liikkumavaraa väljennetään siten, että rahaston rahoitusomaisuuden määrä sairausvakuutuksen kuluista voi vaihdella 8—12 prosentin rajoissa. Muutoksella pyritään tasaamaan maksuprosenttien vaihtelut etuuskuluissa tai maksupohjassa tapahtuvien vähäisten muutosten takia.

Muun sosiaaliturvan rahasto

Kansaneläkelaitoksen rahoituksen selkeyttämiseksi perustetaan uusi muun sosiaaliturvan rahasto. Muun sosiaaliturvan rahastosta maksetaan aikaisemmin sairausvakuutusrahastosta maksetut muut kuin sairausvakuutukseen liittyvät etuudet. Näitä ovat mm. työttömyysetuudet, lapsilisät, asumistuki ja opintotuki. Uudesta rahastosta maksetaan n. 37 % Kansaneläkelaitoksen kaikista etuusmenoista. Sieltä maksetaan 1.4.2009 lukien myös kuntien aiemmin maksamat elatustuet.

Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen rahoitus

Kansaneläkelaitoksen toimintakuluja kohdennetaan nykyistä tarkemmin siten, että kulut jaetaan etuusrahastoille etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien kulujen suhteessa. Kansaneläkelaitoksen toimintakuluiksi vuodelle 2009 arvioidaan 380 milj. euroa. Tästä sairausvakuutusrahaston osuus on arviolta 180 milj. euroa, kansaneläkerahaston osuus 83 milj. euroa ja muun sosiaaliturvan rahaston osuus 117 milj. euroa. Toimintakulujen uudelleen kohdentaminen ei vaikuta etuuksien maksamiseen.

Sosiaalivakuutusmaksut

Toimeentulojärjestelmien rahoitus säilyy rakenteiltaan entisellään. Pakollisten sosiaalivakuutusten yhteismäärissä ei tapahdu merkittäviä muutoksia. Työnantajan sosiaaliturvamaksu alenee vuodesta 2008 kaikilla työnantajilla 0,009 prosenttiyksikköä ja työnantajan

työttömyysvakuutusmaksujen arvioidaan keskimäärin laskevan. Työnantajan maksuihin vaikuttaa myös työttömyysturvan omavastuumaksu, jota aletaan periä työnantajilta 1.1.2009 alkaen. Työnantajan keskimääräisen työeläkemaksun arvioidaan pysyvän ennallaan. Palkansaajien sosiaalivakuutusmaksujen arvioidaan nousevan 0,08 prosenttiyksikköä ja yrittäjien maksujen nousevan 0,18 prosenttiyksikköä.

Taulukko 13. Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2007	2008	2009
Työnantajat:			
Kansaneläkevakuutus			
Yksityinen työnantaja, I maksuluokka	0,901	0,801	**0,802**
Yksityinen työnantaja, II maksuluokka	3,101	3,001	**3,002**
Yksityinen työnantaja, III maksuluokka	4,001	3,901	**3,902**
Kunta- ja seurakuntatyönantaja	1,951	1,851	**1,852**
Valtiotyönantaja	1,951	1,851	**1,852**
Sairausvakuutus			
Kaikki työnantajat	2,05	1,97	**1,96**
Työttömyysvakuutus			
Palkkasummarajan[1)] alittavalta osalta	0,75	0,70	**0,65**
Palkkasummarajan ylittävältä osalta	2,95	2,90	**2,65**
Keskimäärin	2,29	2,05	**1,91**[2)]
Työeläkevakuutus[3)]			
Työnantajan keskimääräinen TyEl -maksu	16,7	16,8	**16,8**
Vakuutetut:			
Sairausvakuutus			
— *Sairaanhoitomaksu*			
Etuudensaajat (eläke- ja etuustulot)	1,45	1,41	**1,44**
Palkansaajat ja yrittäjät	1,28	1,24	**1,27**
— *Päivärahamaksu*			
Palkansaajat	0,75	0,67	**0,66**
Yrittäjät	0,91	0,81	**0,76**

Taulukko 13. Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

Työttömyysvakuutus	0,58	0,34	**0,2**
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	4,3	4,1	**4,3**
53 vuotta täyttäneet	5,4	5,2	**5,4**
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:			
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	20,8	20,6	**20,8**
53 vuotta täyttäneet	21,9	21,7	**21,9**

1) Vuonna 2007 palkkasummaraja oli 840 940 euroa, v. 2008 palkkasummaraja on 1 686 000 euroa ja v. 2009 1 781 000 euroa.

2) Sisältää työttömyysturvan omavastuumaksun.

3) Työeläkemaksuissa on arvioitu tilapäistä alennusta 0,6 prosenttiyksikköä v. 2007 ja 1,0 prosenttiyksikköä vuosina 2008—2009, jolla puretaan työkyvyttömyyseläkemaksuista muodostunutta ylijäämää.

Työnantajan sosiaaliturvamaksu

Työnantajan sosiaaliturvamaksu määräytyy työnantajan kansaneläkemaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun yhteismäärän perusteella. Maksujen yhteismäärät alenevat vuodesta 2008 kaikilla työnantajilla 0,009 prosenttiyksikköä.

Alueelliset työnantajan sosiaaliturvamaksun alennuskokeilut ovat käytössä Lapin alueella ja saaristokunnissa, Kainuun hallintokokeilualueella, Pielisen-Karjalan seutukunnassa sekä Ilomantsin ja Rautavaaran kunnissa. Maksuvapautuksista aiheutuvan Kansaneläkerahaston vajauksen kattamiseksi muiden työnantajien kansaneläkemaksua on korotettu 0,001 prosenttiyksikköä vuodesta 2008, jolloin kansaneläkemaksun korotus on yhteensä 0,012 prosenttiyksikköä.

Taulukko 14. Työnantajan sosiaaliturvamaksu, %

	2007	**2008**	**2009**
— yksityinen työnantaja, maksuluokka I	2,951	2,771	2,762
— yksityinen työnantaja, maksuluokka II	5,151	4,971	4,962
— yksityinen työnantaja, maksuluokka III	6,051	5,871	5,862
— kunta- ja seurakuntatyönantajat	4,001	3,821	3,812
— valtiotyönantajat	4,001	3,821	3,812

Sairausvakuutuskorvaukset

Sairausvakuutuskorvauksien arvioidaan nousevan v. 2009 kaikkiaan n. 4,4 mrd. euroon n. 4,2 mrd. eurosta v. 2008. Merkittävin kasvu aiheutuu vanhempainpäivärahamenojen ja lääkekorvausten noususta. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraiseen kuntoutukseen käytetään 104 milj. euroa. Uusien lääkkeiden hyväksymiseksi erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon on varattu edelleen 8,4 milj. euroa.

Sairaus- ja vanhempainrahojen sekä kuntoutusrahojen vähimmäismäärät ehdotetaan korotettavaksi työmarkkinatuen tasolle 1.1.2009. Uudistuksen kustannukseksi arvioidaan n. 41 milj. euroa vuodessa. Korotus on n. 170 euroa kuukaudessa, minkä jälkeen vä-

himmäismääräisen päivärahaetuuden määrä on n. 550 euroa kuukaudessa.

Sairausvakuutuslakia ja lääkelakia ehdotetaan muutettavaksi v. 2009 siten, että viitehintajärjestelmä otetaan käyttöön lääkkeiden korvausjärjestelmässä ja lääkevaihto ulotetaan koskemaan vuoden 2006 lääkelain muutoksella lääkevaihdon ulkopuolelle jääneitä valmisteita. Viitehintajärjestelmän käyttöönotto esitetyssä muodossa vähentäisi arvioiden mukaan lääkekorvausmenoja v. 2009 n. 19,5 milj. eurolla ja myöhemmin vuositasolla 26 milj. eurolla.

Eläkemenot

Eläkemomenteille on sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa varattu v. 2009 2,9 mrd. euroa, n. 20 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys ei aiheudu eläkemenoista vaan kansaneläkerahastoon nykyisin maksettavien muiden etuuksien toimintakulujen siirrosta omalle momentilleen.

Kansaneläkkeisiin ja perhe-eläkkeisiin käytetään 2,2 mrd. euroa, maatalousyrittäjien eläkkeisiin 497 milj. euroa, yrittäjäeläkkeisiin 95 milj. euroa ja merimieseläkkeisiin 46 milj. euroa, maatalousyrittäjien tapaturmaeläkkeisiin 17 milj. euroa, pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketukeen 5,5 milj. euroa ja maahanmuuttajien erityistukeen 24,7 milj. euroa.

Työeläkkeet rahoitetaan pääosin työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Valtio osallistuu yrittäjä-, maatalousyrittäjä- ja merimieseläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet rahoitetaan pääasiassa valtion varoista sekä työnantajien vakuutusmaksuilla.

Kansaneläkkeiden määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sosiaaliturvasopimuksen hyväksyminen Australian kanssa 1.7.2009 lukien, joka lisää vuoden 2009 valtionosuutta 2 milj. eurolla. Vuositasolla valtionosuuden lisäys on 4 milj. euroa.

Eläkkeiden indeksimuutokset ja palkkakerroin

Työeläkeindeksi nousee arviolta n. 4,7 % vuoteen 2008 verrattuna. Kansaneläkeindeksi nousee arviolta 4,3 %. Palkkakerroin nousee n. 5,9 % vuoteen 2008 verrattuna.

Taulukko 15. Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2007	2008	2009[1)]
Työeläkeindeksi	2 127	2 178	2 280
KEL -indeksi	1 401	1 436	1 498
Palkkakerroin	1,100	1,124	1,190

[1)] arvio

Apurahansaajien sosiaaliturva

Apurahansaajien sosiaaliturva järjestetään Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa 1.1.2009 lukien siten, että apurahansaajille järjestetään oikeus eläke- ja tapaturmaturvaan, sairauspäivärahan MELA -turvaan ja ryhmähenkivakuutukseen. Valtiolle arvioidaan aiheutuvan tästä kustannuksia 1,6 milj. euroa vuodelle 2009.

Työttömyysturva

Valtion työttömyysturvamenojen suuruudeksi arvioidaan v. 2009 yhteensä 1 383 milj. euroa. Työttömyysasteen on arvioitu laskevan vuoden 2008 6,2 prosentista 5,9 prosenttiin v. 2009, mikä vähentää

työttömyyskassoille maksettavia valtionosuusmenoja sekä työmarkkinatukimenoja. Työttömän peruspäivärahaa korotetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Täysimääräinen peruspäiväraha on v. 2009 arviolta 25,56 euroa päivältä. Keskimääräisen ansiopäivärahan arvioidaan nousevan 49,6 eurosta 51,6 euroon v. 2009.

Ansiopäivärahojen valtionosuuden arvioidaan olevan v. 2009 430 milj. euroa, mikä on 22 milj. euroa edellistä vuotta vähemmän. Peruspäivärahoista valtio rahoittaa 71 milj. euroa, missä on kasvua 9 milj. euroa edellisestä vuodesta. Työmarkkinatukeen ehdotettu 663 milj. euron määräraha vuodelle 2009 on 37 milj. euroa edellisvuotta pienempi. Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaalisiin etuihin on arvioitu vuodelle 2009 140 milj. euroa, eli hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Taulukko 16. Keskeiset lukusarjat työttömyysturvasta

	2006	2007	2008	2009
Työttömyysaste, %	7,7	6,9	6,2	5,9
Päivärahat ja muut työttömyysturvan etuudet:				
Täysimääräinen peruspäiväraha (€/pv)	23,50	23,91	24,51	25,56
Peruspäiväraha (ka, €/pv)	22,7	22,8	23,8	24,6
Ansiopäiväraha (ka, €/pv)	47,1	48,4	49,6	51,6
Koulutuspäiväraha, ansioturva (ka, €/pv)	52,6	53,6	55,1	57,0
Koulutuspäiväraha, perusturva (ka, €/pv)	25,9	26,2	26,8	27,8
Aikuiskoulutustuki (ka, €/kk)	894	906	940	970
Vuorottelukorvaus (ka, €/pv)	42,0	43,2	44,9	46,4
Työmarkkinatuki ylläpitokorvauksineen (ka, €/pv)	24,3	24,8	25,4	26,5
Opintososiaaliset edut:				
— ansiotuki ylläpitokorvauksineen (ka, €/pv)	60,8	63,0	65,4	67,8
— perustuki ylläpitokorvauksineen (ka, €/pv)	34,1	34,7	35,0	36,3

Asiakastietojen sähköinen arkisto

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen kansallisen sähköisen arkiston määrittelyä ja perustamistyötä jatketaan. Käynnistämisvaiheen jälkeen Kansaneläkelaitos perii käyttäjiltä maksuja, joilla katetaan tietojärjestelmäpalvelun ylläpidosta sekä asiakastietojen luovuttamisesta aiheutuvat kustannukset.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluissa on tavoitteena palvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt useita kehittämishankkeita, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 5 570 milj. euroa, jossa on lisäystä n. 494 milj. euroa vuoden 2008 varsinaisen talousarvion tasoon verrattuna. Kustannustason tarkistus 3,9 prosentilla lisää valtionosuuksia 198,5 milj. euroa ja asukasluvun ja muiden laskentatekijöiden muutos 46,8 milj. euroa.

Valtionosuuksien lisäyksestä 21,3 milj. euroa liittyy hallitusohjelman mukaisiin kehittämistoimenpiteisiin, kuten ikäihmisten palvelujen laatusuositusten mukaiseen toiminnan käynnistämiseen, sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ikärajan alentamiseen 75 vuotta täyttäneisiin sekä vammaislainsäädännön uudistamiseen säätämällä vaikeavammaisille oikeus henkilökohtaiseen apuun ja tukeen.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosentti nousee nykyisestä 32,74 prosentista 34,64 prosenttiin v. 2009. Kasvusta 2,34 prosenttiyksikköä johtuu siitä, että valtion veroperustemuutoksista aiheutuvien kuntien verotulomenetysten kompensoiminen lisää valtionosuuksia 374 milj. eurolla. Toisaalta valtionosuusprosenttia alentavat kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyvät tehtävien siirrot sekä hallitusohjelman mukaisten sisäisten siirtojen edellyttämä valtionosuuden vähennys. Tehtävien siirrot vähentävät valtionosuuksia v. 2009 yhteensä 83 milj. euroa josta suurimman osan muodostaa elatustukeen liittyvä 72 milj. euron valtionosuuden vähennys. Elatustuen osuuden poistuminen laskennallisista kustannuksista vähentää valtionosuuksia 49,2 milj. euroa ja loppuosa vähennyksestä saadaan alentamalla valtionosuusprosenttia 0,14 prosenttiyksiköllä. Ulkomaalaisten sairaanhoitokorvauksiin liittyvä vähennys on 7 milj. euroa ja lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisiin tutkimuksiin liittyvä vähennys on 4 milj. euroa. Nämä siirrot alentavat valtionosuusprosenttia 0,07 prosenttiyksikköä. Sisäisiin siirtoihin liittyvä 35 milj. euron vähennys alentaa valtionosuusprosenttia 0,22 prosenttiyksikköä.

Valtionosuudet vähenevät vuoteen 2008 verrattuna 14,5 milj. euroa kuntien verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen liittyen.

Valtionavustuksena kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin esitetään 25,8 milj. euroa, jossa on lisäystä 1 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna. Valtion avustuksella tuettavien hankkeiden painoalueet on määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa vuosille 2008—2011. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 milj. euroa pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen ja 2 milj. euroa lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen kehittämiseen sekä 10 milj. euroa työhyvinvointia edistäviin hankkeisiin.

Valtion korvausta terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin korotetaan 5 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan laskee 8,7 milj. euroa vuoden 2008 tasoon verrattuna. Valtionavustusta sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan esitetään 3,5 milj. euroa.

Lääkärihelikopteritoimintaa palvelevan valtakunnallisen hallinnointiyksikön perustamistoimia jatketaan ja valtio osallistuu hallinnointiyksikön valmisteluvaiheen aikaisiin perustamis- ja ylläpitokustannuksiin päätetyn määrärahan puitteissa.

Lääkärihelikopterien hallinnointiyksikkö

Kansalliseen rokotusohjelmaan lisätään uutena rokotteena erityisesti lasten terveyden kannalta tärkeä rotavirusrokote. Rokotteen hankintaan varataan 6 milj. euroa.

Kansallisen rokotusohjelman laajennus

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 316 milj. euroa, jossa on vähennystä vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 13 milj. euroa. Vuodelle 2008 ajoittui kertaluonteisista menoja: öljyntorjunta-aluksen hankinta, maatalouden vesiensuojelu ja EU-rahoituksen budjetoinnin muutokset, joiden määrärahoja vähentävä vaikutus on yhteensä 32 milj. euroa. Valtion asuntorahaston varoja arvioidaan lisäksi käytettävän n. 435 milj. euroa asuntotoimen korkotukien ja avustusten sekä rahaston lainojen korkojen ja lyhennysten maksamiseen.

Hallinnonalalla korostuvat toimenpiteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen sopeutumiseksi, pyrkimykset pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen sekä vähentää Itämeren ravinnekuormitusta ja ympäristöriskejä. Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti edistetään Helsingin seudun ja muiden kasvavien kaupunkiseutujen tonttitarjontaa ja asuntotuotantoa.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

EU:ssa hyväksyttyjen ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseen pyritään kansainvälisellä ja kansallisella yhteistyöllä ja toimilla. Itämeren ja sisävesien tilan parantamistoimet kohdentuvat maataloudesta peräisin olevan ravinnekuormituksen vähentämiseen ja jätevesien käsittelyn tehostamiseen. Öljyntorjuntavalmiuden parantamisen edellyttämiä investointitarpeita selvitetään lisääntyvistä öljykuljetuksista aiheutuvien riskien vähentämiseksi.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) 2008—2016 toteutukseen suunnataan n. 13,5 milj. euroa. Natura 2000 -verkoston ja aiempien suojeluohjelmien jäljellä olevien toimien toteuttamista jatketaan.

Merentutkimuslaitoksen toimintojen järjestelyihin liittyen siirretään Itämeren kemian ja biologian tutkimus ja seuranta Merentutkimuslaitoksesta Suomen ympäristökeskukseen 1.1.2009 alkaen.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Ilmastonmuutoksen hillintä vaatii yhdyskunnista, rakentamisesta ja asumisesta aiheutuvan energiantarpeen vähentämistä. Samaa vaatii energiahintojen nousu, joka on tehnyt energiansäästön kuluttajille taloudellisesti hyvin kannattavaksi.

Yhdyskuntarakenteen hajautuminen ja siitä aiheutuva liikenne ympäristövaikutuksineen on kasvavien kaupunkiseutujen haaste, johon vastaaminen edellyttää asuntotonttien kaavoituksen lisäämistä olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen tukeutuen ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Helsingin seudulla tavoitteeseen edetään valtion ja kuntien yhteisellä aiesopimuksella, joka sisältää

kuntakohtaiset asuntotonttien kaavoitus- ja asuntojen tuotantotavoitteet. Talonrakentamisen laskiessa suhdannehuipputasoltaan ja vapaarahoitteisen asuntotuotannon supistuessa valtion tukemaa asuntotuotantoa lisätään. Sosiaaliseen vuokra-asuntotuotantoon osoitetaan korkotukilainavaltuutta n. 6 000 uuden asunnon rakentamista varten yhteensä 920 milj. euroa eli 250 milj. euroa enemmän kuin v. 2008. Lisäksi ehdotetaan 250 milj. euron takausvaltuutta n. 2 000 uuden vuokra-asunnon rakentamiseen uudella sosiaalisten ja vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen väliin sijoittuvalla mallilla. Asuntojen rakentamista erityisryhmille kuten asunnottomille ja vammaisille kannustetaan 85 milj. euron avustuksilla. Pitkäaikaisasunnottomuutta torjutaan lisäksi toimenpideohjelmalla, jossa panostetaan myös ennaltaehkäisyyn ja tehostetaan valtion ja kuntien asunto- ja sosiaaliviranomaisten, kirkon, järjestöjen ja yritysten yhteistyötä.

Asuntorakentamisen yleisessä edistämisessä tärkeällä sijalla on em. aiesopimus sekä maankäyttö- ja rakennuslain kehittäminen, joilla sujuvoitetaan kaavoitusta ja poistetaan rakentamista haitannutta tonttipulaa.

Taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokrataloyhtiöiden avustus laajennetaan koskemaan korkotukivuokrataloja. Aravalainojen yhdistämistä ja vaihtamista pankkilainaksi helpotetaan valtionavustuksella, minkä yhteydessä asuntojen säilyminen vuokra-asuntokäytössä turvataan. Vuosille 2009—2011 käynnistettävässä uudessa lähiöohjelmassa tukea suunnataan lähiöiden kehittämiseen ja täydennysrakentamiseen niiden alueidentiteetin vahvistamiseksi. Rakennusten ja asumisen energiankäytön tehostamiseksi lisätään tietopalvelua ja valistusta sekä ajanmukaistetaan ja tiukennetaan rakentamisen energiamääräyksiä. Asunto-osakeyhtiötalojen energiakorjauksiin otetaan käyttöön korkotukilaina, jossa korkotukilainan enimmäisosuus rakennuskustannuksista korotetaan 50 prosenttiin. Pientalojen energiakorjauksissa siirrytään korotetun kotitalousvähennyksen käyttöön pääasiallisena tukimuotona, ja lisäksi annetaan tarveharkintaisia energia-avustuksia pienituloisille kotitalouksille. Kerros- ja rivitalojen energia-avustuksien määrää lisätään.

Taulukko 17. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2007—2009[1)]

Tunnus	Menolaji	v. 2007 tilinpäätös milj. €	v. 2008 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2009 esitys milj. €	Muutos 2008—2009 milj. €	%
01-14	Toiminta- ja palkkausmenot	6 804	7 205	7 447	242	3
15-17	Eläkkeet	3 227	3 391	3 629	239	7
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	527	655	714	59	9
20-28	Muut kulutusmenot	1 432	1 470	1 814	344	23
29	Arvonlisäveromenot	939	971	1 040	69	7
01-29	**Kulutusmenot**	**12 929**	**13 691**	**14 643**	**952**	**7**
30-39	Valtionavut kunnille ja kunta-yhtymille ym.	8 494	9 468	10 218	750	8
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	2 919	3 259	3 346	87	3
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	6 698	7 076	7 201	125	2
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläke-laitokselle	3 009	3 484	3 494	10	0
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitus-osuudet, vastaavat valtion rahoitus-osuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 054	1 081	933	- 148	- 14
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 188	2 421	2 656	235	10
30-69	**Siirtomenot**	**24 363**	**26 791**	**27 849**	**1 058**	**4**
70-73	Kaluston hankinta	38	37	18	- 20	- 54
74-75	Talonrakennukset	17	27	29	2	7
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	35	59	30	- 29	- 49
77-79	Maa- ja vesirakennukset	280	435	414	- 21	- 5
70-79	Reaalisijoitukset	370	558	490	- 69	- 12
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	66	75	75	0	0
87-89	Muut finanssisijoitukset	252	18	218	200	1 111
80-89	Lainat ja muut finanssi-sijoitukset	318	93	293	200	215
70-89	**Sijoitusmenot**	**688**	**652**	**783**	**131**	**20**
90-92	Valtionvelan korot	2 329	2 350	2 384	34	1
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta[2)]	2 925	1 848	153	- 1 695	- 92
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	19	190	96	- 94	- 49
90-99	**Muut menot**	**5 272**	**4 388**	**2 633**	**- 1 755**	**- 40**
	Yhteensä	**43 252**	**45 522**	**45 908**	**387**	**1**

[1)] Kukin momentti on varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

[2)] Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.4 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka ovat poikkeuksellisen tärkeässä kehitysvaiheessa. Hallitus on käynnistänyt mittavia toimenpiteitä, joiden yhteisenä tavoitteena on nostaa tutkimus- ja innovaatiotoiminta laadultaan ja määrältään kansainväliselle huipputasolle.

Hallitusohjelman tavoitteena on tutkimusrahoituksen neljän prosentin bruttokansantuoteosuus vaalikauden loppuun mennessä.

Yliopistolaitos on kokonaisuudessaan uudistumassa. Hallitus antaa eduskunnalle esityksen uudeksi yliopistolaiksi kevätistuntokaudella 2009. Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun pohjalle on muodostettu säätiömuotoinen Aalto-yliopisto. Myös kaikista muista yliopistoista tulee itsenäisiä oikeushenkilöitä. Muutokset vaativat merkittävää rahoitusta sekä Aalto-yliopiston peruspääomaan että julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseksi.

Valmistumassa oleva kansallinen innovaatiostrategia sisältää keskeiset suositukset ja toimenpide-ehdotukset uuden, laaja-alaisen innovaatiopolitiikan toteutukselle. Kysyntä- ja asiakaslähtöisyyden painottaminen tähtää elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja uudistumisen edistämiseen. Hallituksen tarkoituksena on saattaa strategia eduskunnan käsiteltäväksi. Innovaatiojärjestelmän kansainvälinen kokonaisarviointi käynnistetään.

Valtion sektoritutkimus uudistetaan opetusministeriön valmistelun pohjalta. Jo aloitettua tutkimuslaitoskentän rakenneuudistusta jatketaan. Kansallisia tutkimusinfrastruktuureja ja Suomen osallistumista Euroopan unionin yhteisiin infrastruktuureihin vahvistetaan.

Rakenteellisilla kehittämistoimilla tuetaan myös neliportaiseen tutkijanurajärjestelmään siirtymistä yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Korkeakoulujen kansainvälistymistä tehostetaan vuoden 2008 loppuun mennessä valmistuvan kansallisen strategian pohjalta.

Tutkimus- ja innovaatiorahoitusta suunnataan valikoivasti tärkeimpiin kohteisiin. Strategisen huippuosaamisen keskittymät (SHOK) ovat tässä keskeisellä sijalla. Aluelähtöisen innovaatioperustan vahvistamisen keskeinen väline on osaamiskeskusohjelma (OSKE). Meneillään olevat kehittämistoimet varmistavat samanaikaisesti osaamisen ja innovaatiokapasiteetin laaja-alaisen kasvun.

Euroopan unionin toiminta tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan alueella on yhä tärkeämpää myös jäsenvaltioiden kansallisten kehittämistoimien kannalta. Euroopan tutkimus- ja innovaatioalueeseen (ERIA) kohdistuu kokonaisuutena suuria odotuksia sen rinnalla, että monilla unionin ja sen tutkimuksen puiteohjelman yksittäisillä toimintamuodoilla on huomattava asema myös kansallisten kehittämispolitiikkojen muotoilussa.

Taulukossa 18. yliopistojen vuodeksi 2009 esitettyihin tutkimusmäärärahoihin sisältyy 60 milj. euroa osana kertaluontoista 200 milj. euron finanssisijoitusta Aalto-yliopiston pääomaan.

Taulukko 18. Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa

	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys	2008—2009 muutos	2008—2009 muutos, %
Yliopistot	459	550	91	20
Valtion tutkimuslaitokset	292	304	13	5
— josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	80	85	5	6
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	751	855	105	14
Suomen Akatemia	292	308	16	6
Teknologian kehittämiskeskus	526	562	36	7
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	818	870	52	6
Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu ja keksintötoiminta		10	10	
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan	49	40	-9	-18
Yhteensä	1 618	1 775	157	10

5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehitysviranomaisina toimivat maakunnan liitot. Vuoden 2007 alusta voimaan tulleen alueiden kehittämislain muutoksen (954/2005) tavoitteena on tehostaa alueiden kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä ja ohjata alueiden kehittämistä maakuntien ja valtakunnan tasolla siten, että kehittämistyö muodostaa alue- ja keskushallinnon kehittämistoimista vuorovaikutteisen kokonaisuuden.

Hallitusohjelma ja valtioneuvoston vuoden 2007 lopussa tekemä päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista määrittelevät alueiden kehittämisen strategiset painopisteet ja tärkeimmät toimenpiteet. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla ohjelmilla ja toimenpiteillä että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla. Kansallinen alue- ja maaseutupolitiikka ja EU:n rakennerahasto- ja maaseutuohjelmien alue- ja maaseutupoliittiset linjaukset ja toimenpiteet integroidaan toimivaksi kokonaisuudeksi.

Alueiden kehittämiseen liittyvä rahoitus määritellään vuosittain kehys- ja talousarvioprosessin yhteydessä. Valtion talousarvioesi-

tyksessä vuodelle 2009 on neljässä eri pääluokassa kaikkiaan 18 momenttia, joilla oleva määräraha on merkitty kokonaan tai osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitetuksi alueiden kehittämisen rahoitukseksi. Merkittävimmät näistä ovat EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteuttamiseen varatut määrärahat.

Kansallista aluepoliittista ohjelmakokonaisuutta yksinkertaistetaan ja uudistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2009 toteutettavia kansallisia erityisohjelmia ovat osaamiskeskusohjelma ja v. 2009 aloittava koheesio- ja kilpailukykyohjelma. Kansallisia erityisohjelmia ja rakennerahasto-ohjelmia tarkastellaan luvussa 32.50.

Euroopan unionin rakennerahastojen toiminta Suomessa

Vuonna 2009 jatketaan ohjelmakauden 2007—2013 toteuttamista. Suomessa ohjelmakaudella 2007—2013 toteutetaan EU:n alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta, joka keskittyy ensisijaisesti tutkimukseen, innovointiin, saavutettavuuteen ja työllisyyden edistämiseen. Lisäksi Suomessa toteutetaan Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitetta, jonka päämääränä on mm. lujittaa unionin alueen yhdentymistä kaikilla osa-alueilla sekä lisätä rajat ylittävää yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa. EU:n rahoitus näille tavoitteille tulee kahdesta rakennerahastosta, jotka ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Ohjelmien hallinto- ja todentamisviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö.

Tavoitteita toteuttavat toimenpideohjelmat noudattavat kansallisen alue-, rakenne- ja työllisyyspoliittisen strategian 2007—2013 painopistealueita. Toimenpideohjelmat rakentuvat yhteisille toimintalinjoille, joiden sisällössä on huomioitu mm. alueelliset erityispiirteet. Kutakin ohjelmaa rahoitetaan yhdestä rahastosta. Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavat toimenpideohjelmat ovat alueellisia rakennerahasto-ohjelmia, ja ne on laadittu suuralueittain. Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettava toimenpideohjelma on valtakunnallinen ohjelma, joka sisältää sekä valtakunnallisen osion että alueelliset osiot.

Suomen saama rakennerahastorahoitus ohjelmakaudella 2007—2013 on yhteensä 1 716 milj. euroa käyvin hinnoin. Valtion talousarvio ei kuitenkaan sisällä rajat ylittävää yhteistyötä toteuttavien toimenpideohjelmien EU:n rahoitusta, joka tuloutuu ohjelmien hallintomallin mukaisesti suoraan talousarviotalouden ulkopuoliselle hallinto- ja todentamisviranomaiselle. Näiden ohjelmien EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy valtion talousarvioon. Valtion talousarvioon ei sisälly Ahvenanmaalla toteutettavien toimenpideohjelmien varoja, sillä nämä ohjelmat kuuluvat maakunnan toimivaltaan.

Taulukko 19. EU:n rakennerahastojen toimenpideohjelmat 2007—2013, käyvin hinnoin sisältäen 2 prosentin vuotuisen indeksoinnin

	EU:n rahoitus milj. euroa
Alueellinen kilpailukyky ja työllisyystavoite (EAKR):	
— Etelä-Suomi	138
— Länsi-Suomi	159
— Itä-Suomi	366
— Pohjois-Suomi	311
Yhteensä	974
Manner-Suomen alueellinen kilpailukyky ja työllisyystavoite (ESR):	
— Valtakunnallinen osio	218
— Etelä-Suomi	69
— Länsi-Suomi	79
— Itä-Suomi	180
— Pohjois-Suomi	69
Yhteensä	615

Rakennerahastovarat vuoden 2009 talousarviossa

Rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon yhteensä n. 181 milj. euroa. Tässä ovat mukana Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta ohjelmakausilta 2000—2006 ja 2007—2013 saatavat tulot.

Kuvio 5. EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuus rahastoittain vuonna 2009, milj. euroa

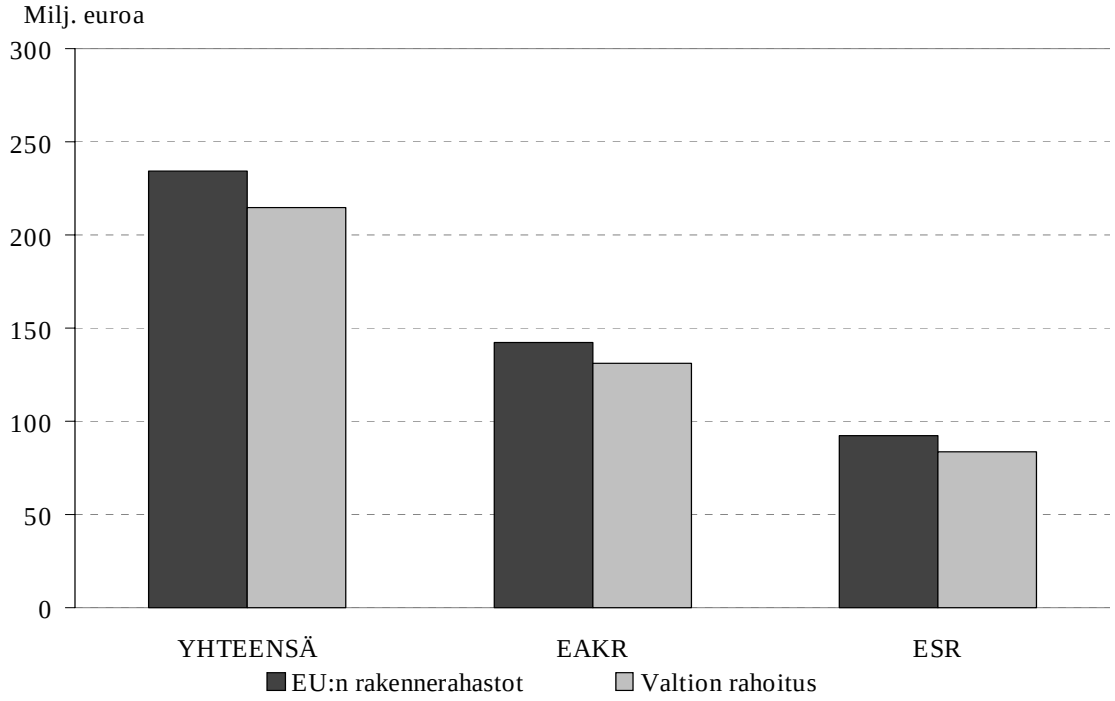

Kuvio 6. EU:n rakennerahastojen toiminnan arvioitu kohdentuminen hallinnonaloittain vuonna 2009

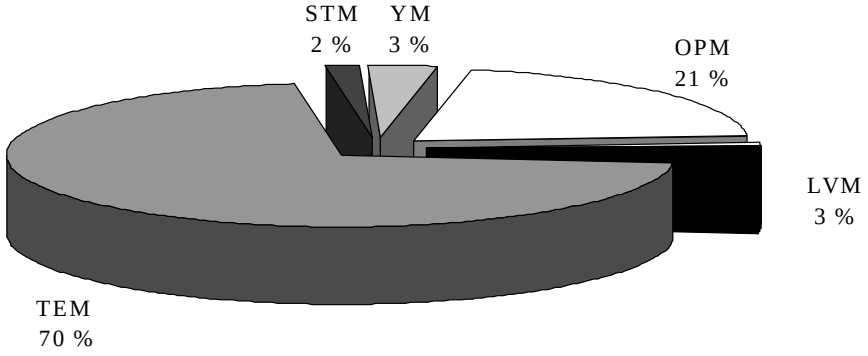

Vuoden 2009 talousarvioon sisältyy myöntämisvaltuutena yhteensä 234 milj. euroa EU:n rakennerahastovaroja ja 215 milj. euroa valtion rahoitusosuutta. Tarkat tiedot EU-rahoituksesta ja vastaavasta valtion rahoituksesta löytyvät työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momenteilta 32.50.64 ja 32.50.65 sekä niiden taulukoista.

6. Peruspalvelubudjettitarkastelu

6.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä

Valtionosuus- ja avustusjärjestelmä muodostuu tehtäväkohtaisista opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista, verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta sekä yleisestä valtionosuudesta. Järjestelmää täydentää harkinnanvarainen rahoitusavustus tilapäisissä tai poikkeuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille. Kunnille voidaan lisäksi myöntää valtionapua perustamiskustannuksiin ja kehittämishankkeisiin sekä tukea kuntien yhdistymiseen.

Valtionosuusprosentti kuvaa tehtäväkohtaisten valtionosuuksien valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koko maan tasolla. Vuonna 2009 sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosentti on 34,64, eli kunnan rahoitusosuus on 65,36 %. Opetustoimessa ja kirjastotoimessa valtionosuusprosentti on 41,82, jolloin kunnan rahoitusosuus on 58,18 %, sekä muussa kulttuuritoimessa 29,70, jolloin kunnan rahoitusosuus on 70,30 %.

Tehtäväkohtaiset valtionosuudet määräytyvät siten, että laskennallisten kustannusten (sosiaali- ja terveydenhuolto) ja yksikköhintojen (opetus- ja kulttuuritoimi) perusteella kummallekin hallinnonalalle erikseen lasketusta valtionosuuden perusteesta vähennetään kunnan rahoitusosuus. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet maksetaan kunnille, mutta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta maksetaan myös kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille. Kunnan rahoitusosuus on valtionosuustehtävissä kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri. Sen sijaan valtionosuuden määräytymisperusteissa otetaan huomioon kuntien erilaista palvelutarvetta kuvaavat tekijät sekä olosuhdetekijät, mistä johtuen asukasta kohti lasketut valtionosuudet vaihtelevat kunnittain. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta myönnettäessä otetaan asukaskohtainen rahoitusosuus vähentävänä tekijänä huomioon kuntien osalta, mutta kuntayhtymien ja yksityisten koulutuksen järjestäjien valtionosuus myönnetään täyden rahoitusperusteen mukaisesti.

Valtionosuusjärjestelmässä kuntien tulopohjaa tasataan kuntien verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Valtionosuuksien tasauslisää saavat kunnat, joiden laskennallinen verotulo asukasta kohti alittaa koko maan tasausrajan, joka on 91,86 % maan

keskimääräisestä verotulosta. Tasauslisä kattaa täysimääräisesti tasausrajan ja kunnan laskennallisen verotulon erotuksen. Valtionosuuden tasausvähennys tehdään, mikäli kunnan verotulo ylittää tasausrajan. Vähennyksen määrä on 37,0 % tasausrajan ylittävästä osasta. Tasausten määrä muuttuu vuosittain verotustietojen perusteella.

Tehtäväkohtaiset valtionosuudet sekä perustamis- ja kehittämishankkeiden valtionosuudet ja -avustukset on budjetoitu asianomaisille hallinnonaloille. Valtionosuuksien tasaus jakautuu opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön hallinnonaloille myönnettyjen laskennallisten valtionosuuksien suhteessa.

Valtionosuuksien ja -avustusten tarkoituksena on turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät kunnalliset palvelut eri osissa maata kohtuullisella veroasteella siten, että kuntien tulopohja on riittävä suhteessa kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin. Kunnan perimillä maksuilla ei ole vaikutusta verotuloihin tai valtionosuuksiin.

6.2 Kunta- ja palvelurakenneuudistus

Kunta- ja palvelurakenteita uudistetaan 23.2.2007 voimaan tulleen ja vuoden 2012 loppuun voimassa olevan kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain (puitelaki) ja lain perusteella annettujen valtioneuvoston asetusten mukaisesti.

Kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen sekä eheä kuntarakenne. Kuntien yhdistymistä tuetaan kuntajakolain mukaisesti. Avustus on porrastettu siten, että erityisesti vuonna 2009 toteutettavia yhdistymisiä kannustetaan.

Vuoden 2009 alussa toteutuu 32 kuntaliitosta, joissa on mukana 99 kuntaa. Kuntien lukumäärä vähenee 67:llä ja ensi vuoden alussa kuntien määrä on 348. Useissa kunnissa suunnitellaan kuntaliitoksia.

Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluita ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa. Tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja kansalaisten saatavilla olevat palvelut.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen puitelain väestöpohjavelvoitteita koskevien tavoitteiden toteutuminen on edennyt kunnissa hyvin. Kesän 2008 tietojen perusteella lähes 80 prosenttia maan väestöstä asuu kunnissa, jotka tulevat täyttämään puitelain 20 000 asukkaan väestöpohjavelvoitteen perusterveydenhuollon ja siihen kiinteästi liittyvien sosiaalitoimen tehtävin osalta. Kuntien päätöksentekoa puitelain tavoitteiden saavuttamisesta seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Tavoitteena on, että kaikissa kunnissa on tehty tarvittavat päätökset maaliskuun 15. päivään mennessä v 2009.

Kunnista, jotka eivät vielä täytä väestöpohjavelvoitetta, 20 vetoaa puitelaissa säädettyihin poikkeusperusteisiin. Noin 30 kunnassa ei

elokuuhun 2008 mennessä ole tehty päätöksiä puitelain tavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden kuntien kanssa käydään neuvotteluja.

Puitelain 9 §:n mukainen arviointimenettely, jossa kunta ja valtio ovat yhdessä selvittäneet kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön mukaiset palvelut, on toteutettu 19 kunnassa. Vuosien 2006—2007 kuntien tilinpäätöstietojen perusteella arviointimenettely käynnistetään kahdessa uudessa kunnassa. Arviointimenettely on johtanut kuntaliitoksiin, kunnan talouden tervehdyttämisohjelmiin sekä kuntajakoselvittäjän asettamiseen. Kahdessa tapauksessa kunnanvaltuustot ovat hylänneet kuntajakoselvittäjän ehdottaman kuntaliitoksen.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuoden 2010 alusta tavoitteena nykyistä yksinkertaisempi, selkeämpi ja läpinäkyvämpi järjestelmä. Järjestelmää kehitetään nykyistä kannustavampaan suuntaan. Kuntien erilaiset olosuhde- ja palvelutarvetekijät otetaan huomioon. Poikkeuksellisen harvan asutuksen ja saaristoisuuden aiheuttamat ongelmat ratkaistaan erikseen. Valtionosuusjärjestelmässä olevia kuntaliitosten ja yhteistyön esteitä poistetaan. Uudistus ei muuta valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa.

Hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään puitelain edellyttämin poikkeuksin ja säilyttämällä ylläpitäjäjärjestelmä lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun osalta. Valtionosuuksien yhdistäminen koskee ainakin kuntien yleistä valtionosuutta, verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausta, sosiaali- ja terveydenhuollon asukaskohtaisia laskennallisia valtionosuuksia sekä esiopetuksen perusopetuksen, kirjaston, kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen valtionosuuksia. Yhdistettävien pienten lukioiden korkeampi valtionosuus säilytetään, kun ne jatkavat osana verkostolukiota. Arvioidaan valtionosuusuudistuksesta johtuvat tarpeet kehittää ohjausjärjestelmää. Mahdolliset muutokset kuntien veropohjassa kompensoidaan kunnille täysimääräisesti.

Uusista ja laajenevista tehtävistä aiheutuviin menoihin valtionosuus on vähintään puolet ja vastaavaa periaatetta sovelletaan kunnilta valtiolle siirrettävien, ei kuitenkaan puitelaissa jo nimettyjen tehtävien osalta. Menettely otetaan käyttöön vuoden 2010 alusta osana rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistusta.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan tehostamalla kuntien toimintaa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä vahvistamalla pääkaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisista ongelmista kärsivien kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä. Puitelain mukaisten toimenpiteiden toteutumisen arvioinnissa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota kaupunkiseutujen suunnitelmien sisältöön ja niiden toteuttamiseen sekä yhdyskuntarakenteen eheytymiseen.

Kaupunkiseutusuunnitelmien toteuttamista, yhteistyön edistymistä kaupunkiseuduilla ja yhdyskuntarakenteen eheytymistä seura-

taan. Kaupunkiseutuja tuetaan suunnitelmien toteuttamisessa järjestämällä vuorovaikutteisia palautetilaisuuksia, kehittämällä yhteistyön edistämistä tukevia työkaluja ja arvioimalla yhteistyön etenemistä ja suunnitelmien toteuttamista puitelain tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta.

Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hankkeella täydennetään ja vauhditetaan kunta- ja palvelurakenneuudistusta. Sillä edistetään kuntien palvelutuotannon uudistamista, tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä sekä parhaiden käytäntöjen ja innovaatioiden leviämistä.

Kehitetään peruspalvelujen tuottavuuden arviointia ja pyritään sopimaan sellaiset tuottavuusmittarit, joissa otetaan huomioon mekaanisen tuottavuuden lisäksi myös palvelujen laatua ja vaikuttavuutta.

Uusia palveluiden järjestämis- ja tuottamistapoja, kuten julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta edistetään. Kannustetaan tilaaja-tuottaja -mallien käyttöönottoa. Laajennetaan palvelusetelijärjestelmän ja kotitalousvähennyksen käyttöalaa, minkä avulla edesautetaan toimivien palvelumarkkinoiden syntyä. Yhteispalvelua, sähköistä asiointia ja puhelinpalveluita kehitetään voimakkaasti ja niiden avulla edistetään paikkariippumatonta palveluiden saatavuutta koko maassa. Edistetään kansalaisten vapaata hakeutumisoikeutta palveluihin yli kuntarajojen.

6.3 Kuntatalouden kehitys vuoteen 2012

Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate oli v. 2007 2,4 mrd. euroa ja parani vuoteen 2006 verrattuna noin 300 milj. eurolla. Vuosikate kattoi edellisvuotta selvemmin käyttöomaisuuden poistot mutta ei riittänyt nettoinvestointien rahoittamiseen. Pitkään jatkuneesta nopeasta talouskasvusta huolimatta kuntien velan määrä lisääntyi edelleen, ja kuntien väliset taloudelliset erot ovat pysyneet suurina.

Kuntatalouden vahvistuminen jatkuu v. 2008. Vuosikate kohoaa 700 milj. eurolla 3,1 mrd. euroon, kun sekä kunnallisvero- että yhteisöverotulot kasvavat edelleen nopeasti. Verotulojen kasvun ohella valtionosuuksien merkittävä lisäys kohentaa kuntataloutta. Kuntien ja kuntayhtymien menojen kasvu on kuitenkin nopeutumassa samalla kun talouskasvu on heikkenemässä. Suurten palkankorotusten, yleisen hintatason voimakkaan nousun ja palvelujen ostojen nopean kasvun seurauksena toimintamenot kasvavat yli 6 % eli selvästi nopeammin kuin 2000-luvulla keskimäärin. Myös investointien odotetaan edelleen lisääntyvän.

Kuntatalouden tila pysyy talouskasvun hidastumisesta huolimatta hyvänä v. 2009. Yleisen ansiotason nousu pitää edelleen yllä veropohjaa, mutta kunnallisverotulojen kasvu kuitenkin hidastuu, kun työllisyys ei enää parane ja tuloverotuksen keventäminen toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Kuntien yhteisöverotuot-

tojen odotetaan hieman vähenevän vuoteen 2008 verrattuna. Toisaalta kuntien muut tulot lisääntyvät selvästi, kun verokevennykset kompensoidaan lisäämällä valtionosuuksia ja kuntien toimintatuotot kasvavat nopeasti mm. kuntien yhdistymisavustusten lisääntymisen ja asiakasmaksujen korotusten myötä.

Toimintamenojen arvioidaan kasvavan 5 % v. 2009. Kasvu on hieman hitaampaa kuin v. 2008, mutta edelleen yhtä nopeaa kuin vuosina 2002—2007 keskimäärin. Vuonna 2009 menopaineita keventää mm. kunta-alan ansiotason nousun jääminen palkankorotusten ajoituksesta johtuen vuotta 2008 vaimeammaksi. Lisäksi kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut kevenevät selvästi, kun kuntaalan palkkojen nopea kasvu mahdollistaa kuntatyönantajan eläkevakuutusmaksun alentamisen. Kuntien menoja pienentää myös useiden tehtävien siirtyminen kunnilta valtion hoidettavaksi. Toisaalta kuntien yhdistymisten suuri määrä nostanee siirtymävaiheessa kuntien menoja. Myös ostot kasvavat nopeasti mm. palkkojen ja kuluttajahintojen nousun seurauksena. Jos talouskasvu ei hidastu ennakoitua enempää, vuosikate on hieman vuoden 2008 tasoa parempi ja riittää kattamaan nettoinvestoinnit.

Vuosina 2010—2012 kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen arvioidaan kasvavan keskimäärin 5,3 %. Menojen nopea kasvu johtuu suurelta osin palkkausmenojen ja erityisesti kunta-alan ansiotason noususta. Verotulojen ja valtionosuuksien ennakoidaan kasvavan yhteensä keskimäärin 4,5 % vuodessa. Tällä kehityksellä vuosikate ylittää selvästi poistot. Menojen kasvaessa tuloja nopeammin vuosikate alkaa kuitenkin pienentyä kehyskauden loppua kohden. Mikäli nettoinvestoinnit pysyvät oletetussa 3,0 mrd. eurossa, vuosikate ei v. 2010 jälkeen riitä nettoinvestointien kattamiseen. Vuosien 2010—2012 kuntatalouden kehitysarvio perustuu keskipitkän aikavälin laskentaoletuksiin, joihin liittyy monia epävarmuustekijöitä. Täten myös kuntatalouslaskelmiin näiden vuosien osalta tulee suhtautua osin varauksella.

Talouden kasvunäkymien heikentyessä riskit kuntatalouden kiristymiselle ovat kevään peruspalveluohjelman kehitysarvioon verrattuna lisääntyneet. Kuntien viime vuosien poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu voi hidastua yllättävänkin nopeasti. Tämä koskee erityisesti kuntia, joissa yhteisöveron merkitys on suuri. Samalla kuntien menojen kasvu pysyy nopeana, ja työvoiman saantivaikeudet saattavat lisätä palkka- ja ostomenoja vielä ennakoitua enemmän. Käyttötalouden nopean menokasvun rinnalla myös kuntien investointipaineet pysyvät suurina mm. kasvukeskusten infrastruktuuri-investointien, koko kuntakentän suurten peruskorjaustarpeiden sekä rakenneuudistusten täytäntöönpanon edellyttämien investointien vuoksi. Ilman käyttötalouden menokehityksen hillintää sekä investointien kestävää mitoitusta ja ajoitusta kuntatalouden tila uhkaa jälleen heikentyä. Tällöin kuntien velkaantuminen jatkui-

si, ja varautuminen tulevien vuosikymmenien palvelujen kysynnän kasvuun heikentyisi olennaisesti.

Taulukko 20. Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2007—2012, kuntien tilinpidon mukaan, milj. euroa (käyvin hinnoin)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	**-19 781**	**-21 019**	**-21 978**	**-23 298**	**-24 491**	**-25 800**
2. Verotulot	16 296	17 450	17 956	18 886	19 736	20 606
3. Valtionosuudet, käyttötalous	5 757	6 601	7 146	7 404	7 656	8 013
4. Rahoitustuotot ja -kulut, netto	114	107	103	94	92	85
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	**2 387**	3 138	**3 219**	**3 086**	**2 993**	**2 903**
6. Poistot	-1 839	-1 894	-1 951	-2 010	-2 070	-2 132
7. Satunnaiset erät, netto	234	250	250	250	250	250
8. Tilikauden tulos	**782**	**1 494**	**1 519**	**1 326**	**1 173**	**1 021**
Rahoitus						
9. Vuosikate	**2 387**	**3 138**	**3 219**	**3 086**	**2 993**	**2 903**
10. Satunnaiset erät	234	250	250	250	250	250
11. Tulorahoituksen korjauserät	-528	-450	-450	-450	-450	-450
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	**2 093**	**2 938**	**3 019**	**2 886**	**2 793**	**2 703**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-3 787	-4 000	-3 900	-3 900	-3 900	-3 900
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1 104	900	900	900	900	900
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	**-2 683**	**-3 100**	**-3 000**	**-3 000**	**-3 000**	**-3 000**
Rahoitusjäämä (=12.+15.)	**-590**	**-162**	**19**	**-114**	**-207**	**-297**
17. Lainakanta	9 007	9 357	9 457	9 657	9 957	10 357
18. Kassavarat	4 302	4 390	4 410	4 396	4 388	4 392
19. Nettovelka (=17.-18.)	4 705	4 967	5 047	5 261	5 569	5 965

Kuntatalouden kehitys kuntaryhmittäin

Vuodesta 2007 vuoteen 2009 kuntien vuosikate paranee valtiovarainministeriön kuntaosaston ennakointimallin mukaan kaikissa kuntakokoryhmissä. Kaikissa ryhmissä vuosikate riittää poistojen kattamiseen. Ennakointimallissa kuntatalouden kehitysarvion oletukset siirretään kuntatasolle. Kuntakokoryhmittäiset erot eivät vuosikatteella tarkastellen kasva, tosin tarkastelua vaikeuttaa v. 2009 toteutuvat kuntaliitokset. Niissä tapahtuu siirtymiä eri kuntaryhmien välillä.

Kuntien lainakannan ennakoidaan kasvavan vuodesta 2007 vuoteen 2009, tosin kasvu hidastuu v. 2009 johtuen suurten kuntien hyvästä taloudellisesta tilanteesta. Asukasta kohti laskettu lainakanta alenee 2 001—6 000 ja 6 001—10 000 asukkaan kuntaryhmissä. Kuntaliitokset vaikuttavat kuitenkin eniten juuri näiden kuntaryhmien lukuihin. Laskelmissa ei ole voitu ottaa huomioon vuoden 2009 verokevennysten ja niiden kompensoinnista johtuvien muutosten vaikutuksia kuntatasolla.

Taulukko 21. Ennakointimallin mukainen kuntien talouskehitys vuosina 2007—2009 kuntien tilinpidon mukaan, euroa/as kuntaryhmittäin[1)]

Asukasluku	Vuosikate 2007	Vuosikate 2008	Vuosikate 2009	Lainakanta 2007	Lainakanta 2008	Lainakanta 2009
alle 2 000	173	258	346	1 672	1 913	1 937
2 000—6 000	188	293	286	1 504	1 654	1 595
6 001—10 000	226	367	393	1 579	1 722	1 660
10 001—20 000	244	373	425	1 544	1 831	1 800
20 001—40 000	315	418	452	1 529	1 698	1 786
40 001—100 000	284	411	452	1 919	2 111	1 896
yli 100 000	692	734	785	1 347	1 598	1 542
Koko maa	382	479	530	1 545	1 752	1 705

[1)] Vuodet 2008 ja 2009 eivät sisällä harkinnanvaraista rahoitusavustusta ja toimintakatteen kasvu on arvioitu peruspalveluohjelman mukaisesti.

Vuoden 2007 tilinpäätöstietojen mukaan negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 52 (vuoden 2009 ennuste 16), yhteenlaskettu euromäärä – 19 milj. euroa. Vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja yhteensä 179 kunnassa. Kumulatiivista, taseeseen kertynyttä alijäämää oli 154 kunnassa yhteensä 423 milj. euroa. Kumulatiivista kertynyttä ylijäämää oli 246 kunnassa, yhteensä 4 mrd. euroa.

Kuvio 7. Kuntien vuosikate ja kumulatiivinen yli-/alijäämä vuoden 2007 tilinpäätöksessä

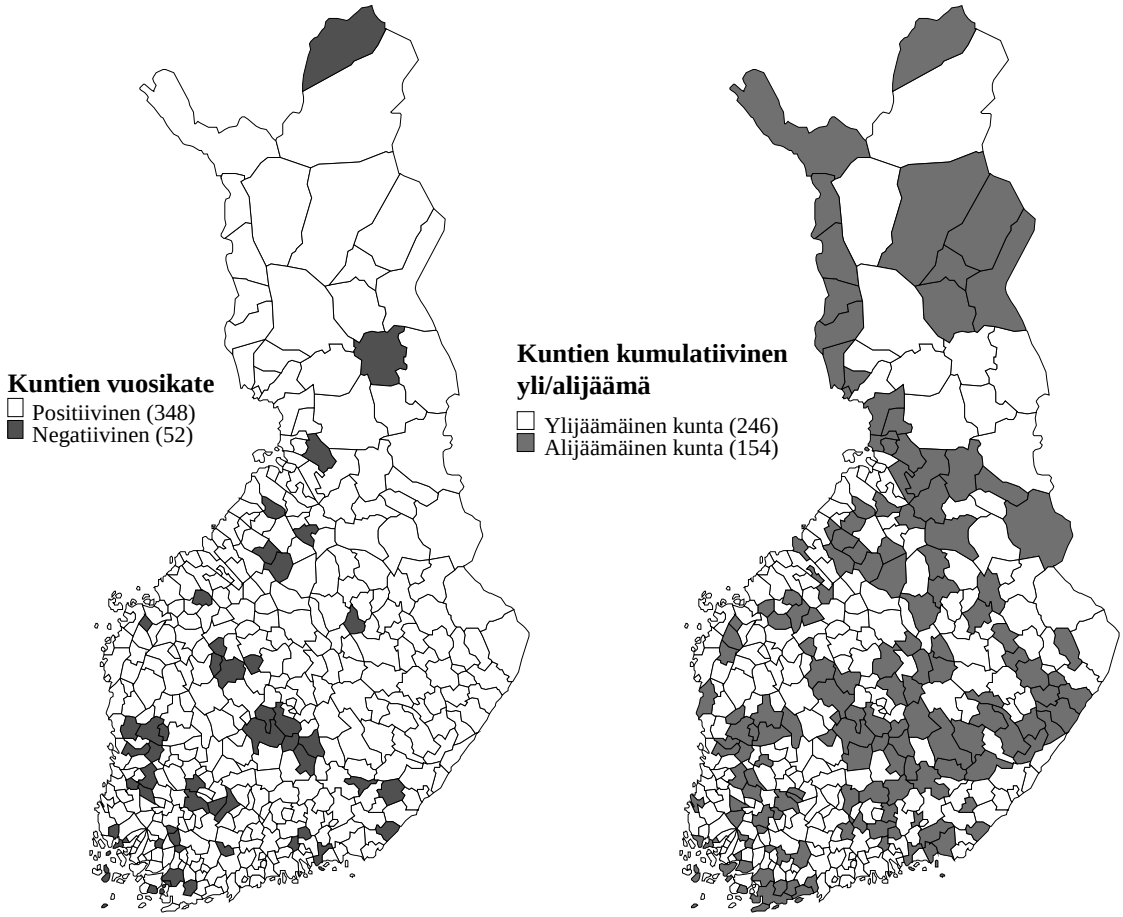

6.4 Kuntien menot

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenot kasvoivat 5 % v. 2007. Kuntien ja kuntayhtymien palkkasumma kasvoi 4,2 %, ja ostot lisääntyivät lähes 7 %. Käyttöomaisuusinvestoinnit nousivat 3,8 mrd. euroon.

Vuonna 2008 toimintamenojen kasvun arvioidaan nopeutuvan yli 6 prosenttiin, kun kunta-alan ansiotaso kasvaa sopimuspalkkojen voimakkaan nousun seurauksena runsaat 5 %. Palkkojen ja kuluttajahintojen voimakas nousu pitää myös kuntien ostojen kasvun nopeana. Investointitarpeiden suuri määrä ja suurten kaupunkien investointihankkeiden mittavuus nostavat bruttoinvestoinnit 4 mrd. euroon.

Vuonna 2009 toimintamenojen arvioidaan kasvavan 5 % eli hieman hitaammin kuin v. 2008. Kuntien menopaineita helpottaa moni tekijä, joista merkittävin on kunta-alan ansiotason nousun jääminen palkankorotusten ajoituksesta johtuen vuotta 2008 vaimeammaksi. Lisäksi kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut laskevat 0,9 prosenttiyksiköllä, kun kunta-alan palkkojen nopea kasvu mahdollistaa kuntatyönantajan eläkevakuutusmaksun keventämisen ja työttömyysvakuutusmaksua voidaan alentaa hyvän työllisyyskehityksen vuoksi. Kuntien menopaineita keventää myös elatustuen, holhoustoimen edunvalvonnan, ulkomaalaisten sairaanhoitokorvausten, kuluttajaneuvonnan sekä lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen selvitysten siirto kunnilta valtion hoidettavaksi.

Toisaalta kuntien yhdistymisten suuri määrä yhdistettynä tähän liittyvien valtionapujen määrän kasvuun lisää siirtymävaiheessa kuntien menoja. Kuntien ostojen kasvun arvioidaan edelleen pysyvän nopeana mm. hintatason noususta johtuen. Kuntien käyttöomaisuusinvestointien on arvioitu hieman laskevan edellisvuodesta, kun mm. rahoituskustannukset ovat nousseet ja eräiden suurten kaupunkien mittavat infra-hankkeet ovat valmistumassa.

Valtion toimenpiteistä arvioidaan aiheutuvan kunnille menoja v. 2009 nettomääräisesti noin 30 milj. euroa. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen menoja lisäävät mm. vanhusten ja vammaisten palvelujen kehittämistoimenpiteet sekä lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hoitorahojen korotukset. Kuntien opetustoimen menoja lisää mm. perusopetuksen laadun sekä ammatillisen koulutuksen kehittäminen.

Ikärakenteen ja väestön määrän muutokset lisäävät kuntien menoja nettomääräisesti 77 milj. euroa v. 2009. Menojen arvioidaan kasvavan sosiaali- ja terveydenhuollossa väestön kasvun ja ikääntymisen vuoksi n. 145 milj. euroa. Opetustoimessa menojen arvioidaan puolestaan laskevan opiskelijamäärien vähenemisen vuoksi n. 68 milj. euroa.

Vuosina 2010—2012 toimintamenojen arvioidaan kasvavan keskimäärin 5,3 % vuodessa. Kuntien ansiotason ennakoidaan nousevan v. 2010 5 % ja sen jälkeen muun talouden tavoin 4 % vuodessa. Laskelmissa on oletettu, että kuntien välillisten työnantajamaksujen aleneminen jatkuu vuosina 2009—2012 0,8 prosenttiyksiköllä. Oletus perustuu Kuntien eläkevakuutuksen näkemykseen maksujen kehittymisestä. Ostojen arvioidaan lisääntyvän 6,5 % vuodessa. Bruttoinvestointien ennakoidaan pysyvän 3,9 mrd. eurossa koko tarkastelukauden ajan.

Kunnallisesta henkilöstöstä yli 80 % toimii sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen tehtävissä. Etenkin ensi vuosikymmenellä ikärakenteen muutos ja suurten ikäluokkien siirtyminen pois työmarkkinoilta tulevat lisäämään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön tarvetta. Väestön ikärakenteen muutos lisää sosiaalipalvelujen kokonaiskysyntää vuodesta 2009 vuoteen 2012

kokonaisuudessaan 1,8 % vuosittain. Terveyspalveluissa arvioidaan vastaavaksi kasvuksi 1 % vuodessa. Vuosina 2009—2012 sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön nettolisätarpeen on arvioitu olevan 4 000 henkilöä vuodessa. Koulutuspalveluissa kysynnän arvioidaan vähenevän 0,7 % vuosittain. Kuntatalouden kehitysarviossa opetuksen, yleisen hallinnon ja muiden palveluiden henkilöstön määrän on oletettu pysyvän v. 2007 tasolla. Kunta-alan kokonaishenkilöstömäärän on oletettu kohoavan 476 000 henkilöön v. 2012.

Taulukko 22. Kuntien ja kuntayhtymien menot 2007—2012, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. Toimintamenot	**28,904**	**30,661**	**32,208**	**34,034**	**35,776**	**37,604**
Palkkausmenot	17,550	18,586	19,399	20,486	21,473	22,504
Palkat	13,331	14,161	14,871	15,771	16,542	17,349
Muut henkilöstömenot	4,219	4,426	4,527	4,715	4,931	5,155
Ostot	9,086	9,726	10,459	11,143	11,862	12,627
Avustukset	1,824	1,870	1,830	1,845	1,862	1,873
Muut toimintamenot	0,444	0,480	0,520	0,560	0,580	0,600
2. Toimintatulot	**9,124**	**9,642**	**10,231**	**10,736**	**11,285**	**11,803**
3. Toimintakate	**-19,781**	**-21,019**	**-21,978**	**-23,298**	**-24,491**	**-25,800**
4. Korkomenot, brutto	0,364	0,398	0,402	0,406	0,418	0,435
5. Investoinnit, brutto	3,787	4,000	3,900	3,900	3,900	3,900
6. Menot yhteensä (1+4+5)	**33,055**	**35,059**	**36,510**	**38,339**	**40,094**	**41,939**
7. Bruttokansantuote	179,7	191,5	200,1	208,6	216,8	225,1
8. Bruttomenot, % BKT:sta	18,4	18,3	18,2	18,4	18,5	18,6
9. Kokonaistulot, % toimintamenoista	17,7	17,9	17,9	18,0	18,1	18,2
10. Toimintatulot, % toimintamenoista	31,6	31,4	31,8	31,5	31,5	31,4
Työlliset, 1 000 henkilöä	456,4	460,4	464,4	468,4	472,4	476,4

6.5 Kuntien verotulot

Kuntien peruspalvelut rahoitetaan pääosin kuntien omilla verotuloilla. Verotuloja arvioidaan kertyvän v. 2009 n. 18,0 mrd. euroa.

Taulukko 23. Kuntien verotulot vuosina 2007—2012, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kunnallisvero	13 965	14 940	15 426	16 266	17 016	17 796
Yhteisövero	1 472	1 620	1 600	1 650	1 720	1 780
Kiinteistövero	859	890	930	970	1 000	1 030
Verotulot yht.	**16 296**	**17 450**	**17 956**	**18 886**	**19 736**	**20 606**
Verotulot, % BKT:sta	9,1	9,1	9,0	9,1	9,1	9,2

Taulukko 23. Kuntien verotulot vuosina 2007—2012, milj. euroa

Muutos, %						
Kunnallisvero	6,4	7,0	3,3	5,4	4,6	4,6
Yhteisövero	17,8	10,0	-1,2	3,1	4,2	3,5
Kiinteistövero	8,9	3,6	4,5	4,3	3,1	3,0
Verotulot yht.	**7,4**	**7,1**	**2,9**	**5,2**	**4,5**	**4,4**
Kunnallisveroprosentti, keskimäär.	18,45	18,55	18,55	18,55	18,55	18,55
Yhteisöveroprosentti	26	26	26	26	26	26
Kuntien osuus yhteisöverosta, %	22,03	22,03	22,03	22,03	22,03	22,03

Kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2009. Verotulojen kasvu hidastuu veronkevennysten vuoksi. Eläketulojen verotusta kevennetään kunnallisverotuksen eläketulovähennystä korottamalla, mikä vähentää kuntien verotuloa 131 milj. euroa. Lisäksi valtionverotuksen ansiotulovähennys kumotaan ja otetaan käyttöön työtulovähennys, joka tehdään ensisijaisesti valtion verosta. Jos valtion vero ei riitä vähennyksen tekemiseen, loput vähennetään mm. kunnallisverosta. Jo voimassa olevan vähennyksen muuttamisesta aiheutuu 93 milj. euron verotuottomenetykset kunnille. Lisäksi työn verotuksen keventäminen vähentää kuntien verotuloja 143 milj. eurolla. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä korotetaan 3 000 euroon, mikä vähentää kuntien verotuloja 24 milj. euroa. Matkavähennyksen omavastuun korottaminen 600 euroon lisää kuntien verotuottoja 17 milj. euroa. Nämä yhteensä 374 milj. euron verotulomenetykset kompensoidaan kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosenttia korottamalla.

Keskimääräisen kunnallisveroprosentin oletetaan rahoituslaskelmassa pysyvän vuosina 2009—2012 vuoden 2008 tasolla. Yhteisöveron tuoton arvioidaan vähenevän 1,2 % ja kiinteistöveron kasvavan 4,5 % v. 2009. Kuntien verotulot suhteessa bruttokansantuotteeseen laskevat hieman.

6.6 Valtionavut

Valtio rahoittaa kuntien peruspalveluja valtionapujen kautta yhteensä 9,3 mrd. eurolla v. 2009. Kuntien valtionavut ovat pääosin laskennallisia ja yleiskatteisia. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan 8,5 mrd. euroa. Muihin valtionapuihin ehdotetaan vajaat 800 milj. euroa. Valtionavut lisääntyvät yhteensä 683 milj. eurolla v. 2009.

Valtionapujen muutosta vuoteen 2008 verrattaessa on syytä ottaa huomioon kuntatalouden kannalta kustannusneutraalit muutokset kuten verokevennysten kompensaatioon liittyvä 374 milj. euron lisäys ja tehtävien siirtoihin liittyvä 107 milj. euron vähennys, jotka lisäävät valtionosuuksia nettomääräisesti 267 milj. euroa.

Päätösperäisten valtiontoimenpiteiden lisäksi valtioavut muuttuvat automaattisesti valtionosuusperusteissa kuten ikä- ja väestörakenteessa tapahtuvien muutosten johdosta.

Taulukko 24. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2007—2009 valtion talousarviossa, milj. euroa, ja muutos 2008—2009, %

	2007	2008	2009 esitys	2008—2009, %
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserineen				
VM[1)]	185	176	160	-9,1
OPM	2 501	2 664	2 791	4,8
siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitus	1 125	1 199	1 256	4,7
STM	4 307	5 075	5 570	9,8
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	6 993	7 915	8 521	7,7
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut				
SM, maahanmuuttajien korvaukset[2)]	51	46	46	
VM, harkinnanvarainen rahoitusavustus[1)]	19	20	13	
VM, kuntien yhdistymisavustukset[1)]	55	44	142	
OPM, harkinnanvaraiset avustukset	46	60	62	
OPM, kulttuuritoiminta, liikuntatoimi ja nuorisotyö	29	30	32	
OPM, perustamishankkeet	54	63	61	
TEM, työllistämistuki kunnille[2)]	69	57	50	
STM, erikoissairaanhoitolain mukainen tutkimus (EVO)	49	49	40	
STM, lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus (EVO)	89	94	100	
STM, perustamis- ja kehittämishankkeet	45	25	26	
STM, perustoimeentulotuki	201	211	205	
STM, kuntouttava työtoiminta[2)]	7	8	8	
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	709	707	784	10,9
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	7 702	8 622	9 305	7,9

[1)] Ennen vuotta 2008 kuuluneet sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

[2)] Ennen vuotta 2008 kuuluneet työministeriön hallinnonalalle.

Valtion toimenpiteet

Valtion toimenpiteiden vaikutus perustuu lainsäädännön ja muiden normien muutoksiin ja harkinnanvaraisten määrärahojen osalta budjettipäätöksiin.

Valtion toimenpiteet lisäävät nettomääräisesti kuntien menoja 33 milj. euroa ja tuloja 57 milj. euroa v. 2009. Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperustemuutosten kokonaisvaikutuksena parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2008 verrattuna nettomääräisesti 24 milj. euroa.

Valtion vuoteen 2009 kohdistamien uusien toimenpiteiden lisäksi kuntatalouden tasapainoon ja peruspalvelujen rahoitustarpeeseen vaikuttavat kunnille aikaisemmin säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden määrän ja palvelujen kysynnän sekä verotulojen, palkkauskustannusten ja kustannustason kehitys.

Vuonna 2009 arvioidaan edellä lueteltujen perusteiden vaikuttavan kuntien ja kuntayhtymien talouteen vuoteen 2008 verrattuna seuraavasti:

Taulukko 25. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2008 vuoteen 2009

	menot	tulot
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset		
VM, harkinnanvarainen rahoitusavustus		-5
VM, kuntien yhdistymisavustukset ja investointituki		+98
OPM, perusopetuksen laadun kehittäminen	+22	+22
OPM, ammatillisen peruskoulutuksen laajentaminen	+31	+13
OPM, vuoden 2006 valtionosuusuudistukseen liittyvä lisäys (teatterit, orkesterit, museot)		+10
OPM, oppisopimuskoulutus	-2	-2
OPM, työpajatoiminta		+1
OPM, ammatillisen koulutuksen näytöt	+1	+1
OPM, perustamishankkeet		-2
OPM, ammatillinen lisäkoulutus	+3	+3
OPM, ammattikorkeakoulujen hankerahoitus	+3	+3
TEM, työllistämistuki kunnille	-7	-7
STM, laskennallinen valtionosuus:		
— vanhusten ja vammaisten palvelut	+66	+21
— hallitusohjelman sisäisiin siirtoihin liittyvä valtionosuuksien vähennys (vuositasolla -60)		-35
— kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki	+20	+7
— kuntien verotulomenetysten kompensaatio		+374
STM, pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelut	+1	+1
STM, EVO-tutkimus		-9
STM, EVO-koulutus		+5
STM, mammografiaseulonnat	+2	+1
Yhteensä	+140	+500
2. Hallitusohjelman mukaiset tehtävien siirrot valtiolle		
VM/OM, holhoustoimen edunvalvonnan siirto	-14	-14
VM/TEM, kuluttajaneuvonnan siirto	-5	-5
STM, elatustuen siirto	-72	-72
VM/STM, elatustuen hallintomenojen siirto	-5	-5
STM, ulkomaalaisten sairaanhoitokustannusten siirto	-7	-7
STM, lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen tutkimusten siirto	-4	-4
Yhteensä	-107	-107

Taulukko 25. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2008 vuoteen 2009

3. Verotuksen ja maksujen muutokset		
Asiakasmaksujen muuttaminen 1.8.2008 alkaen (vuositasolla +65)		+38
Ansio- ja eläketulojen verotuksen keventämiseen, työtulovähennyksen käyttöönottoon sekä kotitalousvähennyksen ja matkakuluvähennyksen muutoksiin liittyvä verotulojen menetys		-374
Yhteensä		-336
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	+33	+57
Netto		+24

Vuonna 2009 kuntien yhdistymisavustuksiin osoitetaan 142 milj. euroa, jossa on lisäystä 98 milj. euroa. Kuntien harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen määräksi ehdotetaan 15 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vuotta 2008 vähemmän.

Holhoustoimen edunvalvonnan siirto kunnilta valtiolle vähentää valtionosuuksia ja kuntien menoja 13,6 milj. euroa, kuluttajaneuvonnan siirto 5 milj. euroa ja elatustuen hallintomenojen siirto 5 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ja -avustuksiin ehdotetaan 3 791 milj. euroa, jossa on lisäystä 161 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Maahanmuuttajien perusopetuksen valmistavaa opetusta laajennetaan. Valtionosuuksia lisätään 9,5 milj. euroa. Laajennus ei vaikuta kuntien rahoitusosuuteen.

Perusopetuksen opetusryhmien pienentämistä varten lisätään valtionosuutta 16 milj. euroa. Rahoituslakiin säädetään poikkeus, jonka mukaan lisäys ei vaikuta kuntien rahoitusosuuteen.

Valtion ammatilliset erityisoppilaitokset siirretään osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä. Ammatillisen perusopetuksen opiskelijamäärä kasvaa 1 195 opiskelijalla. Vaikutus ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintoihin on n. 23 milj. euroa, mistä valtionosuus on n. 9,5 milj. euroa ja kuntien rahoitusosuus n. 13,5 milj. euroa.

Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnan määräytymistä suhteessa muun ammatillisen peruskoulutuksen hintaan muutetaan. Valtionosuus pienenee n. 9 milj. euroa ja kuntien rahoitusosuus pienenee n. 13,5 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädettyä kuntien rahoitusosuusprosenttia korotetaan 0,07 prosenttiyksiköllä kuntaliitosten aiheuttamien valtionosuuden kompensaatioiden rahoittamiseksi.

Osana työvoiman ja työvoimatarpeen kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisemista esitetään ammatillisen peruskoulutuksen laajentamista keskimäärin 3 000 opiskelijalla. Perustamishankkeiden

valtionosuuksiin ehdotetaan 56 milj. euroa kouluhankkeille ja 5 milj. euroa kirjastohankkeille.

Kuntien työllistämistuki vähenee 7 milj. euroa v. 2009, koska painopistettä siirretään yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen ja yksityisen sektorin tukityöllistämiseen. Kuntien menot vähenevät vastaavasti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet kasvavat nettomääräisesti n. 494 milj. euroa vuoden 2008 talousarvion tasoon verrattuna. Valtionosuuksiin sisältyy kuntatalouden näkökulmasta kustannusneutraaleja muutoksia. Valtion veroperustemuutoksista aiheutuvien kuntien verotulomenetysten kompensoiminen lisää valtionosuuksia 374 milj. euroa. Toisaalta kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyvät tehtävien siirrot vähentävät sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksia 83 milj. euroa.

Valtionosuuksien lisäyksestä 21,3 milj. euroa liittyy hallitusohjelman mukaisiin kehittämistoimenpiteisiin kuten ikäihmisten palvelujen laatusuositusten mukaiseen toiminnan käynnistämiseen, sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ikärajan alentamiseen 75 vuotta täyttäneisiin sekä vammaislainsäädännön uudistamiseen säätämällä vaikeavammaisille oikeus henkilökohtaiseen apuun ja tukeen.

Tehtävien siirrot vähentävät sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vuonna 2009 yhteensä 83 milj. euroa, josta suurimman osan muodostaa elatustukeen liittyvä 72 milj. euron valtionosuuden vähennys. Ulkomaalaisten sairaanhoitokorvauksiin liittyvä vähennys on 7 milj. euroa ja lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisiin tutkimuksiin liittyvä vähennys on 4 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisiin sisäisiin siirtoihin liittyen valtionosuuksia vähennetään 35 milj. euroa.

Valtionavustuksena kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin esitetään 25,8 milj. euroa. Valtion avustuksella tuettavien hankkeiden painoalueet määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa. Valtion korvaukseen terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin osoitetaan 99,2 milj. euroa, jossa on korotusta 5 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna. Terveystieteelliseen tutkimustoimintaan esitetään 40 milj. euroa, mikä on 8,7 milj. euroa vähemmän kuin v. 2008. Valtionavustukseksi sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan esitetään 3,5 milj. euroa, jossa on lisäystä 0,5 milj. euroa vuoden 2008 talousarvioon verrattuna.

Indeksikorotukset

Vuonna 2009 valtionosuustehtävien kustannustason muutoksen arvioidaan olevan 3,2 %, mikä lisää peruspalvelujen järjestämisen kustannuksia sosiaali- ja terveyshuollossa 606 milj. euroa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa 106 milj. euroa, eli yhteensä 712 milj. euroa. Valtio osallistuu kustannusten nousuun valtionosuuksiin tehtävien indeksikorotusten kautta. Vuonna 2009 valtionosuuksiin tehdään 3,9 prosentin suuruinen indeksikorotus, johon sisältyy 75 %

vuoden 2007 tason 1,0 prosenttiyksikön suuruisesta korjauksesta. Indeksikorotus lisää valtionosuuksia 333 milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 303 milj. euroa.

Taulukko 26. Indeksikorotukset v. 2009, milj. euroa

	tulot
VM	5
OPM	130
— josta kunnat	100
STM	199
Yhteensä	333
— josta kunnat	303

Väestön ja oppilasmäärän muutokset

Kuntien valtionapuihin vaikuttaa myös ikärakenteen ja väestön määrän muutos. Muutoksesta johtuen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet lisääntyvät n. 47 milj. eurolla v. 2009. Laskennalliset kustannukset lisääntyvät sosiaali- ja terveydenhuollossa n. 145 milj. euroa. Perusopetuksessa ja lukiossa opiskelijamäärät vähenevät. Opetustoimen osalta ikäluokkien pienentymisestä aiheutuvasta valtionosuuksien laskennallinen säästöstä kohdennetaan 25.5.2007 kehyspäätöksen mukaan v. 2009 22 milj. euroa koulutuksen laadun kehittämiseen. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää lisätään 3 000 opiskelijalla vuoden 2009 alusta. Lisäksi ammatillista erityisopetusta vahvistetaan 1 195 opiskelupaikalla.

Taulukko 27. Oppilasmäärän, väestön määrän ja ikärakenteen muutoksen vaikutukset kuntien valtionosuuksiin ja menoihin v. 2009, milj. euroa

	menot	tulot
OPM	-61	-25
STM	145	47
Yhteensä	84	22
Netto		-62

Valtionosuuksien tasaukset

Tehtäväkohtaisia ja yleistä valtionosuutta lisätään tai vähennetään kuntakohtaisesti valtionosuuksien tasauksella, joka perustuu kunkin kunnan laskennallisten verotulojen määrään. Vuoden 2009 tasaus perustuu verovuoden 2007 tietoihin. Tasaus jaetaan kolmelle hallinnonalalle suhteessa: STM 57 %, OPM 37 % ja VM 6 %.

Taulukko 28. Valtionosuuksien tasaukset 2007—2009, milj. euroa

	2007	2008	2009
Tasauslisät	722	764	780
Tasausvähennykset	-698	-742	-784
Erotus / netto	24	22	-4

Verotuloihin perustuvien valtionosuuksien tasauslisien määrä on n. 780 milj. euroa, jossa lisäystä edelliseen vuoteen on n. 16 milj. euroa. Tasauslisää saa 273 kuntaa. Valtionosuuksien tasausvähennys tehdään 59 kunnalle, määrältään n. 784 milj. euroa.

Kuntien rahoitusosuudet

Tehtäväkohtaisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien piirissä olevissa peruspalveluissa kuntien rahoitusosuus muodostuu lakiin perustuvasta omarahoitusosuudesta, joka on asukasta kohti kaikissa kunnissa samansuuruinen. Vuonna 2009 kuntien omarahoitusosuus on sosiaali- ja terveydenhuollossa 2 000 euroa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa 805 euroa asukasta kohti.

Laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat nousivat vuoden 2008 kustannustenjaon tarkistuksessa, jolloin ne määrättiin toteutuneiden kustannusten mukaan. Aiempien vuosien vajaat indeksikorotukset otettiin huomioon valtionosuusprosenttia alentavana tekijänä. Lisäksi valtionosuusprosenttia alensi edellisen kustannustenjaon tarkistuksen viimeisen erän kompensoiminen kunnille valtionosuuden sijaan verojärjestelmän kautta vuodesta 2007 lukien. Näin ollen kuntien omarahoitusosuudet kasvoivat voimakkaasti v. 2008. Koska kuntien lisäksi myös yksityisten ja kuntayhtymien yksikköhinnat nousevat, ylläpitäjämallin takia kuntien rahoitusosuudet kasvoivat opetustoimessa ja kirjastossa prosentuaalisesti yksikköhintoja enemmän. Valtion ja kuntien välinen kustannusten jako säilyi vuoden 2007 tasolla.

Taulukossa 29 esitettävät sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset, valtionosuudet ja omarahoitusosuudet kattavat kuntien ja kuntayhtymien järjestämät palvelut. Taulukossa 30 esitettävät opetus- ja kulttuuritoimen laskennalliset kustannukset ja valtionosuudet kattavat kuntien ja kuntayhtymien järjestämät palvelut. Kuntien rahoitusosuudet kattavat mainittujen palvelujen lisäksi rahoitusosuudet myös yksityisten ja valtion järjestämään koulutukseen.

Taulukko 29. Kuntien ja kuntayhtymien laskennalliset kustannukset, kuntien omarahoitusosuudet sekä valtionosuudet sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin,milj. euroa

	2007	2008	2009	2008—2009, %
Sosiaali- ja terveydenhuolto				
laskennalliset kustannukset	12 684	15 404	16 086	4,4
kuntien omarahoitusosuudet	8 387	10 361	10 514	1,5
valtionosuudet (ilman tasauseriä)	4 297	5 043	5 572	10,5

Taulukko 30. Kuntien ja kuntayhtymien laskennalliset kustannukset, kuntien rahoitusosuudet sekä valtionosuudet opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin, milj. euroa

	2006	2007	2008	2007—2008, %
Opetus- ja kulttuuritoimi				
laskennalliset kustannukset[1)]	6 082	6 972	7 285	4,5
— josta kuntien ja kuntayhtymien osuus	5 534	6 344	6 629	4,5
kuntien rahoitusosuudet[2)]	3 331	4 054	4 242	4,6
valtionosuudet[3)] (ilman tasauseriä)	2 485	2 656	2 792	5,1

[1)] Sisältää kuntien osuuden kuntien, kuntayhtymien, valtion ja yksityisten järjestämään toimintaan. Vuodesta 2008 laskennalliset kustannukset ja kuntien rahoitusosuudet ovat muuttuneet valtion ja kuntien välisen kustannustentarkistuksen vuoksi.

[2)] Sisältää kuntien osuuden kuntien, kuntayhtymien, valtion ja yksityisten järjestämään toimintaan. Vuonna 2008 kuntien rahoitusosuus on muuttunut valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen vuoksi.

[3)] Sisältää myös kunnan rahoitusosuuden piiriin kuulumattomat kuntien valtionosuudet.

6.7 Tuottavuuden parantaminen

Peruspalvelujen kysynnän kasvun ja lisääntyvien menopaineiden hallinta on tärkeää kuntatalouden rahoituksen kestävyyden turvaamisen kannalta. Tuottavuutta parantamalla voidaan lievittää kunnallisten peruspalvelujen menopaineita. Tuottavuudessa on kysymys muun muassa siitä, kuinka työt kuntien palvelupisteissä organisoidaan, kuinka niitä johdetaan ja kuinka osataan hyödyntää uutta teknologiaa ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Oikein toteutettuna tuottavuuden paraneminen keventää myös työpaineita.

Eri tavoilla tehdyt tuottavuusarviot osoittavat, että kuntien palvelutuotannossa on huomattavan suuria tuottavuuseroja olosuhdetekijöiden huomioimisen jälkeenkin. Tämä näkyy suurina kuntien välisinä eroina henkilöstömäärissä ja palvelujen tuotantokustannuksissa. Nämä erot viittaavat vahvasti siihen, että palveluja voitaisiin järjestää ja tuottaa nykyistä taloudellisemmin.

Kuntasektorin vastuulla olevien peruspalveluiden tuotantoa pyritään tehostamaan ensisijaisesti kunta- ja palvelurakenneuudistuksella, jonka tuloksena määritellään kuntapalvelujen tarkoituksenmukaiset järjestämis- sekä tuottamistavat.

7. Valtion resurssihallinto

Valtion resurssihallinnon keskeiset tehtävät ovat valtiotyönantajan toiminta ja hallinnon kehittäminen. Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2009 n. 118 000 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat n. 6,0 mrd. euroa.

7.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Vuoden 2007 työmarkkinasopimukset tehtiin liittotasolla, ja valtion sopimusratkaisu solmittiin 2 vuoden 4 kuukauden pituiselle sopimuskaudelle 1.10.2007—31.1.2010. Sen tavoitteena on palkkauksen ja työelämän kehittämisen avulla parantaa valtionhallinnon ja sen toimintayksiköiden tuloksellisuutta. Sopimukseen sisältyvät

vuosien 2007—2009 kolme yleiskorotusta, yhteensä runsaat 8 %, sekä tuloksellisuutta ja kilpailukykyä edistävin painotuksin virastotasolla toteutettavat vuosien 2008 ja 2009 erät, yhteensä 3,3 %. Sopimuskauden loppuun ajoittuu 0,2 % suuruinen samapalkkaerä, josta tarvittavien selvitysten jälkeen sovitaan keskustasolla v. 2009. Sopimuksen vaikutus tekstitarkistuksineen on kertaantumiset huomioon ottaen yhteensä 12,0 %. Ennakkotietojen mukaan valtion henkilöstön ansioiden nousu oli v. 2007 keskimäärin 3,6 %. Sopimuskorotuksista ja sopimusten soveltamisesta johtuen ansioiden arvioidaan nousevan vastaavasti v. 2008 6,5 % ja v. 2009 5,6 %.

Myös valtioneuvoston yhteisen palkkausjärjestelmän valmistelua koskevia määräyksiä sisällytettiin valtion sopimusratkaisuun. Valtion työmarkkinalaitos ja ministeriöiden edustajat sekä pääsopijajärjestöt jatkavat järjestelmän valmistelutyötä ja käyvät neuvottelut sitä koskevasta virkaehtosopimuksesta.

Vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna on tässä talousarvioesityksessä lisäyksenä huomioitu valtion virka- ja työehtosopimuksesta johtuva 191 milj. euroa ja valtion palkkausjärjestelmien käyttöönotosta aiheutuva 7 milj. euroa. Sopimusratkaisuun sisältyneeseen palkkausjärjestelmien siirtymäkausien päättämiseen liittyen määrärahoja on kertaluontoisesti vähennetty esityksessä 18 milj. euroa. Valtion palkkakilpailukyvyn parantamiseksi pääosin syksyllä 2007 tehtyjen työnantajan palkkapoliittisten kehittämistoimenpiteiden aiheuttamiin palkkamenoihin on toimintamenomomenteille lisätty 44 milj. euroa. Edellä mainittujen neljän palkantarkistustekijän yhteisvaikutus viraston tai laitoksen toimintamenoihin ilmenee momenttien selvitysosista.

Valtiovarainministeriö linjasi 6.11.2007 toimintatavat muutosten johtamisessa ja muutosturvasta valtiohallinnossa. Hallinnon muutosten, kuten keskus- ja aluehallinnon uudistusten sekä tuottavuusohjelman lisäksi työvoimatilanteen nopea muuttuminen vaatii uudenlaisia ja tehokkaampia henkilöstöjohtamisen toimenpiteitä. Muutostilanteet edellyttävät valtion toimintayksiköiltä ammattimaista henkilöstöjohtamista, toimivaa henkilöstösuunnittelua ja kilpailukykyä työnantajina. Henkilöstön osaaminen, työhyvinvointi ja sitoutuminen ovat olennaisen tärkeitä muutosten onnistuneessa toteutuksessa.

Valtioneuvosto teki 30.4.2008 periaatepäätöksen valtionhallinnon johtajapolitiikasta. Se sisältää ne periaatteet, joilla valtio työnantajana hankkii palvelukseensa, kehittää ja kannustaa päteviä johtajia suoriutumaan eri tehtävissä. Linjausten taustalla on johdon suuri vaihtuvuus lähivuosina. Nykyisestä ylimmästä virkamiesjohdosta poistuu yli 60 % vuoteen 2011 mennessä ja melkein kaikki vuoteen 2020 mennessä. Johtajapolitiikan uudistukset toteutetaan yhteistyössä valtiovarainministeriön ja muiden ministeriöiden kanssa vaiheittain vuosina 2008—2011. Yhtenä konkreettisena uudistuksena on valtiovarainministeriön käynnistämä Tulevaisuuden

johtajat -ohjelma, jolla valmennetaan keskeistä johtoa ja asiantuntijoita tulevaisuuden haasteisiin.

Taulukko 31. Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2006—2009

Tunnusluku	2006	2007	2008[1)]	2009[1)]
Henkilöstön lukumäärä	123 200	122 200	120 300	118 200
Muutos edell. vuodesta, %	-0,5	-0,8	-1,6	-1,7
Henkilötyövuodet, lukumäärä	120 900	120 200	118 300	116 318
Muutos edell. vuodesta, %	0,0	-0,6	-1,6	-1,7
Palkkasumma, milj. euroa[2)]	4 302	4 444	4 642	4 820
Työvoimakustannukset, milj. euroa[2)]	5 386	5 563	5 810	6 034
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö[3)]	2 880	2 984	3 163	3 340
Palkkojen sivukulut, %	58,9	58,9	59,0	59,0
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	3 094	3 201	3 358	3 560
Naisten osuus, %	49,1	49,8	50,0	50,2
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	43,4	43,7	43,8	43,9

[1)] Vuosien 2008 ja 2009 tiedot ovat arvioita. Niissä on huomioitu tuottavuuden parantamisen mahdollistama valtion henkilöstön väheneminen, mutta ei muita v. 2009 talousarvioesitykseen sisältyviä henkilöstömuutoksia.

[2)] Arvioissa on otettu huomioon tiedossa olevista sopimusmuutoksista ja sopimusten soveltamisesta aiheutuvat lisäykset sekä henkilöstömäärän ennakoidut muutokset.

[3)] Vuoden 2007 osalta ennakkotieto ja vuosien 2008 ja 2009 osalta arvio.

7.2 Hallinnon kehittäminen

Tietoyhteiskuntastrategian käytännön toteuttamista jatketaan. Toimilla helpotetaan ihmisten arjen palvelujen saatavuutta, lisätään kilpailukykyä ja tuottavuutta, edistetään alueellista ja sosiaalista tasa-arvoa sekä turvataan julkisten palvelujen saatavuus ja laatu. Valtionhallinnon työpaikkojen alueellistamista jatketaan aiempaa tasaisemmin maan eri osiin.

Valtion aluehallinto

Vuoden 2007 kesäkuussa asetetun aluehallinnon uudistamishankkeen (ALKU) valmistelutyötä jatketaan valtiovarainministeriön johdolla. Valtion aluehallinnon tehtävät on päätetty järjestää kahdeksi uudeksi viranomaiseksi, joihin kootaan ja uudelleen organisoidaan vuoden 2010 alusta valtion nykyisten kuuden viranomaisen (lääninhallitukset, työvoima- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, työsuojelupiirit ja tiepiirit) tehtävät sekä toiminnallisesti myös metsäkeskusten tehtävät. Perustettavat uudet viranomaiset ovat työnimiltään Elinkeino-, liikenne- ja luonnonvarakeskus ja Aluehallintovirasto. Ensiksi mainittua koordinoi työ- ja elinkeinoministeriö ja viimeksi mainittua valtiovarainministeriö. Virastorakenne muodostaa jatkossa pohjan myös muille uudelleen järjestettäville valtion aluehallinnon tehtäville. Virastot organisoidaan toiminnallisesti siten, että tehtävien kokoamisella saavutetaan synergia- ja tuottavuushyötyjä sekä toiminnan tuloksellisuus ja asiakaspalvelu paranevat. Virastojen aluejakoja val-

mistellaan. Maakuntaohjelmat kytketään osaksi keskushallinnon ja aluevirastojen tulosohjausprosessia.

Toiminta hallinnonaloilla

Oikeushallinnossa ulosottolaitoksen organisaatiota kehitetään ulosottokaaren pohjalta niin, että ulosoton hallintovirasto voi aloittaa toimintansa vuoden 2010 alusta. Vuoden 2009 alussa voimaantulevalla lailla holhoustoimen järjestämisestä siirretään edunvalvontapalvelujen tuottaminen kunnilta valtiolle siten, että näiden palvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat oikeusministeriölle ja palvelujen järjestämisestä vastaavat oikeusaputoimistot.

Sisäasiainhallinnossa paikallispoliisitoimintaa hoitaa vuoden 2009 alusta lukien 24 kihlakunnan poliisilaitosta aikaisempien 90 sijasta. Poliisin hallintorakenteen uudistusta jatketaan siten, että se kohdistuu myös poliisin ylijohtoon, poliisin lääninjohtoihin, poliisin valtakunnallisiin yksiköihin sekä Helsingin poliisilaitokseen. Uudistuksessa siirretään voimavaroja hallinnosta palveluihin, varmistetaan poliisipalvelujen saatavuus koko maassa sekä turvataan ruotsinkieliset poliisipalvelut. Lisäksi selvitetään, erotetaanko toisistaan ministeriön ohjaus- ja valvontatehtävät sekä operatiivisen poliisitoiminnan johtaminen.

Opetushallinnossa yliopistolain ja siihen liittyvien muiden säädösten kokonaisuudistus toteutetaan siten, että hallituksen esitykset voidaan antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Tarkoitus on, että uusimuotoinen toiminta voi alkaa täydessä laajuudessa vuoden 2010 alusta lukien. Lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä uudistetaan myös yliopistojen ohjaus- ja rahoituskäytänteet. Yliopistouudistuksen yhteydessä tavoitteena on muodostaa Aalto-yliopiston lisäksi, Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun pohjalle rakentuva Turun uusi yliopisto sekä Joensuun ja Kuopion yliopistojen pohjalle rakentuva Itä-Suomen yliopisto.

Liikennehallinnossa selvitetään väylävirastojen yhdistämistä väylävirastoksi ja liikennealan turvallisuusvirastojen (Ajoneuvohallintokeskus, Ilmailuhallinto ja Rautatievirasto) sekä Merenkulkulaitoksen ja Tiehallinnon turvallisuustoimintojen yhdistämistä turvallisuusvirastoksi. Tavoitteena on näiden kahden viraston toiminnan aloittaminen vuoden 2010 alusta lukien. Merenkulkulaitoksen sisäinen tuotanto järjestetään uudelleen vuoteen 2010 mennessä. Merentutkimuslaitoksen uudelleen organisointiin liittyen osa Merentutkimuslaitoksen tehtävistä siirtyy vuoden 2009 alusta Ilmatieteen laitokseen, osa ympäristöministeriöön ja osa Suomen ympäristökeskukseen.

Sosiaali- ja terveyshallinnossa tutkimus- ja kehittämistoimintaa keskitetään yhdistämällä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja Kansanterveyslaitoksen toiminnot vuoden 2009 alussa. Samasta ajankohdasta yhdistetään myös Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toiminnot. Ministeriön hallinnonalalla oleva Vakuutustarkastusvirasto ja Suomen Pankin yhteydessä oleva Rahoitus-

tarkastus yhdistetään yhdeksi viranomaiseksi vuoden 2009 alusta lukien.

7.3 Valtionhallinnon tuottavuuden kehittäminen

Hallitus jatkaa valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa. Jo aikaisemmin päätetyt ja käynnissä olevat toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen vuoteen 2011 mennessä yhteensä n. 9 600 henkilötyövuodella verrattuna vuoden 2005 henkilöstömäärään. Hallitusohjelman ja 13.3.2008 kehyspäätöksen mukaisesti käynnistetään lisäksi uusia tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä, joiden henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus on 4 800 henkilötyövuotta pääosin vuosina 2012—2015. Uusien toimenpiteiden tarkempaa sisältöä, vaikutuksia ja ajoitusta tarkastellaan syksyllä 2008, ja niiden toimenpanoa koskevia päätöksiä tarkistetaan kevään 2009 kehyspäätöksessä.

Tuottavuutta lisääviä hallinnonalakohtaisia toimenpiteitä ja niiden vaikutuksia käsitellään pääluokkien, lukujen ja momenttien selvitysosissa. Päätettyjen ja kohdennettujen tuottavuustoimenpiteiden arvioidaan pienentävän henkilöstötarvetta v. 2009 yhteensä 1 944 henkilötyövuodella, mikä on huomioitu talousarvioesityksessä.

Henkilöstötarpeen väheneminen johtaa menosäästöihin, jotka vaihtelevat tuottavuutta lisäävien hankkeiden toteutuksen mukaisesti. Osan tuottavuustoimenpiteiden aikaansaamista menosäästöistä hallinnonalat voivat kohdentaa uudelleen ja loppuosa luetaan koko valtiontalouden menoja vähentäväksi säästöksi.

Taulukko 32. Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutukset henkilöstötarpeeseen

Hallinnonala	Htv-vähennykset 2008—2009
Valtioneuvoston kanslia	-2
Ulkoasiainministeriö	-30
Oikeusministeriö	-114
Sisäasiainministeriö	-93
Puolustusministeriö	-619
Valtiovarainministeriö	-237
Opetusministeriö	-309
Maa- ja metsätalousministeriö	-83
Liikenne- ja viestintäministeriö	-66
Työ- ja elinkeinoministeriö	-227
Sosiaali- ja terveysministeriö	-97
Ympäristöministeriö	-67
Yhteensä	**-1 944**

Henkilöstötarpeen vähenemässä on huomioitu joitakin ministeriöiden ehdotusten pohjalta tehtyjä toimenpiteiden uudelleenkohdennuksia ja henkilöstövaikutusten ajoitusten muutoksia. Tuottavuutta lisäävien hankkeiden eteneminen, ml. tarvittavien lainsäädäntömuutosten toteuttaminen on otettu huomioon hallinnonaloittaisia

tuottavuustavoitteita asetettaessa ja ajoitettaessa. Lisäksi on otettu huomioon seuraavia näkökohtia:

— ulkoasiainhallinnon tuottavuustavoitteiden asettamisessa on otettu huomioon kehitysyhteistyömäärärahojen kasvusta aiheutuva tarve kehittää kehitysyhteistyöhallintoa,

— yliopistojen tuottavuustoimenpiteet on mitoitettu ja kohdennettu siten, että ne eivät heikennä opetusta ja tutkimusta ja niiden kehittämistä,

— sektoritutkimuslaitosten tuottavuustavoitteiden mitoittamisessa on otettu huomioon se, että tuottavuusohjelma ei ole esteenä tarkoituksenmukaiselle ulkopuolisen rahoituksen vastaanottamiselle.

Koko valtionhallinnon tasolla tarkastellen muutokset voidaan toteuttaa henkilöstön luonnollisen poistuman rajoissa, sillä poistuman arvioidaan v. 2009 olevan n. 5 600 henkilöä, joista varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyy n. 2 800 henkilöä.

Henkilöstön siirtyminen eläkkeelle ja muu luonnollinen vaihtuvuus antavat merkittävän mahdollisuuden toteuttaa palvelukykyä, tehokkuutta ja tuottavuutta lisääviä laajojakin uudistuksia voimassa olevia palvelussuhteita vaarantamatta. Hallituksen tavoitteena on, että tuottavuutta parannetaan rinnan työelämän laadun kanssa. Tuottavuuden paranemisen edellytyksiä ovat hyvä johtaminen ja esimiestyö sekä yhteistoiminta. Tuottavuusohjelmien toteuttaminen sovitetaan henkilöstön palvelusuhteiden turvaamisen, työn jatkuvuuden ja työelämän laadun kehittämisen tavoitteisiin.

Työelämän laadun, innovaatioiden ja tuottavuuden riittävän yhteen kytkemisen varmistamiseksi valtiovarainministeriö toteuttaa vuoden 2009 aikana kehittämishankkeen. Muutosjohtamista tukevaa johdon ja esimiesten valmennusta jatketaan. Tuottavuustilastoinnin sekä arviointi- ja mittaustapojen kehittämistyötä jatketaan mm. siten, että tuottavuuden muutoksen rinnalla voidaan riittävästi ottaa huomioon toiminnan ja palvelujen vaikuttavuuden ja laadun sekä työelämän laadun muutokset.

Tuottavuutta parantavat tietojärjestelmähankkeet ja muut tuottavuushankkeet

Talousarviossa on erikseen varauduttu tuottavuutta lisäävien tietotekniikkahankkeiden ja eräiden keskeisten tietojärjestelmien kehittämishankkeiden rahoitukseen eri hallinnonaloilla yhteensä 25 milj. eurolla. Lisäksi talousarviossa on varauduttu rahoittamaan muita tuottavuuden edistämiseen tähtääviä tietohallintoinvestointeja, tutkimuksia, selvityksiä sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintoja 5 milj. euron määrärahalla.

Edellä mainituilla ja aiemmin myönnetyillä tuottavuusmäärärahoilla rahoitetaan vuonna 2009 mm. oikeusrekisterikeskuksen tietoteknisen ympäristön kehittämistä, yksinkertaisten velkomusasioiden käsittelyjärjestelmän uusimista, vaalitietojärjestelmän uusimista ja sähköisen äänestyksen kehittämistä, hätäkeskustietojärjestelmän uudistamista, poliisin sähköisen asiointipalvelun kehittämistä, kansallisen asiakirjahallinnon kehittämistä, Maaseutuviraston ja Elintarvikeviraston yhteisen IT-infrastruktuu-

rin toteutusta, sähköistä pinta-alatukien asiointijärjestelmän kehittämistä, Metsäkeskusten sähköisen asioinnin kehittämistä, kiinteistöjen vaihdanta- ja kirjausjärjestelmän uudistamista, Ilmatieteenlaitoksen suurteholaskentakapasiteetin lisäämistä, työsuojelupiirien tietojärjestelmien uudistamista sekä ympäristölupa- ja luonnonsuojeluhallinnon tietojärjestelmähankkeita.

Valtion yhteisen tietohallinnon kehittäminen

Valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisessä on siirrytty konsernimaiseen toimintatapaan. Tavoitteena on parantaa palvelujen laatua ja viranomaistoiminnan yhteentoimivuutta sekä lisätä ja edistää uusien yhteisten IT-ratkaisujen käyttöönottoa koko valtionhallinnossa. Tuottavuushyödyt näkyvät palvelujen laadun lisäksi valtionhallinnon kokonaiskustannuksissa ja henkilöstömäärissä. Vuoden 2009 talousarvioesityksessä valtion IT-toiminnan johtamisyksikön kehittämishankkeille on varattu 8 milj. euroa ja yhteisten henkilöstö- ja taloushallinnon tietojärjestelmien uudistamiseen ja integrointiin niin ikään 8 milj. euroa. Valtiokonttorin yhteydessä toimintansa 1.1.2009 aloittava valtion IT-palvelukeskus järjestää, ylläpitää ja kehittää valtionhallinnon yhteisiä tietohallintopalveluja.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset

Valtionhallinnossa toimii viisi talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta. Aiempien päätösten mukaisesti palvelukeskusmalli otetaan käyttöön talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuotannossa kaikilla hallinnonaloilla vuoden 2009 loppuun mennessä. Valtioneuvoston vuosia 2009—2012 koskevan kehyspäätöksen mukaisesti neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta (oikeushallinnon palvelukeskus, sisäasianhallinnon palvelukeskus, puolustushallinnon palvelukeskus ja Valtiokonttorin tulosyksikkönä toimiva palvelukeskus) kootaan 1.1.2010 valtiovarainministeriön hallinnonalalle hallinnollisesti yhdeksi, useissa alueellisissa toimipisteissä toimivaksi virastoksi. Yliopistojen palvelukeskus Certia jää erilliseksi toimijaksi palvelemaan yliopistojen tarpeita. Neljän palvelukeskuksen yhdistäminen yhdeksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseksi valmistellaan ja toteutetaan valtiovarainministeriön johdolla yhdessä palvelukeskuksia ohjaavien ministeriöiden, Valtiokonttorin ja palvelukeskusten kanssa. Ennen yhdistymistä palvelukeskusverkostoa kehitetään siten, että voidaan välttää päällekkäisten hallintokustannusten syntyminen.

Valtion virastojen ja laitosten sekä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten käyttöön hankitaan yhteinen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmäkokonaisuus vaiheittain siten, että ensimmäisen vaiheen toteutus virastoissa ja laitoksissa ja käyttöönotto ajoittuu vuosille 2008—2012. Yhteinen tietojärjestelmä tukee talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja toimintatapojen yhtenäistämistä sekä tuottavuuden kasvua näissä toiminnoissa. Se korvaa virastojen ja laitosten olemassa olevat vastaavat järjestelmät, joista huomattava osa on tullut jo käyttöikänsä päähän. Järjestelmän toisen vaiheen toteutus ja käyttöönotto on tarkoitus aloittaa 2012.

Hankintatoimen kehittäminen

Valtionhallinnon hankintatointa tehostetaan lisäämällä keskitetysti kilpailutettujen sopimusten hyödyntämistä ja ohjaamalla hankintayksiköitä keskittymään ydintoiminnan hankintoihin. Valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n toiminta on vakiintunut. Valtion hankintatoimen keskittämisen kustannusvaikutuksia selvittäneen Helsingin kauppakorkeakoulun tutkimuksen perusteella keskitetyn hankinnan toimintamallin käytöllä on saavutettu jo n. 95 milj. euron vuosittaiset säästöt virastoille ja laitoksille. Tutkimuksen mukaan yhteisesti kilpailutettujen sopimusten käyttöä lisäämällä voidaan saavuttaa kaikkiaan jopa n. 235 milj. euron eli 20,5 % vuotuiset säästöt verrattuna aikaisempaan hajautettuun toimintamalliin.

Yhteishankinnan hyödyt virastoille ja laitoksille niin hankintahinnoissa kuin työprosessin kustannusten säästämisessä ovat merkittäviä. Hanselin kilpailuttamien sopimusten käyttö on edelleen kasvanut, ja erityisen voimakasta se on ollut yliopistojen kohdalla. Hansel Oy:tä koskevaa lainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa ja samalla on tavoitteena varmistaa, että yliopistot voivat niiden taloudellisen ja hallinnollisen aseman muuttuessa jatkaa yhteishankintayksikön sopimuksien hyödyntämistä. Hankintatoimen laatua kehitetään myös huolehtimalla hankkijoiden ammattitaidon ja hankintaohjeistuksen kehittämisestä sekä jatkamalla valtion yhteisen tilaustenhallintajärjestelmän käyttöönottoa virastoissa ja laitoksissa.

8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot ja liikelaitokset sekä valtion omistajapolitiikka

Talousarvion ulkopuolella olevien rahastojen yhteenlaskettu tase oli 25,6 mrd. euroa vuoden 2007 lopussa, missä on 9 % kasvua edelliseen vuoteen verrattuna. Valtion liikelaitosten yhteenlaskettu tase oli vuoden lopussa 10,5 mrd. euroa. Liikelaitosten omavaraisuusaste vaihteli 54 ja 98 prosentin välillä. Lisäksi valtiolla on omistuksia kaikkiaan kolmessatoista pörssiyhtiössä ja yli 50 muussa yhtiössä. Vuoden 2007 lopussa valtion omistuksen arvo pörssiyhtiöissä oli 28,0 mrd. euroa. Valtion yhtiöomistuksesta arvioidaan kertyvän osinkotuloa 1 350 milj. euroa.

8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarviotalouden ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan olevan v. 2009 n. 5,6 mrd. euroa ja menojen 4,3 mrd. euroa, joten rahastotalouden nettomääräinen ylijäämä on n. 1,4 mrd. euroa. Rahastoista tuloutetaan valtion talousarvioon yhteensä 1,6 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi 33 milj. euroa v. 2009. Lisäksi Valtion ydinjätehuoltorahastolle erääntyy palautettavaksi ydinenergialain 54 §:n 2 momentin nojalla valtiontalouteen v. 1999 lainattu määrä, yhteensä 180,4 milj. euroa. Taulukossa 33 on esitetty yhteenvetotiedot rahastojen taloudesta vuosina 2007—2009.

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan asuntorahaston varoista. Rahasto vastaa myös velkojensa menoista.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosimaksuista sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle hankitaan osana valtion lainanottoa. Talousarviovuoden alussa rahastovelka on n. 2,4 mrd. euroa. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2009 alussa n. 9,6 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 4,7 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 4,0 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 1,9 mrd. euroa ja aravalainojen ensisijaislainoissa n. 0,4 mrd. euroa.

Vuonna 2009 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 635 milj. euroa. Rahastolla saa olla 3,5 mrd. euroa lainaa. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 920 milj. euroa sekä rahastosta maksettavien avustusten ja akordien valtuudeksi yhteensä 116,7 milj. euroa. Vuonna 2009 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi 204,5 milj. euroa talousarvioon. Valtion asuntorahastosta maksetaan lisäksi vielä ennen vuotta 2006 myönnetyt asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustukset.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa vuoden 2009 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,2 mrd. euroa, mikä vastaa n. 11 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyrkii tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, kunnilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA -laitoksilta arviolta 1 259 milj. euroa v. 2009. Työntekijäin eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon 310 milj. euroa. Rahaston tuloja ovat myös sijoitustoiminnan tuotot, yhteensä arviolta n. 900 milj. euroa v. 2009.

Rahastolla on eläkerahastolaissa säädetty rahastointitavoite. Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Rahastoa kartutetaan, kunnes sen määrä vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Siirto talousarvioon on 1 417 milj. euroa v. 2009. Vuoden 2009 lopussa rahaston pääoman ennakoidaan olevan 14 355 milj. euroa, mikä on 17 % suhteessa eläkevastuuseen.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen tavoitteena on maatalouden kannattavuuden sekä maatilojen elin-, työ- ja tuotanto-olosuhteiden parantaminen. Maatilojen investointeihin ja omistajanvaihdoksiin myönnetään rahoitustukea talousarviosta lainojen korkotukena sekä MAKERAsta avustuksina ja eräinä lainoina. MAKERAn

käytettävissä olevat varat, edelliseltä vuodelta siirtyvä erä mukaan lukien, arvioidaan olevan v. 2009 n. 120,4 milj. euroa. Talousarviosta ehdotetaan siirrettäväksi rahastoon 30 milj. euroa. EU:lta rahastoon tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 8,7 milj. euroa. Avustuksia arvioidaan myönnettävän n. 94 milj. euroa.

Rahaston menot muodostuvat mm. avustuksista, hoitopalkkioista, velkajärjestely- ja vakuustoiminnan menoista, tutkimustoiminnan tukemisesta sekä sijoitusmenoista. MAKERAn varoista myönnetään uusia valtionlainoja vain eräisiin porotalouden, luontaiselinkeinojen ja kolttien investointeihin. Rahaston varoin toteutetaan osaltaan uuden ohjelmakauden Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto on muodostunut vuoden 2004 alusta alkaen varautumisrahastosta, ydinturvallisuustutkimusrahastosta ja ydinjätetutkimusrahastosta. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston lainaustoiminnan voitosta. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat käytettävissä. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Valtion teknillinen tutkimuskeskus, jonka käytössä on FiR-1 -tutkimusreaktori. Rahaston tehtävänä on myös osallistua jätehuoltovelvollisten varautumisvelvollisuuden sisällön määräämiseen. Varautumisrahaston tase on n. 1,6 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta arvioidaan v. 2009 perittävän maksuja yhteensä n. 1,3 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta 1,5 milj. euroa.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan energiahyödykkeistä kannettava huoltovarmuusmaksu. Sen tuotto on jo useiden vuosien ajan ollut n. 50 milj. euroa vuodessa.

Rahaston varoilla katetaan valtion varmuusvarastoinnista, kriittisten infrastruktuurien turvaamisesta ja muusta huoltovarmuuden turvaamisesta aiheutuvat menot. Rahaston liikevaihto kertyy varmuusvarastotavaran myynneistä. Liikevaihdoksi v. 2009 arvioidaan 60 milj. euroa. Rahaston taseen arvioidaan olevan vuoden päättyessä 1,2 mrd. euroa, josta valtaosa on sitoutunut öljytuotteiden varmuusvarastoihin.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtiotakuurahastosta annetun lain (444/1998) tarkoittamien sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös aiemmin syntyneet sitoumukset. Valtiontakuurahasto saa varansa Valtiontakuukeskuksen ja sitä edeltäneiden laitosten antamista vientitakuisiin ja muihin vastuusi-

toumuksiin liittyvistä takuumaksuista ja takaisinperintäsaatavista sekä valtion talousarviossa rahastolle siirrettävästä määrärahasta.

Rahaston vastuulla oleva vientitakuu- ja erityistakauskanta oli 31.12.2007 n. 5 mrd. euroa. Rahaston kassavarat olivat v. 2008 alussa n. 692 milj. euroa. Vuoden 2009 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tullee edelleen jonkin verran laskemaan. Suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät ja kansainvälisen talouden epävakaa tilanne lisäävät toisaalta tarvetta kerryttää rahaston likvidejä varoja tasolle, jolla maksuvalmius pysytetään kohonnutta riskipositiota vastaavana.

Valtion vakuusrahasto

Viimeistellessään pankkitukijärjestelmän alasajoa valtion vakuusrahasto keskittyy myönnetyn pankkituen hallinnointiin ja tukiehtojen noudattamisen valvontaan, koska uusia pankkitukitarpeita ei ole tiedossa. Myönnettyä pankkitukea oli v. 2007 loppuun mennessä maksettu nettomääräisesti yhteensä 6,0 mrd. euroa. Lukuun sisältyy Suomen Pankin, Valtion vakuusrahaston ja valtioneuvoston valtion talousarvion kautta myöntämä tuki. Valtion omavelkaiset takausvastuut on poistettu tarpeettomina v. 2003 lopussa.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahasto toimii Yleisradio Oy:n rahoittamiseksi ja muun televisio- ja radiotoiminnan edistämiseksi. Rahastoa hoitaa Viestintävirasto, joka perii TV-maksut ja toimilupamaksut rahastolle. Rahaston maksutulojen arvioidaan olevan n. 431,3 milj. euroa. Valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä rahaston määrärahojen käytöstä Yleisradio Oy:n toimintaan, Viestintävirastolle maksujen perintään, tarkastukseen ja valvontaan, sekä tekijänoikeuskorvauksiin ja televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

EU:n kokonaan rahoittamat markkinatuet ja osarahoitteiset menekinedistämistuet siirtyivät v. 2008 rahoitettavaksi talousarviosta. Rahastosta rahoitettavaksi jäivät vain rahastomuotoa välttämättömästi edellyttävät menot, lähinnä EU:n interventiovarastoinnin (vastaavia tuloja MIRAan tulee EU:n maataloustukirahastosta) ja ruoka-apuohjelman kulut. Vuonna 2009 interventiorahaston kautta rahoitettavaan toimintaan arvioidaan tarvittavan yhteensä n. 4,5 milj. euroa. Suomen valtion vastattavaksi jäävien korko-, hallinto- ja eräiden ruoka-apuun liittyvien kulujen kattamiseksi talousarvioesityksessä ehdotetaan 1,0 milj. euron siirtoa interventiorahastoon.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa.

Rahastosta voidaan myöntää yleis- tai erityisavustuksia kunnille ja pelastustoimen alueille, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Avustukset on suunnattu sellaisiin hankkeisiin, jotka jäävät valtion muiden rahoitusjärjes-

telmien ulkopuolelle. Rahaston avustukset on yhteensovitettu valtionosuusjärjestelmän kanssa.

Palosuojelumaksukertymän odotetaan v. 2009 olevan 8,4 milj. euroa. Rahastosta maksetaan avustuksia yhteensä 8,5 milj. euroa. Avustukset kunnille ovat yhteensä n. 3,6 milj. euroa ja muut avustukset n. 4,9 milj. euroa.

Öljysuojarahasto

Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävästä öljysuojamaksusta. Öljyisten maiden kunnostukseen siirretään lisäksi valtion talousarviossa öljyjätemaksuina kertyneitä tuloja. Rahastoon ehdotetaan siirrettäväksi 2,3 milj. euroa v. 2009. Öljysuojarahaston vuotuinen budjetti on n. 10 milj. euroa.

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta sekä öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja ylläpidosta sekä torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljyn merikuljetusten kasvu Suomenlahdella lisää valtion ja alueiden pelastustoimien hankintoja ja niistä aiheutuvia korvaustarpeita.

Taulukko 33. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2007	2008**	2009**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	70	69	69
Sekalaiset tulot	536	623	613
Eläkemaksut	1 547	1 565	1 573
Korkotulot ja voiton tuloutukset	818	1 272	1 324
Siirrot talousarviosta	119	26	33
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 091	3 556	3 613
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 514	1 413	2 009
Tulot yhteensä	4 605	4 969	5 623
Kulutusmenot	123	127	122
Siirtomenot	703	754	707
Korkomenot	113	101	99
Siirrot talousarvioon	124	1 553	1 632
Muut menot	1	13	13
Menot pl. rahoitustaloustoimet	1 064	2 548	2 573
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 518	1 683	1 678
Menot yhteensä	2 582	4 232	4 250
Nettorahoitusylijäämä	2 023	738	1 372

8.2 Liikelaitokset

Valtiolla on viisi liikelaitosta kolmella eri hallinnonalalla. Ne toimivat markkinoilla kilpailutilanteessa ja rahoittavat toimintansa liiketoimintansa tuloilla. Liikelaitosten talous on valtion talousarvion ulkopuolella. Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä niiden palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä tekee muut keskeiset ohjauspäätökset esim. tarvittaessa antaa suostumuk-

sensa liikelaitoksen lainanottoon. Asianomainen ministeriö päättää liikelaitoksen tulostavoitteesta. Valtioneuvosto vahvistaa tilinpäätöksen ja päättää valtiolle tuloutettavan voiton määrästä. Liikelaitosten toiminta perustuu valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002) sekä liikelaitoskohtaisiin lakeihin.

Oheisiin taulukoihin on koottu ennusteet valtion liikelaitoksista. Liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 2008 arvioidaan kertyvän valtion vuoden 2009 talousarvioon momentille 13.05.01 n. 196 milj. euroa.

Taulukko 34. Valtion liikelaitostoiminta v. 2009

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto milj.€	Liikevaihto muutos, %	Tilikauden tulos milj. €	Tilikauden tulos liikevaihdosta (%)	Sijoitetun pääoman tuotto (%)	Omavaraisuusaste (%)	Investointimenot milj. €	Henkilöstö keskim. lkm
Senaatti-kiinteistöt	679,0	1,5	129,0	19,0	4,1	60,0	310,0	276
(konserni)	682,0	1,5	125,0	18,0	4,1	58,8	310,0	276
Metsähallitus	298,9	3,0	102,9	34,0	4,1	98,0	30,0	1 180
(konserni)	346,9	4,6	105,2	30,0	4,1	98,0	27,3	1 470
Varustamoliikelaitos	79,8	6,3	3,0	3,8	6,0	55,2	125,0	410
Luotsausliikelaitos	41,0	0,0	3,0	7,3	11,7	80,9	8,0	392
Ilmailulaitos	331,3	6,8	31,8	9,6	4,2	71,3	120,0	1 726
(konserni)	346,0	5,8	31,0	9,6	4,2	62,0	15,0	2 252
Yhteensä	1 430,0		269,7				593,0	3 984

Taulukko 35. Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2009 (milj. euroa)

	Liikelaitos	Tuloutukset talousarvioon: Takaus-maksut	Korot	Voiton tuloutukset	Lainojen takaisinmaksut	Yhteensä	Erityistehtävien määrärahat
28.20.88	Senaatti-kiinteistöt	4,5	53,4	80,0	158,4	296,3	-
30.63	Metsähallitus	0	-	97,2	-	97,2	34,8
31.60.87	Varustamoliikelaitos	-	2,6	1,5	4,3	8,4	-
31.60.88	Luotsausliikelaitos	-	0,1	1,5	-	1,6	4,2
31.60.89	Ilmailulaitos	0,4	-	15,3	-	15,7	-
	Yhteensä	4,9	56,1	195,5	162,7	419,2	39,0

8.3 Valtion omistajapolitiikka

Valtio pyrkii hoitamaan koko yhtiöomistustaan mahdollisimman ammattitaitoisesti ja aktiivisesti. Valtioneuvoston v. 2007 alussa tekemän omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen pohjalta valtionyhtiöitä ja valtion osakkuusyhtiöitä kehitetään niin, että omistuksen arvo pitkällä aikavälillä kasvaa. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden tulee olla kannattavia ja kilpailukykyisiä. Valtion erityistehtäviä hoitavien yhtiöiden yleistavoitteena on kannattava toiminta samalla kun pyritään mahdollisimman hyvään yhteiskunnalliseen kokonaistulokseen. Hallitus on valmis jatkamaan valtion omistuksen vähentämistä niissä yhtiöissä, joissa omistus perustuu

lähinnä sijoittajaintressiin. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa.

Valtion talousarvio vuodelle 2009

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	**38 878 799 000**
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	**15 462 000 000**
01. Tulovero	14 482 000 000
02. Korkotulojen lähdevero	600 000 000
03. Perintö- ja lahjavero	380 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	**15 658 000 000**
01. Arvonlisävero	14 971 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	564 000 000
03. Apteekkimaksut	123 000 000
08. Valmisteverot	**5 129 000 000**
01. Tupakkavero	650 000 000
04. Alkoholijuomavero	1 123 000 000
05. Virvoitusjuomavero	36 000 000
07. Energiaverot	3 309 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	11 000 000

Osasto 12

10.	**Muut verot**	**2 514 000 000**
03.	Autovero	1 100 000 000
05.	Varainsiirtovero	580 000 000
06.	Arpajaisvero	138 000 000
07.	Ajoneuvovero	639 000 000
08.	Jätevero	57 000 000
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**115 799 000**
02.	Lästimaksut	800 000
03.	Ratavero	20 572 000
04.	Eräät viestinnän maksut	4 727 000
05.	Lentoliikenteen valvontamaksu	6 700 000
06.	Väylämaksut	75 400 000
08.	Öljyjätemaksu	4 600 000
09.	Muut verotulot	3 000 000

Osasto 12

12.	**SEKALAISET TULOT**	**4 804 849 000**
24.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonala**	**1 500 000**
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	1 500 000
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**77 550 000**
10.	Tuomioistuintulot	30 400 000
20.	Ulosottomaksut	47 000 000
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	150 000
26.	**Sisäasiainministeriön hallinnonala**	**3 900 000**
99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	3 900 000
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**6 728 000**
01.	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	4 300 000
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 420 000
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**1 778 606 000**
10.	Tullilaitoksen tulot	5 690 000
11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	123 078 000
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	33 567 000
13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	18 781 000
20.	Palvelukeskuksen tulot	100 000
25.	Metallirahatulot	25 000 000
50.	Siirto valtion eläkerahastosta	1 417 504 000

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	63 466 000
52. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	21 400 000
60. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	2 800 000
70. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	57 000 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	10 220 000
29. Opetusministeriön hallinnonala	**459 527 000**
70. Opintotukitoiminnan tulot	24 500 000
88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	431 027 000
99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	**929 455 000**
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	628 532 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	258 625 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	5 600 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	822 000
20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	9 200 000
31. Lihantarkastuksen toimintatulot	141 000
32. Kasvinjalostusmaksut	580 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 300 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	560 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	4 250 000
43. Viehekalastusmaksut	2 810 000
44. Kalastuksenhoitomaksut	5 997 000
45. Riistanhoitomaksut	8 538 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	1 500 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	**18 213 000**
11. Tiehallinnon tulot	5 000 000
12. Radanpidon tulot	6 000 000
13. Merenkulkulaitoksen tulot	17 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	7 196 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	**222 202 000**
20. Turvatekniikan keskuksen tulot	1 175 000
30. Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	200 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	21 327 000
50. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	181 500 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	18 000 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	**474 218 000**
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 173 000
03. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen tulot	500 000

90. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	407 495 000
98. Valtionapujen palautukset	64 875 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	175 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	**213 950 000**
01. Alueellisten ympäristökeskusten tulot	200 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	4 150 000
20. Siirto valtion asuntorahastosta	204 500 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	5 100 000
39. Muut sekalaiset tulot	**619 000 000**
01. Sakkorahat	89 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	75 000 000
04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	50 000 000
07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 500 000
10. Muut sekalaiset tulot	2 500 000
50. Nettotulot osakemyynnistä	400 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET	**1 990 500 000**
01. Korkotulot	**255 000 000**
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	56 100 000
05. Korot muista lainoista	9 900 000
07. Korot talletuksista	178 000 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot	11 000 000
03. Osinkotulot	**1 350 000 000**
01. Osinkotulot	1 350 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	**190 000 000**
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	190 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	**195 500 000**
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	195 500 000

Osasto 15

15. LAINAT	**234 200 000**
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	**234 200 000**
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	162 700 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	71 500 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

45 908 348 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21

	€
21. EDUSKUNTA	**125 070 000**
01. Kansanedustajat	**21 650 000**
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 650 000
10. Eduskunnan kanslia	**76 841 000**
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	58 641 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 200 000
74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v) ...	11 000 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies	**5 097 000**
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	5 097 000
30. Ulkopoliittinen instituutti	**3 283 000**
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 080 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	203 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	**14 311 000**
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 826 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	485 000
90. Eduskunnan muut menot	**3 888 000**
01. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)	3 888 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	**13 038 000**
01. Tasavallan presidentti	**3 199 000**
01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	297 000
02. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	52 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 850 000

Pääluokka 23

02. Tasavallan presidentin kanslia	**9 839 000**
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 339 000
02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	200 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	1 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	1 300 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	**79 167 000**
01. Hallinto	**36 145 000**
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 281 000
02. Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	4 997 000
20. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	867 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 000 000
10. Omistajaohjaus	**2 700 000**
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	**36 000 000**
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	36 000 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	**3 026 000**
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000
90. Muut menot	**1 296 000**
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	471 000
25. Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	750 000
58. Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	75 000

Pääluokka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**1 170 331 000**
01. Ulkoasiainhallinto	**225 052 000**
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	202 058 000
29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	16 994 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000

Pääluokka 25

10. Kriisinhallinta	**77 176 000**
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	58 919 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	18 257 000
20. Lähialueyhteistyö	**18 500 000**
66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	18 500 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	**745 987 000**
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	730 987 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	**103 616 000**
01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	1 154 000
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	373 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 645 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	39 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	99 888 000
67. Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	500 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	17 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**794 504 000**
01. Ministeriö ja hallinto	**98 823 000**
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 044 000
02. Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000
03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 216 000
04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 842 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	7 400 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	43 000 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	2 170 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	12 150 000
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	**327 623 000**
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 033 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 617 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	235 057 000
04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 456 000
05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 460 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	36 000 000
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	**92 578 000**
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	92 578 000
30. Syyttäjät	**39 703 000**
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 703 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	**219 465 000**
01. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	213 440 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	6 025 000
50. Vaalimenot	**16 312 000**
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	16 312 000

Pääluokka 26

26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**1 168 899 000**
01. Hallinto	**96 546 000**
01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 128 000
02. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	100 000
03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 234 000
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	1 561 000
22. EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	10 000
29. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	44 700 000
65. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 813 000
10. Poliisitoimi	**662 561 000**
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	660 061 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 500 000

Pääluokka 27

20.	**Rajavartiolaitos**	**230 021 000**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	217 511 000
70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	12 510 000
30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskukset**	**86 881 000**
01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 970 000
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 901 000
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	3 500 000
31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 510 000
43.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ..	10 000 000
40.	**Maahanmuutto**	**92 890 000**
01.	Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 668 000
02.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	7 670 000
20.	Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	900 000
30.	Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	9 300 000
63.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	61 352 000

Pääluokka 27

27.	**PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**2 778 442 000**
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**491 311 000**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 076 000
02.	Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	100 000
23.	Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	197 000 000
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	279 135 000
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**2 232 447 000**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 516 860 000
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	713 937 000
50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	1 650 000
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**54 684 000**
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	54 674 000
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28.	**VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**7 322 839 000**
01.	**Hallinto**	**217 242 000**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 586 000
02.	Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	15 450 000
08.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 031 000
09.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 937 000
10.	Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 289 000
12.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	774 000
21.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	675 000
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	71 000 000
87.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
10.	**Verotus ja tullitoimi**	**621 763 000**
01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	373 946 000
02.	Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	160 310 000
63.	Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	6 000 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 807 000
95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	42 700 000
96.	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)	37 000 000
20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**39 991 000**
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 139 000
02.	Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 472 000
03.	Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 060 000
05.	Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
06.	IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 320 000
88.	Senaatti-kiinteistöt	—
30.	**Tilastotoimi ja taloudellinen tutkimus**	**50 237 000**
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 072 000
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 165 000
40.	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**20 797 000**
20.	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 602 000
21.	Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 195 000

Pääluokka 28

50. Eläkkeet ja korvaukset	**3 745 625 000**
15. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	3 578 260 000
16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	20 370 000
17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	30 500 000
50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	41 407 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	64 088 000
95. Muilta eläkelaitoksilta saaduista ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)	11 000 000
60. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	**10 390 000**
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 500 000
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	150 000
03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	250 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 800 000
60. Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	320 000
95. Erikseen budjetoimattomat säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Edeltä arvaamattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	70 000
70. EU ja kansainväliset järjestöt	**1 778 170 000**
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	7 000 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 771 000 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	**240 587 000**
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	206 587 000
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	25 000 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	9 000 000
90. Kuntien tukeminen	**328 637 000**
03. KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	7 500 000
30. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)	160 480 000
31. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	141 957 000
32. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)	15 000 000
33. Holhoustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)	3 700 000

Pääluokka 29

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	**269 400 000**
40. Tuki työnantajille (arviomääräraha)	104 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	165 400 000

Pääluokka 29

29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**7 498 011 000**
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	**215 993 000**
01. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 615 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 039 000
03. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 773 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	4 686 000
22. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	14 563 000
29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	135 000 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	585 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 615 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 117 000
10. Yleissivistävä koulutus	**2 142 727 000**
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 592 000
02. Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 000
20. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	16 144 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	2 015 568 000
34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	55 700 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	721 000
20. Ammatillinen koulutus	**637 694 000**
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 425 000
20. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000
21. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 434 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	624 809 000
30. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	**475 000 000**
20. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	15 359 000
21. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 104 000

30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	157 369 000
31.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	135 461 000
32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	126 237 000
51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	19 684 000
52.	Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
53.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 786 000
40.	**Ammattikorkeakouluopetus**	**395 425 000**
20.	Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	2 950 000
21.	Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 003 000
30.	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	390 472 000
50.	**Yliopisto-opetus ja -tutkimus**	**1 792 370 000**
01.	Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 423 140 000
02.	Kansalliskirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 337 000
03.	Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 126 000
04.	Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
20.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	22 767 000
21.	Valtion rahoitus julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseksi (siirtomääräraha 2 v)	50 000 000
87.	Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)	200 000 000
60.	**Tiede**	**326 470 000**
01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 171 000
02.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 115 000
03.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 645 000
04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 587 000
20.	Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)	50 000
50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	169 941 000
53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	81 256 000
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	13 705 000
70.	**Opintotuki**	**870 973 000**
01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	685 000
52.	Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	25 500 000
55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	776 394 000
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	27 300 000

58. Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 494 000
59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	36 600 000
80. Taide ja kulttuuri	**469 784 000**
01. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 170 000
02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 556 000
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 678 000
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 863 000
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 968 000
06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 310 000
07. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	611 000
08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	967 000
30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	106 440 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	30 060 000
32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	12 468 000
33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	5 588 000
34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	5 400 000
36. Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen avustus (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	11 325 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	13 160 000
52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	191 886 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	18 000 000
54. Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin (kiinteä määräraha)	3 746 000
55. Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
56. Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	800 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 280 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17 000
90. Liikuntatoimi	**119 413 000**
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	116 082 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	3 331 000

91. Nuorisotyö	**52 162 000**
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	41 789 000
51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)	10 373 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 836 454 000**
01. Hallinto	**110 791 000**
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 162 000
02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 727 000
03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 377 000
04. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	846 000
20. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 123 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	729 000
22. Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	3 813 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	25 300 000
40. Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 714 000
10. Maaseudun kehittäminen	**116 715 000**
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	9 840 000
54. Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	9 032 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 620 000
61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	43 500 000
62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	47 200 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 523 000
20. Maatalous	**2 235 244 000**
01. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 733 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	559 365 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	592 987 000
42. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
43. Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja eituotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	348 915 000
44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673 000

45.	Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	144 400 000
46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 861 000
47.	Laatujärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 713 000
48.	Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)	33 557 000
49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	58 600 000
60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	1 000 000
61.	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	30 040 000

30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu **46 638 000**

01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 420 000
20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 650 000
41.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	2 568 000

40. Kala-, riista- ja porotalous **59 699 000**

01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 245 000
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	4 250 000
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 750 000
43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 685 000
50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 538 000
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 536 000
52.	Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 760 000
62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 878 000
77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000

50. Vesitalous **29 040 000**

20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 371 000
30.	Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	650 000
31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	13 758 000
43.	Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	420 000
48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841 000

60. Metsätalous **166 402 000**

01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 300 000
41.	Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	1 063 000
42.	Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	47 518 000
43.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	50 000
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	65 780 000
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 965 000

50. Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 626 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	100 000
63. Metsähallitus	**6 502 000**
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 502 000
70. Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri	**65 423 000**
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 707 000
02. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 716 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	7 000 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 108 809 000**
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	**346 497 000**
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 047 000
21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	34 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	325 474 000
40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000
10. Liikenneverkko	**1 487 796 000**
01. Tiehallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	83 110 000
02. Ratahallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 557 000
03. Merenkulkulaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 018 000
21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	510 572 000
22. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	303 070 000
23. Vesiväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	62 002 000
34. Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)	6 750 000
41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 947 000
50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	29 870 000
77. Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	—
78. Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)	344 400 000
79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	57 500 000

20. Liikenteen turvallisuus ja valvonta	**24 019 000**
01. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 113 000
02. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 306 000
03. Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 600 000
30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	**200 506 000**
42. Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	95 223 000
50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	800 000
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	60 175 000
64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 867 000
65. Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)	31 400 000
40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	**9 345 000**
01. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 845 000
42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	500 000
44. Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)	2 000 000
50. Tutkimus	**40 646 000**
01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 646 000
60. Liiketoiminta	**—**
87. Varustamoliikelaitos	—
88. Luotsausliikelaitos	—
89. Ilmailulaitos	—

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 322 397 000**
01. Hallinto	**141 965 000**
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 357 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	6 263 000
21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 470 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	61 240 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	9 395 000

92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	10 210 000
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	10 000
20. Innovaatiopolitiikka	**736 485 000**
01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 428 000
02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	85 369 000
03. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	10 149 000
05. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 783 000
06. Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 602 000
07. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 800 000
20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (arviomääräraha)	194 250 000
40. Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	186 350 000
41. Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	42 642 000
42. Osaamiskeskusohjelman klustereiden koordinointi (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000
43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	21 480 000
45. Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	75 032 000
30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	**843 740 000**
01. Työvoima- ja elinkeinokeskusten ja työvoimatoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	242 772 000
42. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha) ..	29 108 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	33 800 000
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	14 700 000
50. Palkkaturva (arviomääräraha)	22 000 000
51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)	477 440 000
64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	18 920 000
40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	**25 168 000**
01. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 042 000
02. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 396 000
03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	5 037 000
04. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 039 000
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 511 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	1 450 000
95. Ryhmäkanteen oikeudenkäyntikulut (arviomääräraha)	20 000

50.	**Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka**	**511 873 000**
43.	Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	31 656 000
63.	Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	47 650 000
64.	EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)	230 457 000
65.	Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)	202 110 000
60.	**Energiapolitiikka**	**63 166 000**
01.	Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	916 000
20.	Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
28.	Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500 000
40.	Energiatuki (arviomääräraha)	48 300 000
43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	10 000 000
50.	Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000

Pääluokka 33

33.	**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**14 826 007 000**
01.	**Hallinto**	**67 925 000**
01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 404 000
02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 102 000
03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 162 000
04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	488 000
05.	Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	559 000
29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	17 000 000
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	4 210 000
02.	**Valvonta**	**35 699 000**
03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 196 000
04.	Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 363 000
05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 140 000
20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	8 000 000
03.	**Tutkimus- ja kehittämistoiminta**	**110 235 000**
03.	Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 390 000
04.	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	60 904 000

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v) ..	38 901 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	9 040 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus	**2 132 385 000**
28. Kansaneläkelaitokselle maksettavat muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut (arviomääräraha)	117 410 000
50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	11 400 000
51. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 426 000 000
52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 500 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	20 200 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	434 000 000
55. Elatustuki (arviomääräraha)	121 875 000
20. Työttömyysturva	**1 384 000 000**
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	8 000 000
50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	430 000 000
51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	71 000 000
52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	663 000 000
53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)	12 000 000
54. Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	140 000 000
55. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	18 000 000
56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	42 000 000
30. Sairausvakuutus	**1 243 000 000**
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 243 000 000
40. Eläkkeet	**2 933 205 000**
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha) ...	46 400 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	497 000 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	95 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	505 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	17 000 000
56. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	5 500 000
57. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	24 700 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 247 100 000
50. Veteraanien tukeminen	**385 823 000**
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha) ...	2 200 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	64 500 000

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	210 930 000
52. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	65 207 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	90 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	36 288 000
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	**5 958 645 000**
30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	5 569 684 000
31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	25 800 000
32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	40 000 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	99 170 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	8 591 000
35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	205 000 000
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 500 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	**59 390 000**
01. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 490 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	16 610 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	930 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 300 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000
80. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta	**213 200 000**
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	197 300 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	15 900 000

90. Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	**302 500 000**
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	302 500 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**316 388 000**
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	**153 206 000**
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 643 000
02. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 604 000
03. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 057 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 700 000
21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	202 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	9 000 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	**86 975 000**
20. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	4 200 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	1 770 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	24 825 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
61. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	36 500 000
64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
65. Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 580 000
77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	11 000 000
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	**76 207 000**
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 857 000
37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	500 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	68 500 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT		**2 395 000 000**
01. Valtionvelan korko		**2 374 000 000**
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	.....	2 374 000 000
09. Muut menot valtionvelasta		**21 000 000**
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	.....	21 000 000

Pääluokka 37

37. VALTIONVELAN VÄHENTÄMINEN		**152 992 000**
01. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta		**152 992 000**
94. Nettokuoletukset ja velanhallinta (arviomääräraha)	.....	152 992 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

45 908 348 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä;

7) yliopiston toiminnasta saatavat tulot ja toimialaltaan ja toiminnaltaan yliopistolain (645/1997) 4 §:ssä yliopistojen tehtäväksi säädettyä yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä yliopistojen tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta välittömästi edistävien tai yliopiston koulutus- ja tutkimuspalveluiden kansainvälisessä kaupallisessa hyödyntämisessä tarvittavien, yliopiston yksin tai merkittävällä osuudella yhdessä muiden kanssa perustamien osakeyhtiöiden (yliopistoyhtiö) osakkeiden hallinnoinnista ja myynnistä saatavat tulot sekä yliopiston toiminnasta aiheutuvat menot ja yliopistoyhtiöiden perustamisesta, osakkeiden merkitsemisestä ja muista omistusjärjestelyistä aiheutuvat menot sen mukaan kuin siitä talousarvion asianomaisella momentilla erikseen määrätään.

Toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut tulot, vakuutus- ja vahingonkorvaukset, työpaikkaruokaloiden käytöstä saadut korvaukset sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot voidaan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina nettobudjetoida vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa. Toimintamenomäärärahan kanssa saa lisäksi nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitaessa arvioitujen tulojen suuremman määrän johdosta nettotuloarviona talousarvioon otettava tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä taikka yliopistoyhtiöiden osakkeiden hankintaa ja myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Tehtävän mukaan budjetoituja määrärahoja ovat jäljempänä käsiteltävät virastojen toimintamenomäärärahat sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteiset määrärahat. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toiminta- ja palkkausmenomomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösosassa. Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin ei saa käyttää muita kuin toiminta- ja palkkausmenomomentteja. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan em. momenteilla ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevina varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Toimintamenomäärärahaa saa käyttää myös vähäisten, viraston tai laitoksen tavanomaiseen jatkuvaan toimintaan liittyvien ennakkomaksujen maksamiseen.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toiminta- ja palkkausmenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toiminta- ja palkkausmenomomenteilta.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, joka maksetaan viraston nettobudjetoidusta toimintamenomäärärahasta (kuten momentti 01) ja hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta (momentti 29), vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus nettobudjetoidaan hallinnonalan arvonlisäveromenomomentille (momentti 29). Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutki-

muslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsin suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin on merkitty momentille 32.50.64 sekä vastaava valtion rahoitus momentille 32.50.65.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat

palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtionenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

T U L O A R V I O T

Osasto 11
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

S e l v i t y s o s a :

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot**	**15 072 892**	**15 550 000**	**15 462 000**	**- 88 000**	**- 1**
01.	Tulovero	14 360 508	14 790 000	14 482 000	- 308 000	- 2
02.	Korkotulojen lähdevero	253 586	260 000	600 000	340 000	131
03.	Perintö- ja lahjavero	458 797	500 000	380 000	- 120 000	- 24
04.	**Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut**	**14 141 563**	**15 154 000**	**15 658 000**	**504 000**	**3**
01.	Arvonlisävero	13 521 404	14 496 000	14 971 000	475 000	3
02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	508 641	540 000	564 000	24 000	4
03.	Apteekkimaksut	111 518	118 000	123 000	5 000	4
08.	**Valmisteverot**	**4 652 394**	**4 999 000**	**5 129 000**	**130 000**	**3**
01.	Tupakkavero	624 093	611 000	650 000	39 000	6
04.	Alkoholijuomavero	1 014 797	1 088 000	1 123 000	35 000	3
05.	Virvoitusjuomavero	35 129	38 000	36 000	- 2 000	- 5
07.	Energiaverot	2 937 533	3 251 000	3 309 000	58 000	2
08.	Eräiden juomapakkausten valmistevero	40 842	11 000	11 000	—	—

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
10.	**Muut verot**	**2 720 011**	**2 671 000**	**2 514 000**	**- 157 000**	**- 6**
03.	Autovero	1 216 987	1 266 000	1 100 000	- 166 000	- 13
05.	Varainsiirtovero	699 650	600 000	580 000	- 20 000	- 3
06.	Arpajaisvero	135 183	137 000	138 000	1 000	1
07.	Ajoneuvovero	612 019	611 000	639 000	28 000	5
08.	Jätevero	56 172	57 000	57 000	—	—
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**123 676**	**116 047**	**115 799**	**- 248**	**- 0**
02.	Lästimaksut	767	953	800	- 153	- 16
03.	Ratavero	17 857	21 000	20 572	- 428	- 2
04.	Eräät viestinnän maksut	3 979	4 794	4 727	- 67	- 1
05.	Lentoliikenteen valvontamaksu	7 002	6 700	6 700	—	—
06.	Väylämaksut	86 070	75 000	75 400	400	1
08.	Öljyjätemaksu	4 251	4 600	4 600	—	—
09.	Muut verotulot	3 751	3 000	3 000	—	—
	Yhteensä	**36 710 535**	**38 490 047**	**38 878 799**	**388 752**	**1**

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Tulovero

Momentille arvioidaan kertyvän 14 482 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyy luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion tuloveroasteikon mukaan maksettava vero, pääomatuloista maksettava vero, rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä valtion osuus yhteisöjen tuloverosta.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin 5 % vuonna 2009. Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehityksellä on keskeinen merkitys verotulojen kannalta. Palkkatulojen ennustetaan kasvavan noin 5 % vuonna 2009. Pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin 2 % vuonna 2009. Vaikka pääomatulojen osuus veronalaisista tuloista on alle 10 %, niiden merkitys on huomattava budjettitalouden verokertymän kannalta, koska valtio on pääomatuloveron ainoa veronsaaja.

Pääomatuloennusteiden osuvuus on merkittävä yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa siihen, kuinka hyvin ansio- ja pääomatuloverojen ennakkotilityksissä käytettävät veronsaajien arvioituihin maksuunpanosuhteisiin perustuvat jako-osuudet vastaavat todellisia maksuunpanosuhteita. Pääomatuloveron ennustamista vaikeuttaa se, että sen tuotto vaihtelee progressiivisen tuloveron tuottoa enemmän. Luovutusvoitot ovat merkittävin ja suhdanneherkin erä, jonka ennustamiseen ei ole luotettavaa menetelmää.

Ansio- ja pääomatuloista arvioidaan vuonna 2009 kertyvän verotuloa 8 814 milj. euroa, josta lähdeveron osuudeksi arvioidaan noin 400 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vuoden 2009 tuloveroasteikkolaiksi ja eräiksi muiksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi. Työn verotusta kevennetään 870 milj. eurolla, minkä lisäksi kompensoidaan ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta 160 milj. eurolla. Lisäksi tehdään neljän prosentin inflaatiotarkistus valtion tuloveroasteikkoon, minkä arvioidaan vähentävän veron tuottoa vuositasolla

noin 340 milj. euroa verrattuna vuonna 2008 voimassa oleviin veroperusteisiin. Verokevennykset toteutetaan alentamalla tuloveroasteikon marginaaliveroprosentteja ja ottamalla käyttöön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennyksen korvaava työtulovähennys. Muutokset vähentävät valtion verotuloja yhteensä noin 1,2 mrd. eurolla ja muiden veronsaajien verotuloja noin 160 milj. eurolla.

Lisäksi esityksessä korvataan nykyinen valtionverotuksen ansiotulovähennys uudella työtulovähennyksellä. Toisin kuin valtionverotuksen ansiotulovähennys, työtulovähennys tehdään valtion tuloveron ylittävältä osalta myös muiden veronsaajien tuloverosta. Tämä rakenteellinen muutos lisää valtion ja vähentää muiden veronsaajien verotuloja noin 105 milj. eurolla. Eläketulon verotusta kevennetään siten, että siitä ei muodostu työtulojen verotusta kireämpää. Samalla saatetaan myös eläkeläispuolisoiden veroaste korkeintaan palkansaajan veroasteen tasolle. Näiden toimenpiteiden arvioidaan vähentävän verotuloja runsaat 200 milj. euroa, josta valtion tuloveron osuus on vajaat 80 milj. euroa.

Esitykseen sisältyy lisäksi kotitalousvähennyksen enimmäismäärän korottaminen ja vähennyksen soveltamisalan laajentaminen. Muutokset vähentävät valtion verotuloja arviolta noin 45 miljoonalla eurolla ja muiden veronsaajien verotuloja vajaalla 30 miljoonalla eurolla. Matkakuluvähennyksen omavastuuta korotetaan, mikä kasvattaa valtion verotuloja runsaalla 10 miljoonalla eurolla ja muiden veronsaajien verotuloja vajaalla 20 miljoonalla eurolla. Työnantajan tarjoama kulttuuriseteli säädetään verovapaaksi, minkä arvioidaan vähentävän verotuottoja noin 10 miljoonalla eurolla, mistä valtion osuus on noin 5 miljoonaa euroa. Verovapaiden matkakustannusten korvausten maksuoikeutta laajennetaan, luonnollisten henkilöiden yliopistoille ja korkeakouluille tekemät lahjoitukset säädetään vähennyskelpoisiksi ja urheilijarahaston enimmäismääriä korotetaan. Näiden muutosten arvioidaan alentavan verotuottoja muutamilla miljoonilla euroilla. Kaikki hallituksen esityksessä vuoden 2009 tuloveroasteikkolaiksi ja eräiksi muiksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi ehdotetut muutokset alentavat verotuottoja yhteensä noin 1,6 mrd. eurolla, josta valtion osuus on noin 1,2 mrd. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiksi metsäverotusta koskeviksi muutoksiksi. Puun myyntitulon verotusta ehdotetaan huojennettavaksi siten, että 50 % puun myyntitulosta on verovapaata tuloa. Ensiharvennuspuun myyntitulolle ehdotetaan verovapautta koskien 1.4.—31.8.2008 tehtyjä metsänhakkuu- tai puun hankintasopimuksia, joiden perusteella maksettava puun myyntitulo on saatu vuoden 2009 loppuun mennessä. Näiden toimenpiteiden arvioidaan alentavan pääomatuloveron määrää 110 milj. eurolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta. Euroopan yhteisön säännösten takia rajoitetusti verovelvollisille yhteisöille ja luonnollisille henkilöille maksettavan osingon lähdeveron perinnästä ehdotetaan osittain luovuttavaksi. Tämän arvioidaan alentavan lähdeveron määrää noin 15 milj. eurolla.

Yhteisöiltä arvioidaan kertyvän tuloveroa valtiolle 5 668 milj. euroa. Yhteisöjen tuloveron veropohjan arvioidaan kasvavan 2½ % vuonna 2009. Hallitus antaa eduskunnalle esityksen tonnistoverolain muuttamisesta. Varustamoyrityksillä tulee olemaan mahdollisuus hakeutua 10 vuoden pituiseksi tonnistoverokaudeksi tonnistoverotuksen verohuojennuksen piiriin. Tämä tulee pienentämään varustamoyhtiöiden maksamien yhteisöverojen tuottoja. Yhteisöveron vähentymistä korvaa tonnistoverotuksen perusteella maksettava yhteisövero, jonka määrä on kuitenkin suhteellisen pieni. Varustamoilla on kaksi vuotta aikaa liittyä järjestelmään. Suurin osa tonnistoverotuksen piiriin mahdollisesti hakeutuvista varustamoista tulee hakeutumaan tonnistoverojärjestelmään sen liittymisajanjakson loppupuolella. Tästä johtuen yhteisöverojen alentumisen arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 10 miljoonaa euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esi-

tyksen eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien yhtiöiden veronhuojennuksista. Ehdotetun muutoksen vaikutus verotuottoihin on vaikeasti arvioitavissa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta. Lakiin tehdään kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista ja kirjanpitolainsäädännön kehittymisestä aiheutuvia muutoksia.

2009 talousarvio	14 482 000 000
2008 talousarvio	14 790 000 000
2007 tilinpäätös	14 360 508 445

02. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 600 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 28 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle maksetusta korosta.

Talletuskorot ovat nousseet ja talletuskanta kasvanut voimakkaasti jo vuonna 2007, minkä vuoksi veron tuottoarviota nostettiin huomattavasti vuoden 2008 toisessa lisätalousarviossa.

Lähdeverollisten talletusten kannan arvioidaan kasvavan 16 % vuonna 2008 ja laskevan hieman vuonna 2009. Talletusten keskikoron arvioidaan nousevan vuonna 2008 ja hieman laskevan vuonna 2009.

2009 talousarvio	600 000 000
2008 II lisätalousarvio	170 000 000
2008 talousarvio	260 000 000
2007 tilinpäätös	253 586 420

03. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 380 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä olevaan perintöveroasteikkoon.

Perintö- ja lahjaveroa kevennettiin vuonna 2008. Veron kertymään liittyvästä viiveestä johtuen kevennys vähentää vuoden 2009 tuottoa 140 milj. eurolla. Hallitus on antanut esityksen laiksi perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta siten, että verotus kevenee maatilojen ja muiden yritysten sukupolvenvaihdosten yhteydessä.

2009 talousarvio	380 000 000
2008 talousarvio	500 000 000
2007 tilinpäätös	458 797 023

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 14 971 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Vähittäiskaupassa myytävien elintarvikkeiden vero on 17 %. Lääkkeiden, kirjojen, elokuvien, liikunta- ja majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 8 %. Arvonlisäveropohjan arvioidaan kasvavan vuonna 2008 noin 6,7 % yksityisen kulutuksen arvon vahvan kasvun seurauksena, mikä heijastuu vastaavasti vuoden 2009 verokertymässä. Vuonna 2009 arvonlisäveropohjan kasvuksi arvioidaan 5,1 %.

Arvonlisäveron kertymä koostuu verohallinnon ja tullilaitoksen kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion tilivirastojen suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä. Tullilaitos kantaa arvonlisäveroa EU:n ulkopuolisesta tuonnista. Kertymästä vähennettävät arvonlisäveronpalautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista.

Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero. Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto arvonlisäverokertymistä vuonna 2009 valtion keskuskirjanpidon mukaan.

Arvonlisäveron kertymä vuonna 2009 (mrd. euroa)

Verohallinnon bruttokertymä	22,0
+ Tullilaitoksen nettokertymä	4,7
- Verohallinnon maksamat palautukset	11,8
+ ALV-kertymä muista valtion tilivirastoista	0,1
= ALV-kertymä	15,0

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi arvonlisäverolain 85 §:n muuttamisesta, jolla elintarvikkeisiin ja rehuihin sovellettava verokanta alennettaisiin 12 prosenttiin lokakuun 2009 alusta lukien. Arvonlisäveron tuotto vähenisi vuonna 2009 noin 40 milj. eurolla ja vuositasolla noin 500 milj. eurolla.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arvonlisäverolain 45 §:n muuttamisesta. Tekijänoikeuden haltijoita edustavan järjestön suorittama oikeuden luovuttaminen tai oikeuden perusteella saamat tekijänoikeuskorvaukset tulevat arvonlisäverollisiksi.

2009 talousarvio	14 971 000 000
2008 II lisätalousarvio	-230 000 000
2008 talousarvio	14 496 000 000
2007 tilinpäätös	13 521 403 571

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 564 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Veron määrä on 22 % vakuutussopimuksen mukaisesta vakuutusmaksusta, johon vero ei sisälly. Verosta on vapautettu henkilö-, luotto- ja jälleenvakuutussopimukseen tai potilasvahinkolain mukaiseen vakuutussopimukseen perustuvat vakuutusmaksut sekä ulkomaanliikenteen tavaran kuljetusten ja kuljetusvälineiden vakuutussopimuksiin perustuvat vakuutusmaksut.

2009 talousarvio	564 000 000
2008 talousarvio	540 000 000
2007 tilinpäätös	508 641 288

03. Apteekkimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 123 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/1946) mukaisia maksuja.

Apteekkimaksusta annetun lain muuttamisesta annetun lain 2 §:n (1070/2007) taulukkoa on tarkistettu vuodesta 2006 vuoteen 2007 toteutuneen apteekkien kokonaisliikevaihdon muutoksen perusteella. Tarkistettua apteekkimaksutaulukkoa sovelletaan ensimmäisen kerran apteekkimaksuun, joka määrätään vuoden 2008 liikevaihdon perusteella.

2009 talousarvio	123 000 000
2008 talousarvio	118 000 000
2007 tilinpäätös	111 517 803

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 650 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tupakkaverolakiin (1470/1994). Veron määrä on nykyisin 50 % savukkeiden, 22 % sikareiden, 48 % piippu- ja savuketupakan ja 50 % savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan sekä 60 % savukepaperin ja muun tupakkaa sisältävän tuotteen vähittäismyyntihinnasta. Lisäksi savukkeista kannetaan veroa nykyisin 15,13 euroa/1 000 kappaleelta ja piippu- ja savuketu-

pakasta sekä savukkeiksi käärittävästä tupakasta 3,62 euroa/kg.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tupakkaverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan savukkeiden, piippu- ja savuketupakan sekä sikarien veroa korotettaisiin keskimäärin 10 prosenttia ja savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan veroa keskimäärin 25 prosenttia. Veronkorotuksen seurauksena tupakkaveron tuoton arvioidaan kasvavan 35 milj. euroa.

Lisäksi tupakkaveron tuottoarvioon sisältyy oletus siitä, että Viro saavuttaa savukkeiden veron EU:n vähimmäisverotason vuoden 2009 aikana. Tällöin Suomen oikeus voimassa olevaan savukkeiden matkustajatuontikiintiöön päättyy. Matkustajatuonnin vapautumisen seurauksena verollisten savukkeiden kulutuksen arvioidaan alenevan 5 %.

2009 talousarvio	650 000 000
2008 talousarvio	611 000 000
2007 tilinpäätös	624 092 532

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 123 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverolakiin (1471/1994).

Veron määrä on nykyisin väkevien alkoholijuomien osalta 32,50 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero on vastaavasti 22,24 euroa ja viinien vero 21,18 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 21,40 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta. Alkoholijuomien verollisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 2 % vuonna 2009.

2009 talousarvio	1 123 000 000
2008 talousarvio	1 088 000 000
2007 tilinpäätös	1 014 796 848

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 36 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Perusveron määrä on 4,5 senttiä litralta.

Virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kulutuksen arvioidaan hieman alenevan vuonna 2009.

2009 talousarvio	36 000 000
2008 talousarvio	38 000 000
2007 tilinpäätös	35 129 217

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 309 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Liikennepolttoaineet tuottavat kolme neljäsosaa energiaverokertymästä. Moottoribensiinin kulutuksen arvioidaan vähenevän 2 % ja dieselöljyn kulutuksen lisääntyvän 2 % edellisestä vuodesta. Sähkön kulutuksen ennustetaan vähenevän vajaan prosentin edellisvuodesta. Energian kokonaiskulutuksen ennustetaan laskevan noin prosentin. Veroennusteessa hyödynnetään työ- ja elinkeinoministeriön ennustetta energian kulutuksesta.

2009 talousarvio	3 309 000 000
2008 II lisätalousarvio	88 000 000
2008 talousarvio	3 251 000 000
2007 tilinpäätös	2 937 532 728

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 11 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepak-

kauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Vuoden 2008 alusta myös raaka-aineena hyödynnettävät ja panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään kuuluvat juomapakkaukset ovat olleet verosta vapaita. Kertakäyttöisten, mihinkään palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta.

Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2009 vuoden 2008 tasolla.

2009 talousarvio	11 000 000
2008 talousarvio	11 000 000
2007 tilinpäätös	40 842 340

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 100 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (1482/1994). Vuoden 2008 alusta otettiin käyttöön auton hiilidioksidipäästöstä riippuva veroprosentin määräytyminen. Veron määrä on 10—40 % yleisestä kuluttajahinnasta hiilidioksidipäästön mukaan. Keskimääräinen veroprosentti on ollut noin 20 %. Käytettynä verotettavan auton vero perustuu Suomen markkinoilla olevan vastaavan ajoneuvon arvoon veroprosentin määräytyessä vastaavalla tavalla joko hiilidioksidipäästön tai ajoneuvon massan perusteella. Pakettiautojen verotus perustuu tuontiarvoihin ja vero on 35 % verotusarvosta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpalautus, jonka määräksi on arvioitu 25 200 000 euroa.

Vuonna 2009 uusien henkilöautojen myynnin arvioidaan olevan noin 150 000 kappaletta ja käytettyjen henkilöautojen tuonnin 25 000 kappaletta.

2009 talousarvio	1 100 000 000
2008 talousarvio	1 266 000 000
2007 tilinpäätös	1 216 986 871

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 580 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vero on 4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta.

Asuntojen ja kiinteistöjen hintojen nousun arvioidaan pysähtyvän ja kauppojen lukumäärän arvioidaan hieman laskevan vuonna 2009.

2009 talousarvio	580 000 000
2008 talousarvio	600 000 000
2007 tilinpäätös	699 649 752

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 138 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Veron määrä lasketaan rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta. Oy Veikkaus Ab:n rahapeleissä ja Ahvenanmaan PAF:n vastaavissa peleissä verokanta on 9,5 % sekä raha-automaatti- ja kasinopeleissä 8,25 %.

2009 talousarvio	138 000 000
2008 talousarvio	137 000 000
2007 tilinpäätös	135 182 760

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 639 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverosta annettuun lakiin (1281/2003). Veron päivää kohden kannettava määrä on perusve-

ron osuus lisättynä käyttövoimaveron osuudella. Perusveron määrä päivää kohden on 26 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön ennen tammikuun 1 päivää 1994 ja 35 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön mainittuna päivänä tai sen jälkeen. Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä.

2009 talousarvio	639 000 000
2008 talousarvio	611 000 000
2007 tilinpäätös	612 018 868

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 57 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (495/1996). Jäteveron määrä on 30 euroa yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Veronalaisen jätteen määrän oletetaan säilyvän vuonna 2009 vuoden 2008 tasolla.

2009 talousarvio	57 000 000
2008 talousarvio	57 000 000
2007 tilinpäätös	56 172 342

19. Muut veronluonteiset tulot

02. Lästimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

Selvitysosa: Lästimaksu perustuu lakiin (189/1936) ja asetukseen (468/1954) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.30.50.

2009 talousarvio	800 000
2008 talousarvio	953 000
2007 tilinpäätös	767 065

03. Ratavero

Momentille arvioidaan kertyvän 20 572 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Ratavero perustuu rataverosta annettuun lakiin (605/2003). Ratavero-lain 5 §:n pykälän muuttamisesta annetun lain perusteella kannetaan momentilta 31.10.78 rahoitetun Kerava—Lahti -oikoradan käytöstä investoinnin rataveroa, jonka tuotto on arvioitu 4 195 000 euroksi. Tuloarviosta 16 377 000 euroa on otettu huomioon momentin 31.10.22 määrärahan mitoituksessa.

2009 talousarvio	20 572 000
2008 talousarvio	21 000 000
2007 tilinpäätös	17 857 200

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 727 000 euroa.

Selvitysosa: Viestintämarkkinamaksu, 2 450 000 euroa, perustuu viestintämarkkinalakiin (393/2003). Tietoturvamaksu, 420 000 euroa, perustuu sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004). Postitoiminnan valvontamaksu, 1 255 000 euroa, perustuu postipalvelulakiin (313/2001). Televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, 602 000 euroa, perustuu lakiin televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.40.01 määrärahan mitoituksessa.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	4 727 000
2008 talousarvio	4 794 000
2007 tilinpäätös	3 978 639

05. Lentoliikenteen valvontamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 6 700 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Maksun suuruus on 0,80 euroa jokaisesta lentoasemilta lähteneestä vähintään kaksivuotiaasta matkustajasta. Mak-

suvelvollinen on lentoaseman pitäjä. Maksu peritään vain 20 000 euroa ylittävältä osalta. Vuoden 2009 arvio lentoliikenteen valvontamaksukertymästä perustuu vuoden 2008 arvioon kotimaan ja kansainvälisen liikenteen kasvusta. Momentin tuloarvio on otettu huomioon momentin 31.20.03 määrärahan mitoituksessa.

2009 talousarvio	6 700 000
2008 talousarvio	6 700 000
2007 tilinpäätös	7 001 564

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 75 400 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua. Vuoden 2009 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2008 toteutuma-arvioon siten, että vuonna 2009 liikenteen määrän on arvioitu kasvavan 2 %, mikä korottaa tulokertymää noin 1 %. Luvun 31.10 selvitysosan perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen väylämaksulain muuttamisesta siten, että maksuja alennetaan 1,6 %. Momentin tuloarvio on otettu huomioon momentin 31.10.23 mitoituksessa.

2009 talousarvio	75 400 000
2008 talousarvio	75 000 000
2007 tilinpäätös	86 069 948

08. Öljyjätemaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 4 600 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu öljyjätemaksusta annettuun lakiin (894/1986). Maksu on 5,75 senttiä voiteluöljykilolta. Öljyjätemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momenteille 35.10.60 ja 65.

2009 talousarvio	4 600 000
2008 talousarvio	4 600 000
2007 tilinpäätös	4 250 665

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2008 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

2009 talousarvio	3 000 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	3 750 853

Osasto 12
SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
24.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonala**	**4 211**	**1 500**	**1 500**	**—**	**—**
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	4 211	1 500	1 500	—	—
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**93 401**	**90 289**	**77 550**	**- 12 739**	**- 14**
10.	Tuomioistuintulot	33 612	31 000	30 400	- 600	- 2
20.	Ulosottomaksut	50 532	51 000	47 000	- 4 000	- 8
(40.)	Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	9 078	8 139	—	- 8 139	- 100
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	179	150	150	—	—
26.	**Sisäasiainministeriön hallinnonala**	**5 102**	**1 500**	**3 900**	**2 400**	**160**
99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	5 102	1 500	3 900	2 400	160
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**13 681**	**3 055**	**6 728**	**3 673**	**120**
01.	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	10	8	8	—	—
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18	18	4 300	4 282	23 789
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	13 653	3 029	2 420	- 609	- 20
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**353 334**	**1 667 465**	**1 778 606**	**111 141**	**7**
10.	Tullilaitoksen tulot	5 870	5 707	5 690	- 17	- 0
11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	112 483	113 451	123 078	9 627	8
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	30 677	30 941	33 567	2 626	8

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	17 165	17 312	18 781	1 469	8
20.	Palvelukeskuksen tulot	—	100	100	—	—
25.	Metallirahatulot	24 846	24 550	25 000	450	2
50.	Siirto valtion eläkerahastosta	3 540	1 336 664	1 417 504	80 840	6
51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	32 965	47 259	63 466	16 207	34
52.	Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	22 129	23 750	21 400	- 2 350	- 10
60.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	3 145	3 200	2 800	- 400	- 12
70.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	49 602	52 000	57 000	5 000	10
(87.)	Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	27 024	—	—	—	—
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	23 888	12 531	10 220	- 2 311	- 18
29.	**Opetusministeriön hallinnonala**	**432 803**	**435 410**	**459 527**	**24 117**	**6**
70.	Opintotukitoiminnan tulot	32 464	23 500	24 500	1 000	4
88.	Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	398 007	407 910	431 027	23 117	6
99.	Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 332	4 000	4 000	—	—
30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**964 478**	**1 005 023**	**929 455**	**- 75 568**	**- 8**
01.	EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	554 640	632 978	628 532	- 4 446	- 1
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	356 208	326 550	258 625	- 67 925	- 21
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	13 527	8 000	5 600	- 2 400	- 30
04.	EU:lta saatavat muut tulot	1 060	1 179	822	- 357	- 30
20.	Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	8 507	9 000	9 200	200	2
31.	Lihantarkastuksen toimintatulot	—	10	141	131	1 310
32.	Kasvinjalostusmaksut	347	753	580	- 173	- 23
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 229	2 300	2 300	—	—
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	401	500	560	60	12
42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	1 651	5 400	4 250	- 1 150	- 21
43.	Viehekalastusmaksut	2 432	2 400	2 810	410	17
44.	Kalastuksenhoitomaksut	5 664	5 997	5 997	—	—
45.	Riistanhoitomaksut	7 382	8 456	8 538	82	1
(60.)	Metsäntutkimuslaitoksen tulot	2 719	—	—	—	—
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	7 712	1 500	1 500	—	—

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**64 247**	**52 967**	**18 213**	**- 34 754**	**- 66**
11.	Tiehallinnon tulot	4 578	5 000	5 000	—	—
12.	Radanpidon tulot	4 093	9 000	6 000	- 3 000	- 33
13.	Merenkulkulaitoksen tulot	—	17	17	—	—
99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	55 576	38 950	7 196	- 31 754	- 82
32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**327 995**	**341 312**	**222 202**	**- 119 110**	**- 35**
20.	Turvatekniikan keskuksen tulot	1 511	1 320	1 175	- 145	- 11
30.	Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	4 873	1 800	200	- 1 600	- 89
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	17 525	21 327	21 327	—	—
50.	Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	295 312	304 230	181 500	- 122 730	- 40
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	8 773	12 635	18 000	5 365	42
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**457 859**	**438 107**	**474 218**	**36 111**	**8**
02.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 082	1 537	1 173	- 364	- 24
03.	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen tulot	736	400	500	100	25
(05.)	Vakuutusvalvontaviraston tulot	—	—	—	—	—
90.	Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	409 495	420 995	407 495	- 13 500	- 3
98.	Valtionapujen palautukset	46 336	15 000	64 875	49 875	333
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	210	175	175	—	—
35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**119 452**	**159 730**	**213 950**	**54 220**	**34**
01.	Alueellisten ympäristökeskusten tulot	452	230	200	- 30	- 13
10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	1 369	7 500	4 150	- 3 350	- 45
20.	Siirto valtion asuntorahastosta	116 500	148 000	204 500	56 500	38
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 131	4 000	5 100	1 100	28
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**1 186 115**	**598 840**	**619 000**	**20 160**	**3**
01.	Sakkorahat	99 575	85 000	89 000	4 000	5
02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	76 047	75 000	75 000	—	—
04.	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	141 047	34 000	50 000	16 000	47

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
07.	Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 477	2 340	2 500	160	7
10.	Muut sekalaiset tulot	4 074	2 500	2 500	—	—
50.	Nettotulot osakemyynnistä	862 895	400 000	400 000	—	—
	Yhteensä	**4 022 677**	**4 795 198**	**4 804 849**	**9 651**	**0**

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

2009 talousarvio	1 500 000
2008 II lisätalousarvio	39 000
2008 talousarvio	1 500 000
2007 tilinpäätös	4 211 183

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/1993) ja vastaavaan asetukseen (1282/2005) sekä kaupanvahvistaja-asetukseen (959/2003).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	33 434	31 000	30 400
— muut tuotot	315	-	-
Tuotot yhteensä	33 749	31 000	30 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	84 596	74 000	75 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-50 847	-43 000	-44 600
Kustannusvastaavuus, %	40	42	41

2009 talousarvio	30 400 000
2008 talousarvio	31 000 000
2007 tilinpäätös	33 611 884

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 47 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	50 611	51 000	47 000
— muut tuotot	55	-	-
Tuotot yhteensä	50 666	51 000	47 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	51 913	59 000	53 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 247	-8 000	- 6 500
Kustannusvastaavuus, %	98	86	88

2009 talousarvio	47 000 000
2008 talousarvio	51 000 000
2007 tilinpäätös	50 531 509

(40.) Rangaistusten täytäntöönpanon tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen tuloarvio otettavaksi huomioon momentin 25.40.01 nettomäärärahassa.

2008 II lisätalousarvio	-300 000
2008 talousarvio	8 139 000
2007 tilinpäätös	9 077 920

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (1333/2006) ja oikeusministeriön asetukseen julkisen notaarin suoritteiden maksuista (1283/2005). Lisäksi momentille kertyvät konkurssilain mukaan valtiolle tilitettävät velkojien menettämät jako-osuudet.

2009 talousarvio	150 000
2008 talousarvio	150 000
2007 tilinpäätös	179 464

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 900 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	50 000
Muut tulot	50 000
EU:n ulkorajarahastolta saatavat tulot	3 800 000
Yhteensä	3 900 000

EU:lta saatavilla tuloilla tuetaan momentin 26.20.70 hankintoja.

2009 talousarvio	3 900 000
2008 talousarvio	1 500 000
2007 tilinpäätös	5 102 162

27. Puolustusministeriön hallinnonala

01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää toimintamenomäärärahojen vakiosisällön mukaisiin tarkoituksiin. Lisäksi tuloja saa käyttää myös peruskorjaus- tai perusparannusmenojen väliaikaiseen rahoittamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Rakennuslaitoksen tuloksellisuus muodostuu asiakastyytyväisyydestä, työtyytyväisyydestä, hintakehityksestä verrattuna markkinoiden hintakehitykseen, ulkoistettujen toimintojen kilpailutuksen onnistumisesta, toimitilojen ja laitteiden käytettävyyden ja energiatehokkuuden parantumisesta sekä oman työn tehokkuuden lisäämisestä.

Toiminnallinen tehokkuus

Varmistetaan puolustushallinnolle järjestettävien palvelujen laatu, kilpailukyky, saatavuus ja toimintavarmuus. Lisätään palvelujen markkinaehtoisuutta turvallisuus ja valmiuskyky huomioiden. Kiinteistöjen ylläpidon, energiapalvelujen ja asuntotoimen tunnusluvuille asetetaan seuraavat tavoitetasot:

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Kiinteistönhoito				
Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu %	2,7	-0,7	-2,0	-2,0
Hoito €/htm^2 (Ei sis. kiinteistöveroa eikä ns. käyttäjäpalveluita)	0,48	0,50	0,48	0,48
Hoito m^2/htv	8 230	8 370	8 800	9 000
Siivouspalvelut				
Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu %	-4,0	-0,3	-2,0	-2,0
Siivouspalvelut €/sm^2	0,74	0,79	0,76	0,75
Siivouspalvelujen ulkoistamisaste %	20	23	30	35
Tekniset palvelut				
Vuosikorjaukset €/htm^2/kk	0,44	0,49	0,45	0,45
Teknisten palveluiden ulkoistamisaste %	61	61	65	70

Asuntotoimi				
Vuokrattavat asunnot kpl/htv	286	262	280	280
Energiapalvelut				
Lämmön ominaiskulutus kWh/rm^3/L	39,1	39,1	39,0	39,0
Sähkön ominaiskulutus kWh/rm^3/S	13,7	13,9	13,0	13,0
Veden ominaiskulutus l/rm^3/L	106	110	104	104

Tuotokset ja laadunhallinta

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Kiinteistöpalvelut				
Huoneistoala (htm^2)	3 350 000	3 260 000	3 250 000	3 230 000
Rakennustilavuus (rm^3)	16 300 000	16 100 000	15 900 000	15 800 000
Lämmitetty rakennustilavuus (rm^3)	10 200 000	10 100 000	10 000 000	10 000 000
Siivouspalvelut				
Siivousala (sm^2)	1 500 000	1 450 000	1 470 000	1 470 000
Tekniset palvelut				
Vuosikorjausprojektit (kpl)	1 370	1 160	1 370	1 370
Erillistilausprojektit (kpl)	1 000	1 014	900	900
Pieninvestointiprojektit (kpl)	366	242	270	270
Energiapalvelut				
Toimitettu lämpö (MWh)	415 812	399 488	420 000	420 000
Toimitettu sähkö (MWh)	264 103	263 290	265 000	265 000
Toimitettu vesi (1 000 m^3)	2 090	2 156	1 500	1 500
Rakennuttamispalvelut				
Valmistuneet hankesuunnitelmat (kpl)	28	18	30	25
Valmistuneet hankkeet (kpl)	20	19	25	20
Hallinto (sisäinen palvelukeskus)				
Ostolaskut (kpl)	54 500	55 200	55 000	55 000
Myyntilaskut (kpl)	17 800	16 900	18 000	18 000
Matkalaskut (kpl)	10 000	10 000	10 000	10 000
Palkansaajien määrä (lkm)	1 160	1 090	1 030	930
Asiakastyytyväisyys (1—5)	3,78	3,84	3,8	3,9

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Tavoitteena on säilyttää työtyytyväisyys vuoden 2007 tasolla panostamalla valittuihin henkilöstöpolitiikan painopistealueisiin.

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	3,57	3,57	3,7	3,6

Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen (1300/2007) mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 70 henkilötyövuotta tuottavuustoimenpiteiden johdosta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttotulot	132 701	130 917	138 253
Bruttomenot	132 691	130 909	138 245
Nettotulot	10	8	8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	132 669	130 917	138 253
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	133 512	131 059	138 403
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-843	-142	-150
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

2009 talousarvio	8 000
2008 talousarvio	8 000
2007 tilinpäätös	9 885

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 4 300 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä muihin irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	9 618 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	5 318 000
Nettotulot	4 300 000

2009 talousarvio	4 300 000
2008 talousarvio	18 000
2007 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 420 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyviä kustannusten korvauksia ja muita tuloja, momentin 27.30.20 määrärahoin hankitun irtaimen omaisuuden myyntituloja sekä hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2009 talousarvio	2 420 000
2008 II lisätalousarvio	22 243 000
2008 talousarvio	3 029 000
2007 tilinpäätös	13 652 774

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

10. Tullilaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 690 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) tullilakiin (1466/1994) ja

2) valtiovarainministeriön asetukseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta (1427/2006).

Momentille tuloutetaan myös muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Julkisoikeudelliset suoritteet	4 000 000
Liiketaloudelliset suoritteet	640 000
Muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot	50 000
Muut sekalaiset tulot	1 000 000
Yhteensä	5 690 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 347	4 207	4 640
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 812	4 345	4 989
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-465	-138	-349
Kustannusvastaavuus, %	90,3	96,8	93,0

Osa julkisoikeudellisista suoritteista myydään kohtuusyistä omakustannushintaa alhaisemmalla hinnalla. Ko. suoritteet ovat:

— EMOTR-vienti

— yksityisille henkilöille myönnettävät ennakkoratkaisut

— eräät kielteiset päätökset.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	106,2	107,0	107,0

2009 talousarvio	5 690 000	2009 talousarvio	123 078 000
2008 talousarvio	5 707 000	2008 talousarvio	113 451 000
2007 tilinpäätös	5 870 280	2007 tilinpäätös	112 483 043

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 123 078 000 euroa.

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 33 567 000 euroa.

2009 talousarvio	33 567 000
2008 talousarvio	30 941 000
2007 tilinpäätös	30 677 194

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 18 781 000 euroa.

2009 talousarvio	18 781 000
2008 talousarvio	17 312 000
2007 tilinpäätös	17 164 620

20. Palvelukeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvillä myyntituotoilla varaudutaan rahoittamaan palvelukeskuksen investointeja tulevina vuosina. Vuodelta 2009 tuloutettava osuus on 100 000 euroa, joka vastaa investointien poistojen määrää.

2009 talousarvio	100 000
2008 talousarvio	100 000
2007 tilinpäätös	—

25. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 25 000 000 euroa.

Momentille tuloutetaan:

1) metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja niiden lyöntioikeuksien luovutuksesta saatavat tulot

2) palautuneiden rahojen metalliseosten myynnistä saatavat tulot ja

3) juhla- sekä keräilyrahoista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

1) metallirahojen valmistuksesta tehtyjen sopimusten mukaisten valmistus-, rahoitus- ja varastointikustannusten maksamiseen

2) metallirahojen takaisinlunastukseen sekä rahojen varastoinnista ja hävityksestä aiheutuviin menoihin ja

3) juhla- sekä keräilyrahoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Toiminnan tulot	31 050 000
Toiminnan erillismenot	6 050 000
Nettotulot	25 000 000

2009 talousarvio	25 000 000
2008 talousarvio	24 550 000
2007 tilinpäätös	24 845 635

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 1 417 504 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirto perustuu valtion eläkelakiin (1295/2006).

Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 % lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

2009 talousarvio	1 417 504 000
2008 talousarvio	1 336 664 000
2007 tilinpäätös	3 540 000

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 63 466 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina heidän vastuulleen kuuluvien eläkemenojen korvauksena valtion eläkelain nojalla. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

2009 talousarvio	63 466 000
2008 talousarvio	47 259 000
2007 tilinpäätös	32 965 027

52. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista

Momentille arvioidaan kertyvän 21 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella. Tulot kertyvät valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamia tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, liikennevahinko- sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

2009 talousarvio	21 400 000
2008 talousarvio	23 750 000
2007 tilinpäätös	22 129 260

60. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 2 800 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkakustannusten korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.20.

2009 talousarvio	2 800 000
2008 II lisätalousarvio	-600 000
2008 talousarvio	3 200 000
2007 tilinpäätös	3 144 761

70. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 57 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (2007/436/EY) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerimaksuja EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

2009 talousarvio	57 000 000
2008 talousarvio	52 000 000
2007 tilinpäätös	49 601 828

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 220 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) eläkkeiden palautukset: valtion eläkelaki (280/1966) ja

4) kuntien avopalveluennakoiden palautukset ja sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit: sotilasvammalaki (404/1948).

Momentille kertyy myös Senaatti-kiinteistöjen lainojen valtiontakauksesta perittäviä maksuja.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Vakuutuskorvausten regressit	2 900 000
Valtionperinnöt	1 500 000
Saadut maksut myönnetyistä takauksista	4 500 000
Muut tulot	1 320 000
Yhteensä	10 220 000

2009 talousarvio	10 220 000
2008 talousarvio	12 531 000
2007 tilinpäätös	23 888 485

29. Opetusministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 24 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Vuonna 2009 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	800 000
Takausvastuusaatavien lisäys	15 200 000
Korkotulot	8 500 000
Yhteensä	24 500 000

2009 talousarvio	24 500 000
2008 talousarvio	23 500 000
2007 tilinpäätös	32 464 126

88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista

Momentille arvioidaan kertyvän 431 027 000 euroa.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n arvioitu tuloutus on 431 013 000 euroa, mistä 17 000 000 euroa on rahastoituja jakamattomia voittovaroja. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 14 000 euroa voittovaroista rakentamiseen myönnettyjen lainojen kuoletuksista, koroista sekä myönnettyjen avustusten palautuksista.

2009 talousarvio	431 027 000
2008 talousarvio	407 910 000
2007 tilinpäätös	398 006 612

99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2009 talousarvio	4 000 000
2008 talousarvio	4 000 000
2007 tilinpäätös	2 331 897

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 628 532 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja sen sokerin rakenneuudistusrahastosta arvioidaan olevan yhteensä 632 032 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatalouden interventiorahastoon 3 500 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 628 532 000 euroa. EU:lta tuloutuvia tuloja vähentää maataloustuotteiden vientitukien ja sisämarkkinatukien supistuminen hyvän maatalousraaka-aineiden markkinatilanteen johdosta. Sokerin erityistoimenpiteiden kautta maksettavat EU:n tuet kasvavat toimenpiteiden toteutumisen edetessä.

Vuoden 2009 tulokertymässä on otettu huomioon ne tulot, joista EU:n toimielin tekee maksupäätöksen vuonna 2009.

Maidontuotannon maakiintiön ylityksen rahoittamiseksi tuottajilta perittävät maksut tuloutetaan tälle momentille. Koska komissio vähentää maksuja vastaavasti Suomelle suoritettavia maataloustukirahaston osuuksia, maksuilla ei ole vaikutusta momentin tulokertymään.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston ja sokerin rakenneuudistusrahaston tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	557,987	30.20.41
EU-markkinatuki	35,000	30.20.41
Sokerirakennetuki	32,200	30.20.48
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	1,357	30.20.48
Hunajantuotanto	0,103	30.20.46
Menekinedistäminen	1,200	30.20.46
Eläinlääkintä ETY 424/90	0,600	30.30.01 30.30.20
Kasvinsuojelutoimien tukeminen ETY 1256/1999	0,085	30.30.01
Yhteensä	628,532	
Maatalouden interventiorahastoon	3,500	Maatalouden interventiorahastossa
Kaikki yhteensä	632,032	

2009 talousarvio	628 532 000
2008 talousarvio	632 978 000
2007 tilinpäätös	554 639 804

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 258 625 000 euroa.

Tuloarvio on budjetoitu maksuperusteisena.

Selvitysosa: EU:sta arvioidaan kertyvän yhteensä 267 325 000 euroa Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuloja. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon 8 700 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 258 625 000 euroa. Kokonaiskertymä on edellisiä vuosia pienempi johtuen vuosina 2007 ja 2008 maksetuista maaseuturahaston ennakoista.

Ohjelmakaudella 2000—2006 EMOTR:n ohjausosaston loppumaksujen arvioidaan toteutuvan tavoite 1-ohjelmissa ja Leader+-yhteisöaloiteohjelmassa aikaisintaan vuonna 2010.

Ohjelmakaudella 2007—2013 tulokertymä sisältää maaseuturahaston välimaksut, jotka liittyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman menoihin momenteilla 30.10.61, 30.20.43, 30.20.44 ja 30.20.45 sekä Maatilatalouden kehittämisrahastossa (MAKERA).

Arvio eri ohjelmien tulokertymästä (milj. euroa)

Ohjelma	Tuloutuu talousarvioon	Tuloutuu MAKERAan	Tuloutuu yhteensä	Vastaavia menoja momenteilla
Ohjelmakausi 2007—2013				
Yritystuet ja kehittämishankkeet	38,000	8,700	46,700	30.10.61 ja MAKERA
Ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointi ja ei-tuotannolliset investoinnit	97,577	-	97,577	30.20.43
Luonnonhaittakorvaus	118,348	-	118,348	30.20.44
Luopumis- ja pellonmetsitystuki	4,700	-	4,700	30.20.45
Yhteensä maaseuturahasto	258,625	8,700	267,325	

2009 talousarvio	258 625 000
2008 talousarvio	326 550 000
2007 tilinpäätös	356 207 865

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 5 600 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan kalatalousrahastosta (EKTR) arvioidaan tuloutuvan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi ohjelmakauden 2007—2013 tuloina 5 600 000 euroa.

Ohjelmakautta 2007—2013 koskevia menoja on momentilla 30.40.62.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2009 talousarvio	5 600 000
2008 talousarvio	8 000 000
2007 tilinpäätös	13 527 227

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 822 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vastaavat menot

	Tulot €	Menot €	Momentti
Kalastuksen valvonta, Neuvoston asetus (EY) 861/2006	100 000	1 000 000	30.01.01
Kalataloustietojen keruu, Neuvoston asetukset (EY) 861/2006 ja (EY) 199/2008	722 000	1 013 000	30.01.01
		635 000	30.40.01
Yhteensä	822 000	2 648 000	

Tulokertymässä vähennyksenä on otettu huomioon 143 000 euroa EU:n osuutena kirjanpitotietojen toimittamisesta (ETY 1951/83), koska vastaavat tulot on otettu vuodesta 2009 lukien huomioon tuloina momentin 30.20.01 nettomäärärahassa.

EU:n osuus kalastuksen valvonnan menoista on noin 10 % ja kalataloustietojen keruun menoista noin 44 %. Vuonna 2009 tuloutuvat vuoden 2008 kalastusvalvonnan menoihin kohdistuvat EU:n osuudet ja vuoden 2009 kalataloustietojen keruusta aiheutuviin menoihin kohdistuvat EU:n osuuksien ennakot sekä vuoden 2008 kalataloustietojen keruun EU-osuuksien loppuerät.

Tulokertymässä vähennyksenä on otettu huomioon 250 000 euroa, koska vuonna 2010 toteutettavasta EU:n maatalouden rakennetutkimuksesta ei arvioida tuloutuvan EU:n rahoitusosuutta.

2009 talousarvio	822 000
2008 talousarvio	1 179 000
2007 tilinpäätös	1 059 576

20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta

Momentille arvioidaan kertyvän 9 200 000 euroa.

Arpajaislain 17 §:n käyttötarkoitusten lisäksi totopelien tuotosta saa käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen.

Tuloarvio on budjetoitu suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja 9 032 000 euroa momentilla 30.10.54 hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen sekä 168 000 euroa momentilla 30.20.01 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen.

2009 talousarvio	9 200 000
2008 talousarvio	9 000 000
2007 tilinpäätös	8 506 797

31. Lihantarkastuksen toimintatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 141 000 euroa.

Tulot kertyvät Elintarviketurvallisuusviraston suoritteista perittävistä maksuista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (266/2008) perusteella.

Selvitysosa: Toimintaa koskevia tulostavoitteita on esitetty luvun 30.30 perusteluissa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttotulot	5 511	5 666	6 150
Bruttomenot	6 011	5 656	6 009
Nettotulot	-500	10	141

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	5 507	5 666	6 150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 678	5 796	6 150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 171	-130	0
Kustannusvastaavuus, %	82	98	100

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	141 000
2008 talousarvio	10 000
2007 tilinpäätös	—

32. Kasvinjalostusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 580 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisina maksuina. Jalostettujen lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 500 000 euroa, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.30.41. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 80 000 euroa puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, joita vastaavat menot on merkitty momentille 30.20.01.

2009 talousarvio	580 000
2008 talousarvio	753 000
2007 tilinpäätös	347 158

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/1961) 2 luvun 22 ja 22 b §:n sekä ympäristönsuojelulain (86/2000) 44 §:n nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavia menoja on merkitty momentille 30.40.20.

2009 talousarvio	2 300 000
2008 talousarvio	2 300 000
2007 tilinpäätös	2 228 646

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 560 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä Norjan kuningaskunnan kanssa tehdyn sopimuksen (Sops 94/1989) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2008 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.01.01 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.52.

2009 talousarvio	560 000
2008 talousarvio	500 000
2007 tilinpäätös	400 690

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 250 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion lukuun myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun valtioneuvoston asetuksen (491/2007) 2 §:n mukaan. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vastaava meno on momentilla 30.40.41.

2009 talousarvio	4 250 000
2008 talousarvio	5 400 000
2007 tilinpäätös	1 650 507

43. Viehekalastusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 810 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 §:ään.

Vuonna 2007 maksettiin 81 984 kpl läänikohtaisia viehekalastusmaksuja kalenterivuodeksi ja 36 406 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kalastuslain 88 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö perii läänikohtaiset viehekalastusmaksut elinkustannusindeksin nousua vastaavasti tarkistettuina. Tarkistus tehdään kahden täyden euron tarkkuudella. Elinkustannusindeksi on noussut marraskuun 2001 jälkeen, jolloin viimeksi vahvistettiin viehekalastusmaksujen suuruudet, helmikuuhun 2008 10,4 %, joka vastaa 2,80 euroa hinnan muutosta. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kalastuslain 88 §:n muuttamisesta siten, että seitsemän vuorokauden maksu nousisi kuudesta eurosta seitsemään euroon ja vuosimaksu 27 eurosta 29 euroon vuoden 2009 alusta lukien. Kun kalenterivuotta koskevia viehekalastusmaksuja arvioidaan kertyvän vuonna 2009 vähintään 87 000 ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksokohtaisia maksuja vähintään 41 000 suoritusta, kokonaiskertymäksi tulee yhteensä 2 810 000 euroa. Vuoden 2008 arvioitua tulokertymää vastaavat menot vähennettyinä valtiolle maksun kannosta vuonna 2008 koituviksi arvioiduilla menoilla jaetaan vuonna 2009 kalavesien omistajille. Tämä meno on merkitty momentille 30.40.52.

2009 talousarvio	2 810 000
2008 talousarvio	2 400 000
2007 tilinpäätös	2 431 995

44. Kalastuksenhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 5 997 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 ja 91 c §:iin.

Kalastuksenhoitomaksu on edelleen kalenterivuodelta 20 euroa ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta 6 euroa. Vuonna 2007 maksettiin 274 605 kpl kalastuksenhoitomaksuja kalenterivuodeksi ja 27 517 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia kalastuksenhoitomaksuja arvioidaan kertyvän vuonna 2009 vähintään 290 000 kpl ja seitsemän vuorokauden maksuja 30 000 kpl, momentille arvioidaan kertyvän yhteensä 5 980 000 euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myyn-

nistä saatavina tuloina. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.40.51.

2009 talousarvio	5 997 000
2008 talousarvio	5 997 000
2007 tilinpäätös	5 664 148

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 8 538 000 euroa.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suorittavien henkilöiden määräksi arvioidaan 304 950. Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 1 §:ssä tarkoitetun riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 28 euroa. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.40.50.

2009 talousarvio	8 538 000
2008 talousarvio	8 456 000
2007 tilinpäätös	7 382 282

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina.

2009 talousarvio	1 500 000
2008 talousarvio	1 500 000
2007 tilinpäätös	7 712 333

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

11. (12.31.24) Tiehallinnon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimomenteilta.

2009 talousarvio	5 000 000
2008 talousarvio	5 000 000
2007 tilinpäätös	4 577 770

12. (12.31.40) Radanpidon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat muun muassa radanpidon kiinteistöjen myyntituloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimomenteilta.

2009 talousarvio	6 000 000
2008 talousarvio	9 000 000
2007 tilinpäätös	4 093 213

13. (12.31.30) Merenkulkulaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä on muulla kuin toimintamenomomentin määrärahalla hankitun irtaimen omaisuuden myyntituottoa ja muita sekalaisia tuloja.

2009 talousarvio	17 000
2008 talousarvio	17 000
2007 tilinpäätös	—

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 196 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin 31.10.78 selvitysosan perusteluihin viitaten tuloarvioon si-

sältyy Hakamäentie, Helsinki -hankkeen rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan 6 528 000 euroa vuonna 2009 sekä Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan 610 000 euroa vuonna 2009.

Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa. Momentille tuloutetaan myös Turvatekniikan keskukselle keräämät tuotot vaarallisten aineiden kuljetusten markkinavalvonnasta. Näiden tulojen arvioidaan olevan 8 000 euroa vuonna 2009.

2009 talousarvio	7 196 000
2008 II lisätalousarvio	541 000
2008 talousarvio	38 950 000
2007 tilinpäätös	55 576 434

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvatekniikan keskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 175 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1032/1996) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja, sähköturvallisuuslain (410/1996), laitteiden energiatehokkuudesta annetun lain (1241/1997), painelaitelain (869/1999) ja jalometallituotteita koskevan lain (1029/2000) mukaisia korvauksia testauksista ja tutkimuksista aiheutuneista kustannuksista sekä korvaus Mittatekniikan keskukselle ja Energiamarkkinavirastolle tuotetuista hallintopalveluista. Tuloarviossa on otettu vähennyksenä huomioon 8 000 euroa momentille 12.31.99 budjetoituina Turvatekniikan keskuksen liikenne- ja viestintäministeriölle tuottamien palveluiden tuloina.

2009 talousarvio	1 175 000
2008 talousarvio	1 320 000
2007 tilinpäätös	1 511 298

30. (12.32.10) Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 euroa.

Selvitysosa: Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (971/2004) perusteella vuonna 2009 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu. Rahoitusosuudet kertyvät työ- ja elinkeinoministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten toimeksiannosta pk-yrityksille järjestetyistä yrittäjäkoulutustilaisuuksista, tuotteistetuista asiantuntijapalveluista, alueellisista elinkeinojen kehittämisprojekteista sekä muista momentilta 32.30.01 rahoitettavista osaamisen kehittämispalveluista.

2009 talousarvio	200 000
2008 talousarvio	1 800 000
2007 tilinpäätös	4 873 229

31. (12.32.90) Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 21 327 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työttömyysvakuutusrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 22 000 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.50.

2009 talousarvio	21 327 000
2008 talousarvio	21 327 000
2007 tilinpäätös	17 524 915

50. (12.32.70) Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 181 500 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osalta tulot kertyvät ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttavien Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen toimenpideohjelmien EU-tuen maksuista vuoden 2009 osuutena.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osalta tulot kertyvät sekä ohjelmakauden 2000—2006 tavoite 1-, 2-, 3- ja Equal -ohjelmien että Manner-Suomen ESR -ohjelman 2007—2013 toteuttamiseen myönnettävän EU-tuen maksuista vuoden 2009 osuutena.

Tulojen arvioitu kertymä	€
EAKR	
Ohjelmakausi 2007—2013	
Itä-Suomi	39 500 000
Pohjois-Suomi	20 500 000
Etelä-Suomi	15 000 000
Länsi-Suomi	17 500 000
EAKR yhteensä	92 500 000
ESR	
Ohjelmakausi 2000—2006	
Tavoite 1	14 500 000
Tavoite 2	5 500 000
Tavoite 3	22 500 000
Equal	3 500 000
Yhteensä	46 000 000
Ohjelmakausi 2007—2013	
Manner-Suomi	43 000 000
ESR yhteensä	89 000 000
EAKR ja ESR yhteensä	181 500 000

2009 talousarvio	181 500 000
2008 talousarvio	304 230 000
2007 tilinpäätös	295 312 258

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 18 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	3 000
Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus	7 380 000
Kilpailuviraston tulot	2 000
Valtausmaksut	750 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Muut tulot	8 865 000
Yhteensä	18 000 000

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät sekalaisista tuloista.

Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1254/1997) viraston maksuista. Lisäksi momentille kertyy tuloja Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin. Vastaavat menot on merkitty momenteille 32.20.06, 20 ja 40.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (185/2000) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Valtausmaksuista saatavat tulot perustuvat kaivoslakiin (503/1965).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

2009 talousarvio	18 000 000
2008 II lisätalousarvio	1 895 000
2008 talousarvio	12 635 000
2007 tilinpäätös	8 773 128

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 173 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia kemikaalilain (744/1989) tarkoittamia käsittelymaksuja, alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 25 §:n mukaisia käsittelymaksuja sekä valtioneuvoston määräämien perusteiden mukaisia geenitekniikkalain (377/1995) tarkoittamia tarkastusmaksuja.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	1 173 000
2008 talousarvio	1 537 000
2007 tilinpäätös	1 081 918

03. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Kansanterveyslaitoksesta annetun lain (828/1981) 5 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	500 000
2008 talousarvio	400 000
2007 tilinpäätös	736 410

(05.) Vakuutusvalvontaviraston tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Hallitus on antanut Eduskunnalle esityksen laiksi Finanssivalvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laiksi (HE 66/2008 vp), jolla perustettaisiin Suomen pankin yhteyteen uusi rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen Finanssivalvonta. Sille siirtyisivät pääosin Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtävät. Vakuutusvalvontavirasto siirtyisi näin valtion talousarvion ulkopuolelle.

2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	—
2007 tilinpäätös	—

90. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 407 495 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 3 §:n 4 momentin mukaisia tuottoja. Tuloja vastaavasti momentilta 33.90.50 myönnetään 302 500 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 104 995 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin.

2009 talousarvio	407 495 000
2008 talousarvio	420 995 000
2007 tilinpäätös	409 495 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 64 875 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia. Elatustuen rahoitusvastuun siirtyessä kunnilta valtiolle 1.4.2009 alkaen kirjataan tuloihin tällä momentilla myös elatusvelvollisilta takaisinperityt elatusavut, joita arvioidaan vuositasolla kertyvän 66,5 milj. euroa ja täten valtiolle 1.4.—31.12.2009 49,875 milj. euroa.

2009 talousarvio	64 875 000
2008 talousarvio	15 000 000
2007 tilinpäätös	46 335 853

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 euroa.

2009 talousarvio	175 000
2008 talousarvio	175 000
2007 tilinpäätös	209 828

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

01. Alueellisten ympäristökeskusten tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista arvioidaan kertyvän vesiensuojelumaksuina 100 000 euroa. Vesiensuojelumaksut peritään vesilain (264/1961) 10 luvun 27 §:n perusteella.

2009 talousarvio	200 000
2008 talousarvio	230 000
2007 tilinpäätös	451 891

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 4 150 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 ja18 §:ien mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan merivoimien kanssa hankittavan monitoimialuksen hankinnasta, Rajavartiolaitoksen kahden valvontalentokoneen valvontalaitteiden uusimisesta sekä valtion öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta aiheutuneista menoista 4 000 000 euroa.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2009 talousarvio	4 150 000
2008 talousarvio	7 500 000
2007 tilinpäätös	1 369 458

20. Siirto valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 204 500 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2007 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2007 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (4,36 %) siten, että sen vuosimuutoksesta on otettu huomioon puolet. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 7,2 milj. euroa.

2009 talousarvio	204 500 000
2008 talousarvio	148 000 000
2007 tilinpäätös	116 500 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 100 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa lähinnä EU:n ympäristörahaston (LIFE) rahoituskauden 2000—2006 ja LIFE+-ohjelman 2007—2013 tuloja. Vastaavina menoina on budjetoitu aiemmilta vuosilta siirtyvät määrärahat huomioon ottaen 1 500 000 euroa momentille 35.10.64. Muut tulot perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (1205/2006), Valtion asuntorahaston suoritteista annettuun maksuasetukseen (1206/2006) sekä sekalaisiin tuloihin. Momentille tuloutetaan myös Suomen ympäristökeskuksen, ympäristölupavirastojen ja Asumisen rahoitus-ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

Momentille tuloutetaan myös Turvatekniikan keskukselle tulevat tuotot ilmoituksista kylmälaitteiden sekä sammutus- ja torjuntalaitteiden huoltajien ja jätehuollosta vastaavien pätevyydestä.

2009 talousarvio	5 100 000
2008 talousarvio	4 000 000
2007 tilinpäätös	1 130 584

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkorahat

Momentille arvioidaan kertyvän 89 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhemaksulain (248/1970) perusteella kertyvät varat.

2009 talousarvio	89 000 000
2008 talousarvio	85 000 000
2007 tilinpäätös	99 574 974

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 75 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan tulo- ja varallisuusveron toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut sekä verontilityslain mukaiset korkotulot.

2009 talousarvio	75 000 000
2008 talousarvio	75 000 000
2007 tilinpäätös	76 046 802

04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2009 talousarvio	50 000 000
2008 talousarvio	34 000 000
2007 tilinpäätös	141 046 841

07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutukset perustuvat lakiin maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (344/1976), lakiin kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta (346/1976), lakiin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (353/1976) sekä lakiin poliisilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (51/1977).

Vuoden 1994 alusta lukien kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantaji-

en eläkemaksut maksetaan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläkemenojen korvauksista.

2009 talousarvio	2 500 000
2008 talousarvio	2 340 000
2007 tilinpäätös	2 476 840

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2009 talousarvio	2 500 000
2008 talousarvio	2 500 000
2007 tilinpäätös	4 074 466

50. Nettotulot osakemyynnistä

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 400 000 000 euroa.

2009 talousarvio	400 000 000
2008 talousarvio	400 000 000
2007 tilinpäätös	862 895 051

Osasto 13
KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Korkotulot**	**281 858**	**210 730**	**255 000**	**44 270**	**21**
04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	70 930	65 530	56 100	- 9 430	- 14
05.	Korot muista lainoista	5 402	9 600	9 900	300	3
07.	Korot talletuksista	205 526	130 000	178 000	48 000	37
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot	—	5 600	11 000	5 400	96
03.	**Osinkotulot**	**1 647 484**	**1 450 000**	**1 350 000**	**- 100 000**	**- 7**
01.	Osinkotulot	1 647 484	1 450 000	1 350 000	- 100 000	- 7
04.	**Osuus valtion rahalaitosten voitosta**	**186 000**	**150 000**	**190 000**	**40 000**	**27**
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	186 000	150 000	190 000	40 000	27
05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**157 907**	**183 700**	**195 500**	**11 800**	**6**
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	157 907	183 700	195 500	11 800	6
	Yhteensä	**2 273 249**	**1 994 430**	**1 990 500**	**- 3 930**	**- 0**

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 56 100 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät valtion liikelaitoksille lainaehdoin annetun vieraan pääoman koroista.

2009 talousarvio	56 100 000
2008 talousarvio	65 530 000
2007 tilinpäätös	70 929 822

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 9 900 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon Valtiokonttorin hoidossa olevien valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Tuloarvioon sisältyvät myös peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen korot.

2009 talousarvio	9 900 000
2008 talousarvio	9 600 000
2007 tilinpäätös	5 402 481

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 178 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2009 talousarvio	178 000 000
2008 II lisätalousarvio	48 000 000
2008 talousarvio	130 000 000
2007 tilinpäätös	205 525 604

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtiokonttori saa korkotuloa maksamiensa muiden eläkelaitosten vastuulla olevien eläkemenojen korvaukselle. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista perustekorkoa.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2009 talousarvio	11 000 000
2008 talousarvio	5 600 000

03. Osinkotulot

01. Osinkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 350 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja valtion osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

2009 talousarvio	1 350 000 000
2008 II lisätalousarvio	162 000 000
2008 talousarvio	1 450 000 000
2007 tilinpäätös	1 647 484 113

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 190 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.

2009 talousarvio	190 000 000
2008 II lisätalousarvio	100 000 000
2008 talousarvio	150 000 000
2007 tilinpäätös	186 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 195 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2008 tuloksien perusteella.

2009 talousarvio	195 500 000
2008 II lisätalousarvio	43 507 000
2008 talousarvio	183 700 000
2007 tilinpäätös	157 906 867

Osasto 15
LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Valtiolle takaisin maksettavat lainat**	**205 214**	**242 000**	**234 200**	**- 7 800**	**- 3**
02.	Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	166 139	165 400	162 700	- 2 700	- 2
04.	Muiden lainojen lyhennykset	39 075	76 600	71 500	- 5 100	- 7
	Yhteensä	**205 214**	**242 000**	**234 200**	**- 7 800**	**- 3**

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 162 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnetyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

2009 talousarvio	162 700 000
2008 talousarvio	165 400 000
2007 tilinpäätös	166 138 938

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 71 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnetty-

jen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset.

2009 talousarvio	71 500 000
2008 talousarvio	76 600 000
2007 tilinpäätös	39 074 757

M Ä Ä R Ä R A H A T

Pääluokka 21
EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Kansanedustajat**	**19 614**	**20 690**	**21 650**	**960**	**5**
01.	Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	19 614	20 690	21 650	960	5
(02.)	**Eduskunnan kanslia**	—	—	—	—	—
10.	**Eduskunnan kanslia**	**63 219**	**75 543**	**76 841**	**1 298**	**2**
01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	55 794	58 643	58 641	- 2	- 0
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	4 825	6 900	7 200	300	4
74.	Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	2 600	10 000	11 000	1 000	10
(14.)	**Eduskunnan oikeusasiamies**	—	—	—	—	—
20.	**Eduskunnan oikeusasiamies**	**4 572**	**5 113**	**5 097**	**- 16**	**- 0**
01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	4 572	5 113	5 097	- 16	- 0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
30.	**Ulkopoliittinen instituutti**	**2 021**	**3 080**	**3 283**	**203**	**7**
01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 930	2 885	3 080	195	7
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	91	195	203	8	4
40.	**Valtiontalouden tarkastusvirasto**	**13 143**	**13 867**	**14 311**	**444**	**3**
01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 743	13 382	13 826	444	3
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	400	485	485	—	—
90.	**Eduskunnan muut menot**	**3 681**	**3 785**	**3 888**	**103**	**3**
01.	Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)	3 681	3 785	3 888	103	3
(99.)	**Eduskunnan muut menot**	—	—	—	—	—
	Yhteensä	**106 250**	**122 078**	**125 070**	**2 992**	**2**

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 650 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kansanedustajien palkkiot	15 370 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 830 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 450 000
Yhteensä	21 650 000

2009 talousarvio	21 650 000
2008 talousarvio	20 690 000
2007 tilinpäätös	19 613 703

(02.) Eduskunnan kanslia

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 21.10 ja sen momentit 01, 29 ja 74 luvun 21.10 vastaaviksi momenteiksi.

10. (21.02) Eduskunnan kanslia

01. (21.02.01) Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 641 000 euroa.

2009 talousarvio	58 641 000
2008 talousarvio	58 643 000
2007 tilinpäätös	55 793 917

29. (21.02.29) Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

2009 talousarvio	7 200 000
2008 talousarvio	6 900 000
2007 tilinpäätös	4 825 425

74. (21.02.74) Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eduskunnan rakennusten peruskorjausten ja muutostöiden suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin sekä

2) väestönsuojelutilojen ostoon.

Selvitysosa: Peruskorjausohjelman mukaan vuonna 2009 määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeen ja sen peruskorjausten ja muutostöiden suunnitteluun, B-rakennuksen, B-asuntosiiven ja D-rakennuksen korjaustöihin sekä väestönsuojan välttämättömiin (esim. ajoyhteys) rakentamistöihin. Lisäksi määrärahaa käytetään väestönsuojelutilojen ostamiseen Helsingin kaupungilta.

Peruskorjauksen kokonaissuunnitelman kustannukset ovat arviolta yhteensä 172 milj. euroa. Ne jakaantuvat siten, että maanpäällisten tilojen rakentamiskustannukset ovat 95 milj. euroa, maanalaisten tilojen 55 milj. euroa ja väestönsuojatilojen osto Helsingin kaupungilta 2 milj. euroa. Lisäksi eduskunnan kanslian toimintamenoista rahoitettavat kaluste- ja laitteistokustannukset ovat noin 16 milj. euroa sekä tilapäistilojen ja -järjestelyjen ja muuttojen kustannukset noin 4 milj. euroa. Peruskorjauksen muista kuin vuoden 2009 määrärahasta tehdään ratkaisut vuosittain erikseen.

2009 talousarvio	11 000 000
2008 talousarvio	10 000 000
2007 tilinpäätös	2 600 000

(14.) Eduskunnan oikeusasiamies

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 21.20 ja sen momentti 01 luvun 21.20 vastaavaksi momentiksi.

20. (21.14) Eduskunnan oikeusasiamies

01. (21.14.01) Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 097 000 euroa.

2009 talousarvio	5 097 000
2008 talousarvio	5 113 000
2007 tilinpäätös	4 571 951

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 080 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tuloina otettu huomioon mm. julkaisutoiminnan, tilaustutkimuksen ja seminaaritoiminnan tulot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	1 855	3 030	3 225
Bruttotulot	100	145	145
Nettomenot	1 755	2 885	3 080
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	175		

2009 talousarvio	3 080 000
2008 talousarvio	2 885 000
2007 tilinpäätös	1 930 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 203 000 euroa.

2009 talousarvio	203 000
2008 talousarvio	195 000
2007 tilinpäätös	90 785

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 826 000 euroa.

2009 talousarvio	13 826 000
2008 talousarvio	13 382 000
2007 tilinpäätös	12 743 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 485 000 euroa.

2009 talousarvio	485 000
2008 talousarvio	485 000
2007 tilinpäätös	400 104

90. (21.99) Eduskunnan muut menot

01. (21.99.01) Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 888 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden suoritetaan 1 500 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2007 kansanedustajainvaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden loppuun asti suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

2009 talousarvio	3 888 000
2008 talousarvio	3 785 000
2007 tilinpäätös	3 680 640

(99.) Eduskunnan muut menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 21.90 ja sen momentti 01 luvun 21.90 vastaavaksi momentiksi.

Pääluokka 22
TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Tasavallan presidentti**	**309**	**345**	**3 199**	**2 854**	**827**
01.	Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	266	297	297	—	—
02.	Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	43	48	52	4	8
20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	—	—	2 850	2 850	0
02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**9 192**	**9 203**	**9 839**	**636**	**7**
01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 946	6 743	7 339	596	9
02.	Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	89	190	200	10	5
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	657	1 000	1 000	—	—
75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	1 500	1 270	1 300	30	2
	Yhteensä	**9 500**	**9 548**	**13 038**	**3 490**	**37**
	Henkilötyövuodet	79,5	80,5	81,5		

01. Tasavallan presidentti

01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 297 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1032/1999) mukaisten menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	297 000
2008 talousarvio	297 000
2007 tilinpäätös	265 913

02. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 52 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.

2009 talousarvio	52 000
2008 talousarvio	48 000
2007 tilinpäätös	42 772

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) Suomeen suuntautuvista vierailuista tasavallan presidentin kanslian maksettaviksi tulevien menojen maksamiseen ja

3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 2 195 000 euroa siirtona momentilta 24.90.(20).

2009 talousarvio	2 850 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan kiinteistöjen ylläpidosta sekä tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 339 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta ja Kultarannan viljelytoiminnasta. Lisäksi vähäisiä tuloja kertyy muun muassa henkilöstöruokailusta ja linnan esittelyistä.

Määrärahan mitoituksessa otettu huomioon lisäyksenä 159 000 euroa palkkojen tarkistuksista aiheutuvina menoina.

Määrärahan tarpeeksi arvioidaan 7 839 000 euroa vuonna 2009. Kun määrärahatarpeesta 500 000 euroa rahoitetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla, vuoden 2009 määrärahan tarve on 7 339 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2009 esitys
Bruttomenot	7 439
Bruttotulot	100
Nettomenot	7 339

Momentti on muutettu nettobudjetoiduksi toimintamenomomentiksi.

2009 talousarvio	7 339 000
2008 talousarvio	6 743 000
2007 tilinpäätös	6 946 000

02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	200 000
2008 talousarvio	190 000
2007 tilinpäätös	88 566

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

2009 talousarvio	1 000 000
2008 talousarvio	1 000 000
2007 tilinpäätös	657 228

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin sekä Kultarannan porttirakennuksen uudisrakentamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa arvioidaan vuonna 2009 käytettävän Presidentinlinnan peruskorjauksiin 2 100 000 euroa, Mäntyniemen virka-asunnon peruskorjauksiin 100 000 euroa, Kultarannan huvilatilan rakennusten peruskorjauksiin 200 000 euroa ja Kultarannan porttirakennuksen rakentamiseen 500 000 euroa. Vuoden 2009 kokonaismäärärahatarpeesta, 2 900 000 euroa, 1 600 000 euroa rahoitetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla, jolloin vuoden 2009 määrärahan tarve on 1 300 000 euroa.

2009 talousarvio	1 300 000
2008 talousarvio	1 270 000
2007 tilinpäätös	1 500 000

Pääluokka 23
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa:

Valtioneuvoston kanslia osana valtioneuvostoa vastaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti pääministerin johdolla hallitusohjelman toimeenpanon seurannasta ja avustaa pääministeriä valtioneuvoston johtamisessa. Valtioneuvoston kanslia vastaa Suomen EU-politiikan yhteensovittamisesta ja käsittelee EU:n kehittämistä. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluu myös valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden yleinen omistajapolitiikka. Valtioneuvoston kanslian toiminnassa noudatettavia arvoja ovat asiantuntemus, avoimuus, dynaamisuus ja vastuullisuus.

Toimintaympäristö

Valtioneuvoston kanslia toteuttaa toimialansa puitteissa hallitusohjelmaa. Hallitusohjelman mukaan Suomea koskevia suuria haasteita ovat globalisaatio, väestön ikääntyminen ja ilmastonmuutos. Kestävää kehitystä edistetään kaikilla toiminnan tasoilla pitkäjänteisesti. Suurten ikäluokkien poistuessa työelämästä painotetaan erityisesti työhyvinvointia. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että työssä jaksamiseen, kodin ja työelämän yhteensovittamiseen ja osaamiseen panostetaan. Valtioneuvoston kanslian toiminnassa ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa otetaan huomioon sukupuolinäkökulma ja sen valtavirtaistaminen sekä yhdenvertaisuuden edistäminen.

Kansalliset ja globaalit tulevaisuuden visiot ovat myös valtioneuvoston kanslian visioita sen toimialan osalta. Ilmastonmuutokseen, globaaliin toimintaympäristöön ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen sopeutuminen edellyttävät entistä parempaa muutoksenhallintakykyä sekä valtioneuvoston, valtionhallinnon ja yhteiskunnan toimintakyvyn edellytysten turvaamista kaikissa olosuhteissa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat:

— Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kokonaisuutena niin, että hallitus pystyy päättämään tarvittavista politiikkatoimista hyvän tiedon pohjalta ja oikea-aikaisesti.

— Valtioneuvoston kansliassa valmistellaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevä tulevaisuusselonteko niin, että se voidaan antaa eduskunnalle vuonna 2009. Selonteossa tarkastellaan energiatuotannon lisäksi energian käyttöä, liikennettä, hiilinieluja ja muita päästöjen kannalta keskeisiä aloja. Tulevaisuusselonteon näkökulma on paitsi kansallinen myös globaali.

— Valtioneuvoston kanslialle kuuluu valtioneuvoston toiminnan turvaaminen sekä sen varmistaminen, että valtioneuvostolla on kyky kaikissa tilanteissa ohjata tehtävänsä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa.

— Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on varmistaa, että Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakoivasti, aktiivisesti ja tuloksellisesti.

— Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on, että valtion yritysvarallisuutta hoidetaan tuloksellisesti.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Valtioneuvoston kansliassa toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus mukaan lukien vuosi 2008 on vuonna 2009 kolme henkilötyövuotta.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinvirasto on itsenäinen virasto, jonka määrärahat on valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan, jossa todetaan myös viraston yhteiskuntapoliittiset ja toiminnalliset tavoitteet.

Oikeuskanslerinviraston työn tarkoituksena on tukea viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden ylläpitämistä sekä ihmisten oikeusturvan edistämistä. Tämä toteutuu valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuutta sekä viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien ja asianajajien toimintaa. Kaikessa toiminnassa oikeuskansleri valvoo perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Pääluokan nimike on muutettu perustuen pääluokan rakenteen muuttamiseen.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**32 242**	**34 387**	**36 145**	**1 758**	**5**
01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 132	25 676	27 281	1 605	6
02.	Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	4 488	4 899	4 997	98	2
20.	Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	307	812	867	55	7
(21.)	Varaus politiikkaohjelmiin (siirtomääräraha 2 v)	385	—	—	—	—
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 930	3 000	3 000	—	—
(02.)	**Valtioneuvoston kanslia**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
(03.)	**Oikeuskanslerinvirasto**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
10.	**Omistajaohjaus**	**141 387**	**3 000**	**2 700**	**- 300**	**- 10**
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	141 387	3 000	2 700	- 300	- 10
20.	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**17 711**	**18 000**	**36 000**	**18 000**	**100**
50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	17 711	18 000	36 000	18 000	100
(27.)	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**2 866**	**2 939**	**3 026**	**87**	**3**
01.	Oikeuskanslerinviraston toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	2 866	2 939	3 026	87	3
90.	**Muut menot**	**3 858**	**3 204**	**1 296**	**- 1 908**	**- 60**
21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	414	471	471	—	—
(22.)	Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)	639	108	—	- 108	- 100
(23.)	Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)	2 300	2 100	—	- 2 100	- 100
(24.)	Suomen itsenäisyyden 90-vuotis-juhlavuosi (siirtomääräraha 2 v)	300	—	—	—	—
25.	Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	130	450	750	300	67
58.	Avustus Tammenlehvän perinne-liiton toiminnan tukemiseen (siirto-määräraha 3 v)	75	75	75	—	—
(99.)	**Valtioneuvoston muut menot**	—	—	—	—	—
	Yhteensä	**198 064**	**61 530**	**79 167**	**17 637**	**29**
	Henkilöstön kokonaismäärä[1)]	299	308	301		

[1)] Henkilöstön kokonaismäärään ei sisälly valtioneuvoston jäseniä.

01. (23.01, 02, osa ja 99, osa) Hallinto

Selvitysosa: Pääluokan perusteluissa todetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet valtioneuvoston kanslian osalta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita ovat:

Hallitusohjelman indikaattoripohjainen seuranta- ja arviointijärjestelmä on saatu toimimaan niin, että hallituksen puolivälin tarkastelussa hallituksella on käytössään kattava arviointi ohjelman toteutumisesta. Kanslialla on valmius tuottaa arviointitietoa tarpeen vaatiessa myös jatkuvasti. HSA-asiakirjan päivitys tuotetaan tehokkaasti poliittisen johdon määrittämällä tavalla. Ohjelmajohtamisen välineet ovat kehittyneessä muodossa seuraavan hallituksen käytettävissä.

Mittarit: Hallituksen tyytyväisyys seuranta- ja arviointijärjestelmään.

Hallituksen tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta laaditaan vuosien 2007—2009 aikana. Selonteossa on tarkoitus tarkastella energiatuotannon lisäksi energian käyttöä, liikennettä, hiilinieluja ja muita päästöjen kannalta keskeisiä aloja. Tulevaisuusselonteon näkökulma on paitsi kansallinen myös globaali.

Selonteossa on kaksi tasoa:

1) Toimenpiteet ilmastonmuutoksen johdosta Suomessa ja muualla maailmassa.

2) Ilmastonmuutoksen vaikutukset Suomeen ja Suomen sopeutumistarpeet.

Tavoitetaso: Valmistelu tapahtuu määräajan puitteissa ja tavoitteiden mukaisena.

Mittarit: Selonteon eteneminen.

Kriisijohtamista ja tilannekuvatoimintaa tukevia toiminnallisia sekä teknisiä ratkaisuja kehitetään myös valtioneuvoston kansliassa käytettävyyden ja toimintavarmuuden parantamiseksi. Kanslia tukee edelleen kriisijohtamiseen liittyvän tutkimuksen, koulutuksen ja tiedotuksen vahvistamista. Tavoitteena on valtioneuvoston toimintakyvyn turvaaminen kaikissa olosuhteissa.

Tavoitetaso: Kriisijohtamismalli on käytössä kaikilla hallinnon tasoilla.

Mittarit: Turvallisuusjärjestelyjen ja kriisijohtamismallin toimivuutta testataan harjoituksissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Valtioneuvoston kanslian henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä, jota seurataan ja kehitetään asetettujen tavoitteiden mukaisesti vuosittain. Työyhteisön kehittämisen tukena käytetään myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa sekä toiminnallista tasa-arvoryhmää.

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Fyysinen hyvinvointi			
— sairauspoissaolopäivä/htv	8,2	7,0	7,0
Työtyytyväisyys			
— työtyytyväisyysindeksi	3,4	3,4	3,5
Johtaminen	3,4	3,4	3,5
Koulutusindeksi	5,1	5,1	5,2

Luvun nimike on muutettu.

01. (23.02.01) Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 27 281 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ministereiden turvallisuus- ja virka-autokuljetuspalveluihin, valtioneuvoston yhteiseen varautumiseen sekä ministeriöiden keskitetysti hoidettuihin turvallisuuspalveluihin

2) tulevaisuusselontekoihin

3) EU-tiedonhallintaan ja

4) ministeriöiden kansalliskielten säädöskääntämiseen.

Selvitysosa: Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kahden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	645
Siirto momentilta 23.10.88	300
Siirto momentilta 28.20.02	40
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-20
Tuottavuustoimet (-2 htv)	-60
Tasokorotus	700
Yhteensä	1 605

2009 talousarvio	27 281 000
2008 II lisätalousarvio	1 415 000
2008 talousarvio	25 676 000
2007 tilinpäätös	24 132 000

02. (23.01.01) Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 997 000 euroa.

Henkilöstön määrä on enintään 52, josta 20 valtioneuvoston jäsentä ja 32 erityisavustajaa.

Selvitysosa: Pääministerin ja hänen erityisavustajiensa matkat maksetaan momentin 23.01.20 määrärahoista ja muut menot valtioneuvoston kanslian toimintamenomäärärahoista. Muiden ministereiden ja heidän erityisavustajiensa matkat, työterveys, koulutus- ja muut vastaavat menot maksetaan sijoitusministeriöiden toimintamenomäärärahoista. Valtioneuvoston kansliassa toimivien muiden ministereiden kanslian toimialasta johtuvat mat-

kat ja vieraanvaraisuus maksetaan momentilta 23.01.20 samoin kuin muun ministerin yksinomaan valtioneuvoston kanslian toimialalla toimivan erityisavustajan matkat.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	4 997 000
2008 talousarvio	4 899 000
2007 tilinpäätös	4 487 990

20. (23.99.20) Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Eurooppa-neuvoston kokouksista sekä pääministerin matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtioneuvoston kansliassa toimivien muiden ministerien valtioneuvoston kanslian toimialasta johtuvien matkustusmenojen korvaamisen sekä ministerin vieraanvaraisuuteen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pääministeriä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten sekä muun ministerin yksinomaan valtioneuvoston kanslian toimialalla toimivan erityisavustajan matkustusmenojen korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 55 000 euron siirto momentilta 24.90.(20) pääministerin vierailuista ulkomailla aiheutuvien menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	867 000
2008 talousarvio	812 000
2007 tilinpäätös	306 939

29. (23.02.29) Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

2009 talousarvio	3 000 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	2 930 005

(02.) Valtioneuvoston kanslia

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuihin 23.01 ja 23.10 ja sen momentit 01, (21) ja 29 siirrettäväksi momenteiksi 23.01.01, (21) ja 29 sekä momentti 88 momentiksi 23.10.88.

(03.) Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 23.30 ja sen momentti 01 momentiksi 23.30.01.

10. (23.02, osa) Omistajaohjaus

Selvitysosa: Tavoitteena valtiolla on ollut kaikissa markkinaehtoisesti toimivissa yhtiöissä olla johdonmukaisesti ja ennakoitavasti toimiva omistaja, jonka omistajuus edistää yhtiön pitkäjänteistä kehittämistä ja omistaja-arvon kasvua ilman, että yhtiöllä olisi omistuksen vuoksi erityisasemaa tai erillisvelvoitteita.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi: Valtion yhtiöomaisuuden arvon kehittymistä verrataan suomalaisten pörssiyhtiöiden arvon kehittymiseen ja yhtiöiden osingonmaksua muiden saman toimialan yhtiöiden osingonmaksuun. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden odotetaan

tuottavan omistaja-arvon kasvua, joten tavoitteena on sellainen liikevoiton taso, että yhtiöön sijoitetun pääoman tuotto ylittää saman pääoman sijoittamisesta saatavissa olevan ns. riskittömän tuoton. Valtion osinkosummaa verrataan yhtiöiden markkina-arvoa vastaavan osuuden valtionvelasta korkokustannuksiin ja tavoitteena on, että vuotuinen osinkotuotto on suurempi kuin vastaava korkokustannus.

Tavoitetaso: Valtion rooli omistajana on selkeä ja toiminta johdonmukaista. Olennaista on, että omistajaohjauksen toimintatavat hyväksytään valtioneuvoston sisällä. Ulkoisissa suhteissa tärkeää on, että valtion omistajaohjaus nauttii markkinoiden luottamusta ja että yhteistoiminta muiden omistajien ja yritysten johdon kanssa on sujuvaa.

Mittari: Valtionhallinnon sisäisessä arvioinnissa käytetään eri ministeriöitä edustavan ryhmän jäsenille tehtävää kyselyä. Ulkoisessa arvioinnissa käytetään omistajaohjauksen neuvonantajaryhmän jäsenille tehtävää kyselyä.

88. (23.02.88) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtionyhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa. Määrärahaa saa käyttää myös muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 300 000 euron siirto momentille 23.01.01.

2009 talousarvio	2 700 000
2008 II lisätalousarvio	-300 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	141 387 000

20. (23.27) Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Puoluerahoituksessa noudatetaan hallitusohjelmassa hyväksyttyjä periaatteita, joiden mukaan erillinen vaalitukijärjestelmä on lakannut. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. (23.27.50) Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, mistä 12 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 12 prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa. Lisäksi määrärahasta 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueille niiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen sekä 90 000 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 18 000 000 euron siirto momentilta 31.40.42.

2009 talousarvio	36 000 000
2008 I lisätalousarvio	18 000 000
2008 talousarvio	18 000 000
2007 tilinpäätös	17 711 000

(27.) Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 23.20 ja sen momentti 50 momentiksi 23.20.50.

30. (23.03) Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Oikeuskansleri seuraa, että asiat ratkaistaan valtioneuvostossa laillista järjestystä ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Valvonnassa tarkastetaan yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata, mutta niin, että valvonta ei sinänsä hidasta tai hankaloita valtioneuvoston toimintaa. Viikoittain tarkastetaan kaikki lista-asiat. Vuonna 2007 tarkastettiin 2417 lista-asiaa. Kanteluasioiden osalta tavoitteena on käsitellä asiat mahdollisimman nopeasti ja antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ja laadukkaita ratkaisuja, joilla viranomaistoiminnassa tapahtuneet lainvastaisuudet ja laiminlyönnit pyritään saamaan korjatuiksi. Oikeuskanslerinvirasto asettaa tavoitteensa, että vuosittain ratkaistaan vähintään sama määrä asioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2007 kanteluasioiden käsittelyajan mediaani oli noin 6 viikkoa ja keskiarvo noin 27 viikkoa. Vuonna 2007 ns. toimenpideratkaisujen osuus on ollut noin 17 % tutkituista kanteluasioista.

Saapuneet kanteluasiat ja ratkaistut kanteluasiat

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
saapuneet	1 352	1 450	1 450
ratkaistut	1 275	1 450	1 450

Omasta aloitteesta tutkittaviksi otetuista asioista vuonna 2007 on aiheutunut 20 toimenpidettä.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
aloitteet	11	10	10
tarkastukset	7	20	20

Rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella vuonna 2007 pantiin vireille 128 asiaa.

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Rangaistustuomioiden tarkastus	6 264	6 300	6 300

Asianajajien valvonta

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
saapuneet	547	550	550
tutkitut	529	530	530

Valtioneuvoston kanslia hoitaa yhteistyösopimuksen nojalla eräitä oikeuskanslerinviraston talous- ja palkkahallinnon tehtäviä, jotka siirretään valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseen.

01. (23.03.01) Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 026 000 euroa.

Määrärahasta saa myös käyttää enintään 35 000 euroa kertaluonteisena menona oikeuskanslerinviraston 200-vuotisjuhlahistoriikin julkaisemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uuden asiankäsittelyjärjestelmän ylläpito	14
Siirto momentilta 28.20.02	15
Muut muutokset	58
Yhteensä	87

2009 talousarvio	3 026 000
2008 II lisätalousarvio	32 000
2008 talousarvio	2 939 000
2007 tilinpäätös	2 866 000

90. (23.99, osa) Muut menot

21. (23.99.21) Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2009 talousarvio	471 000
2008 talousarvio	471 000
2007 tilinpäätös	414 383

(22.) (23.99.22) Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 talousarvio	108 000
2007 tilinpäätös	639 000

(23.) (23.99.23) Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	-2 100 000
2008 talousarvio	2 100 000
2007 tilinpäätös	2 300 000

25. (23.99.25) Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merkkivuoden 1809 valmisteluun. Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Merkkivuoden 1809 valmistelua ja toteuttamista varten on asetettu valtuuskunta ja toimikunta (ajalle 26.6.2006—31.12.2010), jonka tehtävänä on valmistella merkkivuoteen 1809 liittyvät yleiset valtiolliset tapahtumat sekä edistää merkkivuoden huomioon ottamista valtion virastojen ja laitosten, kuntien, muiden yhteisöjen sekä tiedotusvälineiden toiminnassa erityisesti vuonna 2009 sekä edistää suomalaisen historian ja kulttuurin esittelyä naapurimaissa.

2009 talousarvio	750 000
2008 II lisätalousarvio	1 200 000
2008 talousarvio	450 000
2007 tilinpäätös	130 000

58. (23.99.58) Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 75 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Tammenlehvän perinneliiton valtakunnallisen perinnetyön tukemiseen.

Selvitysosa: Veteraanipolitiikkaan liittyen perustettiin keväällä 2003 Tammenlehvän perinneliitto, jonka tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939—1945 käymien sotien ja niiden veteraanien perintöä.

2009 talousarvio	75 000
2008 talousarvio	75 000
2007 tilinpäätös	75 000

(99.) Valtioneuvoston muut menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 20 siirrettäväksi momentiksi 23.01.20 ja momentit 21, 22, 23, (24), 25 ja 58 momenteiksi 23.90.21, (22), (23), (24), 25 ja 58.

Pääluokka 24
ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toiminta-ajatus

Ulkoasiainministeriön strategian "Suomen etu - globaali vastuu" mukaisesti ministeriö edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä toimii turvallisen ja oikeudenmukaisen maailman hyväksi. Ulkoasiainministeriön toiminnan keskiössä ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikka, ulkopoliittisesti merkittävät kansainväliset asiat sekä kansainväliset suhteet yleensä. Ministeriö edistää Suomen kaupallistaloudellisia etuja ja vastaa kehityspolitiikasta ja kehitysyhteistyöstä sekä vaikuttaa globalisaation hallintaan, kehittää kansainvälistä oikeutta ja huolehtii julkisuusdiplomatiasta. Ministeriön edustustoverkko palvelee suomalaisia ja koko suomalaista yhteiskuntaa. Ulkoasiainministeriön toiminta perustuu ministeriön strategiassaan määrittelemiin arvoihin, jotka ovat yhteistyö, luovuus ja tuloksellisuus. Periaatteena on tasa-arvon toteutuminen ministeriön kaikessa toiminnassa.

Toimintaympäristö

Globaali kehitys avaa yhteiskuntia ja markkinoita sekä tiivistää niiden välisiä poliittisia, taloudellisia ja konkreettisia yhteyksiä. Suomen ja suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavat merkittävästi muutokset kansainvälisessä toimintaympäristössä, kuten esimerkiksi ilmasto- ja ympäristömuutokset, ihmisoikeuksien loukkaukset, terrorismi, joukkotuhoaseiden leviäminen, hauraat valtiot, maailmanlaajuiset terveysuhat, elintarvikkeiden hinnannousu ja ruokakriisi sekä järjestäytynyt rikollisuus, mikä korostaa laajan turvallisuuden näkökulmaa. Euroopan unionin merkitys kansainvälisenä toimijana kasvaa ja sen laajentuminen jatkuu. Unionin rooli sotilaallisessa ja siviilikriisinhallinnassa vahvistuu maailmanlaajuisesti. Ministeriön toimintaympäristö myös kotimaassa muuttuu. Ulkoasiainhallinto tekee yhä enemmän yhteistyötä muun valtionhallinnon, talouselämän ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Hallinnonalan strategiset tavoitteet

Hallitusohjelman ja ministeriön strategian pohjalta ministeriön toiminnalle on asetettu keskeiset strategiset vaikuttavuustavoitteet ministeriön toiminta-ajatuksen toteuttamiseksi ja voimavarojen kohdentamiseksi.

Vaikutusvaltainen Suomi kansainvälisessä yhteisössä

Ulkoasiainministeriö huolehtii siitä, että Suomi kykenee mahdollisimman tehokkaasti vaikuttamaan kansainvälisissä suhteissa tehtäviin ratkaisuihin, jotka heijastuvat Suomen ja suomalaisten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Tavoitteena on:

— aktiivinen vaikuttaminen Euroopan unionin jäsenenä, erityisesti sen yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

— Lissabonin sopimuksen toimeenpano ja EU:n ulkoisen toiminnan kehittäminen, erityisesti osallistuminen ulkosuhdehallinnon käynnistämiseen.

— pohjoismaisen ja Itämeren alueen yhteistyön tiivistäminen.

— aktiivinen osallistuminen monenkeskiseen yhteistyöhön YK-strategian ja multilinjauksen mukaisesti sekä Suomen turvallisuusneuvostokampanjan käynnistäminen.

— Suomen kahdenvälisten suhteiden vahvistaminen keskeisiin maihin hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti.

— aktiivisuus Venäjä-politiikassa, transatlanttisissa suhteissa sekä suhteissa keskeisiin Aasian maihin, kuten Kiinaan ja Intiaan.

Turvallisuutta luova kansainvälinen yhteisö

Ulkoasiainministeriö toimii sen hyväksi, että kansainvälinen yhteisö kykenee ehkäisemään konflikteja ja hallitsemaan kriisejä. Ministeriö vahvistaa kansainvälisten instituutioiden toimintakykyä ja niiden yhteistoimintaa alueellisesti ja maailmanlaajuisesti. Se ehkäisee ja torjuu uusia turvallisuusuhkia yhteistyötä edistämällä. Tavoitteena on:

— turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten toimeenpano ja tukeminen.

— kriisinhallintaosallistumisen kehittäminen sekä sotilaallisen että siviilitoiminnan osalta, painopisteinä Kosovo, Afganistan, Lähi-itä ja Afrikka.

— EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistaminen sekä EU:n ja Naton välisen yhteistyön edistäminen.

— yhteistyö Naton kanssa, rauhankumppanuuden kehittäminen sekä NRF:n täydentävään toimintaan osallistuminen.

— laaja-alaisen turvallisuuden edistäminen, kuten terrorisminvastaisen kansainvälisen yhteistyön kehittäminen ja ympäristöuhkien torjuminen sekä kaikkein vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden vähentäminen.

— vapaan liikkuvuuden alueen hallittu kehittäminen ja siihen liittyvien uhkien, kuten ihmiskaupan ja laittoman maahanmuuton torjuminen.

— konfliktien estäminen ja rauhanrakentamisen tukeminen konfliktiherkissä yhteiskunnissa hyödyntäen alueellisia toimijoita ja naisten asema huomioonottaen.

Oikeudenmukainen maailma

Ulkoasiainministeriö tukee demokratian, hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien, tasa-arvon, oikeusvaltioperiaatteen, toimivan markkinatalouden ja kestävän kehityksen toteutumista. Lisääntyvän keskinäisen riippuvuuden maailmassa ulkoasiainministeriö edistää inhimillistä turvallisuutta ja vähentää köyhyyttä. Tavoitteena on:

— kokonaisvaltaisen ihmisoikeus-, hyvä hallinto-, oikeusvaltiopolitiikan edistäminen sekä EU:n johdonmukaisen ihmisoikeuspolitiikan kehittäminen ja toteuttaminen.

— YK:n toiminnan tehostaminen tavoitteiden saavuttamiseksi.

— köyhyyden tehokas poistaminen noudattamalla luonnontaloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kestävän kehityksen periaatteita.

— kestävän ympäristö- ja ilmastopolitiikan sekä metsätalouden, maatalous- ja aluepolitiikan edistäminen maailmanlaajuisesti suomalaista osaamista hyödyntäen.

— kansainvälisen ruokakriisin lievittäminen ja pitkän aikavälin ratkaisujen edistäminen kestävällä tavalla.

— kehitysyhteistyömäärärahoista annetuista sitoumuksista huolehtiminen Suomen taloudellinen kehitys ja muiden avunantoon sitoutuneiden maiden tilanne huomioon ottaen.

Menestyvä Suomi

Ulkoasiainministeriö vahvistaa avointa ja sääntöperustaista maailmantaloutta Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn edistämiseksi. Ministeriö parantaa suomalaisten yritysten markkinoillepääsyn ja toiminnan edellytyksiä sekä edistää Suomeen suuntautuvia investointeja. Ulkoasiainministeriö vauhdittaa suomalaisen kulttuurin, luovuuden ja osaamisen tunnetuksi tulemista ja

menestymistä ulkomailla. Edustustot avaavat ovia, madaltavat kansainvälisiä kynnyksiä ja luovat verkostoja. Tavoitteena on:

— WTO-kierroksen päättäminen ja toimeenpano Suomen intressien mukaisesti.

— alueellisten ja kahdenvälisten vapaakauppaneuvottelujen eteenpäinvieminen (Korea, Intia, ASEAN, Ukraina) Suomen kauppapoliittisten tavoitteiden ja EU:n YUTP:n mukaisesti.

— EU:n ja Venäjän taloussuhteiden vahvistaminen, ml. Venäjän integroituminen kansainväliseen kauppajärjestelmään ja EU-Venäjä -vapaakauppaneuvottelut.

— lähialueyhteistyön jatkaminen.

— yritysten ulkoiseen toimintaympäristöön vaikuttaminen purkamalla vienti- ja tuontikaupan esteitä.

— kehitysmaiden kestävän talouden edistäminen hyödyntäen mm. kansallisia AFT-strategioita (kauppaa tukeva kehitysapu).

— työperäisen maahanmuuton edistäminen hallitusohjelman mukaisesti.

— suunnitelmallinen ja ennakoiva julkisuusdiplomatia, jolla ajetaan Suomen tavoitteita vaikuttaen tehostetusti valikoituihin ei-valtiollisiin kohderyhmiin ulkomailla.

— Suomi-promootio viennin ja kaupan kansainvälistymisen edistämiseksi (VKE) viennin kannalta keskeisillä markkinoilla.

— kulttuurivientistrategian toimeenpano.

Avoin ja palveleva ulkoasiainministeriö

Ulkoasiainministeriö tiivistää yhteistyötään kansalaisyhteiskunnan ja taloudellisten toimijoiden kanssa lisäämällä avoimuutta ja kehittämällä uudenlaisia kumppanuuksia. Ministeriö tuottaa ja jakaa yhteiskunnan ja sidosryhmiensä kannalta merkityksellistä ja hyödyllistä tietoa. Ulkoasiainministeriö tarjoaa Suomen viranomaispalveluja maailmalla. Ministeriö helpottaa suomalaisten asiointia sekä turvallista liikkumista ja elämistä ulkomailla. Ulkoasiainministeriö auttaa nopeasti, tehokkaasti ja asiantuntevasti hätään joutuneita suomalaisia. Tavoitteena on:

— edustustoverkon toiminnan kehittäminen ja Suomen edustautumista maailmalla koskevan selvityksen suositusten toimeenpano.

— sidosryhmäyhteistyön ja viestinnän kehittäminen ministeriön strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Ulkoasiainministeriön periaatteena on sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen kaikissa rekrytoinneissa ja hallinnonalan tehtäviin määrättäessä.

Kriisinhallinnassa tavoitteena on naisten aseman huomioonottaminen konfliktien estämisessä ja rauhanrakentamisen tukemisessa. Lähialueyhteistyöhankkeita suunniteltaessa otetaan huomioon tasa-arvokysymykset horisontaalisena teemana eri toimialojen hankkeissa. Kehityspolitiikassa edistetään läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 30 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
24.20.66	*Lähialueyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	3,50	3,00
24.30.50	*Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*		
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	168,19	168,19
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	100,00	100,00
24.30.66	*Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyö- ja lähialueyhteistyövaltuus	644,39	581,35
24.90.67	*Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	2,00	0,50

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Ulkoasiainhallinto**	**205 154**	**247 958**	**225 052**	**- 22 906**	**- 9**
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	188 601	195 350	202 058	6 708	3
29.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	11 748	16 608	16 994	386	2
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	4 805	6 000	6 000	—	—
(76.)	Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	—	30 000	—	- 30 000	- 100
10.	**Kriisinhallinta**	**64 176**	**73 110**	**77 176**	**4 066**	**6**
20.	Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	55 714	58 537	58 919	382	1
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	8 462	14 573	18 257	3 684	25
20.	**Lähialueyhteistyö**	**23 533**	**20 500**	**18 500**	**- 2 000**	**- 10**
66.	Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	23 533	20 500	18 500	- 2 000	- 10
30.	**Kansainvälinen kehitysyhteistyö**	**582 468**	**682 850**	**745 987**	**63 137**	**9**
50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—	—	—	—	—
66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	582 468	667 850	730 987	63 137	9
88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	—	15 000	15 000	—	—
(50.)	**Lähialueyhteistyö**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
90.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot**	**96 939**	**110 455**	**103 616**	**- 6 839**	**- 6**
01.	Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	1 015	1 154	1 154	—	—
(20.)	Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	2 626	2 550	—	- 2 550	- 100
23.	Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	2 600	6 678	373	- 6 305	- 94
50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 513	1 515	1 645	130	9
51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	16	39	39	—	—
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	88 537	97 852	99 888	2 036	2
67.	Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	300	650	500	- 150	- 23
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	331	17	17	—	—
(99.)	**Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
	Yhteensä	**972 270**	**1 134 873**	**1 170 331**	**35 458**	**3**
	Henkilöstön kokonaismäärä[1)]	1 662	1 631	1 592		

[1)] Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä vuonna 2008 ja 2009 noin 1 150 henkilötyövuotta sekä ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 2008 ja 2009 1 100 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ulkoasiainhallinnon strategian pohjalta kehitetään hallinnonalan johtamista ja organisaatiota. Tavoitteena on, että toiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida entistä järjestelmällisemmin. Vuonna 2009 panostetaan organisaatioon tehtyjen uudistusten vakiinnuttamiseen.

— Ulkoasiainministeriön edustustoverkko kattaa tällä hetkellä 97 toimipistettä. Edustustot toimivat Suomen ja suomalaisten kansainvälisenä tukiverkkona. Suomen edustautumista maailmalla koskevan selvityksen suositusten toimeenpano käynnistetään ja uusien edustautumismallien pilotointia jatketaan ja laajennetaan.

— Konsuli- ja muita asiakaspalveluita kehitetään asiakaspalautteen perusteella asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviksi. Toiminnan onnistumista mitataan asiakastyytyväisyyden kehityksellä.

Toiminnallinen tehokkuus

— Ulkoasiainhallinnon tuottavuusohjelman mukaisesti hallinnonalalta vähenee yhteensä 191 henkilötyövuotta vuoteen 2015 mennessä verrattuna vuoteen 2005. Hallinnonalalle voidaan lisäksi rekrytoida 15 henkilötyövuotta kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseksi vuoteen 2011 mennessä. Vuonna 2009 hallinnonalalta vähenee 30 henkilötyövuotta.

— Palvelusopimuksen mukaiset palkka- ja taloushallinnon prosessit siirretään puolustushallinnon palvelukeskuksen hoidettaviksi vuoden 2009 alussa.

— Ulkoasiainhallinnon tietoliikennestrategia jalkautetaan ja hallinnonalan tietoturvallisuuden kehittämistä jatketaan samalla kun etäyhteyksien käyttöä lisätään. Verkkoviestinnän osuutta ministeriön ja edustustojen tiedonvälityksessä lisätään.

— Ulkoasiainministeriö hallinnoi kirjanpitoarvoltaan noin 274 milj. euron kiinteistöomaisuutta. Vuonna 2009 jatketaan ministeriön kiinteistöstrategian mukaisesti kiinteistöohjelman laatimista ja toteuttamista täydentävin kuntokartoituksin entistä paremman taloudellisuuden, tehokkuuden ja tuottavuuden saavuttamiseksi.

— Suomen Venäjän edustustojen viisumitoimintojen osalta selvitetään mahdollisuudet uusien toimintatapojen käyttöönottamiseksi. Tavoitteena on viisumitoimintojen tehostuminen siten, että EU:n Schengen-viisumeille antamia määräaikoja voidaan noudattaa kaikissa Suomen Venäjän toimipisteissä.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Ulkoasiainhallinnon henkilöstöstrategian 2005—2010 mukaisesti tavoitteena on oikein mitoitettu, ammattitaitoinen ja kehittyvä sekä motivoitunut, sitoutunut ja työssään hyvinvoiva henkilöstö. Periaatteena on myös sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen rekrytoinneissa ja tehtävään määrättäessä.

— Osaamisen johtamista kehitetään edelleen siten, että osaamista koskevat tiedot ovat järjestelmällisesti hyödynnettävissä henkilöstön kohdentamisessa, uranhallinnassa, kannustamisessa ja henkilöstökoulutuksessa.

— Työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomiota mm. työtyytyväisyysbarometrin tuloksia hyödyntämällä.

Ulkoasiainhallinnolle asetettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Rakenteisten maatiedostojen käyttöönotto	-	30 %	40 %
Etäyhteyksien käytön laajentaminen, yhteyksien määrä	600	700	900
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys barometriin osallistumisaste	31,7 %	47,4 %	55,0 %
Työtyytyväisyys barometrin mukaan	tyydyttävä+ (3,2)	tyydyttävä+ (3,4)	tyydyttävä+ (3,4)

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 202 058 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kunniakonsulien menojen maksamiseen

2) valtion virastoille maksettavien tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen

3) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen ja

4) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työ-

voiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2009	€
Ministeriö, 990 hlöä	**75 182 000**
Toimintamenot	17 598 000
Henkilöstömenot	57 584 000
Edustustot, 97 toimipistettä, 695 lähetettyä hlöä	**100 216 000**
Eurooppa, 36 toimipistettä, 228 lähetettyä hlöä	*43 708 000*
Toimintamenot	22 596 000
Henkilöstömenot	21 112 000
Itä, 5 toimipistettä, 177 lähetettyä hlöä	*-11 053 000*
Toimintamenot	-21 037 000
Henkilöstömenot	9 984 000
Aasia ja Amerikka, 29 toimipistettä, 141 lähetettyä hlöä	*31 342 000*
Toimintamenot	16 707 000
Henkilöstömenot	14 635 000
Afrikka ja Lähi-itä, 20 toimipistettä, 80 lähetettyä hlöä	*17 249 000*
Toimintamenot	8 646 000
Henkilöstömenot	8 603 000
Pysyvät ja erityisedustustot, 7 toimipistettä, 69 lähetettyä hlöä	*18 970 000*
Toimintamenot	12 381 000
Henkilöstömenot	6 589 000
Hallinnonalan yhteiset menot	**26 660 000**
Tietohallinto	15 610 000
Kiinteistöhallinto	9 550 000
Turvallisuus	1 500 000
Yhteensä	**202 058 000**

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutuskorvaukset, hautajais- ja tapaamismatkat, lähetetyn henkilöstön terveydenhuoltoon liittyvät korvaukset, varustaumiskorvaus sekä muuttoihin liittyvät korvaukset. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista viisumituloista ja ne esitetään osana edustustojen toimintamenoja. Suurin osa tuotoista kertyy Venäjän edustustojen viisumituloista.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan ko. toimialojen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 41,75 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	211 742	221 433	239 676
Bruttotulot	31 632	26 083	37 618
Nettomenot	180 110	195 350	202 058
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 638		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 129		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	25 840	23 300	34 687
— muut tuotot	-	200	-
Tuotot yhteensä	25 840	23 500	34 687
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	16 801	17 736	23 877
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	9 039	5 764	10 810
Kustannusvastaavuus, %	154	132	145

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 24.90.(20)	300
Siirto momentilta 28.20.02	50
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-140
Kehitysyhteistyöhallinnon vahvistaminen, siirto momentilta 24.30.66	4 113
Tuottavuustoimet	-620
Palkkojen tarkistukset	4 005
Muut muutokset	-1 000
Yhteensä	6 708

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksusta annetun asetuksen (1173/2005) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 4 113 000 euroa siirtona momentilta 24.30.66. Lisäys on tarkoitettu kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseen mm. kehittämällä kehitysmaaedustustojen tietojärjestelmä- ja turvallisuusinfrastruktuuria, kouluttamalla henkilöstöä sekä lisäämällä ministeriössä henkilöstöä ja edustustojen lähetettyä henkilöstöä asteittain siten, että kehitysyhteistyöhallinnon henkilöstön määrän nettolisäys on vuodesta 2007 vuoteen 2011 yhteensä enintään 15 henkilötyövuotta.

2009 talousarvio	202 058 000
2008 II lisätalousarvio	921 000
2008 talousarvio	195 350 000
2007 tilinpäätös	188 601 000

29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 994 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön ja lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä ja lähialueyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä ja lähialueyhteistyötä arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

2009 talousarvio	16 994 000
2008 talousarvio	16 608 000
2007 tilinpäätös	11 747 956

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

2009 talousarvio	6 000 000
2008 talousarvio	6 000 000
2007 tilinpäätös	4 805 000

(76.) Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v) *Selvitysosa:* Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.	2008 talousarvio	30 000 000

10. (24.99, osa) Kriisinhallinta

Selvitysosa: Suomi on mukana EU:n ja keskeisten kriisinhallintaa toteuttavien kansainvälisten järjestöjen työssä osallistuen toiminnan ja sen edellyttämien valmiuksien kehittämiseen samoin kuin kriisinhallintatehtäviin eri puolilla maailmaa. Kriisinhallintaosallistumista kehitetään sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa toiminnan painopistealueiden ollessa Kosovo, Afganistan, Lähi-itä ja Afrikka. Tavoitteena on aktiivinen toiminta kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa sekä siviilikriisinhallinnan osallistumisen laajentaminen. Pyrkimyksenä on myös saada lisää suomalaisia merkittäviin siviilikriisinhallinnan johtotehtäviin kansainvälisiin järjestöihin ja operaatioihin.

Sotilaallisiin ja siviilikriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 1 150 henkilötyövuotta.

20. (24.99.21) Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 919 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin

3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen ja

4) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudelliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu.

Käyttösuunnitelma	**€**
03. Liberian kriisinhallintaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	212 000
04. Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	23 100 000
05. Yhteiset menot	3 368 000
06. Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (ALTHEA/EUFOR-operaatio)	4 152 000
07. YKSOS:n menot (UNMIS-operaatio), Sudan	213 000
08. SRJA:n menot (ISAF-operaatio), Afganistan	10 297 000
09. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	16 426 000
13. EU:n Tshadin ja Keski-Afrikan kriisinhallintaoperaation menot	1 151 000
Yhteensä	58 919 000

Selvitysosa: Suomen kriisinhallintajoukkojen suunnittelun lähtökohtana on ollut 1 000 sotilaan kokonaisvahvuus. Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisin-

hallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2009. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 700 sotilasta. YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset tuloutetaan momentille 12.24.99.

2009 talousarvio	58 919 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	58 537 000
2007 tilinpäätös	55 713 816

21. (24.99.22) Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 257 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen

2) vaalitarkkailijoiden aiheuttamien menojen maksamiseen

3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen ja

4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen.

Määrärahasta saa käyttää 4 000 000 euroa uusiin siviilikriisinhallintaprojekteihin tai käynnissä olevien siviilikriisinhallintaprojektien mahdollisiin lisämenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu siviilikriisinhallintatoimintaan osallistuvan 150 henkilötyövuoden mukaisesti ottaen huomioon ne siviilikriisinhallinnan projektit, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan erityisesti Euroopan unionin laajentuvien siviilikriisinhallintatehtävien myötä. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2009 talousarvio	18 257 000
2008 talousarvio	14 573 000
2007 tilinpäätös	8 462 234

20. (24.50) Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Lähialueyhteistyötä ohjaavat vuonna 1992 solmittu Suomen ja Venäjän välinen lähialueyhteistyösopimus sekä valtioneuvoston vuonna 2004 vahvistama strategia. Yhteistyöllä tuetaan Suomen lähialueiden taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä sekä edistetään suomalaisten viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisten yhteistyöedellytyksiä lähialueilla. Lisäksi tuetaan hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistumista, edistetään ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta sekä ehkäistään Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä kuten järjestäytynyttä rikollisuutta sekä huumeiden ja tartuntatautien leviämistä. Toimintaa suunnataan aiempaa enemmän taloudellisen yhteistyön edistämiseen.

Lähialueyhteistyön ensisijainen kohdealue on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri, erityisesti Karjalan tasavalta, Leningradin alue, Murmanskin alue ja Pietari. Ukrainassa ja Valko-Venäjällä lähialuerahoitusta voidaan osoittaa vain sellaisiin hankkeisiin, joita ei voida pitää kehitysyhteistyöhankkeina. Ensisijaisesti tällaisia ovat säteily- ja ydinturvahankkeet.

Osa rahoituksesta kanavoidaan kansainvälisten rahoituslaitosten tai järjestöjen toteuttamiin hankkeisiin. Suomi osallistuu myös Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksiin sekä laajenevaan energia-alan yhteistyöhön. Rahoitusta voidaan lisäksi osoittaa aluetason toimijoiden hankkeisiin, joilla täydennetään Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineestä rahoitettavia raja-alueyhteistyöohjelmia (ENPI CBC).

Lähialueyhteistyötä pyritään toteuttamaan tasavertaisen kumppanuuden pohjalta. Venäläiseltä osapuolelta edellytetään sitoutumista hankkeiden rahoitukseen.

Suomi on kohdistanut vuosina 2002—2008 lähialueyhteistyön kohdemaihin yhteensä 245 milj. euroa. Valtion talousarvion kautta kanavoidun lahja-avun osuus on ollut 221 milj. euroa, josta Venäjälle mennyt osuus on ollut 129 milj. euroa.

Lähialueyhteistyöhön tarkoitetut voimavarat vuosina 2002—2008 (milj. euroa)[1)]

	2002—2007	2008	Yhteensä
Lahja-apu			
Venäjä	109,3	19,4	128,7
Baltia	17,8	0,1	17,9
Muut maat/erittelemätön	71,7	3,0	74,7
Lahja-apu yhteensä	198,8	22,5	221,3
Osakepääomamaksatukset			
Suomen osuus EBRD:n osakepääomasta	14,0		14,0
Osakepääomamaksatukset yhteensä	14,0		14,0
Luotot			
FINNFUND-luotot	6,8	3,0	9,8
Luotot yhteensä	6,8	3,0	9,8
Yhteensä	219,6	25,5	245,1

[1)] Vuosina 1990—2001 yhteistyöhön Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa osoitettiin lahja-apuun, osakepääomamaksatuksiin, luottoihin ja takuisiin yhteensä 1 000 milj. euroa. Lahja-avusta Venäjän osuus oli 145 milj. euroa ja Baltian osuus 143 milj. euroa.

Lahja-avun jakautuminen pääluokittain 2009 (milj. euroa)

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla luvussa 24.20	18,5
Oikeusministeriön hallinnonalalla	0,1
Opetusministeriön hallinnonalalla	0,5
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	0,2
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	0,4
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	0,2
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	0,3
Yhteensä	20,2

Vuonna 2009 ehdotetaan momentille 24.20.66 Lähialueyhteistyö 3,0 milj. euron sopimuksentekovaltuuksia.

66. (24.50.66) Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ensisijaisesti Venäjän Federaatiossa toteutettaviin lähialueyhteistyöhankkeisiin

2) Ukrainassa ja Valko-Venäjällä toteutettaviin hankkeisiin, joita ei voida pitää kehitysyhteistyöhankkeina

3) vuonna 2004 tai aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin Baltian maissa toteutettavissa hankkeissa

4) kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen

5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen

6) aluetason toimijoiden hankkeisiin, joilla täydennetään ENPI CBC -ohjelmia

7) lähialueyhteistyöhön liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen ja

8) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen määräaikaiseen työsopimussuhteeseen lähialueyhteistyön koordinointiin, hankevalmisteluun, yhteisrahoitukseen, arviointiin ja hallintoon sekä sen kehittämiseen liittyviin asiantuntijatehtäviin.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Valtuus

Vuoden 2009 aikana saa tehdä lähialueyhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 3 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Tavoitteena on tiivistää aluetason toimijoiden ja ministeriöiden välistä yhteistyötä lähialueyhteistyön ja ENPI CBC -hankkeiden yhteensovittamiseksi. Lähialuehankkeiden laadunvalvontaa tehostetaan lisäämällä hanketoiminnan tarkastuksia. Aluetason toimijoiden mahdollisuuksia toteuttaa taloudellista yhteistyötä edistäviä hankkeita parannetaan.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Taloudellisen yhteistyön edistäminen	5 350 000
Ympäristö	4 650 000
Sosiaali- ja terveydenhuolto	1 800 000
Ydinturvallisuus	1 800 000
Kansalaisjärjestömääräraha	1 300 000
Maa- ja metsätalous	1 100 000
Oikeus ja sisäasiat	800 000
Muut toimialat	800 000
Kansainvälinen yhteistyö sekä teknisen avun rahastot	500 000
Varalla käynnissä olevien lähialuehankkeiden lisärahoitukseen ja mahdollisiin uusiin hankkeisiin	400 000
Yhteensä	18 500 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Lähialueyhteistyövaltuus					
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	1 016	339	101	-	1 456
Vuoden 2009 sitoumukset	-	1 000	1 000	1 000	3 000
Yhteensä	1 016	1 339	1 101	1 000	4 456

2009 talousarvio	18 500 000
2008 talousarvio	20 500 000
2007 tilinpäätös	23 533 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa vahvistettiin Suomen vahva sitoutuminen globaalien kehityshaasteiden ratkaisuun. Kehityspolitiikka on olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kehityspolitiikassa painotetaan aiempaa vahvemmin ympäristö- ja ilmastokysymyksiä, kriisien ennaltaehkäisyä ja rauhanprosessien tukemista sekä suomalaisen lisäarvon hyödyntämistä kehityksyhteistyössä. Suomi edistää kehityspolitiikassaan läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten välistä ja yhteiskunnallista tasa-arvoa, helposti syrjäytyvien ryhmien oikeuksia ja osallistumismahdollisuuksia sekä HIV/AIDSin vastaista työtä.

Suomen kehityspolitiikkaa toteutetaan kahdenvälisesti, alueellisesti ja temaattisesti, EU-tasolla, monenkeskisesti sekä yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa. Kaikki nämä kanavat muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden, jonka tuloksena Suomen kehityspolitiikan vaikuttavuus maatasolla syntyy. Suomi tukee yhteistyökumppanien omia kehityssuunnitelmia suunnaten yhteistyönsä aloille, joilla suomalaista asiantuntemusta ja kokemusta voidaan parhaiten hyödyntää.

Suomen kehityspolitiikan tavoitteiden saavuttaminen näkyy muutoksina ja kehityksenä yhteistyömaissa ja maailmanlaajuisesti. Suomen tuki on osa kansainvälisen yhteisön ja kumppanimaan yhteistä panosta, ja sillä myötävaikutetaan kehitykseen. Suomen avun vaikuttavuuden mittaaminen erikseen ei ole tarkoituksenmukaista. Köyhyyden vähentäminen ja kestävän kehityksen edistäminen ovat moniulotteisia haasteita eikä kehityksen eri ulottuvuuksiin vaikuttamiselle ole olemassa luotettavia, yksiselitteisiä ja täydellisiä mittareita. Päämäärinä on myös vaikeasti tai ei-mitattavia asioita. Kattava tavoitteiden asettaminen ja edistymisen seuranta edellyttävät sekä määrällisen että laadullisen tiedon monipuolista hyödyntämistä ja analyyttistä arviointia. Kehityspolitiikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta seurataan käyttämällä sekä yhteistyömaan kehityksestä kertovaa että kansainvälistä tietoa.

Uudessa kehityspoliittisessa ohjelmassa korostetaan entistä voimakkaammin tukea luonnontaloudellisesti kestävälle kehitykselle ja ilmastonmuutoksen vastaiselle työlle. Näiden uusien painotusten edellyttämää seurantaa tullaan jatkossa kehittämään edelleen hyödyntäen sekä kansainvälistä seurantaa että yhteistyömaiden tuottamaa tietoa mm. ympäristö-, energia-, metsä- ja vesisektorilla sekä ilmastokysymyksissä selkeän tavoiteasetannan perustaksi. Lisäksi hyödynnetään edustustojen arviointeja. Ruokakriisiin vastaaminen välittömästi ja pidemmän aikavälin toimilla on välttämätöntä kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Keinovalikoimaa tähän tarkoitukseen tullaan kehittämään hyödyntämällä talousarvioesityksen jakamattomia määrärahoja.

Kehityspoliittinen johdonmukaisuus toteutuu, kun kaikkien köyhyyden poistamisen ja kestävän kehityksen kannalta merkittävien politiikka-alojen linjaukset ja toiminta tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Periaate merkitsee velvollisuuksia myös teollistuneille maille (mm. kestävät tuotanto- ja kulutustavat). Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutumista seurataan muun muassa Commitment to Development Indexin avulla, joka arvioi kehitysyhteistyön määrää ja laatua, kauppaa ja investointeja, maahanmuutto-, ympäristö-, turvallisuus- ja teknologiapolitiikkaa.

Vuosituhattavoitteiden saavuttamista seurataan edelleen YK:ssa ja maakohtaisesti kerätyn seurantatiedon pohjalta.

Hallitus varmistaa määrärahakehityksen, joka vie Suomen kohti YK:ssa asetettua 0,7 prosentin tavoitetta. Vuonna 2009 kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan nousevan 0,46 prosenttiin BKTL:sta.

Suomi on sitoutunut kaikkein köyhimpien maiden (LDC-maat) saaman tuen osuuden kasvattamiseen 0,15 prosenttiin BKTL:sta rahoituksen noustessa kohti 0,7 prosenttia. Tavoitteena on annettujen sitoumusten mukaisesti kohdentaa Afrikkaan 50 prosentin osuus kehitysyhteistyömäärärahojen kasvusta.

Toiminnan tuloksellisuuden kehittämisessä ja seurannassa hyödynnetään sekä kansainvälisiä sitoumuksia ja raportointia että seurantaa maatasolla. Pariisin julistus kehitysyhteistyön tuloksellisuuden edistämiseksi on yksi keskeinen seurannan perusta. Suomen tavoitteena on entisestään vahvistaa kehitysyhteistyön kohdentamista yhteistyömaiden prioriteettien mukaan, parantaa rahoituksen ennakoitavuutta sekä tiivistää yhteistyötä muiden avunantajien kanssa käyttämällä lisääntyvästi yhteisiä hallintomenettelyjä.

Suomi suuntaa tukensa erityisesti niille monenkeskisille toimijoille, joiden painoarvo ja toiminnan lisäarvo kestävän kehityksen edistämisessä on laajalti tunnustettu sekä avunantajayhteisössä

että kehitysmaissa. Arvioinnissa Suomi on hyödyntänyt mm. OECD DAC:in, MOPAN-verkoston (Multilateral Organizations Performance Assessment Network, MOPAN) ja Pariisin julistuksen toimeenpanon seurantamekanismin tuottamaa aineistoa monenkeskisten organisaatioiden tuloksellisuudesta samoin kuin organisaatioiden sisäisten arviointien tuloksia. Suomi on aktiivisesti osallistunut monenkeskisten organisaatioiden arviointiprosesseihin.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Määrärahat yhteensä	452,0	479,2	506,8	545,6	600,1	670,8	746,1	830,4
Maksatukset	434,4	490,4	494,3	547,3	721,8[1)]	658,6	711,1[2)]	
%-osuus BKTL:sta	0,31	0,34	0,34	0,36	0,46	0,39	0,40	

[1)] Vuonna 2005 Irakille myönnetty velkahelpotus oli 120 milj. euroa. Velkahelpotukset kirjattiin laskennalliseksi julkiseksi kehitysyhteistyöksi eikä niillä ollut vaikutusta määrärahaan.

[2)] Ennakkotieto

Valtion kehitysyhteistyöhön kohdistettavat määrärahat v. 2009 hallinnonaloittain

	1 000 euroa
Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	730 987
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	70 634
Sisäasiainministeriön hallinnonalalla	200
Puolustusministeriön hallinnonalalla	3 251
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	92 588
Opetusministeriön hallinnonalalla	3 371
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 209
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	205
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	9 002
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	3 900
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	298
Yhteensä	915 645

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 168 187 926 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2009 talousarvio	—
2008 talousarvio	—
2007 tilinpäätös	—

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 730 987 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin

3) kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta, kohdemaihin, kohdemaissa ja niitä käsitteleviin kansainvälisiin hallitustenvälisiin järjestöihin ja rahoituslaitoksiin sekä Euroopan yhteisöön tehtävistä kehitysyhteistyöhallinnon virkamatkoista, toimistoautomatiikan hankinnasta sekä kehitysyhteistyöhankkeisiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamisesta ja

4) humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä kyseisen maan apupyyntöön pohjautuen ja vain mikäli valtioneuvosto niin päättää.

Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Käyttösuunnitelma	€
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	200 000 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	260 000 000
3. Euroopan kehitysrahasto	54 000 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	41 350 000
5. Humanitaarinen apu	67 000 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitys-poliittinen tiedotus	8 937 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2 000 000
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	83 700 000
9. Korkotuki	14 000 000
Yhteensä	730 987 000

Valtuus

Vuoden 2009 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 581 348 000 euron ja hyväksyä enintään 100 000 000 euron arvosta Finnveran takaamia korkotukiluottoja, joille voidaan myöntää enintään 28 000 000 euroa korkotukea.

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen	€
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	83 050 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	351 403 000
3. Euroopan kehitysrahasto	-
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	9 800 000
5. Humanitaarinen apu	-
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitys-poliittinen tiedotus	-
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	109 095 000
9. Korkotuki	28 000 000
Yhteensä	581 348 000

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	589 058	460 332	626 095	374 304	191 625	2 241 414
Vuoden 2009 sitoumukset	-	151 905	188 628	187 815	53 000	581 348
Yhteensä	589 058	612 237	814 723	562 119	244 625	2 822 762

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 200 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä 83 050 000 euroa.

Tuki kohdennetaan YK:n alaisille järjestöille, ohjelmille ja rahastoille, kansainvälisille kehitysrahoituslaitoksille yleisavustuksina ja maksuosuuksina, temaattisena tukena ja kumppanuushankkeisiin.

Monenkeskisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma	1 000 euroa, arvio
YK-järjestöt	**100 100**
YK:n kehitysohjelma (UNDP)	19 000
YK:n lastenrahasto (UNICEF)	16 600
YK:n väestörahasto (UNFPA)	21 000
Muut	43 500
Kehitysrahoituslaitokset	**96 493**
Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA)	35 000
Maailmanpankin kumppanuusohjelmat	5 150
Velkahelpotusohjelmat (HIPC, MDRI)	9 150
Alueelliset kehitysrahoituslaitokset	30 821
Muut	16 372
Jakamaton	**3 407**
Yhteensä	**200 000**

Monenkeskisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakosuunnitelma	1 000 euroa, arvio
YK-järjestöt	**49 500**
YK:n lastenrahasto (UNICEF)	38 500
Maailman terveysjärjestö (WHO)	11 000
Kehitysrahoituslaitokset	**33 550**
Maailmanpankin kumppanuusohjelmat	5 050
Velkahelpotusohjelmat (HIPC, MDRI)	15 000
Alueelliset kehitysrahoituslaitokset	7 200
Muut	6 300
Yhteensä	**83 050**

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 260 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä 351 403 000 euroa.

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma	1 000 euroa, arvio
Afrikka ja Lähi-itä	**157 354**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**113 115**
Etiopia	14 470
Kenia	14 000
Mosambik	28 045
Sambia	21 500
Tansania	35 100
Määräaikaisen yhteistyön maat	**5 000**
Etelä-Afrikka	5 000
Alueellinen yhteistyö	**27 939**
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**11 300**
Sudan	5 100
Palestiinalaisalueet	6 200
Aasia ja Latinalainen Amerikka	**81 323**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**43 029**
Nepal	10 300
Nicaragua	11 238
Vietnam	21 491
Alueellinen yhteistyö	**27 844**
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**10 450**
Afganistan	10 450

Kaakkois-Eurooppa ja Länsi-Balkan	**6 850**
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	**7 000**
Jakamaton	**7 473**
Yhteensä	**260 000**

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakosuunnitelma	1 000 euroa, arvio
Afrikka ja Lähi-itä	**219 100**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**162 500**
Etiopia	26 000
Kenia	22 500
Mosambik	41 600
Sambia	46 400
Tansania	26 000
Määräaikaisen yhteistyön maat	-
Etelä-Afrikka	-
Alueellinen yhteistyö	**40 600**
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**16 000**
Sudan	5 500
Palestiinalaisalueet	10 500
Aasia ja Latinalainen Amerikka	**132 303**
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	**69 823**
Nepal	13 000
Nicaragua	35 823
Vietnam	21 000
Alueellinen yhteistyö	**43 180**
Väkivaltaisista kriiseistä toipuvat maat	**19 300**
Afganistan	19 300
Kaakkois-Eurooppa ja Länsi-Balkan	-
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	-
Yhteensä	**351 403**

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön lähtökohtana ovat yhteistyökumppanien kehityssuunnitelmat ja köyhyydenvähentämisstrategiat. Suomen tuki kohdistetaan kehityspoliittisen ohjelman painopisteiden mukaisesti tavoitteena köyhyyden poistaminen ja taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen käyttämällä eri yhteistyömuotoja monipuolisesti ja toisiaan täydentäen. Tukea kohdennetaan väkivaltaisista kriiseistä toipuville yhteistyömaille, joiden tuen tarve on äkillisesti kasvanut. Tukea ohjataan myös määräaikaisille yhteistyömaille sekä alueelliseen yhteistyöhön.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 54 000 000 euroa.

Tuki kohdennetaan EU:n ja AKT-maiden (Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren -maiden) väliseen kehitys- ja muuhun yhteistyöhön Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti. Cotonoun sopimukseen perustuva kehitys- ja muu yhteistyö rahoitetaan Euroopan Kehitysrahastosta (European Development Fund, EKR).

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 41 350 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä 9 800 000 euroa.

Tukea ohjataan kehityspoliittisen ohjelman painopisteiden mukaisesti ennen muuta kestävän kehityksen edistämiseksi, myös uusiin toimintatapoihin ja instituutioihin. Käyttösuunnitelmakohtaan sisällytettyjä liikekumppanuusohjelman määrärahoja saa käyttää myös taloudellista, teollista ja teknologista yhteistyötä kehitysmaiden kanssa koskevista päätöksistä aiheutuviin menoihin. Tukea kohdennetaan myös humanitaariseen miinatoimintaan.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 67 000 000 euroa.

Tuki kohdennetaan tarvelähtöisesti katastrofien, kriisien ja aseellisten konfliktien uhreille puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja humaanisuuden periaatteita noudattaen. Humanitaarisen avun tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen, ihmisten hädän lievittäminen ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien auttaminen. Humanitaarinen apu ohjataan kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Humanitaarisesta avusta rahoitetaan myös keskeisten kansainvälisten humanitaaristen järjestöjen yleisavustukset, kuten YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR), palestiinalaisia pakolaisia avusta-

van UNRWA:n ja Punaisen Ristin Kansainvälisen Komitean (ICRC) yleisavustukset.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan humanitaarista apua antavien avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 8 937 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan seuraaviin käyttötarkoituksiin: Kehityspoliittinen suunnittelu- ja tutkimustoiminta, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutus- ja valmennustoiminta, kehitysviestintä ja kehityskasvatus, vapaaehtoisrahoitus OECD:n kehitysapukomitean alaiseen työhön sekä kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan kehitysyhteistyön sisällön, laadun ja hallinnollisten toimintatapojen sekä varainkäytön tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden vahvistamiseksi.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 83 700 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä 109 095 000 euroa.

Tuesta enintään 70 % kohdennetaan kumppanuusjärjestöjen kautta ja loput muiden kansalaisjärjestöjen kautta. Tuki kehitysyhteistyötiedotukselle on tarkoitettu kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan viestintään ja kehityskasvatukseen. Lisäksi voidaan myöntää harkinnanvaraista tukea Suomen Unicefille, Suomen Unifemille ja Suomen Pakolaisavulle niiden kotimaassa harjoittamaan toimintaan enintään yhteensä 700 000 euroa vuonna 2009.

Kumppanijärjestöjen toiminnan tuloksellisuutta seurataan järjestöjen kehittämien vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen pohjalta. Järjestöt raportoivat avun tuloksista ja tuotoksista. Kehitysyhteistyötuen käytön oikeellisuuden ja tuloksellisuuden seuranta perustuu vakiintuneisiin kansalaisjärjestöjen ja ministeriön välillä sovittuihin laadunvarmistuskäytäntöihin.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 14 000 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 2009 hyväksyä enintään 100 000 000 euroa.

Korkotuen osuuden arvioidaan olevan yhteensä enintään 28 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan ns. konsensussopimuksen mukaisesti. Kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty Suomen laissa (1114/2000).

Määrärahaa käytetään myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan sekä uusien hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin, hankkeisiin liittyvään tekniseen apuun ja erityisissä tapauksissa luottoon liittyvän takuumaksun tukemiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysyhteistyöhallinnon vahvistaminen, siirto momentille 24.01.01	-4 113
Tasokorotus	67 250
Yhteensä	63 137

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 4 113 000 euroa kehitysyhteistyön operatiivisten määrärahojen kasvun vaikutuksena kehitysyhteistyöhallinnon menoihin. Summa vastaa 5 % operatiivisten määrärahojen kasvusta. Kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseksi tarvittavien määrärahojen mitoitusta tullaan tarkistamaan vuoden 2009 aikana.

2009 talousarvio	730 987 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	667 850 000
2007 tilinpäätös	582 468 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkisemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	15 000 000
2008 talousarvio	15 000 000

(50.) Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 24.20 ja sen momentti 66 siirrettäväksi momentiksi 24.20.66.

90. (24.99, osa) Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa:

Kioton joustomekanismit

Tavoitteena on vahvistaa Suomen toimintaa kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa, mihin pyritään mm. toteuttamalla Kioton pöytäkirjan joustomekanismeja kehitys- ja muissa maissa. Ulkoasiainministeriö huolehtii ns. puhtaan kehityksen mekanismin kautta hankittavista päästövähenemistä hallituksen energia- ja ilmastopoliittisen strategian mukaisesti.

Etyj-puheenjohtajuus

Suomi toimii vuoden 2008 puheenjohtajuutensa jälkeen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, Etyj, troikkajäsenenä vuonna 2009. Tavoitteena on Suomen Etyj-puheenjohtajuuden jälkiseuranta ja troikkajäsenyyden onnistunut tehokas toteutus.

01. (24.99.01) Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 154 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan parlamentin Suomen edustajien palkkausmenojen maksamiseen.

2009 talousarvio	1 154 000
2008 talousarvio	1 154 000
2007 tilinpäätös	1 015 128

(20.) (24.99.20) Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momenteille 22.01.20, 23.01.20 ja 24.01.01.

2008 talousarvio	2 550 000
2007 tilinpäätös	2 625 771

23. (24.99.23) Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 373 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen vuoden 2008 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, Etyj, puheenjohtajuudesta ja vuoden 2009 troikkajäsenyydestä aiheutuvien menojen, ml. määräaikaisen henkilöstön palkkausten, maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan puheenjohtajuudesta ja troikkajäsenyydestä aiheutuvat henkilöstö-, matka- ja kokousmenot sekä muut lisämenot. Määräaikaisen henkilöstön osalta puheenjohtajuutta varten tehdyt vahvistukset puretaan vuoden 2009 aikana.

2009 talousarvio	373 000
2008 talousarvio	6 678 000
2007 tilinpäätös	2 600 000

50. (24.99.50) Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 645 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille.

Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen varatusta määrärahasta osoitetaan Eurooppalainen Suomi ry:lle 249 000 euroa ja Vaihtoehto EU:lle Tiedotuskeskus ry:lle 51 000 euroa sekä Euroopan parlamentin Suomen edustajien vaaleihin liittyvään tiedotukseen 100 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus	615 000
Suomen YK-liitto ry	315 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	110 000
Saamelaisneuvosto	50 000
Etyj:n toimintaa tukevat järjestöt sekä ihmisoikeusjärjestöt	45 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	60 000
KATU ry	70 000
Suomen Atlantti-Seura	130 000
Muut kansainvälistä toimintaa harjoittavat yhteisöt	50 000
CMI ry	200 000
Yhteensä	1 645 000

2009 talousarvio	1 645 000
2008 talousarvio	1 515 000
2007 tilinpäätös	1 512 679

51. (24.99.51) Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) konsulipalvelulain mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin ja

3) avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2009 talousarvio	39 000
2008 talousarvio	39 000
2007 tilinpäätös	16 254

66. (24.99.66) Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 99 888 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	27 318 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	8 080 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahastolle (UNEP)	3 400 000
Maksuosuus otsonirahastolle	750 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	29 260 000
Maksuosuus YK:n päämajan peruskorjaukseen (CMP)	1 369 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskuntarahastolle (UNCHS)	470 000
Kemiallisen aseen kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	385 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	5 726 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	3 282 000
OECD:n jäsenmaksu	2 210 000
WTO:n jäsenmaksu	755 000
Maksuosuudet Etyj:n talousarvioihin	4 050 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle ympäristörahastolle (GEF)	7 780 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	388 000
Muut jäsenmaksut	4 665 000
Yhteensä	99 888 000

Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	99 888 000
2008 talousarvio	97 852 000
2007 tilinpäätös	88 537 345

67. (24.99.67) Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisen ilmastosopimuksen alaiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa ja

2) Suomen Kioton joustomekanismeja koskevan koeohjelman ja sen hankkeiden kustannuksiin.

Valtuus

Vuoden 2009 aikana saa tehdä yhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 500 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Energia- ja ilmastopoliittisen strategian mukaisesti ulkoasiainministeriö huolehtii ns. puhtaan mekanismin kautta hankittavista päästövähenemistä. Koeohjelman kustannusten osalta määrärahat osoitetaan ulkoasiainministeriölle. Koeohjelman kustannuksiin kuuluu myös eräitä ns. yhteistoteutushankkeisiin kuuluvia kustannuksia.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Sopimusvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	206	287	411	411	411	1 726
Vuoden 2009 sitoumukset	-	100	-	-	400	500
Yhteensä	206	387	411	411	811	2 226

2009 talousarvio	500 000
2008 talousarvio	650 000
2007 tilinpäätös	300 000

95. (24.99.95) Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen ja

2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2009 talousarvio	17 000
2008 talousarvio	17 000
2007 tilinpäätös	331 423

(99.) Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan jaettavaksi luvuiksi 24.10 ja 24.90 ja sen momentit 21 ja 22 siirrettäväksi momenteiksi 24.10.20 ja 24.10.21 sekä momentit 01, 23, 50, 51, 66, 67 ja 95 siirrettäväksi luvun 24.90 vastaaviksi momenteiksi ja momentti 20 momentiksi 24.90.(20).

Pääluokka 25
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Tuomioistuimissa käsiteltävillä asioilla on kansainvälisen kanssakäymisen lisääntyessä yhä useammin kansainvälisiä ja ylikansallisia liittymiä. Tämä yhdessä monimutkaistuvan oikeussääntelyn, laajentuvan oikeuslähdepohjan ja erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntymisen kanssa asettavat entistä suurempia osaamis- ja laatuvaatimuksia oikeuslaitoksen palveluksessa työskenteleville. Ikääntyminen sekä väestön ja elinkeinoelämän alueellinen keskittyminen puolestaan aiheuttavat tarpeen kehittää tuomioistuin- ja oikeusapuverkostoa alueellisen yhdenvertaisuuden parantamiseksi. Tietoyhteiskunnan palveluiden ja tekniikan kehittyminen luovat mahdollisuuden kehittää sähköisiä oikeuspalveluja. Haasteena on sovittaa uudistuvat toimintamuodot tiukkaan määrärahatilanteeseen. Tämä edellyttää rakenteellisia muutoksia ja voimavarojen kohdentamista entistä selvemmin hallinnonalan ydintehtäviin. Yleisissä tuomioistuimissa asiamäärät ovat pysyneet vakaana, mutta kasvaneet erityisesti hallintotuomioistuimissa. Vaikka keskimääräiset käsittelyajat ovat pysyneet kohtuullisina, ongelmana ovat alueelliset käsittelyaikaerot sekä liian pitkät käsittelyajat muun muassa vaativissa rikosasioissa ja veroasioissa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut Suomen rikkoneen oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa koskevaa velvoitetta 26 tapauksessa vuosina 2000—2007.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Tilastoitujen rikosten kokonaismäärä on 1990-luvun alkuvuosista vähentynyt, mutta tämä pääosin myönteinen kehitys pysähtyi vuonna 2007 ja poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä kasvoi selvästi. Väkilukuun suhteutettu kaikkien rikosten määrä on Suomessa kansainvälisesti verrattuna alhainen, mutta henkirikosten määrä on korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa. Henkirikosten määrä on kuitenkin kolmen viime vuoden aikana ollut pienempi kuin 1990-luvun lopulla ja tämän vuosikymmenen alussa. Omaisuusrikoksissa poliisin tietoon tulleiden rikosten pitkän aikavälin kehitys on ollut laskeva, mikä vastaa Länsi-Euroopan maiden yleistä kehitystä. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä on viime vuosina noussut, mikä johtuu huomattavilta osin ilmoitusalttiuden lisääntymisestä. Tutkimusten mukaan kansalaisten kokema väkivalta ja pelko väkivallan uhriksi joutumisesta ovat viime vuosina jonkin verran vähentyneet. Törkeissä huumausainerikoksissa pitkän aikavälin kasvu pysähtyi vuosituhannen vaihteessa ja rikosten määrä on vähentynyt useana vuonna peräkkäin. Rikollisuutta koskevat uhkakuvat liittyvät rajat ylittävän järjestäytyneen rikollisuuden lisääntymiseen sekä tietoverkoissa tehtävän ja niihin kohdistuvan rikollisuuden yleistymiseen.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain (169/2007) mukaan holhoustoimen yleisen edunvalvonnan kunnille kuuluneet tehtävät siirtyvät valtiolle vuoden 2009 alusta. Eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen (HE 45/2008 vp) mukaan edunvalvontapalvelujen alu-

eellisesta järjestämisestä ja niiden tuottamisesta vastaisivat oikeusaputoimistot ja palvelujen järjestämisen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat oikeusministeriölle. Edunvalvontapalveluita voitaisiin tarvittaessa ostaa laissa edellytykset täyttävältä palvelujen tuottajalta. Väestön ikääntymiseen liittyen yleisen edunvalvonnan piiriin tulevien henkilöiden määrä kasvaa.

Ulosottovelallisten määrä on 1990-luvun lamavuosien jälkeen laskenut melko tasaisesti. Väheneminen johtuu sekä hyvästä taloudellisesta kehityksestä että lainsäädäntötoimista, joilla on pyritty helpottamaan velallisten asemaa. Näitä ovat muun muassa vuonna 1993 voimaan tullut ja sittemmin useasti tarkistettu velkajärjestely- ja yrityssaneerauslainsäädäntö, lakisääteisen velkaneuvonnan käynnistäminen, velan määräaikainen ulosottokelpoisuus ja maaliskuusta 2008 alkaen velan lopullinen vanhentuminen asteittain, kuluttajasaatavien perinnälle säädetyt palkkioperusteet sekä pitkäkestoisessa ulosotossa olevien henkilöiden valtiolle maksettavien ulosottomaksujen alentaminen.

Kotitalouksien velkaantuminen on jatkunut viime vuosikymmenen loppupuolelta lähtien. Velkaantumisaste suhteessa käytettävissä oleviin vuosituloihin on ylittänyt jo 100 % (65 % v. 2000). Tämä voi lisätä ylivelkaantuneiden määrää erityisesti, jos korkokanta ja kustannukset merkittävästi nousevat. Uutena ilmiönä kuluttajien velkaantumisessa ovat ns. pikaluotot, joilla tarkoitetaan pieniä ilman vakuuksia myönnettäviä luottoja ja joiden vuosikorko voi olla korkeakin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Perusoikeudet, demokratia ja valtiolliset rakenteet

Edistetään perus- ja ihmisoikeuksien sekä hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista. Parannetaan eduskuntavaalijärjestelmän suhteellisuutta, lisätään vaali- ja puoluerahoituksen läpinäkyvyyttä, kehitetään hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta ja edistetään kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä.

Säädösvalmistelun kehittämisen tavoitteena on, että lainsäädäntö on selkeää ja ymmärrettävää. Tämä parantaa kansalaisten ja yritysten oikeusturvaa sekä vähentää hallinnon ja oikeuslaitoksen työtä täytäntöönpanossa ja lainkäytössä. Pyrkimyksenä on vahvistaa säädösvalmistelijoiden osaamista ja tukipalveluja sekä sitouttaa keskeiset toimijat yhteistyöhön säädösvalmistelun eri vaiheissa.

EU:ssa tavoitteena on yhtenäinen, toimintakykyinen ja avoimesti toimiva unioni.

Oikeusturva

Oikeusturvapolitiikan tavoitteena on oikeusoloiltaan ennustettava yhteiskunta, jonka jäsenten oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat yhdenvertaisella tavalla. Tätä mitataan mm. oikeuslaitosta kohtaan tunnetun luottamuksen perusteella. Tavoitteena on, että luottamus nousee 70 %:iin edellisen mittauksen 66 %:sta.

Oikeudensaantimahdollisuuksien on myös toteuduttava yhdenvertaisesti. Oikeusturvapolitiikalla pyritään siihen, että tuomioistuimet ja oikeusapu palvelukyvyltään, osapuolille aiheutuvilta kustannuksiltaan sekä käsittelyajoiltaan turvaavat oikeusturvan tosiasiallisen toteutumisen kansallisen lainsäädännön ja Suomea koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Tavoitteena on lyhentää jonotus- ja käsittelyaikoja, vähentää tuomioistuimissa yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrää sekä supistaa alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa enintään kolmeen kuukauteen vuonna 2009. Tavoitteena on myös lyhentää asioiden kokonaiskestoa tehostamalla seurantaa käsittelyn kaikissa vaiheissa esitutkinnasta tuomioistuinkäsittelyyn.

Oikeusturvan vaikuttavuustavoitteita toteuttavat toimenpiteet ja toiminnalliset tavoitteet esitetään lainsäädännön osalta luvussa 25.01 ja tuomioistuinten ja oikeusavun osalta luvussa 25.10.

Maksuhäiriöpolitiikan tavoitteina ovat velkojen tehokas perintä ja ulosottovelallisten selviytymisen edistäminen. Tehokkaaseen perintään kuuluvat hyvä perimistulos, joutuisa käsittely ja väärinkäytöstapausten selvittäminen erikoisperinnässä. Ulosottovelallisten selviytymistä kuvaavat

mm. ulosottovelallisten ja maksuhäiriöisten lukumäärät ja selviytymistä edistävät lainsäädännön uudistukset.

Perinnässä tavoitteena on pitää velkojille tilitettävä määrä korkeana (649 milj. euroa) siitä huolimatta, että velallisten suojaosuutta on parannettu ja yksityisoikeudellisten saatavien vanhentuminen voi vähentää perimistulosta. Ulosottoviranomaisten tekemällä erikoisperinnällä ja konkurssiasiamiehen toimiston viranomaisyhteistyöllä muiden viranomaisten kanssa vastustetaan talousrikollisuutta ja harmaata taloutta.

Tavoitteena on vähentää ulosottovelallisten (v. 1994 512 600 ja v. 2007 241 300) ja maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden (v. 2007 309 000) määrää.

Maksuhäiriöpolitiikan vaikuttavuustavoitteita toteuttavat toimenpiteet ja toiminnalliset tavoitteet esitetään lainsäädännön osalta luvussa 25.01 ja ulosottolaitoksen osalta luvussa 25.20.

EU:ssa tavoitteena on, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta kehitetään todellinen eurooppalainen oikeusalue, jossa kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein.

Kriminaalipolitiikka

Kriminaalipolitiikalla tähdätään rikollisuuden ja siitä aiheutuvien kustannusten vähentämiseen, mikä edellyttää useiden hallinnonalojen yhteistä tavoitteenasettelua ja yhteisiä toimintalinjoja. Kriminaalipolitiikan keskeisiä toimijoita ovat julkishallinnossa oikeusministeriön ohella sisäasiainministeriö (poliisi), sosiaali- ja terveysministeriö (yleinen sosiaalipolitiikka ja syrjäytymisen ehkäisy) sekä kunnat (paikallinen ja seudullinen rikoksentorjuntayhteistyö). Oikeusministeriön hallinnonalalla erityisiä kohteita ovat väkivaltarikollisuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä rikosvastuun nykyistä joutuisampi toteuttaminen.

Vuonna 2006 toteutetussa kansallisessa uhritutkimuksessa havaittiin, että sekä väkivallan kokeminen että uhriksi joutumisen pelko olivat vähentyneet. Tavoitteena on, että tämä suuntaus jatkuu ja että se voidaan todentaa luotettavasti. Uusintarikollisuutta pyritään vähentämään siten, että ensi kertaa vankilassa olleista viiden vuoden kuluessa vapautumisesta vankilaan palaisi enintään 32 % vuonna 2011, kun vuonna 2007 heistä palasi 35 %.

Kriminaalipolitiikan vaikuttavuustavoitteita toteuttavat toimenpiteet ja toiminnalliset tavoitteet esitetään rikoksentorjunnan ja lainsäädännön osalta luvussa 25.01, syyttäjätoimen osalta luvussa 25.30 ja rangaistusten täytäntöönpanon osalta luvussa 25.40.

Kansalaisten oikeussuhteet

Tavoitteena on turvata kansalaisten toiminnan ja valinnan vapaus ja siten lisätä yhteiskunnan, talouden ja kansalaisten toimeliaisuutta ja hyvinvointia. Lainsäädännössä on myös huolehdittava heikomman osapuolen suojaamisesta, erityisesti kuluttajansuojassa ja perheoikeudessa.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Oikeusministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 114 henkilötyövuotta.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Kriminaalipolitiikassa painotetaan erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä. Tavoitteena on myös valvotun koevapauden käytön lisääminen. Valvotun koevapauden piiriin on valikoitunut naisia suhteellisesti enemmän kuin miehiä.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
25.01.50	*Avustukset* (kiinteä määräraha)		
	— vuokrasopimusvaltuus	1,2	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Ministeriö ja hallinto**	**107 710**	**99 242**	**98 823**	**- 419**	**- 0**
01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 889	25 471	26 044	573	2
02.	Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 664	5 382	1	- 5 381	- 100
03.	Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 250	6 192	6 216	24	0
04.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 645	1 727	1 842	115	7
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	7 585	7 400	7 400	—	—
29.	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	42 847	40 000	43 000	3 000	8
50.	Avustukset (kiinteä määräraha)	1 771	2 120	2 170	50	2
51.	Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	11 058	10 950	12 150	1 200	11
10.	**Tuomioistuimet ja oikeusapu**	**280 031**	**296 605**	**327 623**	**31 018**	**10**
01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 049	7 341	8 033	692	9
02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 561	9 121	9 617	496	5
03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	205 921	223 504	235 057	11 553	5
04.	Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 893	24 239	25 456	1 217	5
05.	Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	13 460	13 460	0
50.	Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	35 607	32 400	36 000	3 600	11
20.	**Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta**	**85 792**	**89 135**	**92 578**	**3 443**	**4**
01.	Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	85 792	89 135	92 578	3 443	4
30.	**Syyttäjät**	**34 211**	**38 410**	**39 703**	**1 293**	**3**
01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 211	38 410	39 703	1 293	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
40.	**Rangaistusten täytäntöönpano**	**208 100**	**218 958**	**219 465**	**507**	**0**
01.	Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	202 700	213 558	213 440	- 118	- 0
74.	Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 400	5 400	6 025	625	12
50.	**Vaalimenot**	**15 570**	**6 078**	**16 312**	**10 234**	**168**
20.	Vaalimenot (arviomääräraha)	15 570	6 078	16 312	10 234	168
	Yhteensä	**731 413**	**748 428**	**794 504**	**46 076**	**6**
	Henkilöstön kokonaismäärä	9 583	9 557	9 983		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriö toiminta-ajatuksensa mukaisesti osana valtioneuvostoa luo oikeuspolitiikan linjoja, kehittää säädöspolitiikkaa ja ohjaa hallinnonalaansa. Oikeusministeriön tavoitteena on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, jossa jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2009.

Perusoikeudet, demokratia ja valtiolliset rakenteet

Jatketaan perustuslain mahdolliseen muuttamiseen tähtäävää parlamentaarista valmistelutyötä.

Vaalijärjestelmän suhteellisuuden parantamiseksi annetaan eduskuntavaalijärjestelmää koskeva esitys, jonka mukainen järjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Vaali- ja puoluerahoituksen sääntelyä täsmennetään läpinäkyvyyden parantamiseksi. Demokratian kehittämisen suuntaviivoista valmistellaan asiakirja (demokratia-asiakirja) sekä lisätään ja kehitetään sähköistä kuulemista ja osallistumista. Luodaan edellytyksiä kansalaisvaikuttamisen käytännöille ja kehitetään yhteistyössä yliopistojen kanssa demokratian indikaattoreita.

Säädösten laadun parantamiseksi edistetään säädösvalmistelijoiden osaamista muun muassa kehittämällä ohjeistusta, asiantuntija- ja tukipalveluja sekä järjestämällä koulutusta. Lainsäädännön yhteiskunnallista vaikuttavuutta parannetaan edistämällä vaikutusten arviointia säädösvalmistelussa. Toteutetaan hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaa. Paremman sääntelyn ministerityöryhmä ja neuvottelukunta seuraavat lainsäädäntösuunnitelman hankkeita ja tukevat keinojen ja menetelmien luomista paremman sääntelyn toteuttamiseksi.

Oikeusministeriön laintarkastuksen kattavuustavoite on, että hallituksen lakiesityksistä vähintään 80 % ja valtioneuvoston asetuksista vähintään 70 % tarkastetaan. Tarkastuksen joutuisuuden tavoite on 15 päivää.

Edistetään EU:n toiminnan avoimuutta muun muassa neuvotteluissa, jotka koskevat asiakirjojen julkisuutta määrittävän avoimuusasetuksen muuttamista.

Oikeusturva

Valmistellaan hallituksen esitys oikeussuojakeinoista oikeudenkäynnin viipymistä vastaan. Parannetaan hovioikeuksien edellytyksiä kohdentaa voimavarojaan tarkoituksenmukaisesti uudistamalla asioiden käsittelytapoja ja korvaamalla lupajärjestelmällä nykyinen mahdollisuus seuloa valituksia kirjallisessa menettelyssä. Valmistellaan tarkistuksia summaaristen velkomusasioiden

tiedoksiantomenettelyyn, jotta haastemiestiedoksiantoja voitaisiin vähentää. Annetaan eduskunnalle esitys rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyä koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Jatketaan hallinnon oikaisuvaatimusjärjestelmän kehittämistä oikeusturvakeinona niin, että oikeusongelmiin saadaan ratkaisu nykyistä joutuisammin, monipuolisemmin ja edullisemmin.

Pannaan täytäntöön hyväksytyt EU-säädökset ja osallistutaan aktiivisesti vireillä olevaan valmistelutyöhön. Siviiliasioissa tavoitteena ovat selkeät ja samalla yleisiä oikeusperiaatteita vastaavat ratkaisut oikeussuhteisiin sovellettavasta laista.

Oikeusturvan saatavuuden parantamiseksi ja oikeuslaitoksen toimintakyvyn lisäämiseksi jo aloitetut välttämättömät rakenteelliset uudistukset toteutetaan vuonna 2010. Valmistellaan käräjäoikeusverkoston uudistaminen 27 maakunnallisen ja muutaman niitä tukevan sivukanslian varaan. Samanaikaisesti sähköistetään, kehitetään ja keskitetään riidattomia saatavia koskevien asioiden käsittelyä sekä valmistellaan kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto Maanmittauslaitokselle.

Ulosottolaitoksen organisaatiota kehitetään ulosottokaaren pohjalta niin, että ulosoton hallintovirasto aloittaa toimintansa vuoden 2010 alusta. Ulosoton hallintovirastolle siirretään oikeusministeriöstä ulosottolaitoksen operatiiviset tehtävät ja lääninhallituksista ulosottotehtävät.

Kriminaalipolitiikka

Jatketaan esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön kokonaisuudistusta sääntelyn ja menettelyjen selkeyttämiseksi sekä tuetaan edelleen syyttäjien roolin vahvistamista esitutkinnassa.

Edistetään tietoon pohjautuvaa väkivallan ja rikollisuuden ehkäisyä osana kuntien laaja-alaista turvallisuussuunnittelua. Päätetään vuoden 2008 lopussa päättyvän väkivallan vähentämisohjelman arvioinnin osoittamista uusista linjauksista. Rikosten uhrin tosiasiallinen asema selvitetään käynnistysvaiheessa olevassa tutkimuksessa. Sen ja sisäisen turvallisuuden ohjelmaa varten tehdyn selvitystyön pohjalta kehitetään uhripolitiikkaa, joka kattaa niin toimet rikosten uhrien aseman parantamiseksi kuin uusiutuvan uhriksi joutumisen ehkäisemiseksi.

Valmistuneiden tilastollisten selvitysten perusteella otetaan käyttöön kansainvälisesti vertailukelpoisia uusintarikollisuuden tunnuslukuja.

Seuraamusjärjestelmän vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseksi lisätään edelleen elektronisen valvonnan käyttöä eri seuraamusten toimeenpanon tukena ja soveltuvin osin lyhyiden vankeusrangaistusten sijasta, vähennetään minimiin vankeuden käyttäminen sakon muuntorangaistuksena ja jatketaan nuorten rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevan lainsäädännön sekä yhdyskuntaseuraamusten käyttöalan ja sisällön kehittämistä. Uudistetaan ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonta ja kehitetään nuoren rikoksentekijän tilanteen selvittämistä koskeva menettely.

Yhdyskuntaseuraamusten vaikuttavuutta parannetaan ja tehdään niiden käyttö mahdolliseksi nykyistä useammin ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta.

Rikosvastuun toteutuminen varmistetaan prosessien joutuisuudesta huolehtimalla. Tavoitteena on erityisesti vaativien rikosasioiden käsittelyn kokonaiskeston lyhentäminen poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä tehostamalla sekä syyttäjien ja tuomioistuinten yhteistyöllä.

EU:ssa tavoitteena on vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltaminen.

Kansalaisten oikeussuhteet

Perheoikeuden alalla valmistellaan avoliittojen erotilanteita varten säännökset, joilla luodaan tarkoituksenmukainen menettely yhteisen kotitalouden jakamisen yhteydessä syntyvien kysymysten ratkaisemiseksi.

Rakenteiden uudistaminen

Hallinnonalalla on viime vuosina toteutettu ja lähivuosina toteutetaan merkittäviä tehtävä- ja organisaatiojärjestelyjä sekä keskeisten toimintaprosessien uudistuksia, joilla parannetaan toiminnan vaikuttavuutta, tuottavuutta ja taloudellisuutta. Ministeriön tehtävänä on huolehtia siitä, että uudistuksia ja hallituksen tuottavuusohjelman tavoitteita toteutetaan hyvää ja pitkäjänteistä

henkilöstöpolitiikkaa noudattaen ja että uudistuksia tuetaan tehokkaasti modernilla tietotekniikalla ja että toimitilatilaratkaisuissa järjestelmällisesti otetaan huomioon vireillä olevat muutokset.

Toiminnan kannustavuuden ja tehokkuuden parantamiseksi oikeushallinnon tietotekniikkakeskus ja Vankeinhoitolaitoksen työtoiminta siirretään nettobudjetointiin. Valmistellaan Oikeushallinnon palvelukeskuksen siirtymistä osaksi vuonna 2010 perustettavaksi suunniteltua valtion palvelukeskusta.

Yhä tärkeämmäksi kriminaalipolitiikan, oikeusturvan ja lainsäädännön johdonmukaisen kehittämisen edellytykseksi on tullut kattava tutkimustoiminta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on valtion pienin sektoritutkimuslaitos ja ministeriön käytössä olevat tutkimusresurssit ovat vähäiset. Tavoitteena on lähivuosina parantaa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja ministeriön edellytyksiä tuottaa nykyistä kattavammin tutkimustietoa oikeuselämästä.

Tietoja henkilöstöstä

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	247	250	249
Keski-ikä	46,9	47,6	48,3
Naisten osuus, %	65	64	64
Työtyytyväisyysindeksi	3,4	3,5	3,6
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,6	7,6	7,5
Palvelukeskukset ja muut erillisvirastot			
Henkilötyövuodet	349	348	343
Keski-ikä	45,7	46,3	46,9
Naisten osuus, %	71	71	71
Työtyytyväisyysindeksi	3,3	3,4	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,7	8,0	8,0

Tuottavuusohjelman mukainen säästövelvoite ministeriön ja luvun muiden virastojen osalta on viisi henkilötyövuotta vuonna 2009.

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 044 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	23 217	25 501	26 074
Bruttotulot	127	30	30
Nettomenot	23 090	25 471	26 044
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	914		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 713		

Määrärahan arvioitu käyttö päätoiminnoittain	%
Yhteiskuntapoliittiset tehtävät, sidosryhmäyhteistyö ja ulkoinen viestintä	9
Säädösvalmistelu	22
EU- ja kansainvälinen yhteistyö	11
Ministeriön ja hallinnonalan ohjaus ja kehittäminen	19
Ministeriön muut hallintotehtävät	3
Ministeriön sisäinen hallinto	24
Palkallinen poissaolo	12

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 82 000 euroa)	761
Tuottavuustoimenpiteet	-2
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	300
Siirto momentilta 28.20.02	60
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-410
Yleisen edunvalvonnan ohjaus (siirto momentilta 28.90.33)	140
Eurojust-edustaja, siirto momentille 25.30.01 (-1 htv)	-125
Muut muutokset	-151
Yhteensä	573

2009 talousarvio	26 044 000
2008 II lisätalousarvio	498 000
2008 talousarvio	25 471 000
2007 tilinpäätös	23 889 000

02. Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 000 euroa.

Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot on nettobudjetoitu.

Selvitysosa: Oikeushallinnon palvelukeskuksen tavoitteena on antaa hallinnonalan virastoille hyviä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja tehokkaasti, jotta virastot voivat käyttää taloudellisia ja henkisiä voimavarojaan entistä enemmän ydintehtäviin. Vuonna 2009 pyritään erityisesti saamaan hyötyjä aikaan ottamalla käyttöön talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmiä. Myös palvelukeskuksen prosessien tehokkuutta lisätään.

Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen tehtävänä on tuottaa hallinnonalan virastoille tietotekniikan kehittämis-, asiantuntija-, tuotanto-, hankinta- ja tukipalveluja, jotka tukevat virastojen toimintaprosesseja ja niiden kehittämistä. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toiminta rahoitetaan vuoden 2009 alusta lukien kokonaan palvelumaksuilla. Palveluiden tuottaminen perustuu tilaaja-tuottajamallin mukaisesti palvelusopimuksiin, joissa palvelut on kuvattu, tuotteistettu ja hinnoiteltu. Tavoitteena on tuottaa tietotekniset palvelut tehokkaasti ja saada kustannusetuja hankintojen laajuudella.

Vuonna 2009 jatketaan vuonna 2008 käynnistyneitä sähköisen asioinnin hankkeita sekä vakiinnutetaan ja laajennetaan videotekniikan käyttöä vankiloissa, tuomioistuimissa ja hallinnonalan virastoissa.

Oikeushallinnon palvelukeskuksen toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	8 344	8 500	9 250
Bruttotulot	0	8 500	9 250
Nettomenot	8 344	0	0
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	408		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	401		

Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	5 334	5 382	5 500
Bruttotulot	0	0	5 500
Nettomenot	5 334	5 382	0
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	264		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	257		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Momentin määräraha	1
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 54 000 euroa)	-51
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.01.01	-300
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.01.03	-240
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.01.04	-9
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.10.01	-114
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.10.02	-119
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.10.03	-1 933
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.10.04	-320
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.20.01	-639
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.30.01	-314
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.40.01	-986
Väliaikaisten siirtojen palautus momentille 25.50.20	-257
Yhteiset tietohallintomenot, siirto momentille 25.01.03	-50
Yhteiset tietohallintomenot, siirto momentille 25.01.04	-50
Yhteensä	-5 381

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	1 000
2008 II lisätalousarvio	261 000
2008 talousarvio	5 382 000
2007 tilinpäätös	13 664 000

03. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 216 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Oikeusrekisterikeskuksen, Onnettomuustutkintakeskuksen, tietosuojavaltuutetun toimiston ja tietosuojalautakunnan toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus on oikeushallinnon valtakunnallinen sakkojen, valtiolle tulevien korvausten ja maksujen täytäntöönpanija sekä oikeushallinnon keskeisten rekisterien pitäjä. Oikeusrekisterikeskuksen yleistavoitteen mukaan perintä- ja rekisteröintitehtävät sekä tietojen luovutus hoidetaan nopeasti oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen. Tärkeimpiä tietojärjestelmien kehittämiskohteita vuonna 2009 ovat summaarisen rikosprosessin vaatimat muutokset sekä raportointi- ja tilastointihankkeen loppuunsaattaminen.

Onnettomuustutkintakeskuksen tavoitteena on selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin. Toimisto osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla, kuten tiedottamisella, neuvonnalla, koulutuksella, tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvillä tarkastuksilla, osallistumisella lainvalmisteluun sekä sidosryhmäyhteistyöllä vähennetään toimenpide- ja ohjauspyyntöjä. Vireille tulevat asiat kuitenkin edelleen lisääntyvät mm. lainsäädännön uudistamisen vuoksi. Tavoitteena on nopeuttaa käsittelyaikoja. Yksityishenkilöiden vireille panemien asioiden käsittelyaikatavoite on kuusi kuukautta ja kaikkien asioiden kolme kuukautta. Maksullisen toiminnan tulostavoite on 20 000 euroa.

Tietosuojalautakunnan tehtävänä on käsitellä ja ratkaista asiat, jotka henkilötietolain (523/1999) mukaan kuuluvat sen päätettäviksi sekä seurata henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämistarvetta ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	6 172	6 539	6 631
Bruttotulot	430	347	415
Nettomenot	5 742	6 192	6 216
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	751		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	259		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yhteiset tietohallintomenot (siirto)	50
Oikeusrekisterikeskus	3 745
Tietosuojavaltuutetun toimisto	1 388
Tietosuojalautakunta	25
Onnettomuustutkintakeskus	1 008
Yhteensä	6 216

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 22 000 euroa)	151
Tuottavuustoimenpiteet	-16
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	240
Yhteiset tietohallintomenot, siirto momentilta 25.01.02	50
Siirto momentilta 28.40.21	400
Oikeusrekisterikeskuksen tietotekniikkaympäristön uusiminen	-400
Muut muutokset	-401
Yhteensä	24

2009 talousarvio	6 216 000
2008 II lisätalousarvio	84 000
2008 talousarvio	6 192 000
2007 tilinpäätös	5 250 000

04. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 842 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja Kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tavoitteena on tukea oikeusministeriön suunnittelua ja päätöksentekoa sekä hallinnonalan toimijoiden ja yhteiskunnan tietotarpeita. Vuonna 2009 laitos toteuttaa yhdessä muiden tutkimusyksiköiden kanssa kansallisen uhritutkimuksen. Tutkimuksen avulla saadaan tietoa rikollisuuden määrästä ja kehityssuunnista.

Kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaa keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	2 106	2 000	2 252
Bruttotulot	332	273	410
Nettomenot	1 774	1 727	1 842
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	209		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	80		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos	1 287
Kriminaalipolitiikan instituutti	505
Yhteiset tietohallintomenot	50
Yhteensä	1 842

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 8 000 euroa)	56
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	9
Yhteiset tietohallintomenot, siirto momentilta 25.01.02	50
Yhteensä	115

2009 talousarvio	1 842 000
2008 II lisätalousarvio	39 000
2008 I lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	1 727 000
2007 tilinpäätös	1 645 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkintalautakunnista sekä valtioneuvoston päättämässä laajuudessa kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen maksamiseen ja

4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen.

2009 talousarvio	7 400 000
2008 talousarvio	7 400 000
2007 tilinpäätös	7 585 376

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 43 000 000 euroa.

2009 talousarvio	43 000 000
2008 talousarvio	40 000 000
2007 tilinpäätös	42 846 962

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen

2) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille

3) avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille, avustuksiin maakuntien liitoille, jotka alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä ja maakuntien liitoille avustuksiin alueensa vesi- ja maanomistusoikeuksien selvittämiseen

4) avustuksiin oikeusjärjestyksen kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan ja

5) avustuksiin ympäristövahingoista johtuvien oikeudenkäyntien korvaamiseen sekä ympäristönsuojelua koskevissa hallintoasioissa aiheutuneisiin tarpeellisiin edunvalvontakustannuksiin edellyttäen, että asialla voidaan katsoa olevan tärkeää merkitystä yleisen ympäristönsuojelun edun kannalta tai huomattavaa vaikutusta lukuisten henkilöiden oloihin, eikä asianosaiselle tai kantajalle aiheutuvia kuluja voida pitää kohtuullisina ottaen huomioon hänen maksukykynsä.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	1 650
Avustukset rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille (enintään)	290
Muut avustukset (enintään)	230
Yhteensä	2 170

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimusvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	-	-	-	1 200	1 200	1 200/vuosi
Vuoden 2009 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Valtuus yhteensä	-	-	-	1 200	1 200	1 200/vuosi

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 50 000 euroa Saamelaiskäräjien toiminta-avustuksen johdosta.

2009 talousarvio	2 170 000
2008 talousarvio	2 120 000
2007 tilinpäätös	1 770 822

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin ja

2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä

niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 200 000 euroa korvausmenojen kasvun johdosta aiheutuen siitä, että valtion varoista korvataan myös kärsimys, joka törkeän pahoinpitelyn uhrille aiheutuu 1.1.2008 jälkeen tehdyllä rikoksella.

2009 talousarvio	12 150 000
2008 talousarvio	10 950 000
2007 tilinpäätös	11 058 496

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Riippumattomat sekä hyvin ja tehokkaasti toimivat tuomioistuimet ovat edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota niin talouden toiminta kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestäminenkin vaativat. Niin ikään ne ovat edellytys yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilymiselle sekä ristiriitojen selvittämiselle tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat, hakemusasiat ja kirjaamisasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta päätöksiin, joita tehdään kaikilla hallinnonaloilla ja hallinnon eri tasoilla. Miljoonista valituskelpoisista päätöksistä vain murto-osa, noin 35 000 päätyy valituksina hallintotuomioistuimiin. Ratkaisuillaan hallintotuomioistuimet antavat oikeusturvaa asianosaisille, mutta myös ohjaavat hallinnon toimivuutta ja päätöksentekoa. Ratkaisuilla vaikutetaan myös koko yhteiskunnan toiminta- ja kilpailukykyyn. Vuonna 2009 erityisen haasteen hallintotuomioistuinten toiminnalle asettavat lasten huostaanottoasioiden uudet menettelytavat. Korkein hallinto-oikeus on näissä asioissa ainoa muutoksenhakuaste.

Tuomioistuimien käsiteltäväksi tulee yhä useammin laajoja ja oikeudellisesti vaativia asioita sekä uudenlaisia oikeudellisia kysymyksiä. Yhtenä syynä tähän on EU-säädösten ulottuminen vähitellen yhä laajemmalle alueelle myös yksityisoikeudellisiin ja rikosoikeudellisiin kysymyksiin. Niin ikään kotimaisessa eri alojen lainsäädännössä tapahtuu jatkuvasti muutoksia, jotka vaativat perehtymistä ja tulkintaa tuomioistuimissa. Myös yhteiskunnan jäsenten oikeusturvaa koskevat odotukset ovat kasvaneet. Nämä seikat asettavat sekä yleisten tuomioistuinten että hallintotuomioistuinten osalta yhä suurempia vaatimuksia niin lainkäyttöjärjestelmän toimivuudelle kuin henkilöstön ammatillisille taidoillekin.

Oikeusturvapolitiikan tehtävänä on vastata väestön ikääntymisen, alueellisen keskittymisen, kansainvälistymisen ja yhteiskunnan muun kehityksen myötä muuttuviin ja kasvaviin oikeusturvatarpeisiin tuottavuusohjelman myötä vähenevällä henkilöstöllä. Tämä edellyttää käräjäoikeuksien organisaatiota ja palveluja koskevan rakennemuutoksen toteuttamista, riidattomien saatavien käsittelyn ja sähköisen asioinnin kehittämistä ja keskittämistä sekä kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämistä Maanmittauslaitokselle. Tarkoitus on, että nämä muutokset tulisivat voimaan vuoden 2010 alusta. Lautamiesten käytön vähentämistä koskevat lainmuutokset on tarkoitus saattaa voimaan jo vuoden 2009 alusta. Lautamiesten käytön vähentämisestä säästyvät varat tullaan hallitusohjelman mukaisesti käyttämään pahiten ruuhkautuneiden käräjäoikeuksien vahvistamiseen. Myös muiden tuomioistuinten menettelytapoja ja toimintaprosesseja on kehitettävä.

Oikeudenkäymiskaaren säännöksiä muutoksenhausta käräjäoikeudesta hovioikeuteen on tarkoitus muuttaa ja antaa asiaa koskeva esitys vuonna 2009. Tavoitteena on, että hovioikeuksille luotaisiin nykyistä paremmat edellytykset kohdentaa voimavarojaan asioiden laadun vaatimalla tavalla sekä asioiden käsittelyn jouduttamiseen.

Tietoja henkilöstöstä

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Yleiset tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	2 792	2 749	2 721
Keski-ikä	47,5	48,0	48,0
Naisten osuus, %	68,2	68,5	69,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,6	8,5	8,5
Hallintotuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	691	711	696
Keski-ikä	47,3	47,5	48,0
Naisten osuus, %	65,5	66,0	66,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,2	8,5	9,0

Tuottavuusohjelman mukainen säästövelvoite tuomioistuinlaitoksessa on 43 henkilötyövuotta vuonna 2009.

Oikeusavulla varmistetaan oikeusturvan toteutuminen yhdenvertaisesti, oikea-aikaisesti ja vähäisin kustannuksin. Valtion oikeusaputoimistot tekevät päätökset oikeudesta oikeusapuun. Niiltä voi myös saada asianajopalveluja joko kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusaputoimistojen käsittelemistä asioista keskimäärin 59 % hoidetaan korvauksetta ja 34 % osakorvausta vastaan. Oikeusaputoimistoihin saapuneista asioista suurin osa koskee perhe- ja perintöoikeudellisia kysymyksiä. Oikeusaputoimistot antavat myös puhelinpalvelua.

Kuluttajariitalautakunta toteuttaa oikeusturvaa kirjallisilla ratkaisusuosituksilla kuluttajien ja elinkeinoharjoittajien välisissä sekä asuntoa koskevissa yksityisten välisissä erimielisyyksissä. Kuluttajariitalautakunta pyrkii ennen kirjallisen ratkaisusuosituksen antamista mahdollisuuksien mukaan saattamaan osapuolet sovintoon keskenään. Lautakunnan käytössä olevista eri menettelytavoista pyritään ensisijaisesti käyttämään nopeinta ja yksinkertaisinta menettelyä tavoitteena mahdollisimman joutuisa asian käsittely. Vakiintuneella ratkaisukäytännöllään ja periaatteellisesti tärkeillä täysistuntoratkaisuillaan lautakunta linjaa ja ohjaa kuluttajaoikeutta.

Yleinen edunvalvoja voidaan määrätä henkilölle, joka ei itse kykene valvomaan etujaan tai hoitamaan taloudellisia asioita esim. sairauden tai muun syyn takia. Edunvalvojan toiminta on luonteeltaan yksityisoikeudellisten asioiden hoitoa, kuten sopimusten tekemistä, etuuksien hakemista, kirjanpitoa, sijoitustoimintaa ja laskujen maksua.

Edunvalvontapalvelujen siirtoa kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin valmistellaan projektiorganisaatiossa. Siirron ja toiminnan kustannukset täsmentyvät selvitysten pohjalta. Tarkoituksena on, että edunvalvontapalveluita voidaan jatkossa ostaa myös laissa edellytykset täyttävältä palvelujen tuottajalta.

Tietoja henkilöstöstä

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Oikeusaputoimistot			
Henkilömäärä, htv	457	444	978
Keski-ikä	49,1	49,5	49,5
Naisten osuus, %	74,8	75,0	75,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,7	9,5	9,0
Kuluttajariitalautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	31	32	32
Keski-ikä	46,0	45,9	46,2
Naisten osuus, %	57,1	55,0	55,0
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,2	6,5	6,5

Tuottavuusohjelman mukainen säästövelvoite oikeusaputoimistoissa on kuusi henkilötyövuotta vuonna 2009. Holhoustoimen edunvalvontapalvelujen arvioidaan edellyttävän 480—540 henkilötyövuoden työpanosta. Yhtä edunvalvontatehtävää hoitavalla on arvioitu olevan 63—85 päämiestä.

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 033 000 euroa.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tärkein tehtävä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita ja antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä ja sen johdolla laaditaan vuosittain yleisten tuomioistuinten toimintakertomus.

Oikeuskäytäntöä pyritään valituslupahakemusten pohjalta ohjaamaan kaikilla esiin tulevilla oikeudenaloilla kulloinkin ajankohtaisten tarpeiden mukaan antamalla sovellettavien oikeussääntöjen pohjalta hyvin harkittuja ja avoimesti perusteltuja ratkaisuja kohtuullisessa ajassa.

Toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta on olennaista, että korkein oikeus voi keskittää voimavaransa päätehtäviensä hyvään ja tehokkaaseen hoitamiseen. Tässä tarkoituksessa ylimääräistä muutoksenhakua koskevien, pääosin aiheettomien hakemusten käsittelyä on jo vuonna 2008 ryhdytty rationalisoimaan.

Korkeimpaan oikeuteen arvioidaan vuosina 2008 ja 2009 saapuvan 3 000 asiaa. Tavoitteena on, että valitusluvan myöntämistä tai epäämistä koskeva päätös annetaan mahdollisimman joutuisasti, jotta niissä asioissa, joissa valituslupaa ei myönnetä, ratkaisun lainvoimaisuus ei viivästy tarpeettomasti.

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 tavoite/arvio	2009 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	2 848	2 900	3 000
— myönnetyt valitusluvat	157	150	150
— julkaistut ratkaisut	103	100	100

Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	4,9	5,0	5,0
— valituslupa-asiat	4,0	4,0	4,0
— asiaratkaisut	14,2	15,0	14,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 496	2 531	2 678
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	35	35	38

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 7 000 euroa)	312
Toimitilakustannukset	278
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	114
Tuottavuustoimenpiteet	-12
Yhteensä	692

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain 701/1993 mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 120 000 euroa momentille 12.25.10.

2009 talousarvio	8 033 000
2008 II lisätalousarvio	112 000
2008 talousarvio	7 341 000
2007 tilinpäätös	7 049 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 617 000 euroa.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintolainkäyttöasiat ylimpänä oikeusasteena. Oikeusturvanäkökohtien lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden julkaisemat ennakkopäätökset ohjaavat EY-oikeuden ja lakien soveltamista valtion ja kuntien hallinnossa.

Korkein hallinto-oikeus valvoo lainkäyttöä muun muassa seuraamalla hallintotuomioistuinten toiminnan joutuisuutta, voimavarojen riittävyyttä ja päätösten laatua sekä järjestämällä neuvottelupäiviä ja laatimalla hallintotuomioistuinten yhteisen toimintakertomuksen.

Suurimpia asiaryhmiä ovat verotus, rakentaminen ja kaavoitus, ympäristöasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, ulkomaalaisasiat, kunnallishallinto sekä kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista noin 80 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä tehdyt valitukset.

Vuonna 2009 tavoitteena on ratkaista 3 800 lainkäyttöasiaa. Uusia asioita arvioidaan saapuvan 3 900. Ratkaistavien asioiden keskimääräiseksi käsittelyajaksi arvioidaan muodostuvan 9,8 kuukautta siten, että niistä 30 % on ratkaistu alle kuudessa kuukaudessa ja 20 % 6—9 kuukaudessa (32 ja 20 % vuonna 2007).

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 tavoite/ arvio	2009 tavoite/ arvio
Ratkaistut asiat, kpl	3 797	4 000	3 800
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	9,8	9,0	9,8
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 316	2 280	2 530
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	38	40	40

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 8 000 euroa)	389
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	119
Tuottavuustoimenpiteet	-12
Yhteensä	496

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista lain 701/1993 mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 280 000 euroa momentille 12.25.10.

2009 talousarvio	9 617 000
2008 II lisätalousarvio	134 000
2008 talousarvio	9 121 000
2007 tilinpäätös	8 561 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 235 057 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon kiinteistötietojärjestelmän tulojen jakamisesta annetun asetuksen (1230/2007) mukaiset oikeusministeriön osuudet sekä EU:lta saatavat tulot.

Selvitysosa: Hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrä on vuodesta 2005 vähentynyt yli 1 000 asialla ja vuonna 2009 arvioidaan saapuvan runsaat 11 000 asiaa. Vuonna 2007 saapuneista asioista oli 23 % riita- ja 69 % rikosasioita. Ratkaistujen asioiden määrä on vuosina 2005—2007 laskenut jonkin verran pääkäsittelyjen lisäännyttyä ja seulontaratkaisujen vähennyttyä. Keskimääräinen käsittelyaika on lyhentynyt 7,6 kuukauteen ja hovioikeuskohtaiset käsittelyaikaerot ovat supistuneet vuoden 2005 noin 6 kuukaudesta 4,6 kuukauteen vuonna 2007. Tavoitteena on supistaa ero kolmeen kuukauteen vuonna 2009. Vanhojen, yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrään kiinnitetään erityistä huomiota ja tavoitteena on, että näiden osuus vireillä olevista on alle 10 %.

Hallinto-oikeuksien asiamäärät kasvoivat pääosin autoverovalitusten johdosta vuosina 2005 ja 2006 voimakkaasti, mutta vähenivät puolestaan vuonna 2007 näiden asioiden ruuhkauduttua tulliin. Vuonna 2007 suurimpia asiaryhmiä olivat sosiaali- ja terveydenhuolto (33 %), verot (16 %), rakentaminen ja ympäristö (yhteensä 15 %), taloudellinen toiminta mukaan lukien liikenne- ja viestintäasiat (14 %) sekä ulkomaalaisasiat (9 %).

Keskimääräinen käsittelyaika piteni vuonna 2007 edellisinä vuosina syntyneen jutturuuhkan vuoksi noin kuukaudella 9,3 kuukauteen. Hallinto-oikeuskohtaiset käsittelyaikaerot kuitenkin supistuivat vuoden 2005 5,4 kuukaudesta 3,7 kuukauteen vuonna 2007. Tavoitteena on supistaa ero kolmeen kuukauteen vuonna 2009.

Hallinto-oikeuksien kevennettyjä kokoonpanoja koskeva laki (675/2006) tuli voimaan vuoden 2007 alussa. Vuonna 2007 yhden tai kahden tuomarin kokoonpanossa ratkaistiin noin puolet asioista. Lain luomat mahdollisuudet toiminnan tehostamiseksi käytetään täysimääräisesti hyväksi. Tavoitteena on, että vanhojen, yli vuoden vireillä olleiden asioiden osuus supistuu vuoden 2007 noin 24 prosentista 15 prosenttiin vuonna 2009.

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen uuden lastensuojelulain (417/2007) mukaisten asiamäärien ja käsittelyaikojen kehitys on erityisseurannassa. Viimeistään vuoden 2009 aikana tulee harkittavaksi, onko perusteltua syytä säilyttää näiden asioiden ensi asteen ratkaisutoimivalta hallinto-oikeuksilla vai voitaisiinko ne siirtää moniammatillisille, myös lastensuojelullisiin kysymyksiin erikoistuneille toimielimille. Myös autoveroasioiden vaikutusta hallinto-oikeuksien työmäärään vuonna 2009 on vaikea arvioida. Tullissa oli niitä koskevia muutoksenhakuja vireillä vuoden 2008 alussa noin 15 000. Autoveroasioihin luotiin autoverolain muutoksenhakusäännösten muuttamisesta annetulla lailla (267/2008) oikaisuvaatimusmenettely 1.5.2008 lukien. Samalla valitustie hajautettiin Helsingin hallinto-oikeudesta kaikkiin hallinto-oikeuksiin.

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2007 noin 338 000 rikos- ja siviilioikeudellista asiaa sekä noin 349 000 kiinteistöjä koskevaa kirjaamis-

asiaa. Siviilioikeudellisia asioita saapui noin 246 000, joista 194 000 tuli vireille suppealla haastehakemuksella. Näitä niin sanottuja summaarisia asioita saapui noin 25 % edellisvuotta enemmän. Yleisin nimike näissä asioissa oli velkasuhteeseen perustuva saatava, esim. lyhytaikainen puhelimitse otettu ns. pikaluotto. Näiden asioiden määrän arvioidaan kasvavan vielä vuonna 2008. Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön kehittämistä valmistelevan työryhmän ehdotukset pyritään saattamaan voimaan vuoden 2009 aikana, minkä arvioidaan vähentävän summaaristen asioiden määrää vuonna 2009.

Kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat vähenivät huomattavasti vuonna 2007 ja asiamäärien oletetaan vähenevän edelleen vuosina 2008 ja 2009. Muissa asiaryhmissä asiamäärien arvioidaan pysyvän aiempien vuosien tasolla.

Pääkäsittelyssä ratkaistavien laajojen riitaasioiden osalta tavoitteena on, että asioista 35 % ratkaistaan alle kuudessa kuukaudessa ja 75 % alle vuodessa.

Rikosprosessin keventämistä yksinkertaisissa rikosasioissa koskeva lainmuutos tuli voimaan lokakuun alussa 2006. Kirjallisesti ratkaistavien rikosasioiden osuus oli 30 % vuonna 2007 ja sen arvioidaan olevan 35 % vuonna 2009. Kirjallisen menettelyn käyttö on vähentänyt myös lautamieskokoonpanojen käyttöä. Ratkaisukokoonpanojen käyttöä koskevien säännösten muuttamista pohtineen työryhmän esityksen mukaan lautamieskokoonpanoja tulisi jatkossa käyttää vain vakavimmissa rikosasioissa. Rikosasioiden pääkäsittelyn peruuntumisten osalta tavoitteena on, että peruuntumisosuus on alle 20 % (20 % v. 2007).

Keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa vuonna 2007 oli 3,2 kuukautta ja pääkaupunkiseudun suurissa käräjäoikeuksissa 3,5—6,1 kuukautta. Vuonna 2009 tavoitteena on, ettei minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa ole yli kolmea kuukautta pitempi kuin koko maan keskiarvo. Lisäksi tavoitteena on, että 50 prosentissa rikosasioista käsittelyaika on enintään kaksi kuukautta ja että käsittelyaika ylittää yhdeksän kuukautta enintään 10 prosentissa rikosasioista.

Poikkeuksellisen laajoissa ja vaikeissa riitaasioissa pyritään käyttämään nykyistä enemmän kolmen tuomarin kokoonpanoa. Samoin laajoissa ja pitkään käsiteltävissä rikosasioissa pyritään käyttämään vahvennettua kokoonpanoa nykyistä enemmän.

Vakuutusoikeuteen saapuneiden asioiden määrä on vähentynyt vuodesta 2005 lähtien. Merkittävintä vähennys oli vuonna 2007, jolloin asiamäärä laski noin 30 %. Osasyynä asiamäärien vähenemiseen on muutoksenhakulautakuntien ruuhkautuminen. Suurimpia asiaryhmiä vuonna 2007 olivat työeläke-, tapaturma-, työttömyysturva- ja kansaneläkeasiat. Vakuutusoikeuden menettelyjä ja toimintatapoja kehitetään. Mikäli asiamäärien lasku vielä jatkuu, jutturuuhka saadaan puretuksi vuonna 2008 ja henkilöstömäärää voidaan ainakin tilapäisesti vähentää.

Markkinaoikeus ruuhkautui pahoin vuosina 2005 ja 2006, kun julkisia hankintoja koskevien valitusten määrä kasvoi voimakkaasti ja uutena asiaryhmänä tulivat ratkaistaviksi valitukset energiamarkkinaviraston päätöksistä. Hankinta-asioiden määrä on lisääntynyt myös vuonna 2008 huolimatta uudesta, kesäkuussa 2007 voimaan tulleesta hankintalaista. Markkinaoikeudelle on osoitettu lisähenkilöstöä, jonka avulla ruuhkautumiskehitys arvioidaan voitavan katkaista.

Työtuomioistuimeen vuosittain saapuneiden asioiden määrä on 2000-luvulla vaihdellut huomattavasti. Esimerkiksi vuonna 2006 saapuneiden asioiden määrä kasvoi 26 %, mutta laski 30 % vuonna 2007.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2009 seuraavat alustavat arviot ja toiminnalliset tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 tavoite/ arvio	2009 tavoite/ arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	12 240	12 450	11 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,6	7,1	7,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 932	2 877	3 240
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	23	24	25
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	687 249	697 538	670 000
— Rikosasiat	62 955	64 382	63 000
— Laajat riita-asiat	8 319	8 646	8 300
— Summaariset asiat	190 528	189 582	180 000
— Kiinteistöasiat	351 998	358 247	340 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	3,2	3,3	3,2
— Laajat riita-asiat	7,8	7,6	7,6
— Summaariset asiat	2,0	2,1	2,0
— Velkajärjestelyasiat	5,6	5,3	5,3
Taloudellisuus (€/painotettu työmäärä)	756	730	750
Tuottavuus (työmäärä/htv)	80	84	80
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	23 103	23 455	23 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,3	8,9	8,5
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 248	1 268	1 380
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	51	50	51
Vakuutusoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	10 423	11 000	10 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	15,0	12,5	10,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	673	637	750
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	88	94	100
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	450	630	630
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	14,1	12,0	10,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	3 413	2 762	3 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	21	24	24
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	152	140	150
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,9	5,5	5,5
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	6 058	6 429	6 600
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	14	14	15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	212 185	225 604	237 057
Bruttotulot	2 464	2 100	2 000
Nettomenot	209 721	223 504	235 057
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 476		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 676		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

		Osuus, %
Yleiset tuomioistuimet		
Hovioikeudet	38 200	
Käräjäoikeudet	140 300	
Työtuomioistuin	1 000	
Yhteensä	*179 500*	*76*
Hallintotuomioistuimet		
Hallinto-oikeudet	32 200	
Markkinaoikeus	1 900	
Vakuutusoikeus	7 400	
Yhteensä	*41 500*	*18*
Tietohallinto- ja muut menot	*14 057*	*6*
Yhteensä	235 057	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 369 000 euroa)	7 939
Tasokorjaus	2 000
Ruuhkien purku	1 300
Vuokramenot	700
Tietojärjestelmähankkeet	-1 589
Siirto momentille 30.70.01 (1 htv)	-31
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	1 933
Tuottavuustoimenpiteet	-689
Siirto momentilta 28.40.21	150
Muut muutokset	-160
Yhteensä	11 553

Tuomioistuinten suoritteista lain 701/1993 mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän noin 30 000 000 euroa momentille 12.25.10. Niiden suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista maksuja peritään, voidaan maksuilla kattaa noin 40 %.

2009 talousarvio	235 057 000
2008 II lisätalousarvio	2 772 000
2008 talousarvio	223 504 000
2007 tilinpäätös	205 921 000

04. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 456 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tulot oikeusapumaksuista, oikeusavun saajan maksamat korvaukset samoin kuin hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin saapuneiden asioiden määrä on kasvanut neuvontapalveluiden vakiinnuttamisen myötä. Vuonna 2009 yleisen edunvalvonnan palvelujen järjestämisestä vastaavat oikeusaputoimistot. Organisaatiomuutos vaikuttaa huomattavasti oikeusaputoimistojen toimintaan erityisesti vuoden 2009 aikana.

Vuonna 2007 oikeusaputoimistoihin saapui noin 52 400 asiaa, joista 82 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita. Suurimman asiaryhmän muodostavat perhe- ja perintöoikeudelliset asiat. Rikosasioiden osuus oli 18 %. Oikeusapuohjaukseen tuli noin 13 000 puhelua. Vuoden 2007 tavoitteena oli siirtyä uuteen jonotusaikaseurantajärjestelmään. Sen käyt-

töönotto ei kuitenkaan toteutunut eikä vuodelta 2007 ole saatavissa luotettavaa jonotusaikatietoa. Arvioidaan, että oikeusaputoimistojen asiamäärät vuoden 2009 aikana pysyvät vuoden 2008 tasolla.

Vuonna 2008 annetaan esitys oikeusapulain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista. Oikeusapulain muutos mahdollistaa sähköisen asioinnin oikeusavussa ja palkkioiden maksamisessa. Sähköisellä asioinnilla oikeusapuhakemukset voidaan käsitellä nykyistä joustavammin. Tavoitteena on, että oikeusaputoimistot siirtyvät sähköiseen asiointiin vuonna 2009. Tällöin voidaan tasata työmääriä oikeusaputoimistojen kesken keskittämällä oikeusapupäätösten tekeminen vähemmän ruuhkaisiin toimistoihin, yksinkertaistaa avustajien ja puolustajien maksatusta tuomioistuimissa sekä edistää kansalaisten ja sidosryhmien asiointia viranomaisten kanssa.

Kuluttajariitalautakuntaan saapuvien valitusten määrän arvioidaan kasvavan lautakunnan toimialan laajentuessa asuntojen vuokra- ja asumisoikeusasioihin. Vuonna 2007 saapui noin 4 200 valitusta, 4 % edellistä vuotta enemmän. Eniten valitettiin asuntokaupasta, kiinteistönvälityksestä ja autokaupasta. Vuonna 2007 valituksia käsiteltiin noin 4 000 kappaletta, mikä on 2 % edellistä vuotta enemmän. Huoneenvuokrasuhteita ja asumisoikeuden luovutusta koskevia valituksia tuli yhteensä 71 kappaletta ja niitä ratkaistiin 31 kappaletta. Ryhmävalitusasioita ei tullut vireille.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toiminnalle vuodelle 2009 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Oikeusaputoimistot

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Käsitellyt asiat, kpl	52 194	54 645	55 000
Oikeusapuohjaus, kpl	13 003	13 000	13 000
Oikeusapupäätökset, kpl	19 987	21 260	22 800
Taloudellisuus (€/painotettu työmäärä)	99	96	100
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	457	508	510
Jonotusaika, pv		6,0	7,0

Kuluttajariitalautakunta

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	4 042	4 200	4 400
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	457	440	450
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	133	131	140
Käsittelyaika, kk	7,7	7,5	7,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	27 356	28 339	29 956
Bruttotulot	4 198	4 100	4 500
Nettomenot	23 158	24 239	25 456

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 022
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 757

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 121 000 euroa)	1 411
Tuottavuustoimenpiteet	-112
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	320
Oikeusavun omavastuun korottaminen	-400
Muut muutokset	-2
Yhteensä	1 217

2009 talousarvio	25 456 000
2008 II lisätalousarvio	1 565 000
2008 talousarvio	24 239 000
2007 tilinpäätös	22 893 000

05. Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää holhoustoimen edunvalvontapalvelujen järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettujen edunvalvontapalvelujen järjestämisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon päämiehiltä perittävät palkkiot ja korvaukset.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä sekä holhoustoimesta annetun lain 8 §:n ja valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 45/2008 vp). Esitettyjen siirtymäsäännösten mukaan päätoimisella henkilökunnalla on oikeus siirtyä suostumuksellaan oikeusaputoimiston palvelukseen tietyin edellytyksin. Siirtyvän henkilöstön määrä selviää lain antamisen jälkeen ja siirtyvän henkilöstön annettua suostumuksensa siirtoon.

Edunvalvontapalveluiden tarve on viime vuosina kasvanut. Päämiesten määrä on vuosituhannen alusta lähtien kasvanut noin 2 000:lla vuosittain. Kun päämiesten määrä oli noin 30 100 vuonna 2007, määrän arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 34 000. Yleisen edunvalvonnan henkilöstömääräksi vuonna 2009 arvioidaan 480—540 henkilötyövuotta. Henkilöstömäärästä kaksi henkilöä on tarkoitus siirtää oikeusministeriöön ohjaamaan järjestelmää. Tämän vuoksi siirto on otettu huomioon vähennyksenä momentin määrärahassa. Tavoitteena on, että yhtä edunvalvontatehtävää hoitavalla on keskimäärin 63—85 päämiestä. Tavoitteeseen pyritään keskittämällä kansliahenkilökunnalle palvelun tuottamista avustavia tehtäviä, kuten laskutusta. Tavoitteena on, että yleisen edunvalvonnan tehtävien siirto oikeusaputoimistoihin toteutetaan siten, että asiakkaat saavat edunvalvontapalveluita keskeytyksittä. Myös edunvalvontapalvelujen tuottamista ostopalveluina selvitetään. Tavoitteena on, että edunvalvontapalveluja voidaan soveltuvin osin hankkia myös ostopalveluina.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2009 esitys
Bruttomenot	26 766
Bruttotulot	13 306
Nettomenot	13 460

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 28.90.30	9 760
Aiemmin momentille 28.90.33 budjetoitu	3 700
Yhteensä	13 460

2009 talousarvio	13 460 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) oikeusapulaissa (257/2002)

2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) ja

3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen ja

4) enintään 700 000 euroa konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin.

Käyttösuunnitelma	€
Oikeusapu ja puolustus	29 800 000
Asianomistajan avustaminen	200 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 800 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	3 500 000
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot (enintään)	700 000
Yhteensä	36 000 000

Selvitysosa: Tavoitteena on oikeudenkäyntiavustajien palkkioiden maksatuksen selkeyttäminen ja palkkioperusteiden yksinkertaistaminen sekä sähköisen asioinnin käyttöönotto palkkioiden maksatuksessa. Vuonna 2007 yksityinen avustaja määrättiin 31 680 asianosaiselle. Keskimääräinen korvaus asianosaista kohti oli 975 euroa.

Yksityisille asiamiehille oikeusavusta suoritettavista kustannuksista noin 74 % kertyi käräjäoikeuksista, 18 % hovioikeuksista sekä noin 8 % muista tuomioistuimista. Tuomioistuinasioista rikosasiat ovat oikeusapuasioista määrällisesti ja kustannuksiltaan suurin asiaryhmä. Vuonna 2007 rikosasioita oli noin 27 000 kappaletta ja kustannukset olivat noin 28,4 miljoonaa euroa. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 3,5 milj. euroa, mikä on 31 % enemmän kuin vuonna 2006. Yksityishenkilön velkajärjestelylain perusteella maksettiin korvauksia selvittäjille noin 1,6 miljoonaa euroa, mikä on 5 % vähemmän kuin vuonna 2006.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 600 000 euroa korvausmenojen kasvun johdosta.

2009 talousarvio	36 000 000
2008 talousarvio	32 400 000
2007 tilinpäätös	35 606 762

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen viimeinen vaihe eli ulosottokaari tuli voimaan vuoden 2008 alusta. Ulosottokaaren pohjalta on jo uudistettu ulosoton paikallisorganisaatio. Sen mukaisesti maa jakautuu 22 ulosottopiiriin. Ulosottolaitoksen organisaation kehittämistä jatketaan niin, että vuoden 2010 alusta aloittaa toimintansa ulosoton hallintovirasto, jolle siirretään oikeusministeriöstä ulosottolaitoksen operatiiviset tehtävät ja lääninhallituksista ulosottotehtävät.

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa tehostetaan vahvistamalla ulosoton erikoisperintää. Ulosottohenkilöstön rekrytointipohjan vahvistamiseksi jatketaan toukokuussa 2008 käynnistettyä voutikoulutusta.

Tietoja henkilöstöstä

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Ulosottolaitos			
Henkilötyövuodet	1 343	1 351	1 338
Keski-ikä	49,6	49,8	49,8
Naisten osuus, %	60,5	60,5	60,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	11,4	11,0	11,0

Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	10	10	10
Keski-ikä	44,9	45,0	45,5
Naisten osuus, %	54,5	54,5	54,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	4,5	4,2	4,0

Tuottavuusohjelman mukainen säästövelvoite ulosottolaitoksessa vuonna 2009 on 12 henkilötyövuotta.

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 92 578 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Konkurssiasiamiehen toimiston, ulosottovirastojen ja Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinviraston toimintamenojen maksamiseen sekä perustettavan ulosoton hallintoviraston käynnistämisen valmisteluun.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Konkurssiasiamiehen toimiston erityistilintarkastuksista takaisin perittävät korvaukset.

Selvitysosa: Yksityisoikeudelliset saatavat alkoivat vanhentua asteittain maaliskuusta 2008 alkaen, mikä vähentää saatavien, velallisten ja perittäväksi saapuvien asioiden määrää. Saapuvien asioiden määräksi vuonna 2009 arvioidaan 2,4 miljoonaa asiaa (v. 2007 2,6 miljoonaa asiaa, v. 2008 arviolta 2,4 miljoonaa asiaa).

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut *ulosottolaitoksen* toiminnalle vuodelle 2009 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 tavoite/arvio	2009 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 615	2 461	2 400
Tilitetty hakijoille (milj. €)	694	649	649
Onnistunut perintä			
Asiamääristä, %	39	41	42
Rahamääristä, %	24	20	23
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,1	6,3	6,0
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)			
Ulosottovirastot	29	35	37
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	1 940	1 825	1 900

Ulosottovirastojen toiminnassa pyritään nopeaan asioiden käsittelemiseen velallisten lisävelkaantumisen ehkäisemiseksi ja luottotappioiden torjumiseksi. Tässä tarkoituksessa virastoille on asetettu laatutavoitteita, joiden mukaan tietyt toimenpiteet pitää suorittaa kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta.

Konkurssiasiamiehen toimisto. Julkisselvitysmenettelyllä pyritään erityisesti torjumaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Julkisselvitys käynnistetään konkurssiasiamiehen aloitteesta sellaisissa vähävaraisissa konkurssipesissä, joissa havaitaan velallisen toimintaan liittyviä erityisiä selvitystarpeita. Tavoitteena on vuosittain ottaa selvitettäväksi vähintään 50 tapausta. Julkisselvityskäytäntöjen kehittämistä jatketaan laajalla neuvonnalla ja koulutuksella. Myös konkurssipesien erityistarkastuksia kehitetään paremmin vähävaraisten konkurssipesien ja julkisselvitystilanteiden

tarpeet huomioon ottaviksi. Tavoitteena on suorittaa vuosittain 85 erityistilintarkastusta. Näistä arvioidaan saatavan perittyä valtiolle takaisin 20 %.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	88 209	89 255	92 648
Bruttotulot	85	120	70
Nettomenot	88 124	89 135	92 578
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 245		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 913		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista lisäystä 299 000 euroa)	3 930
Tuottavuustoimenpiteet	-340
Kihlakuntajärjestelmän purkamisesta johtuva siirto momentille 25.40.01 (-1 htv)	-33
Tietojärjestelmät	-750
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	639
Muut muutokset	-3
Yhteensä	3 443

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän noin 47 000 000 euroa. Maksuilla voidaan kattaa 90 prosenttia niiden suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista ulosottomaksuja peritään.

2009 talousarvio	92 578 000
2008 II lisätalousarvio	1 575 000
2008 talousarvio	89 135 000
2007 tilinpäätös	85 792 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on oikeudenmukainen rikosvastuun toteuttaminen tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioonottaen. Keskeisenä tavoitteena on suorittaa syyteharkinta joutuisasti. Hallitusohjelman mukaisesti tehostetaan ja nopeutetaan vaativien rikosasioiden esitutkinta-, syyteharkinta- ja oikeuskäsittelyä. Asianmukaisen valmistelun turvaamiseksi vaativissa rikosasioissa käytetään syyttäjäpareja.

Voimavaroja kohdennetaan erityisesti pitkään syyteharkinnassa olleisiin asioihin. Voimavarojen kohdentamisen, erikoistumisen ja tehostuvan esitutkintayhteistyön avulla voidaan vaikuttaa sekä ratkaisutoiminnan nopeuteen että oikeudelliseen laatuun.

Paikallissyyttäjille saapui vuonna 2007 noin 86 300 asiaa. Ratkaistujen asioiden määrä oli noin 82 500. Lisäksi ratkaistiin noin 253 500 rangaistusmääräysasiaa. Ratkaistujen asioiden määrän arvioidaan lisääntyvän vuonna 2009 vuoden 2007 tasosta.

Tietoja henkilöstöstä

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	516	542	536
— joista paikallissyyttäjät	304	325	325
Keski-ikä	46,9	47,0	47,7
Naisten osuus, %	59	60	60
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,6	7,0	6,5

Tuottavuusohjelman mukainen säästövelvoite syyttäjälaitoksessa on seitsemän henkilötyövuotta vuonna 2009.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 39 703 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2009 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,1	1,9	2,2
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	2 918	1 800	1 800
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	408	175	150
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat/htv (koko henkilöstö)	172	175	170
— ratkaistut asiat/htv (syyttäjät)	271	259	260
Taloudellisuus			
— toimintamenot/ratkaisu, €	340	393	400

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtakunnansyyttäjänvirasto	3 522 000
Paikalliset syyttäjäyksiköt	34 224 000
Yhteiset menot	1 957 000
Yhteensä	39 703 000

Vuoden 2008 kertameno summaarisen rikosprosessin käyttöönottoon	-300
Eurojust-edustaja, siirto momentilta 25.01.01 (1 htv)	125
Muut muutokset	-1
Yhteensä	1 293

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 181 000 euroa)	1 274
Tuottavuustoimenpiteet	-119
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	314

2009 talousarvio	39 703 000
2008 II lisätalousarvio	631 000
2008 talousarvio	38 410 000
2007 tilinpäätös	34 211 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu on pysähtynyt ja vankien määrä on vuodesta 2006 lähtien vähentynyt. Vankiluvun arvioidaan vähenevän edelleen vuonna 2009.

Toiminnan laajuus

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Vankeja keskimäärin	3 551	3 470	3 450
— heistä koevapaudessa	22	50	100
Vapaudesta vankilaan tulleet	7 303	7 000	7 000
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	4 800	4 850	4 800
Täytäntöönpantaviksi tulevia yhdyskuntaseuraamuksia	5 520	5 500	5 500

Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Vankien terveydenhuolto, muu perushuolto ja vankien toiminnot järjestetään kustannustehokkaasti ja siten, että rangaistusta suorittavan edellytykset rikoksettomaan elämäntapaan paranevat. Vankien toimintakyvyn kehitystä rangaistusaikana seurataan järjestelmällisesti. Tavoitteena on, että vankeusvangeista keskimäärin 63 prosenttia osallistuu uusimisriskiä vähentäviin toimintoihin niin, että rangaistusajan sisällössä tulevat entistä paremmin huomioonotetuksi yksilölliset rikoksiin vaikuttavat tekijät.

Valtion viranomaisten sekä valtion ja kuntien yhteistyötä lisäämällä liitetään rangaistusaikaiset toimenpiteet yhteiskunnan eri palvelujärjestelmiin. Yhdistetään vuoden 2009 aikana Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihuoltolaitoksen hallinnot varmistaen kaikkien tehtäväalueiden häiriötön hoito ja viraston toimivuus muutostilanteessa. Rikosseuraamusvirastossa laaditaan suunnitelma vankipaikkojen määrän sopeuttamiseksi vankiluvun kehitykseen. Vanginkuljetuspalvelut ulkoistetaan niiltä osin kuin se on taloudellisesti perusteltua ja perustuslain mukaan mahdollista.

Tietoja henkilöstöstä

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Rangaistusten täytäntöönpano			
Henkilöstömäärä, htv	3 147	3 120	3 080
Keski-ikä	43,4	43,5	43,5
Naisten osuus, %	40	40	40
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	14,2	13,0	13,0

Tuottavuusohjelman mukainen säästövelvoite rangaistusten täytäntöönpanossa on 41 henkilötyövuotta vuonna 2009.

01. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 213 440 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää Vankeinhoitolaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot kertyvät oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista perittävistä maksuista annetun oikeusministeriön asetuksen (1493/2007) sekä

rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain (135/2001) perusteella.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2009 alustavasti seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Vankeinhoitolaitos

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Vankeusvangeista toiminnoissa (keskimäärin), %	58	63	63
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus rangaistusta suorittavien vankien työajankäytöstä, %	5,6	7,0	7,0
Rangaistusta suorittavista avolaitoksissa (keskimäärin), %	27	27	27
Valvotun koevapauden onnistuneesti suorittaneet, %	95	85	85
Vankilaturvallisuus			
— karkaamiset ja luvatta poistumiset/vuoden aikana vankilassa olleet, %	0,5	0,4	0,4
— poistumisluvalta palaamatta jääneet/vuoden aikana vankilassa olleet, %	2,0	2,1	2,0
Vankien terveyshuolto			
— tulotarkastus viimeistään 14 päivän kuluessa saapumisesta, % vangeista		100	100
Taloudellisuus (kustannukset/vanki, €)	51 118	54 000	55 000
Tuottavuus (vangit/henkilötyövuosi)	1,31	1,30	1,30
Henkilöstön koulutustasoindeksi	4,1	4,0	4,0

Kriminaalihuoltolaitos

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, %	82	85	85
Nuorisorangaistuksen loppuun suorittaneet, %	93	85	85
Rangaistusajan suunnitelma tehdään, % tuomituista	83	70	85
Taloudellisuus (toimintamenot/tuomitut, €)	2 662	2 890	2 850
Tuottavuus ((tuomiota suorittavat+lausuntoasiakkaat)/htv)	54	60	60
Henkilöstön koulutustasoindeksi	5,4	5,5	5,5

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vankeinhoitolaitos	187 105 000
Kriminaalihuoltolaitos	15 300 000
Rikosseuraamusvirasto	6 500 000
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	3 549 000
Tietotekniikkapalvelujen osto oikeushallinnon tietotekniikkakeskukselta	986 000
Yhteensä	213 440 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys[1)]
Bruttomenot	212 153	221 808	228 990
Bruttotulot	7 992	8 250	15 550
Nettomenot	204 161	213 558	213 440

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 251
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 790

[1)] Kaikki rikosseuraamusalan tulot nettobudjetoidaan vuodesta 2009 lähtien.

Vankeinhoitolaitoksen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	13 601	13 100	12 700
— muut tuotot	1 442	1 100	1 000
Tuotot yhteensä	15 043	14 200	13 700
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	5 120	5 200	-
Tuotot yhteensä	15 043	14 200	13 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	23 722	23 000	22 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 679	-8 800	-8 800
Kustannusvastaavuus, %	63	62	61
Hintatuki	4 812	2 000	2 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-3 867	-6 800	-6 800

Työtoiminnan arvioitu henkilötyövuosimäärä on 187 henkilötyövuotta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 533 000 euroa)	5 819
Tuottavuustoimenpiteet	-846
Vuokramenot	1 860
Tasokorotus	2 000
Tasokorotus (kertameno)	-500
Vankimäärän alenemisen vaikutus muuttuviin kustannuksiin	-1 260
Sakon muuntorangaistuksen käytön väheneminen	-900
Väliaikaisten siirtojen palautus momentilta 25.01.02	986
Aiemmin momentille 12.25.(40) tuloutettujen tulojen nettoutus	-7 300
Kihlakuntajärjestelmän purkamisesta johtuva siirto momentilta 25.20.01 (1 htv)	33
Muut muutokset	-10
Yhteensä	-118

2009 talousarvio	213 440 000
2008 II lisätalousarvio	2 759 000
2008 talousarvio	213 558 000
2007 tilinpäätös	202 700 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 euroa työsiirtolatöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön omistuksessa oleviin työkohteisiin, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai joihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu.

Selvitysosa: Tavoitteena on työllistää työsiirtolatyyppisissä avolaitoksissa keskimäärin 175 avolaitosvankia, minkä lisäksi kyseisiin laitoksiin sijoitetaan arviolta keskimäärin 25 laitoksen ulkopuolella siviilityössä tai opiskelemassa käyvää. Työllistämis- ja ylläpi-

tomenot ovat 27 000 euroa vankia kohti vuodessa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 625 000 euroa Suomenlinnassa sijaitsevan Helsingin avovankilan rakennushankkeeseen.

2009 talousarvio	6 025 000
2008 talousarvio	5 400 000
2007 tilinpäätös	5 400 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 312 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleisten vaalien ja valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta sekä vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 2009 toimitetaan europarlamenttivaalit. Vaalivalmiuden ylläpidon turvaavaa vaalitietojärjestelmän teknisen alustan uudistamista jatketaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 257 000 euroa palvelumaksuina oikeushallinnon tietotekniikkakeskukselle siirtona momentilta 25.01.02 ja 800 000 euroa siirtona momentilta 28.40.21.

2009 talousarvio	16 312 000
2008 talousarvio	6 078 000
2007 tilinpäätös	15 569 719

Pääluokka 26
SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka tehtävänä on vastata:

— yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ohjaamisesta, rajaturvallisuudesta sekä siviilikriisinhallinnan koulutuksesta ja kotimaan valmiuksista

— Suomen kansalaisuutta, maahanmuuttoa, kotoutumista ja kansainvälistä suojelua koskevista asioista sekä hyvien etnisten suhteiden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Hallinnonalan strategiset tavoitteet ovat:

— vahvistaa myönteistä turvallisuuskulttuuria sekä parantaa edellytyksiä onnettomuuksien ja rikosten ennaltaehkäisyyn

— edistää aktiivisella yhteistyöllä maahanmuuttajien hyvää kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä toteuttaa kokonaisvaltaista ja johdonmukaista maahanmuuttopolitiikkaa

— edistää hyviä etnisiä suhteita, syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä rasismia

— lisätä valmiuksia laajentuvalle siviilikriisinhallinnalle. Turvallisuuden lisäksi painopisteinä ovat demokratia, tasa-arvo ja hyvä hallinto

— uudistaa ja yhtenäistää hallitusti hallinnonalan menettelytavat ja toimintakulttuurit.

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen kehitys ja turvallisuus nivoutuvat yleiseen kansainväliseen kehitykseen. Maantieteellisen etäisyyden merkitys on vähentynyt. Maailmantalouteen vaikuttavien ilmiöiden ja erilaisten turvallisuustilanteiden vaikutukset välittyvät nopeasti laajalle alueelle. Keskinäisriippuvuuden kasvaessa tilanteiden hallinta kansallisin keinoin on vaikeutunut. Suomelle keskeisin kansainvälinen vaikuttamiskanava EU on muuttunut haastavammaksi laajentumisen ja perustuslakisopimuksen viivästymisen myötä.

Maailmantalouden kasvuvauhti on alkanut hidastua ja kansainvälisen talouden epävarmuus on lisääntynyt. Venäjä on merkittävässä asemassa Euroopan unionin energiatarpeen kannalta. Euroopan unionin yleinen kilpailukyky on merkittävässä roolissa Suomen kehityksen kannalta. Myös Suomen suhdanteet ovat heikkenemässä. Tämä koskee myös keskipitkän aikavälin talouskasvun edellytyksiä. Globalisaatio luo edelleen epävarmuutta mm. nopeiden yritysrakennemuutosten ja tuotantoyksiköiden siirtojen johdosta.

Euroopan unionin muutoshaasteisiin pyritään vastaamaan ns. Lissabonin sopimuksella, jolla muutetaan nykyisiä perussopimuksia. Sopimuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2009 alusta. Uudistussopimus luo paremmat edellytykset EU:n sisäisen turvallisuuden parantamiselle.

Kansainvälisen yhteistyön merkitys lisääntyy edelleen, koska sen avulla voidaan vaikuttaa asioiden ja kriisien kehittymiseen varhaisessa vaiheessa. Vuonna 2009 hyväksyttävää Haagin ohjel-

maa seuraava monivuotisen ohjelman sisältö vaikuttaa uudistussopimuksen voimaantulon ohella eniten EU:n oikeus- ja sisäasioiden lähivuosien kehitykseen.

Yhteisen maahanmuuttopolitiikan luominen on yksi unionin keskeisimmistä välineistä globalisaation ja kansainvälistymisen muutoshaasteiden hallinnassa. Yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa on kehitetty Tampereen ja Haagin ohjelmien mukaisesti.

Kansainväliset muuttovirrat kasvavat ja monipuolistuvat. Ihmisten liikkuminen lisääntyy Euroopan unionin sisällä Euroopan unionin ja Schengenin alueen laajennettua vuonna 2007. Euroopan unionin ulkorajan merkitys ja rajaturvallisuuden haasteet kasvavat. Euroopan unionin ja Venäjän välillä sovitut viisumikäytännön helpotukset asettavat huomattavia haasteita tarkastustoiminnalle. Erityisesti Suomen konsulitoimipaikoissa ja edustustoissa tehtävän valvonnan ja arvioinnin merkitys korostuu. Myös sisärajojen yli tapahtuvaan liikkumiseen joudutaan kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota. Suomi on edelleen laittoman maahantulon ja ihmiskaupan osalta pääasiassa kauttakulkumaa.

Väestö vanhenee nopeasti erityisesti teollistuneissa länsimaissa ja eläkeläisten suhteellinen osuus kasvaa. Työvoiman maahanmuutolla voidaan osittain lievittää työvoiman vähenemisen vaikutuksia työmarkkinoilla. Työvoiman liikkuminen on kahdensuuntaista, myös Suomesta siirtyy osaavaa työvoimaa muualle.

Työperäinen maahanmuutto tulee kasvamaan Suomessa huomattavasti seuraavina vuosina. Se vaatii paitsi muutosta viranomaispalveluissa, myös muutosta suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, joka vaikuttaa maahanmuuttajien lisäksi myös työ-, asuin- ja muihin lähiyhteisöihin. Myönteistä kehitystä edesauttaa maahanmuuttajien nopea työllistyminen ja järjestäytyminen sekä tuki heidän järjestöilleen.

Turvapaikkahakemusten määrä on laskenut merkittävästi vuodesta 2004, mikä vastaa suuntausta lähes kaikissa länsimaissa. Kehitykseen arvioidaan vaikuttavan toisaalta tiukentuneet rajavalvontatoimet ja toisaalta laillisten maahanmuuttotapojen helpottuminen. Suojelujärjestelmiä kehitetään edelleen sopimuksin ja lisäämällä kansainvälistä yhteistyötä. Suomessa on varauduttava myös laajamittaiseen maahantuloon. Tällainen tilanne voi syntyä yhteiskunnallisen kriisin, luonnonmullistuksen, ympäristökatastrofin tai aseellisen selkkauksen seurauksena.

Erityisesti Viron ja Venäjän järjestäytyneellä rikollisuudella on voimakas vaikutus Suomen rikollisuustilanteeseen. Järjestäytynyt rikollisuus on laajentanut toimintaansa, on aktiivinen kaikilla vakavan rikollisuuden aloilla ja pitää yllä markkinoita myös muulle rikollisuudelle. Tietoverkkoihin on syntynyt huomattavat mittasuhteet saavuttanut rikollinen infrastruktuuri. Uhka ei enää pelkästään kohdistu palvelun tuottajaan vaan myös palvelun käyttäjään.

Kansainvälisen terrorismin osalta on varauduttava pitkäaikaiseen epävakauteen. Suomeen kohdistuvien terroritekojen uhkaa on kokonaisuudessaan pidettävä melko vähäisenä. On kuitenkin varauduttava siihen, että loukkaaviksi koetut toimintatavat voivat joissain tapauksissa nopeuttaa terroritekoon johtavaa radikalisoitumisprosessia ääriryhmien keskuudessa.

Suomen stabiili turvallisuustilanne, toimiva infrastruktuuri, korkeatasoinen koulutusjärjestelmä ja ympäristö ovat kilpailutekijöitä, joiden rooli kasvaa tulevaisuudessa.

Suomen talouteen vaikuttavat mm. lähialueiden kasvavat markkinat ja erityisesti Venäjän asema tulee korostumaan. Venäjälle suuntautuva läpikulkuliikenne on edelleen kasvussa sekä maa- että merikuljetusten osalta. Öljynkuljetukset ovat määrällisesti kasvaneet merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana ja meriliikenteen kasvun ennustetaan jatkuvan. Myös maitse kuljetettavan tavaraliikenteen ennustetaan kasvavan.

Suuria omaisuus- tai ympäristövahinkoja aiheuttavien onnettomuuksien tai niihin verrattavien tilanteiden riski kasvaa. Keskeisiä tekijöitä ovat ilmastonmuutos, meriliikenteen kasvu ja yhteiskunnan toimintojen keskittyminen yhä suuremmiksi yksiköiksi ja järjestelmiksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Sisäasiainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmisteluun liittyen toiminnalleen seuraavat alustavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2009:

Poliisitoimi, pelastustoimi ja rajavartiolaitos osallistuvat omalta osaltaan kansallisen kilpailukyvyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen, jonka tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa. Sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet vahvistetaan sisäisen turvallisuuden ohjelmassa.

Poliisitoimi

Poliisitoimen osalta painotetaan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa, ääriliikkeiden nousun estämistä, terrorismin torjuntaa, tietoturvaverkkorikollisuuden torjuntaa sekä laittoman maahantulon ja ihmiskaupan estämistä.

Kehityskuvaaja

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Rikosten määrä/kaikki rikokset, enintään	815 216	760 000	760 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	83	94	94
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	129	138	138

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on:

Suomen rajaturvallisuus on parhaalla tasolla Euroopassa. Turvallisimmat ja sujuvimmat liikenneyhteydet Venäjän ja Euroopan unionin välillä kulkevat Suomen rajojen kautta. Rajavartiolaitoksen panos Euroopan unionin ulkorajastrategian kehittämisessä ja eurooppalaisen yhteisvastuun toteuttamisessa on vahva.

Rajavartiolaitoksen toiminta lisää monipuolisesti kansalaisten turvallisuutta, erityisesti rajamaakunnissa ja saaristossa.

Suomen meripelastusjärjestelmä on Itämeren luotettavin. Rajavartiolaitoksen panos merellisen ympäristöturvallisuuden edistämiseksi on vahva. Toimintavalmius merellisten monialaonnettomuuksien varalta on hyvä.

Yhteiskunnan turvaamiseksi Rajavartiolaitos kykenee toimimaan kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, myös sodan aikana. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnonoloissa.

Tunnusluku/mittari[1)]	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	-	-	100
Vaikuttavuus (ind)	-	-	100
Kustannusvaikuttavuus (ind)	115	102	100

[1)] Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitearvot on määritelty ensimmäistä kertaa vuoden 2009 talousarvioesitykseen. Vuoden 2007 tunnuslukujen arvot ja arvio vuodelle 2008 on määritetty niiltä osin kuin tunnuslukujen laskemiseen on ollut käytettävissä tilastotietoa. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osa-alueiden raportointi tehdään valtion tulostietojärjestelmässä (Netra).

Pelastustoimi

Tavoitteena on hyvä turvallisuuskulttuuri ja tehokas pelastustoimen järjestelmä.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tulipalojen määrä (pl. metsä- ja maastopalot) (kpl)	11 310	<11 000	<9 900
— josta rakennuspalojen määrä (kpl)	4 025	<4 000	<3 850
Palokuolemien määrä, enintään (hlö)	90	< 90	<90
Rakennuspaloista aiheutuneiden palovahinkojen korvausten arvo, milj. euroa[1)]	160	<160	<160
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä[2)]	-	94,0	-

[1)] Lähde: FK

[2)] Lähde: Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi. Vuoden 2005 toteutuma: 97 % asukkaista.

Hätäkeskustoiminta

Hätäkeskuslaitoksen tavoitteena on omalla toimialallaan tuottaa turvallisuutta sekä edistää terveyttä ja toimintakykyä välittämällä kiireellisissä tilanteissa välitöntä apua.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (x %:ssa hätäpuheluista)	77	80	86
Hätänumeron 112 tunnettuus on hyvä			
Väestöstä yleisen hätänumeron tuntee, %	95	96	96

Maahanmuutto

Kehitetään ja edistetään työvoiman maahanmuuttoa sekä torjutaan laitonta maahanmuuttoa ottaen huomioon väestökehitys ja siitä aiheutuva työvoiman tarve. Varmistetaan kansainvälisen suojelun ja ihmisoikeuksien toteutuminen menettelyssä, vastaanotossa ja ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Parannetaan kotouttamisen vaikuttavuutta ja tehostetaan sen ohjausta. Syrjimättömyyden ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen periaatteet sisällytetään kaikkeen toimintaan.

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa (%)[1)]	>95	>95	>95
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa, enintään kk[2)]	3,2	2	2

[1)] Tavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelyvirheen on alle 5 % valitusten kokonaismäärästä. Niitä päätöksiä, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan olosuhteiden muuttumisen perusteella, ei oteta tässä huomioon.

[2)] Oleskeluluvan myöntämisen tiedoksisaannista kuntaan muuttoon kuluva aika.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 93 henkilötyövuotta.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Jokaisen ihmisen tasa-arvoinen ja syrjimätön kohtelu on kaiken toiminnan lähtökohta ja jokaisen perusoikeus, mikä otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Sisäasiainministeriön henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma on valmistunut, ministeriön tasa-arvotyöryhmä on asetettu ja toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman sekä yhdenvertaisuussuunnitelman laadinnasta on sovittu. Etnisten suhteiden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä rasismin ehkäisy otetaan huomioon annettavassa koulutuksessa.

Laillisuusvalvontaa ja oikeudellisen päätöksenteon laadunvalvontaa kehitetään edelleen sen varmistamiseksi, että kaikki ihmiset saavat hallintomenettelyssä, hallintolainkäytössä ja rikosten esitutkintamenettelyssä tasapuolisen kohtelun sukupuoleen, ikään, rotuun, kansalaisuuteen ja etniseen taustaan katsomatta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
26.20.70	*Ilma- ja vartioalusten hankinta* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	23,448	-

Hankintojen tarkempi aikataulutus riippuu toimittajilta kevään 2008 aikana saaduista tarjouksista. Tilaukset tehdään tarjousten perusteella. Hankittavien partioveneiden määrä tarkennetaan tilauksen valmistelun yhteydessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**77 961**	**95 987**	**96 546**	**559**	**1**
01.	Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 582	28 554	23 128	- 5 426	- 19
02.	Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 239	1 100	100	- 1 000	- 91
03.	Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	17 992	25 234	7 242	40
20.	Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	5 212	2 632	1 561	- 1 071	- 41
22.	EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	—	10	10	—	—
29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	41 928	44 000	44 700	700	2
65.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	—	1 699	1 813	114	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
10.	**Poliisitoimi**	**616 918**	**637 466**	**662 561**	**25 095**	**4**
01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	614 775	634 966	660 061	25 095	4
20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 143	2 500	2 500	—	—
20.	**Rajavartiolaitos**	**201 344**	**215 247**	**230 021**	**14 774**	**7**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	201 158	209 929	217 511	7 582	4
70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	—	5 318	12 510	7 192	135
(74.)	Rakentaminen (kiinteä määräraha)	186	—	—	—	—
30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskukset**	**73 420**	**83 792**	**86 881**	**3 089**	**4**
01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 453	13 711	15 970	2 259	16
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 987	53 571	53 901	330	1
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	2 970	3 000	3 500	500	17
31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 510	3 510	3 510	—	—
43.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	5 500	10 000	10 000	—	—
40.	**Maahanmuutto**	**92 965**	**85 282**	**92 890**	**7 608**	**9**
01.	Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 271	14 343	13 668	- 675	- 5
02.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	8 305	7 587	7 670	83	1
20.	Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	387	900	900	—	—
30.	Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	5 745	9 300	9 300	—	—
63.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	65 257	53 152	61 352	8 200	15
	Yhteensä	**1 062 608**	**1 117 774**	**1 168 899**	**51 125**	**5**
	Henkilöstön kokonaismäärä	15 581	15 481	15 588		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriö rakentaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti turvallista, vastuullista ja välittävää Suomea edistämällä moniarvoisuutta, yhdenvertaisuutta ja maahanmuuttoa. Sisäasiainministeriön vision mukaan Suomi on Euroopan turvallisin ja moniarvoisin maa, jonka kansainvälistä kilpailukykyä tukevat aktiivinen maahanmuuttopolitiikka sekä kokemus yhdenvertaisuuteen perustuvasta ja turvallisesta yhteiskunnasta.

Sisäasiainministeriö arvostaa toiminnassaan luotettavuutta, muutos- ja yhteistyökykyisyyttä sekä avoimuutta.

Sisäasiainministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen sekä maahanmuuttohallinnon ja kotouttamisen toiminnallisia tavoitteita ja toimintalinjauksia, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen perusteluissa.

Toteutetaan valtioneuvoston hyväksymää, sisäasiainministeriön johdolla valmisteltua sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Ohjelmassa kuvataan sisäisen turvallisuuden keskeiset haasteet. Tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa vuonna 2015. Ohjelmassa määritellään poikkihallinnolliset linjaukset ja toimenpiteet, joiden avulla tavoitteeseen pyritään. Tehokkaita toimenpiteitä kohdistetaan ohjelman mukaan esim. rasististen rikosten selvittämiseen, tietoverkkorikollisuuden torjuntaan, lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan, suuronnettomuuksien hallintaan sekä syrjäytymisen torjuntaan.

Siviilikriisinhallinta

Edistetään Suomen valmiuksia osallistua kansainvälisen kriisinhallinnan tehtäviin tiivistämällä yhteistyötä sotilaallisen ja siviilivoimavarojen käytössä, vahvistamalla siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia ja tehostamalla kokonaisvaltaisuutta siviilikriisinhallintatoiminnoissa. Siviilikriisinhallinnassa ulkomailla ministeriöiden (SM, UM, PLM) välistä koordinaatiota parannetaan. Siviilikriisinhallintaa vahvistetaan toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti laadittua siviilikriisinhallinnan kansallista strategiaa sekä ottamalla huomioon turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon hyväksytyt linjaukset.

Ylläpidetään ja kehitetään siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia osana Suomen osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan.

Siviilikriisinhallintakoulutus ja -tutkimustoiminta on keskitetty Kriisinhallintakeskukseen Kuopioon. Vuoden 2008 kesällä on siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksiin liittyvät operatiiviset tehtävät siirretty sisäasianministeriöstä Kriisinhallintakeskukseen Pelastusopistolle. Samalla vahvistettiin sisäasiainministeriön strategisen ohjauksen roolia valtioneuvoston piirissä. Lisäksi tutkitaan mahdollisuuksia Kriisinhallintakeskuksen osalta tiivistää ja syventää yhteistyötä sotilaallisen kriisinhallinnan kanssa liittyen edellä mainittuun eri hallinnonalojen väliseen yhteistyön tiivistämiseen.

Sisäasiainhallinnon palvelukeskus

Palvelukeskuksen tavoitteena on parantaa hallinnon tuottavuutta ja laatua sekä samalla mahdollistaa voimavarojen suuntaaminen virastojen ydintehtäviin. Talous-, henkilöstö- ja yhteyspalvelujen osalta tavoitteena on, että tuottavuus kasvaa vuoteen 2012 mennessä keskimäärin 35 %. Samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys pyritään säilyttämään vähintään nykyisellä tasolla. Palvelukeskus tuottaa palveluja oman hallinnonalan ohella myös mm. valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloille.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja tietojärjestelmien yhtenäistämistä tehdään yhteistyössä muiden palvelukeskusten ja Valtiokonttorin kanssa. Neljä palvelukeskusta yhdistyvät yhdeksi valtion palvelukeskukseksi vuonna 2010.

Hallinnon tietotekniikkakeskus

Hallinnon tietotekniikkakeskus (HALTIK) on aloittanut toimintansa 1.3.2008.

HALTIK on jatkuvan toiminnan operatiivinen keskus, joka tuottaa sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton tarvitsemat tieto- ja viestintätekniset palvelut. Keskus vastaa myös hallinnonalan tietojärjestelmien keskeisestä kehittämistyöstä ja strategisten järjestelmien ylläpidosta. Keskuksen päätoimipaikkana on Rovaniemi. Tietotekniikkakeskuksella on useita sivutoimipaikkoja.

Hallinnon tietotekniikkakeskuksen henkilöstömäärä vuoden 2008 lopussa on noin 310 henkilöä, joista 130 henkilöä Rovaniemellä ja muut viraston eri toimipisteissä.

01. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 128 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) siviilikriisinhallinnan koulutustoimintaan

2) EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen sekä

3) toimitilojen vuokramenoihin työ- ja elinkeinoministeriöön sekä valtiovarainministeriöön 1.1.2008 siirtyneiden henkilöiden osuutena.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmisteluun liittyen toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ministeriön strategiatyö on tavoitteellista ja toimintaa ohjaavaa. Jatketaan ministeriön strategiatyön uudistamista.

— Ministeriön toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.

— Toteutetaan hallinnonalan osalta sekä muiden ministeriöiden kanssa yhteistyö hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi sellaisten toimintasektoreiden osalta, joiden voidaan katsoa kuuluvan ensisijaisesti sisäasiainministeriön vastuualueelle.

— Ministeriön ja sen hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelu sekä seuranta on systemaattista ja kokonaisvaltaista. Suunnittelu- ja seurantajärjestelmää kehitetään ja selkeytetään.

— Ministeriön lainsäädäntötyö täyttää valtioneuvoston asettamat laatuvaatimukset. Vahvistetaan suunnitelmallisuutta, yhteistyötä ja osaamista lainsäädännön valmistelussa.

Toiminnallinen tehokkuus

— Luodaan edellytyksiä ministeriön tuottavuuden paranemiselle. Toteutetaan ministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman mukaisia hankkeita.

Henkisten voimavarojen kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuodet	318,0	273,0	267,0
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,6	enintään 7,6	enintään 7,6
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,4	vähintään 3,35	vähintään 3,35

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kuuden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	18 669	29 054	23 628
Bruttotulot	272	500	500
Nettomenot	18 397	28 554	23 128
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 488		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 673		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-20
Siirto momentilta 28.20.02	70
Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen	-5 800
Tuottavuustoimet	-75
Palkkojen tarkistukset	821
Vuokramenojen vähennys	-400
Siirto 4 htv momentille 26.01.03	-195
Siirto 1 htv momentilta 26.40.01	67
Siirto 2 htv momentille 26.40.01	-92
Siviilikriisinhallinta	200
Muut muutokset	-2
Yhteensä	-5 426

2009 talousarvio	23 128 000
2008 II lisätalousarvio	45 000
2008 talousarvio	28 554 000
2007 tilinpäätös	21 582 000

02. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 000 euroa.

Selvitysosa: Talous-, henkilöstö- ja yhteyspalvelujen osalta tavoitteena on, että tuottavuus kasvaa vuoteen 2012 mennessä keskimäärin 35 %. Samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys pyritään säilyttämään vähintään nykyisellä tasolla.

Tunnusluvut	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Suoritteet			
Ostolaskut, lkm	373 640	395 200	456 000
Matkalaskut, maksutapahtuma, lkm	104 344	113 200	126 900
Myyntilaskujen lkm	49 567	67 500	79 200
Palkkalaskelmien lkm	364 695	385 100	428 000
Palkkiolaskelmien lkm	21 211	27 500	31 000
Hoidettujen palvelussuhteiden lkm	19 186	22 900	25 800
Henkilöä keskitetyn puhelunvälityksen piirissä	5 800	18 000	18 000
Taloudellisuus			
Ostolasku, €/suorite	3,98	5,60	5,60
Matkalasku, €/suorite	0,40	3,32	3,32
Myyntilasku, €/suorite	10,89	8,98	8,18
Palkkalaskelma, €/suorite	5,10	5,04	5,51
Palkkiolaskelma, €/suorite	14,11	14,79	13,32
Palvelusuhde, €/suorite	235,45	226,23	228,68
€/välitystapahtuma	4,49	1,39	0,89

Tuottavuus			
Ostolaskut/htv	18 636	18 650	18 650
Matkalaskut, maksatus/htv	134 953	145 000	145 000
Myyntilaskut/htv	7 910	8 300	8 800
Palkkalaskelmat/htv	15 238	16 200	15 300
Palkkiolaskelmat/htv	5 708	5 400	6 300
Palvelusuhde/htv	341	270	270
Välitystapahtumaa/htv	32 317	50 000	75 000
Palvelukyky ja suoritteiden laatu			
Asiakastyytyväisyys, talouspalvelut (1—5)	3,72	3,75	3,75
Asiakastyytyväisyys, henkilöstöpalvelut (1—5)	3,79	3,80	3,80
Asiakastyytyväisyys, yhteyspalvelut (1—5)	3,65	3,70	3,70
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet yhteensä	164	212	245
— Johto ja kehittämisyksikkö	10	11	11
— Talouspalvelut	63	84	98
— Henkilöstöpalvelut	78	88	100
— Yhteyspalvelut	14	29	36
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,6	7,6	7,6
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,17	3,3	3,3
Koulutuspäivät/htv	3,1	6	6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	8 886	11 269	14 511
Bruttotulot	737	10 169	14 411
Nettomenot	8 149	1 100	100
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 092		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 182		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 000 000 euroa yhteyspalveluyksikön budjettirahoituksen johdosta.

2009 talousarvio	100 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	1 100 000
2007 tilinpäätös	9 239 000

03. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 234 000 euroa.

Selvitysosa: Valtion palvelukeskusmuodossa toimivan tietotekniikkakeskuksen toiminta rahoitetaan momentin rahoituksella vuoden 2010 loppuun saakka, jonka jälkeen keskuksen rahoitus muodostuu palvelusopimuksiin perustuvista palvelumaksuista. Tietotekniikkakeskus tuottaa hallinnonalan virastoille ICT-palveluina mm. työasema- ja lähiverkkopalveluja, tietoliikennepalveluja, tietojärjestelmien ylläpito- ja kehityspalveluja sekä keskitettyä käyttöoikeuksien hallintaa ja HelpDesk-toimintaa. Tietotekniikkakeskus tuottaa lisäksi myös poliisin keskeisten tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämispalveluja sekä niihin liittyviä konesali- ja tietoliikennepalveluja.

Tietotekniikkakeskuksen perusrahoituksen kokonaismäärä vuonna 2009 on yhteensä 31,3 milj. euroa, josta määrärahasiirtojen osuus on noin 25,2 milj. euroa ja hallinnonalan sisäisten palvelusopimusten kautta rahoitettava määrä arviolta 6,1 milj. euroa. Rahoitus kohdistuu asiakasvirastoihin arviolta seuraavasti: poliisi 5 450 000 euroa, sisäasiainministeriö 510 000 euroa, Rajavartiolaitos 100 000 euroa ja Hätäkeskuslaitos 50 000 euroa. Palvelusopimuksilla tuotetaan asiakasvirastojen tietojärjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä sekä niihin liittyviä palveluja. Edellisen lisäksi tietotekniikkakeskus vastaa poliisin kehityshankkeiden ja julkisen hallinnon verkkoturvallisuushankkeen toteutuksesta.

Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimitilahanke (HATO) toteutetaan vuoden 2011 loppuun mennessä. Viraston toimintaa rahoitetaan myös erillisillä palvelusopimuksilla, jotka sisältävät asiakasvirastojen tietotekniikan erikseen määriteltyjä palveluja.

Sisäasiainministeriö asettaa Hallinnon tietotekniikkakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Tulosmittarit	2007[1)] toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Asiakastyytyväisyys (1—5 asteikolla)	3,73	3,5	3,5
Keskeisten järjestelmien saatavuus, %[2)]			
— virka-aikana	99,87	99	99
— 24/7	99,95	98	98
Runkoverkon ulkomuuriin pysäytetyt hyökkäykset, %	100	100	100
Suodatetut roskapostit/%-osuus kaikista roskapostiviesteistä	ei ole mitattu	98	98
HelpDeskin vastaamat puhelut, %	94,33	90	90
Palvelutasojen saavuttaminen, %	ei ole mitattu	ei mitata	90
HALTIKin vastuulla olevien pr. eteneminen suunnitellusti, %[3)]	ei ole mitattu	80	80
Suoritteet/Tuotokset			
Tuettujen työasemien määrä	-	14 350	14 350
Taloudellisuus			
Myönnetty kehysmääräraha/aktiivinen käyttäjätunnus	1 030 €	1 020 €	1 450 €

[1)] Vuoden 2007 luvut koskevat PTHK:n toimintaa.

[2)] Pois lukien sovitut huoltotoimenpiteet, jolloin mittari kuvaa järjestelmien palvelimien toimivuutta.

[3)] Sisältää myös keskeisten kehittämishankkeiden suunnitellun toteutumisen alkuperäisen ohjausryhmän hyväksymän suunnitelman mukaisesti (arvioidaan laatukatselmoinneissa).

Henkiset voimavarat	2007[1)] toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuodet, lkm	173	280	300
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	69	70	70
Henkilöstö yhteensä, lkm	**174**	**303**	**305**
— josta vakinaisessa palvelussuhteessa	141	283	277
Naisia, %-osuus	34,1	35	35

[1)] Vuoden 2007 luvut koskevat PTHK:n toimintaa.

Vuoden 2009 tavoitteissa tapahtuu lievä alenema vuoteen 2007 verrattuna, joka johtuu HALTIKin käynnistymisvaiheen aiheuttamasta palvelutuotannon laadun alenemasta. HALTIKin toiminnan ja tuotantojärjestelmän

vakiintumisen jälkeen palataan palvelukykyja laatutavoitteissa vuoden 2007 tasolle.

Keskeisten järjestelmien määritykset ja saatavuudet on kuvattu HALTIKin palvelukuvauksissa ja niiden liitteissä. Kriittisten järjestelmien määritykset ja saatavuudet on kuvattu HALTIKin ja asiakkaan palvelusopimuksessa ja niiden tavoitetason tulisi olla vähintään 99,5 %.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan asiakasvirastoihin kohdistetulla kyselyllä. Muita palvelukykyä ja laatua kuvaavia mittareita seurataan joko järjestelmistä saatavilla mittaritiedoilla tai palvelutuotannon raporttien tietojen perusteella. HALTIKin vastuulla olevien projektien etenemistä arvioidaan puolueettomilla laatukatselmoinneilla.

Hallinnon tietotekniikkakeskuksen perustoiminnan taloudellisuutta seurataan myönnetyn kehysrahoituksen suhteella käytössä oleviin käyttäjätunnuksiin verrattuna. Keskuksen palvelujen piirissä tulee olemaan n. 20 500 aktiivista käyttäjätunnusta vuonna 2009. HALTIKin toimintaa kuvaavia mittareita kehitetään vuosien 2008—2009 aikana vastaamaan paremmin keskuksen toiminnan kuvausta. Mittareiden kehittäminen on osa keskuksen toiminnan vakiinnuttamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	19 992	28 234
Bruttotulot	2 000	3 000
Nettomenot	17 992	25 234

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Aineet ja tarvikkeet	700 000
Henkilöstökulut	14 199 000
Vuokrat	1 500 000
Palvelut	5 635 000
Muut kulut	3 000 000
Investoinnit	200 000
Yhteensä	25 234 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	467
Siirto 4 htv momentilta 26.01.01	195
Siirto 1 htv momentilta 26.01.20	50
Siirto momentilta 26.10.01	600
Siirto 61 htv momentilta 26.10.01	3 050
Siirto 29 htv momentilta 26.20.01	1 450
Siirto 1 htv momentilta 26.30.01	50
Siirto 1 htv momentilta 26.30.02	50
Tasokorotus	1 330
Yhteensä	7 242

2009 talousarvio	25 234 000
2008 II lisätalousarvio	3 380 000
2008 talousarvio	17 992 000

20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 561 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon runkoverkon ja yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Runkoverkko	200 000
Strateginen ohjaus	250 000
Asiankäsittelyjärjestelmät	310 000
Sähköposti	170 000
Talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmät	40 000
Muut järjestelmät	250 000
Sähköinen asiointi	100 000
Tietoturvallisuus	100 000
Muut tietohallintomenot	141 000
Yhteensä	1 561 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto 1 htv momentille 26.01.03	-50
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-21
Muut muutokset	-1 000
Yhteensä	-1 071

2009 talousarvio	1 561 000
2008 talousarvio	2 632 000
2007 tilinpäätös	5 212 000

22. EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin mukaisiin yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevan puiteohjelman 2007—2013 alaisten erityisohjelmien mukaisesti toteutettaviin hankkeisiin (Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 435/2007/EY, 573/2007/EY, 574/2007/EY, 575/2007/EY) ja

2) teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan ja näihin tehtäviin kohdennettavan sisäasiainministeriön hallinnonalan eri virastojen, enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan, henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentti on nettobudjetoitu Euroopan unionin rahoitusosuuksien osalta.

Selvitysosa: Yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskeva puiteohjelma koostuu neljästä erityisohjelmasta (rahastosta): Euroopan pakolaisrahasto, paluurahasto, ulkorajarahasto sekä kotouttamisrahasto. Puiteohjelman hallinnointi- ja valvontajärjestelmiä koskevat jäsenvaltion velvollisuudet on määritelty rahastoja koskevissa päätöksissä. Sisäasiainministeriö vastaa rahastojen kansallisesta hallinnoinnista. Rahastoille yhteisen kansallisen hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksen mukaisesti ministeriöön on nimetty vastuu-, todentamis- ja tarkastusviranomainen.

Ensimmäiset maksuosuudet maksetaan vuonna 2008. Rahastosta myönnetään tukea pääsääntöisesti enintään kolme vuotta kestäville hankkeille. Euroopan yhteisöjen komissio on määrittänyt Suomelle seuraavat rahastokohtaiset palaumat vuodelle 2009.

EU:n tukiosuudet rahastoittain (euroa)

	2007—2008	2009
Pakolaisrahasto	1 425 000	1 309 000
Ulkorajarahasto	10 184 000	5 286 000
Kotouttamisrahasto	1 638 000	966 000
Paluurahasto	630 000	712 000
Yhteensä	13 877 000	8 273 000

Kansallinen vastinrahoitus on budjetoitu momenteille 26.01.01, 26.20.01 ja 26.40.01, 02, 20 ja 63. Momentille 26.20.70 on lisäksi budjetoitu EU:n tukiosuus (ulkorajarahasto) 3,8 milj. euroa.

Rahoitusohjelmilla pyritään edistämään Haagin ohjelmassa määriteltyjen tavoitteiden toteutumista.

Pakolaisrahastosta tuetaan turvapaikanhakijoiden vastaanotto-olosuhteiden kehittämistä, turvapaikkaprosessia, pakolaisten uudelleensijoitusohjelmia ja pakolaisten integroitumista yhteiskuntaan.

Ulkorajarahastosta tuetaan toimia, joilla kehitetään maahantuloa edeltäviä tarkistuksia, viisumien myöntämistä rajoilla, maahantulon sujuvuutta siihen oikeutetuille henkilöille, laittoman maahantulon vähentämistä ja yhteistyötä kolmansien maiden kanssa.

Kotouttamisrahasto kohdentuu kolmansien maiden kansalaisten maahanmuuttoon ja integraation tukemiseen pois lukien pakolaiset (myönteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat, kiintiöpakolaiset ja tilapäistä suojelua saavat henkilöt). Rahaston avulla kehitetään kansallisia maahanmuuttostrategioita niin, että integraatio nähdään kaksisuuntaisena prosessina, jossa sekä uusien tulijoiden valmiuksia integroitua että vastaanottavan maan kykyä tuottaa heidän tarvitsemiaan palveluita kehitetään

tasapuolisesti ja vaikutetaan myönteisen asenneilmaston syntymiseen.

Paluurahasto on tarkoitettu laittomasti maassa oleskelevien ulkomaalaisten palauttamiseen, turvapaikanhakijoiden, jotka eivät ole vielä saaneet päätöstä, vapaaehtoisen paluun tukemiseen ja pakolaisten vapaaehtoisen paluun avustamiseen. Tavoitteena on ns. integroitu ja tehokas paluustrategia, jossa eri vaiheiden toimenpiteet (yhteistyö edustustojen ja kolmansien maiden maahanmuuttoviranomaisten kanssa, informaation jakaminen, paluu/palauttamisprosessi ja uudelleenintegroitumisen tukitoimet) nivoutuvat tulokselliseksi kokonaisuudeksi.

2009 talousarvio	10 000
2008 talousarvio	10 000

29. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 700 000 euroa.

2009 talousarvio	44 700 000
2008 talousarvio	44 000 000
2007 tilinpäätös	41 928 262

65. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 813 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, Europol, FATF, Schengen C-SIS, SISNET, FIUNET, IGC, IOM, ICMPD ja COSPAS-SARSAT) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälinen yhteistyö ja sen kehittäminen muuttuvia vaatimuksia vastaavaksi on merkittävä osa poliisin toimintaa. Poliisi osallistuu aktiivisesti kaikkeen poliisin kansainväliseen toimintaan. Erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla.

Kansainvälistä poliisiyhteistyötä ja rikostorjuntatyötä edistäviin hankkeisiin osallistutaan erityisesti EU:n ja lähialueyhteistyön piirissä, mutta huomiota kiinnitetään myös esimerkiksi YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen. Merkittävä rikostorjuntatyötä edistävä hanke on ns. Prümin sopimus, jonka toimeenpanoa edistetään resurssien mahdollistamissa rajoissa.

IGC:ssä[1] käsitellään kaikkia kansainvälisten maahanmuuttovirtojen hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Suomi toimii IGC:n puheenjohtajamaana vuosina 2009—2010. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD[2] on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävää maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

Määrärahan arvioitu käyttö	**€**
Interpol	550 000
Europol	810 000
FATF	16 000
Schengen C-SIS	60 000
SISNET	65 000
FIUNET	29 000
IGC	82 000
IOM	165 000
ICMPD	4 000
COSPAS-SARSAT	32 000
Yhteensä	1 813 000

2009 talousarvio	1 813 000
2008 talousarvio	1 699 000

[1] Inter-governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

[2] International Centre for Migration Policy Development

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä estää ennalta rikoksia, selvittää niitä ja saattaa ne syyteharkintaan.

Poliisin tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa, jonka takeena on ammattitaitoinen, palvelualtis, luotettava, yhteistyökykyinen ja tehokkaasti organisoitu poliisi.

Poliisilaitosten määräksi on päätetty 24. Hallintorakenteen uudistusta jatketaan siten, että se kohdistuu myös poliisin ylijohtoon, poliisin lääninjohtoihin, poliisin valtakunnallisiin yksiköihin sekä Helsingin poliisilaitokseen. Uudistuksessa siirretään voimavaroja hallinnosta palveluihin, varmistetaan poliisipalvelujen saatavuus koko maassa sekä turvataan ruotsinkieliset poliisipalvelut. Lisäksi selvitetään, erotetaanko toisistaan ministeriön ohjaus- ja valvontatehtävät sekä operatiivisen poliisitoiminnan johtaminen. Uudistukset toteutetaan vuonna 2009.

Poliisin henkilöstötarpeesta tehdään pitkän aikavälin suunnitelma, joka mahdollistaa poliisin toiminnan vakiinnuttamisen.

Valmistellaan esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain kokonaisuudistusta.

Poliisi jatkaa talousrikostorjunnan tehostamistoimia. Liikenneturvallisuustyötä jatketaan ja väkivaltarikollisuuden torjunnassa painotetaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan rikollisuuden ja väkivallan ennalta ehkäisyä.

Uuden sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpide-ehdotuksia toteutetaan annetun kehyksen mukaisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

Tietoverkkorikollisuuteen ja siinä erityisesti tietoverkkoihin kohdistuvan ja tietoverkkoja hyödyntävän rikollisuuden torjuntaan panostetaan. Lisäksi panostetaan laittoman rahapelitoiminnan torjuntaan.

Poliisi vaikuttaa aktiivisesti siihen, että kaikilla kunnilla on turvallisuussuunnitelmat, joissa linjataan sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti mm. perhe- ja läheisväkivallan ennalta estävät toimenpiteet.

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 660 061 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien ja rahoittamien poliisitoimeen liittyvien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Valvonta

Poliisin kenttätoiminnan johtamista kehitetään koulutuksella ja päällystön entistä kattavammalla osallistumisella päivittäisjohtamiseen. Poliisiasetuksessa määritellään yleisjohtajan käsite ja toimivalta.

Valvonta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on johdettua, suunnitelmallista ja perustuu eri lähteistä kerättyyn, analysoituun tietoon.

Kunnallisissa turvallisuussuunnitelmissa on määritelty konkreettisia toimenpiteitä yleisten paikkojen häiriökäyttäytymisen, väkivallan ja päihdehaittojen vähentämiseksi.

Liikennevalvonnassa lisätään automaattista valvontaa ja otetaan käyttöön uusia teknisiä valvontamenetelmiä. Valvonnan tuottavuutta parannetaan hankkimalla ajoneuvoihin poliisin kenttäjärjestelmän (POKE) päätelaitteita sekä tarkkuusalkometrejä.

Valvonnan ja poliisin lupahallinnon yhteistyötä ja tietojen vaihtoa lisätään.

Valvonnassa ja seuraamusten määräämisessä noudatetaan yhtenäisiä toimintalinjoja kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Poliisi osallistuu laittoman maahanmuuton torjuntaan ja suorittaa ulkomaalaisvalvontaa osana peruspoliisitoimintaa.

Valvonta	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 100 061	1 100 000	1 106 000
Panokset			
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	176 603	192 583	200 582
Henkilötyövuodet	3 047	3 146	3 145
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	213 605	232 005	239 982
Tehokkuus			
Tuottavuus (yjt-tehtävät/henkilötyövuodet)	361	350	352
Taloudellisuus (kustannukset/yjt-tehtävät), euroa	194	211	217
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumisessa, arvosana 4—10[1)]	7,6	7,6	7,6
Onnistuminen liikennevalvonnassa, arvosana 4—10	7,68	7,67	7,67
Poliisin partiointi, arvosana 4—10	7,41	7,47	7,47

[1)] Kansalaisten arviointi perustuu julkisten palvelujen laatubarometrin tietoihin. Barometri on valtiovarainministeriön toteuttama vuodesta 2003 lähtien.

Hälytystoiminta

Hyvin toimivalla kenttäjohtojärjestelmällä, analysoituun tietoon perustuvalla työjakso- ja työvuorosuunnittelulla sekä partioiden joustavalla toiminnalla turvataan hälytyspalvelujen kattavuus ja palvelutavoitteiden saavuttaminen kunkin poliisilaitosten toimialueilla.

Hälytystoiminnan muita kriittisiä menestystekijöitä uusissa poliisilaitoksissa ovat sujuva hätäkeskusyhteistyö sekä POKE-järjestelmän mahdollisimman kattava käyttö.

Lähimmän partion periaatetta sovelletaan poliisilaitosten kesken ja yhteistoiminnassa liikkuvan poliisin yksiköiden kanssa.

Hälytystoiminnassa otetaan huomioon myös ennalta estävän toiminnan vaatimukset ja rikostorjunnan tarpeet mm. alustavien tutkintatoimenpiteiden suorittamisessa.

Hälytystoiminta	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Hälytystehtävien määrä, kpl, enintään	1 100 061	1 100 000	1 106 000
Hälytystehtävien määrä A ja B, kpl, enintään	907 167	902 000	904 000
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät, lkm	18 548	17 000	18 000
Panokset			
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	59 353	54 578	58 158
Henkilötyövuodet	1 023	937	937
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	68 370	65 952	69 726
Tehokkuus			
Tuottavuus (hälytystehtävät A+ B/henkilötyövuodet)	887	961	963
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	75,4	73,1	77,1
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	12,9	12	12
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	22,9	21	21
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, arvosana 4—10	7,64	7,68	7,68

Rikostorjunta

Rikostorjunnan tuloksellisuus säilyy poliisin hallintorakenneuudistuksen toimintojen uudelleenjärjestämisvaiheessa ja kohenee järjestelyjen vakiinnuttua.

Kokonaisrikollisuuteen vaikutetaan rikoksia ennalta estävillä toimilla, paljastamalla muutoin piiloon jäävää rikollisuutta, nostamalla rikosten selvitysprosenttia, nopeuttamalla juttujen läpivirtausaikaa ja ottamalla tehokkaasti pois rikoshyötyä.

Poliisilaitoskohtaiset palvelutavoitteet asetetaan poliisihallinnon tulossopimuksissa.

Rikostorjunta	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Kaikki selvitetyt rikokset, määrä	628 593	578 000	600 000
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	372 733	350 000	350 000
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	39,7	40,0	40,0
Päätettyjen talousrikosten määrä	1 674	1 900	1 900
Avoinna olevien talousrikosten määrä	1 679	1 700	1 650
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä	37 603	34 000	34 000
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	883	780	750
Panokset			
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	237 707	244 343	251 258
Henkilötyövuodet	4 098	3 979	3 972
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	304 394	294 958	302 510
Tehokkuus			
Tuottavuus (kaikki selvitetyt rikokset/henkilötyövuodet)	153	145	151
Taloudellisuus (kustannukset/kaikki selvitetyt rikokset), euroa	484	510	504
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset), vähintään %	49,5	50,0	50
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikennerikokset), keskiarvo, vrk	110	90	90
Omaisuusrikosten selvitystaso, vähintään, %	38,5	41,2	41,5
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, vähintään, %	75,7	83,0	83,0
Päätettyjen talousrikosten tutkinta-aika, keskiarvo, vrk, enintään	297	270	270

Lupapalvelut

Poliisin hallintorakenteen uudistamisen yhteydessä poliisin lupapalveluprosessit uudistetaan kehittämissuunnitelman mukaisesti. Vaihtoehtoiset palvelumuodot, kuten sähköinen asiointi, tukevat palvelujen saatavuutta, joustavuutta ja kustannustehokkuutta vaihtoehtoisia palveluja ja yhteispalvelua koskevan suunnitelman mukaisesti.

Sormenjäljet otetaan käyttöön biometrisina tunnisteina poliisin myöntämissä asiakirjoissa.

Määritellään valtion vahvistaman henkilöllisyyden luomista koskevat menettelytavat. Suojataan yksilön henkilöllisyyttä riittävillä menettelytavoilla ja teknologioilla perinteisessä ja sähköisessä maailmassa.

Lupapalvelut	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Lupapalvelujen tuottotavoite, milj. euroa	35,9	35,5	35,8
Poliisin myöntämät luvat yhteensä, kpl	986 352	968 000	957 000
Passit	374 375	450 000	400 000
Henkilökortit	51 234	40 000	45 000

Ajoluvat	336 835	275 000	300 000
Aseluvat	85 409	70 000	75 000
Ulkomaalaisluvat	51 894	48 000	52 000
Muut luvat	86 605	85 000	85 000
Panokset			
Henkilötyövuodet	789	728	718
Lupapalvelujen kustannukset, 1 000 euroa	33 860	35 500	35 803
Tehokkuus			
Tuottavuus (poliisin myöntämät luvat/henkilötyövuodet)	1 251	1 330	1 322
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin myöntämät luvat), euroa	34,3	36,7	37,4
Lupapalvelujen kustannusvastaavuus, %	106	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Onnistuminen lupapalveluissa, arvosana 4—10	8,2	8,24	8,24

Poliisikoulutus

Poliisikoulutuksen tavoitteena on vastata poliisin henkilöstötarpeeseen. Valmistuneiden poliisien sijoittumista poliisivirkoihin edistetään.

Poliisikoulutus	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Perustutkintokoulutukseen aloituspaikkamäärä, hlöä	360	312	360
Perustutkintokoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	372	504	344
Panokset			
Poliisioppilaitosten henkilömäärä	220	218	218
Poliisioppilaitosten kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	25 473	25 000	25 500
Tehokkuus			
Poliisiammattikorkeakoulun koulutuspäivän hinta, enintään, euroa	148	146	150
Tuottavuus (valmistuvien määrä/henkilötyövuodet)	1,63	2,31	1,59
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Poliisin perustutkintokoulutuksen läpäisyprosentti	98,4	97,5	97,5

Henkiset voimavarat

Poliisin henkilöstötarpeesta tehdään pidemmän aikavälin suunnitelma. Poliisin henkilöstöstrategian mukaisesti koko henkilöstön urakehitystä ja sijoittumista eri tehtäviin edistetään.

Henkiset voimavarat	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuodet, lkm	10 773	10 636	10 551
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	73,2	74,0	74,0
Poliisin henkilöstö yhteensä, lkm	10 871	10 717	10 631
Naisia, %-osuus	25,87	26,0	26,2
Poliisimiehet, lkm	7 591	7 580	7 580
Naisia, %-osuus	11,65	12,0	12,5
Opiskelijat, lkm	569	529	530
Naisia, %-osuus	17,09	18,0	20,0
Muu henkilöstö	2 712	2 608	2 521
Naisia, %-osuus	67,52	67,0	66,5
Naisten %-osuus alipäällystössä, päällystössä ja päällikkötasolla	6,38	6,5	6,7

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 85 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	665 234	676 166	703 141
Bruttotulot	45 971	41 200	43 080
Nettomenot	619 263	634 966	660 061
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	24 642		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 154		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	40 108	37 700	40 089
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	37 874	37 700	40 089
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 234	-	-
Kustannusvastaavuus, %	106	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 28.40.21	285
— josta passikuvien sähköinen vastaanotto	160
— josta siirrettävä tunnistamis- ja rekisteröintiympäristö	125
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-454
Siirto momentille 32.30.01	-34
Siirto momentille 30.01.03	-37
Palkkojen tarkistukset	25 880
Toiminnan tason ja poliisimiesten lukumäärän ylläpito	15 000
Teletunnistetietojen säilyttäminen	1 000
Toimitilamenot	2 611
Siirto 1 htv momentilta 26.30.02	72
Siirto momentille 26.01.03	-600
Siirto 61 htv momentille 26.01.03	-3 050
Tuottavuustoimet	-1 078
Siirto momentille 26.20.01 (Virve-oikaisu)	-300
Työttömien poliisien työllistäminen	-1 500
Kertamenon poistuminen	-3 900
Kihlakuntajärjestelmän purkaminen	-3 655
Teleyrityksille maksettavat korvaukset teletunnistetietojen tallentamisesta	-6 000
Panssaroidut ajoneuvot	550
Muut muutokset	305
Yhteensä	25 095

2009 talousarvio	660 061 000
2008 II lisätalousarvio	6 657 000
2008 talousarvio	634 966 000
2007 tilinpäätös	614 775 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista ja turvapaikanhakijoiden tulkkaus- ja käännöspalveluista sekä Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maasta poistamiskuljetukset	1 900 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	400 000
Noutokuljetukset	200 000
Yhteensä	2 500 000

2009 talousarvio	2 500 000
2008 talousarvio	2 500 000
2007 tilinpäätös	2 142 849

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos on yhteistyökykyinen, kansainvälisesti arvostettu rajaturvallisuuden ja meripelastuksen asiantuntija, joka tuottaa yhteiskunnalle välttämättömiä turvallisuuspalveluja tehokkaasti ja taloudellisesti.

Lakisääteisillä tehtävillään Rajavartiolaitos vahvistaa myönteistä turvallisuuskulttuuria sekä parantaa edellytyksiä onnettomuuksien ja rikosten ennaltaehkäisyyn. Rajavartiolaitoksen toiminnan painopisteitä ovat

1. Itärajan pitäminen turvallisena ja toimivana. Rajaliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan kehittämällä kansainvälisten rajanylityspaikkojen - erityisesti Vaalimaan ja Helsinki—Vantaan - rakenteita, henkilöstövoimavaroja ja teknologiaa.

2. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa kehitetään painottaen kykyä ja valmiuksia laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjuntaan. Neliportaisen rajaturvallisuusjärjestelmän tarjoamat mahdollisuudet käytetään tehokkaasti hyväksi.

3. Meripelastustoimi järjestetään siten, että apua voidaan osoittaa palvelutasopäätösten edellyttämällä tavalla. Merellisten monialaonnettomuuksien ja ympäristötuhojen ennaltaehkäisyn ja torjunnan sekä viranomaisyhteistyön valmiuksia kehitetään.

4. Rajajoukkojen käyttöperiaatteiden, kokoonpanojen ja varustuksen sekä operatiivisten suunnitelmien uudistamista jatketaan osana valtakunnallista valmius- ja puolustussuunnittelua. Rajavartiolaitos kouluttaa palvelukseen astuneet asevelvolliset sijoituskelpoisina rajajoukkoihin.

5. Rajavartiolaitos osallistuu aktiivisesti EU:n yhdennetyn rajaturvallisuusjärjestelmän kehittämiseen ja rajastrategian toimeenpanoon sekä EU:n yhteisiin rajaturvallisuusoperaatioihin ja EU:n nopean toiminnan joukkoihin. Tavoitteena on taata ulkorajojen korkea turvallisuustaso niin nykyisissä kuin tulevissakin jäsenmaissa.

6. Rajavartiolaitos osallistuu sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamiseen, erityisesti rajaturvallisuuden, ihmiskaupan estämisen ja laittoman maahantulon torjunnan sekä merellisten suuronnettomuuksien ja ympäristötuhojen torjunnan osalta.

7. Päätehtäviensä ohessa Rajavartiolaitos (Vartiolentolaivue) tukee poliisi-, pelastus- ja muiden yhteistoimintaviranomaisten toimintaa lentosuorittein. Pelastus- ja avustustehtävien osalta painopistealueena on eteläinen merialue ja muun lentotoiminnan osalta Kaakkois-Suomi, Suomenlahti ja Saaristomeren eteläosa. Jatkuvaa valmiutta ylläpidetään vähintään kahdella meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtäviin soveltuvalla helikopterilla.

Selvitys Rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja soveltamisesta sekä esitykset lain tarkistamiseksi on annettu eduskunnalle syysistuntokaudella 2008. Hankkeeseen liittyvät lait ja asetukset valmistellaan siten, että ne tulevat voimaan viimeistään 1.5.2009. Hankkeella turvataan Rajavartiolaitoksen toimintaedellytykset päivittämällä esitutkinnan menetelmät torjuntakohteita vastaaviksi. Samalla otetaan huomioon muut lainsäädännön kehityksestä johtu-

vat muutokset, joita ovat ainakin poliisi-, tulli- ja rajavartioviranomaisten yhteistoimintaa koskeva lainvalmisteluhanke sekä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön ja poliisilain uudistaminen.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 217 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) meripelastuslain (1145/2001) 21 §:n 3 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen sekä rajavartiolaitoksen ilma-alusten meripelastustehtävistä johtuvien lennonvarmistuspalvelujen ja meripelastustoimeen liittyvän lentopelastuksen hälytys- ja johtamistoiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ilmailulaitokselle

2) koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa

3) Rajavartiolaitoksen omistajahallinnassa olevien merivartioasemien ja partiomajojen rakennusten sekä rakenteiden, ilma-alustukikohtien rakennusten ja rakenteiden sekä muiden rakennettujen kiinteistöjen ulkopuolella sijaitsevien rajavalvontaan käytettävien rakennusten ja rakenteiden perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokrakompensaatioon sekä

5) EU:n hyväksymiin ja rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet[1)]:

Rajavalvonta

Rajavalvonta kohdennetaan ja valmiutta ylläpidetään siten, että tärkeimmillä alueilla luvattomat rajanylitykset estetään tai havaitaan välittömästi. Muilla alueilla luvattomat rajanylitykset paljastetaan.

1) Rajavartiolaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut ja tavoitearvot on tarkistettu ja osin muutettu ja ne esitetään ensimmäistä kertaa vuoden 2009 talousarvioesityksessä. Vuoden 2007 tunnuslukujen arvot ja arvio vuodelle 2008 on määritetty niiltä osin kuin tunnuslukujen laskemiseen on ollut käytettävissä tilastotietoa.

Rajavalvonta	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Partiointi (h)	328 156	335 000	328 000
— josta itärajalla	246 041	251 000	247 000
Tekninen valvonta	841 332	871 000	871 000
Tarkastukset	98 000	92 000	93 000
Rajavyöhykeluvat	11 914	12 000	12 000
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (poliisi- ja virka-aputehtävät)	434	400	400
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	109,0	114,8	116,4
Henkilötyövuodet	1 420	1 417	1 406
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	96	99	100
Taloudellisuus (ind)	104	102	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	-	3,5
Rajatapahtumien estäminen (%)	88,7	90,0	90,0
Rajatapahtumien paljastaminen (%)	81,3	80,0	80,0
Tilannekuvan laatu	-	-	4

Rajatarkastukset

Kaikki Schengen-alueen ulkorajan ylittävät henkilöt tarkastetaan. EU/ETA -kansalaisille tehdään vähimmäistarkastus ja muille perusteellinen tarkastus. Schengen-alueen sisärajoilla ylläpidetään valmius rajatarkastusten palauttamiseen. Maahantulo ja maastalähtö vastoin säädettyä järjestystä paljastetaan turvaten sujuva rajanylitysliikenne. Rajatarkastuksissa ja niihin liittyvissä tutkinnoissa ja hallintopäätöksissä huolehditaan henkilöiden oikeusturvasta.

Rajatarkastukset	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	16,4	11,4	12,2
Tullitarkastukset (hlöä)	24 180	14 000	14 000
Käännyttämispäätös	1 606	1 500	1 500
Myönnetyt viisumit	1 561	1 400	1 400
Päätökset rajanylityslupa-anomuksiin	13	30	30
Vastaanotetut turvapaikkahakemukset	226	300	300
Vastaanotetut kiintiöpakolaiset	630	750	750
Muun viranomaisen päätöksen täytäntöönpano	966	800	800
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	93,6	99,5	104,2
Henkilötyövuodet	1 219	1 228	1 257
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	131	96	100
Taloudellisuus (ind)	141	98	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	-	4,6
Rajatarkastusten kattavuus (%)	99,9	100,0	100,0
Rajatarkastusten laatu (%)	99,4	99,5	99,5
Rajatarkastusten sujuvuus (min)	8	8	8
Rajatarkastusten asiakaspalvelu (1—5)	-	-	4
Oikeusturva (%)	99,9	99,9	99,9

Rikostorjunta, hallinnolliset maksuseuraamukset ja valvontatoimenpiteet

Rajavartiolaitos toimii ammattitaitoisena ja tehokkaana rikostorjuntaviranomaisena rajaturvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä paljastettujen laittomaan maahantuloon ja ihmiskauppaan liittyvien rikosten ja niiden oheisrikosten osalta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatyön valtakunnallisessa ja alueellisessa resursoinnissa sekä kehittämisessä keskitytään laittoman maahantulon ja siihen liittyvän ihmiskaupan torjuntaan. Vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntatyö keskitetään valtakunnallisesti. Kaikkien vartiostojen on kyettävä huolehtimaan omassa valvontatoiminnassaan esille tulleista Rajavartiolaitoksen vastuulle säädettyjen epäiltyjen rikosten tutkinnasta. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa tarvittavaa ammattitaitoa ja osaamista kehitetään osallistumalla muiden PTR-viranomaisten kanssa perustettaviin yhteisiin tutkintaryhmiin sekä kehittämällä kansainvälistä rikostorjuntayhteistyötä. Edellä mainitun lisäksi kaikkien vartiostojen on kyettävä huolehtimaan omassa valvontatoiminnassaan esille tulleista suppeaa esitutkintaa edellyttävistä asioista sekä epäillyistä ratti- ja vesiliikennejuopumuksista.

Aluspäästövalvonnalla havaitaan ja todennetaan öljypäästöt merialueella, saatetaan päästön suorittaja vastuuseen määräämällä hallinnollinen öljypäästömaksu, kerätään esitutkintamateriaalia poliisin suorittamalle rikosoikeudelliselle tutkintaprosessille ja

käynnistetään mahdolliset torjuntatoimenpiteet.

Rikostorjuntaan ja aluspäästövalvontaan liittyvissä tutkinnoissa ja hallinnollisissa maksuseuraamuksissa huolehditaan toimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvasta.

Rikostorjunta, hallinnolliset maksuseuraamukset ja valvontatoimenpiteet	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Rikosilmoitus (R-ilmoitus)	904	900	900
Esitutkinta, varsinainen			
Valtionrajarikos (kpl)	185	180	180
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	62	60	60
Muu rikos (kpl)	1 230	1 200	1 200
Esitutkinta, suppea			
Rikesakko	648	650	650
Rangaistusvaatimusilmoitus	2 620	2 600	2 600
Pakkokeino	67 421	67 000	70 000
Huomautus	1 502	1 600	1 600
Päätös alusöljypäästöasiassa	13	13	13
Päätös liikkeenharjoittajan seuraamusmaksussa	19	15	15
Turvaamistoimenpide	3 196	3 000	3 500
Sekalainen ilmoitus (S-ilmoitus)	372	400	400
Valvontailmoitus	319	400	400
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	10,6	11,1	12,1
Henkilötyövuodet	138	138	146
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	105	106	100
Taloudellisuus (ind)	88	92	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	-	4,1
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset) (%)	94	94	94
Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskaupparikosten selvitystaso (%)	83	83	83
Aluspäästötapausten selvitystaso (1—5)	5,0	3,4	3,4
Tavoiteajassa (60 vrk) selvitettyjen rikoslakirikosten osuus (%)	78	75	75
Tavoiteajassa (180 vrk) selvitettyjen laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskauppatapausten osuus (%)	-	-	60
Oikeusturva (%)	100,0	99,9	99,9

Meri- ja muu pelastustoiminta

Kaikkiin merellisiin hätätilanteisiin osoitetaan apua viivytyksettä. Meripelastustapahtumien havaitsemiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi huolehditaan merialueiden riittävästä valvonnasta rajavalvonnan yhteydessä. Pelastustoimea ja lentopelastuspalvelua tuetaan tarpeen mukaan rajavartiolaitoksen kalustolla ja henkilöstöllä.

Meri- ja muu pelastustoiminta	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tulosmittarit			
Tuotokset			
Etsinnät (kpl)	176	200	200
Pelastustehtävät (kpl)	1 203	1 200	1 200
Sairaankuljetus (kpl)	44	50	50
Avustustehtävä (kpl)	284	300	300
Muu pelastussuorite (kpl)	28	30	30
Päivystyspalvelu (tuntia)	-	-	130 000
Pelastettu henkilö (kpl)	3 100	3 100	3 100
Estetty onnettomuus (kpl)	15	10	10
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	5,5	5,8	6,0
Henkilötyövuodet	71	71	73
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	102	102	100
Taloudellisuus (ind)	110	104	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	-	-	4,0
Johtamisen laatu (1—5)	-	-	4,0
Yksiköiden valmius (1—5)	-	-	4,0
Meritilannekuva (1—5)	-	-	4,0

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustussuunnitelmat, tilanteen edellyttämä johtamis- ja toimintavalmius sekä valmius joukkojen perustamiseen ylläpidetään. Vastataan osaltaan rajajoukkojen tuottamisesta kouluttamalla varusmiehiä ja järjestämällä kertausharjoituksia.

Sotilaallinen maanpuolustus	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Koulutusvuorokaudet	107 929	105 000	105 000
Panokset			
Kustannukset (milj. euroa)	7,8	8,2	8,1
Henkilötyövuodet	101	101	98
Tehokkuus			
Tuottavuus (ind)	103	97	100
Taloudellisuus (ind)	108	100	100
Toiminnan laatu ja palvelukyky			3,3
Suunnitelmavalmius (1—5)	2,7	3,5	3,5
Sijoitettavuus (%)	78	80	80
Koulutettavuus (%)	Ei harjoituksia	85	85
Sijoitustilanne (1—5)	4,6	4,6	4,6
Koulutus (1—5)	3,5	3,5	3,5
Materiaalivalmius (1—5)	2,6	2,6	2,6

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilökunta on ammattitaitoista ja työkykyistä. Henkilökunta pysyy ja jaksaa työskennellä rajavartiolaitoksen palveluksessa ja on tyytyväinen työhönsä. Henkilöstön työympäristö on työturvallista.

Henkiset voimavarat	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Ammattitaidon ylläpito (koulpv/htv)	10	10	10
Lähtövaihtuvuus (%)	0,6	0,6	0,6
Kenttäkelpoisuus (1—5)	4,2	4,2	4,2
Fyysinen kunto (1—5)	4	4	4
Sairastavuus (sa pv/htv)	8,9	8,5	8,3
Tapaturmat (sa pv/htv)	0,7	0,7	0,7
Työilmapiiri (1—5)	-	3,5	-
Henkilöstön keski-ikä (vuotta)	38	38	38
Koulutustasoindeksi	3,8	3,8	3,8
Sukupuolijakauma (% naisia)	12	13	13

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	209 666	216 639	224 021
Bruttotulot	4 430	6 710	6 510
Nettomenot	205 236	209 929	217 511
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 518		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 439		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 349	2 500	2 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 830	4 500	4 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 481	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	49	56	56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	8 235
RVL:lle jääneen kiinteistövarallisuuden menot	700
Lisäys pienten investointien vuokriin	400
Tuottavuustoimet	-473
Työtaistelun sovitteluratkaisu	97
Siirto momentilta 26.10.01 (virve-oikaisu)	300
Siirto 29 htv momentille 26.01.03	-1 450
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-127
Muut muutokset	-100
Yhteensä	7 582

Rajavartiolaitoksen tuottavuusvähennykset yhteensä 162 henkilötyövuotta on toteutettu vuosina 2006—2008.

2009 talousarvio	217 511 000
2008 II lisätalousarvio	1 361 000
2008 talousarvio	209 929 000
2007 tilinpäätös	201 158 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Rajavartiolaitoksen käytössä olevien AB 206 -helikopterien korvaamiseen uusilla yksimoottorisilla rajaturvallisuustehtäviin käytettävillä helikoptereilla

2) Rajavartiolaitoksen 1980-luvulla hankittujen partioveneiden uusimiseen ja

3) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin.

Tilausvaltuuksista aiheutuvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Vuoden 2008 talousarviossa myönnettiin Rajavartiolaitokselle tilausvaltuus neljän helikopterin ja niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan ja henkilöstön koulutukseen. Tilausvaltuuteen sisältyi myös 21 partioveneen hankinta. Hankinnat ajoittuvat vuosille 2008—2011. Tilausvaltuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2009 jälkeen yhteensä 13 920 000 euroa, josta kansallinen osuus on 10 420 000 euroa ja ulkorajarahastosta saatava rahoitusosuus 3 500 000 euroa.

Helikopterihankintoihin on sitouduttu 6.6.2008 allekirjoitetulla sopimuksella, joka sisältää kolmen helikopterin (AgustaWestland AW119Ke Koala) hankinnan kustannuksiltaan yhteensä 10 900 000 euroa ja option yhden helikopterin hankintaan. Päätös option perusteella tehtävästä yhden helikopterin hankinnasta tehdään viimeistään vuonna 2010.

Partioveneiden hankintaan on sitouduttu 5.6.2008 allekirjoitetulla sopimuksella, joka sisältää kolmentoista veneen hankinnan kustannuksiltaan yhteensä 12 316 300 euroa sekä option kahdeksan veneen hankintaan. Päätös option perusteella tehtävistä venehankinnoista tehdään viimeistään vuonna 2010.

Option käyttö on sidoksissa ulkorajarahastosta saatavaan rahoitusosuuteen. Päätös option käytöstä voidaan tehdä sen jälkeen, kun Suomen ulkorajarahaston monivuotinen ohjelma ja sitä tarkentavat vuosiohjelmat on vahvistettu Euroopan unionin komissiossa ja ulkorajarahastohankkeet on kansallisesti käsitelty.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Helikopterihankinnat				
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset				
Helikopterihankinnat kansallinen osuus	7 000	2 000	-	9 000
Helikopterihankinta EU-ulkorajarahasto-osuus	3 000	500	-	3 500
Yhteensä	10 000	2 500	-	12 500
Partiovenehankinnat				
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset				
Partiovenehankinnat kansallinen osuus	1 710	3 710	4 710	10 130
Partiovenehankinnat EU-ulkorajarahasto-osuus	800	1 000	2 000	3 800
Yhteensä	2 510	4 710	6 710	13 930
Valtuudet yhteensä	12 510	7 210	6 710	26 430

EU:lta saatavat tulot on merkitty momentille 12.26.99.	2009 talousarvio	12 510 000
	2008 talousarvio	5 318 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskukset

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ehkäiseminen ja pelastustoiminta normaali- sekä poikkeusoloissa. Lisäksi pelastustoimi osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa onnettomuuksien ehkäisytyöhön.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät alueelliset pelastuslaitokset. Valtion talousarviosta rahoitetaan Pelastusopiston toiminta sekä sisäasiainministeriön johtama pelastustoimen valtakunnallinen kehittämistoiminta. Alueelliset pelastuslaitokset saavat määrärahansa kunnilta.

Pelastustoimi toteuttaa yhteistyössä muiden vastuuviranomaisten kanssa asumisen paloturvallisuuden toimenpideohjelmaa. Vuoden 2009 aikana jatketaan osana pelastuslain tarkistamista onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojien rakentamista koskevien sekä muiden muutostarpeiden säädösvalmistelutyötä. Tavoitteena on saada uudistettu pelastuslaki voimaan vuoden 2011 alusta. Pelastuslaitosten toiminta- ja palvelukyvyn kehittämishanke saatetaan loppuun.

Hätäkeskusten tehtävänä on vastaanottaa pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen alaan kuuluvia hätäilmoituksia ja muita ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvallisuuteen liittyviä välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia sekä välittää ne edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu.

Hätäkeskustoimintaa ja tietojärjestelmiä uudistetaan siten, että keskukset voivat verkottua niin, että ne voivat tukea toisiaan ruuhkatilanteissa ja poikkeusoloissa. Hätäkeskuslain uudistamista jatketaan.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 970 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU:n hyväksymiin ja rahoittamiin hankkeisiin

2) Kansanterveyslaitoksen koti- ja vapaa-ajantapaturmien ehkäisyn yksikölle myönnettävään rahoitukseen 21.12.2004 laaditun yhteistyösopimuksen mukaisesti sekä

3) Turvatekniikan keskuksen pelastustoimen laitelain (10/2007) mukaisten valvontaviranomaistehtävien sekä vuosittain laadittavan tulossopimuksen mukaisien pelastustoimen kehitys-, selvitys- ja valmistelutehtävien toimintamenoihin.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa pelastustoimelle seuraavat alustavat tuloksellisuustavoitteet:

Onnettomuuksien ehkäisy

Osallistutaan paikallisten turvallisuussuunnitelmien tarkistamiseen. Hoito- ja hoivalaitosten (ml. palvelutalot) turvallisuusselvityskäytännöt ovat yhdenmukaiset koko maassa.

Onnettomuuksien ehkäisy	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Tehtyjen erityiskohteiden palotarkastusten määrä, %, vähintään	89	100	100
Neuvontaa ja valistusta saaneiden määrä, %, vähintään	14,5	15	20
Automaattisella sammutuslaitteistolla suojatut hoito- ja huoltolaitokset, %, vähintään	13	14	17

Pelastustoiminta ja varautuminen

Pelastustoimessa vuonna 2007 käynnistetty hanke pelastushenkilöstön toiminta- ja palvelukyvyn turvaamiseksi saa työnsä päätökseen vuoden 2009 loppuun mennessä. Hankkeen tuloksena muun muassa pelastushenkilöstön mitoituksen perusteet, rakenne ja suorituskykyvaatimukset on tarkistettu, urakehitysvaihtoehdot on selvitetty ja toimenpiteet pelastushenkilöstön fyysistä ja henkistä työkykyä ylläpitävän toiminnan ja seurannan tehostamiseksi on kartoitettu sekä pelastustoimen kotimaisen ja kansainvälisen tutkimuksen tulosten hyödyntämistä varten on luotu menettelytapa.

Pelastustoimella on yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisesti uhka-arvio valtakunnallista koordinaatiota edellyttäviä erityistilanteita varten. Erheellisten paloilmoituksien määrä kääntyy laskuun.

Pelastustoiminta ja varautuminen	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä, kpl, arvio, josta[1)]	104 978	97 600	94 300
— tulipaloista aiheutuvat tehtävät	14 100	13 800	13 500
— tarkistus- ja varmistustehtävät	31 400	23 800	19 300
— ensivastetehtävät (pl. sairaankuljetustehtävät)	28 078	32 000	34 000
— muut tehtävät	31 400	28 000	27 500
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 1. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (6 min.)	54	60	90
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 2. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (10 min.)	82	85	90

[1)] Pelastuslaitosten eri tehtävätyypeille ei aseteta tavoitteita, vaan niiden kehitystä seurataan.

Tukipalvelut

Pelastustoimessa tehtävää tutkimusta ohjataan ja tutkimusvoimavaroja suunnataan tehokkaasti ja tuloksellisesti pelastustoimen tutkimusohjelman mukaisiin hankkeisiin.

Käynnistetään pelastushenkilöstön fyysisen ja henkisen työkyvyn kehittämistyöhön liittyvä kokeiluhanke pelastustoimen alueilla.

Pelastusopisto	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Pelastusopiston ammatillisen koulutuksen koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään[1)]	71 942	70 393	62 220
Pelastusopiston tutkintojen määrä, kpl, vähintään	201	218	164
Panokset			
Pelastusopiston henkilötyövuodet	122	99	98
Kriisinhallintakeskuksen henkilötyövuodet	12	20	20
Koulutuksen kokonaismenot, brutto (1 000 euroa)[2)]	14 420	13 685	13 848

Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet, kpl	957	995	916
Pelastusopiston koulutettavapäivät/opettaja, kpl	1 345	1 266	1 241
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtainen vuotuinen käyttömeno, euroa, enintään	30 117	28 500	29 000
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettavapäivän hinta, euroa, enintään	154	150	153
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,01	3,00	3,00
Pelastustoimen koulutuspaikkatarve/Pelastusopiston koulutettava-paikat	210/208	260/224	260/225
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön lukumäärä	130	116	116
Kriisinhallintakeskuksen henkilöstön lukumäärä	12	20	20
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,65	3,50	3,54
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	5,26	6,0	6,0

[1] Tunnusluvussa ei ole huomioitu Savonia-ammattikorkeakoulun rahoittamaa pelastustoimen ammattikorkeakoulutusta eikä Kriisinhallintakoulutusta.

[2] Koulutuksen kokonaismenoissa ei ole huomioitu ammattikorkeakoulutuksen osuutta, jonka osuus v. 2007: 2,939 milj. euroa, v. 2008: 3,0 milj. euroa ja v. 2009: 3,0 milj. euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	19 868	17 869	20 067
Pelastustoimen **bruttotulot**	4 588	4 158	4 097[1]
Nettomenot	15 280	13 711	15 970
— Pelastusopisto	12 651	11 432	12 577
— Sisäasiainministeriö	2 629	2 279	3 393
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 324		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 497		

[1] Tuloissa on huomioitu 1 798 000 euroa Savonia ammattikorkeakoulun maksamia korvauksia ja 20 000 euroa turvatekniikan keskuksen pelastustoimen laitelain (10/2007) mukaisista valvontaviranomaistehtävistä saamia tuloja.

Pelastusopiston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	964	920	800
— muut tuotot	-	-	170
Tuotot yhteensä	964	920	970

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 505	1 237	1 264
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-541	-317	-294
Kustannusvastaavuus, %	64,1	74,4	76,7

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 40 000 euroa)	331
Siirto 1 htv momentille 26.01.03	-50
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-6
Pelastajakoulutus	877
Kansainvälinen pelastustoimi	1 100
Muut muutokset	7
Yhteensä	2 259

2009 talousarvio	15 970 000
2008 II lisätalousarvio	235 000
2008 talousarvio	13 711 000
2007 tilinpäätös	13 453 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 53 901 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa Hätäkeskuslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Hätäkeskustietojärjestelmän uudistaminen aloitetaan.

Hätäkeskuslaitos	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Hätäilmoitusten määrä, kpl	3 780 000	3 830 000	3 900 000
Panokset			
Hätäkeskustoiminnan kokonaismenot, brutto, 1 000 euroa	58 675	64 619	66 158
Henkilötyövuodet	745	805	776
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/hätäkeskuspäivystäjä (pl. vuoromestarit)	7 300	7 300	7 400
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	11,1	12,1	12,3
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/suorite, enintään	4,6	4,6	4,5
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Kiireellisissä tapauksissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksiantoon on tehtävän edellyttämässä ajassa, %	24	50	90
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,3	3,8	3,9
Henkiset voimavarat			
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,05	3,07	3,13
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	17,9	15,0	11,0
Henkilöstön määrä	763	805	773

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kahden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	55 149	59 485	59 301
Bruttotulot	4 739	5 914	5 400
Nettomenot	50 410	53 571	53 901
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 731		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 308		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	4 716	4 814	4 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 864	4 543	4 048
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	852	271	752
Kustannusvastaavuus, %	122,1	106,0	118,6

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto 1 htv momentille 26.01.03	-50
Siirto 1 htv momentille 26.10.01	-72
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-32
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 141 000 euroa)	1 880
Siirto momentilta 28.40.21	600
Tuottavuustoimet	-40
Johtamisjärjestelmän kehittäminen (kertamenon poistuminen)	-2 000
Muut muutokset	44
Yhteensä	330

2009 talousarvio	53 901 000
2008 II lisätalousarvio	1 879 000
2008 talousarvio	53 571 000
2007 tilinpäätös	47 987 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (468/2003) 74 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen sekä ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta Finavialle

2) kansainvälisen hätäavun antamisesta ja vastaanottamisesta ja siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ml. EU:n ja kansainvälisten järjestöjen pelastuspalvelu- ja siviilikriisinhallintajärjestelmien puitteissa annettava apu sekä YK:n alaisena toimivien katastrofien arviointi-, koordinointi- ja tukiryhmien (UNDAC, UNDAC-support, IHP), Naton Euro-Atlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) asiantuntijoiden ja Suomen kansainvälisen pelastuspalvelukomennuskunnan (FRF) kahden- tai monenvälisistä komennuksista johtuviin palkkaus-, varautumis- ja toimintakustannuksiin sekä sisäasiainministeriön määräämistä kuntien pelastustehtävistä lähialueilla aiheutuviin toimintakustannuksiin. Varautumisella tarkoitetaan myös osallistumista valmiuden ylläpitämiseen kansainväli-

sen yhteistyöjärjestön hälytys- ja koordinaatiokeskuksessa (EADRCC tai vastaava)

3) pelastuslain 27 §:n mukaisiin metsäpalojen tähystystoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin

4) pelastuslain 87 §:n 2 momentin mukaisten erityisten palon- tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen

5) pelastuslain 77 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen sekä

6) pelastuslain 74 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen.

Selvitysosa: Momentin käyttöperusteita ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että kohdan 1 mukaan määrärahaa saa käyttää pelastuslain 74 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen ja kohdan 2 mukaan siten, että varautumisella tarkoitetaan myös osallistumista valmiuden ylläpitämiseen kansainvälisen yhteistyöjärjestön hälytys- ja koordinaatiokeskuksessa (EADRCC tai vastaava).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1) Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	2 430 000
2) Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	690 000
3) Metsäpalojen tähystystoiminta	286 000
4) Onnettomuuksien selvittämiseen liittyvät pelastustoimen tutkimukset	10 000
5) Harkinnanvaraiset avustukset alueen pelastustoimelle suurissa pelastustehtävissä	74 000
6) Valtion harkinnanvarainen osallistuminen pelastustoimen valmiuden ylläpitämiseen tai erityiskaluston hankkimiseen	10 000
Yhteensä	3 500 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 500 000 euroa momentin käyttöperusteiden laajentamisen johdosta.

2009 talousarvio	3 500 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	2 970 022

31. Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) nojalla pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston tai järjestelmän hankinnasta aiheutuviin huomattaviin kustannuksiin sekä kehittämishankkeisiin pelastustoimen alueille ja

2) pelastuslain (468/2003) 77 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen väestönsuojelumenoihin kunnille ja pelastustoimen alueille.

Selvitysosa:

Tavoitteet

Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on tukea pelastuslaitosten mahdollisuuksia uusia kalustoaan, käynnistää järjestelmähankkeita sekä käynnistää erilaisia kehittämishankkeita. Lisäksi määrärahan avulla edistetään pelastustoimen alueiden tasapainoista kehittymistä.

Tuloksellisuustavoitteet

	2007 toteutuma		2008 arvio		2009 tavoite	
	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa
Tuetut kehittämis- ja järjestelmähankkeet	2	87	2	28	4	2 000
Tuetut pelastusajoneuvot	49	3 427	30	3 445	35	3 200
Tuetut kuntien johtokeskukset	2	7	1	37	2	100

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtionosuus pelastustoimen alueille	3 410 000
Pelastuslain 77 §:n 2 momentin mukaiset avustukset	100 000
Yhteensä	3 510 000

2009 talousarvio	3 510 000
2008 talousarvio	3 510 000
2007 tilinpäätös	3 510 000

43. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon hintatuen ja alijäämätuen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkon toiminta.

2009 talousarvio	10 000 000
2008 talousarvio	10 000 000
2007 tilinpäätös	5 500 000

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa, kotouttamista ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuutto- ja kotouttamisasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä huolehtii Maahanmuuttoviraston toimintaedellytyksistä. Sisäasianministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä.

Sisäasiainministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisen sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta, seurannasta ja yhteensovittamisesta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen järjestämisestä.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita, sekä ylläpitää ulkomaalaisrekisteriä ja tuottaa tietoja viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille.

Maahanmuuttoa kuvaavat tunnusluvut	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset[1)]	132 708	145 670	158 670
Maahanmuutto/ulkomaan kansalaiset[2)]	16 928	21 060	26 170
Nettomaahanmuutto/ulkomaan kansalaiset[3)]	13 875	13 000	13 000
Suomen kansalaisuuden saaneet/vuosi[4)]	5 480	5 200	4 000

[1)] Tilastokeskus/Ulkomaan kansalaiset + nettomaahanmuutto (syntyvyysoletuksia ei huomioitu)

[2)] Tilastokeskus/vuoden 2007 ennakkotilasto ja SM:n arvio 24,4 toteutuneen muutosprosentin perusteella

[3)] Tilastokeskus/vuoden 2007 ennakkotilasto ja VM:n työvoimatase

[4)] Taulukossa on esitetty Suomen kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta saaneiden henkilömäärä. Momentin 26.40.01 perusteluissa oleva taulukko kuvaa Maahanmuuttovirastossa vireille tulevien ja ratkaistujen hakemusten määrää. Samassa hakemuksessa voi olla useita henkilöitä. Entisille Suomen kansalaisille ja heidän jälkeläisilleen tarkoitetun kansalaisuusilmoitusmenettelyn määräaika päättyi 31.5.2008, mikä vähentää Suomen kansalaisuuden saavien määrää vuonna 2009.

Maahanmuuttopolitiikka

Maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston toiminnan kehittämistä koskevan selvityshankkeen aiheuttamien muutosten toteuttaminen viedään hallitusti loppuun. Vuonna 2008 laadittavan maahanmuuttohallinnon strategian mukaisten toimenpiteiden sekä maahanmuuttopoliittisen ohjelman kirjausten ja työvoiman maahanmuuton toimintaohjelman toteuttamista jatketaan. Maahanmuuttohallinto edistää ja kehittää työperusteista maahanmuuttoa sekä osallistuu laittoman maahanmuuton torjuntaan ottaen huomioon väestökehityksen ja siitä aiheutuvan työvoimantarpeen. Saatavuusharkinnasta luovutaan asteittain tavoitteena, että työperusteinen maahanmuutto vastaa sekä laadullisesti että määrällisesti työmarkkinoiden tarpeisiin. Kansallinen vetovoimastrategia sekä työperusteisesti muuttavien ja heidän perheenjäsentensä tarpeisiin laadittava opastusjärjestelmä rahoitetaan ESR-rahoituksella kaudella 2007—2013. Biometriset oleskelulupakortit otetaan hallitusti käyttöön.

Vaikutetaan siihen, että EU-maiden maahanmuuttopolitiikka pystytään sovittamaan entistä paremmin yhteen kehitys- ja ihmisoikeuspolitiikan ja EU-maiden oman työvoimapolitiikan tarpeisiin. EU:ssa pyritään yhteiseen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan muun muassa harmonisoimalla lainsäädäntöä. Suomi huolehtii kansallisten etujen huomioon ottamisesta säädösten valmistelussa. EU:ssa hyväksytyt säädökset saatetaan kansallisesti voimaan määräajassa.

Kansainvälinen suojelu

Kiintiöpakolaispolitiikan toimeenpanoa jatketaan vastaamalla YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) tarpeisiin ottaen huomioon kuntien vastaanottovalmiudet. Tarvittaessa osallistutaan muuhun kansainväliseen vastuunjakoon esimerkiksi EU-tasolla. UNHCR-yhteistyön joustavuutta lisätään siten, että kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Pakolaiskiintiön täytön kriteereitä selvennetään maahanmuuttopoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti ja samalla vastaanottovalmiuksia kehitetään. Vuoden 2009 pakolaiskiintiö on 750.

Käynnistetään lasten ja nuorten asemaa ja lapsen edun toteutumista turvapaikanhakijoita ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä koskevan selvityksen edellyttämät toimenpiteet.

Käynnistetään vuonna 2008 asetetun ulkomaalaislain nojalla säilöönotettujen ulkomaalaisten kohtelua, säilöönottoyksikön toimintaa sekä säilöönottamisen edellytyksiä ja menettelyitä selvittävän hankkeen edellyttämät jatkotoimet.

Korvausten piirissä olevat pakolaiset	2007	2008	2009
— Kiintiöpakolaiset	657	750	750
— Perheenyhdistämiset	373	300	200
— Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	763	400	600
Pakolaisia yhteensä:	1 793	1 450	1 550
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä[1)]	4 367	4 411	4 614

[1)] Pakolaisista maksettavien korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän ja talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella.

Vastaanottokapasiteetti	2007	2008	2009
Yksityisen, kunnan tai järjestön ylläpitämät keskukset	10	8	8
Valtion vastaanottokeskuksia[1)]	3	3	2
Säilöönottoyksikkö	1	1	1
Majoituspaikat vok:ssa keskimäärin/vuosi	1 512	1 619	1 619
— käyttöaste, keskimäärin %	80	70	70
Alaikäisten majoitusyksiköt (ryhmä- ja perheryhmäkodit, tukiasunnot)	7	7	7
Alaikäisten majoitusyksiköiden majoituspaikat	135	204	204
— käyttöaste, keskimäärin %	85	100	90

[1)] Perniön vastaanottokeskuksen toiminta lakkasi 30.6.2008.

Vastaanoton piirissä olevat turvapaikanhakijat (keskim./v)	2007	2008	2009
Maahan saapuneet uudet turvapaikanhakijat	1 505	1 800	2 000
Vastaanottokeskuksiin majoitettuja	1 209	1 200	1 050
Yksityismajoituksessa	774	750	750
Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat	96	180	180
Säilöön otetut ulkomaalaiset	36	40	40
Keskimääräiset kustannukset:			
Vastaanoton kokonaiskustannukset[1)]	30 816 087	22 247 000	23 466 000
Vastaanottokeskusten kustannukset/euroa/v	18 337 116	13 468 500	14 388 000
— Vastaanottokeskusten yksikkökust./euroa/paikka/v	15 168	11 149	12 021
— Alaikäisten kustannukset/euroa/paikka/v	42 692	42 600	42 600
— Säilöön otettujen kustannus/euroa/hlö/v	58 586	67 270	67 270
Yksityismajoituksen kustannukset/euroa/v	8 968 363	2 956 500	3 158 000
— Yksityismajoituksen yksikkökust./euroa/hlö/v	5 970	5 970	5 970

[1)] Sisältää Metsälän kustannukset ja momenttien 26.40.02 ja 63 vastaanottoon kohdistuvat kustannukset.

Kotouttaminen

Kotouttamisen vaikuttavuutta lisätään laaja-alaisella kotouttamisen tulos- ja muun ohjauksen sekä seurannan järjestelmällä. Ohjauksen tehostamiseksi vuonna 2008 laadittu valtakunnallinen kotouttamisen ja etnisten suhteiden puiteohjelma vuosille 2008—2011 toimeenpannaan. Puiteohjelmassa asetetaan tavoitteet ja kirjataan toimenpiteet sekä niiden seurannan edellyttämät mittarit alue- ja paikallistasolle. Puiteohjelmassa määritellään myös tarvittavat voimavarat tavoitteiden toteuttamiseksi, voimavarat jakautuvat eri hallinnonaloille. Informaatio-ohjauksen menettelyjen kehittäminen sekä laatukäsikirjan valmistelu aloitetaan. Puiteohjelman ja kotouttamisen vaikuttavuuden seurantajärjestelmä otetaan käyttöön.

Puiteohjelmaan sisällytetään suurten kaupunkien maahanmuuton ja kotouttamisen pilottiohjelma, jossa kokeillaan nopean työllistymisen mallia ja ehkäistään koulutuksella ja työllistymisellä syrjäytymistä. Pilottiohjelma liittyy valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien välillä solmittavaan maahanmuuton aiesopimukseen, joka perustuu Metropolihankkeen toimeenpanoon.

Tavoitteena on, että maahanmuuttajien koko koulutusjärjestelmä vastaa sekä laadullisesti että määrällisesti yksilöllisiä tarpeita.

Tavoitteena on, että maahanmuuttajien työttömyysasteen ja koko väestön työttömyysasteen välinen ero pienenee vuosittain ja puolittuu suunnittelukauden loppuun mennessä. Kotouttamislain kokonaisuudistus valmistuu vuoden 2009 loppuun mennessä. Siinä otetaan erityisesti huomioon muutokset maahanmuuton rakenteessa sekä kotouttamisen välineiden kehittämistarpeet.

Pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja paluumuuttajiin liittyvät korvaukset (1 000 euroa)

	2007 tilinpäätös	2008 talousarvio	2009 arvio
Pakolaisten vastaanotto	40 111	36 727	43 817
— Laskennalliset korvaukset kunnille	11 970	11 000	12 030
— Muut korvaukset kunnille	28 141	25 727	31 787
Turvapaikanhakijoiden vastaanotto	30 079	22 247	23 466
Muut pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden menot	2 865	1 765	1 765
Korvaukset kunnille ent. Neuvostoliiton alueelta tulevien paluumuuttajien menoihin	5 746	9 300	9 300
Paluumuuttajien muuttovalmennus	343	900	900
Yhteensä	79 144	70 939	79 248

Hyvien etnisten suhteiden edistäminen

Sisäasiainministeriölle kuuluu rasismin ehkäisy ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen. Hyvien etnisten suhteiden edistämisperiaate sisällytetään maahanmuuttopolitiikan valmisteluun ja toimeenpanoon. Maahanmuuton edellytyksiä vahvistetaan myös toteuttamalla syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuutta edistäviä sekä muita työelämän ja koko yhteiskunnan monimuotoisuutta hyödyntäviä toimenpiteitä.

01. Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 668 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle alustavasti seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Maahanmuuttovirasto	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuotokset			
Päätökset	38 564	40 200	41 600
Panokset			
Toimintamenot (1 000 €)	13 271	14 343	13 668
Henkilötyövuodet	233,6	232	232

Tehokkuus

Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (päätöstä/htv)[1)]	165	173	179
— taloudellisuus (nettomenot €/päätös)	341	308	309
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	67	65	70

[1)] Uuden ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmän (UMA) käyttöönotto saattaa tilapäisesti vaikuttaa käyttöönottovaiheessa Ulkomaalaisvirastossa tehtävien päätösten määrään. Alustavan arvion mukaan vaikutus koko viraston päätösmäärään on 3,1 % vuonna 2007, 2,2 % vuonna 2008 ja 4,7 % vuonna 2009. Vuonna 2007 vaikutukset kohdistuvat lähinnä oleskelupäätösten määrään ja vuonna 2008 kansalaisuus- ja turvapaikkapäätösten määrään.

Päätöksenteko

Päätöksenteko on nopeaa ja oikeusvarmaa.

Vireille tulleiden hakemusten läpivientiajat pidetään vähintään saavutetulla tasolla. Asiakkaiden oikeusturva säilyy hyvänä. Asiakaspalvelua kehitetään. Henkilö- ja teknisiä resursseja käytetään joustavasti ja tehokkaasti. Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia sekä läpinäkyviä, ohjaavia ja rutiinityötä säästäviä. Tavanomaiset soveltamiskysymykset linjataan.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2007—2009

	2007 toteutuma		2008 arvio		2009 tavoite	
	Vireille tulleet	Ratkaistut	Vireille tulleet	Ratkaistut	Vireille tulevat	Ratkaistut
Maahanmuutto yhteensä	22 474	23 019	28 000	23 600	32 700	26 300
— työntekijän oleskelulupa	6 318	6 163	10 000	10 000	13 000	13 000
— opiskelijan oleskelulupa	3 991	4 051	4 500	4 500	4 900	4 900
— muut oleskeluluvat (sis. kv. suojelu)	12 165	12 805	13 500	9 100	14 800	8 400
Maasta poistaminen	1 750	1 903	1 900	1 900	1 900	1 900
Kansainvälinen suojelu yhteensä	6 997	7 139	7 800	6 700	7 800	6 500
— turvapaikka	1 276	1 803	1 400	1 400	1 400	1 400
— pakolaiskiintiö	664	756	700	700	700	700
— matkustusasiakirjat	3 645	3 232	3 900	3 400	3 900	3 300
Kansalaisuus yht.	7 561	6 503	7 300	6 500	5 600	5 600
— kansalaisuushakemukset	3 100	2 987	3 300	3 300	3 500	3 500
Yhteensä	38 782	38 564	45 000	38 700	48 000	40 300

Käsittelyaika keskimäärin (vrk)

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Maahanmuutto			
— työntekijän oleskelulupa	46	50	7
— oleskelulupa, opiskelija	27	30	30
Kansainvälinen suojelu			
— turvapaikka (kaikki)	205	150	150
— tavallinen menettely	280	210	210
— nopeutettu menettely	88	90	90
Kansalaisuus			
— kansalaisuushakemukset (kaikki)	668	600	400
— kansalaisuushakemukset (ns. selvät)	448	350	300
— kansalaisuushakemukset (ns. muut)	1 128	900	550
Ratkaistut/vireille tulleet (%)	99,5	98	98

Maahanmuuttohallinnon prosessien sähköistäminen

Maahanmuuttohallinnon kaikkien viranomaisten sähköinen asianhallintajärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2009. Muutoksen hallinta ja käyttäjien (15 000) koulutus järjestetään ja osin koordinoidaan. Järjestelmän sisältämiä sähköisiä asioiden vireille tuloon ja päätöksen tiedoksiantoon liittyviä palveluja otetaan käyttöön aluksi opiskelijan oleskeluluvissa ja jatkolupien myöntämisen yhteydessä.

Henkisten voimavarojen hallinta

Henkiset voimavarat

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuodet	233,6	232	232
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	11,5	10,0	10,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,23	3,30	3,40

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	19 025	16 843	17 168
Bruttotulot	6 051	2 500	3 500
Nettomenot	12 974	14 343	13 668
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 152		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 449		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 65 000 euroa)	349
Kertamenon poistuminen	-700
Tuottavuustoimet	-352
Siirto 1 htv momentille 26.01.01	-67
Siirto 2 htv momentilta 26.01.01	92
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-10
Muut muutokset	13
Yhteensä	-675

2009 talousarvio	13 668 000
2008 II lisätalousarvio	107 000
2008 talousarvio	14 343 000
2007 tilinpäätös	13 271 000

02. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 670 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999) annettuun lakiin perustuen:

1) valtion vastaanottokeskusten toimintamenojen maksamiseen

2) vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen ja Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

3) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen

5) ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toiminnan rahoittamiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään ns. etsivään työhön ja neuvontatyöhön

6) pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

7) kotouttamisen ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton neuvottelukunnan kustannuksiin

8) rasismin ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen ja

9) kotoutumista edistävien hankkeiden toteuttamiseen sekä kotoutumista edistävään tiedottamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 103 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) järjestää pakolaisten maahantulomatkat ostopalveluna. Sopimus sisältää matkustusta varten tehtävän terveystarkastuksen. IOM saa tukea myös vuokrakuluihin ja palkkauksiin.

Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten kuljetusten aikana tarvittavat lääkäripalvelut.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimintaa koordinoivat valtion vastaanottokeskukset Oulussa ja Joutsenossa. Toiminta voi sisältää asumisen järjestämisen, sosiaali- ja terveyspalvelujen ja muun tarpeellisen huolenpidon lisäksi muita uhrin tarvitsemia tukipalveluja ja erityispalveluja sekä turvallisuudesta huolehtimisen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion vastaanottokeskusten toimintamenot	5 905 000
Ministeriön vastaanottokustannukset ja sopimukset	1 765 000
Yhteensä	7 670 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 15 000 euroa)	73
Muut muutokset	10
Yhteensä	83

2009 talousarvio	7 670 000
2008 II lisätalousarvio	26 000
2008 talousarvio	7 587 000
2007 tilinpäätös	8 305 462

20. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n perusteella järjestettävään paluumuuttovalmennukseen

2) suomen tai ruotsin kielen taidon testaamiseksi laaditun kielitutkinnon järjestämiseen ja muihin menoihin sekä

3) enintään 30 000 euroa asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomaalaislain 48 §:n perusteella oleskelulupaa Suomesta hakevalta edellytetään todistusta Suomen viranomaisen järjestämän kielitutkinnon hyväksytystä suorittamisesta, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielitutkintoon osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Oleskelulupa myönnetään myös varsinaisen hakijan perheenjäsenelle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta ennen oleskeluluvan myöntämistä hakijalle. Muuttovalmennusta annetaan myös varsinaisen hakijan perheenjäsenille. Tutkintosuoritusten puhumisen ja kirjoittamisen arviointi tapahtuu kerran vuodessa. Arvioitavaksi tulee noin 1 300 suoritusta. Suomen tai ruotsin kielen taidon on vastattava Euroopan neuvoston yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen kielitaidon arviointiasteikon taitotasoa A 2.

Asiantuntijapalkkioina maksetaan kielikokeen arvioijien matkakustannuksia ja palkkioita sivukuluineen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Paluumuuttovalmennus	400 000
Kielikokeen järjestäminen	470 000
Asiantuntijapalkkiot	30 000
Yhteensä	900 000

2009 talousarvio	900 000
2008 talousarvio	900 000
2007 tilinpäätös	386 745

30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen kustannusten sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Selvitysosa: Korvausten piiriin kuuluu henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 45 §:n tai 47 §:n 1 momentin perusteella.

Suomeen muuttaneille maksetaan toimeentulotukea puolen vuoden ajalta maahan saapumisesta. Toimeentulotukea voidaan maksaa viisi vuotta sen vuoksi ettei henkilö maahanmuuttoon liittyvän asemansa vuoksi voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta.

Lisäksi korvataan kunnille noin 170 henkilön pitkäaikaisesta hoidosta ja huollosta aiheutuneita kustannuksia. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Toimeentulotuki 6 kk	2 000 000
Toimeentulotuki 5 v	4 200 000
Erityiskustannukset	1 600 000
Heimoveteraanit	1 500 000
Yhteensä	9 300 000

2009 talousarvio	9 300 000
2008 talousarvio	9 300 000
2007 tilinpäätös	5 745 345

63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 352 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999):

1) pakolaisten kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä ja sosiaali- ja terveydenhuollosta kunnille aiheutuvien kustannusten laskennallisiin korvauksiin

2) toimeentulotuen, tulkkipalvelujen ja erityiskustannusten korvaamiseen sekä paluumuutosta aiheutuviin menoihin

3) kunnille, kuntayhtymille ja yhteisöille niiden ylläpitämien turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten, ryhmä- ja perheryhmäkotien, tulkkikeskusten sekä muihin tarvittaviin menoihin

4) turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen

5) vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

6) toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen ulkomaalaisille, jotka on otettu säilöön ulkomaalaislain (301/2004) 121—123 §:n perusteella sekä

7) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palveluiden järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Vuoden 2009 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Selvitysosa: Pakolaisista maksettavien korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän ja talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Lisäksi kunnilla on mahdollisuus hakea TE-keskukselta korvausta muiden kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (4 614 henkilöä/0—6 v. 6 223 €, muut 1 901 €)	12 019 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	31 787 000
— toimeentulotuki (2 141 €/vuosi/henkilö)	9 613 000
— erityiskustannukset (1 854 €/vuosi/henkilö)	10 334 000
— tulkkipalvelut (1 168 €/vuosi/henkilö)	5 247 000
— korvaukset alaikäisten huollosta (6 954 €/vuosi/henkilö)	6 213 000
— muut kulut (esim. alaikäisten edustus)	380 000
Korvaukset pakolaisista yhteensä	43 806 000
Turvapaikanhakijoiden kustannukset, sis. oikeusapupalv. (12 020 €/vuosi/henkilö)	17 546 000
Yhteensä	61 352 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Lisäys kuntakorvauksiin	7 090
Lisäys alaikäisten turvapaikanhakijoiden kustannuksiin	1 110
Yhteensä	8 200

2009 talousarvio	61 352 000
2008 II lisätalousarvio	8 211 000
2008 talousarvio	53 152 000
2007 tilinpäätös	65 256 545

Pääluokka 27
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Kansallisen suvereniteetin puolustamisen lisäksi asevoimien suorituskykyä suunnataan laajaalaisten turvallisuusuhkien sekä kansainvälisen kriisinhallinnan edellyttämien tehtävien toteuttamiseen. Suomen turvallisuuteen vaikuttavat yhä enemmän paitsi sotilaallinen myös taloudellinen ja poliittinen kehitys Euroopassa ja lähialueillamme sekä maailmanlaajuisesti. Tästä johtuen kansallinen turvallisuus perustuu enenevässä määrin perinteisen kansallisen puolustuskyvyn lisäksi yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiskykyyn kaikissa olosuhteissa ja tilanteissa sekä kykyyn reagoida ja ehkäistä kansainvälisten kriisien ja turvallisuusuhkien syntymistä kansainvälisen kriisinhallinnan ja yhteistoiminnan avulla.

Toimintaympäristömme säilynee vakaana. Vaikka lähitulevaisuudessa maatamme vastaan ei kohdistune välitöntä sotilaallista uhkaa, Venäjä ylläpitää lähiympäristössämme edelleen merkittävää sotilaallista potentiaalia, joka on laadullisesti kehittynyt viime vuosina. Tämä edellyttää Suomen sotilaallisen puolustuskyvyn ylläpitämistä ja pitkäjänteistä kehittämistä.

Puolustusministeriön hallinnonalan suorituskykyjen kehittämisen haasteena tulee säilymään tulevina vuosina toiminnan ylläpitoon tarvittavien resurssien riittävyys sekä teknologian hankinnan, käytön ja ylläpidon kallistuminen. Toiminnan ja talouden tasapainottamiseen tähtääviä hallinnonalan sisäisiä toimia joudutaan tästä johtuen jatkamaan kustannuspaineiden hallitsemiseksi sekä toiminnan vaikuttavuuden, taloudellisuuden, tuottavuuden ja laadun ylläpitämiseksi.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Suomen puolustuksen päämääränä on kaikissa tilanteissa taata maan itsenäisyys sekä turvata kansalaisten elinmahdollisuudet ja valtiojohdon toimintavapaus. Suomen puolustuskyky mitoitetaan siten, että koko maata puolustetaan. Tätä varten ylläpidetään yleistä asevelvollisuutta ja puolustus rakentuu alueellisen puolustusjärjestelmän pohjalle. Kehittämällä sotilaallista yhteensopivuutta jatketaan valmiuksien luomista kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön erilaisissa kriisitilanteissa. Puolustuksen kehittämisen lähtökohtana on kansallinen puolustus, joka mahdollistaa liittoutumisen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2008 tavoite Vaikuttavuus asteikolla 1—5	2009 tavoite Vaikuttavuus asteikolla 1—5
Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttaminen	4,0	4,0
Kansallisen puolustuksen ylläpito ja kehittäminen	3,4	3,4
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen yhteensovittaminen ja puolustusministeriön hallinnonalan osallistuminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseen	3,5	3,5
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan	3,2	3,2

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5 ottamalla huomioon eri painokertoimin puolustusministeriön ja sen alaisten virastojen toiminnan vaikuttavuus edellä mainittujen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisessa. Arviointiasteikossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

Vaikuttavuustavoitteisiin liittyvät menot (milj. euroa)[1)]

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 ennakoitu	2009 arvio
Puolustuspolitiikka	10	11	11	12
Kansallinen puolustus	1 894	1 920	2 083	2 209
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	2	1	8	124
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan	64	88	73	80
Yhteensä	1 970	2 020	2 175	2 425

[1)] Vuosien 2006—2007 osalta kassaperusteinen toteutuma. Ei sisällä arvonlisäveromenoja eikä UM:n pääluokkaan budjetoituja kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja.

Puolustusministeriön hallinnonalalla sitoudutaan hallitusohjelman mukaisesti edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa kaikessa päätöksenteossa huomioiden hallinnonalan erityispiirteet kansallisen ja kansainvälisen puolustuspolitiikan, sotilaallisen maanpuolustamisen ja turvallisuuden toimijana. Tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi on puolustusvoimissa laadittu valtakunnallinen tasa-arvosuunnitelma, joka on kytketty osaksi vuosittaista suunnitteluprosessia, työhyvinvointi- ja työsuojelutoimintaa sekä varusmiestoimikuntien toimintaa. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kunnioittavan toimintakulttuurin periaatteet huomioidaan suunnittelussa, toiminnassa ja johtamisessa.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Puolustusministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 619 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
27.10.01	*Puolustusvoimien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) — tilausvaltuus	164	687
27.10.18	*Puolustusmateriaalihankinnat* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	1 462	2 304
27.10.19	*Hawk Mk 66 -koneiden hankinta* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	31	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**247 012**	**264 186**	**491 311**	**227 125**	**86**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 627	20 201	15 076	- 5 125	- 25
02.	Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	100	100	—	—
23.	Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	197 000	197 000	0
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	233 385	243 885	279 135	35 250	14
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**1 897 402**	**2 106 471**	**2 232 447**	**125 976**	**6**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 368 802	1 449 858	1 516 860	67 002	5
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	515 290	623 763	713 937	90 174	14
(19.)	Hornet 413 -koneen korjaus (siirtomääräraha 3 v)	1 500	—	—	—	—
(19.)	Hawk Mk 66 -koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	10 000	31 000	—	- 31 000	- 100
50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	1 810	1 850	1 650	- 200	- 11

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**58 893**	**48 238**	**54 684**	**6 446**	**13**
(01.)	Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen kotimaan toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	3 494	—	—	—	—
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirto-määräraha 2 v)	55 390	48 228	54 674	6 446	13
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	9	10	10	—	—
	Yhteensä	**2 203 307**	**2 418 895**	**2 778 442**	**359 547**	**15**
	Henkilöstön kokonaismäärä	16 850	16 470	15 780		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa:

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan valmistelusta ja toimeenpanosta sekä sotilaallisen maanpuolustuksen ohjauksesta. Puolustuspolitiikan valmistelun ja toimeenpanon lisäksi puolustusministeriö vastaa sotilaallisen maanpuolustuksen voimavaroista ja muista toimintaedellytyksistä, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisesta sekä vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttaa lähialueiden ohella yhä enemmän maailmanlaajuinen sotilaallinen, poliittinen ja taloudellinen kehitys. EU on Suomelle jatkossakin tärkein viitekehys. EU-maiden keskinäinen solidaarisuus vahvistaa Euroopan vakautta ja Suomen turvallisuuspoliittista asemaa. Tämä edellyttää Suomelta solidaarisuutta muita jäsenmaita kohtaan ja osallistumista yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen.

Sotilaallisen huoltovarmuuden riippuvuus eurooppalaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä kasvaa. Huoltovarmuutemme turvaaminen edellyttää kansainvälisiä sopimusjärjestelyjä sekä pitkäkestoisia strategisia kumppanuuksia materiaalin ja palvelujen tuottajien kanssa.

Kokonaismaanpuolustuksen ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen merkitys ja samalla hallinnonalojen välisen yhteistyön tarve kasvavat. Puolustushallinnon on kyettävä tiiviiseen yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan muiden viranomaisten kanssa hallinnon eri tasoilla.

Kansainvälisen sotilaallisen kriisinhallinnan osalta osallistuminen EU:n taisteluosastojen toimintaan vaikuttaa siihen, että sotilaallisen kriisinhallinnan vaativuus kasvaa. Sotilas- ja siviilitoimijoiden yhteistyö kriisinhallinnassa lisääntyy.

Tarve yhteistoimintakyvyn ja uusien suorituskykyjen kehittämiseen kasvaa, mikä edellyttää panostusta korkeaan teknologiaan, laatuun ja erikoisosaamisalueiden hallitsemiseen.

Julkisen ja yksityisen sektorin roolit ovat murroksessa. Julkisessa hallinnossa keskitytään lähivuosina yhä enemmän ydintoimintojen toteuttamiseen. Myös puolustushallinto joutuu tarkaste-

lemaan toimintojaan kriittisesti ja etsimään uusia toimintatapoja, joissa korostuvat yhteiskunnan eri toimijoiden erikoistumisen ja osaamisen monipuolinen hyödyntäminen.

Vaikuttavuustavoitteet

Tulostavoite	2008 tavoite Vaikuttavuus asteikolla 1—5	2009 tavoite Vaikuttavuus asteikolla 1—5
Puolustuspolitiikka		
Puolustuspolitiikan valmistelu		
Puolustushallinnolla on ennakoiva, ajantasainen strategia, jolla varmistetaan turvallisuusympäristön kehityksen, maanpuolustusta koskevan päätöksenteon ja tehtävien, suorituskykyjen sekä resurssien välinen tasapaino. Puolustushallinto osallistuu aktiivisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten kantojen laatimiseen.	4	4
Hallinnonalan ohjaus		
Hallinnonalan ohjauksella varmistetaan puolustuspoliittisten linjausten, kokonaismaanpuolustusta koskevien velvoitteiden ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamien vaatimusten siirtyminen käytännöksi puolustusministeriön hallinnonalalla sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän kehittäminen.	4	4
Kansallinen puolustus		
Ylläpidetään puolustusministeriön operatiivisen johtamisen edellyttämää johtamis- ja päätöksentekokykyä sekä hallinnonalan tilannekuvaa.	3	3
Sotilaallinen huoltovarmuus on turvattu kaikissa tilanteissa. Puolustushallinnon toimenpitein turvataan materiaalin yhteensopivuus ja kotimainen integrointi- ja ylläpitokyky sekä kriisiajan vauriokorjauskyky.	4	4
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen		
Puolustusministeriö sovittaa turvallisuus- ja puolustusasiain komitean avustamana yhteen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvät valtioneuvostotason toiminnot väestön elinmahdollisuuksien sekä yhteiskunnan turvallisuuden ja valtion itsenäisyyden turvaamiseksi.	4	4
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan		
Kyky osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan. Siihen osallistuminen ja sen kehittäminen perustuvat laaja-alaiseen kansainväliseen yhteistyöhön sekä EU:n että muiden puolustushallinnon alan toimijoiden kanssa, jossa korostuu sotilas- ja siviilikriisinhallinnan muodostama kokonaisuus. Kansallisella tasolla tavoitteena on rakentaa sellaiset sotilaallisen kriisinhallinnan toimintaedellytykset, yleisjärjestelyt ja keskeiset toimintaperiaatteet, jotka mahdollistavat Suomen osallistumisen kriisinhallintaan.	4	4

Vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5, jossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

PUOLUSTUSHALLINNON PALVELUKESKUS

Puolustushallinnon palvelukeskuksen toiminta-ajatuksena on tuottaa ja kehittää asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti henkilöstö- ja taloushallinnon palveluita sekä rauhan että poikkeusolojen aikana puolustushallinnon virastoille sekä muille valtion virastoille. Puolustushallinnon

palvelukeskus on yksi viidestä valtiohallinnon palvelukeskuksesta ja toimii osana valtion palvelukeskusverkostoa.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Valtionhallintoon perustettujen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten toimintatapoja, toimialaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä kehitetään koordinoidusti yhtenäisten, yhteisten ja yhteensopivien määrittelyjen mukaisesti. Ministeriöt ohjaavat hallinnonalansa virastot tekemään päätöksen talous- ja henkilöstöhallinnonpalvelujen tuottamisesta palvelukeskustoimintamallilla viimeistään vuonna 2009. Perustetuista talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksista kootaan vuoden 2010 alusta lukien yksi, valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva virasto.

Puolustushallinnon palvelukeskuksen tavoitteena on parantaa asiakasvirastojensa hallinnon tuottavuutta ja laatua sekä mahdollistaa asiakasvirastojen voimavarojen suuntaaminen ydintehtäviin. Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintalinjana on vuonna 2009 asiantuntijaroolin kasvattaminen, oman palvelutuotannon laadun ja tehokkuuden lisääminen sekä siirtyminen osaksi valtionhallinnon palvelukeskusta.

Vuoden 2009 alussa palvelukeskuksen asiakkaina ovat puolustusministeriö, puolustusvoimat ja ulkoasiainministeriö. Puolustushallinnon rakennuslaitos siirtyy palvelukeskuksen asiakkaaksi vuoden 2009 loppuun mennessä.

PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOS

Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on järjestää maanpuolustukselle parhaat kiinteistöpalvelut kaikissa oloissa. Rakennuslaitos toimii puolustushallinnon kiinteistöalan osaamiskeskuksena, josta puolustushallinto saa tarvitsemansa kiinteistö- ja ympäristöalan asiantuntemuksen ja niihin liittyvät palvelut.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallinnonalalle asetetut voimakkaat säästötavoitteet, puolustushallinnon kumppanuusohjelma sekä puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmäuudistus edellyttävät myös Rakennuslaitoksen organisaation ja toiminnan sekä kustannustehokkuuden jatkuvaa kehittämistä.

Rakennuslaitoksen toimintalinjana on asiantuntijaroolin kasvattaminen, kiinteistöpalvelujen markkinaehtoistaminen omaa palvelutuotantoa supistamalla sekä oman palvelutuotannon tehokkuuden lisääminen.

Vaikuttavuustavoitteet

Tulostavoite	Mittari	2008 ennakoitu asteikolla 1—5	2009 tavoite asteikolla 1—5
Sotilaallisen maanpuolustuksen tukeminen			
Rakennuslaitoksen suorituskykyä sotilaallisen maanpuolustuksen tukemisessa on lisätty.	Valmiuden taso sotilaallisen maanpuolustuksen tukemisessa.	2	2,5
Yhteiskunnan tukeminen			
Rakennuslaitoksen suorituskykyä tukea puolustusvoimia virka-avun antamisessa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi on lisätty.	Valmiuden taso yhteiskunnan häiriötilanteiden varalta.	1	2

Kansainvälinen yhteistoiminta ja sotilaallinen kriisinhallintakyky			
Rakennuslaitoksen kansainvälistä osaamista ja yhteistyötä puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalalla on ylläpidetty osallistumalla aktiivisesti kansainvälisiin seminaareihin ja työryhmiin.	Yhdyskunta- ja ympäristöalan kansainvälisen osaamisen ja yhteistyön taso.	3,5	4
Rakennuslaitoksen kykyä tukea puolustusvoimien toimintaa sotilaallisessa kriisinhallinnassa on lisätty määrittämällä rakennuslaitoksen tehtävät ja yhteistyön toimintamalli sotilaallisessa kriisinhallinnassa.	Suorituskyky sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisessa.	3	3

Vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5, jossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 076 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston maksuosuuksien maksamiseen ja

2) ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Taloudellisuus			
Menot tulosalueittain (1 000 euroa)[1)]			
Puolustuspolitiikka	10 652	10 993	11 949
Kansallinen puolustus	1 264	2 000	1 429
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	731	6 750	1 010
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan	680	458	688
Yhteensä	13 327	20 201	15 076
Tuottavuus			
Henkilötyövuodet tulosalueittain (htv)			
Puolustuspolitiikka	107	108	111
Kansallinen puolustus	12	15	13
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	7	10	9
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan	7	5	7
Yhteensä	133	138	140
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (1—5)	3,3	3,4	3,4

[1)] Vuoden 2008 menoihin sisältyy 5,8 milj. euroa julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 55 000 euroa)	614
Toimitilakustannukset	144
Kertamenon poistuminen	-5 800
Tuottavuustoimet	-44
Siirto momentilta 28.20.02	40
Muut muutokset	-79
Yhteensä	-5 125

2009 talousarvio	15 076 000
2008 II lisätalousarvio	525 000
2008 talousarvio	20 201 000
2007 tilinpäätös	13 627 000

02. Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha käytetään palvelukeskuksen toiminnan edellyttämiin investointeihin. Menot sisällytetään myöhempinä vuosina poistoina asiakasvirastoilta perittäviin korvauksiin. Tulojen ja menojen kasvu aiheutuu ulkoasiainministeriön asiakkuudesta.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Taloudellisuus		
Ostolaskupalvelut (euroa/lasku)	2,45	2,80
Henkilöstöhallinnon palvelut yhteensä (euroa/palvelussuhde)	143,00	147,00
Palkanlaskentapalvelut ja niihin liittyvät henkilöstöhallinnon palvelut (euroa/palkkalaskelma)	10,50	11,20
Tuottavuus		
Ostolaskupalvelut, suorakirjattavat (laskujen määrä/htv)	20 000	20 000
Palkanlaskentapalvelut (palkkalaskelmien määrä/htv)	4 930	4 930

Tuotokset ja laadunhallinta	2008 arvio	2009 arvio
Tuotokset		
Tuotettujen palkkalaskelmien määrä (kpl)	237 000	255 000
Käsiteltyjen ostolaskujen määrä (kpl)	246 000	260 000
Käsiteltyjen kirjanpitotositteiden määrä (kpl)	886 000	845 000
Laadunhallinta (asteikolla 1—5)		
Palvelukyky ja laatu taloushallintopalveluissa (asiakastyytyväisyyskyselyn yleisarvosana)	3,5	3,5
Palvelukyky ja laatu henkilöstöhallintopalveluissa (asiakastyytyväisyyskyselyn yleisarvosana)	3,5	3,5

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Työtyytyväisyyskyselyn yleisarvosana (1—5)	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	6 093	7 039
Bruttotulot	5 993	6 939
Nettomenot	100	100

2009 talousarvio	100 000
2008 talousarvio	100 000

23. Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 197 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 51 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on valtioneuvoston kanslian esittelystä 13.12.2007 asettanut hallinnon verkkoturvallisuutta edistävän hankkeen. Hankkeen tehtävänä on suunnitella turvallinen tietoliikenneverkko ja verkkopalvelut erityisesti turvallisuusviranomaisille ja myös hallinnolle yleisesti. Hankkeen on huomioitava olemassa olevat verkkoratkaisut.

Sisäasiainministeriö ja puolustusministeriö ovat asettaneet osahankkeet toimialaansa kuuluvien hankeosien valmistelua varten.

Valtioneuvoston kanslia asettaa erillisen arviointihankkeen, jonka tehtävänä on seurata ja arvioida verkkoturvallisuuden etenemistä ja sisällöllisiä ratkaisuja.

Määrärahalla on tarkoitettu rahoitettavaksi sisäasiainministeriön ja puolustusministeriön hallinnonalan menot.

Siltä osin kuin tehtävän henkilöstötarve jatkuu vuoden 2011 jälkeen, tehtävän henkilöstömäärä otetaan huomioon muissa tehtävissä toteutettavana vastaavana, tuottavuustoimenpitein aikaansaatavana vähennyksenä.

2009 talousarvio	197 000 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 279 135 000 euroa.

2009 talousarvio	279 135 000
2008 II lisätalousarvio	13 142 000
2008 talousarvio	243 885 000
2007 tilinpäätös	233 384 749

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Puolustusvoimien tehtäviä ovat Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Näistä tärkein tehtävä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, joka muodostaa perustan muiden tehtävien suorittamiselle.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Suomen puolustamisen lähtökohtana on turvallisuusympäristöön suhteutettu puolustuskyky. Puolustusratkaisu perustuu kansalaisten vahvaan maanpuolustustahtoon, yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustukseen. Puolustuksen päämääränä on kaikissa tilanteissa turvata kansalaisten elinmahdollisuudet ja perusoikeudet sekä valtiojohdon toimintavapaus ja laillinen yhteiskuntajärjestys. Puolustusvoimat ylläpitää ja kehittää sellaista puolustuskykyä ja vallitsevaan

tilanteeseen suhteutettua valmiutta, joka ennalta ehkäisee sotilaallisten uhkien kohdistumisen maahamme.

Puolustusvoimat osallistuu aktiivisesti viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja viranomaisyhteistyön kehittämiseen. Puolustusvoimissa parannetaan kykyä antaa virka-apuna henkilöstöä, joukkoja ja materiaalia muiden viranomaisten käyttöön laatimalla suunnitelma muiden viranomaisten tukemiseksi. Suunnitelma otetaan käyttöön vuoden 2009 aikana. Viranomaisten tukemista harjoitellaan valtakunnallisissa valmius- ja pääsotaharjoituksissa sekä osallistumalla muiden viranomaisten pelastus- ja yhteistoimintaharjoituksiin.

Kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistutaan vastaavalla tasolla kuin vuonna 2008. Puolustusvoimien kykyä osallistua nykyistä vaativampiin ja nopeammin käynnistettäviin kriisinhallintaoperaatioihin kehitetään. Painopisteenä on operaatioiden kokonaisvaltainen suunnittelu ja viranomaisyhteistyön kehittäminen operaatiotasolla.

Vaikuttavuustavoitteet

Tulostavoite	2008 tavoite Suorituskyky asteikolla 1—5	2009 tavoite Suorituskyky asteikolla 1—5
Valtakunnan sotilaallisen puolustamisen suorituskyky		
Tilannekuva		
Tilannekuva joka mahdollistaa riittävän strategisen tason ennakkovaroituksen saamisen.	4	4
Aluevalvonta		
Aluevalvontajärjestelmä joka pystyy alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja alueloukkausten torjumiseen.	3	3
Valmius		
Maavoimien tulee kyetä puolustukseen koko valtakunnan alueella sekä sotilaallisten hyökkäysten ennaltaehkäisyyn ja torjumiseen muiden puolustushaarojen tukemana. Maavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3	3
Merivoimien tulee kyetä meriyhteyksien suojaamiseen ja meritse tapahtuvien hyökkäysten torjuntaan yhteistoiminnassa muiden puolustushaarojen kanssa. Merivoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	3	3
Ilmavoimien tulee kyetä ilmahyökkäysten torjumiseen, kauaskantoiseen tulenkäyttöön ilmasta maahan sekä lentokuljetuksiin. Ilmavoimien joukkotuotanto- ja liikekannallepano-organisaation tulee mahdollistaa joukkojen joustava perustaminen tilanteen edellyttämässä laajuudessa.	4	4
Pääesikunnan tulee kyetä keskittymään puolustusvoimien kokonaiskehittämiseen ja puolustushaarojen yhteisoperaatioiden suunnitteluun ja johtamiseen.	3	3
Muiden viranomaisten tukeminen		
Puolustusvoimien tulee kyetä yhteiskunnan elintärkeiden kohteiden suojaamiseen ja virka-avun antamiseen muille viranomaisille.		
Maavoimat	3,5	3,7
Merivoimat	3,5	3,7
Ilmavoimat	3,5	3,7
Pääesikunta	3,5	3,7

Sotilaallisen kriisinhallinnan tukeminen		
Puolustusvoimien tulee kehittää sotilaallisen kriisinhallinnan edellyttämiä kykyjä ja kyetä varustamaan kriisinhallintajoukot.		
Maavoimat	3,2	3
Merivoimat	3,2	3
Ilmavoimat	3,2	2
Pääesikunta	3,2	4

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen osalta asteikon mittariston perusteet ovat seuraavat:

5 - Joukko/suorituskyky täyttää kaikki sille asetetut vaatimukset

4 - Joukolla/suorituskyvyllä on pieniä puutteita, jotka ovat kuitenkin helposti korjattavissa ja joukko täyttää sille asetetut vaatimukset

3 - Joukko/suorituskyky täyttää vain sille asetetut vähimmäisvaatimukset

2 - Joukon/suorituskyvyn puutteet haittaavat suuresti sille asetettujen vaatimusten saavuttamista

1 - Joukko/suorituskyky ei kykene täyttämään sille asetettuja vaatimuksia.

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyky muodostuu seuraavien osatekijöiden integroituna kokonaisuutena:

— Käyttö- ja toimintaperiaatteet
— Osaava ja taistelutahtoinen henkilöstö
— Ajanmukainen ja määrävahvuinen materiaali
— Toiminnan edellyttämä infrastruktuuri sekä
— Puolustusvoimien omat sekä koko yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarjoamat tukeutumismahdollisuudet.

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 516 860 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 4 400 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä

3) enintään 336 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle sekä merkittäville urheilutapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen

4) puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin ja

5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin.

Valtuudet

Vuonna 2009 saa tehdä puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 49 009 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 54 560 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 55 560 000 euroa ja vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 56 960 000 euroa.

Vuonna 2009 saa tehdä Ilmatorjuntajärjestelmien 05 ja 05M:n huolto- ja ylläpitosopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2009 loppuun mennessä enintään 2 000 000 euroa, vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 4 000 000 euroa, vuoden

2011 loppuun mennessä enintään 7 000 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 10 000 000 euroa ja vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 13 000 000 euroa.

Vuonna 2009 saa tehdä Huoltorykmenttien kenttähuoltojoukkojen varustaminen (HR) -hankkeen sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2009 loppuun mennessä enintään 2 300 000 euroa, vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 3 900 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 6 700 000 euroa ja vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 8 800 000 euroa.

Vuonna 2009 saa tehdä Puolustusvoimien ilmakuljetuskyky 2 (PVIK2 2009—2010) -hankkeen sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2009 loppuun mennessä enintään 7 000 000 euroa, vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 14 500 000 euroa ja vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 22 500 000 euroa.

Uuteen tilausvaltuuteen sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Taloudellisuus			
Menot tulosalueittain (1 000 euroa)[1)]			
Tilannekuva ja aluevalvonta	145 768	142 496	154 029
Valmius/maavoimat	930 750	869 772	821 261
Valmius/merivoimat	179 535	230 907	225 538
Valmius/ilmavoimat	423 634	435 352	585 601
Valmius/Pääesikunta	205 639	238 375	387 672
Valmius/yhteiset	31 578	162 441	31 369
Muiden viranomaisten tukeminen	720	828	1 069
Sotilaallinen kriisinhallinta	22 852	24 450	24 258
Yhteensä	**1 940 476**	**2 104 621**	**2 230 797**
Tuottavuus			
Henkilötyövuodet tulosalueittain (htv)[1)]			
Tilannekuva ja aluevalvonta	1 987	1 981	1 983
Valmius/maavoimat	7 214	7 053	6 489
Valmius/merivoimat	1 658	1 634	1 640
Valmius/ilmavoimat	2 183	2 192	2 201
Valmius/Pääesikunta	1 863	1 733	1 730
Valmius/yhteiset	321	320	321
Muiden viranomaisten tukeminen	2	2	2
Sotilaallinen kriisinhallinta	153	151	151
Yhteensä	**15 381**	**15 066**	**14 517**

Asevelvollisten koulutusvuorokausien määrä/koulutuksen henkilötyövuosimäärä	1 767	1 800	1 800
Pääesikunnan, puolustushaarojen ja sotilasläänien esikuntien henkilötyövuosimäärä/puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä	0,11	0,09	0,14
Materiaalin korjaamo-, huolto- ja kunnossapitotoiminnan henkilötyövuosimäärä	5 190	5 140	4 597
Tuotettujen aterioiden määrä/muonituksen henkilötyövuosimäärä	27 106	27 500	27 500
Henkilöstö- ja taloushallinnon henkilötyövuosimäärä	987	638	638
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus -% on vähintään	105	106	104
Tuotokset			
Koulutetut ja varustetut sodan ajan joukot	**470 000**	**357 000**	**358 000**
Pääesikunta ja alaiset laitokset	7 200	5 900	6 200
Rajavartiolaitos	22 000	11 600	11 600
Maavoimat	**310 000**	**240 000**	**240 000**
Operatiiviset joukot	76 000	62 000	62 000
Valmiusprikaatit	3	3	3
Panssariprikaati	1	-	-
Jääkäriprikaatit	6	2	2
Mekanisoidut taisteluosastot	2	2	2
Moottoroidut taisteluosastot	-	2	2
Helikopteripataljoona	1	1	1
Erikoisjääkäripataljoona	1	1	1
Alueelliset joukot	233 000	178 000	178 000
Jalkaväkiprikaatit	11	6	6
Erilliset pataljoonat/taisteluosastot	11	14	14
Paikallispuolustusyksiköt, maakuntajoukot	5	28	28
Merivoimat	**38 000**	**31 500**	**28 000**
Ohjusvenelaivueet	2	2	2
Miinantorjuntalaivueet	3	3	3
Miinalaivat	3	3	3
Miinalautat	3	3	3
Rannikkojääkäripataljoonat ja erilliset rannikkojääkäriyksiköt	1+6	2+6	2+6
Rannikko-ohjuskomppaniat	2	2	2
Meritorjuntaohjuspatterit	4	4	4
Kiinteä ja liikkuva rannikkotykistö	23+6=29	12+4=16	12+4=16
Ilmavoimat	**37 000**	**38 000**	**38 000**
Hornet-hävittäjälaivueet	3	3	3
Hawk-hävittäjälaivue	1	1	1
Tukilentolaivue	1	1	1

[1)] Sisältää momentit 27.10.01, 27.10.17, 27.10.18 ja 27.10.19.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	-	3,8	-

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
KASI-järjestelmän huolto- ja ylläpito -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	1 974	1 973	1 974	3 947		9 868
KASI-järjestelmän tilausvaltuus yhteensä	1 974	1 973	1 974	3 947		9 868
ItOhj90-järjestelmän huolto -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	2 430					2 430
ItOhj90-järjestelmän huolto -tilausvaltuus yhteensä	2 430					2 430
Alkeislentokoulutuksen ulkoistamisen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	4 105	3 079				7 184
Alkeislentokoulutuksen ulkoistamisen tilausvaltuus yhteensä	4 105	3 079				7 184
NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	1 850	1 700	1 800			5 350
NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus yhteensä	1 850	1 700	1 800			5 350
Vuoden 2007 toimintamenojen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	10 300					10 300
Vuoden 2007 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	10 300					10 300
Maalilaitehankinnat -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	3 000					3 000
Maalilaitehankinnat -tilausvaltuus yhteensä	3 000					3 000
Käyttöajoneuvojen hankinnat -tilausvaltuus						
Vuoden 2009 sitoumukset	6 250	9 030				15 280
Käyttöajoneuvojen hankinnat -tilausvaltuus yhteensä	6 250	9 030				15 280
Taistelijan vaatetushankinnat -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	2 000					2 000
Taistelijan vaatetushankinnat -tilausvaltuus yhteensä	2 000					2 000
Sodankylän vaatetuskorjaamon palvelu-hankinta -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	1 408	1 392	1 392	1 392	2 784	8 368
Sodankylän vaatetuskorjaamon palvelu-hankinta -tilausvaltuus yhteensä	1 408	1 392	1 392	1 392	2 784	8 368
Vuoden 2008 toimintamenojen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	30 905	6 685				37 590
Vuoden 2008 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	30 905	6 685				37 590

Maavoimien materiaalin kunnossapito-palvelut -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	69 383	62 494	62 072	62 836	228 048	484 833
Maavoimien materiaalin kunnossapito-palvelut -tilausvaltuus yhteensä	69 383	62 494	62 072	62 836	228 048	484 833
Vuoden 2009 toimintamenojen tilaus-valtuus						
Vuoden 2009 sitoumukset		49 009	5 551	1 000	1 400	56 960
Vuoden 2009 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä		49 009	5 551	1 000	1 400	56 960
Huoltorykmenttien kenttähuoltojoukko-jen varustaminen (HR) -tilausvaltuus						
Vuoden 2009 sitoumukset	2 300	1 600	2 800	2 100		8 800
Huoltorykmenttien kenttähuoltojoukkojen varustaminen (HR) -tilausvaltuus yhteensä	2 300	1 600	2 800	2 100		8 800
Puolustusvoimien ilmakuljetuskyky 2 (PVIK2 2009—2010) -tilausvaltuus						
Vuoden 2009 sitoumukset	7 000	7 500	8 000			22 500
Puolustusvoimien ilmakuljetuskyky 2 (PVIK2 2009-2010) -tilausvaltuus yhteensä	7 000	7 500	8 000			22 500
ITO 2005 ja 2005M huolto -tilausvaltuus						
Vuoden 2009 sitoumukset	2 000	2 000	3 000	3 000	3 000	13 000
ITO 2005 ja 2005M huolto -tilausvaltuus yhteensä	2 000	2 000	3 000	3 000	3 000	13 000
Valtuudet yhteensä	**144 905**	**146 462**	**86 589**	**74 275**	**235 232**	**687 463**

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 549 henkilötyövuotta tuottavuustoimenpiteiden johdosta. Tämän lisäksi jatketaan edelleen omana työnä tehtävien tukipalvelujen tehostamista ja siirrytään hankkimaan palveluja alan teollisuudelta ja muilta palvelujen tarjoajilta.

Uudet tilausvaltuudet kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vuosille 2009—2012 vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 2009 enintään 133 605 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	1 381 629	1 473 652	1 536 457
Bruttotulot	24 232	23 794	19 597
Nettomenot	1 357 397	1 449 858	1 516 860
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	24 487		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	35 892		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 531	8 340	8 225
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 716	7 923	7 885
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	815	417	340
Kustannusvastaavuus, %	112	105	104
Hintatuki	368	336	336
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	1 183	753	676

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 2 270 000 euroa, josta puolustusvoimat 1 034 000 euroa, puolustushallinnon rakennuslaitos 1 216 000 euroa ja puolustushallinnon palvelukeskus 20 000 euroa)	36 760
Ennakollinen kustannustasotarkistus (1,5 %)	15 336
Puolustuksen välttämätön lisätarve	5 400
Uusien säädösten mukainen varusmiesten kuljettajakoulutus	8 000
Lisäeläkemaksu (Maavoimien materiaalin kunnossapitopalvelut -tilausvaltuus)	6 700
Puolustushallinnon kiinteistöuudistus	1 356
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-1 250
Siirto momentille 27.10.18	-5 300
Yhteensä	67 002

2009 talousarvio	1 516 860 000
2008 II lisätalousarvio	18 531 000
2008 talousarvio	1 449 858 000
2007 tilinpäätös	1 368 802 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 713 937 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston ja välineistön hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan ja

3) järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 637 527 000 euroa aikaisemmin myönnetyistä tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2009 (PVKEH 2009) -tilausvaltuuden menojen maksamiseen, enintään 7 511 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään 68 899 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Valtuus

Vuoden 2009 aikana saa tehdä sopimuksia Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2008 (PVKEH 2008) -tilausvaltuuden sitomatta olevaa määrää vastaavasti muuttamatta aiemmin talousarviossa päätettyä menojen vuotuista jakaumaa.

Vuonna 2009 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2009—2015 enintään 1 295 185 000 euroa (Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2009 -tilausvaltuus, PVKEH 2009). Valtuuden käytöstä saa aiheutua mainitulla valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuoden 2009 lop-

puun mennessä enintään 190 249 000 euroa, vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 381 185 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 562 422 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 822 164 000 euroa, vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 1 049 155 000 euroa, vuoden 2014 loppuun mennessä enintään 1 242 338 000 euroa ja vuoden 2015 loppuun mennessä enintään 1 295 185 000 euroa.

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2009 (PVKEH 2009) -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2009 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Puolustusmateriaalihankintoja koskevien tilausvaltuuksien osalta on tehty budjetointitavan muutos, jossa välittömästi puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyvistä tilausvaltuuksista on muodostettu yksi tilausvaltuuskokonaisuus. Alla olevassa valtuuksia koskevassa taulukossa yli 40 milj. euron suuruiset jo päätetyt hankinnat on eritelty hankintakohtaisesti ja suunniteltujen hankintojen osalta on aikaisempaa yksityiskohtaisemmin selvitetty niiden kehittämisohjelmien tavoitteet, joihin hankinnat liittyvät.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien	Hankinnan kokonaisarvo
Päätetyt hankinnat							
NH-90 kuljetushelikopterit (VYV 1 ja HTH)	31 773	39 204	59 272	21 100		151 349	554 528
Miinantorjunta-alus (PVKEH 2006)	61 900	52 700	57 100	16 000		187 700	240 200
Hornet MLU 1 (IHT 2004 ja PVKEH 2006)	46 578					46 578	194 360
Hornet MLU 2 (PVKEH 2007)	30 000	29 700	30 000			89 700	101 700
ItO2005 Manpad (PVKEH 2007)	24 500	29 950				54 450	68 910
Puolustusvoimien iskukyky, ilmasta maahan kyky (PVKEH 2007)	34 000	42 000	42 000			118 000	148 000
Ilmataisteluohjukset (PVKEH 2008)	29 200	4 000				33 200	40 100
Ilmataisteluohjukset (PKILPU 2008)	15 000	65 000				80 000	110 000
Tekninen tutkimus, tuotekehitys ja hankevalmistelu 2009 (TTK-PROTO 2007)	20 250	4 500				24 750	61 423
Muut päätetyt hankinnat	154 077	60 037	9 300			223 414	2 125 694
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	447 278	327 091	197 672	37 100		1 009 141	3 644 915

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2009)						
Ehdotetun valtuuden piiriin ehdotetut hankinnat						
Puolustusvoimien johtamisen kehittäminen	26 300	23 097	9 786	1 257		60 440
Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamisen tuen kehittäminen	36 601	27 408	39 660	54 819	86 898	245 386
Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen kehittäminen	8 000	7 800				15 800
Logistiikan kehittäminen	3 400	6 280	3 740	8 820		22 240
Maapuolustuksen kehittäminen	20 900	28 210	16 980	20 450		86 540
Meripuolustuksen kehittäminen	6 300	3 300	500	1 000		11 100
Ilmapuolustuksen kehittäminen	54 748	61 241	85 321	149 396	386 123	736 829
Jalkaväkimiinojen korvaaminen	14 000	13 600	5 250	4 000		36 850
Koulutus- ja valmiusampumatarvikkeet (KOVA)	20 000	20 000	20 000	20 000		80 000
Vuoden 2009 sitoumukset yhteensä	190 249	190 936	181 237	259 742	473 021	1 295 185
Valtuudet yhteensä	**637 527**	**518 027**	**378 909**	**296 842**	**473 021**	**2 304 326**

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2009 (PVKEH 2009) -tilausvaltuus liittyy seuraaviin puolustusvoimien kehittämisohjelmiin ja niillä tavoiteltaviin suorituskykyihin:

Kehittämisohjelma / Suorituskyky / Tavoite

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma
Rakennetaan puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä sekä tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista kehittämällä yhteistä tilannetietoisuutta ja varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita.
— Korvataan puolustushaarojen itsenäiset järjestelmät ja sovellukset yhteisellä johtamisjärjestelmällä.
— Luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita sekä kehitetään ITVJ -tiedonsiirtoverkkoa.
— Uudistetaan tietohallintoa ja tietoteknistä integraatiota sekä lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja.
— Laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä parantamalla toimintavarmuutta ja kustannustehokkuutta.
— Otetaan käyttöön uuteen arkkitehtuuriin perustuvia operatiivisen johtamisen tietojärjestelmäkokonaisuuden palveluita sekä keskitetään ja siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittely-ympäristöön.
— Jatketaan puolustusvoimien 2010-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen tieto- ja tilannekuvavaihto (EU ja Nato). Vanhoista, nyt käytössä olevista järjestelmistä luovutaan.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma
Tuotetaan yhteisoperaatioiden johtamiseen ennakkovaroituskyky, analysoitu tiedustelutilannekuva ja lyhytviiveinen valvonta- ja maalitilannekuva.
— Käynnistetään valvontajärjestelmän uusiminen ja varustetaan Rajavartiolaitoksen yksiköitä.
— Toteutetaan yhteisen maalitilannekuvan luova MST-hanke sekä hanke, jolla ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuva tiedustelu- ja valvontakyky operatiivistaktiselle tasolle.
— Ennakkovaroituskykyä parannetaan kehittämällä järjestelmän analysointikykyä.

Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen kehittämisohjelma
Rakennetaan ja ylläpidetään operatiivisia suorituskykyjä, joilla vaikutetaan oman tai hyökkääjän toiminnan kannalta merkittäviin operaatioihin, avaintoimintoihin tai rakenteisiin.
— Päivitetään keskeiset asejärjestelmät ja käynnistetään vaikuttamisen järjestelmätutkimus.
— Parannetaan vaikuttamiskykyä ottamalla käyttöön raskas raketinheitinjärjestelmä ja kehitetään erikois-jääkäripataljoonaa.
— Käynnistetään Hornet -torjuntahävittäjien ilmasta - maahan -kyvyn luominen järjestelmäpäivityksellä.

Logistiikan kehittämisohjelma
Rakennetaan puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, jolla mahdollistetaan puolustusvoimien muiden suorituskykyjen toimeenpano, ylläpito ja käyttö sekä suorituskyvyn palauttaminen.
— Kehitetään logistiikan johtamisjärjestelmää ja käynnistetään huoltorykmenttien kenttähuoltojoukkojen varustaminen.
— Integroidaan puolustushaarojen huoltojärjestelmät tiiviimmin kansainvälistyvään elinkeinoelämään yhteensopivaksi.
— Yhdenmukaistetaan materiaalihankkeiden toteuttamista puolustushaaroissa. Kehitetään strategista kumppanuutta lisäämällä poikkeusolojen huoltovarmuutta ja edistämällä toiminnan taloudellisuutta.
— Jatketaan puolustusministeriön räjähdepäätöksen (PRP) mukaisen varastointijärjestelmän kehittämistä.
— Kehitetään kuljetuskykyä käynnistämällä helikopteripataljoonan muodostaminen ja hyödyntämällä kansainvälisen strategisen kuljetuskyvyn hankkeita sekä uusitaan yhteyskoneet.

Maapuolustuksen kehittämisohjelma
Kehitetään operatiivisten joukkojen liikkuvuuden ja tulivoiman suorituskykyä sekä ylläpidetään alueellisten joukkojen suorituskykyä.
— Jatketaan operatiivisten joukkojen varustamista (johtaminen, tulivoima, suoja ja liikkuvuus) ja luodaan edellytykset alueellisten joukkojen kehittämiselle.
— Kehitetään valmiusprikaatien tulivoimaa (kotimaiset ampumatarvikehankinnat ja valmiusprikaatien materiaalin täydentäminen).
— Kehitetään suojelukykyä ja uusitaan lähipanssarintorjunta-aseistusta.
— Aloitetaan jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaavien järjestelmien hankinnat.
— Luovutaan ajanmukaisen suorituskykynsä menettävästä materiaalista.

Meripuolustuksen kehittämisohjelma
Kehitetään meriyhteyksien turvaamisen suorituskykyä.
— Parannetaan kykyä meritilannekuvan muodostamiseen, alueellisen koskemattomuuden valvontaan, alueloukkausten torjumiseen sekä meriyhteyksien suojaamiseen.
— Otetaan käyttöön uudet miinantorjunta-alukset. Painopiste on meriyhteyksien suojaamisen ja miinan-torjuntakyvyn parantamisessa sekä liikkuvissa rannikkojoukoissa. Ylläpidetään pintatorjuntakyky nyky-tasolla. Parannetaan kykyä muiden viranomaisten tukemiseen.
— Luovutaan vanhenevista miinanraivaajista sekä osasta kiinteää rannikkotykistöä ensi vuosikymmenen alkuun mennessä.

Ilmapuolustuksen kehittämisohjelma
Tavoitteena ilmatorjunnan kehittäminen sekä Hornet -järjestelmän suorituskyvyn ylläpitäminen.
— Kehitetään pääkaupunkiseudun ilmatorjunnan suorituskykyä ja jatketaan Hornet F18 -kaluston elinjaksopäivityksiä.
— Modernisoidaan ilmatorjunnan johtamisjärjestelmiä sekä kehitetään valmiusprikaatien ilmatorjuntaa.
— Aloitetaan pääkaupunkiseudun ja ilmavoimien tukikohtien ilmatorjuntajärjestelmien kehittäminen.
— Parannetaan Hornet -torjuntahävittäjien taistelukykyä ja tukeutumisedellytyksiä.

PVKEH 2009 -tilausvaltuuteen sisältyvät uudet hankkeet

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelmaan sisältyvällä ilmavoimien tutkavalvonnan kehittämishankkeella hankitaan uusi siirrettävä tutkajärjestelmä (KEVA 2010) sekä uudistetaan kaukovalvontatutkakalustoa (KAVA MLU) siten, että sen elinkaari jatkuu vuoteen 2025 asti.

Ilmapuolustuksen kehittämisohjelmaan sisältyvällä keskipitkän kantaman ilmatorjuntaohjus (KKITO) -hankkeella kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyä pääkaupunkiseudulla osana ilmapuolustusta. Hornet-torjuntahävittäjäkalustoon hankitaan ylläpitopäivityksen edellyttämää palvelua, sarjalaitteita, asennussarjoja ja ohjelmallisia parannuksia. Lisäksi vahvistetaan ilmavoimien valmiustukikohtia ja viestihuoltojoukkoja kehittämällä mm. raivaajapioneerikomppanioiden raivaamiskykyä, tukikohtien suojelutoimintaa ja yleishuollon toimintaa.

Jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisen aloittaminen -hankkeella (JV-MIINA 1) aloitetaan jalkaväkimiinat korvaavien asejärjestelmien ja ampumatarvikkeiden hankinnat tärkeimmille operatiivisille ja alueellisille joukoille. Hankkeen tavoitteena on tuottaa jalkaväkimiinat korvaava suorituskyky vuoteen 2017 mennessä.

Koulutus- ja valmiusampumatarvikkeet (KOVA) -hankinnalla aloitetaan Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittäminen (STALVA) -tilausvaltuudella kehitettyjen ampumatarvikkeiden sarjahankinta. Hankinnalla tuetaan kotimaista ampumatarviketeollisuutta sekä tuetaan kilpailukykyisten tuotteiden kehittämistä kansainvälisille markkinoille.

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2009 (PVKEH 2009) -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vuosille 2009—2012 vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 2009 enintään 447 278 000 euroa.

Ulkomaisten puolustusmateriaalihankintojen osalta vastaostojen yleinen alaraja on 10 000 000 euroa. Mikäli erityiset syyt sitä puoltavat, puolustusministeriö voi kompensaatiotoimikuntaa kuultuaan päättää, että alarajan ylittävissä hankinnoissa ei käytetä vastaostoehtoa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus (1,5 %)	16 374
Siirto momentilta 27.10.01	5 300
SAC-tilausvaltuus	1 700
PKILPU 2008 -tilausvaltuus	15 000
Muut muutokset, kuten valtuuksien menoajoitusmuutoksia yms.	51 800
Yhteensä	90 174

2009 talousarvio	713 937 000
2008 II lisätalousarvio	43 212 000
2008 talousarvio	623 763 000
2007 tilinpäätös	515 290 000

(19.) Hawk Mk 66 -koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	31 000 000
2007 tilinpäätös	10 000 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja

2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin.

Selvitysosa:

Vaikuttavuustavoitteet

Tulostavoite	Mittari	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Tuki valtakunnan sotilaalliselle puolustamiselle			
MPK:n koulutuksen painopiste on sotilaallisessa ja sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa, joka tukee puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamista ja suorituskyvyn ylläpitoa sekä puolustusvoimien valmiuksia viranomaistukeen.	Puolustusvoimien tilaamien koulutusvuorokausien osuus MPK:n koulutustoiminnasta (%)	40	25

Toiminnalliset tulostavoitteet

Toiminnallinen tehokkuus	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Taloudellisuus		
MPK:lle laissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset ovat enintään (milj. euroa)	1,742	1,565
Tuottavuus		
MPK:n sotilaallisen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen koulutusvuorokausimäärä/MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä	780	1 130
Kannattavuus		
Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus -% puolustusvoimien tilaaman sotilaallisen koulutuksen osalta	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Puolustusvoimien tilaaman maakuntajoukkojen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä	15 000	15 000
Muun sotilaallisen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen koulutusvuorokausimäärä	20 000	22 000
Koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä	400	400

2009 talousarvio	1 650 000
2008 talousarvio	1 850 000
2007 tilinpäätös	1 810 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoasiainministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Vaikuttavuustavoitteet	2008 tavoite Valmius asteikolla 1—5	2009 tavoite Valmius asteikolla 1—5
Kriisinhallintaoperaatioihin osallistutaan valtiojohdon päätösten mukaisesti	4	4
Jatketaan eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä	4	4
1) Suomen kansainväliset valmiusjoukot:		
Seuraavilla joukoilla on täysi operointikyky vuonna 2009		
— mekanisoitu jalkaväkipataljoona		
— pioneeripataljoona		
— erikoisoperaatiojoukko (kaksi ryhmää maavoimista ja yksi merivoimista)		
— sotilastarkkailijoita		
— suojeluosasto		
— CIMIC-henkilöstöä		
— lennokkiyksikkö		
— esikunta ja viestintäyksikkö (prikaatitason johtamiskyky)		
— pinta-alus (miinalaiva)		
— alustarkastusryhmä		
— rannikkojääkäriyksikkö		
2) EU:n taisteluosastot		
— Vuoden 2009 aikana luodaan valmiudet kouluttaa ja perustaa vuonna 2010 kaksi EU:n taisteluosastoa (päivystysvuoro 2011)		
Ylläpidetään valmiutta osallistua uusiin operaatioihin lyhyelläkin varoitusajalla	4	4
Suomen kansainväliset valmiusjoukot ovat 30 vuorokauden lähtövalmiudessa		

Vaikuttavuutta arvioidaan asteikolla 1—5, jossa 1=huono, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä ja 5=erinomainen.

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 54 674 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin

2) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen

3) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen

4) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen

5) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen kehittämisohjelmasta aiheutuviin menoihin

6) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin sekä kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen

7) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden materiaaliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu

8) SALIS-sopimuksen mukaisen ilmakuljetusjärjestelyn Suomen maksuosuuden hallinnollisten kulujen maksamiseen ja

9) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma	€
01. Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	14 426 000
02. Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operaatio)	2 670 000
03. Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 757 000
04. SRJA:n menot (ISAF-operaatio), Afganistan	8 100 000
05. YKSOS:n menot (UNMIS-operaatio), Sudan	35 000
06. Liberian kriisinhallintaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	35 000
07. Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	3 460 000
08. Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	10 000 000
12. EU:n Tshadin ja Keski-Afrikan tasavallan kriisinhallintaoperaation menot	3 333 000
20. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	9 858 000
Yhteensä	54 674 000

Selvitysosa: Suomen kriisinhallintajoukkojen suunniteltu yhteisvahvuus vuonna 2009 on noin 700 sotilasta. Kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus (1,5 %)	1 159
EU:n taisteluosaston valmiusajan päättyminen	-2 200
UNIFIL-operaation päättyminen	-2 250
AMIS II-operaation päättyminen	-20
Afganistanin kriisinhallintaoperaation häirintälaitteet	4 000
Muut muutokset	5 757
Yhteensä	6 446

2009 talousarvio	54 674 000
2008 II lisätalousarvio	456 000
2008 talousarvio	48 228 000
2007 tilinpäätös	55 390 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomääräraha 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2009 talousarvio	10 000
2008 talousarvio	10 000
2007 tilinpäätös	9 180

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Valtiovarainhallinto vastaa tasapainoisen ja kestävän kasvun talouspolitiikasta, valtiontalouden hyvästä hoidosta, kestävän kuntatalouden toimintaedellytyksistä sekä tuloksellisesta julkisesta hallinnosta.

Valtiovarainhallinto on talouden, julkisen hallinnon ja julkisten palvelujen uudistaja ja ohjaaja. Valtiovarainhallinnon toiminnan tavoitteena on kestävä, kilpailukykyinen ja innovatiivinen kansantalous, jonka julkinen sektori on tehokas ja laadukas. Valtiovarainhallinto turvaa osaltaan tulevien sukupolvien talouden perustan ja valinnanmahdollisuudet.

Valtiovarainhallinnon toiminta perustuu vahvaan tietopohjaan ja näkemykseen tulevaisuuden muutostarpeista ja niitä tukevista ohjausprosesseista, asiakaslähtöisten julkisten palvelujen tehokkaaseen tuottamiseen sekä valtion yhteisten palvelujen tehokkaaseen järjestämiseen.

Valtiovarainministeriö suunnittelee ja johtaa toimintaansa seuraavina kokonaisuuksina:

— talouspolitiikan valmistelu
— hallintopolitiikan valmistelu ja
— hallinnonalan ohjaus.

Talouspolitiikan valmistelu

Valtiovarainministeriö valmistelee ja toteuttaa hallituksen talouspolitiikkaa. Ministeriö myös valmistelee Suomen osalta EU:n talouspolitiikan koordinointia ja euroalueen talouspolitiikkaa.

Taloustutkimus, talouden ennustaminen ja tilastotoimi

Talouspolitiikan valmistelu edellyttää talouden kehityksen seurantaa, analysointia ja ennustamista. Valtiovarainministeriö tiivistää yhteistyötään Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa ja hyödyntää enenevässä määrin tutkimuskeskuksen asiantuntemusta talouspolitiikan valmistelutyössä. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimusalueita ovat julkisten palvelujen vaikuttavuus, julkisen talouden rahoitus ja tulonsiirrot sekä työmarkkinat ja kasvua tukeva politiikka.

Tilastokeskus huolehtii tilastojen laadinnasta sekä kansallisen tilastotoimen kehittämisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa.

Julkinen talous

Valtiovarainministeriö tiivistää talouspolitiikan valmistelun yhteyttä hallintopolitiikan valmisteluun. Ministeriö kohdentaa resurssejaan enenevässä määrin julkisen toiminnan ja talouden analyyseihin ja jatkaa toimenpiteitä julkisen talouden tasapainon vahvistamiseksi.

Valtiovarainministeriö korostaa menokurin välttämättömyyttä tulevien vuosien menoja suunniteltaessa. Valtion tuottavuusohjelman sekä kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteuttaminen ovat tärkeässä asemassa luotaessa toimintaedellytyksiä tuotannolliselle sektorille ja hillittäessä julkisten menojen kasvua. Kunnille osoitettavilla tuilla pyritään turvaamaan kuntatalouden vaka-

us ja kuntien mahdollisuus pitää yllä riittävät kunnalliset palvelut sekä edistämään kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteuttamista.

Verotus ja tullitoimi

Veropolitiikan tavoitteena on Suomen verojärjestelmän kilpailukyvyn säilyttäminen ja veropohjan turvaaminen eri veromuodoissa. Valtiovarainministeriön tehtävänä on kehittää verojärjestelmiä ja arvioida veropoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia.

Verohallinto toimittaa verotusta ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille. Tullilaitos turvaa yritysten ulkomaankaupan sujuvuuden, huolehtii EU:n kauppapolitiikan ja kansallisen tavaraverotuksen täytäntöönpanosta sekä takaa tuloksellisen rikostorjunnan.

Rahoitusmarkkinoiden säätely

Rahoitusmarkkinapolitiikalla valtiovarainministeriö vahvistaa ja luo rahoitusmarkkinoille toimintapuitteet ja pelisäännöt, jotka ylläpitävät yleisön luottamusta rahoitusmarkkinoiden toimintaan Suomessa ja kansainvälisesti.

Valtion varainhallinta

Valtiovarainministeriö vastaa valtion velanhoidon strategisesta ohjauksesta ja tavoitteenasettelusta ja Valtiokonttori toteuttaa velanhoidossa tarvittavat rahoitusoperaatiot. Valtion budjettitalouden velanhallinnan strategisena tavoitteena on tyydyttää valtion budjettitalouden rahoitustarve ja minimoida velasta aiheutuva kustannus pitkällä aikavälillä hyväksyttäväksi katsottavalla riskitasolla.

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu eläkemenojen maksamiseen ja niistä aiheutuvien vuosittaisten menojen tasaamiseen. Valtion asuntorahaston lainanotossa hyödynnetään valtion hyvää varainhankintakykyä siten, että rahaston tarvitsemat pitkäaikaiset lainat otetaan budjettitalouden lainanoton yhteydessä.

Hallintopolitiikan valmistelu

Valtiovarainministeriö valmistelee julkisen hallinnon kehittämisen yleiset periaatteet poliittiseen päätöksentekoon. Valmistelu ulottuu valtionhallinnon lisäksi kuntien toiminnan yleisten edellytysten parantamiseen. Tavoitteena on parantaa kuntien talouden ohjausta ja kestävää kuntataloutta, toteuttaa alue- ja valtion paikallishallinnon uudistuksia sekä vahvistaa ministeriöiden tulos- ja talousohjausta.

Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanon ja siihen liittyvän lainvalmistelun koordinointi on keskeisessä asemassa valtiovarainministeriössä. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuodesta 2010 alkaen.

Aluehallinnon uudistamishanke valmistelee hallitusohjelmaan sisältyvien aluehallinnon uudistamista koskevien linjausten toteuttamista. Uusi aluehallinnon organisaatio ja tehtäväjako toteutuu vuoden 2010 alusta lukien. Aluehallinnon tehtävien, rakenteiden ja toimivallan muutoksilla on välitön yhteys myös valtion paikallishallintoon, kuntien toimintaan sekä valtion keskushallintoon ja budjettiohjaukseen.

Valtionhallinnon työpaikkojen alueellistamista jatketaan aiempaa tasaisemmin maan eri osiin.

Valtionhallinnon konserniohjaus ja yhteisten palvelujen kehittäminen

Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja ohjataan ja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, lisäarvoa ja mittakaavaetuja tuottava, osaamista yhdistävä valtiokonserni.

Valtiovarainministeriö kehittää, koordinoi ja ohjaa julkisen toiminnan ja talouden ohjauksen, toimeenpanon ja seurannan välineitä. Näitä ovat esimerkiksi talousarvio- ja kehysprosessi, tulosohjaus ja toimialan säädökset. Valtion vastuulla olevan palvelutuotannon konserniperiaatteet luodaan ja konsernipalvelujen käyttöä edistetään.

Keskeisessä asemassa on tuottavuusohjelman toteuttaminen osana kehys- ja talousarviomenettelyä. Valtiovarainministeriö seuraa ja tukee tuottavuusohjelman toimeenpanoa.

Talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien uudistamista jatketaan. Valtionhallinnon neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta kootaan vuoden 2010 alusta lukien yhdeksi virastoksi valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Konsernipalvelujen tuottajana Valtiokonttori valmistelee ja toteuttaa virastojen yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmäkokonaisuuden pilotoinnin ja käyttöönoton.

Valtiovarainministeriö varmistaa valtiolle yhtenäisen ja taloudellisen hankinta-, toimitila- ja matkustuspolitiikan.

Valtiovarainhallinto edistää valtion kilpailukykyä työnantajana. Valtiovarainministeriö valmistelee valtion työnantajapolitiikkaa ja eläketurvaa koskevat säädökset. Valtionhallinnon yhteiseen arvoperustaan sisältyvää tasa-arvoperiaatetta noudattaen valtion työnantajapolitiikan ja eläketurvan säädösvalmistelussa huomioidaan myös sukupuolivaikutukset. Valtiokonttori toimii valtion työeläkelaitoksena ja vastaa valtion varoista hoidettavan eläketurvan toimeenpanosta.

Julkisen hallinnon asiakaspalvelua uudistetaan itsepalvelun suuntaan siten, että yhteispalvelu, sähköinen asiointi ja puhelinpalvelut kehittyvät voimakkaasti ja paikasta riippumaton palvelujen saatavuus paranee.

Koko valtionhallinnolle suunnatut yhteiset IT-palvelut kehitetään keskitetysti valtiovarainministeriössä valtion IT-toiminnan johtamisyksikön vetämissä kehittämisohjelmien kärkihankkeissa, joissa tehdään yhteistyötä myös KuntaIT-yksikön kanssa. IT-palvelukeskus vastaa jatkossa valtion IT-strategian mukaisten yhteisten tai yhtenäistettyjen IT-palvelujen tuotannosta. Palvelukeskus aloittaa toimintansa vuoden 2009 alussa ja se organisoidaan osaksi Valtiokonttoria. Myös valtioneuvoston tietohallintoyksikkö siirretään osaksi IT-palvelukeskusta.

Tietohallinnon yhteentoimivuuden ja konserniratkaisujen kehittäminen

Julkisen palvelutuotannon tehokkuutta tuetaan erityisesti keskitetyillä IT-palveluilla. Valtionhallinnon IT-toimintaa kehitetään viidessä kehittämisohjelmassa, joita ovat

— asiakaslähtöiset sähköiset palvelut (kunnat vahvasti mukana)
— yhteentoimivuus (kunnat vahvasti mukana)
— yhtenäiset tietojärjestelmät
— yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut
— tietoturvallisuus ja varautuminen.

Kuntiin kohdistuvalla IT-toiminnan ohjauksella edistetään valtakunnallisiin ratkaisuihin perustuvaa kunnallishallinnon tietoteknologian yhteen sovittamista.

Hallinnonalan ohjaus

Hallinnonalan rakenteiden ja toimintatapojen kehittäminen

Aluehallinnon uudistamishankkeen myötä lääninhallitusten, työvoima- ja elinkeinokeskusten, muiden aluehallintoviranomaisten ja maakuntien liittojen työnjakoa täsmennetään, päällekkäisyydet poistetaan ja hallintoviranomaisten määrää vähennetään. Nykymuotoisen lääninhallinnon tehtävät organisoidaan uudelleen.

Valtion IT-palvelukeskus aloittaa toimintansa vuoden 2009 alusta. Talousarviovuonna valmistellaan valtionhallinnon talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten koontia yhdeksi virastoksi valtiovarainministeriön hallinnonalalle.

Hallinnonalan tuottavuusohjelmalla pyritään parantamaan tuottavuutta erityisesti ydintoimintaa kehittämällä. Tuottavuusohjelman kärkihankkeiksi on nostettu toimintaprosessien uudistaminen ja palvelutuotannon kehittäminen sähköistä asiointia lisäämällä sekä valtion alue- ja paikallishallinnon tehostaminen.

Toimintaympäristö

Keskeinen haaste liittyy kansainvälisen työnjaon ja kilpailuympäristön nopeaan muutokseen avoimessa maailmantaloudessa. Kilpailuympäristön muutokseen sopeutuminen edellyttää hyvin toimivia hyödyke-, rahoitus- ja työmarkkinoita. Tuottavuus on globaalitaloudessa kansallisen kil-

pailukyvyn tärkein määrittäjä ja sitä voidaan tehokkaimmin kohottaa investoinneilla inhimilliseen pääomaan ja teknologiseen kehitykseen. Tuottavuuden parantamispyrkimyksiä vastaan toimii mm. monimutkaistuva lainsäädäntö.

Kansainvälinen kilpailu tuotannosta ja työpaikoista johtaa maiden lisääntyvään kilpailuun ammattitaitoisesta ja koulutetusta työvoimasta. Kilpailu suorista sijoituksista ja työpaikoista johtaa myös maiden välisen verokilpailun voimistumiseen. Kansainväliset normit ja verokilpailu edellyttävät muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön ja toimintatapoihin.

EU:n uusi rahoitusjärjestelmä astuu voimaan aikaisintaan vuonna 2009, jolloin uuden järjestelmän lisäkustannukset takautuvasti vuodesta 2007 lisäävät kertaluontoisesti Suomen maksuja EU:lle. Suomi muuttuu entistä selvemmin nettomaksajaksi, jolloin tiukan budjettikurin vaatimus entisestään korostuu.

Suomen talouskasvun arvioidaan hidastuvan vuosikymmenen vaihteessa, jolloin työikäisen väestön määrä laskee suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle. Työvoiman vähentymistä voidaan hidastaa pidentämällä työuria, edistämällä työvoiman kysynnän ja tarjonnan tarkoituksenmukaista kohtaamista ja parantamalla työelämän vetovoimaa. Työpanoksen niukentuessa entistä tärkeämmäksi tulee sen ja muiden voimavarojen kohdentaminen mahdollisimman tuottavasti, jolloin strategisen henkilöstövoimavarojen johtamisen merkitys kasvaa.

Ikääntyminen on suuri haaste erityisesti julkisen talouden kestävälle rahoitukselle, kun yhtäältä eläke- ja hyvinvointipalvelujen menopaineet kasvavat ja toisaalta kansantuotteen sekä veropohjan kasvu hidastuvat työvoiman määrän vähentyessä.

Julkisen talouden vakaus ja kestävyys edellyttää julkisten menojen kasvun hillintää, tuottavuuden kohottamista sekä talouden kasvupotentiaalin vahvistamista. Julkisen talouden tasapainon turvaaminen pidemmällä aikavälillä edellyttää tulonsiirtojen ja palvelujärjestelmien uudistamista toisiaan tukevasti sekä julkisen sektorin voimavarojen oikeaa mitoittamista ja tehtävien priorisointia. Voimavaroja on voitava siirtää tehtäväalueelta toiselle väestön ikärakenteen ja alueraken-teen muutosten ja palvelutarpeiden uusien priorisointien mukaisesti. Samalla on otettava entistä paremmin huomioon julkisen talouden vaikutukset talouskasvuun ja työllisyyteen samoin kuin kilpailuympäristön toimivuuteen ja resurssien kohdentumiseen.

Nykyisestä valtion budjettitalouden henkilöstöstä arvioidaan poistuvan 47 % vuoteen 2015 mennessä, mikä luo paineita onnistuneelle uusrekrytoinnille. Kuntasektorilla suurten ikäluokkien siirtyminen pois työmarkkinoilta luo haasteita kuntien vastuulla olevien peruspalvelujen turvaamiseen. Kuntien henkilöstöstä yli 80 % toimii sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen tehtävissä.

Hallinnonalan yhteisiä haasteita ovat julkisen talouden kehitys, verokilpailun kiristyminen, säädösvalmistelun vaikutusten huomioiminen, asiakkaiden odotusten monimuotoistuminen, sähköisen palvelun kehittyminen sekä hallinnon rakenteelliset muutokset. Toiminnallisina haasteina korostuvat erityisesti muutos ja sen onnistunut johtaminen, prosessien kehittäminen sekä osaavan henkilöstön saatavuuden varmistaminen.

Vaikuttavuustavoitteet

Valtioneuvosto asettaa valtiovarainministeriön hallinnonalalle seuraavat vaikuttavuustavoitteet:

1) Taloudellisesti kestävä hyvinvointi

Talous- ja hallintopolitiikan tavoitteena on taloudellisesti kestävä hyvinvointi. Vaikuttavuustavoitteen saavuttamiseksi tulee turvata kilpailukyky ja vakaus avoimilla ja globaaleilla markkinoilla, parantaa julkisten palvelujen tuottavuutta sekä kannustaa työntekoon, innovatiivisuuteen ja yrittämiseen. Valtiovarainministeriö voi vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen lainsäädännöllä, valtionhallinnon ohjauksella, kehittämällä julkisen sektorin hallinto- ja palvelurakenteita sekä edistämällä teknologian hyödyntämistä.

2) Laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut julkiset palvelut

Hallintopolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja taloudellisesti tuotetut julkiset palvelut. Julkisten palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät työnjaot selkiytetään, poistetaan päällekkäisyyksiä ja vähennetään viranomaisten määrää. Palvelujen tuottamisessa otetaan huomioon sekä asiakas- että tuottavuusnäkökulma. Vaikuttavuustavoitteen saavuttamiseksi syvennetään konserniohjausta sekä kehitetään toimintatapoja ja julkisia palveluja, tietohallinnon yhteentoimivuutta ja konserniratkaisuja, hallinto- ja palvelurakenteita ja uusia innovatiivisia ratkaisuja.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 237 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2009 esitys
28.01.02	*Valtion IT-strategian toteuttaminen* (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	14,63

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**276 811**	**203 474**	**217 242**	**13 768**	**7**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 107	34 537	33 586	- 951	- 3
02.	Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	—	12 900	15 450	2 550	20
08.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 105	4 461	5 031	570	13
09.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 510	30 977	34 937	3 960	13
10.	Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 062	54 060	55 289	1 229	2
12.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	—	224	774	550	246
21.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	—	675	675	0
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	62 054	66 000	71 000	5 000	8
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)	153	100	—	- 100	- 100
(73.)	Talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 970	—	—	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
87.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)	85 850	215	500	285	133
10.	**Verotus ja tullitoimi**	**507 573**	**569 949**	**621 763**	**51 814**	**9**
01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	341 950	357 214	373 946	16 732	5
02.	Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	150 764	154 954	160 310	5 356	3
63.	Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arvio-määräraha)	1 392	8 000	6 000	- 2 000	- 25
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	746	6 281	1 807	- 4 474	- 71
95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	12 720	43 500	42 700	- 800	- 2
96.	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)	—	—	37 000	37 000	0
20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**30 457**	**30 681**	**39 991**	**9 310**	**30**
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 035	23 949	26 139	2 190	9
02.	Valtioneuvoston tietohallinto-yksikön toimintamenot (siirto-määräraha 2 v)	9 033	5 990	5 472	- 518	- 9
03.	Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	689	742	1 060	318	43
05.	Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 700	—	1 000	1 000	0
06.	IT-palvelukeskuksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	6 320	6 320	0
88.	Senaatti-kiinteistöt	—	—	—	—	—
30.	**Tilastotoimi ja taloudellinen tutkimus**	**45 826**	**47 632**	**50 237**	**2 605**	**5**
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 984	43 635	46 072	2 437	6
02.	Valtion taloudellisen tutkimus-keskuksen toimintamenot (siirto-määräraha 2 v)	3 842	3 997	4 165	168	4
40.	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**16 272**	**31 508**	**20 797**	**- 10 711**	**- 34**
20.	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 272	1 508	1 602	94	6
21.	Tuottavuuden edistäminen (siirto-määräraha 3 v)	15 000	30 000	19 195	- 10 805	- 36
50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**3 305 394**	**3 487 176**	**3 745 625**	**258 449**	**7**
15.	Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomäärä-raha)	3 185 460	3 341 660	3 578 260	236 600	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
16.	Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	19 268	19 400	20 370	970	5
17.	Muut eläkemenot (arviomääräraha)	22 722	29 450	30 500	1 050	4
50.	Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	39 100	43 107	41 407	- 1 700	- 4
63.	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	32 934	47 259	64 088	16 829	36
95.	Muilta eläkelaitoksilta saaduista ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)	5 909	6 300	11 000	4 700	75
60.	**Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot**	**17 907**	**199 775**	**10 390**	**- 189 385**	**- 95**
01.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 177	1 500	1 500	—	—
02.	Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	—	150	150	—	—
03.	Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	352	235	250	15	6
(04.)	Työnantajan palkkapoliittiset kehittämistoimenpiteet valtionhallinnossa (siirtomääräraha 2 v)	13 000	54 000	—	- 54 000	- 100
20.	Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	3 100	3 200	2 800	- 400	- 12
60.	Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	237	320	320	—	—
95.	Erikseen budjetoimattomat säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	—	300	300	—	—
96.	Edeltä arvaamattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	—	140 000	5 000	- 135 000	- 96
97.	Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	41	70	70	—	—
70.	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**1 466 959**	**1 608 170**	**1 778 170**	**170 000**	**11**
40.	Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	5 950	7 000	7 000	—	—
67.	Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	—	170	170	—	—
(68.)	Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta (arviomääräraha)	1 232	—	—	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
69.	Maksut Euroopan unionille (arvio-määräraha)	1 459 776	1 601 000	1 771 000	170 000	11
80.	**Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle**	**238 087**	**236 848**	**240 587**	**3 739**	**2**
30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	196 960	204 848	206 587	1 739	1
31.	Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	35 060	25 000	25 000	—	—
40.	Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arvio-määräraha)	6 067	7 000	9 000	2 000	29
90.	**Kuntien tukeminen**	**265 910**	**250 868**	**328 637**	**77 769**	**31**
03.	KuntaIT:n toimintamenot (siirto-määräraha 3 v)	7 500	7 500	7 500	—	—
30.	Kuntien yleinen valtionosuus, vero-tuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)	184 532	175 624	160 480	- 15 144	- 9
31.	Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteis-toiminnan tukeminen (arviomäärä-raha)	49 179	44 044	141 957	97 913	222
32.	Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)	21 000	20 000	15 000	- 5 000	- 25
33.	Holhoustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)	3 699	3 700	3 700	—	—
91.	**Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen**	**163 461**	**204 148**	**269 400**	**65 252**	**32**
40.	Tuki työnantajille (arviomääräraha)	114 865	115 000	104 000	- 11 000	- 10
41.	Energiaverotuki (arviomääräraha)	48 595	89 148	165 400	76 252	86
	Yhteensä	**6 334 656**	**6 870 229**	**7 322 839**	**452 610**	**7**
	Henkilöstön kokonaismäärä	12 338	12 408	12 376		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriö** vastaa valtioneuvoston osana
— tasapainoisen ja kestävän kasvun talouspolitiikasta
— valtiontalouden hyvästä hoidosta
— kestävän kuntatalouden toimintaedellytyksistä sekä
— tuloksellisesta julkisesta hallinnosta.

Hallinnonalansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonalalla.

Valtiovarainministeriön strategisena tavoitteena on

— valmistella talouden vakaata kehitystä, kasvuedellytyksiä sekä julkisen talouden kestävyyttä tukevaa talous- ja rakennepolitiikkaa

— ennakoida tulevia haasteita ja varautua niihin mahdollisuuksien mukaan

— parantaa julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden laatua ja tuottavuutta ohjauksen, rakenteiden, uusien toimintatapojen ja uuden teknologian avulla.

Valtiovarainministeriön **vaikuttavuustavoitteet** ovat seuraavat:

— luoda ennustettavuutta ja puitteita taloudelliseen, poliittiseen ja muuhun päätöksentekoon

— ohjata valtion varoja ja osaltaan varmistaa valtion toiminnan rahoitus

— kehittää julkisen toiminnan ja talouden ohjauksen laadukkaita ja oikeudenmukaisia prosesseja ja ohjausvälineitä

— uudistaa valtion hallintoa ja hallinnon rakenteita selväpiirteiseksi ja palvelujen tehokasta tuottamista edistäviksi sekä kehittää valtion konsernipalveluita

— kehittää ja toimeenpanna valtion henkilöstöpolitiikkaa

— parantaa valtion ja kuntien tietohallinnon toimivuutta ja yhteistyötä

— ohjata ja kehittää valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuutta.

Vaikuttavuustavoitteiden kohteena ovat poliittiset päätöksentekijät, valtionhallinto, kunnat, kuntayhtymät ja muu julkishallinto, EU ja muut kansainväliset tahot, työmarkkinaosapuolet sekä välillisesti myös yritykset, yhteisöt ja kansalaiset.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnistetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

Lääninhallitus on kahdeksan ministeriön ohjaama valtion aluehallintoviranomainen ja monialainen asiantuntijavirasto. Lääninhallitukset edistävät, arvioivat ja valvovat läänin elinoloja, asukkaiden hyvinvointia ja perusoikeuksien toteutumista. Lääninhallitukset huolehtivat siitä, että alueellinen ja seudullinen hyvinvointi ja kansalaisten turvallisuus paranevat ja sitä kautta edistävät alueellista kehitystä. Lääninhallitukset toimivat koko väestön sosiaalisen turvallisuuden, terveyden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen vähentämiseksi. Ne myös edistävät oppimista tukevien toimitilojen ja oppilaitosverkoston kehittämistä.

Lääninhallitukset valmistautuvat aluehallinnossa vuoden 2010 alusta voimaan tuleviin järjestelyihin tavoitteenaan tehtävien sujuva ja katkeamaton hoito.

Lääninhallinnon **vaikuttavuustavoitteet** ovat seuraavat:

— läänin asukkaiden hyvinvointi lisääntyy ja peruspalvelujen saatavuuden edellytykset turvataan

— läänin asukkaiden perusoikeudet ja oikeusturva toteutuvat.

Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii 24 **maistraattia**, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät hoitaa lääninhallitus. Maistraatit tarjoavat ihmisen koko elämänkaaren kattavia, laadukkaita rekisteri- ja oikeusturvapalveluja. Maistraatit hoitavat väestökirjanpidon, kaupparekisterin ja yhdistysrekisterin paikallisviranomaisen tehtäviä sekä yleishallintotehtäviä ja holhousviranomaisen tehtäviä. Uutena tehtäväalueena maistraateilla on järjestää kuluttajaneuvonnan paikallinen toiminta.

Maistraattien **vaikuttavuustavoitteet** ovat seuraavat:

— maistraatin palvelut varmistavat tehokkaan ja sujuvan sekä asiakkaiden kannalta helpomman asioinnin

— edunvalvontaa tarvitsevat henkilöt saavat asiansa hoidettua etunsa mukaisesti.

Väestörekisterikeskus on väestökirjanpidon keskusviranomainen. Se kehittää ja ohjaa väestökirjanpitoa sekä pitää yllä valtakunnallista väestötietojärjestelmää yhdessä maistraattien kanssa. Virasto vastaa myös väestötietojärjestelmän valtakunnallisista tieto- ja verkkopalveluista. Lisäksi sen tehtäviin kuuluvat varmennepalvelut, sirullinen henkilökortti, vaalien äänioikeusrekisteri, julkishallinnon yhteyspalveluhakemisto (Julha) ja holhousrekisteri.

Väestörekisterikeskuksen **vaikuttavuustavoitteet** ovat seuraavat:

— Väestörekisterikeskuksella ja sen palveluilla ja tuotteilla on luotettu ja tunnettu asema osana tietoyhteiskunnan perustaa.

— Väestötietojärjestelmän ja varmennepalvelujen käyttö, hyödynnettävyys ja merkitys kasvavat yhteiskunnassa ja viraston asiakkaat voivat sen palvelujen avulla tehostaa omia toimintojaan. Varmennepalvelun organisoinnissa tukeudutaan valtion varmennetuotannosta tehtäviin yhteisiin linjauksiin.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 586 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille.

Määrärahasta saa käyttää kunta- ja palvelurakenneuudistuksen kehittämis- ja hankemenoihin (PARAS-hanke) enintään 520 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon

1) siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot ja

2) Julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan (JHTT-lautakunnan) tulot.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmisteluun liittyen toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Tehokas ja laadukas talouspolitiikan valmistelu.	Talouspolitiikan valmistelun suunnittelu ja johtaminen prosessilähtöisesti. Vuonna 2007 käynnistetyn malliprojektin tulosten hyödyntäminen vaihtoehtoisten kehityssuuntien ja toimenpiteiden erittelyssä ja analysoinnissa. Talousarvio- ja kehysprosessin tietoteknisen kehittämisen ja integroimisen hanke. Yhteistyön tiivistäminen muiden toimijoiden kanssa (mm. VATT).
Tehokas ja laadukas hallintopolitiikan valmistelu.	Hallintopolitiikan valmistelun suunnittelu ja johtaminen prosessilähtöisesti. Laadukkaiden julkisen toiminnan ja talouden ohjauksen välineiden tuottaminen (mm. säädökset, TAE, TTS). Yhteistyön tiivistäminen muiden toimijoiden kanssa.

Hallinnonalan virastoissa yhteinen toiminta-kulttuuri, menettelyt ja käytännöt.	Hyvän hallinnon työskentelytapojen vakiinnuttaminen hallinnonalan virastojen ohjauksessa. Yhteiset menettelyt ja käytännöt suunnittelu-, tulostavoite- ja seuranta-asiakirjoissa.
Hallinnonalan tuottavuuden parantuminen.	Tuottavuusohjelman toimeenpano. Tulosohjaus.
Hallinnonalan ohjauksen tehokkuus ja laatu.	Hallinnonalan ohjauksen suunnittelu ja johtaminen prosessilähtöisesti. Ohjauksen kehittäminen: johtamis- ja ohjausosaamista, näkemystä ohjattavien toimialojen kehittymisestä sekä kehitysvaihto-ehdoista ja haasteista. Ohjauksen keskittyminen virastojen substanssiin, valtiokonsernin strategisiin hankkeisiin ja tuottavuuden parantamiseen. Käyttöönotetun suunnittelujärjestelmän vakiinnuttaminen ohjausvälineeksi.

Henkilötyövuosien kehitys	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
	335	386	383

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon viiden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	37 902	34 751	33 806
Bruttotulot	3 219	214	220
Nettomenot	34 683	34 537	33 586
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 475		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 899		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset	1 164
Siirto momentilta 28.20.02	40
Siirto momentille 28.20.03	-294
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-1 000
Tuottavuustoimet	-110
Muut muutokset	-751
Yhteensä	-951

2009 talousarvio	33 586 000
2008 II lisätalousarvio	280 000
2008 talousarvio	34 537 000
2007 tilinpäätös	32 107 000

02. Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion IT-strategiaan perustuvien yhteisten tietojärjestelmäuudistusten ja yhteisten IT-palvelujen toteuttamiseen.

Valtuus

1) Valtiovarainministeriö saa tehdä valtion IT-strategiaan perustuvista sähköisen asioinnin palvelualustan, yhteisen tietoliikenneratkaisun, sähköpostipalvelujen sekä työasema- ja käyttöpalvelujen kehittämishankkeista sopimuksia tai muita sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu menoja vuonna 2009 ja myöhempinä vuosina yhteensä enintään 14 630 000 euroa.

2) Vuoden 2008 toisessa lisätalousarviossa myönnettyä 35 000 000 euron valtuutta valtion talous- ja henkilöstöhallintojärjestelmän toteuttamiseen saa käyttää vuonna 2009 siltä osin kuin se on jäänyt käyttämättä vuonna 2008.

3) Vuoden 2008 toisessa lisätalousarviossa myönnettyä 3 100 000 euron valtuutta talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämiseen, hankintaan ja ylläpitoon saa käyttää vuonna 2009 siltä osin kuin se on jäänyt käyttämättä vuonna 2008.

Selvitysosa:

1) Valtion IT-toimintaa on tarkoitus uudistaa valtioneuvoston 15.6.2006 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Periaatepäätös toteutettaisiin viidellä yhtenäisempään ja kustannustehokkaampaan toimintaan tähtäävällä kehittämisohjelmalla sekä muilla konsernimaisen ohjauksen toimenpiteillä. Hankkeissa syntyviä yhteisiä palveluja tuottaisi 1.1.2009 Valtiokonttorin yhteyteen perustettava valtion IT-palvelukeskus, jonka toimintamenot on budjetoitu momentille 28.20.06.

2)—3) Valtuuksista aiheutuviin menoihin voidaan käyttää vuoden 2007 neljännessä lisätalousarviossa momentille 28.01.73 myönnettyä siirtomäärärahaa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Sähköisen asioinnin kehittämisohjelman tavoitteena on luoda valtionhallinnon viranomaisille yhteisiä ja yhtenäisiä sähköisen asioinnin ratkaisuja sähköisten palvelujen lisäämiseksi ja päällekkäisen kehittämistyön vähentämiseksi.	Verkkotunnistaminen ja maksaminen -palveluun (VETUMA) liittyneiden organisaatioiden määrää kasvatetaan 70:een vuoden 2009 loppuun mennessä. Asiointitilipalvelu pilotoidaan ja otetaan käyttöön 4—5 organisaatiossa. Kehitetään asiointialusta, jossa on sovellusten kehittämis-, testaus- ja käyttöönottoympäristöt.
Yhteentoimivuuden kehittämisohjelman tavoitteena on yhtenäistää tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä osana valtionhallinnon toiminnan kehittämistä, muodostaa valtionhallinnon yhteinen kokonaisarkkitehtuuri sekä vähentää tietojen päällekkäistä keräämistä ja ylläpitoa.	Kokonaisarkkitehtuurimenetelmä otetaan käyttöön noin 40 virastossa. Yhteentoimivuusportaaliin sisällytetään noin 20 viraston arkkitehtuurin tavoitetilan suunnitelmat. Perustietovarantojen organisointi, palvelujen hallinnointi, uudistetut hinnoitteluperiaatteet ja -käytännöt ja tekniset rajapinnat määritellään.

Yhteiset tietojärjestelmät -kehittämisohjelman tavoitteena on luoda koko valtionhallinnolle yhteisiä tietojärjestelmiä samanlaisiin toimintoihin päällekkäisen kehittämistyön vähentämiseksi ja yhteentoimivuuden lisäämiseksi.	Yhteinen talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmä, valtionhallinnon yhteinen dokumenttien hallinta ja arkistointipalvelu sekä virkamiehen tunnistamisen luottamusverkosto otetaan käyttöön.
Perustietotekniikan kehittämisohjelman tavoitteena on luoda yhteisiä ja yhtenäisiä perustietotekniikkapalveluja valtion viranomaisille ja siten vapauttaa resursseja ydintoiminnan tietojärjestelmien kehittämiseen.	Kehitetään valtionhallinnon yhteinen tietoliikenneratkaisu. Työasemapalvelujen ja viestintäratkaisun esitutkimukset käynnistetään.
Tietoturvallisuus ja varautuminen -kehittämisohjelman tavoitteena on, että viranomaiset ja niiden toiminnot täyttävät ohjelmassa määriteltävät perustietoturvallisuuden vähimmäisvaatimukset, vahvistaa viranomaisten varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, sekä parantaa tietoturvallisuusohjeistoa ja sen käytettävyyttä.	Määritellyn perustietoturvatason käyttöönotto aloitetaan virastoissa ja laitoksissa. Määritellään miten valtionhallinnon IT-toiminnassa on varauduttava normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Toteutetaan sähköisen VAHTI-ohjeiston rakenteistaminen.

Hankkeiden erittely ja määrärahan arvioitu käyttö	**€**
ValtIT-hankkeet, jotka sisältyvät vuoden 2009 valtuuteen	1 400 000
ValtIT:n sähköisen asioinnin, yhteentoimivuuden, yhteisten tietojärjestelmien ja tietoturvallisuuden kehittämisohjelmien hankkeet, jotka eivät perustu valtuusmenettelyyn (10 kpl)	2 550 000
ValtIT-hankkeet, jotka sisältyvät vuoden 2008 toisen lisätalousarvion valtuuteen	3 600 000
Yhteisten henkilöstö- ja tietojärjestelmien uudistaminen ja integrointi, perustuu vuoden 2008 toisen lisätalousarvion valtuuteen	7 900 000
Yhteensä	15 450 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	11 500	25 620	3 510	510	41 140
Vuoden 2009 sitoumukset	1 400	4 480	4 400	4 350	14 630
Valtuudet yhteensä	12 900	30 100	7 910	4 860	55 770

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 28.01.12	-550
Tasokorotus	3 100
Yhteensä	2 550

2009 talousarvio	15 450 000
2008 II lisätalousarvio	150 000
2008 talousarvio	12 900 000

08. (28.01.11, osa) Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 031 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tietopalvelun tuottavuus, 1 000 € / htv	480	482	484
Varmennepalvelun tuottavuus, 1 000 € / htv	206	222	231
Tuotokset ja laadunhallinta			
VTJ:stä luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	300	306	310
Kansalaisvarmenteet, 1 000 kpl	155	180	200
Organisaatiovarmenteet, 1 000 kpl	30	62	94
Sovelluskyselyasiakkaat, kpl	656	689	723
Asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	3,5	3,5	3,5
Palvelun monikanavaisuus: muuttoilmoitukset puhelimitse tai sähköisesti, %	60	60	60
Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuus:			
— vakinaiset osoitteet, %	99,0	99,0	99,0
— tilapäiset osoitteet, %	82,9	84,0	85,0
Asiakastuen tavoitettavuus, vasteaika enintään min.	1	1	1
Asiakaspalauteaika internetillä arkisin, enintään vrk	1	1	1

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	118	123	122
Työtyytyväisyysindeksi, asteikko 1—5	3,5	3,3	3,3

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	18 497	19 461	21 081
Bruttotulot	14 592	15 000	16 050
Nettomenot	3 905	4 461	5 031

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	338
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	538

Tietopalvelun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 771	4 800	4 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 850	4 850	4 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-79	-50	-50
Kustannusvastaavuus, %	98	99	99
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 035	5 800	5 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 596	2 600	2 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 439	3 200	3 200
Kustannusvastaavuus, %	232	223	228

Varmennepalvelun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 234	3 800	4 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 400	4 400	4 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 166	-600	-200
Kustannusvastaavuus, %	74	86	96
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	543	600	1 050
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 393	1 400	1 050
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-850	-800	-
Kustannusvastaavuus, %	39	43	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset	225
Tuottavuustoimet	-45
Muut muutokset	390
Yhteensä	570

2009 talousarvio	5 031 000
2008 II lisätalousarvio	57 000
2008 talousarvio	4 461 000
2007 tilinpäätös	4 105 000

09. (28.01.11, osa) Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 937 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Edunvalvonnan asiakkaiden palvelutoiminnan laatu on parantunut. Yleisen edunvalvonnan siirtyminen oikeusaputoimistojen tehtäväksi on huomioitu maistraattien toiminnassa.	Maistraatit tehostavat tilintarkastusprosessejaan valtakunnallisesti luotavien mallien avulla. Maistraatit edistävät omalta osaltaan edunvalvontaa lievempien keinojen käyttämistä asioiden hoitamisessa. Maistraatit ottavat toimintaa kehittäessään huomioon yleisen edunvalvonnan siirtymisen oikeusaputoimistojen tehtäväksi. Valmistellaan tilintarkastusaineiston sähköistä siirtämistä edunvalvojilta maistraateille.
Kuluttajaneuvonta on valtion tehtävänä hyvin organisoitu ja kansalaisia hyvin palveleva.	Sähköistä asiointijärjestelmää kehitetään yhteistyössä Kuluttajaviraston kanssa. Kuluttajaneuvonnan palvelujen hankkimista pääosin ostopalveluina selvitetään.
Maistraatin palvelut ovat parantuneet ja monipuolistuneet sekä toimintatavat yhdenmukaistuneet.	Maistraattien palvelujen tuottamista yhteispalveluna laajennetaan. Sähköistä asiointia ja ajanvarausjärjestelmän käyttöä lisätään. Maistraattien toimintatapojen yhdenmukaistamista toteutetaan käyttämällä maistraattien prosessien kuvausmalleja. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisen asiointipalvelun runko otetaan käyttöön ja ensimmäisenä palveluna toteutetaan osoite- ja yhteystietojen ilmoittaminen. Asunto-osakeyhtiöiden tietopalvelujärjestelmää uudistetaan.
Vesikulkuneuvorekisterilain toimeenpano on edennyt lain siirtymäsäännösten mukaisesti.	Maistraatit huolehtivat rekisterilainsäädännön soveltamiseen liittyvien tulkintojen yhtenäisyydestä. Tiedottamista jatketaan lain täytäntöönpanon edellyttämällä tavalla.
Vakinaisten osoitteiden oikeellisuus on 99,0 %.	Maistraatit ottavat vastaan ja tallentavat muuttoilmoituksia sovitun työnjaon mukaisesti huolehtien väestötietojärjestelmään rekisteröitävien henkilöiden osoitetietojen korkeasta laadusta. Muuttoilmoitusten käsittelyprosessin muutosten vaikutukset huomioidaan tehtävää hoidettaessa.

Alueelliset palvelutavoitteet	2009 tavoite
Edunvalvontaan määrääminen	
— maistraatin päätöksellä ratkaistut, aika enintään kk	4
— hakemukset käräjäoikeudelle, aika enintään kk	4
Edunvalvonta-tilintarkastus	
— määräajan loppuun mennessä saapuneiden vuositilien tarkastusaika	saapumisvuoden loppuun mennessä
Julkinen notaari	
— palvelujen saanti, enintään pv.	2
Muuttoilmoitus- ja osoitepalvelu	
— palvelupuhelimeen vastausaika normaalitilanteessa, enintään min.	1
Kuluttajaneuvonta	
— maistraattien kuluttajaneuvonta hoitaa sinne otetuista yhteydenotoista, %	95
Kaupparekisteri	
— asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitusten käsittely, aika keskimäärin kk	0,5

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittymisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	777	770	830
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,2	3,2	3,3
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,1	9,5	9,5

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 17 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	37 049	41 377	46 387
Bruttotulot	9 930	10 400	11 450
Nettomenot	27 119	30 977	34 937
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 344		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 735		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	9 093	9 500	10 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	15 265	14 500	15 000

Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 172	-5 000	-4 500
Kustannusvastaavuus, %	60	66	70
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	837	900	950
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	971	920	940
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-134	-20	10
Kustannusvastaavuus, %	86	98	101

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	1 574
Siirto momentilta 28.90.30 (kuluttaja-neuvonta)	4 752
Tuottavuustoimet	-382
Muut muutokset	-1 984
Yhteensä	3 960

2009 talousarvio	34 937 000
2008 II lisätalousarvio	393 000
2008 talousarvio	30 977 000
2007 tilinpäätös	28 510 000

10. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 289 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Lääninhallituksille asetetaan toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja alueelliset palvelutavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan ministeriöiden, keskushallintoviranomaisten ja lääninhallitusten välisissä tulosneuvotteluissa ja joista raportoidaan peruspalvelujen arviointiraporteissa. Lääninhallituksissa on otettu käyttöön keskeisten palvelujen laatua arvioiva asiakaspalautejärjestelmä ja sen tuloksia on hyödynnetty toiminnassa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	**Arviointikriteeri**	**2009 tavoite**
Tuotokset ja laadunhallinta		
Sivistystoimen kantelut	Käsittelyaika	70 % 9 kk:ssa
Sosiaali- ja terveystoimen kantelut	Käsittelyaika	Pääsääntöisesti 6—11 kk
Kunnalliskantelut	Käsittelyaika	70 % 9 kk:ssa
Alkoholiluvat	Käsittelyaika	Keskimäärin 1 kk
Yksityisen sosiaali- ja terveyshuollon palveluntuottajien luvat	Käsittelyaika	Keskimäärin 3 kk
Tavaraliikennelupa	Käsittelyaika	1 kk
Linjaliikennelupa	Käsittelyaika	2 kk
Taksilupa	Käsittelyaika	2 kk
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien valvonta	Valvontakäynnit	Vuosittain 5 % tuottajista
Ympäristöterveydenhuollon laitosvalvonta	Valvontakäynnit	Vuosittain 90 % kohteista

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	1 014	996	985
Htv-vähennys	17	18	20
Vakinaisia/määräaikaisia, %	82/18	82/18	82/18
Työtyytyväisyysindeksi, (asteikko 1—5)	3,3	3,3	3,3
Sairauspoissaoloja henkilötyövuotta kohti, työpv.	10,3	10,0	9,5

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 20 henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	61 590	63 160	65 039
Bruttotulot	8 785	9 100	9 750
Nettomenot	52 805	54 060	55 289
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 656		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 593		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	8 368	8 800	9 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	11 366	11 100	10 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 998	-2 300	-900
Kustannusvastaavuus, %	74	79	91
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	417	450	450
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	443	440	430
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-26	10	20
Kustannusvastaavuus, %	94	102	105

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	2 464
Tuottavuustoimet	-900
Siirto momentille 33.02.05 (-11 htv)	-85
Muut muutokset	-250
Yhteensä	1 229

2009 talousarvio	55 289 000
2008 II lisätalousarvio	374 000
2008 talousarvio	54 060 000
2007 tilinpäätös	52 062 000

12. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 774 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion alueellisten ja paikallisten hallintorakenteiden selvittämisestä ja hallintokokeiluista

2) viranomaisten yhteispalvelumuotojen kehittämisestä ja yhteispalvelun hallinnoinnista

3) valtion toimintojen alueellistamisen hallinnoinnista

4) aluehallintouudistuksesta aiheutuviin tietojärjestelmien ja muiden tarvittavien muutosten suunnittelu- ja muutostöistä

5) Kainuun hallintokokeilun seurannasta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

6) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkamisesta aiheutuvien tila- ja muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 550 000 euroa siirtona momentilta 28.01.02.

2009 talousarvio	774 000
2008 talousarvio	224 000

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 675 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteista aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2009 talousarvio	675 000

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 71 000 000 euroa.

2009 talousarvio	71 000 000
2008 talousarvio	66 000 000
2007 tilinpäätös	62 053 828

(62.) EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 talousarvio	100 000
2007 tilinpäätös	153 465

87. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) osake- ja muista omaisuusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin

2) omaisuuden hallinnoinnista aiheutuviin menoihin ja

3) valtionyhtiöiden yksityistämiseen liittyviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon mm. yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman muutokseen liittyvistä arvioinneista aiheutuvat menot.

2009 talousarvio	500 000
2008 II lisätalousarvio	340 000
2008 talousarvio	215 000
2007 tilinpäätös	85 850 000

10. Verotus ja tullitoimi

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Tullilaitos kantaa tullit, tehtäväalueelleen kuuluvat verot ja muut maksut oikein, huolehtii ulkomaankaupan sujuvuudesta sekä yleisestä turvallisuudesta torjumalla laitonta tuontia ja vientiä sekä muuta ulkomaankauppaan ja -liikenteeseen liittyvää rikollisuutta. Lisäksi tullilaitos turvaa osaltaan Euroopan unionin ulkomaankaupan ja sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan huolehtimalla kansallisista ja unionin elinkeinoelämän eduista ja tieto-tarpeista samoin kuin kauppa-, kilpailu- ja maatalouspoliittisten velvoitteiden toimeenpanosta.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä verohallinnolle ja tullilaitokselle seuraavat alustavat vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuustavoitteet	**Toimenpiteet**
Verotulojen oikea-aikainen ja oikeamääräinen kertyminen ja tilittäminen veronsaaja-asiakkaille	Asiakaspalvelu ja asiakkaiden ohjaus, optimaalisesti kohdennettu verovalvonta, valvontatoimenpiteiden suunnittelun ja seurannan tehostaminen sekä verojen tehokas perintä.
Verotuksen yhdenmukaisuus ja oikeellisuus	Asiakkaiden analyysi- ja valikointimenettelyjen kehittäminen, sidosryhmäyhteistyön parantaminen, tietojen yhteiskäytön edistäminen eri viranomaisten kesken.
Verohallinnon asiakasvaikuttavuuden parantaminen	Asiakkaiden segmentointi palvelu-, ohjaus- ja valvontatarpeiden perusteella. Automatisoitujen, internet-pohjaisten palvelujen määrän lisääminen ja painopisteen siirtäminen sähköisten, vuoro-vaikutteisten palvelujen suuntaan.
Kansallinen verotuksen ja EU:n tulliverotuksen toimittaminen lainmukaisesti, tehokkaasti ja yhdenmukaisesti	Fiskaalisella tehtäväalueella käytettävien tieto-järjestelmien kehittäminen. Verotusprosessien kehittäminen osallistumalla lainsäädännön valmisteluun ja huolehtimalla verotushenkilöstön erityisosaamisesta.
Ulkomaankaupan sujuvuus ja tasapuolisten kilpailu-olosuhteiden luominen ulkomaankauppaa käyville toimijoille	Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön sekä sähköisen asioinnin ja tullilaitoksen omien toiminta-mallien kehittäminen.
Tullivalvonnan ja tullirikostorjunnan vaikuttavuuden parantaminen	Järjestäytyneen rikollisuuden toiminta-mahdollisuuksien estäminen yhteistyössä PTR-viran-omaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 373 946 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuusindeksi[1)]	102,0	101,0	103,2
Taloudellisuusindeksi [1)]	103,1	102,3	101,9
Nettomenojen suhde bruttoverotuloihin, %	0,60	0,60	0,60
Tuotokset ja laadunhallinta			
Ennakkoperinnän ja lopullisen verotuksen vastaavuuden kokonaispoikkeama enintään, %	11,0	11,0	11,0
Suurimpien yritysten tarkastuskattavuus (liikevaihto v. 2008 alkaen 5 milj. euroa), %	8,9	12,0	12,0
Jäämäperinnän kertymä vuoden aikana perintään otettujen verojen yhteismäärästä, %	60	58	60
Sähköisten kuukausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (arvonlisäverovelvolliset/työnantajat), %	35	65	70
Yhteisöjen sähköisten veroilmoitusten antajien määrä asiakasmäärästä, %		25	30
Yritysten sähköisten veroilmoitusten antajien määrä asiakasmäärästä, %		10	15
Palkka.fi -palvelun käyttäjien osuus potentiaalisista käyttäjistä, %	9	30	35
Sähköisten vuosi-ilmoitusten antajien (työnantajat) osuus asiakasmääristä, %		55	60
Verokortti verkossa -asiakkaiden osuus verokorttimuutosta hakeneista, %	13	25	30

[1)] Indeksiluvut on laskettu parivuosimenetelmällä, jolloin edellisen vuoden vertailuluku on 100,0.
Tuottavuusindeksi = tuotosindeksi / työpanosindeksi. Taloudellisuusindeksi = kustannusindeksi / tuotosindeksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Toiminnallinen tehokkuus	Verohallinto siirtyy asteittain asiakassegmentointiin perustuvaan valtakunnalliseen toimialamalliin. Tukitoimintojen tuottavuustyössä hyödynnetään valtiokonsernin ja valtiovarainministeriön hallinnonalan yhteisiä palveluja ja menettelyjä. Verohallinnon talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus yhdistetään osaksi Valtiokonttorin palvelukeskusta. Verotusprosesseja virtaviivaistetaan lisäämällä automaatiota ja sähköistä itsepalvelua sekä ottamalla käyttöön uusia työvälineitä.
Kansainvälistyminen	Kansainvälisissä kysymyksissä ja yrittäjyyden edistämisessä luodaan uusia verkostoja muun julkisen sektorin ja sidosryhmien kanssa, sekä lisätään yhteistyötä muiden maiden julkisten sektorien kanssa.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet	Toimenpiteet
Muutosjohtamisen ja osaamisen johtamisen kehittäminen	Osaamisen siirtäminen sekä suunnitelmallinen ja oikein kohdistettu rekrytointi. Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen järjestelmällisellä henkilöstösuunnittelulla sekä kriittisen osaamisen tunnistamisella ja kehittämisellä. Moniosaamista korostetaan ja tehtäviä kehitetään monipuolisiksi ja motivoiviksi kokonaisuuksiksi.
Työurien pidentäminen	Työhyvinvointia ja työolosuhteita tukevat hankkeet ja toimenpiteet.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	5 913	5 900	5 770
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,4	3,4

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 136 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	364 888	361 564	377 926
Bruttotulot	5 458	4 350	3 980
Nettomenot	359 430	357 214	373 946
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	65 081		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	47 601		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 1 475 000 euroa)	12 132
Määrärahan palautus	10 000
Tuottavuustoimet	-5 032
Muut muutokset	-368
Yhteensä	16 732

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu:

1) alle omakustannusarvon hinnoitelluista ennakkopäätöksistä ja julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen

2) Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2009 ja

3) mahdolliset tulot viranomaisyhteistyöstä.

2009 talousarvio	373 946 000
2008 II lisätalousarvio	6 188 000
2008 talousarvio	357 214 000
2007 tilinpäätös	341 950 000

02. Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 160 310 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

1) huumekoiratoimintaan saatavat lahjoitukset

2) EU:lta saatavat tulot pois lukien EU:lle kannettavista kolmansien maiden tulleista saatava kantopalkkio

3) mahdolliset tulot viranomaisyhteistyöstä ja

4) tullilaitoksen käsikirjojen ja muiden vastaavien tuotteiden myynnistä saatavat julkaisupalkkiot.

Selvitysosa:

Henkilötyövuosien jakautuminen päätehtävittäin, %

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Ulkomaankaupan sujuvuus	32	31	31
Yhteiskunnan suojaaminen	39	40	40
Fiskaalisuus	9	9	10
Tukitehtävät	20	20	19
Yhteensä	100	100	100

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	**Toimenpiteet**
EU:n tullikoodeksiuudistukseen liittyvät sähköisen tullin vaatimukset ja tullimenettelyjen uudistukset toteutetaan aikataulussa ja sujuvasti	Osallistutaan valmistelutyöhön. Kehitetään muutoksen vaatimia toimintamalleja ja toteutetaan tarvittavat uudistukset.
Sähköiset asiointipalvelut ovat asiakastarpeiden mukaisia ja kustannustehokkaita	Kehitetään tietojärjestelmiä (mm. uusitaan vientitullausjärjestelmä). Hallitaan tullitoiminnan oikeellisuutta yhdenmukaisin toimintatavoin ja asiakasryhmäkohtaisesti laadittujen laadunvarmistusmallien avulla.
Tullilaitoksen tuottavuus paranee tuottavuusohjelman tavoitteiden mukaisesti	Toteutetaan tuottavuusohjelmassa sovittuja toimenpiteitä: jatketaan tietohallinnon kehittämistä, yksinkertaistetaan toimintaprosesseja ja tiivistetään viranomaisyhteistyötä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Työn tuottavuus[1)]	100	105	106
Taloudellisuus[2)]	100	113	100
Tuotokset ja laadunhallinta			
Varsinaiset suoritteet	100	104	104

[1)] Työn tuottavuus = painotetut suoritteet / henkilötyövuodet.

[2)] Taloudellisuus = menot / painotetut suoritteet.

Tullirikostorjunnan taso

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Tullilaitoksen paljastamat rikokset, kpl	4 652	4 500	4 500
Tullilaitoksen paljastamien rikosten selvittämistaso, %	93	92	92
Tullilaitoksen takaisin saama rikoshyöty, milj. euroa	6,1	4,0	4,0

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet	Toimenpiteet
Tullilaitos parantaa työnantajakuvaansa ja kilpailukykyään työnantajana Tullilaitos mitoittaa henkilöstöresurssinsa oikein palvelujen kysynnän ja valvonnallisen tarpeen mukaisesti	Kehitetään palkkausjärjestelmää ja parannetaan esimiesten johtamistaitoja suunnitelmallisesti. Varmistetaan henkilöstön osaaminen mm. ammatillisella koulutuksella. Huomioidaan henkilöstöresurssien mitoittamisessa tuottavuusohjelman vaatimukset, tullilaitoksessa laadittu toiminta- ja resurssikartoitus sekä toimintaympäristön muutokset.

Henkilötyövuosien kehitys	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
	2 575	2 585	2 562

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 38 henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	145 794	155 104	160 420
Bruttotulot	484	150	110
Nettomenot	145 310	154 954	160 310
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 401		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 855		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset	6 110
Tuottavuustoimet	-741
Muut muutokset	-13
Yhteensä	5 356

2009 talousarvio	160 310 000
2008 II lisätalousarvio	1 880 000
2008 talousarvio	154 954 000
2007 tilinpäätös	150 764 000

63. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallituksen tai Tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron

2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä ja

3) tullilaitoksen maksamien verojen, tullien ja muiden maksujen palautuskorkojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

2009 talousarvio	6 000 000
2008 talousarvio	8 000 000
2007 tilinpäätös	1 392 499

70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 807 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) läpivalaisulaitteiden sekä hahmontunnistusvälineistön hankinta- ja ylläpitomenoihin

2) Vuosaaren sataman laite- ja rakennusmenoihin ja

3) Vaalimaan tulliaseman tavara- ja henkilöliikenteen eriyttämisestä johtuviin kalustomenoihin.

2009 talousarvio	1 807 000
2008 talousarvio	6 281 000
2007 tilinpäätös	746 000

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen. Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) verontilityslaki (532/1998)

2) veronkantolain 27 b § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (568/2004)

3) autoverolain 65 § (1482/1994)

4) valmisteverotuslain 39 §:n 1 momentti (569/2004) ja

5) tullilain 39 §:n 2 momentti (570/2004).

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

2009 talousarvio	42 700 000
2008 talousarvio	43 500 000
2007 tilinpäätös	12 720 192

96. Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 37 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää menoihin, jotka aiheutuvat eräiden ennen vuotta 2006 liikaa perittyjen väylämäksujen korvauksista.

Selvitysosa: EU:n komissio on kiinnittänyt huomiota ennen vuotta 2006 voimassa olleiden säännösten mukaisesti ulkomaanliikenteessä eräissä tapauksissa perittyyn korkeampaan väylämaksuun. Tuomioistuinten päätöksillä on palautettu tullille uudelleen käsiteltäväksi ja syrjimättömällä tavalla toimitettavaksi eräitä ennen vuotta 2006 määrättyjä väylämaksuja. Tuomioistuinkäsittelyssä on edelleen väylämaksujen jälki- ja kohtuullistamisvaatimuksia. Ennen vuotta 2006 kannettuja väylämaksuja koskevia oikaisuvaatimuksia voi tulla valtiolle yhteensä noin 37 milj. euron määrästä.

Väylämaksulain (708/2002) mukaan väylämaksun kantoviranomaisena on toiminut tulli, joten tulli valmistelee väylämaksuja koskevat oikaisupäätöksen ja suorittaa väylämaksujen syrjimättömyyden perusteella tehtävät palautukset.

2009 talousarvio	37 000 000

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion eläkejärjestelmä, valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtioneuvoston tietohallintoyksikön ja valtiovarain controller -toiminnon palvelut sekä valtion talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja järjestelmien, yhteisten IT-palvelujen sekä hankintojen ja toimitilojen hallinnan kehittäminen.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä valtioyhteisön palveluille seuraavat alustavat vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuustavoitteet	Toimenpiteet
Hallinnon toiminnan ja prosessien taloudellisuus ja tuottavuus paranevat niitä koskeva haluttu laatutaso säilyttäen.	Palvelutuotantoa valtioyhteisölle kehitetään tarkoituksenmukaisen työnjaon näkökulmasta ja hyödynnetään modernia viestintäteknologiaa.
Toimintaprosesseja uudistetaan ja tietojärjestelmien yhteensopivuutta ja -toimivuutta lisätään tavoitteena skaalaetujen ja synergioiden saavuttaminen ja henkilöstön osaamisen tehokkaampi hyödyntäminen.	Hallinnon yhteisiä prosesseja yhtenäistetään, päällekkäisyyksiä karsitaan ja niiden ohjausta kehitetään. Sähköistä asiointia lisätään. Tietojärjestelmiä uudistetaan tietoturvanäkökohdat huomioiden.
Parannetaan työelämän laatua sekä suunnataan virastojen ja laitosten resursseja yhä enemmän niiden omaan ydintoimintaan.	Uudistetaan toimintakulttuureja ja -prosesseja kehittämällä työhyvinvointia, johtamista ja esimiestyötä.
Hallinnon tukipalvelujen tuottamisen taloudellisuus ja tuottavuus palvelukeskuksissa paranee.	Hallinnon sisäisten palvelujen tuottajaorganisaatioiden toiminta perustuu laajenevasti asiakasohjaukseen sisäisen laskutuksen muodossa, jolloin palvelujen hinnan, laadun ja toimitusvarmuuden tulee olla vertailukelpoisia markkinoilta ostettaviin vastaaviin palveluihin. Asiakkuuksien hoitoa ja asiakasohjautuvuutta edistetään. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusverkoston toimintaa kehitetään siten, että tarpeettomia kiinteitä kustannuksia voidaan välttää ja verkostosta voi muodostua hinnaltaan ja laadultaan kilpailukykyisiä palveluja tuottava, yhtenäisesti johdettu, yhteisiä prosesseja, toimintatapoja ja rakenteita noudattava sekä yhtenäisin henkilöstö- ja palkkapoliittisin periaattein useissa toimipisteissä toimiva yksi organisaatio vuonna 2010. Tavoitteena on, että kaikki virastot ja laitokset ovat talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten asiakkaana vuoden 2009 loppuun mennessä.
Valtion talouden ja toiminnan ohjauksen toimivuuden ja laadun varmistaminen ja kehittäminen, tilivelvollisuuden ja siihen kuuluvan tulosvastuun varmistaminen.	Toiminnan ja talouden ohjaus- ja raportointityökalujen (NETRA, TAHTI, HELI) käytön tehostaminen. Tulosohjauksen arvioinnin toteuttaminen.

Valtiokonttori on palveluvirasto, joka toimii valtiovarainministeriön ohjauksessa kolmella toimialalla. **Hallinnon ohjaus -toimiala** palvelee valtiokonsernia talous- ja henkilöstöhallinnon asiantuntijana tuottamalla keskitetysti konsernitasoista tietoa, ohjaamalla hallinnon tietotuotantoa sekä menetelmien ja ostopalveluiden käyttöä. **Rahoitus -toimiala** vastaa velan- ja likviditeetin-

hallinnasta sekä hallinnoi pääosaa valtion varoista myönnetyistä lainoista ja korkotuista sekä osaa valtiontakauksia. Toimiala hoitaa myös valtion testamentti- ja perintöasioita sekä maksuvapautuksia. **Vakuutus -toimiala** on valtion vakuutuslaitos, joka edistää riskienhallintaa koko valtionhallinnossa ja hoitaa valtion virastojen ja laitosten lakisääteiset työeläke-, tapaturma-, kuntoutus- ja vahinkovakuutukset sekä säädetyt korvauspalvelut sotien veteraaneille ja muille edunsaajille. Valtiokonttorin yhteyteen on perustettu **Valtion Henkilöstöpalvelut -yksikkö**, jonka tehtävänä on tukea virastoja muutostilanteiden hallinnassa. Valtiokonttorin yhteydessä toimii **palvelukeskus**, joka tuottaa talous- ja henkilöstöhallintopalveluja valtionhallinnon virastoille, laitoksille ja rahastoille. Vuonna 2009 Valtiokonttorin yhteydessä aloittaa toimintansa valtion **IT-palvelukeskus**, joka huolehtii valtion IT-strategian mukaisten yhteisten IT-palvelujen sekä IT-palvelukeskukseen koottavien muiden IT-palveluiden tuottamisesta. IT-palvelukeskus laajentaa toimintaansa asteittain. **Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö** siirtyy valtiovarainministeriöstä osaksi IT-palvelukeskusta. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön tehtävänä on tukea valtioneuvoston toimintaprosesseja ja tuottaa tarvittavat tieto- ja viestintätekniset palvelut valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden käyttöön tehokkaasti sekä toimintavaatimusten edellyttämällä tietoturva- ja kustannustasolla. Tietohallintoyksikkö tuottaa asiakasministeriöidensä IT-palvelut itse tai hankkii ne muilta palvelun tuottajilta. Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö tuottaa koko valtioneuvostolle sekä eräille muille valtion ylimmille johtoelimille tele- ja tietoliikennepalvelut hallinta- ja ylläpitotehtävineen sekä valtioneuvoston yhteiskäyttöisten järjestelmien käyttöympäristöalustojen, sovellusten, tietokantojen ja käyttöliittymien ylläpitopalvelut.

Valtiovarain controller -toiminto on valtioneuvoston yhteinen tulos- ja valtiovarainvalvoja. Toiminto palvelee valtioneuvostoa sekä ministeriöiden johtoa ylimmän johdon neuvonantajana, hallinnon ohjaajana ja toiminnallisesti riippumattomana valvontaviranomaisena valtion talouden ja toiminnan ohjaus- ja raportointijärjestelmien laadun varmistamisessa ja kehittämisessä sekä tilivelvollisuuden varmistamisessa.

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta, kehittämisestä ja toimitilojen vuokraamisesta pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Valtionhallinnolle yhteisiä toimitila- ja asiantuntijapalveluja tarjoavaa Senaatti-kiinteistöt liikelaitosta ohjataan siten, että

— virastojen ja laitosten tilat tukevat toimintaa kustannustehokkaasti ja valtion kokonaisetu ja toiminnan yhteiskuntavastuullisuus varmistetaan

— virastojen ja laitosten saatavana on tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluita rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten tueksi.

Valtion kiinteistöpalvelujen kokoamista ja tehostamista jatketaan samoin kuin virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista valtion toimitilastrategian mukaisesti. Tavoitteena on kehittää ministeriöitä palveleva tietojärjestelmä, jolla voidaan edesauttaa toimitilatietojen hallintaa sekä tarkastella yhteismitallisesti virastojen ja laitosten tilankäyttöä.

Valtionhallinnon hankintatoimen tuottavuutta lisätään laajentamalla yhteishankinnan hyödyntämistä ja ohjaamalla virastojen ja laitosten hankintayksiköitä keskittymään resursoinnissaan ydintoimintaansa hankintoihin. Valtiovarainministeriö tukee hankintayksiköiden hankintaosaamista ylläpitämällä valtion hankintakäsikirjaa.

Valtion yhteishankintayksikkö **Hansel Oy:n** tehtävänä on

— koota valtionhallinnon hankintavolyymejä

— kilpailuttaa eri alueita koskevia puitejärjestelyjä ja

— tukea valtion konsernitason hankintastrategian toimeenpanoa.

Yhtiön tavoitteena on toiminnallaan edistää avointa kilpailua ja laadukkaiden hankintojen tekemistä, tukea asiantuntemuksellaan virastojen ja laitosten hankintaprojekteja sekä aikaansaada valtionhallinnolle kustannussäästöjä.

Hansel Oy:n toimintaa kehitetään niin, että vuoden 2008 alusta alennetulla palvelumaksutasolla toiminnassa päästään vähintään nollatulokseen ja asiakastyytyväisyys ja palvelun laatutaso säilyvät hyvänä. Lisäksi tavoitteena on saada Hansel Oy:n puitejärjestelyt mukaan valtion sähköiseen tilaustenhallintajärjestelmään.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 139 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	**Toimenpiteet**
Valtiokonsernin palvelutuotannon kehittäminen ja palvelujen käyttöönottaminen.	Valtiokonttori vastaa siitä, että Kieku-ohjelmassa suunnitellut yhteiset prosessit ja toimintamallit otetaan tavoitteen mukaisesti käyttöön laajalti valtionhallinnossa. Valtiokonttori huolehtii talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien yhtenäistämisestä ja yhteisestä kehittämisestä virastoissa ja palvelukeskuksissa. Valtiokonttori jatkaa Valtiokonttorin palvelukeskuksen hyödyntämistä prosessien ja toimintamallien kehittämisessä sellaiseksi, että työ tukee valtion palvelukeskusverkoston yhdistämistä ja että vuonna 2010 aloittavalle yhdistetylle palvelukeskukselle syntyy edellytyksiä huolehtia valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen keskitetystä tuottamisesta. Valtiokonttori vastaa yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän hankinnasta sekä järjestelmän toteutuksen ja käyttöönoton läpiviennistä. Valtiokonttori käynnistää IT-palvelukeskuksen toiminnan. Valtiokonttori valmistautuu siirtämään hoitamansa tietojärjestelmien ylläpito- ja pääkäyttäjätehtävien sekä järjestelmäpalveluiden tuottamisen IT- palvelukeskukselle ja valmistelee siirtoa koskevan suunnitelman. Valtiokonttoriin perustettu Valtion Henkilöstöpalvelut -yksikkö avustaa ministeriöitä, virastoja ja laitoksia henkilöstömuutoksen hallinnassa ja toteuttamisessa. Valtiokonttori kehittää valtion antolainauksen hallintamalleja yhdessä toimeksiantajiensa kanssa tavoitteena parempi taloudellisuus.
Velanhallinnan taloudellisuus.	Valtiokonttori pyrkii velanhallinnassa riskilimiittien puitteissa parempaan taloudelliseen tulokseen kuin toimeksiantajan päättämä vertailusalkku edellyttää.

Peruspalvelujen tuottaminen laadukkaasti ja tehokkaasti.	Valtiokonttori tuottaa peruspalvelunsa laadukkaasti ja tehokkaasti mm. sähköisiä palveluprosesseja kehittämällä. Valtiokonttori tuottaa peruspalvelut pienemmällä hoitokustannuksella kuin muut saman alan toimijat yksityisellä tai kuntasektorilla.
Valtionhallinnon tuottavuuden parantaminen.	Valtiokonttori toteuttaa Kieku-hankkeen tuloksia. Talous- ja henkilöstöhallinnon yhteisillä prosesseilla, niitä tukevilla tietojärjestelmillä sekä valtion palvelukeskusverkoston kehittämistyötä tukemalla saavutetaan tuottavuusparannuksia valtion talous- ja henkilöstöhallinnossa.
Valtiokonttorin tuottavuuden parantaminen.	Sähköisen asioinnin kehittäminen. Ylläpito- ja pääkäyttäjätoimintojen siirtäminen IT-palvelukeskukseen. Sovellusvuokrauksen hyödyntäminen tietojärjestelmäpalvelujen hankinnassa. Hankintatoimen yhteistyön tiivistäminen Hansel Oy:n kanssa.

Henkilötyövuosien kehitys	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
	536	545	539

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 10 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	50 028	55 369	66 909
Bruttotulot	30 969	31 420	40 770
Nettomenot	19 059	23 949	26 139
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 380		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 356		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	30 928	31 423	40 768
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	29 089	30 888	40 782
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 839	535	-14
Kustannusvastaavuus, %	106	102	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 167 000 euroa)	1 234
Siirto momentilta 28.40.21	1 550
Tuottavuustoimet	-220
Muut muutokset	-374
Yhteensä	2 190

2009 talousarvio	26 139 000
2008 II lisätalousarvio	545 000
2008 talousarvio	23 949 000
2007 tilinpäätös	19 035 000

02. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 472 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on huomioitu tietohallintoyksikön toiminnan rahoituksen muuttaminen asteittain asiakaslähtöiseksi. Tietohallintoyksikkö on veloittanut asiakasorganisaatioiltaan vuodesta 2008 alkaen määritellyistä valtioneuvoston yhteiskäyttöisistä palveluista sopimukseen perustuvat maksut. Palvelutoiminnan maksullisuutta laajennetaan vuonna 2009 valtioneuvoston ja asiakasministeriöiden eräisiin yhteiskäyttöisiin ja määriteltyihin uusiin palveluihin. Hinta kattaa näihin palveluihin kiinteästi kohdennettavan tietohallintoyksikön henkilötyöpanoksen. Kaikissa tuotettavissa palveluissa, joita valtioneuvoston tietohallintoyksikkö tuottaa asiakasorganisaatioilleen, on sopimusperusteisesti määritellyt palvelutasokriteerit, joiden toteutumista seurataan tilaajan, ao. palveluntoimittajan ja asiakasorganisaatioiden yhteistyöelimissä. Palvelutasokriteerien poikkeamat on sopimuksilla sanktioitu.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Tietohallintoyksikkö tuottaa valtioneuvoston ja asiakasministeriöiden tietoliikenteen ja tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämispalvelut kustannustehokkaasti niiden toiminnalle asetettujen toimintakriittisyys- ja käytettävyysvaatimusten mukaisina.	Palvelujen laatutasoa seurataan jatkuvasti sopimuksissa asetettujen laatutasovaatimuksia vasten ja tarvittaessa reagoidaan välittömästi laadussa havaittuihin poikkeamiin. Palvelujen tuottamisessa siirrytään suunnitelmallisesti asiakkaiden omarahoitteisuuteen OKA-hinnoittelun periaattein.
Tietohallintoyksikön palvelut ja koko toiminta ovat asiakaslähtöisiä ja tukevat valtioneuvoston sekä asiakasministeriöiden toimintaa ja johtamista.	Asiakasorganisaatiot ovat mukana ulkoistettujen palvelujen ohjaus- ja seurantaryhmissä. Tietohallintoyksiköllä ja sen asiakkailla on yhteinen palvelujen ohjausryhmä, jossa käsitellään palvelujen toteuttamista, suunnittelua ja kehittämistä koskevat asiat.
Tietohallintoyksikön palvelut ovat tuotteistettuja ja kehittämishankkeissa noudatetaan sovittuja määrämuotoisia hankemenetelmiä läpi niiden toimeenpanon.	Palveluista on määritelty tarkat palvelu- ja tuotantokuvaukset, joissa on esitetty niiden toteuttamisen työnjako, palvelukomponentit, palveluiden tuottamiseen käytettävät resurssit sekä niiden hinnoittelu. Hankkeissa käytetään niiden suunnittelusta niiden valmistumiseen ja seurantaan asti yhtenäistä kehittämisen hankemallia. Hankemalli määrittää sekä yksittäisten hankkeiden toimeenpanossa noudatettavat periaatteet että koko hankesalkun suunnittelun, raportoinnin ja seurannan periaatteet.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kriittisten palvelinympäristöjen käytettävyys, % kokonaisajasta	99,85	99,9	99,9
Tietoliikenneverkon kriittisten aktiivilaitteiden käytettävyys, % kokonaisajasta	99,95	99,95	99,95
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastyytyväisyys, laatupalaute (asteikko 1—5)	-	3,5	3,5
Tyytyväisyys käyttäjätukeen, kohtaamiskysely (asteikko 4—10)	9,19	9,2	9,2
Käyttäjä-/käyttötuen palveluvaste, palveluvasteen sopimuskriteerien mukainen pitävyys, %	97	97,5	98

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	37	37	37
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,42	3,5	3,5
Henkilöstön osallistuminen ammattitaitoa ylläpitävään koulutukseen keskimäärin, htp/v	5	6	6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	7 559	9 120	9 237
Bruttotulot	66	3 130	3 765
Nettomenot	7 492	5 990	5 472
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	94		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 634		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	85
Muut muutokset	32
Siirrot asiakasvirastojen toimintameno-momenteille tietohallintoyksikön tuottamien palvelujen ostamiseen	-635
23.01.01	-40
23.30.01	-15
24.01.01	-50
25.01.01	-60
26.01.01	-70
27.01.01	-40
28.01.01	-40
29.01.01	-45
30.01.01	-60
31.01.01	-40
32.01.01	-55
33.01.01	-60
35.01.01	-60
Yhteensä	-518

2009 talousarvio	5 472 000
2008 II lisätalousarvio	8 000
2008 talousarvio	5 990 000
2007 tilinpäätös	9 033 000

03. Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 060 000 euroa.

Selvitysosa: Valtiovarain controller -toiminnon toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteena on varmistaa, että valtion tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot valtion tuloksellisuudesta. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa vahvistetaan osana tulosohjaus- ja tilivelvollisuusprosessia. Valtiovarain controller -toiminnon yhteydessä oleva tarkastusviranomainen tuottaa vastuullaan olevien järjestelmä- ja hanketarkastusten perusteella EU:n komissiolle raportin rakennerahastojen hallinto- ja valvontajärjestelmien toimivuudesta sekä laatii yhteisön varainhoitoasetuksen mukaisen vuotuisen yhteenvedon rakennerahastojen saatavilla olevista tarkastuksista ja ilmoituksista.

Henkilötyövuosien kehitys	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
	6	9	11

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	24
Siirto momentilta 28.01.01	294
Yhteensä	318

2009 talousarvio	1 060 000
2008 II lisätalousarvio	3 000
2008 talousarvio	742 000
2007 tilinpäätös	689 000

05. Palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon palvelukeskuksen tarvitsemien investointien toteuttaminen, toiminnan kehittäminen ja palvelukeskuksen toimintakyvyn turvaaminen toiminnan laajentumisen johdosta.

Tulevien vuosien investointeihin palvelukeskus varautuu tulouttamalla investointien poistoja vastaavan määrän momentille 12.28.20.

Tavoitteena on, että palvelukeskuksen toiminnasta aiheutuvat menot katetaan palveluista saatavilla myyntituotoilla, jotka on hinnoiteltu omakustannushintaan. Palvelukeskuksella on vuonna 2009 asiakkaita kahdeksalta hallinnonalalta.

Henkilötyövuosien kehitys	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
	58	75	134

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	4 675	8 579	11 900
Bruttotulot	4 077	8 479	10 800
Nettomenot	598	100	1 100
— josta investointien rahoitukseen varautumisen tuloutus momentille 12.28.20	100	100	100

Siirtyvät erät	
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 103

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 177	8 579	10 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 675	8 579	10 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-498	-	-
Kustannusvastaavuus, %	89	100	100

2009 talousarvio	1 000 000
2007 tilinpäätös	1 700 000

06. IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 320 000 euroa.

Selvitysosa: Vuoden 2009 alusta perustetaan valtion IT-palvelukeskus, joka aloittaa toimintansa osana Valtiokonttoria. Tarvittavat säännökset lisätään Valtiokonttorista annettuun valtioneuvoston asetukseen. IT-palvelukeskus vastaa valtion IT-strategian mukaisten yhteisten tai yhtenäistettyjen IT-palvelujen tuotannon järjestämisestä valtionhallinnon yksiköille. Palveluista sovitaan asiakkaiden kanssa palvelusopimuksin. Palveluhinnat perustuvat omakustannusarvoon. IT-palvelukeskus vastaa myös kehityshankkeiden toteuttamisesta siten kuin tulos- ja kehittämissopimuksessa Valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön kesken on sovittu. Aloitusvaiheessa palvelukeskus toimii suoralla talousarviorahoituksella, mutta palvelut muuttuvat asteittain maksullisiksi. Palvelukeskukseen siirretään eri hallinnonaloilta määrärahoja yhteensä 5 000 000 euroa ja virkoja 21 henkilötyövuotta vastaavasti siten, että palvelutuotanto voidaan aloittaa. Määrärahat on tarkoitus palauttaa hallinnonaloille palvelujen muuttuessa maksullisiksi. Palautus ei koske henkilöstösiirtoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	**Toimenpiteet**
Otetaan käyttöön tuotteistetut asiointitili-, integraatioalusta- ja asianhallintajärjestelmäpalvelut sekä verkkotunnistus- ja maksamispalvelun käyttöön laajennuksia.	Luodaan toimintamalli ja tuotantovalmius asiointitili-, integraatioalusta- sekä asianhallintajärjestelmäpalveluille. Jatkokehitetään verkkotunnistus- ja maksaminen- palvelun palvelumallia.
Kehitetään uusia valtiotasoisesti yhteisiä IT-palveluja.	Osallistutaan ValtIT-kärkihankkeisiin Valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön välisessä tulossopimuksessa sovittavalla tavalla.
Luodaan ja vakiinnutetaan toimintatavat IT-palvelukeskuksen toiminnalle.	Jatkokehitetään valtion IT-palvelukeskuksen organisaatiota ja toimintatapaa yhteistyössä asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus	
Kustannusvastaavuus, %	2
Tarjolla olevat palvelut, kpl	4
Uudet palvelusopimukset, kpl	30
Tuotokset ja laadunhallinta	
Asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,8
Palvelutasojen toteutuma, %	99,8

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet	2009 tavoite
Työtyytyväisyyysindeksi (asteikko 1—5)	3,4
Henkilötyövuodet	28

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)	2009 esitys
Bruttomenot	6 470
Bruttotulot	150
Nettomenot	6 320

Siirrot muilta hallinnonaloilta (1 000 euroa)	
Siirto momentilta 23.01.01	20
Siirto momentilta 24.01.01	140
Siirto momentilta 25.01.01	410
Siirto momentilta 26.01.01	20
Siirto momentilta 26.01.20	21
Siirto momentilta 26.10.01	454
Siirto momentilta 26.20.01	127
Siirto momentilta 26.30.01	6
Siirto momentilta 26.30.02	32
Siirto momentilta 26.40.01	10
Siirto momentilta 27.10.01	1 250
Siirto momentilta 28.01.01	1 000
Siirto momentilta 29.01.01	22
Siirto momentilta 29.01.02	46
Siirto momentilta 29.01.03	4
Siirto momentilta 29.10.20	5
Siirto momentilta 29.50.20	121
Siirto momentilta 29.60.01	12
Siirto momentilta 29.60.02	9
Siirto momentilta 29.60.03	4
Siirto momentilta 29.60.04	1
Siirto momentilta 29.80.02	6
Siirto momentilta 29.80.03	2
Siirto momentilta 29.80.04	9
Siirto momentilta 29.80.05	6
Siirto momentilta 29.80.06	1
Siirto momentilta 29.80.07	1
Siirto momentilta 29.80.08	1
Siirto momentilta 30.01.20	270
Siirto momentilta 31.10.01	290
Siirto momentilta 32.01.01	430
Siirto momentilta 33.01.01	46
Siirto momentilta 33.02.03	10
Siirto momentilta 33.02.05	16
Siirto momentilta 33.03.04	59
Siirto momentilta 33.03.50	39
Siirto momentilta 35.01.01	100
Yhteensä	5 000

2009 talousarvio	6 320 000
2008 II lisätalousarvio	260 000

88. Senaatti-kiinteistöt

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-kiinteistöjen arvoperusta on yhteiskuntavastuullinen toiminta osana valtioyhteisöä. Tehtävänä on tarjota tilapalveluja, jotka ovat taloudelliselta, sosiaaliselta ja ympäristön näkökulmasta vastuullisesti tuotettu ja hinnoiteltu. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu 35 tytäryhtiönä toimivaa kiinteistöosakeyhtiötä.

Senaatti-kiinteistöille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— varmistaa toimintansa kestävän ja elinkaarivastuullisen pohjan taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristön näkökulmasta sekä ylläpitää asiakastyytyväisyyttä,

— kehittää ja ylläpitää tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluita tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia,

— optimoi investointien elinkaarikustannuksia ottaen huomioon käyttäjätarpeiden muuttumisesta ajan myötä seuraavat riskit sekä ympäristölliset seikat,

— osallistuu yliopistojen käytössä olevien kiinteistöjen rakennemuutoksen valmisteluun

sekä muihin valtion kiinteistöomistuksen rakenteita koskeviin selvityksiin ja varmistaa omalta osaltaan valtion keskitetyllä kiinteistöomistuksella saavutettujen mittakaava- ja yhteistoimintaetujen säilymisen tulevaisuudessa,

— toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

2. Investoinnit

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2009 enintään 310 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 230 milj. euroa. Investoinnit painottuvat rakennuskannan arvoa säilyttäviin ja sen toimintakelpoisuutta parantaviin peruskorjausinvestointeihin. Investointikehys ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa lainaa samaan liikelaitoskonserniin kuuluvalle osakeyhtiömuotoiselle tytäryhtiölle tai osakkuusyhtiölle enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöinä toimivien kiinteistöosakeyhtiöiden lainoista sekä riittävää vakuutta vastaan osakkuusyhtiöidensä lainoista yhteensä enintään 35 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2009 aikana tehtäviä investointisitoumuksia varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 280 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen vuokraustoiminnan tulostavoitteeksi 119 milj. euroa vuodelle 2009.

Vuonna 2009 Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon yhteensä 296,3 milj. euroa vuoden 2008 voiton tuloutuksena, takausmaksuina ja lainan korkoina ja lyhennyksinä. Vuoden 2009 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 211,8 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 80 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 4,5 milj. euroa.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2009 (milj. euroa)

Rakennuskannan arvoa ja käyttökelpoisuutta parantavat korjausinvestoinnit	210
Uudisrakennusinvestoinnit	100
Yhteensä	310

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma		2008 ennakoitu		2009arvio	
	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni
Liikevaihto, milj. €	645,9	649,6	669	672	679	682
— muutos, %	3,2	3,5	3,6	3,5	1,5	1,5
Vuokrakate, milj. €	425,2	425,2	429	429	450	450
— % vuokraustoiminnan liikevaihdosta	70,9	70,9	68	68	69	69
Liikevoitto, milj. €	242,6	235,3	241	235	244	240
— % liikevaihdosta	37,6	36,2	36	35	36	35
Tilikauden tulos, milj. €	125,8	122,1	125	121	129	125
— % liikevaihdosta	19,5	18,8	19	18	19	18
— % peruspääomasta	18,7	18,2	18	18	19	19
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	74	74	100	100	80	80
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,2	4,2	3,9	3,9	4,1	4,1
Investoinnit % liikevaihdosta	40,3	40,1	49	49	46	46
Omavaraisuusaste, %	59,9	58,9	60,0	58,8	60,0	58,8
Taseen loppusumma, milj. €	5 661	5 682	5 764	5 780	5 828	5 840
Henkilöstömäärä	276	276	276	276	276	276

Liikevaihto koostuu vuokratuotoista, omaisuuden ja palveluiden myynnistä.

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	3,8	4,2	4,5
13.01.04 Korot	64,9	61,3	53,4
13.05.01 Voiton tuloutus (edelliseltä vuodelta)	74,0	100,0	80,0
15.01.02 Lainat	154,5	157,3	158,4
Yhteensä	297,2	322,8	296,3

2009 talousarvio —
2008 II lisätalousarvio —
2008 talousarvio —

30. Tilastotoimi ja taloudellinen tutkimus

Selvitysosa: Valtion tilastotoimen tehtävänä on vastata yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. **Tilastokeskus** on valtion tilastotoimen yleisviranomainen, joka tilastojen laadinnan lisäksi huolehtii kansallisen tilastotoimen kehittämisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa. Tilastojen uudistamisessa ja kehittämisessä tavoitteena on yhdistää mahdollisimman hyvin kotimaiset tietotarpeet ja kansainväliset velvoitteet. Kansainvälisen ja erityisesti Euroopan tilastojärjestelmän kehittämiseen pyritään vaikuttamaan siten, että tilastoja kehitetään koordinoidusti välttämällä päällekkäistä tilastointia sekä yksinkertaistamalla ja karsimalla olemassa olevia tilastosäädöksiä. Kansainvälisessä tilastoyhteistyössä edistetään suomalaisen tilasto-osaamisen tunnettuutta ja hyviä käytäntöjä.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on soveltavan taloudellisen tutkimuksen asiantuntijayksikkö. Taloudellisen tutkimuksen tehtävänä on tuottaa päätöksenteon tueksi tutkimustietoa julkisen sektorin voimavarojen tehokkaasta käytöstä sekä julkisen sektorin toimenpiteiden vaikutuksista kansantalouden toimintaan. Taloudellisessa tutkimuksessa arvioidaan sekä julkisen talouden että kansantalouden sopeutumistarpeita tuleviin muutoksiin. Tutkimuksessa korostetaan julkisen sektorin palvelutuotannon tuottavuuden kehittämisen, kestävän taloudellisen kasvun sekä talouden sopeutumiskykyä edistävän rakennepolitiikan edellyttämät tutkimustarpeet.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tilastokeskukselle ja valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle seuraavat alustavat **vaikuttavuustavoitteet** vuodelle 2009:

— Tilastotoimen tuottamat tiedot täyttävät keskeiset kansalliset tietotarpeet ja Suomen kansainväliset sitoumukset.

— Kansallista tilastotointa kehitetään laadukkaana, tehokkaasti ja yhtenäisin toimintatavoin toimivana kokonaisuutena sekä edistetään Euroopan tilastoja koskevien käytännesääntöjen soveltamista tilastotoimessa.

— Taloudellinen tutkimus vastaa päätöksenteon tietotarpeita.

— Taloudellinen tutkimus vahvistaa toiminnallaan kestävää julkisen talouden ja kansantalouden kehittämistä ja parantaa edellytyksiä sopeutua muutoksiin.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 46 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) jäsenmaksujen maksamiseen ja

2) EU -jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

1) maksullisen toiminnan tulot ja

2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuuden muutos, %	0,6	2,0	2,0
Kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	72,6	70,1	70,0
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	106	100	100
Tuotokset ja laadunhallinta			
Julkistusten lukumäärä	666	680	679
Myöhästyneiden julkistusten lukumäärä enintään	49	30	20
Tilastotietojen tuotantomenot tilastojulkistusta kohti, 1 000 €[1)]	71,3	70,1	70,0
Julkistusten nopeus, viikkoja			
— vuositilastot	40,2	40,0	40,0
— neljännesvuositilastot	8,4	8,3	8,3
— kuukausitilastot	4,5	4,4	4,4
Veloitukseton tietokantapalvelu, taulukoiden lukumäärä	835	1 050	1 200
Kriittisen asiakaspalautteen osuus palautteesta, %	20	18	18

[1)] Sisältää kuukausipalkat ja toimitilavuokrat.

Tilastokeskus toteuttaa tuottavuusohjelmansa mukaisia toimenpiteitä. Tietojärjestelmiä integroidaan siten, että voidaan lisätä kerättyjen tietojen monikäyttöisyyttä. Välineistöä yhtenäistetään ja käytetään standardeihin perustuvia ratkaisuja. Tilastokeskus jatkaa tuotantomalliprojektin yhteydessä kehitettyjen työkalujen käyttöön ottamista tilastotuotannon ja palvelutoiminnan tehostamiseksi. Tuotantoprosesseja tehostetaan ja edistetään sähköisen tiedonkeruun käyttöä.

Tilastokeskus tuottaa voimassa olevien EU-säädösten ja -sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot ja palvelut sekä toteuttaa tilastojen välttämättömät ajanmukaistukset ja uudistukset. Eräiden suhdannetilastojen laadun ja keskinäisen koherenssin kehittämiseksi Tilastokeskus on käynnistänyt välittömät toimenpiteet, pidemmän ajan ohjelman sekä vahvistaa alan osaamista.

Tilastokeskus jatkaa tuotteiden ja palvelujen laadun parantamista sekä palvelukyvyn kehittämistä mm. uudistamalla palveluvalikoimaa ja siirtämällä standardipalveluja verkkopalveluiksi. Yleisten yhteiskuntatilastojen tietojen maksutonta tarjontaa laajennetaan.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	913	925	915
Työtyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,5	3,5	3,5
Koulutustasoindeksi	5,4	5,4	5,4

Tilastokeskus panostaa henkilöstön osaamisen, palkitsemisen ja työhyvinvoinnin parantamiseen, esimiestyön kehittämiseen sekä ennakoivaan henkilöstösuunnitteluun Henkilöstö 2010 -linjausten mukaisesti.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 10 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	53 905	53 845	55 982
Bruttotulot	11 141	10 210	9 910
Nettomenot	42 764	43 635	46 072
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 648		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 868		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 417	8 150	8 150
— muut tuotot	59	50	50
Tuotot yhteensä	8 476	8 200	8 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 034	8 003	8 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	442	197	-
Kustannusvastaavuus, %	106	102	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	2 193
Siirto momentilta 31.01.01 (joukkoviestintätilaston laadinta)	64
Tuottavuustoimet	-220
Muut muutokset	400
Yhteensä	2 437

2009 talousarvio	46 072 000
2008 II lisätalousarvio	683 000
2008 talousarvio	43 635 000
2007 tilinpäätös	41 984 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 165 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisentuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Tuottavuuden parantaminen	Lisätään tutkimusalueiden välistä yhteistyötä yhteishankkeissa sekä eri tutkimusaineistojen ja mallien yhteiskäytössä. Tehdään yhteistyötä muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Hankitaan talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelut palvelukeskukselta.

Kustannusten jakautuminen tulosalueittain

	2008 arvio	2009 tavoite
Ydintoiminnot (tutkimus- ja asiantuntijatehtävät)		
Julkisten palvelujen vaikuttavuus, %	25	24
Julkisen talouden rahoitus ja tulonsiirrot, %	22	23
Työmarkkinat ja kasvua tukeva politiikka, %	22	23
Päätöksenteon tuki ja mallintaminen, %	10	10
Ydintoiminnot yhteensä, %	79	80
Tukitoiminnot, %	21	20
Yhteensä, %	100	100
Kustannukset yhteensä, 1 000 €	5 310	5 410

Tuotokset ja laadunhallinta

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Julkaisujen lukumäärä			
— kansainväliset julkaisut, kpl	11	17	20
— VATT:n omien julkaisusarjojen julkaisut, kpl	40	45	48
— muut julkaisut, kpl	45	50	55

Tutkimustiedon käytön helpottamiseksi otetaan käyttöön uudistettu julkaisusarjajako. Laadunhallintaa kehitetään lisäämällä omien julkaisusarjojen arviointikäytäntöjä.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	56	57	60
Koulutustasoindeksi	6,47	6,47	6,53

VATT:n rekrytoinnin painopiste on tutkijakoulutuksen saaneissa henkilöissä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	4 467	5 269	5 437
Bruttotulot	672	1 272	1 272
Nettomenot	3 795	3 997	4 165
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	884		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	931		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 168 000 euroa palkkojen tarkistuksesta johtuen.

2009 talousarvio	4 165 000
2008 II lisätalousarvio	31 000
2008 talousarvio	3 997 000
2007 tilinpäätös	3 842 000

40. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Nykyaikainen tuottavuustyö tarkoittaa tuottavuuden ja työelämän laadun samanaikaista kehittämistä. Tulevaisuudessa palvelukykyisen ja työmarkkinoilla kilpailukykyisen valtion viraston tai laitoksen pitää olla sekä tuloksellinen että hyvinvoiva.

Tuottavuutta parannetaan koko valtionhallintoa koskevien hankkeiden sekä hallinnonala- ja virastokohtaisten organisaatio-, prosessi-, palvelu- ja tietotekniikkauudistusten avulla. Keskeisiä hankkeita tuetaan tuottavuus- ja tietojärjestelmähankemäärärahoilla.

Työsuojelun edistämiseen varatulla määrärahalla toteutetaan yksityisen ja kuntasektorin työsuojelurahastoa vastaavaa toimintaa valtionhallinnossa. Määrärahan suuruus lasketaan vastaavin perustein kuin tapaturmavakuutusvelvollisilta työnantajilta siirretään varoja työsuojelurahastolle. Määrärahalla tuetaan ajankohtaista tutkimus-, kehittämis- ja tiedotustoimintaa. Valtion työterveys- ja työturvallisuusneuvottelukunta tekee valtiovarainministeriölle esitykset määrärahan käytöstä.

Virastoja ja laitoksia tuetaan henkilöstön tukiohjelmien laatimisessa ja toteuttamisessa silloin, kun henkilöstöä on jäämässä ilman tehtäviä hallinnon uudelleenjärjestelyjen vuoksi. Tukitoimenpiteet voivat sisältää uudelleensijoittumiseen tähtäävää valmennusta, koulutusta tai muita työllistymistä tukevia toimia.

Vaikuttavuustavoitteet:

— suunniteltu ja todennettavissa oleva työn tuottavuuden kasvu julkishallinnossa sekä suunnitelmallinen tuottavuussäästöjen käyttö

— työn terveellisyyden ja turvallisuuden edistäminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen rahoittamalla aihepiiriin liittyvää tiedotusta, tutkimusta ja kehittämishankkeita

— valtionhallinnon muutostilanteissa ilman tehtäviä jäävien sijoittuminen uusiin tehtäviin valtionhallintoon tai muille työmarkkinasektoreille.

20. Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 602 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työsuojelun edistämiseen: työsuojelututkimukseen ja -koulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen

2) hallinnon rationalisoinnista johtuviin henkilöstön uudelleensijoittamisen tukitoimien laatimiseen ja toteuttamiseen, uusien sopeuttamisen tukimuotojen kehittämiseen sekä tiedotukseen ja

3) tuottavuushankkeiden sekä muiden rakenne- ja toimintatapamuutosten edellyttämien henkilöstöpalvelujen yleiseen järjestämiseen sekä toimintaan, jolla tuetaan tuottavuuden, innovaatioiden ja työhyvinvoinnin samanaikaista kehittämistä valtion virastoissa ja laitoksissa.

Selvitysosa: Työsuojelun edistämiseen tarkoitettu määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979). Määräraha lasketaan siten, että se on 0,185 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Työsuojelun edistäminen	922 000
Henkilöstön uudelleen sijoittamisen tukitoimet sekä tuottavuushankkeiden ja rakenne- ja toimintatapamuutosten vaatimat henkilöstöpalvelut	680 000
Yhteensä	1 602 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 94 000 euroa virka- ja työehtosopimuksen vaikutuksena työsuojelun edistämiseen tarkoitetun määrärahan suuruuteen.

2009 talousarvio	1 602 000
2008 talousarvio	1 508 000
2007 tilinpäätös	1 271 900

21. (28.40.21 ja 71) Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 195 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen sekä hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tietojärjestelmähankkeet	14 195 000
Muut tuottavuushankkeet	5 000 000
Yhteensä	19 195 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Siirto momentille 25.01.03	-400
Siirto momentille 25.10.03	-150
Siirto momentille 25.50.20	-800
Siirto momentille 26.10.01	-285
Siirto momentille 26.30.02	-600
Siirto momentille 28.20.01	-1 550
Siirto momentille 29.60.02	-1 600
Siirto momentille 30.01.03	-600
Siirto momentille 30.01.20	-400
Siirto momentille 30.70.01	-2 800
Siirto momentille 31.50.01	-1 070

Siirto momentille 33.70.01	-500
Siirto momentille 35.01.01	-50
Yhteensä	-10 805

2009 talousarvio	19 195 000
2008 II lisätalousarvio	-8 600 000
2008 talousarvio	30 000 000
2007 tilinpäätös	15 000 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Ikääntymiskehitys aiheuttaa merkittävää kasvupainetta valtion eläkemenoihin seuraavien parin vuosikymmenen ajan. Valtion eläkejärjestelmää uudistettiin vuoden 2005 alusta osana koko työeläkejärjestelmän uudistusta. Tavoitteena oli parantaa eläkkeiden rahoituksen kestävyyttä ja nostaa pitkällä aikavälillä keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää 2—3 vuodella. Tuleviin eläkemenoihin varaudutaan myös valtion eläkerahaston (VER) avulla. VER on talousarvion ulkopuolinen rahasto, josta voidaan vuosittain siirtää varoja talousarvioon eläkemenojen katteeksi. Valtiokonttorin Kaiku -hankkeella, joka rahoitetaan virastoilta perittävällä hoitokuluosuudella, pyritään torjumaan työkyvyn alenemisen riskiä ja siten vaikutetaan valtion eläkemenojen kasvun hidastumiseen.

15. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 578 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (1295/2006) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien ja niiden lisien

2) viivästyskorotusten

3) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen

4) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen ja

5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2009 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2280).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	2 483 620 000
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten vastaavat eläkkeet	1 018 460 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	10 110 000
Toisen korvauslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetut eläkkeet	20 000
Liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	62 950 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetyt kuntoutusetuudet	3 100 000
Yhteensä	3 578 260 000

2009 talousarvio	3 578 260 000
2008 talousarvio	3 341 660 000
2007 tilinpäätös	3 185 460 053

16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 770 000 euroa uusiin taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä ja

2) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2009 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2280).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Aikaisemmin myönnetyt ylimääräiset eläkkeet	19 456 000
Uudet ylimääräiset eläkkeet	
— taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (enintään)	770 000
— muut	135 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	20 370 000

2009 talousarvio	20 370 000
2008 talousarvio	19 400 000
2007 tilinpäätös	19 268 037

17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvellun ajan huomioon ottamisessa eläkekassan myöntämässä eläkkeessä

2) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka niille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

3) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen siirtyneitä henkilöitä ja

4) lain (165/1999) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä mukaisesti suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä.

Valtiokonttori saa sopia vakuutusmatemaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuina kertasuorituksina. Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2009 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2280).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle	24 800 000
Korvaus Nokia Oyj:lle	310 000
Korvaus Vapo Oy:lle	1 200 000
Korvaus Vammas Oy:lle	300 000
Korvaus Lapua Oy:lle	200 000

Muut korvaukset	30 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	3 660 000
Yhteensä	30 500 000

2009 talousarvio	30 500 000
2008 talousarvio	29 450 000
2007 tilinpäätös	22 721 986

50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 407 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tapaturmakorvauksiin

2) liikennevahinkokorvauksiin

3) ryhmähenkivakuutusta vastaaviin taloudellisiin tukiin

4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin

5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin

6) rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaisiin korvauksiin

7) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijalääkäripalkkioihin ja

8) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

1) tapaturmakorvaukset: tapaturmavakuutuslaki (608/1948), ammattitautilaki (1343/1988), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annettu laki (449/1990), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (280/1966) 18 b §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

2) liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

3) valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja erorahaasetus (1350/1994)

4) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980) ja

5) rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annettu laki (8/1898).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tapaturmakorvaukset	34 000 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 100 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavat taloudelliset tuet	2 400 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	2 600 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	70 000
Rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaiset korvaukset	147 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	90 000
Yhteensä	41 407 000

2009 talousarvio	41 407 000
2008 talousarvio	43 107 000
2007 tilinpäätös	39 100 491

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 088 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (1295/2006) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2009 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2280).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

2009 talousarvio	64 088 000
2008 talousarvio	47 259 000
2007 tilinpäätös	32 934 253

95. Muilta eläkelaitoksilta saaduista ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (1295/2006) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamisesta aiheutuvien korkomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtiokonttori maksaa korkoa VILMA-vastuunjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä ja ennakkomaksuista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista korkoa.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

2009 talousarvio	11 000 000
2008 talousarvio	6 300 000
2007 tilinpäätös	5 909 214

60. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja.

Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädösperusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot -momentilta voidaan maksaa 25 kansallisen asiantuntijan työskentely EU:n toimielimissä. Lähettämällä kansallisia asiantuntijoita Euroopan unionin palvelukseen edistetään suomalaisten rekrytoitumista ja pyritään saamaan suomalaisia hoitamaan Suomen kannalta tärkeitä tehtäviä. EU-asioiden komitea käsittelee kaikki kansallisia asiantuntijoita koskevat ministeriöiden esitykset. Kansallisten asiantuntijoiden lähettämisen pitää tukea Suomen EU-politiikan tavoitteiden toteuttamista.

Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkakustannusten korvauksen ennakkoon jäsenmaille, mikä huomioidaan valtion talousarviossa sekä tulona että samansuuruisena määrärahana momentilla Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin.

01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvamenojen maksamiseen

2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia, ja

3) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni maksaa pääsääntöisesti heille tiettyjä korvauk-

sia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 1.6.2006 sekä neuvoston 16.6.2003 antamiin päätöksiin. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kuusi kuukautta ja enintään neljä vuotta. Henkilö voi toimia kansallisena asiantuntijana pääsääntöisesti vain yhden kerran.

2009 talousarvio	1 500 000
2008 talousarvio	1 500 000
2007 tilinpäätös	1 176 980

02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa ja

2) valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	150 000
2008 talousarvio	150 000
2007 tilinpäätös	—

03. Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vanhuuseläkkeelle arvioidaan siirtyvän kolme henkilöä vuonna 2009.

2009 talousarvio	250 000
2008 talousarvio	235 000
2007 tilinpäätös	352 000

(04.) Työnantajan palkkapoliittiset kehittämistoimenpiteet valtionhallinnossa (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	-54 000 000
2008 talousarvio	54 000 000
2007 tilinpäätös	13 000 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkakustannusten korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaava tulo on merkitty momentille 12.28.60.

Määrärahan arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain	€
21. Eduskunta	-
22. Tasavallan Presidentti	-
23. Valtioneuvoston kanslia	213 400
24. Ulkoasiainministeriö	697 900
25. Oikeusministeriö	188 000
26. Sisäasiainministeriö	277 200
27. Puolustusministeriö	27 700
28. Valtiovarainministeriö	264 000
29. Opetusministeriö	89 900

30. Maa- ja metsätalousministeriö	327 900
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	110 800
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	351 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	86 800
35. Ympäristöministeriö	165 400
Yhteensä	2 800 000

2009 talousarvio	2 800 000
2008 II lisätalousarvio	-600 000
2008 talousarvio	3 200 000
2007 tilinpäätös	3 100 000

60. Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) 13 §:n mukaiseen valtion maksuun Koulutusrahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa palveluksessaan olevan henkilöstönsä osalta Koulutusrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnetyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

2009 talousarvio	320 000
2008 talousarvio	320 000
2007 tilinpäätös	236 904

95. Erikseen budjetoimattomat säädösperusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	300 000
2008 talousarvio	300 000
2007 tilinpäätös	—

96. Edeltä arvaamattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2009 talousarvio	5 000 000
2008 talousarvio	140 000 000
2007 tilinpäätös	—

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion laina- ja takaussaatavien perintään

2) valtion laina- ja takaussaatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon

3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen ja

5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	70 000
2008 talousarvio	70 000
2007 tilinpäätös	41 214

70. EU ja kansainväliset järjestöt

Selvitysosa: EU-maksujen talousarvioehdotus on laadittu olettaen, että uusi omien varojen päätös (2007/436/EY) astuu takautuvasti voimaan vuoden 2009 alusta lukien, jolloin maksut nousevat tästä johtuen vuosien 2007—2008 osalta 100 milj. euroa ja vuoden 2009 osalta 50 milj. euroa.

Uuden omien varojen päätöksen aiheuttamat muutokset:

1) Siirtyminen kiinteäkertoimiseen ALV-varaan

ALV-varan laskentaa yksinkertaistetaan siirtymällä yhdenmukaisen verokannan soveltamiseen ALV-määräytymisperusteeseen, eli rajattuun ALV-pohjaan. Yhdenmukaisen verokannan (kertoimen) suuruus on 0,30 prosenttia. Muutos yksinkertaistaa omien varojen järjestelmää muuttamatta maksutasoa.

2) Uusi maksualennusjärjestelmä ALV-varaan

Yksinomaan rahoituskehyskaudella 2007—2013 myönnetään ALV-maksuun alennusta Itävallalle 0,075 prosenttiyksikköä (maksun suuruus 0,225 prosenttia), Saksalle 0,15 prosenttiyksikköä (maksun suuruus 0,15 prosenttia) ja Alankomaille ja Ruotsille 0,20 prosenttiyksikköä (maksun suuruus 0,10 prosenttia). Alennuksen saajat osallistuvat alennusten rahoitukseen.

3) Uusi maksualennusjärjestelmä BKTL-varaan (2 artiklan 5 kohta)

Yksinomaan rahoituskehyskaudella 2007—2013 myönnetään BKTL-maksusta bruttomääräinen vuosittainen alennus Alankomaille 605 milj. euroa ja Ruotsille 150 milj. euroa vuoden 2004 hintoina. Nämä määrät mukautetaan käypiin hintoihin soveltamalla komission laskemaa viimeisintä EU:n BKT:n euro-deflaatiokerrointa. Nämä bruttovähennykset myönnetään sen jälkeen, kun tämän päätöksen 4 ja 5 artiklassa tarkoitettu Yhdistyneen kuningaskunnan hyväksi tehtävä korjaus ja sen rahoitus on laskettu, eivätkä ne vaikuta kyseiseen korjaukseen. Tässä 2 artiklan 5 kohdassa ratkaistiin kiista laskentajärjestyksestä siten, että ALV-varaan myönnetyt alennukset lasketaan ennen Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen laskentaa ja BKTL-alennukset sen jälkeen. Alennuksen saajat osallistuvat alennusten rahoitukseen.

4) Laajentumisen vaikutusten osittainen huomiointi Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotusta laskettaessa

Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen määrittelyssä otetaan asteittain huomioon 30 päivänä huhtikuuta 2004 toteutuneen laajentumisen vaikutus maatalousmenoja lukuun ottamatta. Muutos toteutetaan asteittain siten, että laajentumismenojen vaikutuksesta otetaan huomioon (vuoden 2009 maksuhelpotus budjetoidaan vuonna 2010) vuonna 2009 20 %, vuonna 2010 70 % ja vuonna 2011 sekä jälkeisinä vuosina 100 %.

EU-budjetin maksatusten arvioidaan olevan komission arvion mukaan 116 736 milj. euroa eli noin 0,90 % EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta. Sekalaisia tuloja arvioidaan kertyvän 1 300 milj. euroa, joten omilla varoilla katettavaksi jää 115 436 milj. euroa. Suomen maksuosuutta nostaa paitsi uusi omien varojen päätös, myös Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen poikkeuksellisen korkea taso, 6 315 milj. euroa (komission arvio).

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen katsotaan saavan Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 6 500 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna 2007 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä

markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden Kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden Investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

2009 talousarvio	7 000 000
2008 talousarvio	7 000 000
2007 tilinpäätös	5 950 276

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen ja

2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2007 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2009 talousarvio	170 000
2008 talousarvio	170 000
2007 tilinpäätös	—

69. (28.70.66) Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 771 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen ja

2) Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitusosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista niihin säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (2007/436/EY).

EU:n omat varat sisältävät:

1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerimaksuja ja

2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin neuvoston asetuksiin (EY)

1) N:o 1150/2000: asetus EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta

2) N:o 1553/1989: asetus arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä ja

3) N:o 2223/1996: asetus markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määräraha perustuu EU:n neuvoston esitykseen vuoden 2009 talousarvioksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	251 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 361 000 000
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	159 000 000
Yhteensä	1 771 000 000

2009 talousarvio	1 771 000 000
2008 talousarvio	1 601 000 000
2007 tilinpäätös	1 459 776 338

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuun ottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitetulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 206 587 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

2009 talousarvio	206 587 000
2008 II lisätalousarvio	1 977 000
2008 talousarvio	204 848 000
2007 tilinpäätös	196 959 813

31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 prosenttia vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2009 talousarvio	25 000 000
2008 talousarvio	25 000 000
2007 tilinpäätös	35 060 129

40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

2009 talousarvio	9 000 000
2008 talousarvio	7 000 000
2007 tilinpäätös	6 067 153

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön tehtävänä on valtion kuntapolitiikan osalta huolehtia kunnallisen itsehallinnon kehittämisestä sekä vastata valtion ja kuntien välisestä yhteistyöstä. Näihin tehtäviin kuuluu kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän kehittäminen, kuntien talouden yleinen seuranta ja ennakointi, kuntajakoasiat sekä kuntien hallintoa, henkilöstön palvelussuhde- ja eläketurvaa sekä kuntasektorin yhteistoimintaa koskevan lainsäädännön valmistelu.

Kunta- ja palvelurakenneuudistus

Valtiovarainministeriö toteuttaa kunta- ja palvelurakenneuudistuksen suunnittelua ja toimeenpanoa koskevan puitelain pohjalta uudistuksen täytäntöönpanon edellyttämät lainsäädännölliset ja hallinnolliset toimenpiteet. Valtiovarainministeriö sovittaa yhteen ja ohjaa kunta- ja palvelurakenneuudistuksen edellyttämää eri ministeriöissä tapahtuvaa lainvalmistelutyötä sekä tukee kuntia uudistuksen toimeenpanossa.

Kuntarakennetta vahvistetaan elinvoimaisemmaksi, toimintakykyisemmäksi ja eheämmäksi yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Valtion kuntajakoselvittäjiä (erityinen selvitys) voidaan asettaa kuntajaon muuttamista koskevan asian laajuuden tai vaikeuden johdosta taikka muusta perustellusta syystä. Kuntia tuetaan yhdistymiseen liittyvien esiselvitysten toteuttamisessa. Valmistellaan kuntajakolain uudistaminen siten, että kuntajaon muutosten valmisteluprosessia yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Kuntia tuetaan informaatio-ohjauksella ja yhteistoiminta-avustuksilla siten, että kuntien yhteistoimintaa varten muodostettavat yhteistoiminta-alueet ovat elinvoimaisia ja toimintakykyisiä yksikköjä. Syvällisen yhteistoiminnan tukemista koskevaa määräaikaista lakia on jatkettu vuosiksi 2009—2012 ja samalla yhteistoiminta-avustuksen myöntämisedellytyksiä muutettu siten, että niissä otetaan paremmin huomioon kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tavoitteet ja sitä koskeva lainsäädäntö.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain perusteella erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevat kunnat ja valtio selvittävät yhdessä kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyvät toimiin palvelujen turvaamiseksi.

Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hankkeen avulla edistetään kuntien palvelutuotannon uudistamista, tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä sekä parhaiden käytäntöjen innovaatioiden leviämistä.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen arviointia toteutetaan jatkuvasti vuoteen 2012 saakka. Arviointiprosessin kuluessa selvitetään kunta- ja palvelurakenneuudistusta ohjaavan lainsäädännön mahdolliset kehittämistarpeet. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota kaupunkiseutujen suunnitelmien sisältöön ja niiden toteuttamiseen sekä yhdyskuntarakenteen eheytymiseen. Selonteko uudistuksen ensivaiheista annetaan eduskunnalle vuonna 2009. Kaikilla kunnilla tulee olla ennen selonteon antamista päätökset siitä, miten ne tulevat täyttämään puitelain velvoitteet. Kaikkien kuntien edistymistä puitelain tarkoituksen toteuttamisessa seurataan. Niiden kuntien kanssa neuvotellaan erikseen, jotka eivät näytä täyttävän puitelain velvoitteita.

Peruspalveluohjelman taloudellisia ohjauskeinoja tehostetaan suunnittelukaudella siten, että ohjelma on poikkihallinnollinen kunnallisten palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuuden ohjausväline poliittisessa päätöksenteossa.

Kehitetään kunnalliseen itsehallintoon perustuvaa kansanvaltaista päätöksentekoa muuttuvissa olosuhteissa. Varmistetaan kunnallisen demokratian toteutumisedellytykset palveluketjujen ohjauksessa riippumatta siitä, mikä taho palvelut järjestää.

Valtionavut kunnille

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä on kuvattu yleisperustelujen luvussa esitetyssä peruspalvelubudjettitarkastelussa.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää uudistetaan vuoden 2010 alusta puitelain pohjalta. Järjestelmästä tehdään nykyistä yksinkertaisempi, selkeämpi, läpinäkyvämpi ja kannustavampi. Kuntien erilaiset olosuhteet ja palvelutarpeet otetaan huomioon. Hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään puitelain edellyttämin poikkeuksin ja säilyttämällä ylläpitäjäjärjestelmä lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun osalta.

Kuntien yleisellä valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella pyritään osaltaan siihen, että kuntien lakisääteiset tehtävät ja niiden kokonaisrahoitus ovat tasapainossa alueittain ja kuntaryhmittäin.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasavertaisten kunnallisten peruspalveluiden tuottamista taloudellisemmin. Yhdistymisavustuksia maksetaan niihin kuntajaon muutoksiin, jotka tulevat voimaan viimeistään vuoden 2013 alusta. Kuntien yhdistymisiä toteutuu vuonna 2009 yhteensä 32, kun vuonna 2008 yhdistymisiä oli yksi. Vuoden 2009 yhdistymisissä on mukana 99 kuntaa ja kuntien lukumäärä vähenee 67 kunnalla. Yhdistyvissä kunnissa on yhteensä 1,13 miljoonaa asukasta.

Kuntien harkinnanvaraisella rahoitusavustuksella pyritään huolehtimaan siitä, että vaikeimmassakin taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyvät suoriutumaan peruspalveluiden tuottamisesta ja näiden kuntien talouden tasapainoa voidaan parantaa. Harkinnanvaraista rahoitusavustusta varaudutaan maksamaan noin 40 kunnalle.

Kuntien verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus on jaettu kolmelle hallinnonalalle siten, että sosiaali- ja terveysministeriön osuus on 57 %, opetusministeriön 37 % ja valtiovarainministeriön osuus 6 % tasausten kokonaismäärästä. Tasaus vähentää valtionosuuksia nettomääräisesti 3 610 845 euroa. Tasauksen nettovaikutus edelliseen vuoteen verrattuna muuttuu siten, että valtionosuusmenot vähenevät mainituilla kolmella hallinnonalalla yhteensä 25 394 382 euroa.

Verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja -vähennykset (1 000 euroa)

	Lisäykset	Vähennykset	Netto
Sosiaali- ja terveysministeriö	444 856	-446 915	-2 058
Opetusministeriö	288 766	-290 102	-1 336
Valtiovarainministeriö	46 827	-47 044	-217
Yhteensä	780 449	-784 061	-3 611

Vuonna 2009 valtionosuuksiin tehdään täysimääräinen 3,9 prosentin kustannustason tarkistus.

Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2007/2008 asukasluku on 5 273 331.

03. KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muihin toimintamenoihin

2) kuntien informaatioteknologiaan kohdennettuihin, kuntien tietovarantojen hyväksikäytön edellytyksiä parantaviin kehittämishankkeisiin sekä tietoteknisten palveluiden järjestämiseen

3) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin ja

4) EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: KuntaIT ohjaa kuntien tietohallintokehitystä. Se toimii verkostomaisesti yhteistyössä kuntasektorin, valtionhallinnon ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Määrärahalla vahvistetaan ja nopeutetaan kuntien tietohallintokehitystä tavoitteena parantaa tuottavuutta sekä edistetään kuntien ja julkis-

hallinnon yhteisiä informaatioteknologian kehittämishankkeita ja sähköisten toimintatapojen käyttöönottoa. Hankkeista päätetään yhdessä kuntasektorin kanssa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Palvelurakenneuudistuksen ja sähköisten toimintatapojen edistäminen kuntahallinnossa.	Käynnistetään ja koordinoidaan kuntasektorin käyttöön tarkoitettuja valtakunnallisia tietohallinnon kehittämiseen ja sähköisiin palveluihin liittyviä hankkeita yhteistoiminnassa kuntatoimijoiden ja muun julkishallinnon kanssa. Toimeenpannaan jo käynnistyneitä tietohallinnon ja sähköisen asioinnin kehittämistoimenpiteitä, kuten asiakaspalvelukeskushanketta, tietojohtamisen ja kunnallisten palvelualueiden kehittämishankkeita sekä kuntien tietohallinnon arkkitehtuurin kehittämistoimenpiteitä.
Kuntien ja koko julkishallinnon tietohallinnon yhteistyön tiivistäminen.	Kartoitetaan eri hallinnonalojen peruspalvelujen järjestämiseen liittyvä IT-rahoitus ja varmistetaan rahoituksen suuntaaminen yhdenmukaisesti. Edistetään perusrekisterien täysimääräistä hyödyntämistä julkishallinnon palvelutoiminnan järjestämistä ja tuottamista tukevissa tietojärjestelmissä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
KuntaIT:n toimintamenot	2 500 000
Kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeet	5 000 000
Yhteensä	7 500 000
2009 talousarvio	7 500 000
2008 talousarvio	7 500 000
2007 tilinpäätös	7 500 000

30. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 160 480 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisen

1) kuntien yleisen valtionosuuden ja

2) verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun puitelain mukaisesti kunnallinen kuluttajaneuvonta ja holhoustoimen edunvalvontapalvelujen järjestäminen siirretään kustannusneutraalisti valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi vuoden 2009 alusta. Myös kunnallisen elatustuen rahoitusvastuu siirtyy valtiolle 1.4.2009. Tehtävien siirrot vähentävät yleistä valtionosuutta yhteensä 19 776 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon kuluttajaneuvonnan siirron vuoksi 4 852 000 euroa, josta 4 752 000 euroa siirtona momentille 28.01.09 ja 100 000 euroa siirtona momentille 32.40.01 sekä edunvalvontapalvelujen vuoksi 9 914 000 euroa (9 760 000 euroa siirtona momentille 25.10.05). Elatustuen hallintomenoihin rahoittamiseen liittyvänä vähennyksenä on otettu huomioon 5 010 000 euroa siirtona momentille 33.10.28.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeiden rahoittamiseksi vuosina 2007 ja 2008 tehdyn määräaikaisen 5 063 000 euron vähennyksen jatkaminen vuodelle 2009.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain muuttamisesta siten, että kuntien yleisestä valtionosuudesta vähennetään tehtävien siirtoon liittyen 3,75 euroa asukasta kohden vuodesta 2009 lukien ja kuntien informaatioteknologian kehittämishankkeiden rahoitta-

miseen liittyvän määräaikaisen vähennyksen takia 0,96 euroa asukasta kohden vuonna 2009.

Yleisen valtionosuuden keskimääräiseen euromäärään on tehty 3,9 prosentin kustannustason tarkistus. Luvun perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät sekä -vähennykset.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon (1 000 euroa)

Perusosa	
— keskimääräinen euromäärä (29,68 €/as) * vv 2007/2008 asukasluku	156 512
josta kustannustason tarkistus (3,9 %)	5 123
Kuntakohtaiset määräytymisperusteet	
— saaristolisä	9 596
— syrjäisyyslisä	31 852
— taajamarakennelisä	30 508
— kielilisä	4 833
— asukasluvun muutokseen perustuva lisä	11 908
Yleinen valtionosuus yhteensä, ilman valtionosuusvähennyksiä	**245 209**
Valtionosuuden vähennykset (-21,63 €/as)	
— vuosina 1997 ja 1998 toteutetut julkisen talouden säästöpäätökset (-7,53 €/as)	-39 709
— valtionosuusuudistus: perustemuutosten aiheuttama valtionosuusmenojen lisäys, vastaava valtionosuuden vähennys (-2,74 €/as)	-14 449
— valtionosuusuudistus: verotuloihin perustuvaan tasaukseen tehdyn perustemuutoksen aiheuttama valtionosuusmenojen lisäys, vastaava valtionosuuden pienentäminen (-0,48 €/as)	-2 532
— kuntaIT (-0,96 €/as)	-5 063
— Virve-rahoitus (-0,37 €/as)	-1 952
— työmarkkinatukiuudistus, siirtymäkauden vähennys (-5,8 €/as)	-30 586
— edunvalvonta (-1,88 €/as)	-9 914
— kuluttajaneuvonta (-0,92 €/as)	-4 852
— elatustuki (-0,95 €/as)	-5 010
Valtionosuuden vähennykset yhteensä	**-114 063**
Työmarkkinatukiuudistus — korjauserä	29 550
Verotuloihin perustuva tasaus	-217
Yleinen valtionosuus, yhteensä	**160 480**

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asukasluvun muutos	111
Tehtävämuutokset	
— holhoustoimen edunvalvonta, josta 9 760 000 euroa siirtona momentille 25.10.05	-9 914
— kuluttajaneuvonta siirtona momentille 28.01.09	-4 752
— kuluttajaneuvonta siirtona momentille 32.40.01	-100
— elatustuen hallintomenot siirtona momentille 33.10.28	-5 010
Verotuloihin perustuva tasaus	-1 524
Indeksikorotus	5 123
Kuntien yhdistymisen vaikutus	2 037
Muut muutokset	-1 115
Yhteensä	-15 144

2009 talousarvio	160 480 000
2008 talousarvio	175 624 000
2007 tilinpäätös	184 531 606

31. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 141 957 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuntajakolain (1196/1997) 38 §:n mukaisiin laskennallisiin yhdistymisavustuksiin

2) kuntajakolain 39 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen

3) ennen vuotta 2008 voimassa olleen kuntajakolain 40 §:n (167/2005) mukaiseen investointi- ja kehittämishankkeiden tukeen

4) enintään 760 000 euroa kuntajakolain 8 §:n mukaisten erityisten selvitysten toimittamisesta aiheutuneiden kustannusten maksamiseen sekä avustuksiin kunnille niistä kustannuksista, joita niille aiheutuu yhdistymiseen liittyvistä esiselvityksistä ja

5) enintään 1 000 000 euroa kuntien valtionosuuslain 13 a §:n mukaisten yhteistoiminta-avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Säännökset yhdistymisavustusten muodosta ja tasosta on uudistettu vuoden 2008 alusta ja sen jälkeen toteutettavissa kuntajaon muutoksissa. Samalla on luovuttu kuntajaon muutosten yhteydessä erikseen maksettavasta investointi- ja kehittämishankkeiden tuesta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon (1 000 euroa)

Yhdistymisavustus	
— vuoden 2009 kuntien yhdistymiset, 32 liitosta	89 409
— vuoden 2008 kuntien yhdistymiset, 1 liitos	1 115
— vuoden 2007 kuntien yhdistymiset, 14 liitosta	14 869
— vuoden 2006 kuntien yhdistymiset, 1 liitos	897
— vuoden 2005 kuntien yhdistymiset, 10 liitosta	3 715
Yhteensä, 58 liitosta	**110 005**
Valtionosuusmenetysten kompensaatio	
— vuoden 2009 yhdistymiset	22 309
— vuoden 2008 yhdistymiset	934
— vuoden 2007 yhdistymiset	2 934
— vuosien 2005—2006 yhdistymiset	15
Yhteensä	**26 192**
Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki	
— vuoden 2007 yhdistymiset	4 000
Kuntajakolain mukaiset selvitys-kustannukset ja yhdistymisiin liittyviin esiselvityksiin myönnettävä avustus (enintään)	760
Yhteistoiminta-avustukset	1 000
Kaikki yhteensä	**141 957**

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhdistymisavustus	79 544
Valtionosuusmenetysten kompensaatio	21 319
Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki	-1 950
Yhteistoiminta-avustukset	-1 000
Yhteensä	97 913

	2007 toteutuma	2008 toteutuma	2009 arvio	2010 arvio
Kuntien yhdistymisiä	14	1	32	4
Kuntien määrän vähennys	-15	-1	-67	-9
Määräraha, milj. €	55,0	44,0	142,0	105,2
— josta ko. vuoden yhdistymisten osuus, milj. €	37,7	2,1	111,7	13,1

2009 talousarvio	141 957 000
2008 talousarvio	44 044 000
2007 tilinpäätös	49 179 431

32. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain 13 §:n mukaisten harkinnanvaraisten rahoitusavustusten maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Avustusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Siihen vaikuttavina tekijöinä otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Rahoitusavustuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Valtionapuviranomainen voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Rahoitusavustus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Määräraha, milj. euroa	21,0	20,0	15,0
Negatiivisten vuosikatteiden kunnat, kpl	52	28	16
Negatiivisten vuosikatteiden kunnat ilman harkinnanvaraista rahoitusavustusta kpl	57	36	22
Erotus	5	8	6

2009 talousarvio	15 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	20 000 000
2007 tilinpäätös	21 000 000

33. Holhoustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisen edunvalvonnan järjestämisestä annetun lain (443/1999) 6 §:ssä tarkoitettuihin edunvalvontapalvelun tuottajille maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu kunnille vuonna 2008 aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen. Holhoustoimen edunvalvontapalvelujen järjestäminen siirtyy kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyen vuoden 2009 alusta kunnilta valtiolle holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annetun lain (575/2008) mukaisesti. Ennen vuotta 2009 voimassa olevan lainsäädännön perusteella kunnille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset on korvattu kunnille jälkikäteen toimintaa seuraavana varainhoitovuotena. Vuoden 2009 edunvalvonnasta valtiolle aiheutuvat kustannukset maksetaan momentilta 25.10.05.

Edunvalvontapalvelujen tuottajille maksetaan vuoden 2008 kustannuksista korvaus valtiovarainministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti. Korvausperusteena on käytetty edunvalvontakohtaisesti määräytyvää korvausta. Korvausta suoritetaan vähintään 70 euroa ja enintään 240 euroa edunvalvontaa kohti talousarvioon tarkoitusta varten varatun määrärahan rajoissa.

2009 talousarvio	3 700 000
2008 talousarvio	3 700 000
2007 tilinpäätös	3 699 065

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan työnantajille annettavalla tuella sekä energiaverotuella.

Matalapalkkatuella tuetaan sellaisten työntekijöiden työllistämistä, joiden osalta työvoimakustannusten osuus työn tuottavuuteen nähden on korkea. Lisäksi tuki on kohdennettu siten, että tuki kannustaa työnantajaa työllistämään työntekijöitä, joilla työllistyminen on vaikeaa ja riski joutua pitkäaikaistyöttömäksi suuri.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

40. Tuki työnantajille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 104 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion maksamaan tukeen työnantajille.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

1) ennen 1.3.2008 voimassa ollut laki eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapaudesta (625/2004) ja

2) laki väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta (1078/2005).

Eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapaudesta annettu laki on kumottu 1.3.2008 (laki 1278/2007 ja valtioneuvoston asetus 124/2008) ja tuki on muuttunut suoraan momentilta 31.30.43 maksettavaksi. Tältä momentilta maksetaan kuitenkin väliaikaisen maksuvapauden vuoksi verovuodelta 2008 saamatta jäänyttä verotuloa vastaava tuki (siirtymäsäännös 33 § (1277/2007)), jonka määräksi arvioidaan 4 milj. euroa.

Lakia väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta sovelletaan vuosilta 2006—2010 maksettaviin palkkoihin. Työnantaja on oikeutettu matalapalkkatukeen, jos hänellä on palveluksessaan 54 vuotta täyttänyt työntekijä, jolle kokoaikaisesta työstä maksettava palkka on 900—2 000 euroa kuukaudessa. Tuki myönnetään siten, että työnantaja saa oma-aloitteisesti jättää suorittamatta verohallinnolle tukea vastaavan määrän palkoista toimittamistaan ennakonpidätyksistä. Veronsaajien verotulo-osuudet oikaistaan verontilitysjärjestelmässä. Tuen määrä arvioidaan 100 milj. euroksi.

2009 talousarvio	104 000 000
2008 talousarvio	115 000 000
2007 tilinpäätös	114 865 388

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 165 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valmisteverojärjestelmän kautta maksettavaan

1) kasvihuoneviljelijöiden tukeen

2) alusliikenteen tukeen

3) sähkön tuotannon tukiin

4) energiaintensiivisten yritysten veronpalautukseen

5) verottomasta käytöstä johtuviin palautuksiin ja

6) energiaverotukeen maa- ja puutarhataloudelle.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

1) kasvihuoneviljelijöiden tuki: laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994 10 a §)

2) alusliikenteen tuki: laski nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994 9 § 4 kohta)

3) sähkön tuotannon tuet: laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996 8 §)

4) energiaintensiivisten yritysten veronpalautus: laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996 8 a §)

5) verottomasta käytöstä johtuvat palautukset: laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994 9 § 2, 3, 5, 6 kohdat), laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996 12 § 1 mom. ja 21 § 1 mom.) ja

6) energiaverotuki maa- ja puutarhataloudelle: laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden palautuksesta (603/2006).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksia koskevan lain muuttamisesta. Kevyen polttoöljyn valmisteveron palautusta korotettaisiin 2,5 senttiä litralta ja maatalouden sähköveron palautusta korotettaisiin 0,39 senttiä kilowattitunnilta. Samalla muutettaisiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettua lakia niin, että ammattimaisten kasvihuoneviljelijöiden kevyen polttoöljyn valmisteveron palautuksia korotettaisiin vastaavasti.

Tukijärjestelmän muutos edellyttää Euroopan komission hyväksyntää ennen kuin se voidaan ottaa käyttöön.

28.91

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Kasvihuoneviljelijöiden tuki	2 000 000
2. Alusliikenteen tuki	2 500 000
3. Sähkön tuotannon tuet	9 000 000
4. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	20 000 000
5. Verottomasta käytöstä johtuvat palautukset	112 000 000
6. Energiaverotuki maa- ja puutarhataloudelle	19 900 000
Yhteensä	165 400 000

2009 talousarvio	165 400 000
2008 II lisätalousarvio	54 090 000
2008 talousarvio	89 148 000
2007 tilinpäätös	48 595 174

Pääluokka 29
OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetusministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan vuonna 2009 myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä. Valtuusmenettelyn piiriin kuuluvat valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan kuitenkin maksuperusteisesti.

Selvitysosa:

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Opetusministeriö toteuttaa hallituksen koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialan yhteisöjen kanssa. Hallinnonalan arvoja ovat sivistys, tasa-arvo, luovuus ja hyvinvointi. Talouden kestävä kasvu sekä Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat olennaisesti sivistyksen varaan.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Kansainvälisen talouden kehityksen myötä maailmantalouden suhdanteet ulottuvat vahvasti Suomeen. Tutkimuksen, innovaatioiden ja tuotekehittelyn sekä osaamisen merkitys korostuu osana globaalia kilpailukykyä. Yhteiskunta kansainvälistyy ja maahanmuuttajaväestön osuus kasvaa.

Peruskouluikäisten määrä vähenee. Lukioon ja ammatilliseen peruskoulutukseen siirtyvän ikäluokan koko pysyy vielä vuosina 2009 ja 2010 nykytasolla. Perusopetuksen päättävien hakeutuminen on viime vuosina suuntautunut aikaisempaa useammin ammatilliseen koulutukseen. Korkea-asteelle siirtyvien ikäluokassa ei vielä tapahdu muutoksia. Ikäluokkien kehityssuunnat ovat erilaisia eri alueilla.

Muutokset edellyttävät koulutukselta ja tutkimukselta korkeaa laatua, koulu-, oppilaitos- ja koulutuksen järjestäjä- sekä korkeakouluverkon rakenteellista kehittämistä ja koulutusjärjestelmän tehostamista. Erityisenä haasteena koulutusjärjestelmälle on maahanmuuttajien määrän kasvu.

Hallinnonalan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Koulutus- ja tiedepolitiikka

Korkea sivistystaso sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on turvattava koko maassa. Tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen siten, että koulutustaso lähestyy maailman kärkeä. Aikuiskoulutusta tehostamalla voidaan pidentää työuria ja myöhentää eläkkeelle siirtymistä.

Opetuksen ja tutkintojen korkea laatu on koulutuksen vaikuttavuuden, tehokkuuden ja tuottavuuden edellytys. Erityisenä painopisteenä on perusopetuksen ja korkeakoulutuksen sekä tutkimuksen laadun kehittäminen.

Tavoitteena on, että
— perusopetuksen oppimistulokset ovat parhaiden joukossa kansainvälisissä vertailuissa
— suurten opetusryhmien määrä perusopetuksessa vähenee
— korkeakoulujen opiskelija-opettajasuhde paranee ja
— tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus vahvistuu.

Korkeakoulujen opiskelija (FTE)[1)]-opettajasuhde

	Ammattikorkeakoulut	Yliopistot
2005	17,7	14,3
2006	17,8	14,3
2007 arvio	17,8	14,3
2008 arvio	17,8	14,3
2009 arvio	17,7	14,2

[1)] Laskennallinen kokopäiväinen opiskelijamäärä (FTE, full time equivalent)

Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus

	2005	2006	2008 arvio	2009 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	3,48	3,45	3,7	3,8
Tutkimushenkilöstön osuus työllisistä (%)	2,4	2,4	2,4	2,4
Tieteelliset julkaisut miljoonaa asukasta kohden (kpl)	1 600	1 600	1 700	1 800
Suomen Akatemian myöntövaltuus (milj. €)	176	205,6	245,6	258,5
Suomen Akatemian tutkimusvirat	286	300	307	321
Tohtorintutkinnot	1 422	1 409	1 590	1 594

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi tehostetaan toimia koulutuksesta valmistumisen nopeuttamiseksi, koulutuksen työelämävastaavuuden vahvistamiseksi ja ilman ammatillista koulutusta jäävien osuuden vähentämiseksi. Lisäksi kootaan ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa ammattiopistostrategian mukaisesti, toteutetaan ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus ja kehitetään ennakointia. Opintotuki edistää tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia ja osaavan työvoiman saatavuutta.

Tavoitteena on, että
— perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta välittömästi jatko-opintoihin siirtyvien osuus nousee
— tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lyhenee ja koulutuksen läpäisy paranee
— korkeakoulututkinnon suorittamisikä laskee
— tutkinnon suorittaneiden työllistyminen paranee ja
— vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä on vähintään 60 % vuonna 2012.

Perusopetuksen suorittaneiden välitön sijoittuminen koulutukseen (%)[1)]

	2005	2006	2008 arvio	2009 tavoite
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	40,7	41,9	43,7	44,5
— perustutkintoon johtava koulutus	39,4	40,1	41,0	41,5
— valmistavat koulutukset[2)]	1,3	1,8	2,7	3,0
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	53,3	51,1	50,0	50,5

Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet	3,0	2,5	3,0	3,0
— peruskouluissa	2,5	2,0	2,5	2,5
— kansanopistoissa	0,5	0,5	0,5	0,5
Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä	92,7	91,2	91,0	92,0
Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä	4,3	4,3	5,7	6,0
Yhteensä	97,0	95,5	96,7	98,0

[1] Lähde: Tilastokeskus. Ammatilliseen koulutukseen valmistavia koulutuksia koskeva luku on vuoden 2005 osalta arvio. Kansanopistoissa järjestettävää perusopetuksen lisäopetusta koskevat luvut ovat arvioita sekä vuodelta 2005 että 2006.

[2] Sisältää vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen perus-koulutukseen valmistavan koulutuksen, talouskouluopetuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan kokeilukoulutuksen (ammattistartin).

Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%)[1]

	2004	2005	2006	2008 arvio	2009 tavoite
Ylioppilastutkinto	71,4	72,3		75,0	74,0
työllistyneet	30,2	30,1		30,0	28,0
jatko-opintoihin siirtyneet	41,2	42,2		45,0	46,0
Ammatillinen perustutkinto	73,4	75,5	76,7	77,0	77,5
työllistyneet	63,4	66,3	67,5	68,0	68,5
jatko-opintoihin siirtyneet	10,0	9,2	9,2	9,0	9,0
Ammatti- tai erikoisammattitutkinto	85,0	86,6		88,5	89,0
työllistyneet	74,7	76,2		78	78,5
jatko-opintoihin siirtyneet	10,3	10,4		10,5	10,5
Ammattikorkeakoulututkinto	88,3	88,7	89,3	89,3	89,8
työllistyneet	84,7	85,2	86,1	85,7	86,2
jatko-opintoihin siirtyneet	3,6	3,5	3,7	3,6	3,6
Yliopistotutkinto	89,3	88,8	89,9	90,0	90,0
työllistyneet	84,9	84,4	85,5	85,5	85,5
jatko-opintoihin siirtyneet	4,4	4,4	4,4	4,5	4,5
Tohtorintutkinto					
työllistyneet	83,7	83,5	82,4	84,0	84,5

[1] Lähde: Tilastokeskus. Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritetut tutkinnot.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)[1]

	2005	2006	2008 arvio	2009 tavoite
Ammattikorkeakoulututkinto	25,1	25,2	25,0	24,9
Ylempi korkeakoulututkinto	27,3	27,4	27,2	27,1

[1] Lähde: Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulujen osalta nuorten koulutus.

Keskeyttäminen[1)]

	2005	2006	2008 arvio	2009 tavoite
Lukio	2,0	2,1	2,0	2,0
Ammatillinen peruskoulutus	9,5	9,5	8,5	8,0
Ammattikorkeakoulu	6,4	6,9	6,3	6,2
Yliopisto	4,7	5,0	4,2	4,2

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Syyskuussa opiskelleiden tilanne seuraavan vuoden syyskuussa. Kokonaan opintonsa keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muuhun koulutukseen. Mukana vain opetushallinnon alainen koulutus. Ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehitetään edelleen duaalimallin pohjalta, joka perustuu toisistaan poikkeaviin tutkintoihin ja tehtäviin. Tavoitteena on kansainvälisen huippuosaamisen lisääminen sekä osaamistasoltaan vahvemmat ja vaikuttavammat korkeakouluyksiköt. Yliopistojen rakenteita kehitetään ja taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistetaan.

Hallitus turvaa taloudelliset ja rakenteelliset edellytykset tehdä laadukasta, monialaista perus- ja soveltavaa tutkimusta ja vahvistaa talouden innovaatiokapasiteettia strategisilla osaamispanostuksilla.

Tavoitteena on, että

— opetuksen ja tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus vahvistuvat

— korkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön sekä opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja

— korkeakoulujen tuloksellisuus paranee.

Korkeakoulujen toiminnan tuloksellisuus

	2003	2005	2007	2009 arvio
Tieteelliset julkaisut/opetus- ja tutkimushtv (YO)	1,53	1,66	1,73[1)]	1,78
Tohtorintutkinnot/professori (YO)	0,57	0,63	0,67	0,69
Ylemmät kk-tutkinnot/opetushenkilökunta (YO)	1,45	1,53	1,67	1,74
AMK-perustutkinnot/päätoim. opettaja (AMK)	3,5	3,5	3,5	3,5

[1)] Vuoden 2007 toteutuma, opetus- ja tutkimushenkilöstössä kaikki rahoituslähteet.

Korkeakouluopiskelijoiden liikkuvuus

	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio
Kv-opiskelijavaihto, yli 3 kk, kpl (YO)	9 294	9 254	10 400	11 000
Kv-opiskelijavaihto, yli 3 kk, kpl (AMK)	7 243	7 180	7 500	8 000
Kv-opettaja/tutkijavaihto, yli 1kk, kpl (YO)	1 685	1 718	1 800	1 850
Kv-opettaja- ja asiantuntijavaihto, yli 1kk, kpl (AMK)	109	120	130	140
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat (YO)	5 434	6 000	6 800	7 400
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat (AMK)	4 595	5 400	5 700	6 000

Pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuus tulee varmistaa. Tässä tarkoituksessa huolehditaan opettajankoulutuksen riittävyydestä, parannetaan opettajien mahdollisuuksia jatkuvaan osaamisen kehittämiseen sekä parannetaan opettajien työolosuhteita.

Tavoitteena on, että
— opettajien kelpoisuustilanne paranee ja
— halukkuus hakeutua opettajankoulutukseen säilyy niin, että hakijoita luokanopettajakoulutukseen on vuosittain 5 000.

Opettajien kelpoisuus[1)]

	2005 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Yleissiv. koulutuksen opettajista kelpoisia, %	88	88	89
Amm. peruskoulutuksen opettajista kelpoisia % kelpoisia %	76,4	77	78

[1)] Päätoimiset opettajat

Asetettujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan myös sukupuolen mukaan.

Opiskelijat ja tutkinnot

	2003	2004	2005	2006	2007	2009 (arvio)
Esiopetus						
— opiskelijamäärä	59 850	58 400	57 940	57 930	57 510	57 000
Perusopetus						
— uudet opiskelijat	61 300	59 830	57 550	58 000	57 650	56 500
— päättötodistuksen saaneet	60 830	63 830	63 760	66 000	65 570	65 000
— opiskelijamäärä	583 130	581 080	578 110	568 720	560 610	540 000
Lukiokoulutus						
— uudet opiskelijat	42 610	40 590	39 550	39 400	37 600	35 000
— suoritetut ylioppilastutkinnot[1)]	35 180	34 650	34 060	32 790	33 100	33 000
— opiskelijamäärä	120 870	118 530	116 350	114 140	112 390	110 000
Ammatillinen peruskoulutus[2)]						
— uudet opiskelijat	60 090	60 350	61 860	64 710	68 600	71 200
— suoritetut tutkinnot	36 040	36 600	37 220	37 280	39 400	40 800
— opiskelijamäärä[3)]	142 020	143 780	146 050	149 680	155 220	156 700
Ammatillinen lisäkoulutus[4)]						
— uudet opiskelijat	23 910	25 580	29 170	31 000	33 500	34 500
— suoritetut tutkinnot	12 450	13 040	14 320	16 170	18 100	18 900
— opiskelijamäärä oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa[5)]	14 720	24 000	28 400	33 840	35 000	35 000
— opiskelijamäärä oppisopimuskoulutuksessa	16 720	18 940	19 770	22 150	24 500	27 100
Ammattikorkeakoulun perustutkinnot[6)]						
— aloittaneet	32 840	32 690	33 260	32 370	32 120	32 000
— suoritetut tutkinnot	20 500	20 670	21 140	20 770	20 570	20 600
— opiskelijamäärä	96 120	116 830	116 700	115 760	114 730	114 200
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	3 480	3 730	3 930	4 600	5 400	6 200
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot[2)]						
— aloittaneet	310	240	630	1 380	1 600	2 400
— suoritetut tutkinnot		60	180	150	180	450
— opiskelijamäärä	350	610	1 050	2 070	2 700	4 000

Yliopiston perustutkinnot[7)]						
— uudet opiskelijat	20 940	20 970	20 786	20 150	19 648	19 600
— suoritetut alemmat korkeakoulututkinnot	2 883	2 717	2 913	3 814	5 879	10 000
— suoritetut ylemmät korkeakoulututkinnot	12 411	12 588	12 920	13 128	13 884	14 518
— opiskelijamäärä	147 085	149 167	151 030	152 164	152 198	152 000
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	2 890	3 048	3 221	3 619	3 900	4 300
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 257	1 399	1 422	1 409	1 524	1 594

1) Ei sisällä IB-lukioiden eikä Reifeprüfung-tutkintoja.

2) Sisältää ammatilliseen perustutkintoon johtavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen sekä opetussuunnitelmaperusteisena että näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena.

3) Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

4) Uudet opiskelijat ja suoritetut tutkinnot sisältävät ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen.

5) Tilastokeskuksen tiedonkeruuseen perustuva opiskelijamäärä. Osa opiskelijamäärän lisäyksestä johtuu vuoden 2004 alusta lukien tilastoinnissa tapahtuneista muutoksista.

6) Lähde AMKOTA-tietokanta, opiskelijamäärä 20.9. läsnäolevat.

7) Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot, lähde KOTA-tietokanta.

Taide- ja kulttuuripolitiikka

Taide- ja kulttuuripolitiikalla edistetään luovuutta, kulttuurista moninaisuutta, perusoikeutta taiteen vapauteen sekä kieleen ja kulttuuriin, hyvinvointia ja tasa-arvon kehittymistä yhteiskunnassa.

Päämääränä on luoda sekä kansallisesti että kansainvälisesti suotuisat toimintaedellytykset taiteen ja kulttuurin toimijoille, edistää kulttuuripalveluiden saatavuutta ja luoda kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet monipuolisiin ja laadukkaisiin taide-elämyksiin, vahvistaa luovan talouden, kulttuurin tuotannon, yritystoiminnan ja viennin kehittymistä sekä edistää kulttuurin tuntemusta ja kulttuurista osaamista yhteiskunnassa.

Vaikuttavuustavoitteet:

Taiteellisen ja muun luovuuden edellytysten parantaminen

Vahvistetaan taiteellisen ja muun luovuuden edellytyksiä, osaamista ja kehittymistä yhteiskunnassa. Kulttuuripalveluiden ja taiteen korkea laatu turvataan parantamalla tekijöiden ja palveluiden tuottajien toimintaedellytyksiä. Tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta kehitetään ja siihen liittyvää osaamista lisätään.

Kulttuuriperinnön säilyttäminen, suojelu ja aktiivisen käytön vahvistaminen

Kulttuuriperinnön säilyttämistä sekä kulttuuriaineistojen digitointia ja digitaalista saatavuutta tietoverkkojen kautta parannetaan. Kulttuurin muistiorganisaatioita ja niiden verkostoitumista kehitetään.

Taiteen, kulttuurin ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden sekä osallistumisen edistäminen

Taiteen ja kulttuurin perusrakenteen ylläpitoa kehitetään taiteen- ja toimialoittain, alueellisesti ja paikallisesti. Taiteen ja kulttuurin monipuolista tarjontaa, saatavuutta ja saavutettavuutta parannetaan. Kirjastojen ja museoiden roolia kansalaisten oppimisen, tietohuollon ja kulttuurin lähi- ja peruspalveluina vahvistetaan. Vähemmistöjen ja vammaisten osallistumismahdollisuuksia ja kulttuuritoiminnan edellytyksiä lisätään. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia vahvistavia toimintamuotoja arvioidaan ja edistetään.

Kulttuurituotannon, -viennin ja luovien alojen edistäminen

Vahvistetaan luovan talouden kehittymistä tukemalla luovien alojen sisältötuotantoa, yrittäjyyttä, kansainvälisille markkinoille pääsyn edellytyksiä ja kulttuurivientiä. Tuetaan liiketoimin-

ta- ja yrittäjäosaamista, tuottaja- ja manageriosaamista, tekijänoikeusosaamista sekä tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaa.

Eräitä taide- ja kulttuurialojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvien teattereiden ja Kansallisteatterin katsojat, 1 000 henk.	2 698	2 768	2 600
Teattereille myönnetyt henkilötyövuodet[1)]	2 469	2 469	2 469
Museoiden kävijämäärät valtionosuuden piirissä ja muissa päätoimisesti hoidetuissa museoissa, 1 000 henk.	4 528	4 546	4 600
Museoille myönnetyt henkilötyövuodet	1 158	1 158	1 158
Sinfoniaorkesterien[2)] ja Kansallisoopperan kuulijat, 1 000 henk.	906	906	1 015
Orkestereille myönnetyt henkilötyövuodet	1 033	1 033	1 033
Kotimaiset pitkien elokuvien ensi-illat	11	14	11
Kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateatterissa, 1 000 henk.	929	1 514	1 500
Yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	102 579	100 863	100 500
Pää- ja sivukirjastojen määrä	858	837	837
Fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	59 526	57 272	57 000
Kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl		37 652	40 000

[1)] Valtionosuuden perusteena käytetyt laskennalliset henkilötyövuodet.

[2)] Sisältää kaksi valtionosuusjärjestelmään kuulumatonta orkesteria.

Liikuntapolitiikka

Liikuntatoimen tehtävänä on liikuntaa edistämällä tukea väestön hyvinvointia ja terveyttä koko elämänkaaren aikana. Eettiset ja yhteiskuntavastuulliset arvot ohjaavat toimintaa.

Väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Aktivoidaan riittämättömästi liikkuvia säännölliseen liikkumiseen. Erityisiä kohderyhmiä ovat lapset ja nuoret, ikääntyneet sekä keski-ikäiset miehet. Hillitään ylipainoisuuden kasvua liikunnan avulla. Liikkumisympäristöt otetaan huomioon yhdyskuntasuunnittelussa. Tavoitteita toteutetaan terveyttä edistävän liikunnan ohjelmilla, tukemalla liikunta- ja muiden järjestöjen toimintaa sekä laajoja väestöryhmiä palvelevien liikuntapaikkojen rakentamista.

Yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen

Aktivoidaan paikallistasoista toimintaa kehittämällä vapaaehtoistoimijoiden koulutusta ja suuntaamalla tukea liikuntaseurojen toimintaan sekä kuntien ja seurojen yhteistyöhön. Kehitetään koulutustoiminnan sisältöä ja laatua lasten ja nuorten, terveyttä edistävän liikunnan, kilpa- ja huippu-urheilun sekä kansalaistoiminnan tarpeisiin. Edistetään maahanmuuttajien kotoutumista liikunnan avulla.

Kansainväliseen menestykseen tähtäävän sekä eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen

Parannetaan huippu-urheilun toimintaedellytyksiä tukemalla valmennustoimintaa, vammaishuippu-urheilun integrointia, antidopingtoimintaa sekä urheilun suurtapahtumien haku- ja järjestelyedellytyksiä. Edistetään kumppanuuksia yhteiskuntavastuullisen huippu-urheilun tukemiseksi.

Liikunnan tunnuslukuja

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Terveytensä kannalta riittävästi (2 krt/vko) liikkuvat 15—64-vuotiaat, % [1]			
— miehet	62,8	67,5	68
— naiset	65,7	72,8	73

[1] Lähde: 2006 ja 2007 Kansanterveyslaitos, 2009 (AVTK), OPM

Nuorisotyö ja -politiikka

Opetusministeriön vastuulla olevan lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman tavoitteina ovat lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen, lasten ja nuorten osallistumisen lisääminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Ohjelmaa toteuttamalla voidaan vähentää korvaavien erityispalvelujen tarvetta. Nuorisolain (72/2006) mukaisesti nuorisotyön ja -politiikan tavoitteet sijoittuvat kolmelle tulosalueelle: nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Samalla toimeenpannaan hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa nuorisotyön alueella.

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tavoitteena on kehittää nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa. Aktiivista kansalaisuutta edistetään luomalla edellytyksiä jokaiselle nuorelle omaan harrastukseen, yhteisön jäsenyyteen ja yhteiskuntaan vaikuttamiseen. Nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmiä kehitetään. Tavoitteena on, että nuoret äänestävät valtakunnallisissa vaaleissa yhtä aktiivisesti kuin muu väestö.

Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Nuorille suunnataan elämäntaitoja parantavia toimenpiteitä. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on nuorten arjen- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen sekä nuorisotyöttömyyden vähentäminen. Pajatoiminnan tehoa lisätään etsivän työparitoiminnan avulla. Ehkäisevällä päihde- ja huumetyöllä vähennetään nuorten huumeiden ja alkoholin käyttöä ja kokeilua.

Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen

Nuorten kasvu- ja elinoloja parannetaan tehostamalla valtioneuvoston nuoriin kohdistuvaa sukupolvipolitiikkaa tavoitteena nuorten elinolojen saattaminen samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa. Huolehditaan vuonna 2007 valmistuneen valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta, seurannasta ja arvioinnista. Seurataan nuorten elinoloja nuorten elinolotiedostojen avulla.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Nuorten aktiivinen kansalaisuus			
Nuorisotoimialan tuetut järjestöt (lkm)	103	105	107
Jäseniä järjestöissä (hlöä)	850 000	850 000	850 000
Nuorten työpajatoiminta			
Pajat, lkm	210	210	230
Nuoret pajoissa, lkm/vuosi	7 100	8 081	8 500
Koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan sijoittuneet, %	70	70	70
Nuorisotyöttömät, lkm	26 500	22 200	19 000

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut			
Kuntia palvelujen piirissä (lkm)	157	230	250
Nuoret palvelujen piirissä (%)	60	77	90

Valtionosuusmäärärahat opetusministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

		2007 tilinpäätös	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys	2008/2009 muutos
29.10.30	Yleissivistävä koulutus	1 805 018	1 964 779	2 015 568	50 789
29.10.34	Koulurakentaminen	47 700	57 400	55 700	-1 700
29.20.30	Ammatillinen koulutus	526 434	561 346	624 809	63 463
29.30.30	Vapaa sivistystyö	142 770	152 219	157 369	5 150
29.30.31	Ammatillinen lisäkoulutus	116 103	126 474	135 461	8 987
29.30.32	Oppisopimuskoulutus	126 663	127 063	126 237	-826
29.30.51	Ammatilliset erikoisoppilaitokset	16 949	18 945	19 684	739
29.40.30	Ammattikorkeakoulut	362 405	373 589	390 472	16 883
29.80.30 ja 52	Kirjastot	110 956	115 189	119 546	4 357
29.80.31 ja 52	Teatterit ja orkesterit	46 665	56 972	67 938	10 966
29.80.32 ja 52	Museot	19 354	25 192	30 875	5 683
29.80.33	Kuntien kulttuuritoiminta	5 541	5 563	5 588	25
29.80.34	Kirjastorakentaminen	6 100	5 700	5 400	-300
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	14 677	15 973	16 183	210
29.90.50	Kuntien liikuntatoimi	16 772	16 996	18 794	1 798
29.91.50	Kuntien nuorisotyö	7 014	7 272	7 539	267
Yhteensä		3 371 121	3 630 672	3 797 163	166 491

Arvio valtionosuuksien jakautumisesta

Kunnat ja kuntayhtymät	2 595 763	2 795 617	2 923 816	128 199
— Kunnat	1 427 669	1 537 589	1 608 099	70 510
— Kuntayhtymät	1 168 093	1 258 028	1 315 717	57 689
Yksityiset	775 357	835 055	873 347	38 292

Vuoden 2009 valtionosuusprosentti on opetus- ja kirjastotoimessa 41,82.

Luvun 28.90 perusteluihin viitaten valtionosuuksissa on otettu huomioon kuntien valtionosuuslain mukainen osuus verotuloihin perustuvista valtionosuuksien tasauslisistä ja -vähennyksistä. Tasausten perusteella on tehty 1 261 000 euron vähennys momentille 29.10.30 ja 75 000 euron vähennys momentille 29.80.30. Tasauserien yhteisvaikutus pääluokan 29 osalta on nettomäärältään -1 336 000 euroa.

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat

Arpajaislain (1047/2001) mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Veikkausvoittovarat muodostavat keskeisen rahoituslähteen tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sektoreilla. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnetyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon.

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio vuodelle 2009 on 414,0 milj. euroa eli 1,5 % enemmän v. 2008 talousarvioon verrattuna. Tämän lisäksi yhtiön jakamattomien voittovarojen rahastosta

puretaan edunsaajien käyttöön 17 milj. euroa, jolloin veikkausvoittovarojen kokonaismäärä vuodelle 2009 on 431 milj. euroa. Tämä on 4,691 milj. euroa vähemmän kuin mihin kehysvaiheessa varauduttiin. Vähennys on kohdennettu edunsaajien kesken jakosuhdelain mukaisesti.

Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.60.53 tieteen tukemiseen 81,3 milj. euroa, momentilta 29.80.52 taiteen tukemiseen 191,9 milj. euroa, momentilta 29.90.50 liikunnan tukemiseen 116,1 milj. euroa ja momentilta 29.91.50 nuorisonkasvatustyön tukemiseen 41,8 milj. euroa. Lisäksi taiteen osalta noudatetaan raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain (1054/2001, muut. 1191/2005) 2 §:ssä tarkoitettujen veikkausvoittovarojen tuotosta rahoitettavien kirjaston valtionosuuksien siirtoa, joka on enintään 11 % eli 13,1 milj. euroa vuonna 2009, joka on samalla viimeinen vuosi kun kirjastojen valtionosuuksia rahoitetaan veikkausvoittovaroista.

Tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen määräksi luvuissa 29.60, 80, 90 ja 91 vuodelle 2009 ehdotetaan 966,1 milj. euroa, mistä 431,0 milj. euroa eli 44,6 % myönnetään veikkausvoittovaroista.

Veikkausvoittovarat ja samoihin tarkoituksiin myönnetyt muut määrärahat, milj. euroa

	2002 TP	2003 TP	2004 TP	2005 TP	2006 TP	2007 TP	2008 TA	2009 TAE
Kirjastojen käyttökustannusten valtionosuus	80,0	86,6	87,3	89,8	90,8	110,6	115,2	119,5
— veikk.varat	35,5	58,6	59,0	48,5	39,9	36,5	24,7	13,1
— budj.varat	44,5	28,0	28,3	41,3	50,9	74,1	90,5	106,4
Tiede	188,9	210,5	239,9	239,8	261,3	270,6	283,7	326,5
— veikk.varat	76,2	75,8	75,7	75,7	79,5	76,6	77,1	81,3
— budj.varat	112,7	134,7	163,8	164,1	181,8	194,0	206,6	245,2
Taide	222,2	228,0	243,2	260,0	274,3	281,6	311,2	350,3
— veikk.varat	144,2	130,1	128,6	136,8	150,4	152,3	164,5	178,8
— budj.varat	78,0	97,9	114,6	123,2	123,9	129,3	146,7	171,5
Liikunta	84,4	85,8	90,0	93,1	99,1	101,4	106,9	119,4
— veikk.varat	83,3	83,9	88,1	90,0	97,8	100,1	104,1	116,1
— budj.varat	1,0	1,9	1,9	3,1	1,3	1,3	2,8	3,3
Nuoriso	22,0	22,3	30,8	34,3	39,9	42,7	47,1	52,2
— veikk.varat	20,3	20,7	28,6	31,5	35,2	36,0	37,5	41,8
— budj.varat	1,6	1,6	2,2	2,8	4,7	6,7	9,6	10,4
Veikkausvoittovarat yhteensä ilman kirjastoa	339,2	348,4	351,4	334,0	362,9	365,0	383,2	417,9
Veikkausvoittovarat yhteensä	359,5	369,1	380,0	382,5	402,8	401,5	407,9	431,0

Eräisiin käyttötarkoituksiin varatut määrärahat veikkausvoittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta (euroa)

	Veikkaus-voittovarat	Yleiset budjettivarat	Yhteensä
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot	2 609 000	2 645 000	5 254 000
Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	58 500 000	169 941 000	228 441 000
Valtionosuus ja -avustus teattereille ja orkestereille	37 878 000	30 060 000	67 938 000
Valtionosuus ja -avustus museoille	18 407 000	12 468 000	30 875 000
Valtionosuus ja -avustus kirjastoille	13 106 000	106 440 000	119 546 000
EU:n kulttuuripääkaupunki -hanke	1 000 000	2 000 000	3 000 000
Liikunnan koulutuskeskukset	16 306 000	3 331 000	19 637 000
Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja syrjäytymisen ehkäisy	1 600 000	10 373 000	11 973 000

Kirkollisasiat

Opetusministeriön toimialaan kuuluvat evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä muut uskonnolliset yhdyskunnat. Lisäksi toimialaan kuuluu hautaustoimen yleinen järjestäminen, jossa lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Tavoitteena on

— turvata suotuisat toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja muille uskonnollisille yhdyskunnille ja

— edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista.

Hallinnonalan tietohallinto

Opetusministeriön hallinnonalan tietohallintostrategian 2006—2015 toteuttamista jatketaan. Tietohallintostrategian linjausten mukaisesti opetuksen, tutkimuksen ja kulttuurin yhteistä tietopohjaa vahvistetaan ja uudet palvelut toteutetaan sähköisinä. Hallinnonalalla siirrytään hallinnon sisäisessä ja virastojen välisessä toiminnassa yksinomaan sähköiseen asiointiin ja sähköiseen hallintoon. Tietohallinnon kustannustehokkuutta parannetaan edelleen. Keskeisiä keinoja ovat yhteisten palvelujen ja muiden resurssien käytön lisääminen ja yhteistyö hankintojen toteuttamisessa.

Tietohallintostrategian mukaisia hankkeita vuonna 2009 ovat sähköisen asianhallinnan hankkeiden toteuttaminen, hallinnonalan yhteisen tietovaraston kehittäminen ja sähköisten aineistojen pitkäaikaissäilytykseen liittyvät hankkeet.

Vuoden 2009 talousarvioesitykseen liittyvät sukupuolivaikutukset

Opetusministeriön hallinnonalan määrärahoista yli puolet on siirtomenoja, joiden vaikutukset sukupuolten asemaan riippuvat rahoituksen saajien päätöksistä.

Naisten ja miesten koulutustaso eroaa nuorissa ikäryhmissä varsin huomattavasti naisten eduksi. Perusopetuksen suorittamatta jättäminen, pelkän perusopetuksen varaan jääminen sekä ammatillisen tai korkeakoulutuksen keskeyttäminen on tyypillistä erityisesti poikaoppilaille ja miesopiskelijoille. Perusopetuksen laadun parantamisen, joustavan perusopetuksen käytäntöjen, ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen kehittämisen (ammattistartin) ja ammatillisen koulutuksen lisättyjen opiskelijapaikkojen arvioidaan pidemmällä aikavälillä pienentävän erityisesti ilman ammatillista koulutusta jäävien osuutta väestöstä ja siltä osin sukupuolten koulutustasoeroja.

Tyttöjen ja poikien segregoituneet opiskeluvalinnat pitävät yllä työelämän segregaatiota. Jatketaan toimia, joilla vaikutetaan tyttöjen ja poikien opiskeluvalintoihin.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toiminnot suuntautuvat lähtökohtaisesti sukupuolineutraalisti. Toisaalta esimerkiksi liikuntatoimen valtionavustuspolitiikan lähtökohtana on liikuntalain mukainen tasa-arvon edistäminen, ja tämä otetaan huomioon avustuskriteereissä. Erityisenä painopisteenä liikuntatoimessa on sukupuolinäkökulman huomioonottaminen valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittämisessä. Nuorisotyössä rahoitusta voidaan tarvittaessa suunnata eriytetysti tyttöjen ja poikia koskeviin hankkeisiin. Monikulttuurisuuden lisääntyessä eriytetyn toiminnan tarve tulee kasvamaan.

Opetusministeriö seuraa tilastoinnin ja tutkimusten avulla hallinnonalansa toimintojen sukupuolivaikutuksia ja ottaa nämä huomioon talousarviota laadittaessa.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Julkisen sektorin tuottavuuden lisääminen on osa hallitusohjelmaan kirjattua hallituksen talouspoliittista strategiaa. Hallitusohjelman mukaan valtion tuottavuusohjelmaa tarkistetaan siten, ettei se heikennä yliopistokoulutuksen laatua sekä tieteen ja tutkimuksen vaikuttavuutta. Tuottavuusohjelman toimenpiteitä selvitetään yksityiskohtaisemmin asianomaisten lukujen yhteydessä.

Opetusministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 309 henkilötyövuotta.

Tuottavuusohjelman mukaiset henkilötyövuosivähennykset opetusministeriön hallinnonalalla vuonna 2009

Opetusministeriö	-6,0
Opetushallitus	-12,4
Valtion yleissivistävät oppilaitokset	-0,8
Valtion ammatillinen koulutus	-0,6
Yliopistot	-250,0
Harjoittelukoulut	-16,2
Suomen Akatemia	-4,0
Arkistolaitos	-3,0
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	-2,4
Varastokirjasto	-0,6
Valtion taidemuseo	-6,8
Museovirasto	-4,0
Näkövammaisten kirjasto	-3,0
Yhteensä	-309,8

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
29.10.34	*Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)		
	— yleissivistävän koulutuksen perustamishankevaltuus	45,00	41,00
	— laajuuksien vahvistamisvaltuus	55,00	55,00
29.30.52	*Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)		
	— perustamishankevaltuus	1,00	1,00
	— laajuuksien vahvistamisvaltuus	1,50	1,50

29.60	**Tiede**		
	— tutkimushankevaltuus	245,60	258,50
29.80.34	*Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)		
	— perustamishankevaltuus	4,50	4,50
	— laajuuksien vahvistamisvaltuus	4,00	3,50
29.80.70	*Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kalustamis- ja varustamisvaltuus	2,90	-
29.80.75	*Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	2,00	1,60

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot**	**284 367**	**279 233**	**215 993**	**- 63 240**	**- 23**
01.	Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 110	25 853	26 615	762	3
02.	Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 210	20 749	21 039	290	1
03.	Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 026	8 300	8 773	473	6
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	5 686	4 686	4 686	—	—
22.	Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	13 063	14 563	14 563	—	—
29.	Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	135 983	135 000	135 000	—	—
50.	Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	485	585	585	—	—
51.	Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 341	2 571	2 615	44	2
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)	72 504	64 786	—	- 64 786	- 100
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	1 959	2 140	2 117	- 23	- 1
(70.)	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 000	—	—	—	—
10.	**Yleissivistävä koulutus**	**1 906 876**	**2 087 011**	**2 142 727**	**55 716**	**3**
01.	Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 414	47 906	54 592	6 686	14

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
02.	Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	-27	6	2	- 4	- 67
20.	Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 249	16 299	16 144	- 155	- 1
30.	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 805 018	1 964 779	2 015 568	50 789	3
34.	Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	47 700	57 400	55 700	- 1 700	- 3
51.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	521	621	721	100	16
20.	**Ammatillinen koulutus**	**563 660**	**600 240**	**637 694**	**37 454**	**6**
01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 301	34 434	8 425	- 26 009	- 76
20.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026	3 026	3 026	—	—
21.	Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 899	1 434	1 434	—	—
30.	Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	526 434	561 346	624 809	63 463	11
30.	**Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö**	**465 419**	**458 642**	**475 000**	**16 358**	**4**
20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	14 428	14 209	15 359	1 150	8
21.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 927	9 304	10 104	800	9
30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	142 770	152 219	157 369	5 150	3
31.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	116 103	126 474	135 461	8 987	7
32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	126 663	127 063	126 237	- 826	- 1
(34.)	Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)	35 000	—	—	—	—
51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	16 949	18 945	19 684	739	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
52.	Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	1 000	—	—
53.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 578	9 428	9 786	358	4
40.	**Ammattikorkeakouluopetus**	**367 783**	**378 542**	**395 425**	**16 883**	**4**
20.	Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	3 310	2 950	2 950	—	—
21.	Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 068	2 003	2 003	—	—
30.	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	362 405	373 589	390 472	16 883	5
50.	**Yliopisto-opetus ja -tutkimus**	**1 409 541**	**1 485 490**	**1 792 370**	**306 880**	**21**
01.	Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 296 263	1 358 388	1 423 140	64 752	5
02.	Kansalliskirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 277	13 500	14 337	837	6
03.	Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 184	75 903	77 126	1 223	2
04.	Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	5 000	5 000	—	—
20.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	26 817	32 699	22 767	- 9 932	- 30
21.	Valtion rahoitus julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseksi (siirtomääräraha 2 v)	—	—	50 000	50 000	0
87.	Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)	—	—	200 000	200 000	0
60.	**Tiede**	**270 601**	**283 739**	**326 470**	**42 731**	**15**
01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 325	34 079	36 171	2 092	6
02.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 446	18 449	21 115	2 666	14
03.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 746	2 660	2 645	- 15	- 1
04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 526	1 550	1 587	37	2
20.	Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)	150	100	50	- 50	- 50
50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	130 505	137 433	169 941	32 508	24

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	76 620	77 148	81 256	4 108	5
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	12 282	12 320	13 705	1 385	11
70.	**Opintotuki**	**737 041**	**836 459**	**870 973**	**34 514**	**4**
01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	625	665	685	20	3
52.	Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	31 430	20 900	25 500	4 600	22
55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	644 984	750 500	776 394	25 894	3
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	23 746	25 400	27 300	1 900	7
58.	Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 268	4 294	4 494	200	5
59.	Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	31 989	34 700	36 600	1 900	5
80.	**Taide ja kulttuuri**	**392 276**	**426 383**	**469 784**	**43 401**	**10**
01.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 372	5 082	5 170	88	2
02.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 329	17 298	18 556	1 258	7
03.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 823	2 398	2 678	280	12
04.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 057	18 198	18 863	665	4
05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 037	7 134	6 968	- 166	- 2
06.	Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 511	4 553	5 310	757	17
07.	Valtion elokuvatarkastamon oimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	560	583	611	28	5
08.	Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	807	843	967	124	15
30.	Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	74 451	90 478	106 440	15 962	18

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
31.	Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	13 812	19 444	30 060	10 616	55
32.	Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	4 470	6 785	12 468	5 683	84
33.	Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	5 541	5 563	5 588	25	0
34.	Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	6 100	5 700	5 400	- 300	- 5
36.	Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen avustus (siirtomääräraha 2 v)	—	—	2 000	2 000	0
40.	Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	230	252	252	—	—
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	10 487	10 325	11 325	1 000	10
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	10 997	11 088	13 160	2 072	19
52.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	188 800	189 200	191 886	2 686	1
53.	Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	16 795	17 542	18 000	458	3
54.	Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin (kiinteä määräraha)	3 627	3 816	3 746	- 70	- 2
55.	Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	—	2 000	2 000	—	—
56.	Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	800	800	—	—
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 110	2 145	2 500	355	17
72.	Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	589	739	739	—	—
75.	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	2 770	4 400	4 280	- 120	- 3
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	—	17	17	—	—
90.	**Liikuntatoimi**	**101 441**	**106 818**	**119 413**	**12 595**	**12**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	100 099	104 065	116 082	12 017	12

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
52.	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	1 342	2 753	3 331	578	21
91.	**Nuorisotyö**	**42 686**	**47 106**	**52 162**	**5 056**	**11**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	35 963	37 483	41 789	4 306	11
51.	Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)	6 723	9 623	10 373	750	8
	Yhteensä	**6 541 690**	**6 989 663**	**7 498 011**	**508 348**	**7**
	Henkilöstön kokonaismäärä	34 990	35 228	34 631		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä, luo edellytyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle ja luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Opetusministeriön toimintaprosessit ja niille asetetut tavoitteet edistävät koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden toteutumista.

Opetusministeriön tuotoksia ja laadunhallintaa, toiminnallista tehokkuutta sekä henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä koskevat tulostavoitteet perustuvat opetusministeriön kehittämisohjelmaan 2007—2011 ja strategiaan 2020.

Opetusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet:

Tuotokset ja laadunhallinta

1. Opetusministeriön toiminnan laatu on korkeatasoista. Jatketaan laadunvarmistuksen ja riskienhallinnan kehittämistä.

2. Opetusministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja ministeriön toimialaa tehokkaasti ohjaavaa. Jatketaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman, kulttuuripolitiikan strategian, lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman sekä kansallisen liikuntaohjelman toimeenpanoa.

3. Tiedolla johtaminen tukee opetusministeriön päätöksentekoa, strategista toimintaa ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Kehitetään tieto- ja tilastotuotantoa sekä sektoritutkimusta ja tuotetaan politiikka-analyyseja toimialan yhteiskunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävistä asioista.

4. Opetusministeriön lainsäädäntötyö täyttää valtioneuvoston asettamat laatuvaatimukset. Kehitetään lainsäädäntötyön suunnitelmallisuutta, seurantaa ja yhteistyötä.

5. Opetusministeriön ja sen hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta on selkeää ja tehokasta. Ministeriön johtamista kehitetään. Kehysvalmistelua kevennetään.

6. Opetusministeriön toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista. Jatketaan yliopistouudistuksen ja siihen liittyvän ohjausjärjestelmän valmistelua.

Toiminnallinen tehokkuus

7. Opetusministeriön toiminta on tehokasta. Toteutetaan opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmaa. Opetusministeriö siirtyy Valtiokonttorin palvelukeskuksen asiakkaaksi 1.5.2009. Toteutetaan hankinta- ja toimitilastrategioita. Opetusministeriön hallinnonalan tietohallintostrategian toteuttamista jatketaan tavoitteena siirtyä vuonna 2010 pääsääntöisesti sähköisiin asianhallinnan prosesseihin, joita ovat lausuntoasiat, tulosohjaus ja valtionavustusasiat.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

8. Toteutetaan uudistettua henkilöstöstrategiaa.

9. Opetusministeriön henkilöstöä kehitetään niin, että se pystyy vastaamaan toimintaympäristön haasteisiin ministeriön kehittämisohjelman mukaisesti. Erityisesti pyritään turvaamaan organisaation uudistumiskyky sekä vahvistamaan osaamista hallinnonalan ohjauksessa ja alan uusimman tiedon soveltamisessa.

Henkilöstötavoitteet

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Opetusministeriö				
Henkilötyövuodet	336	327	336	330
Työtyytyväisyysindeksi vähintään	3,4	3,5	3,4	3,5
Johtajuusindeksi vähintään	3,5	3,5	3,5	3,5

01. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 615 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman palkkaus-, matka-, kokous-, koulutus- ja tiedotus- sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	24 886	26 033	26 815
Bruttotulot	515	180	200
Nettomenot	24 371	25 853	26 615
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 727		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 466		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	925
Tuottavuustoimet (-6 htv)	-176
Siirto momentilta 28.20.02	45
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-22
Kertaluonteinen erä	-10
Yhteensä	762

2009 talousarvio	26 615 000
2008 II lisätalousarvio	69 000
2008 talousarvio	25 853 000
2007 tilinpäätös	24 110 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 039 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) oppimateriaalin kehittämiseen

2) ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen

3) enintään 950 000 euroa vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen ja

4) 258 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen.

Selvitysosa: Opetushallituksen roolia toimeenpano-, seuranta- ja kehittämisvirastona vahvistetaan. Opetushallitus vastaa toimialansa koulutuksen valtakunnallisten linjausten toimeenpanosta, tutkintojen ja opetussuunnitelmien perusteista, koulutuksen kehittämisestä, koulutuksen seuranta- ja oppimistulosten arviointitiedon tuottamisesta sekä yhteisistä palveluista. Opetushallitus tuottaa tietoa toimialan tuloksellisuudesta. Opetushallituksen organisaatio uudistetaan 1.1.2009 lähtien.

Opetusministeriö asettaa Opetushallitukselle seuraavat tavoitteet:

— Koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta edistetään tukemalla opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden mukaisten tietojen, taitojen ja osaamisen kehittämistä. Tuetaan koulutuksen saavutettavuuden, oppimisympäristöjen, yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin, oppilas- ja opiskelijahuollon, erityisopetuksen ja muun erityisen tuen, opintojen ohjauksen sekä oppilaiden ja opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämistä. Tuetaan toimenpiteitä, joilla edistetään terveitä elintapoja ja pienennetään syrjäytymisen riskiä. Kehittämistyötä tuetaan opettajien, rehtoreiden ja johtajien täydennyskoulutuksella sekä kehittämishankkeilla. Viraston kehittämishankkeiden määrää vähennetään.

— Kehitetään suomenruotsalaista koulutusta ottaen huomioon kulttuuri-identiteettiin kasvamisen erityistarpeet ja tasavertaiset koulutusmahdollisuudet. Tuetaan toisen kotimaisen kielen opiskelun, oppimateriaalien ja menetelmien kehittämistä.

— Tuotetaan koulutusta koskevaa seuranta-, tutkimus- ja arviointitietoa. Kehitetään päätöksentekoa ja kehittämistä tukevaa tietopalvelua. Vahvistetaan ennakointitiedon tuottamista ja hyödyntämistä.

— Koulutustoimialan kehittämistä palvelevan tiedon levittämistä edistetään uudistamalla ja kehittämällä sähköisiä palvelumuotoja.

— Edistetään viraston palveluiden kustannustehokkuutta, kattavuutta ja laatua valtion tuottavuusohjelman mukaisesti. Tuetaan koulutuksen järjestäjien yhteistyötä opintotarjonnan ja opinto-ohjelmien kehittämisessä tunnistaen koulujärjestelmän eri osien ominaispiirteet ja tavoitteet.

— Vastataan EU:n ohjelmakauden projektien hallinnoinnista.

Toiminnallinen tehokkuus

Koulutustoimialan tavoitteiden toteutumisen vahvistamiseksi Opetushallituksen organisaatiota uudistetaan tukemaan ydintehtäviä ja -prosesseja. Tuottavuuden lisäämiseksi jatketaan sähköisten palveluiden kehittämistä ja varmistetaan talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien toimivuus Valtiokonttorin palvelukeskuksen asiakkuusmallissa. Kehitetään viraston toiminnan tuloksellisuutta koskevia tunnuslukuja ja raportointia.

Maksullisella palvelutoiminnalla Opetushallitus tarjoaa täydentävää tukea opetussektorin toiminnan ajankohtaisiin kehittämishaasteisiin. Liiketaloudellisesti hinnoiteltuja tuotteita ja palveluita ovat koulutus- ja konsultointipalvelut, lausunnot, arviointituotteet ja -palvelut sekä maksullinen julkaisutoiminta. Vähälevikkisen oppikirjatuotannon ja myynnin toimintamallia kehitetään tuottavuuden parantamisen näkökulmasta. Julkisoikeudelliset suoritteet on määritelty asetuksessa (1201/2006), minkä lisäksi Opetushallitus toteuttaa aikuisten näyttö-

tutkintotoiminnan tutkintomaksuina kerättävillä tuloilla.

Tuotokset ja laadunhallinta

Opetushallituksen suoritteet, kpl

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
1. Viranomaissuoritteet					
— Opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet ja niiden muutokset					
— Ammatillinen koulutus/yleissivistävä koulutus	4/1	6/-	8/4	25/-	23/3
— Näyttötutkinnon perusteet ja niiden muutokset	53	40	41	40	40
— Oppimistulosten arviointi	3	3	4	3	3
— Koulutustiedon latauksia koulutusnetistä (kpl)	5,4 milj.	6,4 milj.	9,2 milj.	9 milj.	10 milj.
2. Maksullisen palvelutoiminnan suoritteet					
Julkisoikeudelliset suoritteet					
— Opetushallinnon tutkinto	392	357	418	330	330
— Päätös korkeakoulututkinnon tunnustamisesta	497	486	554	550	550
— Valtion kielitutkinnot	3 904	3 605	2 310	3 500	3 500
— Aikuiskoulutuksen näyttötutkintojen tutkintomaksut (kpl)	46 342	41 073	42 555	45 500	46 000
Liiketaloudelliset suoritteet					
— Koulutettavapäivät	14 153	10 563	1 028	14 200	14 200
—Aikuiskoulutuksen näyttötutkintojen järjestämisedellytysten arviointi	124	172	176	170	170
— Tilatut konsultoinnit ja arvioinnit	108	54	118	60	60
— Myydyt julkaisut ja oppimateriaalituotteet	90 580	99 790	96 400	95 000	95 000
— Ulkomaisten tutkintojen vastaavuuslausunnot	30	39	56	30	30

Henkilöstövoimavarat

Kehitetään johtamista ja johtamisjärjestelmiä siten, että ne tukevat mahdollisimman hyvin toiminnan tuloksellisuutta. Toteutetaan tuottavuusohjelman tavoitteita tukevan henkilöstösuunnitelman mukaiset toimenpiteet. Luodaan osaamisen kehittämisen ja siirtämisen menetelmiä.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Henkilötyövuodet (momentti 29.01.02)	303,6	294,7	289	277
Henkilötyövuodet (muut momentit)	51,7	38,7	49	49
Määräaikaiset koko henkilöstömäärästä, %	21,6	18,3	17	16
Työtyytyväisyysindeksi	-	3,1	3,4	3,5
Sairaspoissaolot, työpäivää /htv	9	11	8,8	8,7
Ennaltaehkäisevän työterveyshuollon kustannukset työterveyshuollon kustannuksista,%	3	31	10	10
Koulutustasoindeksi	6	6,1	5,9	6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	27 039	27 549	28 139
Bruttotulot	7 257	6 800	7 100
Nettomenot	19 782	20 749	21 039
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 153		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 581		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 114	950	1 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 084	1 750	1 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-970	-800	-950
Kustannusvastaavuus, %	53	54	51
Hintatuki	970	800	950
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	100	100	100

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	3 204	3 150	3 150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 358	2 258	2 258
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	846	892	892
Kustannusvastaavuus, %	136	140	140

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 508	2 400	2 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 300	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	208	0	0
Kustannusvastaavuus, %	109	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 182 000 euroa)	584
Siirto momentilta 28.01.10 (4 htv)	220
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-46
Tuottavuustoimet (-12,4 htv)	-364
Muut muutokset	-104
Yhteensä	290

2009 talousarvio	21 039 000
2008 II lisätalousarvio	915 000
2008 talousarvio	20 749 000
2007 tilinpäätös	19 210 000

03. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 773 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 144 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen

2) 1 684 000 euroa ulkomailla tapahtuvan Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen mukaan lukien ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien yliopisto-opettajien ja muiden opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 47 henkilön, palkkaukseen ja

3) 2 802 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus, CIMO (Centre for International Mobility)

— edistää kansainvälistä vuorovaikutusta suomalaisessa koulutuksessa ja työelämässä sekä kulttuuri- ja nuorisotoimen alueella

— tukee toiminnallaan kansainvälisen liikkuvuuden lisäämistä ja suomalaisen koulutuksen ja kulttuurin kansainvälistä näkyvyyttä ja kilpailukykyä

— toteuttaa apuraha- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta sekä pohjoismaisen Nordplus-ohjelman toimeenpanosta

— järjestää neuvonta- ja tietopalvelua ja markkinoi suomalaista koulutusta kansainvälisesti, erityisinä painopistealueina ovat Venäjä, Aasia ja Pohjois-Amerikka

— tukee Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa

— järjestää ulkomaisille yliopisto-opiskelijoille suomen kielen kursseja Suomessa sekä

— lisää tietotekniikan hyväksikäyttöä tiedotuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa.

Määrälliset tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Elinikäisen oppimisen ohjelma	16 705	17 240	17 910
— Suomesta lähteneet	10 440	10 695	11 280
— Suomeen saapuvat	6 265	6 545	6 630
EU:n nuorisotoimintaohjelmaan osallistuvat	2 500	4 300	2 500
Kahdenvälinen ja monenkeskinen yhteistyö	729	750	2 450
— verkosto-ohjelmat	364	300	-
— muut stipendiohjelmat	365	450	-
— Venäjä	-	-	300
— Aasia	-	-	80
— Pohjois-Amerikka	-	-	200
— muu harjoitteluvaihto ja apurahat	-	-	1 870
North-South -kehitysmaaohjelma	231	180	200
Kv-harjoittelijavaihto[1)]	1 252	1 400	-
Suomen kielen ja kulttuurin edistäminen (kesäkurssi-apurahat)	234	260	260

[1)] Sisältää myös CIMOn tukemien opiskelijajärjestöjen organisoiman harjoittelijavaihdon.

Päätösosan kohdassa 2 tarkoitetut palkkausmenot määräytyvät soveltuvin osin ulkomailla työskentelevien Suomen kielen ja kulttuurin yliopisto-opettajien ohjesäännön mukaisesti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	10 700	10 190	10 958
Bruttotulot	2 435	1 890	2 185
Nettomenot	8 265	8 300	8 773
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	980		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	741		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	197
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-4
Muut muutokset	280
Yhteensä	473

2009 talousarvio	8 773 000
2008 II lisätalousarvio	52 000
2008 talousarvio	8 300 000
2007 tilinpäätös	8 026 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomäärä-raha 2 v)

Momentille myönnetään 4 686 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön

2) kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin ja

3) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämiin palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen henkilöille ja yhtei-

söille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Koulutuksen ja tieteen toimialan kansainväliset hankkeet	1 306 000
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialan kansainväliset hankkeet	2 311 000
Muut kansainväliset hankkeet	1 069 000
Yhteensä	4 686 000

Määrärahalla rahoitetaan opetusministeriön toimialan monenkeskiseen kansainväliseen yhteistyöhön, kahdenväliseen kulttuurivaihtoon, ulkosuomalaistoimintaan ja sukukansayhteistyöhön liittyvää toimintaa.

2009 talousarvio	4 686 000
2008 talousarvio	4 686 000
2007 tilinpäätös	5 686 000

22. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 563 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen ja

2) enintään 3 000 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavan lainauskorvauksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia oppilaitoksissa, yleisissä kirjastoissa ja valtionhallinnossa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä.

Momentin nimike on muutettu ja momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	14 563 000
2008 talousarvio	14 563 000
2007 tilinpäätös	13 063 000

29. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 135 000 000 euroa.

2009 talousarvio	135 000 000
2008 talousarvio	135 000 000
2007 tilinpäätös	135 983 033

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 585 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
1. Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	575 000
2. Paasikivi-Seura	10 000
Yhteensä	585 000

2009 talousarvio	585 000
2008 talousarvio	585 000
2007 tilinpäätös	485 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 615 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
1. Avustus Ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 057 000
2. Avustus Suomen Merimieskirkolle, eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon sekä kaatuneiden muiston vaalimiseen ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	358 000
— mistä Lontoon merimieskirkon rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	152 000
3. Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	200 000
Yhteensä	2 615 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 44 000 euroa johtuen kustannustason muutoksesta (2,2 %) käyttösuunnitelman kohdassa 1.

2009 talousarvio	2 615 000
2008 talousarvio	2 571 000
2007 tilinpäätös	2 341 000

(62.) EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	64 786 000
2007 tilinpäätös	72 503 889

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 117 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon, Euroopan neuvoston, OECD:n ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Unescon jäsenmaksu	1 460 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	36 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle/Bernin unionille	80 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	22 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	16 000
OECD/CERI jäsenmaksu	23 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	290 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	24 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	33 000
Suomen maksuosuus WADAlle	50 000
OECD/INES jäsenmaksu	14 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta UNESCOn yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta UNESCOn yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	24 000
Yhteensä	2 117 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 23 000 euroa johtuen valuuttakurssien ja kustannustason muutoksesta.

2009 talousarvio	2 117 000
2008 talousarvio	2 140 000
2007 tilinpäätös	1 958 784

10. Yleissivistävä koulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yleissivistävän koulutuksen (esiopetus, perusopetus, lisäopetus, lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminta) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Tavoitteena on koulu- ja oppilaitosverkon toimintakyvyn, alueellisen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kehittäminen. Esi- ja perusopetus turvataan lähipalveluna ja lukioverkkoa kehitetään ottaen huomioon laajempi alueellinen koulutustarve ja -tarjonta.

Toiminnan keskeinen tavoite on sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan. Tavoitteena on koulun kehittäminen lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistäväksi yhteisöksi. Tämä saavutetaan turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, monipuolinen palvelutarjonta, riittävä ohjaus ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö. Luovuutta, erilaista lahjakkuutta ja innovatiivisuutta edistetään varhaiskasvatuksesta alkaen. Esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus toteutetaan laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen keskeyttäminen vähenee. Yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvataan kansallisilla ja kansainvälisillä arviointi- ja tutkimustuloksilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suunnataan voimavaroja perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopisteenä on muun muassa tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien, oppilaanohjauksen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen. Vahvistetaan koulun kerhotoimintaa sekä kehitetään koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Taiteen perusopetuksen saatavuutta ja monipuolisuutta edistetään.

Tuetaan opetushenkilöstölle annettavaa, ammatillista osaamista parantavaa, täydennyskoulutusta. Opetustoimen henkilöstökoulutusta suunnataan työyhteisökohtaiseen koulutukseen, koulujen ja oppilaitosten kehittämistyön monipuoliseen tukeen sekä oppilaitosjohdon koulutukseen.

Valmistellaan erityisopetuksen kehittämisstrategian toimenpide-esitykset ja niihin liittyvät lainsäädännön muutokset. Kouluyhteisöjen turvallisuuden edistämiseksi aloitetaan koulukiusaamisen vastaisen toimenpideohjelman vakiinnuttaminen perusopetuksen koulujen käyttöön. Tietoverkkovälitteistä peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvalmiuksien oppimis- ja arviointiympäristöä kehitetään tukemaan lapsia, joilla on oppimisvaikeuksia. Tuetaan joustavien ja toiminnallisten työtapojen kehittämistä perusopetuksessa. Koulukotien, valtion erityiskoulujen, sairaalakoulujen ja huostaanotettujen lasten koulutuksen asema ja tehtävät selvitetään. Kehitetään lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan tietopohjaa. Edistetään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista ja sukupuolten välistä tasa-arvoa kouluissa ja oppilaitoksissa osana hallituksen politiikkaohjelmia.

Valmistellaan ehdotukset perusopetuksen toiminnan laadun kriteereiksi. Perusopetuksen laadun seurannan välineitä kehitetään myös muilta osin valtakunnallisen ja paikallisen päätöksenteon tarpeisiin. Käynnistetään tarvittavat toimet opetusryhmien pienentämiseksi. Ryhmäkokojen kehityksen seuranta otetaan osaksi säännöllistä tietojenkeruuta. Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaa opetusta laajennetaan, vieraskielisten oppilaiden oman äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tarjontaa tuetaan. Lukiokoulutuksen opiskelijahuollon laatua ja palvelurakennetta kehitetään sekä vakiinnutetaan osaksi palvelujärjestelmää. Lukiokoulutuksen läpäisyä tehostetaan ja kehitetään suullisen kielitaidon valtakunnallista arviointia. Vahvistetaan yhteisöllisyyttä lukiokoulutuksessa ja parannetaan opintojen ohjauksen saatavuutta. Edistetään taiteen perusopetuksen saatavuutta ja monipuolisuutta.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2000—2006 ja tavoite vuodelle 2009

	2000 toteutuma	2003 toteutuma	2006 toteutuma	2009[1)] tavoite
Lukutaito	546	543	547	538—550
Matematiikka	536	544	548	538—550
Luonnontiede	538	548	563	538—550

[1)] Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2001, 2004, 2007 ja 2010.

Yleissivistävän koulutuksen oppilasmäärät vuosina 2007—2009[1)]

	2007 syksy toteutuma	2008 syksy arvio	2009 syksy arvio	2007/ 2009 muutos
Esiopetus	57 106	56 000	57 000	-106
Perusopetus	556 599	550 000	540 000	-16 599
— josta lisäopetus	2 435	2 600	2 700	265
Nuorten lukiokoulutus	105 889	105 000	105 000	-889
Yli 18-v. lukiokoulutuksen aloittaneet	22 678	24 000	24 000	1 322
— aineopiskelijat	15 806	15 400	15 600	-206

[1)] Pääluokan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen vuoden 2007 opiskelijamäärät ovat laskennallisia keskiarvoja, mutta tässä taulukossa syyskuun 20. tilastointipäivän mukaisia tietoja.

Ylioppilastutkintoon osallistuu vuonna 2009 noin 77 000 kokelasta ja heidän arvioidaan suorittavan yhteensä noin 218 000 koetta.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 54 592 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkaus- ja eräiden muiden menojen maksamiseen

2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, valtion yleissivistävien erityiskoulujen palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja

3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi-, perus- ja lukio-opetuksen kouluina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Helsingin eurooppalaisen koulun toiminta laajenee asteittain.

Oppilasmäärät

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Eurooppa-koulut	529	530	540	540
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	835	833	850	850
Suomalais-venäläinen koulu	689	707	695	695
Valtion yleissivistävät erityiskoulut	504	498	472	472
Koulukotien perusopetus	165	160	165	165
Helsingin eurooppalainen koulu				200
Yhteensä	2 722	2 728	2 722	2 922

Valtion yleissivistävien erityiskoulujen erityisopetuksen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävät

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Ohjaustoiminta kunnissa				
— ohjauskäyntejä	731	809	820	820
— oppilaita	728	760	770	770
Tilapäinen opetus ja kuntoutus (tukijaksot, kuntoutus-tutkimukset)				
— koulutettavapäiviä	3 496	3 436	3 500	3 500
Lukion suorittamista edistävä opetus (Mikael-koulu)				
— oppilaita	13	14	14	14

Henkilötyövuodet

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	70,2	69,2	71	70
Suomalais-venäläinen koulu	76,2	80,3	77	76
Valtion yleissivistävät erityiskoulut	694,7	702,3	692	692
Eurooppa-koulut	28,8	30,3	29	30
Helsingin eurooppalainen koulu			7	30
Yhteensä	869,9	882,1	876	898

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kielikoulut	10 956 000
Valtion yleissivistävät erityiskoulut	36 722 000
Koulukotien perusopetus	2 130 000
EU:n Eurooppa-koulut	1 159 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 625 000
Yhteensä	54 592 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	50 675	51 906	58 592
Bruttotulot	5 486	4 000	4 000
Nettomenot	45 189	47 906	54 592
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 968		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 193		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän koulutuksen kustannuksiin, 7 539 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 78 000 euroa)	1 723
Helsingin eurooppalainen koulu	2 725
Tervaväylän koulun vuokravaltuus	450
Tervaväylän koulun uudisrakennuksen kalustaminen	800
Jyväskylän näkövammaisten koulun väliaikaisten majoitustilojen lisäkustannukset	600
Perusopetuksen laadun kehittämistoimenpiteet	500
Tuottavuustoimet (-0,8 htv)	-35
Muut muutokset	-77
Yhteensä	6 686

2009 talousarvio	54 592 000
2008 II lisätalousarvio	1 249 000
2008 talousarvio	47 906 000
2007 tilinpäätös	44 414 000

02. Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	6 959	7 526	7 693
Bruttotulot	6 992	7 520	7 691
Nettomenot	-33	6	2
Siirtyvät erät			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6		

Nettobudjetoitavat tulot kertyvät ylioppilastutkintolautakunnan suoritteista perittävistä maksuista annetun opetusministeriön asetuksen (438/2001) mukaan.

Määrärahan mitoituksessa on otettu kertaluonteisena vähennyksenä huomioon 4 000 euroa palkkojen tarkistusten johdosta.

2009 talousarvio	2 000
2008 II lisätalousarvio	9 000
2008 talousarvio	6 000
2007 tilinpäätös	-26 774

20. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 144 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleissivistävän koulutuksen sekä siihen liittyvän kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen

2) EU:n ja OECD:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen ja

3) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-150
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-5
Yhteensä	-155

2009 talousarvio	16 144 000
2008 talousarvio	16 299 000
2007 tilinpäätös	9 249 000

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 015 568 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen sekä kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvien valtionosuuksien tasausten maksamiseen kunnille

2) enintään 200 000 euroa aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koululaisten kerhotoiminnan tukemisesta, seurannasta ja toiminnan kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) enintään 3 886 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen

4) enintään 400 000 euroa oppilashuollon laadun ja sitä tukevan verkostomaisen opiskelijahuoltotyön sekä palvelurakenteen kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen lukiokoulutuksessa

5) enintään 9 452 000 euroa opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisten avustusten maksamiseen koulujen ja oppilaitosten kokeilu- ja kehittämistoimintaan ja kansainvälistämiseen, vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen, saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen, kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville oppilaitoksille

6) enintään 1 500 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 43 §:n 2 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston päätöksen (191/1999) 4 ja 5 §:n mukaisten saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen valtionavustuksen maksamiseen

7) Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen

8) enintään 136 000 euroa taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin ja

9) enintään 17 000 000 euroa avustuksina perusopetuksen laadun kehittämiseen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 026 690 tuntia. Ohjaustunnin hinta on 21,37 euroa.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaisen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 1,40 euroa. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 509 000 ja muussa tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 140 800 tuntia.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen perusopetuslain (628/1998) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) muuttamiseksi maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen laajentamiseksi. Kohdan 1 mitoituksessa on otettu huomioon 3 000 000 euroa siirtona momentilta 32.80.51 ja 6 500 000 euroa perusopetuksen laadun kehittämiseen suunnatusta rahoituksesta maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen laajentamiseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) muuttamiseksi siten, että kunnan rahoitusosuutta lisätään kuntien yhdistymisen edellyttämien valtionosuuskompensaatioiden toteuttamiseksi ja että valtionosuutta perusopetuksen opetusryhmäkoon pienentämiseen ei oteta huomioon kunnan rahoitusosuutta laskettaessa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 18 §:n muuttamiseksi siten, että lukion yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määrästä, jotka opintonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 58 prosenttia. Samalla rahoitus tulisi koskemaan eräin rajoituksin myös lukion aineopiskelua.

Kohdassa 9 mainitun avustuksen tavoitteena on muun muassa tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien, oppilaanohjauksen ja oppilashuollon vahvistaminen, koulujen kerhotoiminnan monipuolistaminen ja koulun ja kodin yhteistyön tiivistäminen sekä muu perusopetuksen laadun kehittäminen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1) Laskennalliset kustannukset (oppilasmäärä * yksikköhinta)	4 527 584 000
— esiopetus (57 000 * 5 885 €)	335 457 000
— kunnallinen perusopetus (533 500 * 6 462 €)	3 447 508 000
— yksityinen perusopetus (12 500 * 6 690 €, sis. alv.)	83 617 000
— kunnallinen lukio-opetus (103 600 * 5 915 €)	594 097 000
— yksityinen lukio-opetus (10 000 * 6 125 €, sis. alv.)	59 522 000
— asukaskohtainen taiteen perusopetus	7 383 000
Kuntien rahoitusosuus	-2 671 590 000
Tasauserät	-1 261 000
Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	36 868 000
Opetustuntikohtainen taiteen perusopetuksen valtionosuus	63 883 000
Ulkomailla toimivien koulujen valtionosuus	1 939 000
Valtionosuus perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseksi	16 000 000
Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen laajentaminen	9 500 000
Valtionosuudet yhteensä	1 982 923 000
2) Aamu- ja iltapäivätoiminnan seuranta ja kehittäminen (enintään)	200 000
3) Oppimisympäristöjen kehittäminen ja monipuolistaminen (enintään)	3 886 000
4) Oppilashuollon laatu ja palvelurakenne (enintään)	400 000
5) Rahoituslain 42 §:n mukaiset avustukset (enintään)	9 452 000
6) Rahoituslain 43 §:n mukaiset avustukset (enintään)	1 500 000
7) Ulkomaanopetuksen menot	71 000
8) Taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten valtionavustukset (enintään)	136 000
9) Perusopetuksen laadun kehittäminen	17 000 000
Yhteensä	2 015 568 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää kuntien osuutena harjoittelukouluista ja valtion yleissivistävästä koulutuksesta 36 540 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat (ei sis. alv)

Esiopetus	5 885 euroa/opp.
Perusopetus	6 462 euroa/opp.
Lukiokoulutus	5 915 euroa/opisk.
Taiteen perusopetus	
— asukaskohtainen valtionosuus	1,40 euroa/asukas
— opetustuntikohtainen valtionosuus	67,25 euroa/opetustunti
Aamu- ja iltapäivätoiminta	21,37 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (3,9 %)	72 423
Tasauserien ja valtionosuuskompensaatioiden muutos	-7 377
Kuntien yhdistymiseen liittyvän valtionosuuskompensaation toimeenpano	-3 219
Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaustuntien lisääminen	1 178
Esiopetuksen oppilasmäärän muutos	2 373
Perusopetuksen oppilasmäärän muutos	-26 145
Lukiokoulutuksen opiskelijamäärän muutos	-12 888
Taiteen perusopetuksen asukasmäärän muutos	10
Taiteen perusopetuksen opetustuntimäärän muutos	890
Perusopetuksen opetusryhmien pienentäminen	16 000
Perusopetuksen laadun kehittäminen	-1 000
Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen laajentaminen (josta 3 000 000 euroa siirtona momentilta 32.30.51, nuorten matalapalkkatuki)	9 500
Muiden avustusten muutokset	-890
Siirto momentille 29.10.51	-200
Muut muutokset	134
Yhteensä	50 789

2009 talousarvio	2 015 568 000
2008 talousarvio	1 964 779 000
2007 tilinpäätös	1 805 018 414

34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 55 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää perusopetuksen, lukiokoulutuksen, taiteen perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten perustamishankkeiden valtionosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2009 saa myöntää valtionosuutta yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 2009 kustannustasossa yhteensä enintään 41 000 000 euroa. Valtionosuuksista enintään 15 500 000 euroa saa myöntää toteutusaikaisena.

2) Vuonna 2009 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 2010 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 2009 tammikuun kustannustasossa on yhteensä enintään 55 000 000 euroa.

Selvitysosa: Myönnettävillä valtionosuuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata tilat 6 000 oppilaalle.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vuonna 2009 myönnettävät valtionosuudet	
— yleissivistävä koulutus	12 900 000
Vuosina 1999—2008 myönnetyt valtionosuudet	
— yleissivistävä koulutus	36 100 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	5 400 000
— yksityinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	1 300 000
Yhteensä	55 700 000

Myönnetyistä valtionosuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa)

	2010	2011	2012	2013—
Ennen vuotta 2009 myönnetyt valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	34,5	30,8	26,3	51,3
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	6,2	4,3	3,1	1,6
Vuonna 2009 myönnettävät valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	4,1	4,0	4,9	20,9
Yhteensä	44,8	39,1	34,3	73,8

2009 talousarvio	55 700 000
2008 talousarvio	57 400 000
2007 tilinpäätös	47 700 000

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 721 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kerhokeskus - koulutyön tuki ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, eräiden vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lukiolaisten tiedeolympialaisten tukeminen (siirto momentilta 29.10.30)	200
Kertamenon poistuminen	-100
Yhteensä	100

2009 talousarvio	721 000
2008 talousarvio	621 000
2007 tilinpäätös	521 000

20. Ammatillinen koulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen päämääränä on vahvistaa työelämän ja yhteiskunnan hyvinvointia ja kilpailukykyä kansainvälistyvässä toimintaympäristössä kohottamalla väestön ammatillista osaamista sekä tukemalla työelämälähtöistä innovaatiotoimintaa. Keskeisiä tavoitteita ovat koulutuksen laadun, työelämävastaavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen sekä ammatillisen osaamisen ja ammattitaidon arvostuksen lisääminen. Osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen edellyttää samanaikaisesti sekä nuorten koulutukseen pääsyn ja joustavien koulutusväylien turvaamista että aikuisväestön koulutusmahdollisuuksien lisäämistä.

Pääluokan selvitysosassa on asetettu tavoitteeksi, että perusopetuksen vuonna 2009 päättävistä 41,5 % sijoittuu samana vuonna ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja 3 % ammatillisen koulutuksen yhteydessä järjestettäviin valmistaviin koulutuksiin[1)].

Pääluokan selvitysosassa on asetettu tavoitteeksi, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymis- ja jatko-opintoihin sijoittumisaste on 77,5 % vuonna 2009.

Ammattiopistostrategialla pyritään riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan muodostamiseen ammatillisen koulutuksen järjestämiselle alueilla ja eri alojen koulutuksessa sekä koulutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden lisäämiseen. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä vahvistetaan muodostamalla koulutuksen järjestäjistä etupäässä alueellisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja, joiden toiminta kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen palvelut, kehittämistoiminnot ja opetusyksiköt. Pitkälle erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toiminta turvataan. Toimeenpanossa sovitetaan yhteen ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen kehittämispolitiikan tavoitteet. Ammattiopistojen muodostumista edistetään opetusministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä vuorovaikutteisella hankkeella.

---

1) Valmistavia koulutuksia ovat vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, talouskouluopetus sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava kokeilukoulutus (ammattistartti).

Ammatillisen erityisopetuksen järjestämistä ja työnjakoa selvitetään osana ammattiopistostrategian mukaista rakenteellista kehittämistä. Valtion ammatilliset erityisoppilaitokset siirretään osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä.

Ammatillisia tutkintoja kehitetään osaamiseen ja työelämän toimintakokonaisuuksiin perustuvina ja siten, että tutkintoja on mahdollista suorittaa myös kohdennetumpaa ammattipätevyyttä tuottava osa kerrallaan.

Ammattiosaamisen näytöillä parannetaan ammatillisen koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tehostetaan opiskelijoiden siirtymistä työelämään. Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönottovaihe saadaan päätökseen vuonna 2009. Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönotosta aiheutuvat lisäkustannukset otetaan huomioon yksikköhintojen keskimääräisiä euromääriä vahvistettaessa toiminnan laadun ja laajuuden arvioituina muutoksina.

Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden parantamiseen tähdätään myös tuloksellisuusrahoituksella palkitsemalla koulutuksen järjestäjiä tutkinnon suorittaneiden työllistymisestä ja korkeaasteen jatko-opintoihin sijoittumisesta osana laskennallista rahoitusjärjestelmää.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillisen koulutusjärjestelmän tehostaminen on välttämätöntä. Koulutuksen tuottamaan osaamiseen kohdistuvat vaatimukset kasvavat samanaikaisesti kun uusien opiskelijoiden yksilölliset erot ovat yhä suurempia. Tämä lisää joustavien opintopolkujen ja monimuotoisten tukitoimenpiteiden tarvetta.

Pääluokan selvitysosassa on asetettu tavoitteeksi, että tutkintoon johtavan ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisaste laskee 8 prosenttiin vuonna 2009.

Ammatillisen perustutkinnon läpäisyastetta pyritään nostamaan 59 %:iin vuonna 2009, kun se on ollut noin 57 % vuosina 2003—2005[1)].

Koulutukseen hakemista ja valintaa tehostetaan laajentamalla vuonna 2008 käyttöön otettu ammatillisen ja lukiokoulutuksen sähköinen haku- ja koulutustietojärjestelmä asteittain yhteishaun ulkopuoliseen toisen asteen koulutukseen. Toiminnan säätely- ja ohjausprosesseja tehostetaan kehittämällä sähköistä asiointia ja tietopohjaa.

Vuonna 2006 käynnistettyä ammattistarttikokeilua jatketaan ja sen volyymia laajennetaan. Kokeiluissa kehitetään uusia toimintamalleja ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen, pääsyn ja tutkinnon loppuun suorittamisen tukemiseksi.

Laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeissa kehitetään uusia työpaikalla tapahtuvan opiskelun toimintamalleja ja kannusteita työnantajien laajemmalle osallistumiselle työpaikalla tapahtuvan opiskelun järjestämiseen.

Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuuden parantamiseen pyritään palkitsemalla koulutuksen järjestäjiä keskeyttämisen vähenemisestä ja läpäisyn paranemisesta osana laskennallista rahoitusjärjestelmää.

Toiminnan laajuus

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa lisätään ja lisäys suunnataan alueellisen työvoimatarpeen mukaan ja kasvukeskuksiin. Ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta mitoitetaan siten, että koko perusopetuksen päättävälle ikäluokalle voidaan tarjota mahdollisuus lukio- tai ammatillisiin opintoihin. Tämän lisäksi otetaan huomioon lukiosta ammatilliseen koulutukseen siirtyvät, ilman ammatillista koulutusta jääneet nuoret sekä työelämästä tai muutoin koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tulevat erityisesti ilman ammatillista koulutusta olevat aikuiset.

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Läpäisyaste tarkoittaa tässä kolme vuotta tilastointivuotta aikaisemman kalenterivuoden uusista opiskelijoista niiden osuutta, jotka ovat suorittaneet ammatillisen perustutkinnon enintään kolmessa vuodessa koulutuksen aloittamisesta. Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan/valmistavan koulutuksen uusien opiskelijoiden ja tutkintojen määrät oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa[1)]

	2004 toteutuma	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2009 arvio
Peruskoulutus yhteensä				
— uudet opiskelijat	53 807	54 702	55 235	58 700
— tutkinnot	34 057	34 038	33 981	36 800
1. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus				
— uudet opiskelijat	47 860	47 526	48 118	50 600
— tutkinnot	30 102	30 393	30 225	32 600
2. Näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon valmistava koulutus				
— uudet opiskelijat	5 947	7 176	7 117	8 100
— tutkinnot	3 955	3 645	3 756	4 200

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Vain opetushallinnon alainen koulutus. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa 29.30.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärät[1)]

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Peruskoulutus yhteensä	133 331	135 405	137 122	138 915	141 660
— josta erityisopetus	15 209	16 201	17 030	17 800	18 500
1. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	120 268	122 311	123 832	125 115	127 060
1.1. Perustutkintoon johtava koulutus	116 569	118 141	119 015	120 115	121 760
1.2. Peruskoulutukseen valmistavat koulutukset yhteensä[2)]	3 699	4 170	4 817	5 000	5 300
— josta ammattistarttikokeilu (alkoi 1.8.2006)	-	250	702	1 000	1 300
2. Näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon valmistava koulutus	13 063	13 094	13 290	13 800	14 600

[1)] Lähde: valtionosuusjärjestelmä (keskimääräinen vuosiopiskelijamäärä on kevään ja syksyn tilastointipäivien aritmeettinen keskiarvo). Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa 29.30.

[2)] Sisältää vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen, talouskouluopetuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan kokeilukoulutuksen (ammattistartin).

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien lukumäärät ja opiskelijamäärät omistajatyypin mukaan[1)]

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio/ toteutuma[2)]	2009 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	177	175	169	167	156
— opiskelijamäärä	133 331	135 405	137 122	138 915	141 660
Kuntajärjestäjät	28	26	23	22	19
— opiskelijamäärä	28 614	27 111	26 739	25 770	27 440
Kuntayhtymäjärjestäjät	56	57	55	54	46
— opiskelijamäärä	86 179	89 412	91 887	94 170	94 660

Yksityiset järjestäjät[3)]	92	91	90	90	90
— opiskelijamäärä	17 526	17 879	17 495	17 970	19 420
Valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1	1
— opiskelijamäärä	1 012	1 003	1 001	1 005	140

[1)] Lähde: valtionosuusjärjestelmä. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa 29.30. Järjestäjien lukumäärä on vuoden alun tilanne. Järjestämislupasäätelyssä ja tilastoinnissa käytetään vuosiopiskelijamääränä kevään ja syksyn tilastointipäivien aritmeettista keskiarvoa. Rahoituksessa ja talousarvion momenttikohtaisessa laskennassa käytetään painotettua (7/5) keskiarvoa. Tämän taulukon vuosiopiskelijamäärät ovat aritmeettisia keskiarvoja. Painotetut vuosiopiskelijamäärät olivat kunta- ja kuntayhtymäjärjestäjien ammatillisessa koulutuksessa yhteensä 114 212 vuonna 2005, 115 899 vuonna 2006 ja 118 082 vuonna 2007 sekä yksityisten koulutuksen järjestäjien koulutuksessa 17 441 vuonna 2005, 17 812 vuonna 2006 ja 17 428 vuonna 2007. Vastaavat arviot ovat kunta- ja kuntayhtymäjärjestäjien osalta 119 330 vuonna 2008 ja 121 340 vuonna 2009 sekä yksityisten koulutuksen järjestäjien osalta 17 850 vuonna 2008 ja 19 270 vuonna 2009.

[2)] Järjestäjien lukumäärätiedot ovat toteutumia ja opiskelijamäärätiedot arvioita.

[3)] Sisältää Ilmailulaitos Finavian järjestämän koulutuksen.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden jäsentyminen eri osa-alueisiin ilmenee seuraavasta taulukosta. Ammatillista koulutusta rahoitetaan tämän luvun lisäksi myös luvun 29.30 momenteilta, jonka vuoksi taulukossa mainitaan asianomaisessa yhteydessä se talousarvion luku, johon osa-alueen määräraha sisältyy.

Ammatillinen koulutus

Peruskoulutus				Lisäkoulutus			
Oppilaitosmuotoinen koulutus		Oppisopimuskoulutus		Oppilaitosmuotoinen koulutus		Oppisopimuskoulutus	
Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus[1)]	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	Tutkintotavoitteinen koulutus	Tutkintoon johtamaton koulutus	Tutkintotavoitteinen koulutus	Tutkintoon johtamaton koulutus
luku 29.20	**luku 29.20**	**luku 29.30**	**luku 29.30**	**luku 29.30**	**luku 29.30**	**luku 29.30**	**luku 29.30**

[1)] Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus jakaantuu perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja valmistaviin koulutuksiin. Valmistavia koulutuksia ovat vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus, talouskouluopetus sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava kokeilukoulutus (ammattistartti).

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 8 425 000 euroa.

Selvitysosa: Valtion ammatilliset erityisoppilaitokset (Alavuden erityisammattikoulu, Arlainstituutti, Aura-instituutti, Kuhankosken erityisammattikoulu ja Perttulan erityisammattikoulu) siirretään 1.1.2009 lukien osaksi yksityisiä erityisopetuksen järjestäjiä.

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöonnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta. Tavoitteena on, että vuonna 2009 Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus kouluttaa 2 700 henkilöä. Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen Upinniemen palokoulutuskeskus antaa palokoulutusta, joka on edellytyksenä merenkulkijoilta vaadittavien pätevyyksien saamiseksi ja ylläpitämiseksi. Vuosittain koulutukseen otetaan yli 1 100 henkilöä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on antaa koulutusta lähinnä saamelaisalueen tarpeita varten, säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria sekä poro- ja muita luontaiselinkeinoja sekä edistää saamenkielen

oppimateriaalin tuottamista. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa. Vuonna 2009 koulutuskeskuksen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä on noin 140 ja ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosimäärä noin 30.

Henkilötyövuodet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Ammatilliset erityisoppilaitokset	491,6	491	-
Saamelaisalueen koulutuskeskus	72,7	73	73
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	26,4	27	27
Yhteensä	590,7	591	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	35 503	36 734	9 925
Bruttotulot	3 106	2 300	1 500
Nettomenot	32 397	34 434	8 425
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 621		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 525		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 4 000 euroa)	1 022
Tuottavuustoimet (-0,6 htv)	-26
Muut muutokset	-27
Siirto momenteille 29.20.30 ja 29.30.31, valtion erityisoppilaitosten siirtyminen osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä	-26 978
Yhteensä	-26 009

2009 talousarvio	8 425 000
2008 II lisätalousarvio	722 000
2008 talousarvio	34 434 000
2007 tilinpäätös	32 301 000

20. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työssäoppimisen ja muun työpaikalla tapahtuvan oppimisen rahoittamisesta ja koulutuksen kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

2009 talousarvio	3 026 000
2008 talousarvio	3 026 000
2007 tilinpäätös	3 026 000

21. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 434 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen

2) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen ja

3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2009 talousarvio	1 434 000
2008 talousarvio	1 434 000
2007 tilinpäätös	1 899 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomäärä-raha)

Momentille myönnetään 624 809 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden avustusten maksamiseen

2) enintään 6 072 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n 1 momentin ja opetusministeriön määräämin perustein 42 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen sekä avustuksina ammatillisen koulutuksen yhteisiin tehtäviin ja laatupalkintoihin sekä Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen

3) enintään 4 000 000 euroa avustuksina ammattistarttikokeiluihin ja laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeisiin

4) enintään 851 000 euroa avustuksina valtion erityisoppilaitosten siirrosta yksityisille koulutuksen järjestäjille aiheutuviin menoihin ja

5) enintään 961 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Laskennalliset kustannukset (opiskelijat * yksikköhinta)	1 460 428 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus (122 212 * 9 558,38 €)	1 168 151 000
— yksityinen ammatillinen koulutus (19 398 * 15 067,36 €, sis. alv.)	292 277 000
Kuntien rahoitusosuus	-850 503 000
Arvonlisäverojen takaisin maksamisesta aiheutuvan lisärasituksen kompensointi (635/1998, muut. 238/2007)	3 000 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	4 072 000
Ammatillisen koulutuksen yhteiset tehtävät ja laatupalkinnot sekä Örebro (enintään)	2 000 000
Ammattistarttikokeilut ja laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeet (enintään)	4 000 000
Valtion erityisoppilaitosten siirto yksityisille koulutuksen järjestäjille (enintään)	851 000
Oppimisympäristöjen kehittäminen ja monipuolistaminen (enintään)	961 000
Yhteensä	624 809 000

Valtion ammatilliset erityisoppilaitokset siirtyvät osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä, mikä korottaa ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa noin 158 euroa opiskelijaa kohden vuodesta 2009 lukien.

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää kuntien osuutena valtion ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan koulutuksen kustannuksiin 829 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (3,9 %)	21 614
Opiskelijamäärän muutos (siirto momentilta 32.30.51, nuorten matalapalkkatuki), ei sisällä erityisopiskelijoiden siirtoa momentilta 29.20.01	12 300
Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönotto	700
Hakemuksesta tapahtuva yksikköhinnan korotus arvonlisäveroseuraamusten vuoksi (rahoituslain 635/1998 23 a §:n 2 mom)	3 000
Kuntien yhdistymiseen liityvän valtionosuuskompensaation toimeenpano	-1 020
Kertamenon poistuminen	-74
Siirto momentilta 29.20.01, valtion erityisoppilaitosten siirtyminen osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä	26 678
Muut muutokset	265
Yhteensä	63 463

2009 talousarvio	624 809 000
2008 II lisätalousarvio	-32 000
2008 talousarvio	561 346 000
2007 tilinpäätös	526 434 265

30. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Aikuiskoulutusta järjestetään noin 800 julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa. Erityyppiseen aikuiskoulutukseen osallistuu vuosittain lähes 1,7 milj. henkilöä. Tämän luvun momenteilta rahoitetaan ammatillista lisäkoulutusta, oppisopimuskoulutusta, vapaata sivistystyötä, sivistys- ja neuvontajärjestöjä, opetustoimen henkilöstökoulutusta sekä aikuiskoulutuksen kehittämistä. Aikuiskoulutuksen voimavaroja sisältyy opetusministeriön talousarviossa lisäksi lukujen 29.10, 29.20, 29.40, 29.50 ja 29.90 määrärahoihin jäljempänä tässä luvussa esitettävän taulukon mukaisesti. Valmistellaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, jossa selkiytetään koulutuksen hallinto, tarjonta, rahoitus ja etuudet. Uudistus kattaa ammatillisen aikuiskoulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetusministeriön hallinnonalan aikuiskoulutusta kehitetään niin, että omaehtoinen aikuiskoulutus, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja henkilöstökoulutus muodostavat toimivan kokonaisuuden. Opetushallinnon vastuulla ovat kaikille avoimen aikuiskoulutuksen perustarjonnan ja sen järjestäjien toimintaedellytysten turvaaminen, tutkintojärjestelmät ja opetuksen tunnustamisjärjestelyt, opetushenkilöstön ammattitaito, laadunvarmistus ja arviointi sekä yhdessä työhallinnon kanssa aikuiskoulutuksen tasa-arvon ja aliedustettujen ryhmien koulutusmahdollisuuksien sekä elinikäisen oppimisen edistäminen. Aikuiskoulutuksen saavutettavuuden, laadun ja vaikuttavuuden turvaaminen edellyttää laajaa yhteistyötä ministeriöiden, työelämän järjestöjen sekä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa.

Opetusministeriön hallinnonalan omaehtoisen aikuiskoulutuksen yleistavoitteena on

— lisätä työikäisen väestön osallistumista osaamista ylläpitävään ja ammatillista liikkuvuutta parantavaan koulutukseen kilpailukyvyn ja työllisyyden turvaamiseksi

— aktivoida kaikille avoimen koulutustarjonnan ja verkko-opetuksen laajentamista ja kehittämistä koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi

— parantaa aikuisväestön elinikäisen oppimisen edellytyksiä yhteiskunnallisen tasa-arvon ja kansalaisten sivistysmahdollisuuksien turvaamiseksi sekä

— kehittää aikuiskoulutuksen laatua, alueellista vaikuttavuutta ja ohjausta kaikilla koulutustasoilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työikäisen väestön osaaminen ja koulutustason kohottaminen. Tavoitteena on, että vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä kasvaa 60 prosenttiin vuoteen 2012 mennessä. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kehittämistavoitteina ovat riittävän työelämän kysyntää ja työikäisen väestön tarpeita vastaavan koulutustarjonnan turvaaminen, opitun tunnustamisen ja hyväksi lukemisen tehostaminen tutkintotavoitteisessa aikuiskoulutuksessa sekä työvoiman kehittymistä tukevan oppilaitosten palvelutoiminnan vahvistaminen. Korkeakoulututkinnon suorittaneen aikuisväestön mahdollisuuksia uudistaa osaamistaan parannetaan lisäämällä ylempien ammattikorkeakoulututkintojen ja korkeakoulujen järjestämien ammatillisten erikoistumisopintojen tarjontaa sekä kehittämällä alempaan korkeakoulututkintoon

johtavia, työelämän tarpeisiin vastaavia koulutusreittejä avoimeen yliopisto-opetukseen. Aikuiskoulutuksen tehtävät ja erityispiirteet otetaan huomioon korkeakoulujen rakenteellisessa kehittämisessä sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kokoamishankkeessa. Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistetään aikuiskoulutuksella hallituksen työperäistä maahanmuuttoa koskevan toimenpideohjelman tavoitteiden mukaisesti. Kansallisen metsäohjelman 2015 toimeenpanoa varten lisätään ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahoja 2 milj. eurolla, jolla oppilaitosmuotoisen lisäkoulutuksen tarjontaa lisätään 25 opiskelijatyövuodella ja oppisopimusmuotoisen lisäkoulutuksen tarjontaa 100 opiskelijapaikalla. Lisäksi metsäohjelman toimeenpanon edistämiseksi lisätään myös harkinnanvaraisia avustuksia koulutuksen työelämäyhteistyön tehostamiseksi sekä metsäkoneen ja puutavara-auton kuljettajien koulutuksesta aiheutuvien erityiskustannusten hoitamiseksi.

Avoimet oppimismahdollisuudet. Vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota sekä aktiivista kansalaisuutta kannustavan aikuiskoulutuksen järjestäjinä. Koulutusta suunnataan erityisesti maahanmuuttajille, senioriväestölle ja muille aikuiskoulutuksessa aliedustetuille kansalaisryhmille. Valmistellaan vapaan sivistystyön kehittämisohjelma vuosille 2008—2012 ja käynnistetään sen pohjalta vapaan sivistystyön tehtävien, toimintaedellytysten ja rakenteellisen kehittämisen kannalta tarvittavat rahoitusjärjestelmän, lainsäädännön ja ohjausjärjestelmän uudistukset. Aikuislukion aineopiskelun tarjontaa suunnataan erityisesti maahanmuuttajien kielikoulutukseen sekä aikuisväestön osaamisen ja jatko-opintokelpoisuuden tarpeisiin. Lukion aineopintojen rahoitusperusteet selkiytetään. Vakiinnutetaan ulkosuomalaisten sivistyspalvelujen tarjonta Aurinkorannikolla. Verkko-opetuksen tarjontaa lisätään kaikilla koulutusasteilla. Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tarjontaa monipuolistetaan ja pääosa siitä suunnataan muille kuin ammattikorkeakoulujen omille opiskelijoille. Avoimen yliopisto-opetuksen saavutettavuutta parannetaan yhteistyössä vapaan sivistystyön järjestäjäverkon kanssa. Neuvontajärjestöjen toimintaa tuetaan aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnan eheyttä tukevien tehtävien hoitamisessa. Noste-ohjelmassa syntyneet hyvät käytännöt levitetään koko aikuiskoulutuksen ja työelämän toimintatavoiksi.

Aikuisopiskelun ja elinikäisen oppimisen edellytysten parantaminen. Jatketaan valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen uudistustyötä hallitusohjelman tavoitteet huomioon ottaen. Aikuisopiskelun tieto- ja neuvontapalveluja ja ohjausta uudistetaan opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisen toimenpideohjelman mukaisesti vuosina 2008—2012. Tavoitteena on, että työikäiselle väestölle voidaan tarjota koko koulutustarjonnan kattavat asiakaslähtöiset tieto- ja neuvontapalvelut ja että kaikki aikuiskoulutusta järjestävät oppilaitokset ja korkeakoulut tarjoavat aikuisopiskeluun soveltuvia ohjauspalveluja vuoteen 2010 mennessä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa jatketaan vuonna 2006 käynnistettyä valtionavustuksina rahoitettavaa opintosetelin sovellusta erityistä tukea tarvitsevien osallistujaryhmien opintomaksujen alentamiseksi tai poistamiseksi. Keskeisiä kohderyhmiä ovat maahanmuuttajat ja senioriväestö.

Aikuiskoulutuksen laatu, vaikuttavuus ja ohjaus. Aikuiskoulutuksen laatu varmistetaan eri tavoin hankitun osaamisen osoittavilla tutkintojärjestelmillä ja valtakunnallisilla arvioinneilla sekä osallistumalla OECD:n ja EU:n tutkimuksiin ja selvityksiin. Näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen koulutuksen laatua seurataan sähköisellä opiskelijapalautejärjestelmällä. Näyttötutkintojärjestelmää ja vapaan sivistystyön vaikuttavuutta koskevien arviointien tulokset otetaan huomioon aikuiskoulutuksen ohjausta ja rahoitusperusteita kehitettäessä. Laaditaan ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmää koskevat selvitykset niin, että näyttötutkintojen suorittamista kannustava tulosrahoitus voidaan ottaa käyttöön vuodesta 2010 lähtien.

Omaehtoisen aikuiskoulutuksen opiskelijamäärä ja suoritetut tutkinnot koulutusmuodoittain opetushallinnon alaisessa aikuiskoulutuksessa

Koulutusmuoto	2006 toteutuma	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
Aikuisten perusopetus				
tutkinto-opiskelijat	850	850	850	850
Aikuisten lukiokoulutus				
tutkinto-opiskelijat	7 588	7 500	7 000	7 000
aineopiskelijat	14 892	15 000	15 300	15 400
Ammatillinen peruskoulutus				
näyttöön valmistava koulutus, opiskelijat	13 094	13 290	13 800	14 500
aikuisille suunnattu opetussuunnitelmaan perustuva koulutus, opiskelijat	2 400	2 000	1 700	1 500
oppisopimuskoulutus, opiskelijat	14 500	18 100	16 600	15 050
suoritetut tutkinnot	6 840	7 600	8 000	8 200
Ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus				
näyttöön valmistava koulutus, opiskelijat[1)]	24 100	25 000	26 000	28 000
oppisopimuskoulutus, opiskelijat	22 085	22 204	23 420	23 000
suoritetut tutkinnot	13 000	15 000	16 000	16 000
Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus				
amk-tutkinto, opiskelijat	18 000	18 000	18 000	18 000
ylempi amk-tutkinto, opiskelijat	1 050	2 100	2 600	3 200
ammatilliset erikoistumisopinnot, opiskelijat	7 800	7 800	7 800	7 800
avoin ammattikorkeakoulu, opiskelijat	12 400	13 000	13 500	13 500
suoritetut amk-tutkinnot	4 300	4 400	4 400	4 400
suoritetut ylemmät amk-tutkinnot	180	150	850	850
Yliopistojen aikuiskoulutus				
erilliset maisteriohjelmat ja muuntokoulutus, opiskelijat	6 100	6 100	6 100	6 100
täydennyskoulutus, opiskelijat	95 000	95 000	95 000	95 000
avoin yliopisto, opiskelijat	89 000	89 000	89 000	89 000
Vapaan sivistystyön oppilaitokset[2)]				
kansalaisopistot, opiskelijat	622 000	630 000	630 000	630 000
kansanopistot, opiskelijat	112 000	112 000	112 000	112 000
kesäyliopistot, opiskelijat	35 400	36 000	36 000	36 000
opintokeskukset, opiskelijat	192 200	193 000	192 000	192 000
liikunnan koulutuskeskukset, opiskelijat	79 300	80 000	80 000	82 600

[1)] Luvut kuvaavat tutkintotavoitteisen lisäkoulutuksen opiskelijoiden määrää - eivät valtionosuuden perusteena olevaa laskennallista opiskelijatyövuosien määrää.

[2)] Vapaan sivistystyön oppilaitosten opiskelijamäärän toteutumatieto on vuodelta 2007.

Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla (euroa)

		2008 talousarvio	2009 esitys
29.10	Yleissivistävä koulutus		
	30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin		
	— perusopetuksen aikuisopiskelijat (arvio)	1 329 000	1 387 000
	— lukion aikuisopiskelijat (arvio)	10 016 000	10 339 000

29.20	Ammatillinen koulutus		
	01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot		
	— ammatillinen lisäkoulutus (arvio)	600 000	-
	30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin		
	— näyttötutkintona suoritettava ammatilliseen perustutkintoon valmentava koulutus (arvio)	53 614 000	61 742 000
	— aikuisille suunnattu opetussuunnitelmaan perustuva koulutus (arvio)	6 853 000	6 387 000
29.30	Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö		
	— aikuiskoulutuksen kehittäminen, opetushenkilöstön koulutus ja tukitoimet	16 963 000	18 213 000
	— avoin ammattikorkeakouluopetus	3 500 000	3 750 000
	— yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittäminen ja täydennyskoulutuksen tuotekehitystyö	3 050 000	3 500 000
	— valtionosuus ammatilliseen lisäkoulutukseen ja ammatillisille erikoisoppilaitoksille	145 419 000	155 145 000
	— valtionosuus oppisopimuskoulutukseen	128 756 000	127 402 000
	— valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitoksille ja järjestöille	161 647 000	167 155 000
29.40	Ammattikorkeakouluopetus		
	30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin		
	— aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus	53 323 000	55 355 000
	— erikoistumisopinnot	9 243 000	9 595 000
	— ylempi amk-tutkinto	7 702 000	9 841 000
29.50	Yliopisto-opetus ja -tutkimus[1)]		
	01. Yliopistojen toimintamenot		
	— avoin yliopisto-opetus	13 000 000	13 000 000
	— täydennyskoulutuksen hintojen alentaminen (enintään)	1 065 000	540 000
29.90	Liikuntatoimi		
	50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen		
	— liikunnan koulutuskeskukset	15 821 000	16 306 000
	52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	2 753 000	3 331 000
Yhteensä		634 654 000	662 988 000

[1)] Taulukko ei sisällä yliopiston perustutkintoa opiskelevia aikuisia (yli 25-vuotiaana aloittaneita), joita oli noin 26 % aloittaneista ja joista aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 165 milj. euroa v. 2009.

20. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 359 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetustoimen henkilöstön henkilöstö- ja lisäkoulutukseen

2) enintään 300 000 euroa Opetusalan koulutuskeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen

3) ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämiseen sekä virallisten kääntäjien koulutuksen ja tutkintojen kehittämiseen

4) lähialueyhteistyöhön ja muuhun Venäjä-yhteistyöhön sekä erityisryhmien koulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin ja

5) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Opetustoimen henkilöstökoulutus	
Yleissivistävään koulutukseen liittyvä henkilöstökoulutus	4 200 000
Ammatilliseen koulutukseen liittyvä henkilöstökoulutus	2 000 000
Aikuiskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön liittyvä henkilöstökoulutus	1 150 000
Läänien toteuttama henkilöstön täydennyskoulutus	475 000
Koko opetustoimen henkilöstöä koskeva täydennyskoulutus	3 050 000
Opekon toiminnan tukirahoitus (enintään)	300 000
Opetustoimen henkilöstökoulutuksen neuvottelukunnan kustannukset ja seurannan kehittäminen	178 000
Maahanmuuttajataustaisen opetushenkilökunnan Specima-koulutus	1 000 000
Yhteensä	**12 353 000**
2. Ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	
Ammattitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	1 682 000
Näyttötutkintojen sähköisen palautejärjestelmän (AIPAL) ylläpitäminen ja kehittäminen	150 000
Kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	235 000
Virallisten kääntäjien tutkintojärjestelmän kehittäminen	103 000
Yhteensä	**2 170 000**
3. Lähialueyhteistyö ja erityisryhmien koulutus	
Lähialueyhteistyö ja muu Venäjä-yhteistyö	500 000
Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetus	336 000
Yhteensä	**836 000**
Kaikki yhteensä	**15 359 000**

Valtion rahoittamaan opetustoimen lyhyt- ja pitempikestoiseen perus- ja toisen asteen sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön henkilöstökoulutukseen osallistuu yhteensä noin 22 500 henkilöä vuonna 2009.

Opetusalan koulutuskeskuksesta annetun lain (1259/1997) mukaisesti koulutuskeskus keskittyy erityisesti opetusalan kehittämisen ja uudistusten edellyttämään opettajien ja muun henkilöstön koulutukseen. Maksulliseen palvelutoimintaan arvioidaan käytettävän 60 henkilötyövuotta. Tavoitteena on järjestää koulutusta noin 11 000 opetushenkilöstöön kuuluvalle vuonna 2009. Opetusalan koulutuskeskuksen tukemisesta luovutaan asteittain ja toiminta yhtiöitetään vuoteen 2011 mennessä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Maahanmuuttajataustaisen opetushenkilökunnan Specima-hanke (siirto momentilta 32.30.51, nuorten matalapalkkatuki)	1 000
Näyttötutkintojen sähköisen palautejärjestelmän (AIPAL) ylläpito ja kehittäminen (siirto momentilta 29.30.31)	150
Yhteensä	1 150

2009 talousarvio	15 359 000
2008 talousarvio	14 209 000
2007 tilinpäätös	14 428 000

21. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 104 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyviin ja muihin aikuiskoulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeisiin, josta 3 500 000 euroa yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittämiseen sekä pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen tuotekehitystyöhön ja 3 750 000 euroa avoimen ammattikorkeakoulun toteutukseen sekä 100 000 euroa maahanmuuttajien kielikoulutuksen kehittämiseen

2) muista kuin rakennerahastoista rahoitettavista EU:n tutkimus- ja koulutushankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen sekä

3) enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien uudistusten jatkovalmisteluun, elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja aikuisopiskeluun osallistumista edistäviin hankkeisiin, aikuiskoulutuksen arvioinnin ja seurannan tehostamiseen, aikuisopiskelua tukevien tiedotus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen ja avoimen korkeakoulun kehittämiseen, maahanmuuttajien kielikoulutuksen ja muun aikuiskoulutustarjonnan monipuolistamiseen, aikuisille soveltuvien tutkintojen sekä verkko-opetuksen kehittämiseen sekä muihin aikuiskoulutuksen valtakunnallisiin ja kansainvälisiin kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Täydennyskoulutuksen kehittäminen (siirto momentilta 29.50.01)	500
Avoimen ammattikorkeakoulun toiminnan tukeminen	300
Yhteensä	800

2009 talousarvio	10 104 000
2008 talousarvio	9 304 000
2007 tilinpäätös	2 927 000

30. Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 157 369 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu nimiselle oppilaitokselle ja

2) enintään 4 640 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisiin erityisavustuksiin ja ylimääräisiin avustuksiin kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	2 028 620	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	294 530	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten opintokerhotoimintaan	255 000	opintokerhotunti
Valtionosuus opintokeskusten muuhun opintotoimintaan	172 940	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	54 436	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista enintään 4 700 opiskelijaviikkoa suunnataan Snellman-korkeakoulu nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Tunti- tai opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	87 268 000	2 150 000	89 418 000
Kansanopistot	48 772 000	1 831 000	50 603 000
Opintokeskukset	12 113 000	273 000	12 386 000
Kesäyliopistot	4 576 000	386 000	4 962 000
Yhteensä	152 729 000	4 640 000	157 369 000

Valtionavustuksia käytetään koulutuksen kehittämishankkeisiin, mukaan lukien tietoyhteiskuntahankkeet sekä koulutuksen suuntaamiseen maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutukseen, kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisääviin opintoihin ja aikuiskoulutuksessa aliedustettujen uusien osallistujaryhmien rekrytoinnin kehittämiseen sekä opintosetelityyppiseen rahoitukseen. Valtionavustuksia voidaan lisäksi käyttää koulutukseen suuntaamiseen terveyttä edistäviin opintoihin opintokeskuksissa, koulutuksen suuntaamiseen avoimen yliopiston opintoihin valmentavaan koulutukseen kesäyliopistoissa sekä kansalaisopistojen laatupalkintoon.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	75,19 euroa/ opetustunti
Kansanopistot	271,65 euroa/ opiskelijaviikko
Opintokeskukset	
— opintokerhotoiminta	4 euroa/opintokerhotunti
— muu kuin opintokerhotoiminta	98,68 euroa/ opetustunti
Kesäyliopistot	141,33 euroa/ opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (3,9 %)	5 708
Kansalaisopistojen toiminnan laajuuden muutos (siirto momentille 29.30.53)	-358
Kertameno	-200
Yhteensä	5 150

2009 talousarvio	157 369 000
2008 talousarvio	152 219 000
2007 tilinpäätös	142 770 163

31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 135 461 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen ja

2) enintään 6 850 000 euroa työelämän palvelutoiminnan ja koulutuksen laadun kehittämiseen, näyttötutkintojen koe- ja materiaalipalveluihin sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin loppusuorituksiin ja oikaisuihin.

Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijatyövuosia on enintään 15 665. Opiskelijatyövuosikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Tavoitteena on, että tutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen aloittaa vuonna 2009 noin 16 000 henkilöä ja opiskelijamäärä on noin 28 000. Heistä noin 80 % suorittaa näyttötutkinnossa ammatillisen tutkinnon tai sen osan vuoteen 2011 mennessä.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Valtionosuus käyttökustannuksiin	128 611 000
2. Valtionavustus työelämän palvelutoiminnan ja koulutuksen laadun kehittämiseen, näyttötutkintojen koe- ja materiaalipalveluihin sekä edellisvuosien loppusuorituksiin ja oikaisuihin (enintään)	6 850 000
Yhteensä	135 461 000

Valtionosuuden laskennassa pohjana käytettävä yksikköhinta on ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta 10 182 euroa (ei sis. alv) opiskelijatyövuotta kohden, jota porrastetaan eri hintaryhmissä. Noin 92 % lisäkoulutuksesta on omaehtoista ammatillista lisäkoulutusta. Vähintään 80 % koulutuksesta suunnataan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavaan koulutukseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (3,9 %)	4 696
Toiminnan laajuuden muutos (siirto momentilta 32.30.51, nuorten matalapalkkatuki)	3 000
Kansallisen metsäohjelman toteuttaminen	900
Siirto momentilta 29.20.01, valtion erityisoppilaitosten siirtyminen osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä	300
Siirto momentille 29.30.20	-150
Muut muutokset	241
Yhteensä	8 987

2009 talousarvio	135 461 000
2008 talousarvio	126 474 000
2007 tilinpäätös	116 103 154

32. Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 126 237 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja enintään 1 050 000 euroa valtionavustusten maksamiseen.

Oppisopimusopiskelijoiden enimmäismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 2009 on 27 200. Oppisopimuksena järjestettävän ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen yksikköhinta on 3 223,16 euroa ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen 2 327,84 euroa opiskelijaa kohden.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 11 §:n ja 19 §:n muuttamiseksi siten, että alennetaan oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen ja oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen keskihintaan sidottuja määräytymisprosentteja sekä nostetaan oppisopimuksena järjestettävän tutkintoon johtavan ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen hintaa, jotta ammatillisten erityisoppilaitosten siirto osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä ei vaikuttaisi asukaskohtaiseen kunnan rahoitusosuuteen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Peruskoulutuksen laskennalliset kustannukset (opiskelijat * yksikköhinta)	96 145 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus (11 465 * 6 312,40 €)	72 373 000
— yksityinen ammatillinen koulutus (3 580 * 6 640,64 €, sis. alv)	23 772 000
Kuntien rahoitusosuus	-55 936 000
Lisäkoulutus	
— ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus (24 195 * 3 223,16 €)	77 984 000
— muu lisäkoulutus (3 005 * 2 327,84 €)	6 994 000
— valtionavustus oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen	250 000
— valtionavustus kansallisen metsäohjelman 2015 toimeenpanoon	800 000
Yhteensä	126 237 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Yksikköhintojen muutos peruskoulutuksessa (3,9 %)	1 847
Lisäkoulutuksen opiskelijamäärän muutos	-3 801
Peruskoulutuksen yksikköhinnan alentaminen	-8 960
Kuntien yhdistymiseen liittyvän valtionosuuskompensaation toimeenpano	-66
Lisäkoulutuksen opiskelijamäärän säilyttäminen peruskoulutuksen hintoja alentamalla	3 801
Lisäkoulutuksen opiskelijamäärän lisäys kansallisen metsäohjelman 2015 toteuttamiseen	300
Lisäkoulutuksen yksikköhintojen nostaminen	5 159
Avustusten muutos (kansallisen metsäohjelman toteuttaminen)	800
Muut muutokset	94
Yhteensä	-826

2009 talousarvio	126 237 000
2008 talousarvio	127 063 000
2007 tilinpäätös	126 663 310

51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 684 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on enintään 350 830.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 739 000 euroa johtuen kustannustason muutoksesta (3,9 %).

Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 56 euroa opetustuntia kohti.

2009 talousarvio	19 684 000
2008 talousarvio	18 945 000
2007 tilinpäätös	16 948 975

52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten vapaan sivistystyön perustamishankkeiden valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2009 saa myöntää perustamishankkeisiin valtionavustusta yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

2) Vuonna 2009 saadaan edellisen lisäksi määrätä valtionavustuksen enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2010 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on vuoden 2009 tammikuun kustannustasossa yhteensä enintään 1 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vuonna 2009 myönnettävät valtionavustukset	692 000
Ennen vuotta 2009 myönnetyt valtionavustukset	308 000
Yhteensä	1 000 000

Myönnettävillä valtionavustuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata opiskelu- tai asuintilat 150 oppilaalle.

Myönnettävistä valtionavustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 308 000 euroa vuonna 2010.

2009 talousarvio	1 000 000
2008 talousarvio	1 000 000
2007 tilinpäätös	1 000 000

53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 786 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin ja

2) avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön sekä Kriittiselle korkeakoululle.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin	293 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	2 500 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 847 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön ja kansalaisvaikuttamista koskevaan toimintaan	3 000 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistystoimintaan	791 000
Ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	150 000
Järjestöjen suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön sekä muuhun kansainväliseen yhteistyöhön	100 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	105 000
Yhteensä	9 786 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 358 000 euroa siirtona momentilta 29.30.30 avustusten lisäämiseksi järjestöjen valtionavustuksiin ja ulkosuomalaisten sivistystoimintaan.

2009 talousarvio	9 786 000
2008 talousarvio	9 428 000
2007 tilinpäätös	9 578 000

40. Ammattikorkeakouluopetus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoitteena on kansainvälisesti korkeatasoinen, osaava ja laadukas korkeakouluverkosto, jossa annetaan tutkimukseen perustuvaa ja työelämän asiantuntija- ja kehittämistehtäviin tähtäävää opetusta, ja jossa tehdään tasokasta, aluekehitystä edistävää ja alueen työelämän tarpeita vastaavaa tutkimus- ja kehitystyötä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammattikorkeakoulut panostavat koulutuksen laatuun ja tasoon läpäisyn parantamiseksi ja nopeuttamiseksi tavoitteena keskeyttämisen väheneminen ja tutkintojen suorittamisiän aleneminen.

Opetusministeriö, ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjät vahvistavat ammattikorkeakoulujen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta rakenteellisen kehittämisen tavoitteiden mukaisesti luomalla suurempia ja profiloidumpia korkeakouluyksiköitä, karsimalla toiminnan päällekkäisyyksiä sekä kokoamalla alueellista toimipisteverkkoa.

Ammattikorkeakoulut vahvistavat toimintansa kansainvälistymistä ja osallistuvat aktiivisesti eurooppalaisen ja kansainvälisen korkeakouluyhteisön kehittämiseen. Verkottumisen ja hankeyhteistyön kehittämiseen panostetaan.

Ammattikorkeakoulujen keskimääräiset sopimuskaudelle 2007—2009 sovitut määrälliset tavoitteet

	2004 toteutuma	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Opinnot ja tutkinnot					
Ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen läpäisy viiden vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	58,1	58,6	61,3	-	63,5
45 opintopistettä tai enemmän lukuvuonna suorittaneet opiskelijat, % nuorten koulutuksen opiskelijoista	60,3	59,2	57,5	58,2	65,0
Virtuaaliopinnot opintopisteinä	128 000	158 300	201 400	260 100	300 000
Päätoimiset opettajat					
Yliopettajista tohtoreita tai lisensiaatteja, %	69,7	75,6	78,7	79,6	80,0
Opiskelijat					
Vain ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osuus aloittaneista nuorten koulutuksessa, %	-	15,6	15,8	-	20,0
Tutkimus- ja kehitystyö					
T&K-työn ulkopuolisen rahoituksen osuus käyttötalouden tuloista	8,1	8,9	8,7	-	10,0
Tutkimustoiminnan htv:t, % päätoimisten opettajien määrästä	21	24	26,2	-	25,0
Hankkeistettujen opinnäytetöiden osuus kaikista opinnäytetöistä	73,0	75,7	77,5	77,8	80,0

Tuottavuutta lisätään siten, että suoritettujen opintopisteiden ja tutkintojen määrä kasvaa sopimuskaudella nopeammin kuin käytettävissä oleva yksikköhintarahoitus.

Opetusministeriö tukee kansallisen korkeakoulupolitiikan ja ammattikorkeakoulujen tavoitteiden toteutumista hankerahoituksella. Hankerahoituksen osuus valtionosuusrahoituksesta on 2,6 %.

Opetusministeriö myöntää ammattikorkeakouluille tuloksellisuusrahoitusta yleisten tuloksellisuuskriteerien perusteella ja lisäksi koulutuksen laatuyksikkökriteerien ja aluekehityksen huippuyksikkökriteerien perusteella. Tuloksellisuusrahoituksen osuus valtionosuusrahoituksesta on 0,35 %. Yleisinä palkitsemiskriteereinä on viisi asiakokonaisuutta: 1) opetuksen ja opetusmenetelmien kehittyminen, 2) koulutuksen vetovoima ja opintojen eteneminen, 3) tutkimus- ja kehitystyö, 4) aluevaikuttavuus ja työelämäyhteistyö sekä 5) ammattikorkeakoulujen toiminta- ja uusiutumiskyky.

20. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakoulujen tietoyhteyksien ja -verkon rahoittamiseen, ammattikorkeakoulujen seurannan ja arvioinnin tietokannan, ammattikorkeakoulujen arviointien sekä ammattikorkeakoulujen muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen ja

2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
1. Ammattikorkeakoulujen tietoyhteydet ja -verkot (FUNET) sekä tietotekniikan ja laskennan asiantuntijapalvelut mukaan lukien AMKOTA-tietokannan ja sovelluspalvelinten ylläpito	1 640 000
2. Ammattikorkeakoulujen seurannan ja arvioinnin tietokanta (AMKOTA)	750 000
3. Ammattikorkeakoulujen arviointi	560 000
Yhteensä	2 950 000

2009 talousarvio	2 950 000
2008 talousarvio	2 950 000
2007 tilinpäätös	3 310 000

21. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 003 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakoulujen arvioinnista, ammattikorkeakoulututkimuksesta ja muista selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen

2) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen ja

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2009 talousarvio	2 003 000
2008 talousarvio	2 003 000
2007 tilinpäätös	2 068 000

30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 390 472 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakoululain (351/2003) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen

2) enintään 950 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja liikenneopettajankoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (358/2003) mukaisen liikenneopettajankoulutuksen valtionavustuksen maksamiseen

3) enintään 15 100 000 euroa ammattikorkeakoululain mukaisena hankerahoituksena toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen ja

4) enintään 6 985 000 euroa ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitukseen, tietoyhteiskuntahankkeisiin sekä ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimus- ja kehitystyön tukemiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) muuttamiseksi siten, että opetustoimen ja kirjaston valtionosuusprosenttia alennetaan kuntien yhdistymisen edellyttämien valtionosuuskompensaatioiden toteuttamiseksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Laskennalliset kustannukset (laskennallinen opiskelijamäärä * yksikköhinta)	849 034 000
— kunnalliset ammattikorkeakoulut (56 650 * 7 354 €)	416 583 000
— yksityiset ammattikorkeakoulut (57 023 * 7 584 €, sis. alv.)	432 451 000
Kuntien rahoitusosuus	-485 597 000
Arvonlisäverojen takaisin maksamisesta aiheutuvan lisärasituksen kompensointi (635/1998, muut. 238/2007)	4 000 000
Valtionavustus liikenneopettajankoulutukseen (enintään)	950 000
Hankerahoitus toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen (enintään)	15 100 000
Tuloksellisuusrahoitukseen ym. (enintään)	6 985 000
Yhteensä	390 472 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (3,9 %)	13 802
Opiskelijarakenteen muutos	669
Hankerahoitus toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen	3 500
Kuntien yhdistymiseen liittyvän valtion-osuuskompensaation toimeenpano	-586
Kertameno	-500
Muut muutokset	-2
Yhteensä	16 883

2009 talousarvio	390 472 000
2008 talousarvio	373 589 000
2007 tilinpäätös	362 405 244

50. Yliopisto-opetus ja -tutkimus

Selvitysosa: Yliopistojen rahoitusmallissa vuosille 2007—2009 painopistettä on siirretty siten, että vahvistetaan tutkimuksen, tutkijakoulutuksen sekä kansainvälistymisen edellytyksiä. Toimintamenoista perusrahoituksen osuus on vuonna 2009 noin 72,3 %, hankerahoituksen 6,5 % ja tuloksellisuusrahoituksen 21,2 %. Hankerahoituksella tuetaan erityisesti rakenteellista kehittämistä, kansainvälistymistä ja opiskeluprosessien kehittämistä.

Yliopistolain ja siihen liittyvien muiden säädösten kokonaisuudistus toteutetaan siten, että hallituksen esitykset voidaan antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Kaikkien yliopistojen oikeudellinen asema muutetaan itsenäisiksi oikeushenkilöiksi, joko yksityisoikeudellisen säätiön muodossa tai julkisoikeudellisena laitoksena. Lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä uudistetaan myös yliopistojen ohjaus- ja rahoituskäytänteet. Tavoitteena on, että uusi yliopistolaki tulee voimaan 1.8.2009 siten, että uusimuotoinen toiminta voi alkaa täydessä laajuudessa 1.1.2010.

Yliopistolain uudistuksen yhteydessä on tavoitteena muodostaa Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun pohjalle rakentuva Aalto-yliopisto, Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun pohjalle rakentuva Turun uusi yliopisto sekä Joensuun ja Kuopion yliopistojen pohjalle rakentuva Itä-Suomen yliopisto.

Valtio varautuu pääomittamaan julkisoikeudellisina laitoksina toimivia yliopistoja siten, että niiden vakavaraisuus, maksukyky ja luottokelpoisuus turvataan. Hallitus valmistelee periaatteet, joilla valtio osallistuu yliopistojen pääomittamiseen niiden vuoden 2010 loppuun mennessä hankkimaa yksityistä rahoitusta vastaavasti. Tämän toteuttamiseksi säätiöpohjainen toimintamalli tehdään kaikille yliopistoille mahdolliseksi. Varsinaiset päätökset pääomittamisesta tehdään kunkin yliopiston osalta erikseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yliopistot vahvistavat toiminnallaan yhteiskunnan kestävää taloudellista ja kulttuurista kehitystä, hyvinvointia sekä kansainvälistä kilpailukykyä. Tavoitteena on toiminnan korkea kansainvälinen taso ja laatu.

— Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan.

— Yliopistokoulutuksen ja -tutkintojen sisältöä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan muuttuvia tarpeita vastaaviksi.

— Tutkimustulosten ja osaamisen liiketoiminnallista ja muuta yhteiskunnallista hyödyntämistä sekä innovaatiopalveluita tehostetaan maan eri osissa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Yliopistojen rakenteellista kehittämistä jatketaan tavoitteena osaamistasoltaan vahvemmat ja vaikuttavammat yliopistoyksiköt sekä kansainvälisen huippututkimuksen lisääminen. Yliopistojen rooli kansainvälisinä toimijoina vahvistuu. Yliopistot lisäävät yhteistyötä Venäjän kanssa ja vahvistavat suomalaista Venäjä-asiantuntemusta. Yliopistot osallistuvat valtakunnallisen Aasia-ohjelman toteuttamiseen. Yliopistot lisäävät vieraskielistä opetusta ja ulkomaisten opiskelijoiden sekä opetus- ja tutkimushenkilöstön rekrytointia.

Yliopistot kehittävät opetuksen laatua ja opintojen suunnittelu-, ohjaus- ja seurantajärjestelmiä niin, että opintojen läpäisy tehostuu ja tutkintojen suorittamisajat lyhenevät. Tavoitteena on, että kaikilla koulutusaloilla vähintään 75 prosenttia aloittaneista opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon tavoiteajassa. Työelämässä toimiville kehitetään täydennyskoulutusta, soveltuvaa tutkintoon johtavaa koulutusta ja avoimen yliopisto-opetuksen tarjontaa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja tutkintotavoitteet

	2003 toteutuma	2005 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tieteelliset julkaisut/opetus- ja tutkimushtv:t	1,53	1,66	1,73[1)]	1,78
Tohtorintutkinnot/professorit	0,57	0,63	0,67	0,69
Ylemmät kk-tutkinnot/opetushenkilökunta	1,45	1,53	1,67	1,74
Opiskelijat (FTE)/opetushenkilökunta	..	14,3	14,3[1)]	14,2
Yliopisto-opintojen laskennallinen läpäisy (%)	70,4	70,5	70,9	71,0
Ylemmät korkeakoulututkinnot	12 411	12 920	13 884	14 518[2)]
Tohtorintutkinnot	1 257	1 422	1 524	1 594[2)]

[1)] Vuoden 2007 toteutuma, opetus- ja tutkimushenkilökunnassa kaikki rahoituslähteet.

[2)] Ylemmissä korkeakoulututkinnoissa ja tohtorin tutkinnoissa vuoden 2009 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2007—2009.

Yliopistot kehittävät työyhteisöjään siten, että niiden kilpailukyky työnantajina sekä henkilöstön työkyky ja -tyytyväisyys ovat hyvällä tasolla. Yliopistot edistävät tasa-arvoisen työ- ja tiedeyhteisön kehittymistä. Tutkijankoulutuksen ja -uran kehittämiseen suunnataan erityistoimia.

Yliopistot laajentavat toimintansa rahoituspohjaa suoran budjettirahoituksen lisäksi hankkimallaan täydentävällä rahoituksella. Yliopistojen täydentävän rahoituksen osuus on vähintään 36 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Täydentävän rahoituksen tulee tukea yliopistojen perustehtäviä ja niihin liittyviä tavoitteita.

Yliopistojen kustannusten kohdentuminen eri tulosalueille

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Kokonaiskustannukset, milj. euroa	2 029	2 097	..
Koulutus, %	38,4	36,1	36,8
Tutkimus ja jatkotutkintokoulutus, %	51,3	53,9	53,2
Yhteiskunnalliset palvelut ja taiteellinen toiminta, %	10,3	10,0	10,0
Budjettirahoitteisen toiminnan kustannukset, milj. euroa	1 320	1 341	..
Koulutus, %	49,8	47,5	48,2
Tutkimus ja jatkotutkintokoulutus, %	39,8	42,1	41,8
Yhteiskunnalliset palvelut ja taiteellinen toiminta, %	10,4	10,4	10,0

Yliopistoilla arvioidaan olevan käytössä EU:n maataloustuotannon tukia noin 336 000 euroa.

Yliopistoilla säilytetään oikeus luovuttaa tiloja opiskelijaruokaloille sekä opinala- ja harrastejärjestöille vastikkeetta siitä huolimatta, että Senaatti-kiinteistöt perii yliopistoilta vuokraa näistä tiloista.

01. Yliopistojen toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 423 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 540 000 euroa täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen yliopistojen omien päätösten mukaisesti

2) enintään 450 000 euroa muun liiketaloudellisen maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen

3) enintään 150 000 euroa yliopiston yksin tai yhdessä muiden kanssa perustamien valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 3 a §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettujen yliopistoyhtiöiden perustamisesta ja valtiolle kuuluvien osakkeiden merkitsemisestä ja muista omistusjärjestelyistä sekä yhtiöiden toiminnan käynnistämisestä aiheutuviin menoihin

4) yliopistojen opettajille, tutkijoille ja opiskelijoille myönnettäviin tutkimusta ja koulutusta edistävien apurahojen maksamiseen, opiskelijoille opintoihin liittyvän harjoittelun järjestämiseen sekä yliopistojen toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista ja rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

5) valtion rahoituksena 1.8.2009 voimaan tulevassa yliopistolaissa määriteltyjen uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen toiminnan suunnitteluun ja uudistuksen toimeenpanon valmisteluun ja

6) vuonna 2010 uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen käyttöpääomaan.

Kohdassa 3 tarkoitetut yliopistoyhtiöt perustetaan yliopiston esityksestä opetusministeriön päätöksellä. Perustetuissa yliopistoyhtiöissä valtiolle kuuluvia osakkeita hallinnoi asianomainen yliopisto. Yliopistot oikeutetaan hyväksymään tässä tarkoitettujen yliopistoyhtiöiden osakkeiden luovutus, merkitsemättä jättäminen tai vastaava osakejärjestely, joka aiheuttaa valtion määräysvallan tai määräenemmistövallan menetyksen taikka, muussa kuin valtionyhtiössä, määrävähemmistön hallinnan menetyksen.

Määrärahan käytön edellytyksenä kohdan 3 käyttötarkoitukseen on, että

a) perustettava yliopistoyhtiö toteuttaa välittömästi yliopistolain 4 §:ssä yliopiston tehtäväksi säädettyä yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä tutkimustulosten tai taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä; tai

b) perustettava yliopistoyhtiö vahvistaa mahdollisuuksia hyödyntää yliopistojen toimintaa ja sen tuloksia liiketoiminnassa kotimaassa tai kansainvälisesti;

c) perustettavan yliopistoyhtiön toimialaksi on määritelty tämän kappaleen a) tai b) kohdan mukainen liiketoiminta.

Osakkeiden hallinnoinnista ja myynnistä saatavat tulot otetaan 5 000 000 euroon saakka nettobudjetoinnissa huomioon asianomaisen yliopiston tuloina. Yliopistot oikeutetaan luovuttamaan hallinnassaan olevia valtiolle kuuluvia immateriaalioikeuksia ja muuta irtainta omaisuutta apporttina perustettaville yliopistoyhtiöille enintään 1 500 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Tarkoitus on, että tilivirastoina toimineiden yliopistojen vuodelta 2009 varainhoitovuodelle 2010 siirtyvät määrärahat kohdennetaan uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen käyttöpääomaan.

Kohdassa 3 tarkoitettujen osakkeiden hallinnoinnissa noudatetaan muutoin mitä laissa valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä (740/1991) säädetään.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen yliopistojen suoritteista perittävistä maksuista (1200/2006).

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Helsingin yliopisto, mistä vähintään 2 765 000 euroa Svenska social- och kommunalhögskolanille	317 541 000
Jyväskylän yliopisto	115 360 000
Oulun yliopisto	134 684 000
Joensuun yliopisto	64 756 000
Kuopion yliopisto	58 607 000
Turun yliopisto	125 239 000
Tampereen yliopisto	92 141 000
Åbo Akademi	57 791 000
Vaasan yliopisto	23 247 000
Lapin yliopisto	32 973 000
Teknillinen korkeakoulu	143 448 000
Tampereen teknillinen yliopisto	71 224 000
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	41 178 000
Helsingin kauppakorkeakoulu	26 887 000
Svenska handelshögskolan	14 357 000
Turun kauppakorkeakoulu	15 749 000
Sibelius-Akatemia	30 512 000
Teatterikorkeakoulu	11 739 000
Taideteollinen korkeakoulu, mistä vähintään 2 800 000 euroa elokuva- ja lavastustaiteen osaston toiminta-määrärahaa	29 230 000
Kuvataideakatemia	5 211 000
Opetusministeriön käytettäväksi	11 266 000
Yhteensä	1 423 140 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	1 845 584	1 893 388	2 051 140
Bruttotulot	558 450	535 000	628 000
Nettomenot	1 287 134	1 358 388	1 423 140
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	264 890		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	274 019		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	225 592	241 461
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	213 013	233 802
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	12 579	7 659
Kustannusvastaavuus, %	105,9	103,3
Hintatuki	1 565	990
Kustannusvastaavuus tuen jälkeen	14 144	8 649

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot		
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	196 992	217 006
— EU:lta saatava rahoitus	65 748	80 429
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	105 107	110 104
Tulot yhteensä	367 847	407 539
Hankkeiden kokonaiskustannukset	427 484	464 113
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-59 637	-56 574
Kustannusvastaavuus, %	86,0	87,8

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 9 890 000 euroa)	37 353
Yliopistojen toimintaedellytysten turvaaminen	20 000
Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	13 900
Senaatti-kiinteistöiltä vuokrattujen tilojen vuokrien tarkistukset	10 000
Tuottavuustoimet (-250 htv)	-11 000
Kertaluonteisten menojen poistuminen	-5 000
Siirto momentille 29.30.21	-500
Muut muutokset	-1
Yhteensä	64 752

2009 talousarvio	1 423 140 000
2008 II lisätalousarvio	31 525 000
2008 talousarvio	1 358 388 000
2007 tilinpäätös	1 296 262 904

02. Kansalliskirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 337 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös vuonna 2010 uudessa oikeushenkilömuodossa toimivan Helsingin yliopiston käyttöpääomaan kohdennettavaksi Kansalliskirjaston toimintaan.

Selvitysosa: Tarkoitus on, että Kansalliskirjaston vuodelta 2009 varainhoitovuodelle 2010 siirtyvät määrärahat kohdennetaan uudessa oikeushenkilömuodossa toimivan Helsingin yliopiston käyttöpääomaan käytettäväksi Kansalliskirjaston toimintaan.

Kansalliskirjasto toimii Helsingin yliopiston yhteydessä. Kansalliskirjaston tehtävistä säädetään yliopistolaissa (645/1997) ja kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Kansalliskirjasto vastaa toimialallaan kansallisen kulttuuriperinnön ja muiden kokoelmien ylläpidosta sekä niihin liittyvästä tiedonvälityksestä ja tietopalvelusta. Kansalliskirjaston tehtävänä on kehittää ja tarjota kansallisia palveluja yliopistojen kirjastoille, yleisille kirjastoille, ammattikorkeakoulukirjastoille ja erikoiskirjastoille sekä edistää kirjastoalan kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana. Kansalliskirjasto

— kehittää ja vahvistaa suomalaisen kirjastolaitoksen palvelutasoa

— tuottaa kirjastoverkolle tietokantapalveluja, digitaalisen kirjaston sovelluspalveluja, elektronisen aineiston hankintapalveluja, standardointi- sekä yhteistilastopalveluja

— kehittää tutkimuskirjastoa tieteellisenä tutkimusympäristönä

— modernisoi kirjaston asiantuntijapalveluja kansallisista kokoelmista ja humanistis-yhteiskuntatieteellisiltä tieteenaloilta vastaamaan tutkimusyhteisön uusia tarpeita sekä

— digitoi kustannustehokkaasti kansalliset lähdeaineistot verkon kautta laajaan käyttöön.

Määrälliset tavoitteet

	2005 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Kulttuuriperinnön turvaaminen			
— digitoidut sivut	278 000	327 000	600 000
— mikrokuvaus/valotusmäärä	1 309 000	1 410 000	1 250 000
Kansalliset tietoverkkopalvelut			
— kansallisten tietokantojen koko, milj.	8,4	9,9	8,8
— kansallisten tietokantojen hakukäyttö, milj.	3,0	3,02	3,25
— FinElib-aineistojen käyttö (haut), milj.	29,8	52,8	60,0
Kansalliset tutkimuskirjastopalvelut			
— lainat (paikallis+kauko)	530 000	551 000	550 000
— paikalliskävijät	429 000	199 000	200 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	14 023	15 190	15 137
Bruttotulot	1 342	1 690	800
Nettomenot	12 681	13 500	14 337
Siirtyvät erät			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	596		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 29.50.20 (vapaakappalelain uudistus)	700
Vuokrakustannusten nousu	137
Yhteensä	837

2009 talousarvio	14 337 000
2008 talousarvio	13 500 000
2007 tilinpäätös	13 277 000

03. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 77 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) oppilasavustuksiin

2) maksullisen kouluruokailun tarjoamisesta henkilökunnalle ja opetusharjoittelijoille aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) vuonna 2010 uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen käyttöpääomaan kohdennettavaksi harjoittelukoulujen toimintaan.

Selvitysosa: Tarkoitus on, että harjoittelukoulujen vuodelta 2009 varainhoitovuodelle 2010 siirtyvät määrärahat kohdennetaan uudessa oikeushenkilömuodossa toimivien yliopistojen käyttöpääomaan käytettäväksi harjoittelukoulujen toimintaan.

Harjoittelukoulujen tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston kanssa. Harjoittelukoulut huolehtivat opetussuunnitelmatyön ja opetuksen laadusta sekä kehittävät monipuolista ohjattua harjoittelua. Ohjatun harjoittelun määrällisenä tavoitteena on vähintään 41 700 opintopistettä. Opettajankoulutuksen määrällisten muutosten vaikutukset har-

joittelutarpeeseen ja koulujen toiminnan laajuuteen arvioidaan.

Määrälliset tavoitteet

	2005 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Oppilaita	7 893	7 848	7 900
— peruskoulu	5 684	5 644	5 700
— lukio	2 209	2 204	2 200

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	76 897	78 126	79 057
Bruttotulot	2 299	2 223	1 931
Nettomenot	74 598	75 903	77 126
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 670		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 255		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 54 000 euroa)	2 748
Tuottavuustoimet (-16,2 htv)	-352
Kertaluonteisten menojen poistuminen	-1 000
Muut muutokset	-119
Yhteensä	1 223

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 29 001 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

2009 talousarvio	77 126 000
2008 II lisätalousarvio	2 047 000
2008 talousarvio	75 903 000
2007 tilinpäätös	73 184 000

04. Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Yliopistojen palvelukeskus Certia on aloittanut toimintansa vuonna 2008. Yliopistoja siirtyy palvelukeskuksen asiakkaiksi vuosina 2008—2010. Palvelukeskus Certia toimii budjettirahoitteisena siirtymäkauden ajan, enintään vuoden 2010 loppuun saakka. Palvelukeskuksen oikeudellinen asema on tarkoitus muuttaa tilivirastosta osakeyhtiöksi yliopistouudistuksen yhteydessä. Tällöin palvelut muuttuvat maksullisiksi. Vuoden 2009 aikana palvelukeskus jatkaa asiakassuhteiden, uuden toimintamallin ja tietojärjestelmien kehittämistä yhteistyössä yliopistojen kanssa.

2009 talousarvio	5 000 000
2008 II lisätalousarvio	10 000 000
2008 talousarvio	5 000 000

20. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 767 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yliopistoja koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan, näihin liittyvän kansainvälisen yhteistyön sekä työllistymistä edistävän toiminnan, tuottavuusohjel-

man mukaisten toimenpiteiden ja opettajien kouluttajien täydennyskoulutuksen menojen maksamiseen sekä opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavien menojen ja avustusten maksamiseen ja potilasvakuutusmaksujen maksamiseen

2) yliopistojen yhteisen atk-toiminnan ja tietoliikenneyhteyksien kehittämistoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin

3) yliopistokeskusten kehittämisestä aiheutuvien kustannusten maksamiseen ja

4) enintään 206 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma	€
1. Tutkimus-, kehittämis- ja julkaisutoiminta	5 822 000
2. Yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet	14 445 000
3. Yliopistokeskusten kehittäminen	2 500 000
Yhteensä	22 767 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 84 000 euroa)	1 073
Kertaluonteiset erät	-7 500
Supertietokoneen vuoden 2008 maksuerä	-2 000
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-121
Siirto momentille 29.50.02	-700
Muut muutokset	-684
Yhteensä	-9 932

2009 talousarvio	22 767 000
2008 II lisätalousarvio	273 000
2008 talousarvio	32 699 000
2007 tilinpäätös	26 817 000

21. Valtion rahoitus julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseksi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisoikeudellisiksi laitoksiksi muutettavien yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseksi uudistuksen siirtymävaiheessa.

Selvitysosa: Yliopistojen oikeudellisen aseman muutokseen liittyvä maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaaminen edellyttää, että siirtyvien erien lisäksi yliopistoille maksetaan kertaluonteista lisärahoitusta, jonka tulee olla käytettävissä pääosin vuoden 2010 alussa. Pidemmällä aikavälillä yliopistojen rahoitusmahdollisuuksien monipuolistaminen, korkeakouluverkon rakenteellisen kehittämisen tuottamat hyödyt sekä yliopistojen uudistettava taloudenpito luovat edellytykset yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman pysyvälle ylläpidolle.

2009 talousarvio	50 000 000

87. Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 200 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Aalto-yliopiston säätiön pääoman maksamiseen. Määrärahan käytön edellytyksenä on, että muut rahoittajatahot sijoittavat samanaikaisesti säätiön pääoman maksamiseen vähintään 80 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on valtion vuoden 2009 osuus Aalto-yliopiston säätiön perustamisen rahoituksesta. Säätiön perustamiseen osallistuu myös muita rahoittajatahoja. Säätiön pääomittaminen on tarkoitus toteuttaa vuosina 2008—2010 siten, että valtion osuus on yhteensä 500 milj. euroa edellyttäen, että muiden rahoittajatahojen osuus on yhteensä vähintään 200 milj. euroa.

2009 talousarvio	200 000 000
2008 II lisätalousarvio	200 000 000

60. Tiede

Valtuus

Suomen Akatemian momenteilta 29.60.50 ja 29.60.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 2009 hyväksyä sitoumuksia 258 527 000 euron arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot

Vuosi	Myöntämis-valtuus milj. euroa	2008	2009	2010	2011	Menot, milj. euroa 2012	2013
2003	152,6						
2004	172,6						
2005	175,6	26,3	17,6				
2006	205,6	61,7	30,8	20,6			
2007	225,3	78,9	67,6	33,8	22,5		
2008	245,6	24,6	85,9	73,7	36,8	24,6	
2009	258,5		25,9	90,5	77,6	38,8	25,9
Yhteensä		191,5	227,8	218,6	136,9	63,4	25,9

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tutkimuksen laatu vahvistuu, kansainvälinen huippuosaaminen ja tutkijoiden kansainvälinen liikkuvuus lisääntyvät. Tiedepolitiikan tavoitteena on eri sektoreiden ja toimijoiden yhteistyönä tiedon ja osaamisen sekä Suomen tieteen kansainvälisen tason vahvistuminen.

Julkisella tutkimusrahoituksella vahvistetaan tieto- ja osaamispohjaa, joiden varaan talouden kestävä kasvu ja Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat. Tukemalla korkeatasoista tutkimusta julkisen tutkimusrahoituksen lisäyksellä, tutkimusjärjestelmän kehittämisellä ja strategisilla osaamispanostuksilla vahvistetaan tieteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja talouden innovaatiokapasiteettia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus

Tuetaan strategisten huippuosaamisen keskittymien, huippuyksikköjen ja luovien tutkimusympäristöjen syntymistä ja kehittymistä, profiloitumista ja kansainvälistä menestymistä yhteistyössä muiden hallinnonalojen ja yksityisen sektorin kanssa. Edistetään tutkimustiedon käyttöä ja hyödyntämistä talouden, työllisyyden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen hyväksi. Parannetaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta tehostamalla ja kehittämällä tieteen tutkimuksen arviointi- ja ennakointimenetelmiä. Vahvistetaan tieteen tunnettuutta yhteiskunnassa ja parannetaan kansalaisten mahdollisuuksia ymmärtää ja hyödyntää tutkimustietoa.

Kansainvälistyminen

Vahvistetaan Suomen kannalta tarkoituksenmukaista tutkimuksen eurooppalaista ja muuta kansainvälistä yhteistyötä. Osallistutaan kansainvälisiin tutkimushankkeisiin, -ohjelmiin ja -infrastruktuureihin.

Tutkimushenkilöstö

Kehitetään tutkijankoulutusta ja neliportaista tutkijanuraa. Tohtorikoulutuksen laatua kehitettäessä ja laajuutta mitoitettaessa otetaan nykyistä paremmin huomioon yksityisen, julkisen ja korkeakoulusektorin tarpeet.

Infrastruktuurit

Tutkimuksen infrastruktuureja vahvistetaan. Edistetään kansallista infrastruktuuripolitiikkaa laadittavien kartoitusten, suunnitelmien ja suositusten pohjalta. Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla ja tutkimuksen tietohuollolla.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta edistetään parantamalla tutkimustulosten ja -aineistojen saatavuutta ja näkyvyyttä. Edistetään avointa tieteellistä julkaisutoimintaa sekä aineistojen haettavuutta ja pitkäaikaissäilyttämistä.

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 171 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on rahoittajaorganisaatio, jonka tehtävänä on edistää korkeatasoista tutkimusta tieteelliseen laatuun perustuvalla pitkäjänteisellä mutta määräaikaisella rahoituksella, luotettavalla arvioinnilla, tiedepoliittisella asiantuntemuksella sekä monipuolisella ja globaalilla yhteistyöllä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen Akatemian toiminta parantaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja kansainvälistä tunnettuutta sekä vahvistaa tutkimuksen yhteiskunnallista arvostusta. Akatemia edistää tutkimuksen uusiutumista, luo edellytyksiä tutkimuksen monimuotoisuudelle sekä edistää tutkimustulosten laajamittaista hyödyntämistä hyvinvoinnin, kulttuurin, talouden ja ympäristön parhaaksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia rahoittaa korkeatasoista tutkimusta, suuntaa voimavaroja ajankohtaisten tutkimusongelmien sekä tieteellisen kehityksen myötä syntyvien uusien tutkimusalojen tukemiseen. Akatemia edistää luovien tutkimusympäristöjen syntyä ja kehittymistä. Akatemia toimii aktiivisesti kansallisen ja kansainvälisen tutkimusyhteistyön tehostamiseksi ja huippututkimuksen kansainvälisen verkottumisen vahvistamiseksi sekä vahvistaa Suomen osallistumista kansainvälisten tieteellisten järjestöjen toimintaan.

— Akatemia edistää osaltaan tehokasta ja laadukasta tutkijankoulutusta. Akatemian rahoituksen painopiste on tohtorin tutkinnon jälkeisen tutkijanuran kehittämisessä.

— Akatemia vahvistaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä tutkimusrahoituksessa, arvioinnissa ja ennakoinnissa.

— Akatemia vastaa osaltaan tutkimuksen ja tieteellisen työn tunnetuksi tekemisestä.

— Akatemia tarkistaa rahoitusjärjestelmänsä yliopistolaitosta koskevia uudistuksia vastaavaksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Akatemia kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi. Akatemia arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta, jotta se pystyy mahdollisimman hyvin toteuttamaan toimintaajatustaan ja strategisia tavoitteitaan muuttuvassa toimintaympäristössä.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon neljän henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Tunnuslukuja	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemiaprofessorit	40	40	40	41
Akatemiatutkijat	260	260	267	280
Tutkijatohtoripaikat	396	454	482	486

Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsiteltyjen hakemusten määrä	5 567	4 820	5 500	5 300
Yleisen tutkimusmäärärahahaun hakupaine,				
myönnöt hakemusten lukumäärästä, %	22	27	20	22
myönnöt hakemusten rahamäärästä, %	14	21	17	19
Kv. sopimusten määrä	57	58	58	58
Tiedekilpailu Viksu, osallistujien lkm	205	176	200	200
Toiminnallinen tehokkuus				
Käsitellyt hakemukset/htv	34	34	35	35
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet (hallintovirasto)	165	158	158	154

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.60.50, 29.60.53 ja 29.60.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (783/2006).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	32 448	34 804	36 883
Bruttotulot	935	725	712
Nettomenot	31 513	34 079	36 171
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 658		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 470		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 55 000 euroa)	1 207
Tutkijanuran kehittäminen	1 000
Tuottavuustoimet (-4 htv)	-88
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-12
Kertameno	-15
Yhteensä	2 092

2009 talousarvio	36 171 000
2008 II lisätalousarvio	889 000
2008 talousarvio	34 079 000
2007 tilinpäätös	32 325 000

02. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 115 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) arkistolaitoksen kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen ja

2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arkistolaitos on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä. Arkistolaitoksen toiminta parantaa julkishallinnon ja yksityisten yhteisöjen asiakirjahallinnon ja arkistotoimen edellytyksiä. Tavoitteena on, että viranomaisten asiakirjoista säilytetään pysyvästi noin 15 %.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Arkistolaitos kehittää ja ohjaa arkistotointa siten, että julkisen sektorin asiakirjahallintoa ja arkistotointa hoidetaan tehokkaasti ja taloudellisesti. Arkistolaitos määrittelee, mitkä julkiset asiakirjat säilytetään pysyvästi.

— Arkistolaitos säilyttää hallussaan olevat arkistoainekset tehokkaasti ja turvallisesti sekä parantaa niiden käytettävyyttä ja saatavuutta.

— Arkistolaitos tarjoaa asiakkailleen monipuolista, luotettavaa ja nopeaa, maksutonta ja maksullista tietopalvelua.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Arkistolaitos kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen arkistolaitoksen suoritteiden maksuista (1259/2007).

Tunnuslukuja	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio[1)]	2009 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineksen kokonaismäärä (hyllymetriä)	112 235	115 149	155 000	160 000
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Annettu koulutus (luentotunteja)	1 062	990	800	800
Tehdyt tarkastukset (lkm)	96	98	100	80
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	1 340	1 301	1 600	1 600
Tutkijakäynnit (kpl)	66 241	61 202	66 000	66 000
Annetut todistukset ja selvitykset (kpl)	16 824	16 463	20 000	20 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Arkistoaineksen kokonaismäärä (hyllymetriä/htv)	491	482	594	620
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	228,5	238,75	261[2)]	258

[1)] Luvuissa on mukana Sota-arkiston ja valtioneuvoston väliarkiston tavoitteet.

[2)] Luku sisältää 34 htv:tä Sota-arkiston ja 3 htv:tä valtioneuvoston arkiston liittämisestä arkistolaitokseen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	15 481	19 079	21 745
Bruttotulot	959	630	630
Nettomenot	14 522	18 449	21 115
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	553		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	476		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	499
Vuokrakustannusten nousu	195
Hämeenlinnan maakunta-arkiston uudet tilakustannukset ja varustaminen	586
VAPA-hankkeen rahoituksen muutos	-150
Siirto momentilta 28.40.21 (VAPA - Kansallinen asiakirjahallinto)	1 600
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-66
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-9
Muut muutokset	11
Yhteensä	2 666

2009 talousarvio	21 115 000
2008 II lisätalousarvio	583 000
2008 talousarvio	18 449 000
2007 tilinpäätös	14 446 000

03. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 645 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on kielitieteellinen tutkimuslaitos, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden asemasta kulttuurissa ja yhteiskunnassa sekä näin osaltaan luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa.

Tunnuslukuja	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Tieteelliset julkaisut, kpl/sivua	105/9 655	61/4 659	80/7 000	70/5 000
Yleistajuiset julkaisut, kpl/sivua	326/3 121	336/3 754	300/3 000	300/3 000
Tietopalvelutehtävät, kpl	1 838	1 981	1 800	1 900
Henkilötyövuodet	112,6	101	107	104,6

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.60.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	3 326	3 390	3 375
Bruttotulot	810	730	730
Nettomenot	2 516	2 660	2 645
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	705		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	935		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	95
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-4
Tuottavuustoimet (-2,4 htv)	-106
Yhteensä	-15

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suoritteiden maksuista (1260/2007).

2009 talousarvio	2 645 000
2008 II lisätalousarvio	21 000
2008 talousarvio	2 660 000
2007 tilinpäätös	2 746 000

04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 587 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä asettaa se käyttöön.

Tunnuslukuja	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Vastaanotetun aineiston määrä (hyllymetriä)	3 438	3 730	3 500	3 500
Tilausten määrä	70 809	65 830	70 000	70 000
Henkilötyövuodet	22,1	21,9	20,9	20,3

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	1 464	1 550	1 645
Bruttotulot	0	0	58
Nettomenot	1 464	1 550	1 587
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	80		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 6 000 euroa)	37
Vuokrakustannusten nousu	14
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-1
Tuottavuustoimet (-0,6 htv)	-13
Yhteensä	37

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Varastokirjaston suoritteista perittävistä maksuista (1346/2006).

2009 talousarvio	1 587 000
2008 II lisätalousarvio	23 000
2008 talousarvio	1 550 000
2007 tilinpäätös	1 526 000

20. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) historiateossarjojen, elämäkertojen ja eräiden muiden teosten laadinta- ja hankintamenojen sekä laadintamenoihin myönnettävien avustusten maksamiseen ja

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Zacharias Topeliuksen kirjoitusten julkaisuhanke	50 000

2009 talousarvio	50 000
2008 talousarvio	100 000
2007 tilinpäätös	150 000

50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 169 941 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin ja

6) enintään 1 000 000 euroa maksullisena toimintana Suomessa järjestettävien kansainvälisten tieteellisten konferenssien ja kansallisten tieteellisten seminaarien kuluihin.

Selvitysosa: Suomessa järjestettävien kansainvälisten tieteellisten konferenssien ja kansallisten tieteellisten seminaarien menoista rahoitetaan ensisijaisesti kutsuttujen ulkomaisten esitelmöitsijöiden matkakuluja, vuokra-, sihteeri- ja postituskuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset	2 426
Aikaisempien vuosien myöntämisvaltuuden kasvusta aiheutuva lisäys	28 789
Vuoden 2009 myöntämisvaltuuden kasvusta aiheutuva lisäys	1 293
Yhteensä	32 508

2009 talousarvio	169 941 000
2008 talousarvio	137 433 000
2007 tilinpäätös	130 505 000

53. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 81 256 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin

6) yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain mukaisten menojen maksamiseen

7) 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen tutkimus-, keruu- ja sanakirjahankkeisiin sekä muiden kulutusmenojen ja apurahojen maksamiseen

8) päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

9) kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

10) tieteen edistämiseksi, tieteen ja yhteiskunnan sekä kansalliskielten ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen edistämismenojen ja tutkimuksen tietohuollon menojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen

11) tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseksi myönnettäviin valtionavustuksiin ja valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen ja

12) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 7 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	58 500 000
Yksityisten arkistojen valtionavusta annetun lain mukaisiin menoihin	4 557 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	2 609 000
Tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heurekan sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	8 600 000
Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettäviin avustuksiin	500 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	1 265 000
Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen ja muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	4 686 000
Avustusten maksamiseen niiden tiedeinstituuttien tilakustannuksiin, jotka maksavat vuokraa Senaatti-kiinteistöille	539 000
Yhteensä	81 256 000

2009 talousarvio	81 256 000
2008 talousarvio	77 148 000
2007 tilinpäätös	76 620 211

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 705 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI) ja eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen hallintoelinten tekemien päätösten mukaisesti.

2009 talousarvio	13 705 000
2008 talousarvio	12 320 000
2007 tilinpäätös	12 282 440

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintotuen asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintoraha on veronalainen etuus. Korkeakouluopiskelijoiden ennen 1.7.1992 ja muiden opiskelijoiden ennen 1.7.1994 nostamille opintolainoille suoritetaan lisäksi opintotukilain (28/1972) nojalla määräytyvää korkotukea.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua. Opintotukea kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta. Tavoitteena on riittävä ja kannustava opintotuki, jolla edistetään suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohtuulliset päivittäiset koulumatkakustannukset.

Tukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilautakunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen sopimuksen perusteella korkeakouluissa hoidettavista tehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasioiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2005	2007	2009 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	322,5	299,7	363,8
— toinen aste	106,5	102,7	141,8
Asumislisä	231,6	242,7	270,7
Koulumatkatuki	27,9	32,0	36,6
Ateriatuki	20,2	23,7	27,3
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	198 671	191 244	196 300
— toinen aste	131 463	124 355	131 200
Asumislisä			
— korkea-aste	159 359	153 437	156 200
— toinen aste	62 800	60 038	61 700
Koulumatkatuki	64 000	65 478	65 000
Valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	93 352	90 694	91 000
Toinen aste	42 191	36 082	35 000

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2007 lopussa 1 318,2 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 44,8 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden lopussa 301 725 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella oli 6 300 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 6 800 euroa.

Määrärahan mitoitusperusteet

Keskimääräinen opintotuki	2005	2007	2009 arvio
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	250	251	287
— toinen aste	140	137	164
Asumislisä, €/kk	172	184	197
Koulumatkatuki, €/kk	103	116	129

Vuonna 2009 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 246 900, joista korkeakouluopiskelijoita 148 400 ja 98 500 muita opiskelijoita. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 156 600. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan noin 32 300 opiskelijaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että puolison tulojen huomioonottamisesta luovutaan asumislisää myönnettäessä 1.1.2009 lukien.

Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät (€/kk)

Korkeakouluopiskelijat	
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	55
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	122
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	145
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	298
Muissa oppilaitoksissa opiskelevat	
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	80
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	100
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	246

Opintotuen asumislisän määrä on 80 prosenttia määritellystä asumismenosta. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 252 euron ylittävältä osalta. Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on enintään 210 euroa kuukaudessa.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2005	2007	2009 arvio
Lukiokoulutus	27 382 (24 %)	27 354 (24 %)	25 700 (23 %)
Ammatillinen peruskoulutus	96 775 (73 %)	97 203 (71 %)	102 300 (73 %)
Ammattikorkeakouluopinnot	97 043 (82 %)	93 348 (79 %)	98 000 (83 %)
Yliopisto-opinnot	96 737 (60 %)	94 139 (59 %)	98 500 (61 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 685 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa. Vuonna 2009 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 500. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on 5,5 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu palkkojen tarkistuksista johtuen lisäyksenä huomioon 20 000 euroa, missä kertaluonteista vähennystä 6 000 euroa.

2009 talousarvio	685 000
2008 II lisätalousarvio	3 000
2008 talousarvio	665 000
2007 tilinpäätös	625 000

52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opintotukilain (28/1972) mukaisten opintolainojen korkotukeen

2) opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korkotuki	1 000
Takausvastuusuoritukset	15 100 000
Maksuvapautukset	3 500 000
Vanhentuneiden takausvastuusaatavien tileistä poistot	5 000 000
Korkoavustukset	1 899 000
Yhteensä	25 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Takausvastuusaatavien kasvu	1 100
Takausvastuusaatavien tileistä poistojen väheneminen	3 500
Yhteensä	4 600

2009 talousarvio	25 500 000
2008 II lisätalousarvio	8 300 000
2008 talousarvio	20 900 000
2007 tilinpäätös	31 429 701

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 776 394 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	363 854 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	141 840 000
Asumislisä	270 700 000
Yhteensä	776 394 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Puolison tulojen huomioonottamisesta luopuminen asumislisää myönnettäessä	1 800
1.8.2008 lukien toteutettu opintorahan korottaminen 15 prosentilla	40 800
Opintorahan käytön muutos	-16 706
Yhteensä	25 894

2009 talousarvio	776 394 000
2008 talousarvio	750 500 000
2007 tilinpäätös	644 984 117

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 1,67 eurolla ateriaa kohti ja

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 0,84 euroa, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriaa kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	25 800 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	1 500 000
Yhteensä	27 300 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 900 000 euroa johtuen ateriatuen käytön kasvusta.

2009 talousarvio	27 300 000
2008 talousarvio	25 400 000
2007 tilinpäätös	23 745 712

58. Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 494 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitoa varten tarvittavien tilojen vuokrakustannusten korvaamiseen ja

2) avustuksen maksamiseen opiskelija-asuntotarkoitukseen luovutettujen valtion maa-alueiden vuokrakustannusten korvaamiseen silloin, kun kiinteistöä käytetään lähinnä opintotuen asumislisään tai asumistukeen oikeutettujen opiskelijoiden asumiseen edellyttäen, että asianomainen kunta tukee opiskelija-asumista vastaavalla määrällä.

Käyttösuunnitelma	€
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö	3 144 000
Opiskelija-asuntoyhteisöt	1 350 000
Yhteensä	4 494 000

Selvitysosa: Vuokrat on hinnoiteltu siten, että ne sisältävät arvonlisäveron määrän, jonka yliopistot joutuvat maksamaan Senaattikiinteistöille jälleenvuokraamistaan tiloista Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
YTHS:n vuokramenojen määrän kasvu	148
Opiskelija-asumiseen tarkoitettujen maa-alueiden vuokrakustannusten kasvu	52
Yhteensä	200

2009 talousarvio	4 494 000
2008 talousarvio	4 294 000
2007 tilinpäätös	4 268 000

59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 900 000 euroa johtuen matkalippujen hinnan noususta.

2009 talousarvio	36 600 000
2008 talousarvio	34 700 000
2007 tilinpäätös	31 988 827

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteena on

Taiteellisen ja muun luovuuden edellytysten parantaminen. Tuetaan korkeatasoista ja innovatiivista taiteellista työskentelyä ja vahvistetaan taiteen monimuotoista roolia yhteiskunnassa. Taide- ja kulttuuritoimintojen vaikutuksia yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kehitykseen, kulttuurituotteiden ja palvelujen saatavuuteen ja vientiin sekä alueelliseen kehitykseen pyritään lisää-

mään. Taiteilijoiden ja muiden kulttuurin toimijoiden toimintamahdollisuuksia pyritään parantamaan. Vahvistetaan taiteen, kulttuurin ja muun luovan toiminnan sivistyksellistä, sosiaalista ja kansantaloudellista tietoperustaa.

Taiteen keskustoimikuntaa ja taidetoimikuntajärjestelmää kehitetään valtakunnallisena kokonaisuutena.

Kehitetään ja vahvistetaan tekijänoikeutta luovuuden, luovan talouden ja luovien toimialojen perustana. Parannetaan tekijänoikeuslainsäädännön ja -järjestelmän toimivuutta teosten luomis- ja käyttöympäristöjen sekä levitys- ja välitystekniikoiden muutoksessa. Lisätään ammatinharjoittajien ja yritysten tekijänoikeusasioiden neuvonta- ja koulutuspalveluita sekä tekijänoikeudellista tiedotusta ja tutkimusta.

Kulttuurisektorin tietoyhteiskuntakehityksessä keskitytään digitaalisten sisältöjen ja palveluiden tuotannon, levityksen sekä saatavuuden kehittämiseen. Tuetaan sopivien ansaintamallien kehittämistä audiovisuaalisten online-palveluiden tarjoamisessa ja etsitään toimivia ratkaisumalleja teatteriverkoston esitystekniikan digitalisoimiseksi.

Kulttuuriperinnön säilyttäminen, suojelu ja aktiivisen käytön vahvistaminen. Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitointia sekä muistiorganisaatioiden digitaalisten aineistojen saatavuutta ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palvelujen kehittämistä.

Museoviraston kehittämistä jatketaan. Museoiden ja muiden kulttuuriperintökohteiden saavutettavuutta parannetaan ja lisätään kulttuuriperintökasvatusta.

Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kehittämistä jatketaan uuden Kulttuuriaineistojen säilyttämistä ja tallettamista koskevan lain edellyttämällä tavalla. Laaditaan audiovisuaalisen alan arkistoinnin kansallinen digitointisuunnitelma sekä siirrytään radio- ja televisioaineiston arkistoinnissa kokonaisvaltaiseen tallentamiseen.

Taiteen, kulttuurin ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden sekä osallistumisen edistäminen. Vahvistetaan kansallisten kulttuuri- ja taidelaitosten toimintaedellytyksiä. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksia lisätään uudistuneen lainsäädännön mukaisesti. Tuetaan laitosten tuottavuutta ja palvelutoimintaa lisääviä hankkeita (verkkopalvelustrategiat, toimintojen uudelleenorganisoinnit, toimitilahankkeet). Valtion elokuvakuvatarkastamon toimintaalueen kehittämistä jatketaan jälkikäteisseurannan suuntaan. Kiinnitetään erityistä huomiota elokuvateatteriverkoston toimivuuteen.

Alueellisia taide- ja kulttuuripalveluita parannetaan. Edistetään alueellisten taidetoimikuntien edellytyksiä tukea alueellista taidetta ja kulttuuria. Musiikin ja tanssin alueellista tarjontaa lisätään. Jatketaan alueellisten audiovisuaalisten kulttuuri- ja tuotantokeskusten kehittämistä.

Edistetään taide- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta kaikille väestöryhmille. Tavoitteena on myös parantaa kieli- ja kulttuurivähemmistöjen sekä vammaisten oman kulttuuritoiminnan edellytyksiä. Tuetaan kulttuurin verkkopalveluja niiden toimivuuden ja saatavuuden parantamiseksi.

Arvioidaan ja edistetään kulttuurin hyvinvointivaikutuksia vahvistavia toimintamuotoja ja valmistellaan poikkihallinnollinen kulttuurin hyvinvointivaikutusten toimintaohjelma osana terveyden edistämisen politiikkaohjelmaa.

Toteutetaan hallitusohjelmaa vahvistamalla kirjastojen roolia lähipalveluna ja kansalaisten oppimisen, tietohuollon ja kulttuurin monipalvelujärjestelmänä. Tuetaan kirjastojen toimipaikkaverkoston toimivuutta ja palvelujen laatua. Jatketaan kirjastotoiminnan tukemista kiinnittämällä erityistä huomiota kansalaisten tietohuollon saavutettavuuteen ja kirjastojen osaamisen tasoon. Tuetaan lasten ja nuorten kirjastopalvelujen kehittämistä.

Lasten ja nuorten taiteen ja kulttuuripalvelujen edistäminen. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden tukea suunnataan eri taiteenaloille. Tuetaan lastenkulttuurikeskusten verkoston toimintaa. Parannetaan lasten- ja nuortenelokuvien tukimahdollisuuksia. Kehitetään las-

ten ja nuorten turvallista mediaympäristöä sekä lisätään toimenpiteitä lasten ja nuorten medialukutaidon parantamiseksi.

Luovien alojen ja kulttuurin talouden vahvistaminen. Kulttuurin talouden ja luovien alojen kehittämislinjausten mukaisesti parannetaan sisältötuotannon, yrittäjyyden ja kulttuuriviennin tuki- ja ohjausjärjestelmiä. Vahvistetaan ja tuetaan luovien alojen tuotekehitystä, tuotantoa ja jakelua, yrittäjyys- ja liiketoimintaosaamisen parantamista, vientihankkeita sekä alalla toimivien tekijänoikeusosaamista. Tuetaan yrittäjien ja alan muiden toimijoiden verkostoitumista. Toimeenpannaan ESR-osarahoitteista Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmaa.

Kulttuuriviennin edistäminen. Toimeenpannaan Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaa 2007—2011 kulttuurialojen viennin ja työpaikkojen lisäämiseksi. Vahvistetaan vientiponnistelujen vaikuttavuutta ja edistetään kulttuurin matkailullista tuotteistamista erityisesti ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun lisäämiseksi. Tuetaan taiteen tiedotuskeskusten kehittymistä vienninedistäjiksi.

Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden edistäminen. Vahvistetaan Suomen toimin pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön vaikuttavuutta ja edistetään pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden syntymistä. Edistetään Suomen aloitteesta käynnistynyttä EU:n ja Venäjän välisen kulttuuriyhteistyön toimeenpanoa ja vahvistetaan Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin edellytyksiä EU:n ja Venäjän kulttuuriyhteistyön toimijana. Toimeenpannaan Suomen ja Venäjän kulttuuriministeriöiden välistä yhteistyösopimusta edistäen kahdenvälistä ja sukukansayhteistyötä. Edistetään alueneuvostotoiminnan kulttuurisektorin kehittymistä yhteistyön päällekkäisyyksien poistamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Taiteen ja kulttuurin rahoitus budjetti- ja veikkausvoittovarojen kesken

	Veikkausvoittovaroista	Budjettivaroista	Yhteensä
Taiteenalojen edistäminen	37 886 000	18 330 000	56 216 000
Kansalliset taidelaitokset	81 995 000	71 291 000	153 286 000
Kirjastotoimi	17 606 000	118 833 000	136 439 000
Museot ja kulttuuriperintö	26 267 000	44 702 000	70 969 000
Alueellinen taiteen edistäminen	15 073 000	5 588 000	20 661 000
Kulttuuripolitiikan kehittäminen[1)]	6 066 000	2 887 000	8 953 000
Taiteen ja kulttuurin kansainvälinen toiminta	5 253 000	8 827 000	14 080 000
Viestintäkulttuuri	1 740 000	7 440 000	9 180 000
Yhteensä	191 886 000	277 898 000	469 784 000

[1)] Sisältää veikkausvoittovaroissa opetusministeriön käytettäväksi kohdan sekä molemmissa kohdin Turun EU-kulttuuripääkaupunkihankkeen rahoituksen.

01. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 5 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausmenoihin

2) taiteen edistämiseksi myönnettävien apurahojen ja avustusten maksamiseen

3) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoimintaan ja

4) enintään 10 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Määrärahasta myönnettävät apurahat ja avustukset budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Taiteen keskustoimikunnan toiminnan tavoitteena on nostaa ja lisätä suomalaisen taiteen laatua ja kansainvälistä ta-

soa sekä vahvistaa taiteen uudistumiskehitystä ja sen arvostusta yhteiskuntaa uudistavana monimuotoisena voimavarana ja merkitysten luojana. Keskustoimikunnan työ edistää hyvinvointia, kulttuuria ja sen moninaisuutta. Se vaikuttaa myös ympäristön laatuun ja sillä on merkittäviä suoria ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia. Taiteen keskustoimikunta on asiantuntija- ja rahoittajaorganisaatio, joka tukee korkeatasoista taiteen tekemistä erityisesti jakamalla apurahoja ja valtionavustuksia. Rahoitus on määräaikaista ja perustuu taiteellisen laadun vertaisarviointiin ja laajaan taidepoliittiseen asiantuntemukseen. Käytettävissä olevilla resursseilla taiteen keskustoimikunta:

— rahoittaa korkeatasoista ja innovatiivista taiteellista työskentelyä ja vahvistaa taiteen monimuotoista roolia yhteiskunnassa

— panostaa taiteen tasa-arvoisen saatavuuden, saavutettavuuden, kulttuurisen monimuotoisuuden ja taiteen soveltavan käytön lisäämiseen

— ottaa apurahapolitiikassaan huomioon hakijakunnan sukupuoli-, ikä-, kieli- ja asuinpaikkarakenteen ja erityisesti nuorten taiteilijoiden aseman apurahan hakijoina ja saajina

— luo edellytyksiä taiteilijoiden liikkuvuudelle ja kansainvälistymiselle,

— vahvistaa monitaiteellisen ja -kulttuurisen toiminnan tukea

— seuraa, arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta ja parantaa rakenteidensa toimivuutta ja selkeyttä sekä kehittää asiakkaidensa sähköisiä palveluja tehtyjen kehittämisehdotusten mukaan

— tulosohjaa alueellisia taidetoimikuntia ja

— vahvistaa osaltaan taiteen asemaa ja merkitystä yhteiskunnassa ja tuottaa opetusministeriön käyttöön taidepolitiikan kannalta olennaista tutkimustietoa, arviointivälineitä ja tietopalveluita.

Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 33 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Valtionavustukset			
— hakemukset, kpl	9 264	9 216	9 400
— myönnöt, kpl	3 004	2 958	3 100
Lausunnot valtionavustushakemuksista OPM:lle	765	792	780
Taideteostoimikunnan kokoelmat, kpl	12 374	12 611	13 011
Julkaisut	14	15	15
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	32	34,6	65

Taiteen keskustoimikunnan[1] apurahan hakijat ja saajat sukupuolen, alueen, kielen ja iän mukaan vuonna 2007

	% hakijoista	% tuen saajista
Naiset	52,7	49,6
Pääkaupunkiseutu	52,3	55,6
Ruotsinkieliset	7,1	7,2
Äidinkieli "muu"	2,6	2,0
Alle 35-v.	25,7	21,4
Hakijat ja saajat yhteensä[2]	5 280	2 184

[1] Taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat ja apurahalautakunnat.

[2] Sis. yksityishenkilöt ja työryhmien yhteyshenkilöt, ei yhteisöjä. Päällekkäisyydet poistettu. Ei sisällä alueellisia taidetoimikuntia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	3 429	5 102	5 190
Bruttotulot	51	20	20
Nettomenot	3 377	5 082	5 170
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	474		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	468		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 88 000 euroa johtuen palkkojen tarkistuksista.

2009 talousarvio	5 170 000
2008 II lisätalousarvio	12 000
2008 talousarvio	5 082 000
2007 tilinpäätös	3 372 000

02. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 556 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään 3 063 000 euroa näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Valtion taidemuseo edistää kuvataiteen kulttuuriperintöä ja vahvistaa oman aikamme visuaalisen kulttuurin merkitystä.

Kulttuuriperinnön hoidon vaikuttavuustavoitteena on visuaalisen kulttuuriperinnön kartuttaminen tuleville sukupolville. Taidekokoelmien ja kartuttamisen tavoitteet ovat lähes yksinomaan laadullisia ottaen samalla huomioon sisällölliset painotukset.

Yleisölle suunnatun toiminnan tavoitteena on pitää kulttuuriperintö elävänä vahvistamalla Valtion taidemuseon eri yksiköiden roolia monipuolisten ja korkealaatuisten kulttuuripalvelujen tarjoajana. Näyttely- ja ohjelmistotoiminnan tarjonta pyritään pitämään monipuolisena samalla kun kävijätutkimuksin seurataan asiakkaiden tyytyväisyyttä ja pyritään vastaamaan sen toiveisiin. Yleisölähtöisyyteen, jolla tarkoitetaan ajankohtaisuutta näyttelytarjonnassa, kiinnitetään erityistä huomiota. Tulosalueen, joka kokonaisuudessaan on maksullista toimintaa, taloudellisena tavoitteena on, että tulot kattavat kokonaiskustannuksista 12 % ja erilliskustannuksista 39 %.

Taidemuseoalan kehittämisyksikkö jatkaa koko taidemuseokenttää koskevia kehityshankkeita yhdessä maan muiden taidemuseoiden kanssa.

Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 59 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Kulttuurialan luonteesta johtuen tulostavoitteet eivät ole jatkuvasti kasvavia. Suoritteiden määrien osalta otetaan huomioon niiden vaihtelevat laajuudet.

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Vaikuttavuus, tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastyytyväisyys (asiakaspalvelu), %	93	85	90
Kokoelma- ja erikoisnäyttelyt, euroa	17	17	17
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut, euroa	9	10	11
Konservoidut teokset	688	900	670
Toiminnallinen tehokkuus			
Näyttelytoiminnan kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	403 000	333 000	380 700
— maksavien kävijöiden osuus	266 000	175 000	225 700
— maksavien kävijöiden osuus, %	66	53	59
Näyttelykäynnin keskitulo	3,6	3,0	3,8
Näyttelykäynnin keskihinta	3,5	4,1	2,9
Näyttelyjulkaisujen myydyt määrät/painokset, %	49	60	60
Hallinnollisten palvelujen osuuskokonaiskustannuksista, %	17	16	16
Maksullinen toiminta (kustannusvastaavuus)			
— tulot/kokonaiskustannukset, %	17	11	12
— tulot/erilliskustannukset, %	52	30	39
— hintatuki/erilliskustannukset, %	45	67	59
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet (htv)	246	226	216

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	20 768	19 701	21 056
Bruttotulot	2 750	2 403	2 500
Nettomenot	18 018	17 298	18 556
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 824		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 135		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	619
Aikaisempien vuosien vuokra- ja energiahintojen indeksit	514
Ostopalvelujen ja energian hinnankorotukset 2009	100
Vuokrien indeksitarkistus 2009	178
Museovalvonnan kehittäminen	25
Ateneumin ulkovalaistuksen vaikutus vuokraan	15
Tuottavuustoimet (-6,8 htv)	-150
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-6
Muut muutokset	-37
Yhteensä	1 258

2009 talousarvio	18 556 000
2008 II lisätalousarvio	703 000
2008 talousarvio	17 298 000
2007 tilinpäätös	17 329 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 678 000 euroa.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunnan toiminnan keskeinen tavoite on vastata Unescon maailmanperintöluetteloon otetun ja kansallisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta ja käyttämisestä sekä kulttuurimatkailun perusinformaation tuottamisesta ja jakamisesta.

Suomenlinnaa kehitetään kestävän matkailun periaatteita noudattaen. Tavoitteena on suuren yleisön tietämyksen lisääntyminen maailmanperintökohteesta. Suomenlinnan julkisuuskuvaa pyritään parantamaan tukemalla maailmanperintökohteeseen järjestettäväksi sopivia ja paikan arvon mukaisia kulttuuritapahtumia. Kunnostuksessa hyödynnetään saarella sijaitsevaa Helsingin vankilan Suomenlinnan osastoa.

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Matkailijamäärät sesongin ulkopuolisina kuukausina (loka—huhtikuu)	147 000	155 000	170 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Hoitokunnan kokous- ja juhlatilojen käyttöaste, %	21	27	29
Linnoitusmuureista parhaassa kuntoluokassa koko linnoitusmuurimäärästä (52 800 m²), %	38,5	40	41
Vuokratuotot, kasvu %	0,9	5,1	1
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet (htv)	94	93	91

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	6 835	6 284	6 578
Bruttotulot	4 058	3 886	3 900
Nettomenot	2 778	2 398	2 678
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	106		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	151		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset	162
Siirto momentilta 29.80.75	120
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-2
Yhteensä	280

2009 talousarvio	2 678 000
2008 II lisätalousarvio	454 000
2008 talousarvio	2 398 000
2007 tilinpäätös	2 823 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 863 000 euroa.

Momentille voidaan nettouttaa Museoviraston hallussa olevien maa-alueiden puunmyynnistä mahdollisesti saatavat tulot.

Käyttösuunnitelma	€
Kansallismuseon toimintamenot	6 931 000
Museoviraston muut toimintamenot	11 932 000
Yhteensä	18 863 000

Selvitysosa: Museovirasto vastaa kulttuuriympäristön vaalimiseen liittyvistä viranomaistehtävistä kansallisella tasolla. Se johtaa ja kehittää maan yleistä museotointa, suojelee ja hoitaa kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöä sekä tuottaa ja välittää alaa koskevaa tutkimustietoa. Museoalaa kehitetään valtakunnallisesti museoiden kanssa käytävin neuvotteluin, arvioinnin ja seurannan keinoin. Museovirasto osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen viranomais-, sidosryhmä- ja hankeyhteistyöhön.

Museoviraston toiminnassa korostetaan asiakaslähtöisyyttä sekä fyysistä, tiedollista ja kulttuurista saavutettavuutta. Kulttuuriperintökasvatuksella vahvistetaan kansalaisten osallisuutta kulttuuriperintöön.

Palvelukyvyn ja vaikuttavuuden parantamisessa keskeisenä kehittämishankkeena on kansallisen kulttuuriperinnön digitoinnin tehostaminen. Vuonna 2010 tapahtuva muutto uusiin toimitiloihin lisää arkisto-, kirjasto- ja kokoelmapalveluiden saatavuutta ja toiminnan tuottavuutta, mutta edellyttää toimenpiteitä aineistojen valmistelemiseksi siirtoa varten.

Kulttuuriympäristöä vaalitaan kiinteiden muinaisjäännösten, rakennetun ympäristön ja kulttuurimaiseman suojelun keinoin sekä panostamalla muinaisjäännösten hoitoon ja rakennusrestaurointiin. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistustyön valmistuminen valtioneuvoston vahvistettavaksi ja sitä koskevan valtakunnallisen tiedotusohjelman toteuttaminen ovat rakennusperinnön vaalimisen keskeiset tavoitteet.

Suomen kansallismuseon hoitamaa 17 museota ja niiden näyttelyitä kehitetään lisäämällä niiden houkuttelevuutta ja informatiivisuutta sekä tarjontaa verkoissa. Erityistä huomiota kiinnitetään uuden, kokonaan digitaalisessa ympäristössä kasvaneen sukupolven, nykyisten lasten ja nuorten, tavoittamiseen. Vuorovaikutteisia näyttelymuotoja painotetaan. Suomen kansallismuseon kokoelmien hoidon, käytön ja liikkuvuuden edellytykset turvataan.

Henkilöstön hyvinvointia ja organisaation osaamista edistetään henkilöstösuunnittelulla ja koulutuksella, palkkausjärjestelmää kehittämällä sekä työhyvinvointihankkeita toteuttamalla.

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Käynnit Museoviraston verkkosivuilla	1 537 544	1 814 021	2 664 000
Lausuntojen käsittelyaika, pv	38	30	33
Museoiden kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	307 664	313 204	370 000
— maksavien kävijöiden osuus, %	46,8	46,9	55
— alle 18-vuotiaiden osuus kävijöistä, %	21	22,4	23
Linnojen kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	193 067	181 653	210 000
— maksavien kävijöiden osuus, %	85,6	90,3	89
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut, kpl	9	5	6
Esinetietojen digitointiaste, %	22,9	25	30

Toiminnallinen tehokkuus			
Museokäynnin keskihinta, euroa	4,27	4,00	4,5
Museokäynnin keskitulo, euroa	2,43	2,16	2,6
Linnassa käynnin keskihinta, euroa	1,55	1,36	1,7
Linnassa käynnin keskitulo, euroa	2,27	2,18	2,6
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet (htv)	436	433	411

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	21 317	20 973	21 706
Bruttotulot	4 411	2 775	2 843
Nettomenot	16 906	18 198	18 863
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	486		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	637		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	665
Vuokrien indeksitarkistus	76
Kiinteistökustannusten indeksit (lämmitys, sähkö ja muut ostopalvelut)	80
Tuottavuustoimet (-4 htv)	-151
Siirto momentilta 29.80.75	180
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-9
Muut muutokset	-176
Yhteensä	665

2009 talousarvio	18 863 000
2008 II lisätalousarvio	336 000
2008 talousarvio	18 198 000
2007 tilinpäätös	17 057 000

05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 968 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 4 000 euroa.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjaston toiminnan tavoitteena on näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten henkilöiden tasaarvo kirjallisuuden saannissa, koulunkäynnissä ja opiskelussa. Kirjasto toteuttaa tehtäväänsä tuottamalla ja tarjoamalla asiakaskuntansa käyttöön erityisaineistoa, kuten äänikirjoja, pistekirjoja ja elektronisia kirjoja sekä toimimalla ääni- ja pistekirjapalvelujen asiantuntijalaitoksena.

Oppikirjapalvelujen tulosalueella kirjasto tuottaa 97-prosenttisesti näkövammaisten koululaisten tarvitsemat oppikirjat sekä tutkintoa suorittavien opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevat kirjat, yhteensä noin 800 uutta nimikettä. Oppikirjoja myydään maksuperustepäätöksen mukaisesti kaikkien vammaisryhmien — myös lukihäiriöisten — käyttöön noin 3 500 kappaletta ja lainataan maksutta noin 1 800 kappaletta.

Kirjastopalvelujen tulosalueella kirjasto tuottaa uusia kauno- ja tietokirjallisuuden nimikkeitä näkövammaisille ja muille lukemisesteisille soveltuvassa muodossa määrän (1 500 nimikettä), joka vastaa 37 % Suomessa vuosittain julkaistavasta yleisestä kirjallisuudesta. Kirjasto välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön paikallisena palveluna, postitse ja tietoverkon kautta noin 900 000 kertaa. Potentiaalisen asiakaskunnan määrä on noin 40 000 henkilöä.

Kirjasto lisää yleisten kirjastojen kautta kulkevia lainoja, vahvistaa yhteistyötä korkeakoulukirjastojen kanssa ja vahvistaa palvelujaan lukihäiriöisille purkamalla tuotantorajoituksia oppikirjapalveluissa, jatkaa analogisen kokoelmansa digitointia ja verkkopalveluiden kehittämistä, ja käynnistää puhesynteesikirjojen ja yhdistelmäkirjojen tuottamisen.

Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan yli 99 % momentin määrärahasta.

Tunnusluku	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
— kirjatuotanto/kpl	1 980	1 969	2 300
— lainojen määrä/kpl	453 846	683 400	900 000
— lainoja yleisten kirjastojen kautta/kpl	40 000	35 000	56 000
— oppikirjatoimitukset/kpl	3 668	4 170	5 000
— asiakkaiden määrä/kpl	13 401	14 734	15 300
— DAISY-äänikirjoja	7 000	17 000	28 000
— asiakastyytyväisyys (arvosana 4—10)	-	8,1	9,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— kirjalainan keskihinta/€	9,45	6,62	6,47
— oppikirjatoimituksen keskihinta/euroa	338	286	295
Henkisten voimavarojen hallinta			
— Henkilötyövuodet (htv)	65,8	64,8	59,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	5 913	7 224	7 095
Bruttotulot	81	90	127
Nettomenot	5 832	7 134	6 968
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 117		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 322		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	104
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-134
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-6
Muut tuottavuustoimet	-130
Yhteensä	-166

2009 talousarvio	6 968 000
2008 II lisätalousarvio	23 000
2008 talousarvio	7 134 000
2007 tilinpäätös	7 037 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 310 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 123 000 euroa.

Selvitysosa: Kansallisen audiovisuaalisen arkiston (KAVA) tavoitteena on elokuvien, radio- ja televisio-ohjelmien ja näitä koskevan muun aineiston tallettaminen ja säilyttäminen, audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen sekä tutkimus- ja tietopalvelutoiminnan harjoittaminen. Arkisto palvelee väestön kulttuu-

risia, tiedollisia ja tutkimuksellisia tarpeita sekä luovaa teollisuutta asiakas- ja tietopalveluillaan. KAVA turvaa audiovisuaalisen kulttuuriperinnön esillä olon esittämällä taiteellisesti, historiallisesti sekä muutoin merkittäviä elokuvia ja ohjelmia sekä harjoittamalla näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Vuonna 2009 arkisto aloittaa järjestelmällisesti elokuvakokoelmien digitoinnin ja osallistuu digitaalisten aineistojen saatavuutta ja säilyttämistä koskevaan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Hankitaan kokoelmiin lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisen filmi- ja videotuotannon esityskopioita ja oheismateriaalia vuodelta 2005 sekä originaalimateriaalia vuonna 2003 tarkastetuista elokuvista. Lisäksi vapaaehtoisina talletuksina otetaan vastaan noin 400 pitkää ulkomaista elokuvakopiota ja pyritään kartuttamaan video- ja dvd-kokoelmaa noin 4 000 uudella tallenteella. Museoesinekokoelmaa kartutetaan vapaaehtoisilla talletuksilla.

Tallennetaan digitaalisesti radio- ja televisio-ohjelmavirtaa opetusministeriön erikseen hyväksymää suunnitelmaa mahdollisuuksien mukaisesti noudattaen. Lisäksi talletetaan teosluonteisia kotimaisia radio- ja tv-ohjelmia alkuperäislaatuisina talletuksina.

Jatketaan KAVAn tehtäväalueen kehittämistä kansainväliseksi arkisto-, tutkimus-, tieto- ja palvelukeskukseksi. Pyrkimyksenä on, että radio- ja televisioarkiston palvelut ovat tutkijoiden saatavilla Helsingin toimipisteiden ja vapaakappalekirjastojen kautta eri puolella maata vuonna 2009.

Elokuvakulttuurin edistämisen ja tutkimus- ja tietopalvelun tavoitteena on edistää elokuvien laadukasta esitystoimintaa Helsingissä ja yhdeksällä yliopistopaikkakunnalla, tukemalla elokuvatutkimusta ja julkaisemalla filmografista tietoa verkkopalvelussa www.elonet.fi.

Kulttuuripoliittista syistä hintatuella katetaan noin 27 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	141 153	148 109	147 000
— Elävän kuvan museo/museoesineet, lkm	11 586	12 300	12 400
— Kirjasto-, tieto-, laina- ja asiakaspalvelut, lkm	36 320	38 250	40 000
— Maksulliset palvelut/esitystoiminta, katsojamäärät	55 696	55 682	60 500
— Maksullinen arkistopalvelu/kuva- ja filmipalvelu	4 441		4 600
— Radioaineisto/arkistoidut lähetykset/h			100 000
— Televisioaineisto/arkistoidut lähetykset/h			30 000
Toiminnallinen tehokkuus			
— Kokoelma- ja arkistyö yht., euroa/elok. lkm	16,93	17,56	15,50
— Elävän kuvan museo, euroa/esine	19,87	28,33	23,31
— Kirjasto, euroa/kirjastopalvelu	5,70	5,82	6,00
— Maksullinen palvelu: esitystoiminnan subventio /katsoja	149 998	133 396	123 000
Henkisten voimavarojen hallinta			
— Henkilötyövuodet	58	57	71

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	4 025	4 893	5 650
Bruttotulot	437	340	340
Nettomenot	3 588	4 553	5 310
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	421		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	344		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 5 000 euroa)	98
Radio- ja televisioarkiston kehittäminen	460
Kansallisen audiovisuaalisen digitaalisen arkiston kehittäminen	200
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-1
Yhteensä	757

2009 talousarvio	5 310 000
2008 II lisätalousarvio	47 000
2008 talousarvio	4 553 000
2007 tilinpäätös	3 511 000

07. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 611 000 euroa.

Selvitysosa: Valtion elokuvatarkastamon toiminnan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kuvaohjelmaympäristö. Tavoitteen saavuttamiseksi tarkastamo hoitaa nykylainsäädännön mukaisesti lastensuojelullisiin syihin pohjautuvaa kuvaohjelmien ennakkotarkastusta ja rekisteröintiä, suorittaa ilmoituksiin perustuvaa ennaltaehkäisevää laillisuusvalvontaa sekä myöntää esityslupia. Tavoitteena on valistuksen ja tiedotuksen keinoin lisätä kansalaisten tietämystä kuvaohjelmien sääntelystä.

Nykylainsäädännön mukaisen kuvaohjelmien ennakkotarkastuksen tavoitteena on lasten kehityksen turvaaminen kuvaohjelmaympäristössä. Keinoja ovat alle 18-vuotiaille suunnattujen kuvaohjelmien tarkastaminen, sääntelyä koskeva valistus ja jälkivalvontatyö yhdessä poliisin kanssa. Vaikuttavuutta mitataan yleisölle ja kuvaohjelmien levittäjille suunnatuilla kyselyillä.

Ylläpidetään verkkopohjaisia, kustannustehokkaita ja asiakasystävällisiä ilmoitus- ja rekisteröintijärjestelmiä. Määrärahan lisäys ei lisää henkilötyövuosien määrää.

Kehitetään lainmuutokseen perustuvaa jälkivalvontaa, jolloin koko elokuvatarkastamon toimintaperusteet selvitetään uudelleen mm. alan tekninen kehitys ja valtionhallinnon tuottavuusohjelman tavoitteet huomioon ottaen.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Tarkastetut pitkät kuvaohjelmat, kpl	1 099	966	1 000
Tarkastetut lyhyet kuvaohjelmat, kpl	632	641	620
Keskimääräinen tarkastajamäärä/kuvaohjelma	1,81	1,88	1,90
Myönnetyt esitysluvat, kpl	26	24	25
Lausunnot viranomaisille	1	8	8
Ilmoitetut kuvaohjelmat, kpl	22 471	27 688	22 500

Toiminnan tehokkuus			
Tarkastuksen keskimääräinen hinta, euroa/h	155	192	195
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	13	14	14

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	924	893	961
Bruttotulot	348	310	350
Nettomenot	575	583	611
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	270		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	255		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	29
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-1
Yhteensä	28

2009 talousarvio	611 000
2008 II lisätalousarvio	7 000
2008 talousarvio	583 000
2007 tilinpäätös	560 000

08. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 967 000 euroa.

Selvitysosa: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti on valtakunnallinen kulttuurin ja taiteen kentässä toimiva kansainvälinen osaamis- ja palvelukeskus.

Uuden strategiansa mukaisesti instituutti osallistuu opetusministeriön kulttuuripoliittisten linjausten pohjalta EU:n ja Venäjän väliseen kulttuuriyhteistyöhön sekä avustaa opetusministeriötä Euroopan unionin ja Venäjän välisen kulttuurisen toimintaohjelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Instituutti osallistuu Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurisektorin kehittämiseen ja avustaa opetusministeriötä kulttuurikumppanuuden valmistelutyössä.

Instituutti tukee Venäjältä ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneiden kielen ja kulttuurin kehittämistä, edistää monikulttuurisia arvoja sekä venäjäkielisen väestönosan osaamispotentiaalin hyödyntämistä kulttuurin ja luovan talouden piirissä sekä sen sujuvaa integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Eräitä Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin tunnuslukuja	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Lainaukset, kpl	51 581	49 739	55 000
Kirjahankinnat, nid.	1 157	1 351	1 300
Lehtihankinnat, vsk	266	266	266
Tietopalvelun käyttökerrat, kpl	1 334	1 270	1 400
Yleisötilaisuuksien kävijät	811	780	700
Toiminnan tehokkuus			
Lainan keskihinta, euroa	8	9	4
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	15	15	15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	875	853	982
Bruttotulot	2	10	15
Nettomenot	873	843	967
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	110		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	44		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 4 000 euroa)	25
Toimitilojen vuokralisäys	100
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-1
Yhteensä	124

2009 talousarvio	967 000
2008 II lisätalousarvio	79 000
2008 talousarvio	843 000
2007 tilinpäätös	807 000

30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 106 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten kirjastojen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen

2) kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisten verotuloihin perustuvien tasausten maksamiseen kunnille, henkilöstön täydennyskoulutukseen sekä keskitetysti tuotettuihin palveluihin ja

3) enintään 336 000 euroa avustuksina kirjastojen sisältötuotannon kehittämiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) muuttamiseksi siten, että opetustoimen ja kirjaston valtionosuusprosenttia alennetaan kuntien yhdistymisen edellyttämien valtionosuuskompensaatioiden toteuttamiseksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Laskennalliset kustannukset (yksikköhinta 54,09 euroa * 5 273 331 asukasta)	285 234 000
Kunnan rahoitusosuus	-165 949 000
Tasauserät	-75 000
Kirjastojen sisältötuotannon kehittäminen (enintään)	336 000
Yhteensä	119 546 000
— josta tältä momentilta	106 440 000
— josta momentilta 29.80.52 (veikkausvoittovarat)	13 106 000

Yleisten kirjastojen tavoitteena on tarjota väestölle yhtäläiset mahdollisuudet sivistyksen, tietojen ja taitojen ja kansalaisvalmiuksien hankkimiseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastamiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjaston tehtävänä on myös tarjota mahdollisuus virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen käyttöön ja opastaa käytössä.

Valtionosuudella tuetaan kirjasto- ja tietopalvelujen tasavertaista tuottamista. Kirjastojen kirjahankintojen monipuolisuutta tuetaan vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuella. Kirjastoverkkopalvelujen ja innovatiivisten kokeiluhankkeiden kehittämistä sekä henkilöstön täydennyskoulutusta tuetaan valtionavustuksilla. Tavoitteena on turvata kirjasto- ja tietopalvelujen laatu ja palveluverkoston toimivuus ja ajantasaisuus. Painoalueena on

kansalaisten tietohuollon ja kulttuurin saavutettavuus.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Kirja-aineiston hankinnat, kpl/1 000 asukasta	307	315	330
Muut aineistohankinnat, kpl/1 000 asukasta	57	59	59
Henkilötyövuodet, htv/1 000 asukasta	0,8	0,8	0,8
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 435	1 404	1 374
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	11,4	10,9	10,8
Verkkokäynnit, kpl/asukas		7,2	7,6
Lainaukset, kpl/asukas	19,6	19,2	19
Lainaajia, % asukasluvusta	43	42	42
Toimintakustannukset, euroa/asukas	48,7	50,3	52

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (3,9 %)	4 485
Asukasmäärän muutos	508
Tasauserien muutos	-436
Veikkausvoittovarojen jakosuhteen muutos	11 605
Kuntien yhdistymiseen liittyvän valtionosuuskompensaation toimeenpano	-200
Yhteensä	15 962

2009 talousarvio	106 440 000
2008 talousarvio	90 478 000
2007 tilinpäätös	74 451 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 060 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on teattereilla enintään 2 469 ja orkestereilla enintään 1 033.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on teattereilla 47 066 euroa ja orkestereilla 46 620 euroa henkilötyövuotta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Kustannustason muutos (3,9 %)	2 542
Taidelaitosten rahoitusjärjestelmän uudistuksesta johtuva yksikköhintojen toinen tasokorotus	7 973
Muut muutokset	101
Yhteensä	10 616

Lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 37 878 000 euroa momentilla 29.80.52.

2009 talousarvio	30 060 000
2008 talousarvio	19 444 000
2007 tilinpäätös	13 812 000

32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 468 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen ja

2) enintään 252 000 euroa avustusten maksamiseen museoiden kokoelmatietojen siirtämiseksi elektroniseen muotoon.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on enintään 1 158.

Selvitysosa: Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on 59 292 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustason muutos (3,9 %)	1 151
Kulttuurilaitosten rahoitusjärjestelmän uudistuksesta johtuva yksikköhintojen toinen tasokorotus	4 536
Muut muutokset	-4
Yhteensä	5 683

Lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 18 407 000 euroa momentilla 29.80.52.

2009 talousarvio	12 468 000
2008 talousarvio	6 785 000
2007 tilinpäätös	4 470 000

33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoimintaan ja

2) enintään 106 000 euroa lain 42 §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 3,50 euroa asukasta kohden.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukseen sisältyy 12 975 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 25 000 euroa johtuen asukasmäärän muutoksesta.

2009 talousarvio	5 588 000
2008 talousarvio	5 563 000
2007 tilinpäätös	5 540 954

34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten kirjastojen perustamishankkeiden valtionosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2009 saa tehdä mainitun lain mukaisia valtionosuuden myöntämispäätöksiä kirjastojen perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 2009 kustannustasossa enintään 4 500 000 euroa.

2) Vuonna 2009 saa lisäksi vahvistaa mainitun lain 36 §:n tarkoittamia laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 2010 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 2009 tammikuun kustannustasossa on yhteensä enintään 3 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Eräitä kirjastojen perusrakentamiseen liittyviä tunnuslukuja

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2009 arvio
Uudisrakennukset, kpl/hyöty-m²	1/4 796	3/1 259	1/585
Saneeraukset, kpl/hyöty-m²	1/280	3/2 561	2/3 364
Kirjastoautot	9	12	10

Valtuuksista aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2009 myönnetyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	5 000	3 400	3 200	4 200	15 800
Vuonna 2009 tehtävät rahoituspäätökset	-	600	800	3 800	5 200
Yhteensä	5 000	4 000	4 000	8 000	21 000

2009 talousarvio	5 400 000
2008 talousarvio	5 700 000
2007 tilinpäätös	6 100 000

36. Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen avustus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Turku - Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeelle.

2009 talousarvio	2 000 000

40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle tavaraliikenteen käyttötappioon ja lainanhoitomenoihin.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

2009 talousarvio	252 000
2008 talousarvio	252 000
2007 tilinpäätös	230 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 325 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kulttuuri-instituuttien tukemiseen

2) ystävyysseurojen tukemiseen

3) rakennussuojelulain (60/1985) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen

4) kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämiseen ja korjaamiseen

5) maailmanperintösopimuksen sekä Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen mukaiseen suojelu, tutkimus- ja valistustoimintaan

6) seurantalojen korjaamiseen ja siihen liittyvään selvitys-, neuvonta- ja tarkastustyöhön

7) rauhantyön edistämiseen

8) kulttuurilehtien tukemiseen

9) Suomen Islamilainen Neuvosto (SINE) ry:n menoihin

10) saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan

11) kulttuurin alan avustusten, apurahojen ja palkintojen maksamiseen sekä julkaisujen tukemiseen ja

12) Tali-Ihantala tieto- ja näyttelykeskuksen toteuttamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kulttuuri-instituuttien tukeminen	4 378 000
Ystävyysseurojen kulttuuriyhteistyön tukeminen	2 622 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	629 000
Maailmanperintösopimuksen sekä Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen mukaiseen suojelu-, entistämis-, tutkimus- ja valistustoimintaan	380 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustuksiin	268 000

Avustukset seurantalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan	267 000
Lehtimiespalkintoihin	34 000
Rauhantyön edistämiseen	460 000
Saamelaiskäräjille saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelais-järjestöjen toimintaan, mistä 12 000 euroa Utsjoen saamelaiskirkkotupien ylläpitoon	205 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan	136 000
Kulttuurilehtien tukemiseen	800 000
Suomen Islamilainen Neuvosto (SINE) ry	60 000
Tali-Ihantala -keskus	1 000 000
Muut avustukset	86 000
Yhteensä	11 325 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 000 000 euroa Tali-Ihantala -keskus -hankkeesta aiheutuvina menoina.

2009 talousarvio	11 325 000
2008 talousarvio	10 325 000
2007 tilinpäätös	10 487 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteilijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) aikaisemmin myönnettyjen pitkäaikaisten taiteilija-apurahojen maksamiseen ja

3) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin.

Momentin määrärahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion taiteilija-apurahat	10 060 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Yhteensä	13 160 000

Taiteilija-apurahan määrä on vuoden 2009 alusta lukien 1 525 euroa/kk sisältäen taiteilijalle tulevan maksun MYEL:n mukaisen sosiaaliturvan rahoittamiseen. Hallitus on antanut asiasta esityksen (HE 92/2008) eduskunnalle. Valtion pitkäaikaisten ja valtion niiden viisivuotisten apurahojen määrä, joihin liittyy taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukainen sosiaaliturva, on vuoden 2009 alusta lukien 1 343,20 euroa/kk Em. taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti opetusministeriön päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Suomen Kulttuurirahaston Kirjatalkoot -hanke, joka lisää yleisten kirjastojen kirjahankintoja vuosina 2008—2010. Hanke vaikuttaa kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen ja avustusten kokonaismäärään vuosina 2009—2011.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sosiaaliturvauudistus	1 100
Kirjatalkoot-hanke	400
Virka- ja työehtosopimuksen vaikutus 2008	387
Virka- ja työehtosopimuksen vaikutus 2009	185
Yhteensä	2 072

2009 talousarvio	13 160 000
2008 II lisätalousarvio	350 000
2008 talousarvio	11 088 000
2007 tilinpäätös	10 997 366

52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 191 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteen ja kulttuurin edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen, yliopistojen ja muiden valtion laitosten kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin sekä taideteosten hankkimiseen valtion kiinteistöihin ja valtion käytössä oleviin rakennuksiin

2) taiteen edistämisestä annetun lain (328/1967) mukaisiin taiteen keskustoimikunnan ja valtion taidetoimikuntien apurahoihin ja avustuksiin sekä alueellisten taidetoimikuntien myöntämiin taiteilija- ja kohdeapurahoihin ja muihin avustuksiin sekä enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin

3) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen museoille sekä muuhun museo- ja kulttuuriperintöalan tukemiseen

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen kirjastoille, enintään 1 600 000 euroa lain 42 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen kirjastoille ja enintään 2 900 000 euroa kirjastojen muihin avustuksiin ja lääninhallituksille kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen sekä yleisten kirjastojen valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin ja kirjastojen verkkopalvelu- ja osaamispohjan vahvistamiseen

5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen teattereille ja orkestereille sekä enintään 3 784 000 euroa teatteri- ja orkesterilain (730/1992) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen, josta 3 241 000 euroa teattereille ja 543 000 euroa orkestereille

6) EU:n kulttuuriohjelmien hankkeiden kansalliseen tukemiseen ja ohjelmien yhteyspisteiden toimintamenoihin, Euroopan kulttuuripääkaupunkihankkeeseen sekä valtionhallinnon kulttuurialan kansainvälisen yhteistyön menoihin

7) enintään 34 030 000 euron valtionavustuksen maksamiseen Suomen Kansallisoopperan säätiölle ja enintään 10 087 000 euron valtionavustuksen maksamiseen Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiön käyttökustannuksiin

8) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin ja

9) enintään 49 henkilön palkkaamiseen alueellisten taidetoimikuntien määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin.

Kohdassa 2 tarkoitetut avustukset ja apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Kohdassa 9 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Elokuvan tuotantoon ja levitykseen	17 736 000
Elokuvateattereiden digitalisoinnin edistämiseen	500 000
Elokuvakulttuurin edistämiseen	3 932 000
Lasten ja nuorten elokuvakulttuurin kehittämiseen	912 000
Kirjallisuuden edistämiseen	2 080 000
Kuvataiteen edistämiseen	2 280 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	2 611 000
Rakennustaiteen edistämiseen	300 000
Säveltaiteen edistämiseen	2 980 000
Muotoilun edistämiseen	650 000
Tanssitaiteen edistämiseen	1 070 000
Valokuvataiteen edistämiseen	600 000
Sirkustaiteen edistämiseen	100 000
Muu taiteenalojen edistäminen	610 000
Apurahat ja palkinnot	1 525 000
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	10 087 000
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	34 030 000
Rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	37 878 000

Rahoituslain mukaisiin valtion-osuuksiin kirjastoille	13 106 000
Kirjastotoimen valtionavustuksiin ja kehittämistoimiin	4 500 000
Rahoituslain mukaisiin valtion-osuuksiin museoille	18 407 000
Museot ja kulttuuriperintö	7 860 000
Alueellinen taiteen edistäminen	15 073 000
Kulttuuripolitiikan kehittäminen	2 988 000
Kulttuurivienti ja kansainvälinen yhteistyö	5 253 000
Kulttuuri tietoyhteiskunnassa	1 740 000
Euroopan kulttuuripääkaupunkihanke	1 000 000
Opetusministeriön käytettäväksi	2 078 000
Yhteensä	191 886 000

2009 talousarvio	191 886 000
2008 talousarvio	189 200 000
2007 tilinpäätös	188 800 238

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 18 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen eräiden tiede- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Eräät kulttuurilaitokset ja -yhteisöt maksavat vuokraa Senaatti-kiinteistöille tai valtion kiinteistövarallisuuden haltijavirastoille.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 458 000 euroa johtuen indeksikorotuksesta (3,5 %).

2009 talousarvio	18 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	17 542 000
2007 tilinpäätös	16 794 966

54. Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 746 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainan lyhennykseen sekä koron maksuun.

Selvitysosa: Määrärahalla maksetaan lainan lyhennyksen ja koron vuoden 2009 osuus.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 70 000 euroa johtuen korkotason muutoksesta.

2009 talousarvio	3 746 000
2008 talousarvio	3 816 000
2007 tilinpäätös	3 627 000

55. Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansallinen digitaalinen kirjasto-ohjelman ja toimintasuunnitelman toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin

2) keskeisten, priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin

3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen

4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa ja

5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	2 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	2 000 000

56. Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen kulttuuriviennin edistämiseksi tarkoitettujen menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007—2011 mukaisten toimenpiteiden tarkoittamiin toimeenpanomenoihin.

2009 talousarvio	800 000
2008 talousarvio	800 000

70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) toiminta- ja näyttelyvarustuksen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen ja

2) kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma	€
1. Valtion taidemuseo	190 000
2. Museovirasto	1 600 000
3. Kansallinen audiovisuaalinen arkisto	685 000
4. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti	25 000
Yhteensä	2 500 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 355 000 euroa Kansallisen audiovisuaalisen arkiston tehtävien laajentumisesta ja muista tilamuutoksista aiheutuviin tarpeisiin sekä varautumiseen Museoviraston uusien toimitilojen varustamiseen.

2009 talousarvio	2 500 000
2008 talousarvio	2 145 000
2007 tilinpäätös	1 110 000

72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2009 talousarvio	739 000
2008 talousarvio	739 000
2007 tilinpäätös	589 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivojen korjaustöistä aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma	€
1. Museovirasto	2 000 000
2. Suomenlinnan hoitokunta	2 280 000
Yhteensä	4 280 000

Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

1) Käyttösuunnitelman kohdan 1. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2008 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 600 000 euroa.

2) Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2008 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Siirto momentille 29.80.04	-180
Siirto momentille 29.80.03	-120
Suomenlinnassa sijaitsevan Helsingin avovankilan rakennushanke	500
Muut muutokset	180
Yhteensä	-120

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	4 280 000
2008 II lisätalousarvio	550 000
2008 talousarvio	4 400 000
2007 tilinpäätös	2 770 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

2009 talousarvio	17 000
2008 talousarvio	17 000
2007 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa:

Toimialan yleinen kehittäminen. Toimialan strategista johtamista ja suunnittelua sekä niihin liittyviä ohjaus-, arviointi- ja seurantajärjestelmiä kehitetään tiedolla johtamisen keinoin. Paikallisen liikuntatoimen toimintaedellytyksiä vahvistetaan. Yhdenvertaisuus, erityisesti sukupuolten välinen tasa-arvo ja monikulttuurisuus, ovat toimialan perusteita.

Terveyttä edistävät liikuntatottumukset. Kansalaisten terveyttä edistäviä liikunnallisia elämäntapoja edistetään koulutuksen, tutkimuksen ja kansalaistoiminnan keinoin. Poikkihallinnollisen terveyttä edistävän liikunnan ohjelman avulla tavoitellaan kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn parantumista. Liikuntapaikkarakentamisen tuen kohteita ovat ensisijaisesti laajoja käyttäjäryhmiä palvelevat liikuntapaikat.

Aktiivinen liikunnan kansalaistoiminta. Liikunnan kansalaistoimintaa vahvistetaan lajiliittojen uudistetun tulosperusteisen valtionavustusjärjestelmän, liikunta- ja kansanterveysjärjestöjen valtionavustusten, seuratoiminnan kehittämistuen sekä eri ohjelmien avulla.

Liikunnallinen lasten ja nuorten toiminta. Aloitetaan lasten ja nuorten liikuntaohjelman 3. vaihe. Painopisteinä ovat vähän liikkuvat lapset, paikallisen toiminnan kehittäminen ja kerho- ja harrastustoiminnan sekä lasten kilpaurheilun kehittäminen.

Eettinen ja yhteiskuntavastuullinen, kansainväliseen menestykseen tähtäävä huippu-urheilu. Huippu-urheilun tukemisella tavoitellaan kansainvälistä menestystä joukkue- ja yksilölajeissa parantamalla lahjakkaiden nuorten urheilijoiden valmentautumisedellytyksiä, lisäämällä päätoimisten valmentajien tukea sekä parantamalla Suomen valmiuksia hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia. Kansallista dopinginvastaista toimintaa kehitetään kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Suomi toimii IADA:n (Kansainvälinen antidoping -yhdistys) puheenjohtajana vuosina 2009—2010.

Laaja-alainen osaamisen kehittäminen. Liikunnan koulutusta, tutkimusta ja tiedonvälitystä tuetaan avustuksin, apurahoin ja muin sellaisin keinoin, joilla vahvistetaan liikuntatoimialan osaamista. Liikunnan koulutuskeskuksia kehitetään koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveysliikuntakeskuksina sekä liikunnan kansalaistoimintaa tukevina koulutuskeskuksina. Kansainvälistä liikunta-alan yhteistyötä, liikuntajärjestöjen suoria kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ja osaamispääoman kasvua tuetaan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetuilla määrärahoilla.

Lasten liikunnan seuratoiminnan paikallistukihankkeet

	2007	2008 arvio	2009 tavoite
myönnetyt	400	412	230
hakemukset	850	1 120	900
lapsia ja nuoria	62 000	60 000	63 000
— tytöt (%)	47	47	50
— pojat (%)	53	53	50

Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma

	2007	2008 arvio	2009 tavoite
hankkeet	179	180	185
kunnat	142	150	160
liikkujat	53 000	55 000	57 000
— naiset (%)	68	66	62
— miehet (%)	32	34	38

Opiskelijavuorokaudet liikunnan koulutuskeskuksissa

	2007	2008 arvio	2009 tavoite
Valtakunnalliset	384 781	395 000	405 000
Muutos ed. vuoteen, opisk. vrk.	23 382	10 219	10 000
Muutos ed. vuoteen, %	6,5	2,7	2,5
Vos-rahoitetut vuorokaudet, %	269 900/70,1 %	269 900/68,3 %	279 900/69,1 %
Alueelliset	84 044	90 000	95 000
Muutos ed. vuoteen, opisk. vrk.	8 613	5 956	5 000
Muutos ed. vuoteen, %	11,4	7,1	5,9
Vos-rahoitetut vuorokaudet, %	51 000/60,7 %	51 000/56,7 %	51 000/53,7 %

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 116 082 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (635/1998), liikuntalakiin (1054/1998) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionavustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen, mistä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin enintään 650 000 euroa, liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-ajanrakentamisen tutkimukseen, lajiliitoille jaettavaksi toiminta-avustuksina 18 825 000 euroa ja muille valtakunnallisille liikuntajärjestöille 19 425 000 euroa

2) kokeilu-, kehittämis- ja ohjelmatoiminnan menoihin sekä urheilijoiden ja valmentajien avustusten ja apurahojen maksamiseen

3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden sekä näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen, enintään 250 000 euroa opetus- ja kulttuuritoi-

men rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

4) valtion liikuntaneuvoston ja sen jaostojen menoihin

5) liikunnan ja urheilun tunnustus- ja tuloksellisuuspalkintojen maksamiseen

6) läänien liikuntatoimen menoihin ja

7) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Kunnan liikuntatoimen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 274 900 ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 51 000. Mainittujen määrien estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Kohdassa 1 ja 2 tarkoitetut apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kuntien liikuntatoimi	18 794 000
Liikuntapaikkarakentaminen	19 900 000
Liikunnan koulutuskeskukset	16 306 000
Liikunnan kansalaistoiminta	40 850 000
Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen	3 700 000
Terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen	2 750 000
Huippu-urheilun kehittäminen	3 485 000
Tiedolla johtaminen ja tietopohjan vahvistaminen	5 555 000
Liikunnan antidoping -toimintaan	1 800 000
Kansainväliseen yhteistyöhön	480 000
Läänien liikuntatoimeen	350 000
Valtion liikuntaneuvosto	450 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 662 000
Yhteensä	116 082 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 81,24 euroa opiskelijavuorokautta kohden. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 3 331 000 euroa momentilta 29.90.52.

2009 talousarvio	116 082 000
2008 talousarvio	104 065 000
2007 tilinpäätös	100 099 297

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 331 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisten valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 578 000 euroa johtuen kustannustason muutoksesta (3,9 %).

2009 talousarvio	3 331 000
2008 talousarvio	2 753 000
2007 tilinpäätös	1 342 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Opetusministeriö vastaa hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta nuorisotyön alueella sekä ohjelman koordinaatiosta yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman kanssa.

Aktiivinen kansalaisuus. Tuetaan nuorten valtakunnallisia järjestöjä sekä nuorisotyötä tekeviä järjestöjä, kuntien nuorisotyötä, valtakunnallisia nuorisokeskuksia, Nuori Kulttuuri -toimintaa ja nuorten uusien toimintatapojen kehittämistä. Kuntia tuetaan nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien kehittämisessä. Myös nuorten ympäristökasvatus on painoalue. Toimintaa arvioidaan seuraamalla nuorten osallistumista järjestö- ja harrastustoimintaan sekä äänestysaktiivisuutta. Luodaan nuorille nuorisotyöpalvelujen arviointijärjestelmä.

Sosiaalinen vahvistaminen. Tavoitteena on nuorisotyöttömyyden asteittainen poistaminen ja nuorten arjen- ja työelämävalmiuksien parantaminen. Painopisteenä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Turvataan nuorten työpajatoiminta vakiintuvana moniammatillisena ja koko maan kattavana palveluna. Vaikeimmassa asemassa olevien nuorten hakeutumista työpajatoimintaan edistetään etsivän työparitoiminnan avulla. Tavoitteena on, että kaksi kolmasosaa työpajanuoristа sijoittuu koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan pajajakson jälkeen. Koululaisten iltapäiväkerhotoiminta sekä Avartti-nuorisotoimintaohjelma ovat edelleen painoalueita. Tuetaan ehkäisevän päihde- ja huumetyön menetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa kunnissa ja järjestöissä tavoitteena nuorten alkoholin ja huumeiden käytön ja kokeilun vähentäminen.

Nuorten kasvu- ja elinolot. Huolehditaan hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta, arvioinnista ja kehittämisestä. Otetaan käyttöön keskitetty tiedosto nuorten elinoloista, nuorten elinoloasenteista ja tulevaisuudenkäsityksistä sekä nuorisotyön peruspalveluista.

Toimialan yleinen kehittäminen. Nuorisotyön peruspalvelujen tuottamiseksi tuetaan kuntia ja niiden alueellista yhteistyötä, valtakunnallisia nuorisokeskuksia ja nuorisotyön valtakunnallisia palvelujärjestöjä. Nuorisotyön peruspalveluja vahvistetaan. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen kattavuutta lisätään. Nuorisotyön valtakunnallista ohjausrakennetta kehitetään tukemalla nuorisotyön eri alueet kattavaa palvelu- ja kehittämiskeskusrakennetta.

Kansainvälisen yhteistyön nuorisopoliittinen tavoite on pohjoismaisen hyvinvointivaltion tavoitteiden edistäminen sekä nuorten kansainvälistäminen.

Eräitä nuorisotoimen tehokkuutta kuvaavia tunnuslukuja

Toiminnot	2006	2007	2009
Kuntien nuorisotyö			
— nuorisotilat, lkm	1 100	1 100	1 100
— nuorisotyöntekijät, lkm	2 600[1)]	2 600	2 600
Valtakunnalliset nuorisokeskukset			
— avustetut, lkm	10	10	10
— nuorisokurssipäivät	217 000	225 000	230 000
Iltapäiväkerhot			
— tuetut, lkm	1 600	1 650	1 700
Nuorisotutkimus			
— tuetut, lkm	15	15	15
Ehkäisevä päihde- ja huumetyö			
— tuetut hankkeet, lkm	82	92	90
Aluekehittäminen			
— tuetut hankkeet, lkm	60	62	60

Avartti			
— ryhmät, lkm	60	70	80
— nuoria ryhmissä	800	900	1 000
Nuori Kulttuuri			
— Nuorten ulkomaisiin esiintymismatkoihin osallistuneet nuoret	1 574	1 385	1 600
— Nuori Kulttuuri -tapahtumaan osallistuneet nuoret	1 800	2 550	2 000

[1)] Nuorisotyöntekijöiden määrä on korjattu koskemaan varsinaisia nuorisotyöntekijöitä.

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 789 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) ja nuorisolain (72/2006) perusteella kuntien nuorisotoimen valtionosuuksiin

2) nuorisolakiin (72/2006) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisojärjestöille, nuorisotyön valtakunnallisille palvelujärjestöille ja nuorisotyötä tekeville järjestöille

3) nuorisolakiin (72/2006) perustuviin avustuksiin valtakunnallisten nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen sekä nuorisotilojen rakentamis-, peruskorjaus- ja varustamisavustuksiin

4) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen, nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien sekä nuorten verkkomedioiden ja niiden kehittämistoiminnan menoihin

5) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen nuorisoalan yhteistyön ja nuorison kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen

6) koululaisten iltapäiväkerhotoiminnan, Avartti-toimintaohjelman, liikunnallisen, kulttuurisen ja monikulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen

7) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen

8) valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan ja sen jaostojen menoihin, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen ja nuorisotyön palvelujärjestöjen arviointi- ja avustustoimikunnan menoihin, lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanoon sekä alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen

9) nuorisotyön valtakunnallisten palvelurakenteiden tukemiseen[1)]

10) toimialan aluehallinnon tai valtion virastojen määräaikaisten hankkeiden toteuttamiseen ja

11) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Kuntien nuorisotoimen valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 14,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Kohdassa 11 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Nuorten aktiivinen kansalaisuus	
— Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	14 000 000
— Valtakunnalliset nuorisokeskukset	5 000 000
— Nuorisotilojen rakentaminen	2 000 000
— Nuorisotyön kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuuri	2 100 000
— Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, verkkomediat	1 500 000
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen	

[1)] Nuorisotyön ohjausjärjestelmän tehokkuutta lisätään organisoimalla toimialan tulosohjaus nuorisotyön eri alueet kattavien valtakunnallisten palvelu- ja kehittämiskeskusten kautta.

— Nuorten työpajat, ehkäisevä päihde- ja huumetyö, sosiaalinen vahvistaminen	1 600 000
— Koululaisten iltapäiväkerhotoiminta	1 200 000
Nuorten elinolot ja toimialan yleinen kehittäminen	
— Valtionosuus kuntien nuorisotoimeen	7 539 000
— Lasten ja nuorten kehittämisohjelman toimeenpano[1)]	3 000 000
— Kansainvälinen yhteistyö	1 000 000
— Nuorisotutkimus	1 000 000
— Läänin nuorisotoimi[2)]	400 000
— Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta ja arviointi- ja avustustoimikunta	400 000
— Opetusministeriön käytettäväksi	1 050 000
Yhteensä	41 789 000

[1)] Määrärahaan sisältyy aiempi lääninhallitusten käyttöön asetettu alueellinen kehittämismäärärähaa.

[2)] Läänin nuorisotoimen hallinnoima alueellinen kehittämisraha osoitetaan lasten ja nuorten kehittämisohjelman toimeenpanoon osoitetusta määrärahasta.

2009 talousarvio	41 789 000
2008 talousarvio	37 483 000
2007 tilinpäätös	35 963 020

51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 373 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorten työpajatoiminnan tukemiseen, vakinaistamiseen ja palvelun laajentamiseen

2) työpajatoimintaan liittyvään etsivään työparitoimintaan sekä

3) ehkäisevän päihde- ja huumetyön tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus tukea työpajatoimintaa 7 250 000 eurolla, työpajatoimintaan liittyvää etsivää työparitoimintaa 2 500 000 eurolla ja ehkäisevää päihde- ja huumetyötä 623 000 eurolla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 750 000 euroa työpajatoimintaan.

2009 talousarvio	10 373 000
2008 talousarvio	9 623 000
2007 tilinpäätös	6 723 000

Pääluokka 30
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimialan toimintaympäristö

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan elinkeinot ovat tällä hetkellä suurten globaalien haasteiden edessä. Kansainvälinen kilpailu kiristyy edelleen sekä elintarvike- että metsäsektorilla samalla kun toiminnan ympäristövaikutuksille asetetaan yhä tiukempia vaatimuksia. Ilmastonmuutos, vesistöjen rehevöityminen sekä luonnon monimuotoisuuden kaventuminen ovat esimerkkejä maailmanlaajuisista ympäristöongelmista, joiden ratkaisemisessa maa-, metsä- ja kalatalouden menetelmien kehittäminen on ratkaisevassa asemassa. Toimialan elinkeinojen menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen. Tietovarantojen ja niitä hyödyntävien tietojärjestelmien merkitys toimialalla vahvistuu.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan vaikuttaminen tapahtuu pitkälti EU-politiikkojen ja säädösvalmistelun yhteydessä. Vuonna 2009 muutoksia tapahtuu seuraavissa asiakokonaisuuksissa:

— EU:n maatalouspolitiikassa (ns. terveystarkastus) ja

— kansallisen maatalouden pohjoisen tuen kehittämisessä.

Määrärahat politiikkasektoreittain

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan jakautuminen politiikkasektoreihin sekä niiden menot, milj. euroa (suluissa on viittaus lukuun, jossa määrärahat on budjetoitu)

	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys	Muutos 2008/2009
Hallinto ja muut (30.01)	103,071	110,791	7,720
Maaseudun kehittäminen (30.10)	121,495	116,715	-4,780
Maatalous (30.20)	2 229,964	2 235,244	5,280
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu (30.30)	44,471	46,638	2,167
Kala-, riista- ja porotalous (30.40)	59,997	59,699	-0,298
Vesitalous (30.50)	29,682	29,040	-0,642
Metsätalous (30.60 ja 63)	164,071	172,904	8,833
Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri (30.70)	60,224	65,423	5,199
Yhteensä	2 812,975	2 836,454	23,479

Vaikuttavuustavoitteet politiikkasektoreittain

Maaseudun kehittäminen

— Maaseudun elinvoiman säilyminen kestävällä tavalla,

— maaseudun säilyminen kilpailukykyisenä asuinympäristönä, yritysten sijoituspaikkana ja asukkaiden työllistäjänä ja

— harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehityksen tasapainottuminen, työllisyyden parantuminen ja elinkeinotoiminnan monipuolistuminen.

Tunnusluvut

	2003	2004	2005	2006	2007[1)]	Arvio 2008—2009
Väkiluvun muutos (%)						
Harvaan asuttu maaseutu	-1,16	-1,05	-1,09	-1,23	-1,18	Hidastuu
Ydinmaaseutu	-0,30	-0,10	-0,20	-0,17	-0,11	Hidastuu

[1)] Arvio.

Määrärahojen muutokset

Määrärahat supistuvat 4,8 milj. euroa (-4 %), mikä johtuu pääosin EU-osarahoitteisen hanketoiminnan ohjelmakauden vaihtumisesta. Uuden kauden maksatukset eivät ole vielä päässeet täyteen vauhtiin. Maaseutuneuvonnan määrärahat supistuvat 7 %.

Maatalous

— Maataloustuotannon jatkuminen koko Suomessa,

— kotimaisen elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuottaminen ja suomalaisen ruoan arvostuksen lisääminen,

— maatalouden kannattavuuden turvaaminen,

— maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentäminen ja

— maatalousperäisen bioenergiatuotannon lisääminen.

Tunnusluvut

	2004	2005	2006	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
1. Maatalouden kannattavuuden turvaaminen						
— Maataloustulo (kokonaistasolla), milj. euroa	1 068	975	900	988	988	ennallaan
— Maataloustulo euroa/tila	20 350	18 700	20 300	23 600	23 600	nousee
— Kirjanpitotilojen työansio euroa/tunti[1)]	3,4	3,4	3,7	4,8	4,8	nousee
— Kannattavuuskerroin[2)]						
— 25 %:lla tiloista yli	0,72	0,67	0,73	0,73	0,73	nousee
— 25 %:lla tiloista alle	0,20	0,09	0,24	0,24	0,24	nousee
2. Raaka-aineiden tuottaminen						
— Omavaraisuus %						
— maito, neste	109	106	105	105	105	105
— liha	105	105	105	105	105	105
— kananmunat	119	119	116	114	112	112
— ruis	62	32	48	94	80	80

3. Ravinnekuormituksen vähentäminen						
— Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha[3)]	53	<47	<54	<52	<50	<48
— Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha[3)]	7,5	<6,7	<6,8	<5,9	<5,9	<5,8
— Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia hiilidioksidia/ekvivalenttia	<7,4	<7,4	<7,3	<7,3	<7,2	<7,1
4. Bioenergiatuotannon lisääminen						
— Energiakasveilla % pellosta	0,2	0,4	0,7	0,8	1,3	1,3

[1)] Työtuntiansio lasketaan vähentämällä kokonaistuotosta kaikki kustannukset (sisältää oman pääoman 5 % korkovaatimuksen) ja jakamalla saatu euromäärä tehdyillä työtunneilla. Kirjanpitotilojen työtuntiansio on MTT:n ennuste vuodelle 2006 ja 2007.

[2)] Kannattavuuskerroin osoittaa, kuinka suuri osa oman työn palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta on saavutettu. Esim. vuonna 2006 oman työn palkkavaatimus oli 12,4 euroa tunnilta ja oman pääoman korkovaatimus oli 5 prosenttia. Seurataan kannattavuuskirjanpitotilojen osalta.

[3)] Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta.

Määrärahojen muutokset

Määrärahat kasvavat hieman (+5,3 milj. euroa 0 %). Vienti- ja sisämarkkinatuki supistuu 14,2 milj. euroa (-2 %) markkinoiden edullisen hintakehityksen johdosta. Korkotukilainojen korkotukimenot kasvavat 4,9 milj. euroa (+9 %) lainakannan kasvaessa. Puutarhatalouden ja sokerituotannon erityistoimenpiteisiin osoitetaan lisävaroja 9,7 milj. euroa (40 %). Maatilatalouden kehittämisrahastoon siirretään 6,9 milj. euroa enemmän (+30 %) kuin vuonna 2008.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

— eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantopanosten turvallisuus ja laatu säilyy edelleen hyvänä,

— eläinten hyvinvointi paranee,

— elintarvikevälitteiset ja eläinten ja ihmisten välillä leviävät tautitapaukset vähenevät ja vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy nykyisellä hyvällä tasolla,

— alkuperä- ja tuotantotapamerkinnät ovat luotettavia ja kuluttajien tiedonsaanti elintarvikkeista ja niiden ominaisuuksista paranee ja

— muuntogeenisten tuotteiden käyttöönotto on hallittua.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso kasvaa hieman palkkatason nousun johdosta.

Kala-, riista- ja porotalous

— kala- ja riistakantoja hyödynnetään kestävästi ja monipuolisesti,

— elinkeinokalatalouden kannattavuus paranee,

— vapaa-ajan kalastuksen harjoittaminen tapahtuu kestävän käytön sallimissa rajoissa,

— kalavarojen hoito on tehokasta, tarpeeseen perustuvaa ja suunnitelmallista,

— rajoitetaan riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja ja

— porotalouden kannattavuutta parannetaan ja poromäärät mitoitetaan laidunten kestävän käytön mukaan.

Määrärahojen muutokset

Läänikohtaista kalenterivuodeksi tarkoitettua viehekalastusmaksua on tarkoitus korottaa kahdella eurolla ja seitsemän vuorokauden maksua yhdellä eurolla elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Määrärahan mitoituksessa on uuden riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvina lisämenoina otettu huomioon 0,450 milj. euroa.

Vesitalous

Tavoitteena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous. Vesistöjen ja niiden valuma-alueiden hoidossa tavoitteena on vesistöjen hyvä käytettävyys ja tila sekä riskien hallinta. Vesihuollon edistämisessä pyritään alueellisen yhteistyön, erityistilanteisiin varautumisen sekä maaseudun vesihuollon parantamiseen. Ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi parannetaan tulvariskien hallintaa ja varautumista pitkäaikaiseen kuivuuteen.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso laskee.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

— kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaavat osaltaan yksityisen maanomistuksen sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden,

— kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ja tietopalvelut ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja riittävän laadukkaita ja niiden laaja ja monipuolinen käyttö yhteiskunnassa helpottaa kansalaisten arkea, tehostaa hallintoa ja edistää elinkeinoelämän kilpailukykyä (tietovarantojen hyödyntämisessä hakukertojen kasvu vähintään 3 % edellisvuodesta) ja

— paikkatietoa keräävillä ja ylläpitävillä organisaatioilla on käytettävissään menetelmiä ja palveluita, jotka mahdollistavat tehokkaan yhteiskäytön ja poistavat tarpeettoman päällekkäisen tiedonkeruun.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso nousee maanmittaustehtävien johdosta.

Metsätalous

— metsien puuntuotannollinen käyttöaste on korkea,

— metsien puuntuotannollinen tila on hyvä,

— metsien monimuotoisuus säilyy ja

— metsätalouden kannattavuus säilyy korkealla tasolla.

Tavoitteisiin pyritään toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti Kansallista metsäohjelmaa ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO). Lisäksi kotimaisen puun saatavuutta edistetään puun myyntitulojen väliaikaisella verohuojennuksella, ensiharvennushakkuiden väliaikaisella verovapaudella sekä korotetulla metsävähennyksellä.

Tunnusluvut

	2005 toteutuma	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite	2015 tavoite[1)]
1) Metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste						
— Ainespuun hakkuukertymän nostaminen kestävien hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m³ [2)]	53,5	51,7	58,7	60	63	65—70
2) Metsien hyvä puuntuotannollinen tila						
— Taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien pinta-alasta on laadultaan hyviä tai tyydyttäviä, %[3)]	-	69,3	71,0	72	74	80—85
— Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v[4)]	219	218	248	250	250	265
— Kunnostusojitusten määrä, 1 000 ha/v	69	72	67	72	75	100

3) Metsien monimuotoisuus						
— Solmittujen metsätalouden ympäristötukisopimusten määrä, ha	2 997	6 118	7 364	7 700	8 100	14 000
4) Metsätalouden kannattavuus						
— Yksityismetsätalouden liiketuloksen säilyminen korkealla tasolla, euroa/ha (vuoden 2007 rahanarvossa)	97,6	88,0	135,8	120	120	120

[1] Kansallinen metsäohjelma 2015:n tavoitteet.

[2] Sisältää teollisuuskäytön mitat täyttävän runkopuun.

[3] Perustuu valtakunnan metsien 10. inventoinnin tietoihin. Tiedot on laskettu kahden vuoden liukuvana keskiarvona ja ne ovat saatavilla vuodesta 2006 lähtien.

[4] Sisältää taimikonhoidon ja nuoren metsän kunnostuksen.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso nousee Kansallinen metsäohjelma 2015:n ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008—2016 (METSO) toteuttamisen johdosta.

Hallinto ja muut

Kasvu aiheutuu lähinnä Maaseutuviraston alueellistamisesta ja tietojärjestelmistä.

Maa- ja metsätalousministeriön asettamat hallinnonalan toiminnallisen tuloksellisuuden alustavat tavoitteet vuodelle 2009

— Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan sektoritutkimusta kohdennetaan sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu esiselvitysten pohjalta vuoden 2008 loppuun mennessä.

— Talousarvioesitys on laadittu tukemaan hallinnonalan virastojen ja laitosten tuottavuusohjelmien toteuttamista. Hallinnonalan henkilöstökiintiö supistuu 80 henkilötyövuodella vuonna 2009. Tuottavuusohjelmien sisältöä ja toimenpiteitä tarkistetaan vuoden 2009 aikana 13.3.2008 hyväksytyn valtiontalouden kehyspäätöksen johdosta.

— Hallinnonalan virastot ja laitokset siirtyvät vuoden 2009 loppuun mennessä käyttämään Valtiokonttorin palvelukeskuksen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita.

— Osallistutaan valtion aluehallinnon kehittämiseen.

— Hallinnonalan virastot ja laitokset ottavat huomioon valtion tietohallinnon kehittämisen periaatteet ja hankkivat IT-palvelukeskuksen palveluja.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa alueiden kehittämiseen vaikuttavat määrärahat tai määrärahan osat ovat seuraavat:

— Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma vuoksiksi 2007—2013 eräiltä osin (30.10.61 ja 62).

— Elinkeinokalatalouden toimintaohjelma Kainuun hallintokokeilun osalta (30.40.62).

— Metsäluonnon hoidon edistäminen (30.60.45).

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole saajan sukupuoli.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 83 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain, milj. euroa

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
30.10.61	*EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	63,300	63,300
30.10.62	*Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	69,400	69,400
30.20.40	*Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki* (siirtomääräraha 2 v)		
	— myöntämisvaltuus	92,094	86,494
30.20.43	*Maatalouden ympäristötuki ja tuotantoeläinten hyvinvointituki* (siirtomääräraha 2 v)		
	— myöntämisvaltuus	90,000	30,000
30.20.44	*Luonnonhaittakorvaus* (siirtomääräraha 2 v)		
	— myöntämisvaltuus	25,000	8,000
30.20.49	*Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki* (arviomääräraha)		
	— korkotukivaltuus	285,000	300,000
30.60.44	*Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	68,900	70,730

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**93 347**	**103 071**	**110 791**	**7 720**	**7**
01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 947	26 692	27 162	470	2
02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 186	13 360	13 727	367	3
03.	Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 529	19 292	25 377	6 085	32
04.	Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	736	819	846	27	3
20.	Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 172	3 652	5 123	1 471	40
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	729	729	729	—	—
22.	Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	3 328	4 613	3 813	- 800	- 17
29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	26 383	25 200	25 300	100	0
40.	Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	—	5 000	5 000	—	—
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 337	3 714	3 714	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
10.	**Maaseudun kehittäminen**	**74 670**	**121 495**	**116 715**	**- 4 780**	**- 4**
50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 159	10 590	9 840	- 750	- 7
54.	Hevostalouden edistäminen toto-peleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	8 339	8 832	9 032	200	2
55.	Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 820	4 870	4 620	- 250	- 5
61.	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	32 916	53 000	43 500	- 9 500	- 18
62.	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	15 914	41 600	47 200	5 600	13
63.	Maaseudun kehittäminen (siirto-määräraha 3 v)	2 523	2 603	2 523	- 80	- 3
20.	**Maatalous**	**2 146 254**	**2 229 964**	**2 235 244**	**5 280**	**0**
01.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 492	32 665	32 733	68	0
40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	566 165	566 165	559 365	- 6 800	- 1
41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	542 245	607 138	592 987	- 14 151	- 2
42.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	3 400	—	—
43.	Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	268 996	344 647	348 915	4 268	1
44.	Luonnonhaittakorvaus (siirto-määräraha 2 v)	409 673	422 673	422 673	—	—
45.	Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomäärä-raha 2 v)	125 900	144 480	144 400	- 80	- 0
46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 942	5 171	5 861	690	13
47.	Laatujärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 213	1 913	1 713	- 200	- 10
48.	Puutarhatalouden ja sokerin-tuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)	31 852	23 902	33 557	9 655	40
49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	42 376	53 700	58 600	4 900	9
60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	2 000	1 000	1 000	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
61.	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	115 000	23 110	30 040	6 930	30
30.	**Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu**	**43 634**	**44 471**	**46 638**	**2 167**	**5**
01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 669	40 253	42 420	2 167	5
(02.)	Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	500	—	—	—	—
20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 607	1 650	1 650	—	—
41.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	1 858	2 568	2 568	—	—
40.	**Kala-, riista- ja porotalous**	**59 169**	**59 997**	**59 699**	**- 298**	**- 0**
01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 168	16 636	17 245	609	4
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300	2 300	2 300	—	—
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	4 608	5 400	4 250	- 1 150	- 21
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	3 430	2 550	2 750	200	8
43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 814	1 867	1 685	- 182	- 10
50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 194	8 456	8 538	82	1
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 849	5 636	5 536	- 100	- 2
52.	Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 353	2 760	2 760	—	—
62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 397	13 635	13 878	243	2
77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	1 057	757	757	—	—
50.	**Vesitalous**	**26 743**	**29 682**	**29 040**	**- 642**	**- 2**
20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	6 498	6 700	13 371	6 671	100
30.	Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	1 031	800	650	- 150	- 19
31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	5 927	7 763	13 758	5 995	77

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
43.	Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	688	420	420	—	—
48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841	841	841	—	—
(77.)	Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	11 758	13 158	—	- 13 158	- 100
60.	**Metsätalous**	**153 720**	**158 305**	**166 402**	**8 097**	**5**
01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 234	41 436	42 300	864	2
41.	Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	903	1 169	1 063	- 106	- 9
42.	Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	44 173	42 909	47 518	4 609	11
43.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	40	50	50	—	—
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	59 579	63 780	65 780	2 000	3
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 965	6 965	7 965	1 000	14
50.	Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 726	1 796	1 626	- 170	- 9
83.	Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	100	200	100	- 100	- 50
63.	**Metsähallitus**	**5 790**	**5 766**	**6 502**	**736**	**13**
50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 790	5 766	6 502	736	13
70.	**Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri**	**55 471**	**60 224**	**65 423**	**5 199**	**9**
01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 114	50 645	54 707	4 062	8
02.	Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 357	3 579	3 716	137	4
40.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 000	6 000	7 000	1 000	17
	Yhteensä	**2 658 799**	**2 812 975**	**2 836 454**	**23 479**	**1**
	Henkilöstön kokonaismäärä[1)]	5 450	5 350	5 270		

[1)] Lisäksi pääluokan 30 määrärahoja (mom. 30.01.40, 30.10.61, 62 ja 63, 30.20.43 ja 47, 30.40.41, 42, 51, 62 ja 77, 30.50.20 ja 31, 30.63.50 ja 30.70.40) voidaan käyttää 591 henkilötyövuotta vastaavasti tilapäisluonteisiin tehtäviin palkattavien määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen valtion virastoihin tai laitoksiin. Lisäksi hallinnonalan tehtäviä hoitaa toisten pääluokkien henkilöstömäärissä: TEM, TE-keskukset: noin 705 EU:n maatalous-, maaseutu- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtävissä, YM: 234 vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävissä, VM: 40 lääneneläinlääkäriä, UM: 6 erityisasiantuntijaa, VM: noin 50 tullilaitoksessa tarkastustehtävissä.

01. Hallinto

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan pääluokkaperusteluissa on esitetty toimialan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita hallinto tukee ja seuraa.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön toimialan hallinnosta maa- ja metsätalousministeriön, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (Tike) ja Maaseutuviraston (Mavi) sekä valituslautakuntien menot. Osana valtion palvelukeskushanketta mainitut virastot hankkivat talous- ja henkilöstöhallinnon peruspalvelut Valtiokonttorin palvelukeskukselta.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat työvoima- ja elinkeinokeskukset. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Lääninhallitukset vastaavat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnasta (toimintamenot momentilla 28.01.10). Tullilaitos suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä (toimintamenot momentilla 28.10.02). Maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä varten on voimavaroja ympäristöministeriön pääluokassa.

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 162 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/1982) 14 §:n mukaisten korvausten sekä eläinkoelautakunnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista johtamalla ja ohjaamalla maatalous- ja kalastuspolitiikan toimeenpanoa, varmistamalla elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua, määrittelemällä metsäpolitiikan ja maaseudun kehittämisen suuntaviivat sekä huolehtimalla vesitalouden ja kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuriin liittyvistä tehtävistä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnan tuloksellisuus

— Valtionhallinnon rakennemuutoksiin, tuottavuuteen ja tehtävien alueellistamiseen liittyen ministeriön konserniohjausta kehitetään.

Taloudellisuus

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön jakautuminen tehtävittäin vuosina 2007, 2008 ja 2009 (varsinaiset talousarviot)

	2007		2008		2009	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Maaseudun kehittäminen ja maatalous	130	7,2	85	5,4	94	6,2
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	50	3,2	56	3,9	54	4,0
Kala-, riista- ja porotalous	40	3,3	38	4,5	37	5,2
Vesitalous ja maanmittaus	25	1,7	25	1,7	26	1,8
Metsätalous	28	2,2	29	2,1	29	2,2
Keskitetyt tukitehtävät	77	8,9	68	9,1	56	7,8
Yhteensä	350	26,5	301	26,7	296	27,2

Toiminnallinen tehokkuus

— Ministeriön toimintatapoja kehitetään ja tuottavuutta parannetaan.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 6 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi ja yhden henkilötyövuoden siirtyminen momentilta 30.01.02.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	29 705	27 284	27 754
Bruttotulot	789	592	592
Nettomenot	28 916	26 692	27 162
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 829		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 860		

Kalataloustietojen keruun ja kalastuksen valvonnan menot ovat yhteensä 2 013 000 euroa, missä lisäystä on 53 000 euroa. Vastaavasti EU-osuuksien tuloutuksia on otettu huomioon momentilla 12.30.04. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kertamenona 300 000 euroa lohiasetuksen toimeenpanon edellyttämän lohien laskentalaitteen hankkimista varten. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2008 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon 140 000 euroa. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 2009 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutosten tukeminen vuodelta 2008	-2 340
Siirto momentilta 30.01.02 (1 htv)	45
Tuottavuustoimet	-240
Palkkojen tarkistukset	93
Kalatalouden valvontamenojen lisäys ja lohilaskuri (kertameno 300 000 euroa)	353
Ahvenanmaan maakunnan tukitehtävien hoitomenojen siirto momentille 30.01.03	-50
Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2009	2 660
Tasomuutos	-111
Siirto momentilta 28.20.02	60
Yhteensä	470

2009 talousarvio	27 162 000
2008 II lisätalousarvio	-101 000
2008 talousarvio	26 692 000
2007 tilinpäätös	26 947 000

02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 727 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike) on palveluyksikkö, joka huolehtii sille laissa määrätyistä tilasto-, rekisteri- ja tietohallintotehtävistä ja tietohallinnon asiantuntijapalveluista sekä hoitaa maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan tukitehtäviä sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt.

Tike tukee vuodelle 2009 maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista tuottamalla luotettavaa ja ajankohtaista tietoa maatalouden, maaseudun ja maaseutuympäristön tilasta ja muutoksista sekä tarjoamalla hallinnon käyttöön tehokkaita ja luotettavia tietojärjestelmäpalveluita.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Tikelle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Toimintamenot palvelukokonaisuuksittain

	2007 tilinpäätös			2008 budjetoitu			2009 esitys		
	Menot 1 000 €	Htv	Tulot 1 000 €	Menot 1 000 €	Htv	Tulot 1 000 €	Menot 1 000 €	Htv	Tulot 1 000 €
Tilastoviranomaistehtävät	1 644	25	-	1 994	25	-	1 814	24	-
Palvelutehtävät	9 425	135	1 397	8 936	145	1 198	9 418	145	1 200
Maksullinen toiminta	3 933	14	4 011	3 092	10	3 074	3 090	9	3 072
Yleishallinto	3 657	47	43	3 694	38	-	3 677	33	-
Yhteensä	18 659	221	5 451	17 716	218	4 272	17 999	211	4 272

Tulossopimuksessa määritetään tarkemmin voimavarojen jakaminen Tiken toiminnoille. Talousarvioesityksen valmistelussa on perustana seuraava voimavarojen jakautuminen tietotekniikkapalveluille vuonna 2009:

Tietotekniikkapalvelut	1 000 euroa	Htv
— MMM	363	5
— Mavi	3 494	44
— Evira	906	12
— Yhteinen	3 183	22
Yhteensä	7 946	83

Tuottavuuden tunnuslukuja

Tuottavuus	Toteutuma 2007	Arvio 2008	Tavoite 2009
HTP/raportti	0,51	0,60	0,60
Suoran tiedonkeruun osuus tietomäärästä, %	31	35	35
HTP/1 000 solua	0,29	0,25	0,29
Tiken hallinnon osuus, % kokonaiskustannuksista	21	21	21
Tiken kehittämisen osuus, % kokonaiskustannuksista	1	1,5	1,5

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 6 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimenpiteiden johdosta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	18 658	17 632	17 999
Bruttotulot	5 451	4 272	4 272
Nettomenot	13 207	13 360	13 727
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 365		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 344		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet	-276
Palkkojen tarkistukset	372
Siirto momentille 30.01.01 (1 htv)	-45
Tietojärjestelmien ostopalveluiden lisäys	316
Yhteensä	367

2009 talousarvio	13 727 000
2008 II lisätalousarvio	84 000
2008 talousarvio	13 360 000
2007 tilinpäätös	14 186 000

03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 377 000 euroa.

Selvitysosa: Maaseutuviraston (Mavi) *tehtävänä* on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, yhteisön osaksi rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden hallinto- ja toimeenpanotehtävät.

Mavi tukee osaltaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— Suorittamalla tukijärjestelmien ja muiden toimenpiteiden suunnittelu-, ohjaus- ja toimeenpanotehtäviä.

— Toimeenpanemalla Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman täysimääräisesti vuonna 2009.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Maville seuraavat tulostavoitteet:

— CAP:in terveystarkastuksen muutosten toimeenpano (muutokset tilatukeen ja muihin suoriin tukiin, täydentäviin ehtoihin, modulaatioon ja tukirajoitteisiin sekä maitokiintiöiden siirtymäkauden vaikutus).

— 141-ratkaisun sika- ja siipikarjatukien tuotannosta irrottamisen sekä rakennemuutoskorvauksen toimeenpano.

— Pohjoisen tuen muutosten toimeenpano.

— Valmistautuminen LFA-alueiden uudelleenmäärittelyyn toimeenpanon osalta.

Tuotokset ja laadunhallinta

Tietoturvajärjestelmät sertifioidaan vuonna 2009.

Maaseutuvirasto kehittää sähköisiä asiointipalveluja vaiheittain tarjoamalla viljelijöille pinta-alatukien sähköisiä hakupalveluja.

Kun määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 4 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimenpiteiden johdosta, yhden henkilötyövuoden siirto momentilta 26.10.01 Maaseutuviraston henkilöstökiintiö on 207 henkilötyövuotta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	10 701	19 375	25 460
Bruttotulot	47	83	83
Nettomenot	10 654	19 292	25 377
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 875		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet	-160
Palkkojen tarkistukset	-246
Siirto momentilta 26.10.01 (1 htv)	37
Siirto momentilta 30.01.01	50
Siirto momentilta 28.40.21 (sähköinen asiointi)	600
Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2009	540
Kertamenon poistaminen	-1 650
Alueellistaminen	2 475
Ostopalvelujen laajeneminen ja kustannusten nousu	1 660
Tietojärjestelmien kehittäminen	3 319
Tason muutos	-540
Yhteensä	6 085

2009 talousarvio	25 377 000
2008 II lisätalousarvio	330 000
2008 talousarvio	19 292 000
2007 tilinpäätös	13 529 000

04. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 846 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan menoihin.

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon, lähinnä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen sekä riistanhoitopiirien ja kalastusalueiden päätöksistä tehtyjä valituksia ja ns. prosessuaalisia kanteluja. Valituslautakunta on antanut päätöksiä seuraavasti: 315 kpl v. 2004, 410 kpl v. 2005, 359 kpl v. 2006 ja 378 kpl v. 2007.

Jaksolla 1997—2007 valitusasian keskimääräinen käsittelyaika valituslautakunnassa on ollut 5,6 kk. Tavoitteena on myös jatkossa pitää tämä käsittelyaika noin 6 kuukaudessa. EU:n ja kansallisten maatalousoikeudellisten säädösten määrällä ja moniportaisuudella sekä tiheällä muuttuvuudella on kuitenkin vaikutuksensa valitusasioiden vaikeusasteeseen ja käsittelyaikaan.

Valituslautakunnan päätöksistä voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, kuitenkin tukiasioissa yleensä vain valituslupalla.

Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan tehtävänä on antaa asiantuntijalausuntoja eläinlääkintään liittyvissä hoitovirhekysymyksissä. Arviolautakunta antoi vuonna 2007 yhteensä 26 lausuntoa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta	802 000
Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	44 000
Yhteensä	846 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 27 000 euroa palkkojen tarkistuksina.

2009 talousarvio	846 000
2008 II lisätalousarvio	2 000
2008 talousarvio	819 000
2007 tilinpäätös	736 000

20. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 123 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön tietojärjestelmien kehittämisestä ja ministeriön hallinnonalan yhteisistä tietohallinnon kehittämishankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen ja enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maataloushallinnon järjestelmät	1 200 000
Elintarvike- ja terveyshallinnon järjestelmät	1 200 000
Yhteiset järjestelmät ja hallinnonalan yhteiset tietohallintohankkeet	232 000
Mavin ja Eviran yhteinen IT-infrastruktuuri	400 000
Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2009	2 091 000
Yhteensä	5 123 000

Määrärahan käyttö kohdistuu pääosin käynnissä oleviin hankkeisiin. Maataloushallinnon hankkeet koskevat ensisijaisesti EU-säädösmuutosten vaatimia järjestelmämuutoksia. Elintarvikehallinnon hankkeet painottuvat yleisen eläinrekisterikokonaisuuden ja elintarvikkeiden valvontatietojen hallintajärjestelmän kehittämiseen. Yhteinen IT-infrastruktuuri tukee maataloushallinnon ja elintarvikehallinnon prosessien, palveluiden ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta. Tuottavuusohjelman edellyttämiä vaikutuksia on mahdollista saada aikaan tietojärjestelmiä kehittämällä, tarkoitukseen osoitettavien varojen kohdentamisesta päätetään erikseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomiooon 400 000 euroa siirtona momentilta 28.40.21 ja vähennyksenä 270 000 euroa siirtona momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus).

2009 talousarvio	5 123 000
2008 talousarvio	3 652 000
2007 tilinpäätös	4 172 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) niiden kulutusmenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen puitteissa, solmituista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä

2) maa- ja metsätalousministeriön toimialan lähialueyhteistyöhankkeisiin ja niiden valmistelusta ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainvälisen taloudellis-teknologisen yhteistyön edistämiseen tähtäävien soveltuvuustutkimusten yms. selvitysten hankkimiseen

3) kansainväliseen toimintaan liittyviin valtionapuihin ja

4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta myöntöpäätösperusteisena.

2009 talousarvio	729 000
2008 talousarvio	729 000
2007 tilinpäätös	729 000

22. Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 813 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden organisaatioiden yhteistyönä suoritettavasta, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevasta tutkimuksesta sekä organisaatioiden arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) tutkimushankkeiden asiantuntija-arvioinneista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) valtionapuihin ja menoihin, jotka aiheutuvat määräaikaisen enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tuotetaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan hallitusohjelman perusteella uudistettavan sektoritutkimuksen ohjausjärjestelmän mukaisia, valtioneuvoston määrittämien aihepiirien tutkimusohjelmia. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 000 000 euroa maatalouden vesiensuojelua tehostavan pilottihankkeen ker-

taluonteisena menona ja lisäyksenä 200 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008—2016 (METSO) tutkimus- ja selvitystarpeista aiheutuvina menoina.

2009 talousarvio	3 813 000
2008 talousarvio	4 613 000
2007 tilinpäätös	3 328 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 300 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 900 000 euroa siirtona momentille 30.50.31.

2009 talousarvio	25 300 000
2008 talousarvio	25 200 000
2007 tilinpäätös	26 383 277

40. Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) bioenergiaa tuottavien laitosten perustamista edistäviin soveltaviin tutkimus-, selvitys-, koulutus- ja tiedotushankkeisiin ja uutta tutkimustietoa ja teknologiaa soveltaviin pilottihankkeisiin

2) maatilakokoluokkaa suurempien keskitettyjen biomassasta, lannasta, elintarviketeollisuuden ja kaupan eloperäisistä jätteistä ja sivutuotteista sekä haja-asutuksen ja yhdyskuntien lietteistä bioenergiaa tuottavien laitosten investointien tukemiseen sekä EU:n energiapalveludirektiivin toteuttamiseen maatilasektorilla

3) valtakunnallisen bioenergiakoordinaation ja -neuvonnan järjestämiseen ja

4) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisena maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärää lisäämättä ja muihin kulutusmenoihin.

Avustusta voidaan myöntää yrityksille, valtion laitoksille, kunnille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustuksen tavoitteena on lisätä maatilapohjaisten bioenergian raaka-aineiden, elintarviketeollisuuden ja kaupan eloperäisten jätteiden ja sivutuotteiden sekä haja-asutuksesta peräisin olevien lietteiden sekä yhdyskuntalietteiden käyttöä bioenergian tuotannossa. Bioenergian tuottamisen ja käytön edistämiseksi käynnistetään pilottihankkeita, joiden tuloksena lähivuosina arvioidaan syntyvän 6—10 suurehkoa biokaasulaitosta erityisesti alueilla, joissa on kotieläinkeskittymiä ja niistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Avustusta myönnetään myös muuta bioenergiaa tuottaville maatilakokoluokkaa suuremmille investoinneille ja EU:n energiapalveludirektiivin mukaisten energiansäästötoimien toteuttamiseen maatiloilla.

Bioenergiaan liittyvän toiminnan lisääntyessä korostuu valtakunnallisen koordinaation ja neuvonnan tarve kokonaiskuvan saamiseksi bioenergiasektorista ja toiminnan ohjaamiseksi tavoitteiden suuntaan.

2009 talousarvio	5 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	5 000 000

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 714 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	3 714 000
2008 talousarvio	3 714 000
2007 tilinpäätös	3 337 050

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Väestön väheneminen maaseudulla on tasaantunut, mutta väestörakenne on vinoutunut. Maaseudun elinkeinorakenne on monipuolistunut. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellinen osuus on lisääntynyt. Kaupunkien läheisen maaseudun kehitysero suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun on kuitenkin edelleen hieman kasvanut. Kehityssuunnan arvioidaan jatkuvan.

Toimintaympäristön muutosta kuvaavat tunnusluvut

Maaseudun väestön osuus koko maan väestöstä	2003	2004	2005	2006 arvio	2007—2009 arvio/v
Harvaan asuttu maaseutu	10,9	10,7	10,6	10,4	-0,2
Ydinmaaseutu	15,2	15,2	15,1	15,0	-0,1
Kaupunkien läheinen maaseutu	15,2	15,4	15,5	15,6	+0,2
Maaseutu yhteensä	41,3	41,3	41,2	41,0	-0,1

Maaseudun säilymistä asuttuna ja elinvoimaisena tuetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla muun muassa maaseudun yritys-, tutkimus- ja kehittämishankkeiden ja maaseudun neuvonnan avulla. Tavoitteena on, että maaseutumaisilla seutukunnilla tarjotaan kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat neuvontapalvelut (ml. bioenergianeuvonta) kansallisin tai EU:n osarahoittamin toimin. Näin luodaan maaseudun kehittämiselle vankka osaamispohja. Voimavaroja suunnataan erityisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Lisäksi maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen antamia mahdollisuuksia hyödynnetään.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä tarkentavat *toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet:*

— ohjelmakaudella 2007—2013 luodaan vähintään 4 000 uutta yritystä,
— ohjelmakaudella 2007—2013 luodaan vähintään 10 000 uutta työpaikkaa,
— ohjelmakaudella 2007—2013 koulutetaan vähintään 165 000 henkilöä ja
— vuoden 2009 loppuun mennessä on laadittu tai päivitetty vähintään n. 2 000 kyläsuunnitelmaa.

Ohjelmakaudelle 2000—2006 asetetut tavoitteet ylitettiin, kun on vaikutettu yli 6 000 uuden yrityksen perustamiseen, yli 20 000 uuden työpaikan luomiseen sekä yli 250 000 koulutetun osaamisen lisääntymiseen. Yli puolet uusista yrityksistä ja uusista työpaikoista sijaitsee harvaanasutulla ja ydinmaaseudulla. Ohjelmien toteuttaminen päättyi tavoite 1-ohjelmien ja Leader+-yhteisöaloiteohjelman osalta vuoden 2008 lopussa. Lisäksi on laadittu lähes 1 900 kyläsuunnitelmaa.

Suomessa harjoitettu maaseutupolitiikka on OECD:n maatutkinnan mukaan onnistunut melko hyvin yhdenmukaistamaan maaseutualueita koskevia sektoripolitiikkoja ja toisaalta kohdistamaan erityisiä ohjelmia edistämään maaseudun kehittämistä ja kilpailukykyä. Näissä ohjelmissa on onnistuttu myös antamaan paikallista sisältöä EU:n maaseudun kehittämisvaroille.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman avulla edistetään kaudella 2007—2013 maaseutualueiden kasvua, työllisyyttä ja kestävää kehitystä. Ohjelmalla pyritään maaseudun peruselinkeinojen säilymiseen ja niiden monipuolistamiseen, muun yritystoiminnan kehittämiseen ja paikallisen omaehtoisen toiminnan vahvistamiseen. Ohjelman tuloksia seurataan jatkuvalla arvi-

oinnilla. Ohjelman toimintalinjojen 1, 3 ja 4 toimenpiteet sekä tekninen apu rahoitetaan pääosin tämän luvun määrärahoin ja toimintalinjan 2 toimenpiteet luvun 30.20 määrärahoin.

Kansallisen maaseutupolitiikan tavoitteeksi on vuosien 2007—2010 maaseutupoliittisessa erityisohjelmassa asetettu elinkeinojen ja työn uudistaminen, osaamisen tason nostaminen, peruspalvelujen ja asumisen kehittäminen sekä maaseudun toimintarakenteiden vahvistaminen. Kansallisesti rahoitetaan muun muassa valtakunnallisia maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeita, erityisesti laajoja toimialakohtaisia verkostohankkeita sekä maaseutuprofessuureja. Kansallisen maaseutupolitiikan pidemmän aikavälin linjaukset sisällytetään vuonna 2008 laadittavaan maaseutupoliittiseen selontekoon ja viidenteen kokonaisohjelmaan.

Neuvontajärjestöjen yritysneuvonnalla kehitetään maaseudun yrittäjyyttä, lisätään liiketoimintaosaamista sekä sukupolven- ja muita omistajanvaihdoksia. Kansallisilla totopelivaroilla edistetään hevostaloutta, erityisesti kotimaista hevoskasvatusta. 4H-toiminta vahvistaa erityisesti maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta lisäämällä lasten ja nuorten kiinnostusta maaseutuun sekä maaseudun ammatteihin ja metsään. Toiminnassa toteutuvat myös uuden nuorisolain edellyttämän ja valtioneuvoston v. 2007 hyväksymän lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman vuosille 2007—2011 asetetut tavoitteet erityisesti yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden edistämisen osalta.

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti yleisavustuksena neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen lähinnä valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville rekisteröidyille yhdistyksille ja muille yhteisöille. Erikseen haettaessa määrärahaa saadaan myöntää myös erityisavustuksena

2) vuonna 2004 Loimaalle perustetun maatalousmuseon vuokra- ja muihin toimintamenoihin enintään 672 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan tasokkaan sekä alueellisesti ja sisällöllisesti kattavan neuvonnan tarjonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Alueellinen neuvontajärjestö tavoittaa vuosittain yli 40 % maatiloista (laskutettujen asiakkaiden määrä).

Valtionavun käytön alustavat tavoitteet:

1. Maaseutuyritysten kilpailukyvyn sekä tuotteiden, toiminnan ja palvelujen laadun parantaminen

— keskitytään asiantuntija-avun antamiseen taloudellisten laskelmien ja taloussuunnitelmien tekemisessä sekä analysoinnissa, yrityskokonaisuuden johtamisessa ja maatilojen omistajanvaihdossuunnitelmissa.

2. Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen

— maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentämiseksi tehdään viljelysuunnitelmia tiloille sekä keskitytään hyvien viljelymenetelmien neuvontaan.

3. Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen

— neuvonnan painopistealueina ovat energiantuotanto, maaseutumatkailu, urakointi ja muu palveluyrittäjyys. Neuvonta kattaa yrityksen elinkaaren perustamisesta sukupolvenvaihdokseen.

— maatalouden energiatuotannon lisäämiseksi neuvonnassa keskitytään tuotantotekniikoiden sekä tuotannon kannattavuuden, tukimahdollisuuksien ja markkinointikanavien esittelyyn sekä energiakartoituksiin, joissa selvitetään tilatason mahdollisuudet sekä bioenergian tuotantoon että energian säästöön.

Määrärahan käyttöön liittyvät tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksissa.

2009 talousarvio	9 840 000
2008 talousarvio	10 590 000
2007 tilinpäätös	10 159 000

54. Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 032 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 18 §:ssä tarkoitetusta valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetun lain (1055/2001) mukaisesti ja

2) hevostalousneuvottelukunnan sekä hevostalouslain (796/1993) mukaisten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Totopeleistä arvioidaan valtion osuutena kertyvän 9 200 000 euroa, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Kun valtion osuudesta käytetään momentilla 30.20.01 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen hevostalouden tutkimukseen 168 000 euroa, valtion osuudesta jää tälle momentille 9 032 000 euroa käytettäväksi hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	520 000
Avustus totopelilaitteiden linja-, huolto- ja asennuskuluihin	673 000
Avustus hevoskasvatukseen	2 750 000
Palkintotuki ja muut avustukset	4 788 000
Avustus raviratojen korjaus- ja korvausinvestointeihin	300 000
Hevostalousneuvottelukunnan menot	1 000
Yhteensä	9 032 000

2009 talousarvio	9 032 000
2008 talousarvio	8 832 000
2007 tilinpäätös	8 338 796

55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta asuinympäristönä tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria ja tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudulla. Erilaiset käytännön taitoja edellyttävät metsä-, luonto- ja ympäristöasiat ovat toiminnan painopistealueita. Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2009 tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksessa.

4H-neuvontajärjestössä on yhteensä yli 300 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa noin 90 % Suomen kunnista.

2009 talousarvio	4 620 000
2008 talousarvio	4 870 000
2007 tilinpäätös	4 820 000

61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 43 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja sen toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen

2) yhdessä vastinrahoitusmomentin 30.10.62 määrärahojen kanssa maaseuturahaston rahoitusosuutena enintään 170 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta teknisellä avulla palkattavien osuus on enintään 101 henkilötyövuotta ja

3) ohjelmien toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 1 819 000 euroa ja määrärahasta 1 132 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2009 saa tehdä ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 63 300 000 eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvaa vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	34,000	28,300	16,980	11,300		90,580
Vuoden 2009 sitoumukset	9,500	22,150	15,820	9,500	6,330	63,300
Yhteensä	43,500	50,450	32,800	20,800	6,330	153,880

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Ohjelmakauden rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta ohjelmakautena	Myöntämisvaltuus v. 2009	Käytetty määrärahaa v. 2007	Budjetoitu määrärahaa v. 2008	Määräraha v. 2009
Ohjelmakausi 2000—2006 yhteensä[1)]	195,400	202,342	-	32,727	25,700	-
Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (ohjelmakausi 2007—2013)[2)]	395,550	114,800	63,300	0,189	27,300	43,500
— josta Kainuu	10,288	2,864	1,819	-	0,800	1,132
— josta tekninen apu	18,000	5,235	2,702	0,170	2,500	3,135
Kaikki yhteensä	590,950	317,142	63,300	32,916	53,000	43,500

[1)] Ei sisällä alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa (ALMA).

[2)] Sisältää osan linjasta 1, linjan 3, osan linjasta 4 ja teknisen avun.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti määrärahasta rahoitetaan alueellisten myöntämisvaltuuksien maaseuturahaston rahoitusosuus Kainuun maakuntaa varten. Momentin teknisen avun määrärahaa käytetään myös momenttien 30.20.43 ja 30.20.44 sekä Maatilatalouden kehittämisrahaston osalta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteutukseen liittyvän teknisen avun maaseuturahaston rahoitusosuuden maksamiseen.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02 sekä valtion rahoitusosuus momentille 30.10.62.

Määräraha on osaksi alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	43 500 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	53 000 000
2007 tilinpäätös	32 915 674

62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 47 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja sen toteutukseen liittyvän teknisen avun valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) yhdessä momentilla 30.10.61 olevan maaseuturahaston rahoitusosuuden kanssa valtion rahoitusosuutena henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ja

3) neuvoston asetuksen (EY/1290/2005) artiklan 31 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) ja 33 (maaseuturahastoa koskevat erityiset säännökset), neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 30 (tukikelpoisuus) ja artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 2 081 000 euroa ja määrärahasta 1 295 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2009 saa tehdä ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 69 400 000 eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2007—2013 kohdistuvaa vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	37,800	30,900	18,700	12,400	0,300	100,100
Vuoden 2009 sitoumukset	9,400	22,900	18,050	12,000	7,050	69,400
Yhteensä	47,200	53,800	36,750	24,400	7,350	169,500

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Ohjelmakauden rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta ohjelmakautena	Myöntämisvaltuus v. 2009	Käytetty määrärahaa v. 2007	Budjetoitu määrärahaa v. 2008	Määräraha v. 2009
Ohjelmakausi 2000—2006 yhteensä[1)]	177,264	183,756	-	25,456	11,600	-
Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (ohjelmakausi 2007—2013)[2)]	433,450	124,008	69,400	0,214	29,900	47,100
— josta Kainuu	11,773	3,276	2,081	-	0,900	1,295
— josta tekninen apu	22,000	6,399	3,303	0,191	3,050	3,831

Ohjelmien korjaukset				0,001	0,100	0,100
Kaikki yhteensä	610,714	307,764	69,400	25,671	41,600[3)]	47,200

[1)] Ei sisällä alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa (ALMA).

[2)] Sisältää osan linjasta 1, linjan 3, osan linjasta 4 ja teknisen avun.

[3)] Lisäksi on käytettävissä 17,471 milj. euroa vuodelta 2006 siirtynyttä määrärahaa.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti määrärahasta rahoitetaan yhdessä momentilla 30.10.61 olevan maaseuturahaston rahoitusosuuden kanssa alueellisten myöntämisvaltuuksien valtion rahoitusosuus Kainuun maakuntaa varten. Momentin teknisen avun määrärahaa käytetään myös momenttien 30.20.43 ja 30.20.44 sekä Maatilatalouden kehittämisrahaston osalta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteutukseen liittyvän teknisen avun valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määräraha on osaksi alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	47 200 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	41 600 000
2007 tilinpäätös	15 913 845

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 523 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnallisen maaseudun kehittämisen ja tutkimuksen sekä maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen rahoituksesta annetun lain (1477/2007) ja valtionavustuslain (688/2001) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot. Määrärahaa voidaan myöntää em. lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa myös julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin, joissa määrärahaa voidaan käyttää hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 45 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan valtakunnallista maaseudun kehittämis- ja tutkimustoimintaa, erityisesti laajojen verkostojen muodostumista. Määrärahalla tuetaan lisäksi valtioneuvoston maaseutupoliittisen erityisohjelman sekä neljännen ja viidennen, vuosia 2009—2013 koskevan maaseutupoliittisen kokonaisohjelman tavoitteita ja toteuttamista. Momentilta osarahoitetaan hankkeina myös seitsemää määräaikaista maaseutuprofessuuria.

Määrärahasta on tarkoitus osoittaa kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen 530 000 euroa. Kylätoiminnan valtionavun tavoitteena on rahoituspohjan vakauttaminen ja välttämättömän kehitystyön jatkumisen turvaaminen.

2009 talousarvio	2 523 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	2 603 000
2007 tilinpäätös	2 523 000

20. Maatalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Maataloustuotteiden, erityisesti kasvinviljelytuotteiden, ja maatalouden tuotantopanosten hintojen nousu on muuttanut maatalouden toimintaympäristöä. Hintojen nousu on parantanut kannattavuutta erityisesti kasvinviljelytiloilla. Toisaalta kotieläintuotannossa ei kuitenkaan ole kyetty täysimääräisesti siirtämään kustannusten kohoamista tuotteiden hintoihin. Kotieläintilojen kannattavuus voi vaarantua, jos kotieläintuotteiden hintojen kehitys ei vastaa kustannusten kehitystä.

Maataloustuotteiden markkinanäkymät ovat maailmalla ja EU:ssa yleisesti edelleen varsin suotuisat, mutta Suomessa viljan ylituotanto ja kaupankäynnin korkeat rahtikustannukset pitävät hintatasoa alempana suhteessa muihin maihin. EU on vuoden 2005 jälkeen alentanut huomattavasti vienti- ja markkinatukien tasoja, mikä on supistanut myös Suomessa maksettuja tukisummia. Lähivuosien markkinaennusteiden perusteella tukitasojen arvioidaan edelleen alenevan. Maatalouden toimintaedellytysten säilyminen ja kehittyminen edellyttävät, että Suomen tuottavuus- ja rakennekehitys eivät merkittävästi poikkea keskeisistä kilpailijamaista.

Maatalouden ravinnepäästöt maaperään, vesistöihin ja ilmaan vähenevät uusien, tarkennettujen tuotantomenetelmien ja -suositusten sekä -määräysten seurauksena. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian päästörajoitusten mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina.

Toimintaympäristön muutoksen tunnusluvut

	2004	2005	2006	2007	Kehitysarvio 2009
Tukea saaneiden tilojen määrä, kpl	70 635	68 436	68 178	66 346	laskee
— väheneminen edellisestä vuodesta, %	1,9	3,3	0,4[1)]	2,8	jatkuu melko nopeana
Tilojen keskimääräinen peltopinta-ala, ha	32,7	34,2	34,4	35,3	kasvaa
Pellonkäyttö					
Maatalouskäytössä yhteensä, ha, josta	2 253 300	2 267 000	2 293 800	2 295 000	nykyinen taso säilyy
— elintarvikkeiden ja rehujen tuotannossa oleva ala	2 053 925	2 016 800	2 023 400	2 054 400	nykyinen taso säilyy
— energiakäytössä oleva ala	3 475	9 200	17 000	19 000	kasvaa
— kesantona oleva ala[2)]	195 900	241 000	253 400	231 600	alenee hitaasti
Tuotantomäärät					
Maitomäärä, milj. ltr	2 378	2 362	2 343	2 289	laskee hitaasti

Lihantuotanto yhteensä, milj. kg, josta	380	378	382	396,1	
— naudanlihan tuotanto	93	87	85	86,7	laskee hitaasti
— sianlihan tuotanto	199	204	208	213,2	kasvaa kulutuksen tahdissa
— siipikarjanlihan tuotanto	87	87	88	95,4	kasvaa kulutuksen tahdissa
Kananmunien tuotanto, milj. kg	58	58	57	57	laskee hitaasti
Viljasato yhteensä, milj. kg	3 619	4 058	3 790	4 137	nykyinen taso säilyy

[1)] Tilalukumäärän aiempia vuosia hitaampaan alenemiseen arvioidaan olevan syynä erityisesti tilatukijärjestelmän käyttöönotto.

[2)] V. 2006 ja v. 2007 tiedot sisältävät hoidetun viljelemättömän pellon.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Pääluokkaperusteluissa esitettyjen vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi maa- ja puutarhataloutta tuetaan Suomessa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten tukimuotojen lisäksi kansallisilla tukijärjestelmillä. Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa myös entistä enemmän kaikkien elintarvikeketjun toimijoiden vahvaan osaamiseen ja uusien innovaatioiden (kuten uudet tuotteet sisältäen bioenergian, uudet tuotantoteknologiat, uudet ympäristöystävällisemmät tuotantotavat) kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon.

EU:n maatalouspolitiikan muutokset (ns. terveystarkastus) tulevat vaikuttamaan tukijärjestelmiin ja niiden toimeenpanoon vuonna 2009. Muutosten sisältöä ei ole vielä sovittu, joten tarkkoja arvioita vaikutuksista ei voi vielä antaa. Asiaa koskevat neuvoston asetukset annettaneen kesällä 2008 ja komission asetukset loppuvuonna 2008.

Vuonna 2009 sovelletaan ensimmäistä kertaa uudistettua pohjoisen tuen järjestelmää. Pohjoisen tuen järjestelmän kehittämistarpeesta neuvotellaan komission kanssa vuoden 2008 aikana. Sokerin ylituotannon vähentämiseen tähtäävä sokerialan rakenneuudistus jatkuu. Osa uudistuksesta aiheutuvista tulojen menetyksistä korvataan yrityksille, viljelijöille ja muille alan toimijoille unionin sokerin rakenneuudistusrahastosta. Rakenneuudistuksen seurauksena Salossa sijainnut sokeritehdas on lopettanut toimintansa. Syksyn 2007 rakenneuudistusta tehostavien toimenpiteiden seurauksena Suomen viimeisen, Säkylässä sijaitsevan, sokeritehtaan tuotantoa vähennetään 10 prosentilla viljelykaudesta 2008 alkaen. Lisäksi Jokioisissa sijaitseva tehdas lopettaa isoglukoosin tuotannon. Rakenneuudistukseen sisältyy myös ns. monipuolistamistuki, jota maksetaan sokerintuotantoa korvaavan yritystoiminnan kehittämiseen. Sokerijuurikkaan viljelyn jatkuminen ja tuotannon kannattavuus Suomessa pyritään varmistamaan maksamalla juurikkaan viljelijöille kansallista pinta-alaan perustuvaa tukea sen sallittu enimmäismäärä. Lisäksi maksetaan tuotantoaan jatkaville kansallista kuljetustukea vuodesta 2009 alkaen. Sokerijuurikkaan viljelyä jatkaa noin 1 070 viljelijää.

Maatalouden interventiorahastosta (MIRA) annettua lakia muutettiin siten, että vuoden 2008 alusta lähtien budjetin ulkopuolisesta rahastosta rahoitetaan toiminnallisesti vain rahastomuotoa välttämättömästi edellyttävät menot. Täten maataloustuotteiden vientituen ja yksityisen varastoinnin tukeminen sekä eräät muut maataloustuotteiden markkinoinnin avustamistoimet siirrettiin rahoitettaviksi talousarvion luvusta 30.20. Vastaava EU-rahoitus kertyy talousarvion tuloihin momentilla 12.30.01. Hyvän markkinatilanteen johdosta vientitukien määrä supistuu. Maataloustuotteiden interventiovarastointi ja EU:n vähävaraisten ruoka-apuohjelman kulut maksetaan edelleen MIRAn kautta.

Ohjelmakautta 2007—2013 koskevalla Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmalla vaikutetaan ympäristön ja maaseudun tilan paranemiseen ja luonnon monimuotoisuuden lisääntymiseen luonnonhaittakorvauksen, maatalouden ympäristötuen, tuotantoeläinten hyvinvointituen ja

ei-tuotannollisten investointien tuen avulla. Ohjelmalla vaikutetaan myös maatalouden kilpailukyvyn parantamiseen nuorten viljelijöiden aloitustuen ja maatalouden investointituen avulla.

Maatalouden rakennetuen avulla sekä varhaiseläkejärjestelyin pyritään tuotantokustannusten alentamiseen edistämällä yrityskoon kasvua. Rakennetuki suunnataan perheviljelmille ja niiden muodostamille yhteenliittymille. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon ympäristönsuojelu-, eläinten hyvinvointi- ja tuotteiden laatunäkökohdat. Maatalouden investointituet ja nuorten viljelijöiden aloitustuet myönnetään vuodesta 2008 lukien uuden maatalouden rakennetukilain nojalla. Rakennetukia myönnetään edelleen korkotukina ja Makerasta rahoitettavina avustuksina ja valtion takauksina. Korkotukilainoja voidaan myöntää enintään 300 milj. euron lainapääomalle. Korkotukilainoja myönnetään muun muassa tuotantorakennusten- ja maatilojen asuinrakentamisen rahoittamiseen sekä nuorten viljelijöiden aloitustukeen liittyviin kiinteistö- ja irtaimistohankintoihin. Maatalouden rakenteen tukemiseen käytettävissä olevat varat kohdennetaan elinkeinon jatkuvuuden ja tuotannon kannattavuuden parantamisen kannalta keskeisiin kohteisiin.

Vuonna 2009 rakennetukihakemuksista rahoitetaan EU:n maaseuturahaston osarahoitteisella tuella lypsy- ja lihakarjanavetoiden investointien ja nuorten viljelijöiden aloitustuen avustusosuus sekä eräiden bioenergian tuotantoon liittyvien investointien avustusosuus. Muut investointitukikohteet, nuorten viljelijöiden aloitustuen korkotuki ja valtiontakaus on tarkoitus rahoittaa kokonaan kansallisin varoin. Tuella arvioidaan rahoitettavan noin 600 tilanpidon aloittamista. Avustuksilla tuetaan hallitusohjelman mukaisesti myös turkistarhojen siirtoa pois pohjavesialueilta.

Maatalouden varhaiseläkejärjestelmät tarjoavat ikääntyneelle viljelijälle mahdollisuuden tilasta tai tuotannosta luopumiseen luovuttamalla tila jatkajalle tai pellot tilaansa laajentavalle viljelijälle. Varhaiseläkettä nostaa tällä hetkellä noin 25 800 henkilöä.

Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan vuonna 2008 käynnistettyä suomalaisen ruuan edistämisohjelmaa. Tällä pyritään varmistamaan, että suomalaisen ruokakulttuurin arvostus nousisi, lähiruokaa käytettäisiin enemmän muun muassa julkisissa ruokapalveluissa ja että kuluttaja olisi tyytyväinen kotimaisten elintarvikkeiden laatuun ja valikoimiin ja että terveelliset ruokatottumukset yleistyisivät.

Maa- ja elintarviketutkimus tuottaa ja välittää yhteistyössä neuvonnan kanssa tutkimukseen perustuvaa tietoa maa-, puutarha- ja elintarviketalouden sekä näihin liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen (MTT) on koottu maa-, puutarha- ja elintarviketalouden biologinen, taloudellinen ja teknologinen tutkimus. MTT kehittää toimintaansa vastaamaan paremmin yhteiskunnan muuttuneisiin tarpeisiin mm. sektoritutkimuksen neuvottelukunnan linjausten mukaisesti. Lisäksi tutkimusta rahoitetaan momentin 30.01.22 yhteistutkimusvaroin ja Maatilatalouden kehittämisrahastosta. Tutkimuksen ja neuvonnan yhteisillä toimilla vaikutetaan myös maatilan energiaraaka-aineisiin perustuvan tuotantomuodon valintaan eri tavoin suuntautuneilla maatiloilla.

Viljelijätukien menot ja niiden EU-osuus vuosina 2007—2009, milj. euroa

	Vuodelle 2007 maksettu tuki	Arvio vuodelle 2008	Arvio vuodelle 2009
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (mom. 30.20.40)	571,6	560,3	559,4
EU-tulotuki (mom. 30.20.41)[1)]	551,3	557,1	558,0
Ympäristötuki ja tuotantoeläinten hyvinvointituki yhteensä (mom. 30.20.43)	314,0	344,6	348,9
— valtion osuus	226,1	248,2	251,3
— EU:n osuus	87,9	96,4	97,6

Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.20.44)	421,0	422,7	422,7
— valtion osuus	303,1	304,3	304,3
— EU:n osuus	117,9	118,3	118,3
Yhteensä viljelijätuet	1 857,9	1 884,7	1 889,0
— valtion osuus	1 100,8	1 112,8	1 115,0
— EU:n osuus	757,1	771,8	773,9
— EU:n osuus, %	41	41	41

[1)] Ei sisällä EU-markkinatukea, joka ei ole viljelijätuki.

MAKERAsta ja talousarviosta myönnettävän maatalouden rakennetuen kehittyminen tukimuodoittain vuosina 2007—2009, milj. euroa

	2007 tilinpäätös	2008 arvio	2009 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	263,4	184,9	120,4
— omat tulot (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	100,0	83,0	71,2
— lainojen ja avustusten peruutukset	0,2	3,8	3,6
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	16,4	14,9	10,7
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	29,1	56,1	0,9
— maitokiintiöiden myynti	2,7	4,0	4,0
— siirto talousarviosta	115,0	23,1	30,0
LAINAT, yhteensä	357,2	318,6	303,0
MAKERAsta (valtionlainat)	3,6	4,0	3,0
Talousarviosta (korkotukilainat, mom. 30.20.49)	353,6	314,6[1)]	300,0
AVUSTUKSET (MAKERAsta)	187,1	160,0	94,0
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.20.49)	42,4	53,7	58,6

[1)] Sisältää edelliseltä vuodelta siirretyn myöntämisvaltuuden.

01. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 32 733 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen valiotaimituotannon osalta enintään 80 000 euroa

2) Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toiminnasta aiheutuviin sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus- ja maa- ja vesirakennustöihin

3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen menojen maksamiseen ja

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa tuloina otetaan huomioon tulot, jotka kertyvät Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (1475/2007) perusteella.

Selvitysosa: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) *tehtävänä* on tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden sekä siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. MTT edistää elintarviketeollisuuden ja

sen tarvitseman raaka-ainetuotannon kilpailukykyä sekä tukee elinympäristön, maaseudun ja maatalouden kestävää kehitystä. Lisäksi MTT:llä on viranomaistehtäviä, jotka liittyvät tutkimuksen yhteydessä hankittavaan asiantuntemukseen.

MTT:llä on laaja vastuu kansallisessa innovaatiotoiminnassa maa- ja puutarhatalouden, maaseudun kehittämisen ja elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden politiikkasektoreilla, jotka kytkeytyvät mm. luonnonvarojen kestävään käyttöön, alueelliseen ja infrastruktuurien kehittämiseen ja työn, osaamisen ja hyvinvoinnin kysymyksiin. MTT:n tutkimus rakentaa keskeistä tietopohjaa koko elintarvikeketjun raaka-aineiden tuotannosta ja jalostuksesta elintarvikemarkkinoihin ja kuluttajien valintoihin. Tutkimuksessa läpäisevinä teemoina ovat luonnonvarojen kestävä käyttö, uudet teknologiat ja energiatehokkaat prosessit ja toimintamallit, politiikkaohjauksen kehittäminen sekä markkinat ja talous. Ohjelmapohjaisessa tutkimuksessa MTT hyödyntää monitieteisyyttään ja kytkee yhteen vahvaa osaamista niin luonnontieteiden, taloustieteen ja yhteiskuntatieteiden tutkimusaloilta. Näin synnytetään sekä tutkimuksen läpimurtoja että uusia innovatiivisia, perinteiset arvoketjut ylittäviä toimintatapoja ja käytännön ratkaisuja yhteiskunnan eri toimijoiden tarpeisiin.

MTT tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— MTT tuottaa tietoa maaseudun osaamisen ja yritystoiminnan vahvistamiseksi. MTT arvioi EU:n ja kansallisten politiikkojen tehokkuutta maaseutukehityksen osalta.

— MTT tuottaa uusia menetelmiä ja toimintamalleja sekä teknologisia ratkaisuja maa- ja puutarhatalouden kannattavuuden ja kestävyyden turvaamiseksi maataloustuotannon jatkumiseksi Suomessa.

— MTT tuottaa ratkaisuja maataloustuotannon ravinnekuormituksen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. MTT edistää maa- ja elintarviketaloudessa hyödynnettävien luonnonvarojen kestävää käyttöä. MTT vastaa kansallisten kasvi- ja eläingeenivaraohjelmien koordinoinnista ja maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen inventoinnista Suomessa.

— MTT kehittää maataloustuotantoon, maa- ja elintarviketalouden sivuvirtoihin ja uusiokäyttöön perustuvia energiaratkaisuja uusiutuvan energiatuotannon lisäämiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi.

— MTT tuottaa tietoa ja menetelmiä kasvien ja eläinten terveyden edistämiseksi, eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi ja kuluttajiin kohdistuvien riskien vähentämiseksi. MTT osallistuu elintarvikkeiden ja niiden tuotantoprosessien kehittämiseen sekä edistää osaamisellaan elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuotantoprosesseja.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti MTT:lle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnan suuntaaminen politiikkasektoreille[1)]

	2007 tilinpäätös Kustannukset		2008 arvio Kustannukset		2009 esitys Kustannukset	
	1 000 €	Htv	1 000 €	Htv	1 000 €	Htv[2)]
1. Maaseudun kehittäminen	5 282	102	5 500	108	5 600	109
— Tutkimus	4 804	93	4 600	90	4 800	93
— Asiantuntijatehtävät	478	9	900	18	800	16
2. Maa- ja puutarhatalous	24 108	467	24 200	473	23 800	445
— Tutkimus	19 986	387	21 200	414	19 100	358
— Asiantuntijatehtävät	4 122	80	3 000	59	4 700	87

3. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	6 940	134	8 600	167	8 200	151
— Tutkimus	6 501	126	7 700	150	7 300	135
— Asiantuntijatehtävät	439	8	900	17	900	16
4. Muu tutkimustoiminta ja muut asiantuntijatehtävät	3 948	76	3 700	72	4 900	91
— Muut tutkimustehtävät	514	10	500	9	600	10
— Muut asiantuntijatehtävät	2 045	39	2 300	45	2 600	49
— Tutkimusyhteisöä palvelevat asiantuntijatehtävät	1 389	27	900	18	1 700	32
Yhteensä	40 278	779	42 000	820	42 500	796
— Tutkimus	31 805	616	34 000	663	31 800	596
— Asiantuntijatehtävät	8 473	163	8 000	157	10 700	200

[1)] MTT:n tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset. Ei sisällä maksullista palvelutoimintaa (2007 TP: 35 htv, 2008 TA: 35 htv, 2009 TAE: 35 htv).

[2)] Momentin 30.20.01 enimmäishenkilötyövuosimäärä vähennettynä maksullisen palvelutoiminnan henkilötyövuosilla (35 htv vuosina 2008 ja 2009).

— Vuonna 2009 voimavaroja suunnataan seuraaviin tutkimusohjelmiin: elintarvikkeet ja terveys, ilmastonmuutoksen sopeutuminen ja sen hidastaminen, bioenergian ja biomateriaalien tuotanto sekä elintarviketuotannon energiatehokkuuden parantaminen, vesistökuormituksen uudet ratkaisut ml. Itämeren tilan parantaminen, maaseudun kehitys, tulevaisuuden maatila.

— Osaamista kehitetään tiiviissä vuorovaikutuksessa kansainvälisten ja kansallisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.

— MTT suuntaa tutkimusta laitoksen toimialaan liittyviin sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu vuoden 2008 loppuun mennessä.

— Ulkoisten verkkopalvelujen tavoitteena on, että palveluille saadaan yhteenlaskettuna 17 milj. näyttökertaa, 2,9 milj. käyntiä ja 0,7 milj. kävijää.

— MTT vahvistaa kykyään olla vuorovaikutuksessa osaamisen hyödyntäjien kanssa tutkimuksen suuntausvaiheessa, tutkimuksen aikana ja tulosten valmistuttua.

— Tiedon ja teknologian siirto toteutetaan yhdessä tulosten käyttäjien sekä innovaatioketjun muiden toimijoiden, kuten neuvonnan ja opetuksen, avulla. Toiminnassa hyödynnetään alueellisia osaamiskeskittymiä.

— MTT vahvistaa innovaatioketjun kokonaisuuden hallintaa lähtien tutkimuksesta keksinnön suojaamiseen ja edelleen kaupallistamiseen.

— Tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi MTT tehostaa kiinteistöjen käyttöä sekä järjestelee uudelleen tutkimusta avustavia tehtäviä ja hallintotehtäviä. Lisäksi MTT tiivistää yhteistyötä hallinnonalan tutkimuslaitosten, yliopistojen sekä muiden tutkimuslaitosten kanssa ja osallistuu hallitusohjelmassa mainittuun tutkimuslaitoskentän rakenneuudistukseen.

Taloudellisuuden ja tuottavuuden tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 talousarvio	2009 esitys
1. Tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset/tutkija, htv, 1 000 €	144	129	139
2. Tutkimustoiminnan ja asiantuntijatehtävien kokonaiskustannukset/asiakkaita palvelevat tuotokset, 1 000 €	107	173	118
3. Julkaisut yhteensä, kpl	1 394	1 620	1 350
— joista asiantuntijatarkastettuja tieteellisiä artikkeleita kpl/tutkija	0,6	0,7	0,7
— joista muita julkaisuja kpl/tutkija	4,4	4,3	3,7

Tuotokset ja laadunhallinta

Tuotokset keskeisistä suoritteista, kpl

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 esitys
Asiantuntijatarkastetut tieteelliset artikkelit	177	210	210
Ammattilehtiartikkelit	496	450	450
Yleislehtiartikkelit	61	90	90
Muut julkaisut	660	870	600
Julkaisut yhteensä	1 394	1 620	1 350
Tuotokset asiakkaiden päätöksenteon tueksi	273	182	250
Uudet tuotteet	35	17	35
Keksintöilmoitukset ja patentit	11	5	15
Analyysimenetelmät ja muut tutkimusta palvelevat tuotokset	58	39	60
Tuotokset yhteensä	377	243	360

Kasvinsuojeluainelausunnot ja tutkimusraportit, kpl

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 esitys
Valmisteiden myyntilupaa varten annetut lausunnot	11	15	-
Kasvinsuojeluainetutkimusraportteja	2	2	4
GM-lausunnot	4	3	4
Neuvonnalliset julkaisut	28	30	32
Neuvonnalliset esitelmät	23	25	30
Maksullisen testauspalvelun luottamukselliset raportit	40	35	35

— Vuonna 2009 kehittämistyön paino on osaamisessa, asiakastyössä, tutkimuksen vaikuttavuudessa, rahoituspohjan laajentamisessa sekä johtamisen ja tuottavuuden parantamisessa.

— Otetaan käyttöön määrämuotoinen asiakastyytyväisyyskysely.

— Toimintajärjestelmää kehitetään Euroopalaisen laatupalkintojärjestelmän (EFQM-malli) mukaisesti. Tavoitteena on yli 400 pistettä vuonna 2010 (vuonna 2007 runsaat 300). Toiminnan tulee täyttää myös ISO9001:2000 -standardin vaatimukset ja MTT:n toiminnan ympäristö- ja yhteiskuntavastuullisuudesta raportoidaan.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 25 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi ja yhden henkilötyövuoden lisäys siirtona momentilta 30.60.01.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	45 116	47 785	47 893
Bruttotulot[1)]	16 167	15 120	15 160
Nettomenot	28 949	32 665	32 733
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 974		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 517		

[1)] Bruttotuloissa ei ole otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoja (0,2 milj. euroa) eikä yhteisrahoitteiseen toimintaan muilta valtion virastoilta saatavia jakamattomia määrärahoja (0,5 milj. euroa), yhteensä 0,7 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 839	3 350	3 400
— EU:lta saatava rahoitus	795	800	900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	5 679	5 750	6 000
Tulot yhteensä	9 313	9 900	10 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	30 411	32 700	33 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-21 098	-22 800	-22 700
Kustannusvastaavuus, %	31	30	31

— Tutkimushankkeille ja asiantuntijatehtäville välittömästi kohdistuvan yhteisrahoituksen tulokertymätavoite on 10,3 milj. euroa (+4 %). Valtion virastoilta saatavan yhteisrahoituksen arvioidaan kasvavan 0,05 milj. euroa (+1 %) ja EU:lta saatavan yhteisrahoituksen 0,1 milj. euroa (+13 %).

— Tavoitteena on, että EU- ja muu valtionhallinnon ulkopuolinen yhteisrahoitus kokonaisuudessaan kasvaa noin 5 % valtion virastoilta saatavan yhteisrahoituksen kasvaessa noin 1 %.

— Yhteisrahoituksen lisäksi MTT:n käytössä arvioidaan olevan EU-maataloustukia 1,0 milj. euroa, työ- ja elinkeinoministeriön työllistämismäärärahoja 0,2 milj. euroa sekä muita tuottoja 2,1 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Bruttomenot	
Siirto momentilta 30.60.01 (1 htv)	32
Palkkojen tarkistukset	896
Tuottavuustoimenpiteet:	
— Kiinteistöjen käytön tehostaminen	-530
— Tutkimusta avustavien tehtävien sekä hallintotehtävien uudelleen järjestely (-25 htv)	-290

Bruttotulot	
Yhteisrahoitteinen toiminta	150
Siirto momentilta 12.30.04	140
Muu tulojen vähennys	-250
Yhteensä	68

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.32 ja 12.30.99 tutkimuskeskuksen toiminnasta kertyvät tulot. Puutarhakasvien jalostusmaksuina vuonna 2009 kertyvät tulot 80 000 euroa on merkitty momentille 12.30.32 ja pääomaluonteiset tulot momentille 12.30.99.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää edelleen 850 000 euroa taloustutkimuksen tuottaman tilivuoden 2008 kannattavuuskirjanpitoaineiston hankinta- ja käsittelykustannusten kattamiseen. Näistä kustannuksista noin 350 000 euron osuus aiheutuu kirjanpitotietojen toimittamisesta EU:lle. EU:lta vuonna 2009 saatava korvaus koskee tilivuotta 2009 koskevaa ennakkoerää sekä tilivuoden 2007 aineistosta saatavaa loppuerää, yhteensä 140 000 euroa. Korvaus tuloutetaan tälle momentille, jolloin se kattaa MTT:lle aiheutuneita kustannuksia. Aikaisemmin korvaus on tuloutettu momentille 12.30.04.

Kasvinsuojeluainelaki (1259/2006) ja laki kemikaalilain muuttamisesta (1260/2006) ovat tulleet voimaan vuoden 2007 alusta, kuitenkin niin, että kasvinsuojelulain siirtymäkausi kestää vuoden 2008 loppuun ja kemikaalilain siirtymäkausi 13.5.2010 saakka. MTT tekee edelleen kasvinsuojeluainetarkastuksia sekä muita kasvinsuojeluaineisiin liittyviä viranomais- ja asiantuntijatehtäviä. Torjunta-aineiden tutkimus- ja testaustoiminnalla tuotetaan kansainvälisten laatujärjestelmien mukaisesti puolueetonta tietoa valmisteiden biologisesta tehokkuudesta ja käyttökelpoisuudesta sekä torjunta-ainejäämistä EU:n pohjoisissa äärioloissa. Tietoa käytetään rekisteröinnissä, neuvonnassa ja kuluttajille suunnattavan informaation tukemisessa.

Määrärahassa on otettu huomioon edelleen 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen totopelien tuotto-osuutena momentille 12.30.20 kertyvistä varoista.

Varmennetuista lisäys- ja taimiaineistoista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (9/2006) mukainen toiminta edellyttää valiotaimituotannon toimintamahdollisuuksien vakauttamisen osalta hintatukea, 80 000 euroa.

2009 talousarvio	32 733 000
2008 II lisätalousarvio	300 000
2008 talousarvio	32 665 000
2007 tilinpäätös	33 492 000

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 559 365 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005, sellaisena kuin se on laissa 618/2006) 18 b §:n mukaiseen tukeen ja

2) vuonna 2009 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2009 Manner-Suomessa tehtävistä uusista luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumuksista saa aiheutua menoja vuosina 2010—2013 yhteensä enintään 2 400 000 euroa.

Vuonna 2009 tehdyistä muista tukipäätöksistä saa aiheutua vuoden 2010 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 84 094 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tavoitteena on täydentää EU:n tukijärjestelmiä (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki) sekä osaltaan turvata maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä edesauttaa maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämisessä. Määrärahasta maksetaan Etelä-Suomen kansallista tukea, pohjoista tukea, luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa ja eräitä muita kansallisia tukia. Vuonna 2007 kansallista tu-

kea maksettiin noin 67 300 tilalle eli lähes kaikille aktiivitiloille.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle (kasvihuonetuotanto ja puutarhatuotteiden varastointituki) ja kasvinviljelylle komission vuonna 2008 hyväksymän tukiohjelman perusteella. Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) tukea maksetaan kotieläintalouden ja kasvinviljelyn (ml. puutarhatalous) kattavan pitkäaikaisen pohjoisen tuen järjestelmän perusteella. Tavoitteena on, että vuonna 2009 sovelletaan uudistettua pohjoisen tuen järjestelmää.

Luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa maksetaan koko maassa EU-osarahoitteisen luonnonhaittakorvauksen (LFA) lisäosana. Uusi LFA lisäosasitoumus arvioidaan tehtävän alle 300 tilalle. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita tukimuotoja kuten ympäristötuen kansallista lisäosaa aiemmin tehtyjen sitoumusten perusteella sekä sokerijuurikkaan kansallista tukea ja tilaneuvontajärjestelmän tukea. Uutena tukimuotona määrärahasta on tarkoitus maksaa viljelijöille sokerijuurikkaan kuljetustukea.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2007—2009 sekä arvio menojen siirtymisestä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavaksi, milj. euroa

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	571,6	560,3	559,4
Etelä-Suomen kansallinen tuki	94,0	93,9	90,4
Pohjoinen tuki	328,8	329,7	329,7
Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa	119,6	119,6	119,6
Muu kansallinen tuki	29,2	17,1	19,7
Edellisiin vuosiin kohdistuvia tukimenoja maksetaan ao. vuoden määrärahasta	15,3	18,1	18,1
Valtuus budjetissa	84,1	84,1	84,1

Ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan myöntämisvaltuuksista aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset[1)]	120,0	120,0	116,0	0,6	-	356,6
Vuonna 2009 tehtävät luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumukset	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	3,0
Yhteensä	120,6	120,6	116,6	1,2	0,6	359,6

[1)] Ympäristötuen kansallisen lisäosan 2004—2006 ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan 2005—2007 menot.

2009 talousarvio	559 365 000
2008 II lisätalousarvio	-8 690 000
2008 talousarvio	566 165 000
2007 tilinpäätös	566 165 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 592 987 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin kokonaan rahoittamien suorien tukien ja niihin verrattavien muiden Euroopan unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen ja

2) neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 mukaisten maataloustuotteiden vientituen, yksityisen varastoinnin tuen ja eräiden muiden

maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden menojen maksamiseen.

EU:n tulotuet maksetaan neuvoston asetuksen (EY) N:o 1782/2003 perusteella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: EU-tulotukien avulla pyritään korvaamaan hallinnollisten hintojen laskuista aiheutuvia tulonmenetyksiä. EU-tulotukiin kuuluvien suorien tukien ehtona on vuodesta 2005 alkaen ollut mm. ympäristöön sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvien vaatimusten noudattaminen.

Pääosa EU-tulotuista maksetaan suoriin tukiin kuuluvana tuotannosta irrotettuna tilatukena, joka otettiin käyttöön vuonna 2006. Lisäksi maksetaan tuotantosidonnaisena tukena sonni- ja härkäpalkkiota, uuhipalkkiota ja sen lisäpalkkiota, timotein siementuotannon EU-tukea sekä eräiden peltokasvien ja nautojen tuotantopalkkiota. Muita tuotantosidonnaisia tukia ovat tärkkelysperunan ja energiakasvien tuet sekä valkuaiskasvipalkkio. Kuitupellavan ja hampun sekä kuivattujen rehujen jalostajille voidaan maksaa suorien tukien järjestelmään kuulumattomia jalostustukia.

Suoriin tukiin kohdistuu vuosittain viiden prosentin tuen mukauttaminen eli modulaatio. Tämä tuen leikkaus palautetaan 5 000 euroa vastaavan suoran tuen osalta maatalousyrittäjille seuraavana vuonna mukauttamisen lisämääränä. Vuonna 2009 maksetaan lisämäärä vuodelta 2008.

EU-tulotuet muodostivat vuonna 2007 noin 14 % maatalouden kokonaislaskelman mukaisesta kokonaistuotosta ja noin 29 % kaikista maa- ja puutarhataloudelle maksetuista tuista.

Vientituet ja sisämarkkinatuet on vuodesta 2008 alkaen maksettu talousarviosta Maatalouden interventiorahastosta annetun lain muutoksen (1019/2007) perusteella. Maataloustuotteiden hyvän markkinatilanteen johdosta näiden tukien tarve supistuu edellisvuodesta. Tukia arvioidaan maksettavan 35 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2009 maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet. Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän vastaavasti 592 987 000 euroa.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2009 käyttökohteittain	€
EU-tulotuki yhteensä	557 987 000
— Tilatuki	524 273 000
— Tuotantosidonnaiset tuet	48 539 000
— Muut tuet	15 000
— Suorien tukien mukauttaminen vuodelta 2009	-28 640 000
— Suorien tukien mukauttamisen lisämäärä vuodelta 2008	13 800 000
EU-markkinatuet yhteensä	35 000 000
— Vientituki	28 000 000
— Sisämarkkinatuet	7 000 000
Yhteensä	592 987 000

2009 talousarvio	592 987 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	607 138 000
2007 tilinpäätös	542 244 847

42. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (1214/2000) mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Lain perusteella korvauksia voidaan maksaa poikkeuksellisten luonnonolojen kasvavalle tai korjuuvaiheessa olevalle sadolle aiheuttamista vahingoista ja neuvontajärjestöille niiden kunnille antamasta asiantuntija-avusta.

2009 talousarvio	3 400 000
2008 talousarvio	3 400 000
2007 tilinpäätös	3 400 000

43. Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 348 915 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman, vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja vuosille 2007—2013 hyväksymän Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien, tuotantoeläinten hyvinvointitukien ja ei-tuotannollisten investointitukien maksamiseen

2) kokonaan kansallisesti rahoitettavaan useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 84 000 euroa

3) kokonaan kansallisesti rahoitettavaa luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatimiseen enintään 260 000 euroa ja

4) kokonaan kansallisesti rahoitettavaa yhteisön vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanoon liittyen maa- ja metsätalouden kuormituksen ja sen vaikutusten seurannan järjestämiseen ja hoitamiseen enintään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kulutusmenoihin ja kokonaan kansallista määrärahaa enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2009 saa tehdä EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän maatalouden ympäristötukijärjestelmän ja tuotantoeläinten hyvinvointitukijärjestelmän mukaisia sitoumuksia ja sopimuksia sekä ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmän tukien myöntämispäätöksiä siten, että niistä aiheutuu vuosina 2009—2017 menoja yhteensä enintään 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Maatalouden ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien tuen päämääränä on muun muassa maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuus ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Ympäristötukea ja ei-tuotannollista investointitukea voidaan myöntää myös Leader-toimintatavalla toteutettavien kosteikkojen ja perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja hoitoon. Tuotantoeläinten hyvinvointituen tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kohentuminen ja kotieläinten lajinmukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

Vuonna 2009 on tarkoitus tehdä uusia ympäristötukijärjestelmän mukaisia viisivuotisia perus- ja lisätoimenpidesitoumuksia ja uusia viisi- ja kymmenvuotisia ympäristötuen erityistukisopimuksia, viisivuotisia tuotantoeläinten hyvinvointitukisitoumuksia sekä ei-tuotannollisten investointitukien myöntöpäätöksiä. Maatalouden erityistukisopimuksilla ja ei-tuotannollisten investointien tuella tuetaan erityisesti valtioneuvoston periaatepäätöksen "Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015" -tavoitteita.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös vuosina 1995—1999 ja 2000—2006 tehdyt ympäristötukisitoumukset ja -sopimukset. EU:n rahoitusosuus on kaikissa tukijärjestelmissä 28 % lukuun ottamatta Leader-toimintatavalla toteutettavia toimenpiteitä, joissa se on 45 %.

Ympäristötukijärjestelmän piirissä oli vuonna 2007 88 % peltoalasta ja 91 % viljelijöistä. Tuotantoeläinten hyvinvointitukijärjestelmään arvioidaan sitoutuvan 7 500 viljelijää.

Ympäristötukijärjestelmän ja muiden järjestelmien vuoden 2009 menojen arvioitu jakautuminen	€
Yhteensä, josta	348 915 000
— EU-osuus	97 577 000
— valtion osuus	250 294 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava maatalouden ympäristötuki (enintään)	1 044 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maatalouden ympäristötukijärjestelmän menoina myös kokonaan kansallisesti rahoitettavat useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaisesta suunnittelusta aiheutuvat ja luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatimisen aiheuttamat kulutusmenot. Lisäksi on otettu huomioon maa- ja metsätalouden päästöjen seurannan järjestämiseen ja hoitamiseen tarvittava rahoitus vesiensuojelutoimien suunnittelemiseksi. Tämä on osa yhteisön vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanon seurantaa, joka liittyy pinta- ja pohjavesien tilan määrittämiseen.

Momentille 12.30.02 arvioidaan kertyvän vastaavasti 97 577 000 euroa.

Ympäristötukijärjestelmän ja muiden järjestelmien toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Vuonna 2009 tehtävät päätökset ja toimenpiteet, josta	5,8	5,1	5,5	4,8	9,5	30,7
— ympäristötukijärjestelmä	4,1	4,1	4,1	4,1	9,0	25,4
— tuotantoeläinten hyvinvointitukijärjestelmä	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	2,5
— ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä	0,2	0,5	0,9	0,2	0	1,8
— kokonaan kansallisesti rahoitettavat toimenpiteet	1,0	0	0	0	0	1,0
Ennen vuotta 2009 tehdyt päätökset ja toimenpiteet, josta	324,3	324,5	324,0	36,1	5,6	1014,5
— ympäristötukijärjestelmä	311,7	311,7	311,7	24,0	5,6	964,7
— tuotantoeläinten hyvinvointitukijärjestelmä	12,1	12,1	12,1	12,1	0	48,4
— ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä	0,5	0,7	0,2	0	0	1,4
Vuosia 2000—2006 koskeva järjestelmä	17,4	11,1	4,1	2,0	2,4	37,0
Vuosia 1995—1999 koskeva ohjelma	1,4	1,4	1,3	1,3	4,3	9,7
Yhteensä	348,9	342,1	334,9	44,2	21,8	1091,9

Maatalouden ympäristötukeen, tuotantoeläinten hyvinvointitukeen ja ei-tuotannolliseen investointitukeen liittyvän teknisen avun maksamiseen käytetään momenttien 30.10.61 ja 30.10.62 teknisen avun määrärahoja. Lisäksi momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamaa ympäristötuen kansallista lisäosaa ohjelmakauden 2000—2006 sitoumusten perusteella.

2009 talousarvio	348 915 000
2008 II lisätalousarvio	14 600 000
2008 talousarvio	344 647 000
2007 tilinpäätös	268 996 000

44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 422 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman ja vuosille 2007—2013 hyväksymän Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten luonnonhaittakorvausten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2009 saa tehdä EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän luonnonhaittakorvausjärjestelmän mukaisia sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2009—2013 menoja yhteensä enintään 8 000 000 euroa.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvauksilla korvataan maatalousyrittäjille pysyvien epäsuotuisten luonnonolojen maataloustuotannolle aiheuttamaa luonnonhaittaa. Luonnonhaittakorvauksen tavoitteena on turvata maata-

louden toimintaedellytykset ja jatkuvuus sekä säilyttää maatalousmaa maatalouskäytössä. Vuonna 2009 EU:n rahoitusosuus on 28 %. Luonnonhaittakorvaukseen arvioidaan vuonna 2009 tarvittavan 422 673 000 euroa, mistä EU:n osuutta on 118 348 000 euroa ja valtion osuutta 304 325 000 euroa.

Luonnonhaittakorvauksiin liittyvän teknisen avun maksamiseen käytetään momenttien 30.10.61 ja 30.10.62 teknisen avun määrärahoja. Lisäksi momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamaa luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa.

Momentille 12.30.02 arvioidaan kertyvän vastaavasti 118 348 000 euroa.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Vuosia 2007—2013 koskeva järjestelmä						
— Vuonna 2009 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	5,05
— Vuosina 2007—2008 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	404,76	404,76	404,76	402,03	-	1 616,31
Aiempina vuosina tehdyt päätökset ja toimenpiteet	16,90	6,56	-	-	-	23,46
Yhteensä	422,67	412,33	405,77	403,04	1,01	1 644,82

2009 talousarvio	422 673 000
2008 talousarvio	422 673 000
2007 tilinpäätös	409 673 000

45. Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 144 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luopumiseläkelain (16/1974) ja luopumiskorvauslain (1330/1992) mukaisten korvausten maksamiseen

2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) sekä maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen ja

3) vuosina 1995—1999 toteutetun maatalouden metsätoimenpideohjelman mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistetään yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää.

Vuonna 2009 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kolmesta (ajanjaksot 2000—2002, 2003—2006 ja 2007—2010) maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä sekä aiempien vuosien luopumiseläke- ja -korvausjärjestelmästä aiheutuvia menoja, jotka sisältävät myös sopimusten hoitokulut, yhteensä 131 480 000 euroa. Vuosina 2007—2010 toteutettavan luopumistukijärjestelmän tuen piiriin arvioidaan vuonna 2009 tulevan noin 800 tilaa ja noin 1 100 luopujaa.

Vuosien 1995—1999 tukijärjestelmiä toteutettiin EU-osarahoitteisena. Vuosien 1995—1999 luopumistukijärjestelmän menojen maksaminen jatkuu osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa, sen linjaa 1. Tukea arvioidaan maksettavan vuonna 2009 yhteensä 11 420 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuus on 3 950 000 euroa. Maatalouden metsätoimenpideohjelman 1995—1999 mukaisia menoja arvioidaan vuonna 2009 maksettavan 1 500 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuus on 420 000 euroa. Menojen maksaminen jatkuu osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa, sen linjaa 2. Momentille 12.30.02 arvioidaan kertyvän vastaavasti yhteensä 4 700 000 euroa.

Luopumistukien ja -korvauksen toteutuminen vuonna 2009

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana Tiloja	Luopujia	Eläkkeitä maksussa v. 2009 lopussa, arvio kpl	Keskim. korvaus v. 2009, arvio euroa/kk
Luopumiseläke	23 877	39 904	17 634	218
Luopumiskorvaus	885	1 285	12	513
Luopumistuki 1995—1999	6 167	9 127	756	819
Luopumistuki 2000—2002	1 845	2 793	1 611	860
Luopumistuki 2003—2006	3 389	4 847	3 773	868
Luopumistuki 2007—2010	1 656	2 242	2 032	891
Yhteensä	37 819	60 198	25 818	

Määrärahan arvioitu jakautuminen, milj. euroa

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	47,89	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, 1995—1999	11,42	3,95
Maatalousyrittäjien luopumistuki, 2000—2002	17,67	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, 2003—2006	40,60	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, 2007—2010	25,32	-
Maatalouden metsätoimenpiteet, 1995—1999	1,50	0,42
Yhteensä	144,40	4,37

Menot vuonna 2009 ja sitä aikaisempina vuosina tehdyistä luopumiseläkkeistä ja -korvauksista ja maatalousyrittäjien luopumistukia koskevista sitoumuksista ja metsätoimenpiteistä, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	Myöh. vuodet yht.
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	47,89	46,02	43,88	41,68	268,00
Luopumistuki 1995—1999	11,42	6,42	4,17	2,27	1,25
Luopumistuki 2000—2002	17,67	14,60	9,64	5,05	5,26
Luopumistuki 2003—2006	40,60	37,48	31,83	25,57	47,36
Luopumistuki 2007—2010	25,32	27,33	30,60	28,83	87,00
Maatalouden metsätoimenpiteet, vuosien 1995—1999 sitoumukset	1,50	0,80	0,80	0,10	0,00
Yhteensä	144,40	132,65	120,92	103,50	408,87

2009 talousarvio	144 400 000
2008 talousarvio	144 480 000
2007 tilinpäätös	125 900 000

46. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 861 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein rekisteröidyille ja julkisoikeudellisille yhdistyksille sekä kunnille myönnettäviin avustuksiin maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen

2) neuvoston asetuksen (EY 3/2008) mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen ja

3) neuvoston asetuksen (1234/2007) mukaisesti hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin sekä kansalliseen hunajan tuotannon markkinoinnin edistämiseen.

Määrärahaa saa käyttää kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kansallisen markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla tuetaan laajoja valtakunnallisia maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämisohjelmia, jotka painottavat mm. terveellisiä ruokailutottumuksia, ruokakulttuuria sekä näihin kokonaisuuksiin liittyvää tiedonvälitystä.

EU:n maataloustuotteiden menekinedistämisen ohjelmat ovat hieman aiempaa laajempia. Menot ovat 2 200 000 euroa, mistä EU:n osuus on 1 200 000 euroa ja valtion osuus 1 000 000 euroa.

Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidaan tarvittavan 255 000 euroa, mistä kokonaan kansallisesti rahoitettua edistämistä varten on 50 000 euroa ja EU:n osarahoittaman tukijärjestelmän kokonaismenoiksi arvioidaan 205 000 euroa. EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän vastaavasti 1 303 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö, euroa

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Kansalliset markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimet	3 406 000	-
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EY 3/2008)	2 200 000	1 200 000
Hunajantuotannon ja markkinoinnin edistäminen	255 000	103 000
Yhteensä	5 861 000	1 303 000

2009 talousarvio	5 861 000
2008 talousarvio	5 171 000
2007 tilinpäätös	3 942 000

47. Laatujärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen liittyviin avustuksiin

2) valtion viranomaisten ja muiden julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin ja

3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään elintarviketalouden kansallisen laatustrategian täytäntöönpanoon. Tuettavia kohteita ovat hankkeet, jotka vaikuttavat elintarvikeketjun kilpailukyvyn parantumiseen, elintarviketalouden yhteiskuntavastuullisen toimintatavan vahvistumiseen ja kuluttajien tietoisuuden parantumiseen kotimaisen elintarviketalouden toiminnasta. Määrärahasta arvioidaan käytettävän 500 000 euroa hallitusohjelman mukaiseen suomalaisen ruoan edistämisohjelmaan.

2009 talousarvio	1 713 000
2008 talousarvio	1 913 000
2007 tilinpäätös	1 213 000

48. Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 33 557 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) neuvoston asetuksen (EY 1182/2007) mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen ja

2) neuvoston asetuksen (EY 320/2006) mukaisesti EU:n sokeriuudistukseen liittyvän rakenneuudistuksen toimenpiteiden menoihin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuottajien muodostamille markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Valtion talousarviosta maksettava tuki rahoitetaan kokonaan EU:n maata-

loustukirahastosta. Tuen määräksi vuonna 2009 arvioidaan 1 357 000 euroa.

EU:n sokeriuudistuksessa vuoden 2005 lopulla päätettiin hinnanalennusten lisäksi myös sokerialaa koskevista rakenneuudistuksista. Sokerin rakenneuudistustuella kannustetaan tehtaita lopettamaan tuotanto ja luopumaan sokeri- ja isoglukoosikiintiöistä. Syksyllä 2007 tehtyjen rakenneuudistustoimenpiteiden tehostamisen seurauksena vähintään 10 % tuesta osoitetaan sokerijuurikkaan viljelijöille ja koneurakoitsijoille. Lisäksi viljelijöille maksetaan rakenneuudistustuen lisätukea. Rakenneuudistusvaroja voidaan käyttää juurikkaan viljelyn ja sokerintuotannon vaihtoehtojen kehittämiseen (monipuolistamistuki) kansallisen rakenneuudistussuunnitelman nojalla. Vuoden 2008 alussa jätettiin Jokioisilla sijaitsevan tehtaan isoglukoosituotannon osalta rakenneuudistustukihakemus. Valtion talousarviosta maksettava tuki rahoitetaan kokonaan EU:n väliaikaisesta rakenneuudistusrahastosta, joka on osa EU:n maataloustukirahastoa. Sokerintuotannon rakenneuudistuksen tukien määräksi vuonna 2009 arvioidaan 36 054 000 euroa, josta 3 854 000 euroa rahoitetaan vuodelta 2008 siirtyvällä määrärahalla.

Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän vastaavasti yhteensä 33 557 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö, euroa (EU:n kokonaan rahoittamaa)	€
Hedelmä- ja vihannestuottaja-organisaatiot	1 357 000
Sokerintuotannon erityistoimenpiteet[1)]	32 200 000
Yhteensä	33 557 000

[1)] Lisäksi on käytettävissä 3,854 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta siirtyvää määrärahaa.

2009 talousarvio	33 557 000
2008 talousarvio	23 902 000
2007 tilinpäätös	31 852 000

49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetukilain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista, eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annetun lain (511/1985) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/1986) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2009 korkotukea saa hyväksyä enintään 300 000 000 euron lainapääomalle. Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilaki tuli voimaan 1.1.2008. Lain nojalla myönnetään maatalouden investointituet ja nuorten viljelijöiden aloitustuet vuodesta 2008 lukien. Lainojen korkotason alentamisella tuetaan viljelijöiden investointimahdollisuuksia. Lainamuotoinen tuki investointeihin ja nuorten viljelijöiden aloitustukeen myönnetään korkotukilainaan liittyvänä korkotukena.

Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa korkotuki on enintään 4 prosenttiyksikköä, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 1 prosenttiyksikköä. Vuosina 1996—2008 maaseutuelinkeinojen rahoituslain nojalla myönnetyissä lainoissa korkotuki on enintään 4 tai 5 prosenttiyksikköä lainan myöntämisajankohdasta riippuen, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 2 prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1996 myönnetyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämisvuodesta ja lainalajista riippuen. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 2007 lopussa yhteensä noin 1,286 mrd. euroa.

Korkotukilainoista valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 myönnetyt korkotukilainat	55,6	52,2	45,2	35,7	101,8	290,5
Vuonna 2009 myönnettävät korkotukilainat	3,0	5,9	8,0	9,8	43,7	70,4
Yhteensä	58,6	58,1	53,2	45,5	145,5	360,9

2009 talousarvio	58 600 000
2008 talousarvio	53 700 000
2007 tilinpäätös	42 375 767

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä Maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattaviksi. Näitä ovat interventiovarastoinnista, -ostoista ja -myynneistä aiheutuvat sekä EU:n ruoka-apuohjelman menot ja rahaston hallintokulut. Interventiovarastoinnista aiheutuvien menojen määräksi vuonna 2009 arvioidaan 3 500 000 euroa, jotka arvioidaan tulevan katetuiksi vastaavilla tuloilla (standardikorvaus) EU:lta. Kun valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän ruoka-apuohjelman toteuttamisesta 835 000 euroa sekä korko ja hallintokuluista 165 000 euroa, tarvitaan siirtona rahastoon 1 000 000 euroa.

2009 talousarvio	1 000 000
2008 talousarvio	1 000 000
2007 tilinpäätös	2 000 000

61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) 2 §:ssä tarkoitetun siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista maksetaan maatalouden rakennetukilain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista avustus- ja muista tukitoimenpiteistä aiheutuvia menoja. Rahastosta myönnettävillä avustuksilla on tarkoitus tukea maatilojen tuotannollisia investointeja ja sukupolvenvaihdoksia. Rahaston varoin toteutetaan osaltaan uuden ohjelmakauden Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa.

Makerasta arvioidaan vuonna 2009 voitavan myöntää avustuksia noin 94 milj. euroa. Rahaston käytettävissä olevista varoista maksetaan myös luottolaitoksille lainojen hoitamisesta aiheutuvat hoitopalkkiot sekä maaomaisuuden hankkimisesta ja hoitamisesta aiheutuvat menot. Varoja käytetään myös maatalouden, maaseudun, porotalouden ja luontaiselinkeinojen tutkimustoimintaan.

2009 talousarvio	30 040 000
2008 talousarvio	23 110 000
2007 tilinpäätös	115 000 000

30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenoista sekä eläin- ja kasvitautien vastustamisesta ja ennaltaehkäisemisestä aiheutuvista menoista.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Turvallisuusriskien hallinnassa painottuvat eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien (zoonoosit) leviämisen estäminen sekä kriisinhallinnan kehittäminen. Keskeisintä kriisinhallinnassa on ihmisten terveyttä uhkaavien vakavien tautien vastustaminen. Säilytetään kuluttajien mahdollisuus valita tavanomaisen, luonnonmukaisen ja muuntogeenisen maataloustuotannon tuotteiden välillä. Varmistetaan elintarvikkeiden hyvä ravitsemuksellinen laatu. Varmistetaan, että markkinoilla olevat elintarvikkeet ovat turvallisia eivätkä niistä annetut tiedot johda kuluttajia harhaan.

Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä suomalaiseen elintarvikeketjuun luodaan sellaiset turvallisuus-, laatu- ja jäljitettävyysjärjestelmät, joilla varmistetaan elintarviketurvallisuusriskien ja kuluttajien taloudellisten riskien hallinta. Elinkeinon, tuottajien ja viranomaisten yhteistyöllä luotu kansallinen eläinten terveydenhuolto laajenee kattamaan kaikki merkittävät tuotantoeläinlajit.

Koko elintarvikeketjun kattavaa elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyvää valvontaa kehitetään EY:n säädösten edellyttämällä tavalla. Valvontaa ja tutkimusta suunnataan siten, että ne tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita.

Viranomaisvalvonnan kehittämisessä tavoitteena on samantasoisten ja yhdenmukaisten palveluiden turvaaminen koko maassa sekä vaikuttavuuden ja kattavuuden parantaminen riskinarvioinnin perusteella. Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa valvonnasta sekä riskien arvioinnista ja hallinnasta koko elintarvikeketjussa yhtenäisellä tavalla. Kuntatasolla elintarvikevalvontaa kehitetään valtioneuvoston periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla kokoamalla ympäristöterveydenhuollon yksiköitä 50—85 yhteistoiminta-alueeseen kunta- ja palvelurakenteen uudistamishankkeen aikataulussa.

Tavoitteiden kehitystä kuvaavat avainmittarit ja tunnusluvut

Avainmittari	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite	2012 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja	4	vähentyvä	vähentyvä	ei lainkaan
Uusia vaarallisia kasvintuhoojia pysyvästi	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä				
— yleisimmät tartunnanaiheuttajat, kotimaiset	1 860 kpl	vähentyvä	-3 %	-7 %
— vakavimmat tartunnanaiheuttajat	52 kpl	vähentyvä	-3 %	-7 %
Salmonellan esiintyvyys				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	<1	<1	<1	<1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasaine-valvonnassa havaitut ongelmat, %	0,5	<0,5	<0,3	<0,3
Pakkausmerkintävirheet, toimenpiteet/tarkastetut kohteet	-	3	<3	<3
Tuotantoeläinten EU-tarkastuksissa todetut laiminlyönnit				
— merkintään liittyen, %	41	<40	<35	<20
— hyvinvointiin liittyen, %	27	25	<25	<15

Laiminlyöntejä				
— siemenkaupassa, %	2	2	<2	<2
— lannoitteisiin liittyen, %	15	<10	<5	<5
— kasvinsuojeluaineisiin liittyen, %	5	<5	<5	<5
— luonnonmukaisessa elintarvikeketjussa, %	4	<4	<4	<4
— muuntogeenisiin tuotteisiin liittyen, %	5	<10	<10	<5
Eläinlääkärin avun saanti kiireellisissä sairaustapauksissa	<12 h	<12 h	<12 h	<12 h

01. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 420 000 euroa.

Maksullisen toiminnan tulot kertyvät Elintarviketurvallisuusviraston suoritteista perittävistä maksuista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (266/2008) perusteella.

Määrärahaa saa käyttää myös tiloilla kuolleiden muiden kuin TSE-valvontaohjelmaan kuuluvien tuotantoeläinten hävittämisestä aiheutuvien valtionapujen maksamiseen kuitenkin enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) *tehtävänä* on elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden valvonta ja tutkimus. Evira varmistaa elintarvikkeiden ja alkutuotannon tuotteiden sekä niiden tuotantoketjun turvallisuutta ja laatua.

Evira tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— johtaa, kehittää ja valvoo elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvintuotannon valvontaa koko elintarvikeketjussa,

— rakentaa elintarviketurvallisuutta varmistavia järjestelmiä yhdessä tuottajien ja elintarviketeollisuuden ja elintarvikekaupan kanssa,

— tekee tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointeja sekä seurantatutkimuksia ja

— vastaa riskiviestinnästä viranomaisten ja kuluttajien sekä elintarvikealan toimijoiden välillä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Eviralle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Elintarviketurvallisuusvirastoon kuuluvien toimintojen menojen, tulojen ja henkilöstön jakautuminen vuosina 2007—2009[1)]

	Menot, 1 000 €			Tulot, 1 000 €			Htv		
Toiminnan painoalueet	Tot. 2007	Arvio 2008	Arvio 2009	Tot. 2007	Arvio 2008	Arvio 2009	Tot. 2007	Arvio 2008	Arvio 2009
Eläinten terveys ja hyvinvointi	23 145	21 472	22 444	2 693	1 531	1 531	221	223	221
— tieteellinen tutkimus	1 220	1 195	1 252	8	8	8	19	19	19
— riskiarviointi	460	451	472	1	1	1	8	8	8
— laboratoriopalvelut	10 999	10 774	11 242	769	780	780	130	131	129
— valvonnan ohjaus	4 173	4 088	4 291	4	4	4	55	56	56
— valvonnan toimeenpano	6 293	4 964	5 187	1 911	738	738	9	9	9
Elintarvikkeiden turvallisuus	18 737	18 353	19 217	7 069	7 170	7 654	313	324	319
— tieteellinen tutkimus	1 255	1 229	1 287	3	3	3	17	17	17
— riskiarviointi	532	521	546	4	4	4	9	9	9
— laboratoriopalvelut	3 852	3 772	3 910	849	860	860	52	52	49
— valvonnan ohjaus	4 495	4 404	4 668	20	21	21	71	72	71
— valvonnan toimeenpano	8 603	8 427	8 806	6 193	6 282	6 766	164	174	173

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	15 636	15 316	16 000	6 109	6 197	6 197	211	212	208
— tieteellinen tutkimus	184	180	188	2	2	2	3	3	3
— riskiarviointi	196	193	202	0	0	0	3	3	3
— laboratoriopalvelut	4 590	4 496	4 708	1 289	1 308	1 308	66	66	64
— valvonnan ohjaus	3 839	3 760	3 914	7	7	7	73	74	74
— valvonnan toimeenpano	6 827	6 687	6 988	4 811	4 880	4 880	66	66	64
Yhteensä	57 518	55 141	57 661	15 871	14 898	15 382	745	759	748

[1)] Sisältää momentit 12.30.31 ja 30.30.01.

— Tuottavuuden parantamiseksi ja palvelukyvyn tehostamiseksi kehitetään hallinnonalan laboratorio-osaamiskeskusta sekä yhteisiä tietohallintojärjestelmiä ja rekistereitä.

— Osana valtion palvelukeskushanketta talous- ja henkilöstöhallinnon peruspalvelut hankitaan Valtiokonttorin palvelukeskukselta.

— Tutkimusta suunnataan viraston toimialaan liittyviin sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu vuoden 2008 loppuun mennessä.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Valvontaa ja sitä tukevaa toimintaa kohdennetaan yhteiskunnallisten riskien ja toiminnassa tapahtuvien muutosten perusteella, valvonnan yhdenmukaisuutta ja raportointia tuloksista parannetaan. Uuden eläinlääkintähuoltolain tehtävien toteuttaminen.

— Varaudutaan elintarviketuotantoketjun uhkiin kehittämällä ennakointia ja valmiussuunnittelua.

— Eläinten hyvinvoinnin valvontaa tehostetaan yhteistoiminnassa koko tuotantoketjun kanssa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 11 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	51 507	49 485	51 652
Bruttotulot	10 360	9 232	9 232
Nettomenot	41 147	40 253	42 420
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 425		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 947		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 709	8 300	8 600
— muut tuotot	2 332	-	-
Tuotot yhteensä	12 041	8 300	8 600
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	2 196	-	-

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 454	8 300	8 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-413	0	0
Kustannusvastaavuus, %	97	100	100

Elintarviketurvallisuusviraston tehtävänä olevan lihantarkastustoiminnan erillismenot ja tulot on budjetoitu momentille 12.30.31.

Osaan hankkeista saadaan EU:n maataloustukirahaston rahoitusta (tulot momentilla 12.30.01).

Määrärahaa on tarkoitus edelleen käyttää eläinten omistajien vastuulle jäävien hävittämiskustannusten osittaiseksi korvaamiseksi sen varmistamiseksi, että itsestään kuolleet eläimet poistetaan myös tältä osin eläinten ravintoketjusta (EY:n asetus 1774/2002, MMMA 59/2004).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet	-550
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 117 000 euroa)	1 687
Eläkevakuutusmaksut	560
Ostopalveluiden hinnankorotukset	470
Yhteensä	2 167

2009 talousarvio	42 420 000
2008 II lisätalousarvio	644 000
2008 talousarvio	40 253 000
2007 tilinpäätös	39 669 000

20. Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eläintautien vastustamisesta ja ennalta ehkäisemisestä, eläinsuojelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, korvauksista, eräistä valtionavuista, koulutuksesta, eläinlääkäreiden erikoistumisesta ja toimituspalkkioista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) eläinlääkäreiden erikoistumiseen enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) enintään 100 000 euroa valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin.

Tutkimusapurahoja saa myöntää eläinkokeille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin.

Selvitysosa: Maataloustukirahaston rahoitusosuus tuloutuu valtiolle vasta vuonna 2010.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Eläinsuojelujärjestöjen valtionapu, enintään	100 000
Eläinlääkäreiden erikoistuminen	300 000
Tutkimusapurahat	40 000
Eläintautien torjunta	400 000
Koulutus	200 000
Toimituspalkkiot	400 000
Muut menot	210 000
Yhteensä	1 650 000

2009 talousarvio	1 650 000
2008 talousarvio	1 650 000
2007 tilinpäätös	1 607 335

41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 568 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) mukaisten korvausten maksamiseen

2) enintään 66 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisiin korvauksiin

3) hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimiseen sekä avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen ja kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen ja

4) kulutusmenoihin sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin.

Selvitysosa: Tavoitteena on estää Suomessa ennen esiintymättömien kasvintuhoojien leviäminen ja torjua muiden vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen ja osaltaan ylläpitää hyvää kasvinterveyden tilaa ja parantaa elinkeinon kilpailukykyä.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain 6 §:n mukaiseksi määrärahan vähimmäismääräksi on arvioitu 500 000 euroa, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.32. Kasvinjalostajille suoritetaan kasvinjalostustukea jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta. Tavoitteena on varmistaa viljelyolosuhteisiimme sopivien lajikkeiden jalostus.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kasvintuhoojien torjunta	1 982 000
Hukkakauran torjunta, enintään	66 000
Kasvinjalostustoiminnan edistäminen	500 000
Hukkakauran torjuntasuunnitelmat	20 000
Yhteensä	2 568 000
2009 talousarvio	2 568 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	2 568 000
2007 tilinpäätös	1 857 814

40. Kala-, riista- ja porotalous

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja kala-, riista- ja porotalouden ohjaamiseen tarvittavat menot. Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on noin 60 milj. euroa, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 30 milj. euroa. Suurimmat tuloerät ovat EU-tulot, hirvieläinten metsästysmaksu- sekä riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät.

Toimintaympäristö

Kala- ja riistakantojen arvioidaan säilyvän elinvoimaisina. Porotalouden kannattavuutta parantaa porotaloustuotteiden arvioitu suotuisa hintakehitys. Toisaalta sitä heikentää ja rakenteellista kehitystä rajoittaa tuotantokustannustason nousu. Vuosille 2007—2013 hyväksytty elinkeinokalatalouden toimintaohjelma tukee elinkeinokalatalouden kannattavuuden parantamista. Kalastuksessa ammatinharjoittajien määrän arvioidaan vähenevän, vapaa-ajan kalastajien ja metsästäjien lukumäärät ovat edelleen suhteellisen korkealla tasolla.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Kalatalous

Elinkeinokalataloutta ohjataan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti, jonka tavoitteena on kalavarojen kestävä hyödyntäminen. Keinoihin kuuluvat kalastuksen sääntely- ja valvontatoimenpiteet sekä elinkeinokalatalouden toimintaohjelman toteuttaminen. Toimenpiteillä pyritään kalakantojen vakauden lisäksi turvaamaan kalaraaka-aineen ympärivuotinen tarjonta jalostukseen ja kulutukseen. Suomen keskeisten kalakantojen kiintiöt pyritään asettamaan tieteellisen neuvonannon perusteella siten, että kalakantojen kestävä käyttö ja kalastuksen jatkuvuus varmistetaan. Vuosia 2007—2013 koskevaa elinkeinokalatalouden kansallista strategiasuunnitelmaa ja toimintaohjelmaa toteutetaan elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksien, alan kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Hylkeiden kalastukselle aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi on tarkoitus tukea hylkeenkestäviä pyydyksiä ja maksaa hyljesietopalkkioita.

Vapaa-ajan kalastuksessa vapavälineiden suosio kasvaa. Tämä on johtanut kalakantojen hoitotoiminnan uudelleenarviointiin. Hoitotoiminnassa korostuvat kalastuksen järjestely, kalanistutustoiminnan suunnitelmallisuus sekä kalataloudellisten kunnostusten merkitys. Hoitotoiminnan tavoitteena on kalojen luontaisen lisääntymisen ja hyväksikäytön edistäminen.

Kalastusmatkailun kehittämismahdollisuuksia tuetaan. Se on tärkeä osa luonto- ja maatilamatkailua. Tavoitteena on lisäksi edistää nuorison kalastusharrastusta.

Riistatalous

Riistataloudessa panostetaan tasapainon löytämiseen eräiden riistalajien, erityisesti suurpetojen, kantojen koon, alueellisen levinneisyyden ja niiden yhteiskunnallisten vaikutusten välillä. Tavoitteena on riistakantojen säilyminen elinvoimaisina samalla kuitenkin vähentäen riistaeläinkantojen aiheuttamia vahinkoja. Keinona on riistaeläinkantojen kehittäminen muun muassa pyyntilupajärjestelmän sekä laji- ja elinympäristökohtaisten hoitosuunnitelmien avulla.

Porotalous

Porotaloudessa keskeisintä on edelleen laidunten kestävyyden turvaaminen sekä porotalouselinkeinon rakenteen ja kannattavuuden kehittäminen. Tavoitteena on mitoittaa eloporomäärät laidunten kestävyys huomioonottaen sekä porotalouden eläinkohtaisen tuen avulla parantaa porotalousyritysten kannattavuutta.

01. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 245 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien sijoitusmenoiksi luettavien perusparannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) *tehtävänä* on tuottaa tutkittua tietoa ja asiantuntijapalveluita kala- ja riistavarojen kestävän käytön hyväksi, luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi sekä kala- ja porotalouden elinvoimaisuuden turvaamiseksi.

RKTL tukee pääluokkaperustelussa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— tukee asiantuntijana kansallista ja kansainvälistä hallintoa ja päätöksentekoa,

— tutkii kala- ja riistavarojen kestävää ja monipuolista hyödyntämistä sekä tuottaa kala- ja riistavarojen runsauden tunnusluvut sekä kala-, riista- ja porotalouden tilastot luotettavasti ja ajantasaisesti,

— ylläpitää kalakantojen monimuotoisuutta edistämällä kalavesien ja -elinympäristöjen hoitoa tietotuotannolla ja vesiviljelyn keinoin,

— tuottaa tietoa luonnon lohikantojen tilan kehityksestä,

— tuottaa tietoa riistalle tärkeiden elinympäristöjen hoidon tarpeisiin,

— tuottaa kalakantojen hoitovelvoitetta ja sopimuskasvatusta,

— vahvistaa alan elinkeinojen kannattavuuden ja monipuolistamisen kehittymistä tukevaa tutkimusta ja palvelutuotantoa,

— edistää tietotuotannolla hirven, suurpetojen ja hylkeiden aiheuttamien vahinkojen ehkäisemistä,

— edistää porolaidunten kestävää käyttöä muun muassa tuottamalla tietoa laidunten käytöstä ja tilasta ja

— saattaa verkkopalvelujen avulla tutkimustulokset entistä nopeammin päättäjien, yrittäjien sekä neuvonnan, opetuksen ja kansalaisten sekä riistakanta-arvioiden perusaineiston tuottajien käyttöön.

Kala- ja riistavarojen runsauden ja hyödyntämisen seurannassa otetaan huomioon maa- ja metsätalousministeriön strategiset tavoitteet sekä erityisesti kalakantojen tilan ja riistaeläinten levinneisyyden, runsauden ja vahinkomäärien aiheuttamat muutostarpeet.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus

Vuonna 2009 toteutetaan vuosien 2007—2011 tuottavuusohjelmaa, muun muassa toimipaikkaverkoston kehittämisellä, lisäämällä yh-

teistyötä muiden sektoritutkimuslaitosten kanssa sekä hankkimalla lisäpalveluja palvelukeskukselta.

Voimavaroja suunnataan elinkeinotutkimukseen, kansainvälistymiseen sekä uusien tuotteiden ja tiedonhallinnan kehittämiseen. Kalakantojen hoitamiseksi käytetään arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin noin 1,1 milj. euroa.

RKTL suuntaa tutkimusta laitoksen toimialaan liittyviin sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu v. 2008 loppuun mennessä.

Tunnuslukutaulukko toiminnallisesta tuloksellisuudesta v. 2007—2009

	Kustannukset, milj. euroa			Htv			Tulot, milj. euroa		
Päätoiminnot	Tot. 2007	Arvio 2008	Arvio 2009	Tot. 2007	Arvio 2008	Arvio 2009	Tot. 2007	Arvio 2008	Arvio 2009
Tutkimus- ja kehittämistoiminta	10,96	10,85	10,79	160	159	157	1,64	1,70	1,70
— kalantutkimus	6,04	5,99	5,95	97	94	93	1,14	1,15	1,15
— elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus	1,83	1,81	1,80	23	25	25	0,42	0,45	0,45
— riistantutkimus	2,59	2,56	2,55	35	35	34	0,05	0,07	0,07
— porontutkimus	0,50	0,49	0,49	5	5	5	0,03	0,03	0,03
Muut palvelut ulkoisille asiakkaille	3,32	3,28	3,24	23	23	22	1,92	1,70	1,70
— sopimuskasvatus	1,01	1,05	1,05	1	1	1			
— vesiviljelyn maksullinen toiminta	1,79	1,76	1,74	15	15	14	1,32	1,10	1,10
— maksulliset tutkimus- ja asiantuntijasuoritteet ja muu palvelutuotanto	0,52	0,47	0,45	7	7	7	0,60	0,60	0,60
Muiden julkishyödykkeiden tuottaminen ja viranomaistoiminta	10,23	10,07	10,03	131	130	130	1,53	1,55	1,58
— kala- ja riistavarojen arviointi ja tilastointi	3,27	3,15	3,13	48	46	46	0,92	0,90	0,90
— tutkimuksen asiantuntijatoiminta	2,60	2,62	2,62	22	23	24	0,35	0,37	0,40
— kalakantojen hoito	1,26	1,20	1,20	11	11	11	0,09	0,08	0,08
— vesiviljely	3,10	3,10	3,08	50	50	49	0,17	0,20	0,20
Yhteensä	24,51	24,20	24,06	314	312	309	5,09	4,95	4,98

Tutkimuslaitoksen ulkopuolisen rahoituksen osuutta lisätään. Menoista katetaan 30 % ulkopuolisella rahoituksella, joka hankitaan yksityiseltä ja julkiselta sektorilta. Maksullisen toiminnan ja yhteistyörahoituksen tulot pyritään pitämään nykyisellä tasolla. Vesiviljelyn maksullisen toiminnan kannattavuutta parannetaan suunnitelluilla ja aloitetuilla toimenpiteillä.

	Työntuottavuus kpl/htv, mätilitra/htv tai poikasyksikkö/htv			Yksikkökustannukset €/kpl, €/mätilitra tai €/poikasyksikkö		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Kokonaistuottavuus (3 vuoden ka.)	99,7	102	100			
Työntuottavuus (3 vuoden ka.)	101,9	112	110			
Tutkimustoiminnan ja asiantuntija-tehtävien kokonaiskustannukset/ tutkijahtv, 1 000 €	203	200	195			
Julkaisut (3 vuoden liukuva ka.)						
— asiantuntijatarkastetut tieteelliset artikkelit/tutkijahtv, kpl	0,9	0,9	0,9			
— muut julkaisut/tutkijahtv, kpl	2,5	2,7	2,7			
Kanta-arviot	0,46	0,50	0,50	196 382	195 000	190 000
Tilastot kpl	1,10	1,20	1,20	95 076	95 000	95 000
Mäti, litraa	314	360	360	394	310	310
Laitospoikaset, 1 000 py á 50 g/kpl	124 381	111 000	110 000	1,14	1,25	1,25
Luonnonravintopoikaset, 1 000 py á 5 g/kpl	1 271 746	1 500 000	1 500 000	0,13	0,12	0,12

Tuotokset ja laadunhallinta

Asiantuntijatyötä lisätään. Tutkimuksen palvelukykyä päätöksenteolle parannetaan lisäämällä ongelmien monitieteellistä käsittelyä ekologisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Tuotetaan tieteellisien kriteerien mukaista korkeatasoista tietoa ja pidetään tieteellisen julkaisutoiminnan määrän trendi nousevana. Tutkimuslaitos verkottuu Helsingissä, Joensuussa, Jyväskylässä, Oulussa ja Turussa yliopistojen kanssa muodostaen tutkimusyhteisöjä sekä toimii yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Vesiviljelyn, kannanarvioinnin ja tilastoinnin sekä tutkimuksen toiminnan laatu varmistetaan toimintajärjestelmillä. Projektityöskentelyä evaluointijärjestelmineen vahvistetaan edelleen. Lisäksi kehitetään seurantamenetelmiä ja analyyseja.

Tuotannon tunnusluvut

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Annetut lausunnot	102	110	110
Työryhmäjäsenyydet	343	300	300
Tieteelliset julkaisut (3 vuoden ka.)	83	85	85
Kanta-arvioinnit ja tilastot	18	19	18
Mäti, litraa	3 684	4 200	4 200
Laitospoikaset, 1 000 py á 50 g/kpl	1 515	1 200	1 200
Luonnonravintopoikaset, 1 000 py á 5 g/kpl	1 296	1 600	1 200

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 3 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	22 300	21 056	21 605
Bruttotulot	4 985	4 420	4 360
Nettomenot	17 315	16 636	17 245
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 056		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle[1)]	4 909		

[1)] Sisältää sopimuskasvatuksen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Bruttomenot	
Tuottavuustoimenpiteet	-250
Maksullisen toiminnan menot	-60
Palkkojen tarkistukset	634
Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2009	225
Bruttotulot	
Maksullisen toiminnan tulot	-60
Yhteensä	609

2009 talousarvio	17 245 000
2008 II lisätalousarvio	194 000
2008 talousarvio	16 636 000
2007 tilinpäätös	17 168 000

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (264/1961) 2 luvun 22 ja 22 b §:n sekä ympäristönsuojelulain (86/2000) 44 §:n nojalla annettujen lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. toimenpiteiden kalakannoille aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen ja estämiseen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Momentille 12.30.40 on merkitty tuloina 2 300 000 euroa.

2009 talousarvio	2 300 000
2008 talousarvio	2 300 000
2007 tilinpäätös	2 300 000

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen ja

2) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.42. Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja pääosin vuonna 2008 aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Vahinkojen korvaukset	3 450 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	200 000
Hirvikannan seuranta ja tutkimus	500 000
Metsäpeurakannan seuranta ja tutkimus	100 000
Yhteensä	4 250 000

2009 talousarvio	4 250 000
2008 talousarvio	5 400 000
2007 tilinpäätös	4 607 675

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolain 4 §:ssä mainittujen maasuurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta sekä näiden aiheuttamien vahinkojen estämisestä, kysymyksessä olevien eläinkantojen seurannasta ja suojelemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen riistavahinkolain 7 §:n mukaisesti

2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten, riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen riistavahinkolaiksi ja laiksi metsästyslain 87 §:n muuttamisesta (HE 90/2008 vp), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 450 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Maasuurpetojen vahinkojen korvaaminen	2 250 000
Vahinkojen estäminen, eläinkantojen seuranta ja suojeleminen	500 000
Yhteensä	2 750 000

2009 talousarvio	2 750 000
2008 talousarvio	2 550 000
2007 tilinpäätös	3 430 000

43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 685 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen ja valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevista tehtävistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen ja

2) porotalouden kannattavuuden edistämiseen tähtäävän neuvontatyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä eduskunnan myöntämä kertameno 200 000 euroa poroesteaitojen kunnossapitoon sekä lisäyksenä 18 000 euroa, joka aiheutuu valtion työehtosopimuksesta. Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä sekä eräitä muita tehtäviä. Porotalouden rakenteen edistämiseen maksettavat elinkeinotuet maksetaan momentilta 30.20.40 ja MAKERAsta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Porotalouden koetoiminta	50 500
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	829 800
Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	804 700
Yhteensä	1 685 000

2009 talousarvio	1 685 000
2008 talousarvio	1 867 000
2007 tilinpäätös	1 814 000

50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 538 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/

1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 304 950 vuosina 2005—2007. Riistanhoitomaksun suuruus on 28 euroa. Vuonna 2009 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.45.

2009 talousarvio	8 538 000
2008 talousarvio	8 456 000
2007 tilinpäätös	7 194 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 536 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kalastuslain (286/1982) 91 ja 91 a §:n perusteella vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusaluetoiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta ja kalastuksenhoitomaksurekisterin pidosta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 90 §:n mukaan valtion talousarvioon on vuosittain otettava kalatalouden edistämiseen määräraha, joka vastaa ainakin sitä määrää, mikä kolmen edellisen vuoden aikana kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräisen lukumäärän perusteella kalastuksenhoitomaksuina kertyisi. Tarkoitukseen on kuitenkin myönnettävä vähintään se määrä, mikä kalastuksenhoitomaksuina on kertynyt budjetointivuotta edeltävänä vuonna. Vuonna 2007 kalastuksenhoitomaksuina kertyi 5 657 200 euroa. Kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä vuosina 2005—2007 oli 268 440 kpl. Lisäksi seitsemää vuorokautta koskevia maksuja suorittaneita oli vuosina 2005—2007 keskimäärin 24 973 kpl. Kalastuksenhoitomaksu on edelleen 20 euroa ja seitsemän vuorokauden maksu 6 euroa. Laskelman perusteella lain mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 5 518 638 euroa. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myyntituloja vastaavina menoina. Vuonna 2009 kertyviksi arvioidut kalastuksenhoitomaksut ja kalastuksenhoitomaksurekisterin myyntituotot on merkitty momentille 12.30.44.

2009 talousarvio	5 536 000
2008 talousarvio	5 636 000
2007 tilinpäätös	5 849 000

52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen sekä kalastuslain (286/1982) 89 a §:n mukaisesti viehekalastusmaksujen palautuksina vesialueiden omistajille ja vuonna 2009 kerättävien viehekalastusmaksujen kannosta aiheutuvien kulutus- ja muiden menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2008 kertyväksi arvioidusta Tenojoen kalastuslupatulosta, 500 000 eurosta, yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettavana osuutena noin 72 % eli noin 360 000 euroa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2009 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon viehekalastusmaksuista vesialueiden omistajille vuonna 2009 jaettavana määränä 2 249 400 euroa, mikä saadaan, kun vuoden 2008 talousarviossa kertyväksi arvioidusta 2 400 000 euron viehekalastusmaksutuotosta

vähennetään viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle vuonna 2008 aiheutuvaksi arvioidut kulut, joiden määräksi on arvioitu vuoden 2008 talousarviossa 150 600 euroa. Valtiolle arvioidaan vuonna 2009 aiheutuvan kuluja viehekalastusmaksujen kannosta 150 600 euroa. Vuonna 2009 kertyviksi arvioidut viehekalastusmaksut on merkitty momentille 12.30.43.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tenojoen yksityisten vesialueiden omistajille palautettava osuus lupatuloista	360 000
Viehekalastusmaksuista vesialueen omistajille palautettava osuus	2 249 400
Viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle aiheutuva meno	150 600
Yhteensä	2 760 000

2009 talousarvio	2 760 000
2008 talousarvio	2 760 000
2007 tilinpäätös	2 352 757

62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 878 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) varoista rahoitettavien elinkeinokalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen ja

2) enintään 40 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 6 857 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaisesti momentin määrärahasta kohdistuu Kainuun maakuntaan 165 000 euroa, mistä 70 000 euroa on EU:n rahoitusosuutta ja 95 000 euroa kansallista rahoitusosuutta.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisina menoina 12 378 000 euroa, joka on vuosille 2007—2013 Euroopan kalatalousrahastosta osaksi rahoitettavien ohjelmien rahoitusosuutta, jonka EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet vahvistetaan komission hyväksymässä toimintaohjelmassa. Määrästä EU:n rahoitusosuutta arvioidaan olevan 5 521 000 euroa ja kansallista rahoitusosuutta 6 857 000 euroa. Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän yhteensä 5 600 000 euroa ohjelmakauden 2007—2013 Euroopan kalatalousrahaston (EKTR) rahoitusosuutena. Määrärahasta on varattu 165 000 euroa Kainuun maakuntaan kohdistuviin ohjelmakauden 2007—2013 hankkeisiin. Elinkeinokalatalouden toimintaohjelman määrärahaa on tarkoitus käyttää myös hylkeenkestävien pyydysten hankinnan tukemiseen ja hyljesietopalkkioihin.

Kokonaan kansallisesti rahoitettavia elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteitä ovat kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/1976) ja kalastusvakuutusyhdistyksistä annetun lain (331/1958) mukaiset sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perustein myönnetyt avustukset kalan kuljetukseen. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää kehittämishankkeisiin elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseksi sekä elinkeinokalatalouden logistiikan ja infrastruktuurin kehittämisinvestointeihin. Vuonna 2009 näihin tarkoituksiin arvioidaan tarvittavan 1 500 000 euroa.

Vuoden 2007 lopussa kalastajalainojen pääomakanta oli 6 000 euroa. Lainojen myöntäminen lopetettiin vuoden 1995 alusta lukien. Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle vielä vähäisiä menoja vuonna 2009.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. euroa

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EKTR)	Yhteensä
Elinkeinokalatalouden toimintaohjelma	6,857	5,521	12,378
— josta Kainuu	0,095	0,070	0,165
Kansalliset toimenpiteet	1,500	-	1,500
Yhteensä	8,357	5,521	13,878

Määräraha on Kainuun hallintokokeilun osalta alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	13 878 000
2008 talousarvio	13 635 000
2007 tilinpäätös	13 397 000

77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 757 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luonnonravintolammikoiden kunnostus- ja entistämishankkeiden, vaelluskalakantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtäävien kalataloudellisten kunnostushankkeiden sekä muiden kalataloutta edistävien rakennushankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen maksamiseen

2) hankkeita koskevissa lupapäätöksissä määrättyjen velvoitteiden toteuttamiseen ja

3) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus toteuttaa hankkeita, joilla edistetään kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa. Hankkeilla vähennetään samalla kalanistutuksina toteutettavan kalavesien hoidon tarvetta.

2009 talousarvio	757 000
2008 talousarvio	757 000
2007 tilinpäätös	1 057 000

50. Vesitalous

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä ovat vedenhankinta ja viemäröinti, vesistöjen säännöstely, tulvariskien hallinta, maankuivatus ja kastelu, patoturvallisuus ja vesistörakenteiden ylläpito, valtion velvoitteet vesilain mukaisen luvan haltijana sekä muu vesivarojen käyttö ja hoito. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Ympäristöhallinnossa näissä tehtävissä työskentelevän vakinaisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot sekä henkilöstön määrä on otettu huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvussa 35.01. Vesitaloustehtäviin arvioidaan käytettävän 200 henkilötyövuotta eli noin 7 750 000 euroa alueellisten ympäristökeskusten toimintamenoista ja 34 henkilötyövuotta eli noin 2 100 000 euroa Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoista. Nämä henkilöstövoimavarat on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan henkilötyövuosien määrässä. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vesitaloustehtävissä ympäristöhallinnolle tulostavoitteet ja myöntää niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoituksen.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2009 pääluokkaperusteluissa esitettyjen toimialan vaikuttavuustavoitteiden tukemiseksi:

Alueelliset ympäristökeskukset

— Tehdään tulvadirektiivin mukainen tulvariskien alustava arviointi puolelle Suomen vesistö- ja rannikkoalueista. Laaditaan 10 tulvariskikarttaa ja huolehditaan siitä, että tulvariskit otetaan huomioon maankäytön suunnittelussa ja rakentamisen ohjauksessa.

— Arvioidaan Kokemäenjoen ja Lapuanjoen vesistön säännöstelyjen toimivuutta ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta.

— Tuetaan 20 vesihuoltolaitoksen varmuusluokan parantamista (v. 2007 toteuma 30 laitosta, v. 2006 toteuma 15 laitosta).

— Tuetaan haja-asutusalueiden ja kylien vesihuoltoinvestointeja siten, että 4 000 taloutta saatetaan vesijohtoverkoston ja 5 000 taloutta viemäriverkoston piiriin (v. 2007 toteuma 5 400 taloutta, v. 2006 toteuma 5 100 taloutta).

— Kehitetään ympäristöhallinnon rakentamistoimintaa vuonna 2007 valmistuneen selvityksen pohjalta.

— Lisätään tilaamisen osuutta ympäristöhallinnon hankesuunnittelussa.

Suomen ympäristökeskus

— Valmistellaan opastusta tulvadirektiivin mukaisen tulvariskien hallinnan suunnitteluun.

— Valmistellaan yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa ehdotus tulvatilannekuvan ylläpidosta.

— Laaditaan viidelle vesistöalueelle arviot ilmastonmuutoksen hydrologisista vaikutuksista.

— Selvitetään ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisen ja sen torjumisen keinoja vesihuoltolaitoksilla.

— Kehitetään menetelmiä valuma-alueiden vesitalouden hallinnan parantamiseksi.

20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 371 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon kehittämiseen, vesihuollon kehittämiseen, valtion kompensaatio-, tarkkailu- ja muihin velvoitteisiin

2) Inarijärven säännöstelystä aiheutuviin hoitotoimenpiteisiin sekä valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön

3) vesistötoimenpiteiden tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2001) mukaisista vesistötoimenpiteistä sekä vesistörakenteiden peruskorjauksista ja velvoitetöistä aiheutuvien valtion menojen maksamiseen ja

4) enintään 155 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	1 720 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	400 000
Vesihuollon kehittäminen	1 280 000
Valtion vesistörakenteiden käyttö ja kunnossapito	1 600 000
Valtion kompensaatio-, tarkkailu- ym. velvoitteet	1 010 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	700 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö	161 000
Vesistötoimenpiteet, peruskorjaukset ja velvoitetyöt	6 500 000
Yhteensä	13 371 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 6 500 000 euroa siirtona momentilta 30.50.(77) valtion vesistörakenteiden perusparannuksiin, valtion velvoitetöihin sekä valtion

toimenpiteistä aiheutuneiden haittojen poistamiseksi tarvittaviin vesistötöihin tarkoitettuina määrärahoina. Perusparannus- ja velvoitetyöt ovat valtion vastuulla lain tai lupapäätösten nojalla. Momentin kokonaishenkilötyövuosimäärä sisältää 135 henkilötyövuotta ympäristöministeriön hallinnonalan henkilöstöä, ja sen mitoituksessa on otettu huomioon 50 henkilötyövuotta siirtona momentilta 30.50.(77).

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 171 000 euroa virka- ja työehtosopimuksesta aiheutuvina menoina.

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	13 371 000
2008 talousarvio	6 700 000
2007 tilinpäätös	6 498 000

30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuodesta 2002 alkaen ei momentille ole enää sisällytetty valtuutta uusien korkotukilainojen hyväksymiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennen vuotta 2002 hyväksytyistä lainoista aiheutuvat korkohyvitykset. Vuoden 2007 lopussa korkotukilainakanta oli 28 970 401 euroa. Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan korkohyvitysmenoja 450 000 euroa vuonna 2010 ja sen jälkeen yhteensä 800 000 euroa.

2009 talousarvio	650 000
2008 talousarvio	800 000
2007 tilinpäätös	1 031 282

31. Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 758 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vedenhankintaa ja viemäröintiä edistäviin toimenpiteisiin

2) valtion työnä toteutettavista vesihuoltohankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) vesistötoimenpiteiden tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2001) mukaisista vesistötoimenpiteistä aiheutuvien avustusten ja valtion osuuksien maksamiseen ja

4) enintään 27 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 8 100 000 euroa toimenpiteisiin, joilla edistetään vesihuollon parantamista erityisesti maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla sekä varautumista vesihuollon erityistilanteisiin. Tästä 1 500 000 euroa on tarkoitus käyttää viemäriverkostojen laajentamisen tukemiseen haja-asutusalueilla, joille aiemmin on valtion tuella rakennettu runkovesijohto.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 4 758 000 euroa siirtona momentilta 30.50.(77) vesihuolto- ja vesistöhankkeisiin sekä 900 000 euroa siirtona momentilta 30.01.29 arvonlisäveromenoina. Määrärahan arvioitua käyttöä koskevassa taulukossa uusien hankkeiden tiedot ja keskeneräisille hankkeille myönnettevät määrärahat sisältävät arvonlisäveron, kun taas keskeneräisten hankkeiden muut tiedot eivät sisällä arvonlisäveroa. Momentin henkilötyövuosimäärän mitoituksessa on otettu huomioon 27 henkilötyövuotta ympäristöministeriön hallinnonalan henkilöstöä siirtona momentilta 30.50.(77).

Momentilta maksettavan arvonlisäveron käyttöä seurataan ja tarvittaessa tehdään muutokset määrärahan mitoitukseen.

Vesihuolto- ja vesistöhankkeisiin tarkoitetusta määrärahasta vesistötöiden arvioitu osuus on 558 000 euroa, vesihuoltotöiden 5 100 000 euroa. Vesistöhankkeiden keskeisenä tavoitteena on yhdyskuntien tulvasuojelun parantaminen. Vesihuoltohankkeiden ensisijaisia tavoitteita ovat alueellisen yhteistyön parantaminen sekä vesihuollon turvaaminen erityistilanteissa.

Vesihuolto- ja vesistöhankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi ympäristöministeriön pääluokkaan budjetoiduista alueellisten ympäristökeskusten toimintamenomäärärahoista momentilta 35.01.02 lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vesihuolto- ja vesistöhankkeet	Kokonais-kustannusarvio	Valtion osuus	Myönnetty aikaisemmin	Myönnetään
Uudet hankkeet				
Etelä-Euran ja Lapin kylien vesihuolto, Eura, Lappi	3 500	1 450	-	100
Tervakoski—Turenki yhdysvesijohto ja siirtoviemäri, Janakkala	6 170	1 810	-	100
Miehikkälä—Virolahti yhdysvesijohto ja siirtoviemäri, Miehikkälä	1 580	730	-	100
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	21 800	8 210	2 600	3 550
Pienehköt vesihuolto- ja vesistöhankkeet				1 808
Yhteensä				5 658
Avustukset yhdyskuntien vesihuolto-toimenpiteisiin				8 100
Yhteensä				13 758

Viitaten Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momenttiin Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella päätösosan toimenpiteisiin tukea myönnetään momentin 32.50.63 määrärahasta.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	13 758 000
2008 talousarvio	7 763 000
2007 tilinpäätös	5 927 000

43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristölupavirastojen ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten sekä päätösmaksujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio voi joutua vesilain (264/1961) mukaisten päätösten, ennen päätöksiä vahingonkärsijöiden kanssa tehtyjen sopimusten tai valtioiden välisten sopimusten perusteella maksamaan korvauksia hankkeiden varsinaisen lupakäsittelyn jälkeen. Myös mahdolliset vesistöjen poikkeusjuoksutukset saattavat vesilain nojalla aiheuttaa valtiolle korvausvelvollisuuden.

2009 talousarvio	420 000
2008 talousarvio	420 000
2007 tilinpäätös	687 873

48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamises-

ta annetun lain (284/1983) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2009 talousarvio	841 000
2008 talousarvio	841 000
2007 tilinpäätös	841 000

(77.) Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomäärä-raha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määrärahasta 6 500 000 euroa budjetoitavaksi momentille 30.50.20 ja 4 758 000 euroa momentille 30.50.31.

2008 II lisätalousarvio	1 600 000
2008 talousarvio	13 158 000
2007 tilinpäätös	11 758 000

60. Metsätalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista lyhyellä aikavälillä merkittävin on kotimaisen raakapuun tarpeen voimakas kasvu. Puun kysyntää kasvattavat tuontiriippuvuuden vähentäminen ja EU:n asettamat tavoitteet uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi.

Venäjä on ilmoittanut puun vientitullien korotuksista, joista ensimmäiset on jo otettu käyttöön. Venäjän tullipäätökset vaikeuttavat merkittävästi metsäteollisuuden raaka-aineen saantia ellei korvaavaa kotimaista raaka-ainetta saada markkinoille. Vuonna 2007 Venäjältä tuotiin puuta lähes 12 milj. kuutiometriä, mikä vastaa 15 prosenttia metsäteollisuuden puun käytöstä. Tullien korotusten toteutuessa tukkien ja havukuitupuun tuonti Venäjältä loppuu kannattamattomana vuodesta 2009 lähtien ja venäläisen puun tuontimäärä pudonnee alle puoleen vuoden 2007 tasosta.

Keskeisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteet

Valtioneuvosto päätti 27.3.2008 Kansallinen metsäohjelma 2015:n ja siihen liittyvän Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008—2016 (METSO) toteuttamisesta. Kansallisen metsäohjelman keskeisin tavoite on nostaa vuosittaisia hakkuumääriä pysyvästi 10—15 milj. kuutiometrillä, mikä turvaisi teollisuuden puuhuollon puuntuotannon kestävyyttä vaarantamatta.

Kotimaisen puun saatavuutta edistetään verotuksen keinoin. Puun myyntitulojen verotusta kevennetään osittaisella ja väliaikaisella verohuojennuksella vuosina 2009—2011. Lisäksi puunsaantia edistetään ensiharvennushakkuiden väliaikaisella verovapaudella sekä korotetulla metsävähennyksellä.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla välittöminä toimenpiteinä metsänomistajien neuvontaa tehostetaan sekä kehitetään ja uudistetaan metsävaratiedon keruuta ja käyttöä. Vuoden 2009 alusta voimaan tulevan uuden kestävän metsätalouden rahoituslain puitteissa pyritään lisäämään metsänhoito- ja perusparannustöiden suoritemääriä sekä parantamaan kuljetusolosuhteita metsien puuntuotannollisen tilan parantamiseksi ja puuston kasvun lisäämiseksi.

Metsätalouden kannattavuutta kuvaava yksityismetsätalouden liiketulos nousi vuonna 2007 ennätyskorkealle puun hintojen kohoamisen ja hakkuiden lisääntymisen seurauksena. Liiketuloksen odotetaan säilyvän hyvällä tasolla myös tulevina vuosina.

Uusiutuvan energian tuotannon lisääminen on tärkeää EU:n ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden ja energiaomavaraisuuden kannalta. Tämän johdosta puuperäisen energian käytön lisäämiseksi metsähakkeen käyttö pyritään nostamaan 8—12 milj. kuutiometriin vuoteen 2015 mennessä, kun käyttö vuonna 2007 oli 3,0 milj. kuutiometriä. Asetetun tavoitteen saavuttamiseksi vahvistetaan puuenergian tuotantoa ja käyttöä edistävän neuvonnan resursseja sekä tuetaan energiakäyttöön tulevan pienpuun korjuuta ja haketusta.

METSO-ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. Talousmetsien monimuotoisuutta edistävissä toimenpiteissä korostetaan metsänomistajien vapaaehtoisuutta, kustannustehokkuutta ja eri osapuolten tiivistä yhteistyötä.

Metsätaloudessa työllisyys on viimeisen kymmenen vuoden aikana vakiintunut eikä alenevaa trendiä enää ole. Kotimaisten hakkuiden lisäykset tulevat edelleen parantamaan työllisyyttä. Lisäksi uutta työtä metsäalalle tuo puun energiakäytön lisääntyminen. Ongelmia saattaa synnyttää ammattitaitoisen työvoiman ja sopivan korjuukaluston puute.

01. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Metsäntutkimuslaitoksen toimintaan liittyvien, sijoitusmenoihin luettavien talonrakennus- ja perusparannustöiden menojen maksamiseen, silloin kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) *tehtävänä* on edistää tutkimuksen keinoin metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Metla tuottaa, hankkii ja välittää korkeatasoista tieteellistä tietoa metsäluonnosta, metsien eri käyttömuodoista, metsävaroista ja niiden hyödyntämisestä sekä turvaamisesta yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. Metla tekee soveltavaa tutkimusta, sitä tukevaa perustutkimusta, kehittää metsäalan tutkimusyhteistyötä, edistää tutkimustulosten hyväksikäyttöä, huolehtii sille kuuluvista viranomaistehtävistä ja osallistuu strategisten huippuosaamisen keskittymien toimintaan.

Metla tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— tuottamalla tietoa ja osaamista metsätalouden kannattavuuden ja metsien puuntuotannollisen käyttöasteen parantamiseksi,

— toteuttamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa 2008—2016 (METSO) sille asetettuja toimenpiteitä ja osallistumalla Kansallinen metsäohjelma 2015 (KMO) toteutukseen sekä

— tuottamalla metsänhoidon kustannustehokkuuden ja laadun parantamiseen sekä metsävaratiedon hyödyntämiseen tarvittavaa tietoa ja osaamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Metlalle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus *Toiminnallinen tehokkuus*

Metlan vuosien 2007—2009 bruttotoimintamenojen, tulojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakaantuvan seuraavasti, (milj. euroa)

	Bruttomenot			Htv			Tulot		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Toiminta	TP	TA	TAE	TP	TA	TAE	TP	TA	TAE
Tutkimustoiminta	17,8	18,8	19,1	340	350	359	4,2	2,3	2,5
Viranomaispalvelut	5,9	5,6	5,5	129	94	94	3,4	0,7	0,7
Asiakasrahoitteiset tutkimus-palvelut	0,9	0,9	0,9	18	18	18	1,6	1,5	1,4
Strateginen suunnittelu ja johtaminen	2,3	2,2	2,2	27	26	25	0	0	0
Tutkimuksen tukitoiminnot	6,7	6,4	6,2	122	108	107	0	0	0
Sisäiset palvelut	13,6	12,6	13,6	135	113	111	0,5	0,6	0,6
Yhteensä	47,2	46,5	47,5	771	709	714[1)]	9,7	5,1	5,2

[1)] Sisältää 10 htv:tä METSO-ohjelman toteutukseen.

Tutkimustoimintaa suunnataan elinkeinotoiminnan kehittämistä ja metsäpolitiikan valmistelua tukeviin uusiin tutkimusohjelmiin ja erillishankkeisiin. Talous- ja teknologiatutkimusta kehitetään ottaen huomioon erikseen laaditut selvitykset. Metlan laboratoriotoimintojen kehittämistä jatketaan yhteistyössä hallinnonalan sektoritutkimuslaitosten kanssa toimintojen rationalisoimiseksi ja kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Metla suuntaa tutkimusta laitoksen toimialaan liittyviin sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu vuoden 2008 loppuun mennessä.

Toteutetaan vuodelle 2009 sovitut tuottavuusohjelman mukaiset toimet ja valmistellaan toimintayksiköiden toimintojen keskittämistä. Valmistellaan henkilöstö- ja taloushallintoasioiden siirtäminen Valtiokonttorin palvelukeskukseen vuoden 2010 alusta.

Maksullisen toiminnan tulostavoitteeksi asetetaan 1,4 milj. euroa siten, että toiminta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset.

Tuotokset ja laadunhallinta

Vahvistetaan osaamisprofiilia strategisilla painopistealueilla kuten ilmasto- ja energiaasioissa ja kohdennetaan tutkimustoimintaa asiakastarpeiden mukaisesti. Jatketaan sähköiseen asiointiin siirtymistä ja tiedonhallintajärjestelmän kehittämistä.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 4 henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi ja muille momenteille siirtojen johdosta 1,5 henkilötyövuotta sekä lisäyksenä METSO-ohjelman toteuttamisesta aiheutuva 10 henkilötyövuotta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	47 222	46 496	47 460
Bruttotulot	6 990	5 060	5 160
Nettomenot	40 232	41 436	42 300
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 428		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 430		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 860	3 100	2 900
— EU:lta saatava rahoitus	1 459	800	900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 596	1 600	1 500
Tulot yhteensä	6 915	5 500	5 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	12 133	12 000	10 600
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-5 218	-6 500	-5 300
Kustannusvastaavuus, %	57	46	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Bruttomenot	
Tuottavuustoimenpiteet	-434
Siirto momentille 30.20.01 (1 htv)	-32
Siirto momentille 30.63.50 (0,5 htv)	-20
Kertameno	-1 200
Kertameno organisaatiouudistuksen siirtymävaiheeseen	-400
Tutkimusmetsien hallinnan siirron tasokorotus	400
Muutosten tukeminen vuodelta 2008 (tiedonhallintajärjestelmä)	-500
Muutosten tukeminen tuottavuustoimenpiteiden säästöistä vuonna 2009 (tiedonhallintajärjestelmä)	850
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 378 000 euroa)	1 700
METSO-ohjelman toteuttaminen (10 htv)	500
Tulorahoitteisen toiminnan laajeneminen	100
Bruttotulot	
Tulorahoituksen nousu	100
Yhteensä	864

2009 talousarvio	42 300 000
2008 II lisätalousarvio	1 175 000
2008 talousarvio	41 436 000
2007 tilinpäätös	40 234 000

41. Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 063 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja nuoruusvaiheen hoitoa varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelmaan. Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen ja nuoruusvaiheen hoitoon myönnettävien valtionavustusten tavoitteena on varmistaa, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi alkuperältään kasvupaikan olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa.

2009 talousarvio	1 063 000
2008 talousarvio	1 169 000
2007 tilinpäätös	903 000

42. Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 47 518 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun lain (1474/1995) perusteella aiheutuviin menoihin

2) metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnan liiketaloudellisin perustein hinnoitelluista suoritteista perittävien maksujen alentamiseen ja

3) muuna julkisena rahoitusosuutena EU-hankkeissa.

Metsäkeskusten osuus määrärahasta määräytyy metsäkeskuskohtaisesti alueellista työmäärää sekä toiminnan laajuutta kuvaavien tekijöiden perusteella, joita ovat muun muassa metsäkeskuksen varsinaisten yksityismetsien pinta-ala, hakkuumäärä ja metsälöiden lukumäärä, valtion ja teollisuuden metsien pinta-ala, viranomaistoiminnan ilmoitusten ja päätösten määrä, alueellisen metsävaratiedon keruun pinta-ala sekä neuvottujen metsänomistajien määrä. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion osuus määrärahasta määräytyy metsäkeskuksille toteutettavan kehittämisohjelman sekä maa- ja metsätalousministeriölle tuotettavien palvelujen laajuuden perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 520 000 euroa metsäalan työehtosopimuksesta aiheutuvien kustannusten sekä 2 909 000 euroa Kansallinen metsäohjelma 2015:n ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) mukaisten toimenpiteiden toteutuksen johdosta. Kun vähennyksenä otetaan huomioon 1 320 000 euroa sähköisen asioinnin johdosta ja kertameno 500 000 euroa, lisäys on 4 609 000 euroa.

Metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio hoitavat metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä. Metsäkeskusten toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä, joiden yhteispinta-ala on 14,1 milj. hehtaaria. Metsäkeskukset valvovat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitavat muut niille säädetyt viranomaistehtävät. Metsäkeskusten viranomaistehtäviä ovat muun muassa kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa (544/2007) säädetyt rahoituspäätökset (noin 50 000 vuodessa, hankkeista vähintään 4,5 % tarkastetaan myös maastossa), metsälain (1093/1996) valvontaan liittyvät metsänkäyttöilmoitusten tarkastukset (noin 100 000 vuodessa, joista vähintään 3 % tarkastetaan myös maastossa) sekä metsästyslain (615/1993) nojalla korvattavien hirvieläinvahinkojen maastoarviointi metsätalouden osalta.

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus tehostavat toimintaansa valtionhallinnon yleisten tuottavuuden kehittämislinjausten mukaisesti. Vuosille 2008—2012 ajoittuvan sähköisen asioinnin hankkeen rahoitustarve on yhteensä 10,5 milj. euroa. Tavoitteena on työn tuottavuuden paraneminen 30 prosentilla kehittämisen kohteena olevissa tehtävissä. Hyötyjä koituu myös asiakkaille, elinkeinoelämälle ja hallinnolle. Sähköiseen asiointiin siirtyminen vähentää henkilöstötarvetta yhteensä noin 150 henkilötyövuotta vastaavasti, mistä vuosina 2007—2008 toteutuu yhteensä noin 60 henkilötyövuotta ja vuonna 2009 noin 30 henkilötyövuotta. Myös KMO:n ja METSOn johdosta uudelleen kohdennetaan henkilöstöä.

Metsätaloudelle pääluokan selvitysosassa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti *metsäkeskusten* valtionavulla rahoitettavalle toiminnalle (valtionavustustoiminta) seuraavat tavoitteet:

Metsäkeskusten tulostavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tulostavoite	2009 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain valvontakustannukset metsänkäyttöilmoitusta kohden, €	63	alle 65	alle 65
Rahoituslain valvontakustannukset rahoituspäätöstä kohden, €	105	alle 95	alle 100
Alueellisen metsävaratiedon ylläpitokustannukset, €/ha	21	alle 20	alle 20

2. Suoritetavoitteet			
Alueellisen metsävaratiedon keruutavoite, ha	881 500	830 000	915 000
Henkilökohtaisen neuvonnan määrä, henkilöä	39 475	41 200	45 000
3. Laatutavoitteet			
Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisten taimikoiden osuus perustetuista taimikoista, %	83	85	85
Nuoren metsän hoidossa metsänhoidollisesti hyvien hankkeiden osuus pinta-alasta, %	82	vähintään 89	vähintään 89
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	4	enintään 4	enintään 4
Tilakohtaisten metsäsuunnitelmien peittotavoite, % metsien pinta-alasta	43,4	44,5	45

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnan tavoitteena on tuottaa metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja, jotka tukevat metsälainsäädännön, kansallisen metsäohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä metsäkeskusten toiminnan yhtenäistämistä ja tehostamista. Lisäksi Tapio tuottaa palveluita maa- ja metsätalousministeriölle.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti *Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion* valtionavustustoiminnalle seuraavat tavoitteet:

1) Tapio toteuttaa metsäkeskusten kehittämisohjelman, jossa on seuraavat strategiset painotukset:

— metsäkeskusten yhteisen toimintajärjestelmän koordinointi,

— metsäkeskusten ja Tapion hallinnon ja tukipalveluiden kehittäminen ottaen huomioon aluehallinnon uudistamisen,

— alueellisen metsävaratiedon tuottaminen ja sen keruujärjestelmän uudistaminen sekä

— sähköisen asioinnin kehittäminen.

2) Tapio laatii metsäkeskusten kehittämisohjelman seuraavalle vuodelle yhdessä sovitun prosessin mukaisesti.

3) Tapio tuottaa maa- ja metsätalousministeriölle seuraavia palveluita:

— työryhmä- ja asiantuntijapalvelut (mm. METSO, KMO),

— tutkimuksen käytäntöönviennin tehostaminen,

— kielilain soveltamiseen liittyvät palvelut sekä

— tilastot.

Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavusteisen toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioitu jakautuminen tulosalueille

	2008		2009	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Valvonta- ja tarkastustoiminta	14,2	227	15,4	230
Alueellinen metsävaratieto	16,5	266	17,8	269
Neuvonta, koulutus ja tiedotus	7,8	126	9,9	142
Muu toiminta	7,9	126	7,9	120
Yhteensä	46,4	745	51,0	761

2009 talousarvio	47 518 000
2008 II lisätalousarvio	2 380 000
2008 talousarvio	42 909 000
2007 tilinpäätös	44 173 000

43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/1991) perusteella ai-

heutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

2) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien äkillisten metsätuhojen kartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen 30 000 euroa ja muiden menojen maksamiseen 20 000 euroa.

2009 talousarvio	50 000
2008 II lisätalousarvio	260 000
2008 talousarvio	50 000
2007 tilinpäätös	39 818

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 65 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) mukaisen valtiontuen maksamiseen ja

2) kokeilu- ja selvitystoiminnan valtionapuihin ja kulutusmenoihin.

Valtuus

Vuonna 2009 saa tehdä edellä mainittujen lakien mukaisia tukipäätöksiä enintään 70 730 000 eurolla.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa Kansallinen metsäohjelma 2015:ssa asetettujen metsänhoito- ja perusparannustyötavoitteiden sekä puuperäisen energian lisäämistavoitteiden saavuttamiseksi.

Kestävän metsätalouden rahoituslaki (544/2007) astuu voimaan 1.1.2009. Yksityismetsien puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi rahoitettaviin töihin esitetään otettavaksi valtion tukea (mom. 30.60.44) ja lainaa (mom. 30.60.83) yhteensä 65,880 milj. euroa. Lisäksi käytettävissä on 0,1 milj. euroa aiemmilta vuosilta siirtyneitä lainavaroja. Nuoren metsän hoitotyöt ovat edelleen merkittävin rahoituskohde. Energiapuun korjuuseen ja haketukseen arvioidaan käytettävän määrärahasta noin 6,5 milj. euroa (sama määrä kuin vuonna 2008). Tarkoituksena on, että metsäteiden tekemisen suoritemäärät kasvavat.

Valtion rahoituksen puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin (momentit 30.60.44 ja 30.60.83) arvioitu jakautuminen työlajeittain

Työlajiryhmät	2008 Arvio käytöstä milj. €	2008 Arvio työvoimasta htv	2009 Käytettävissä olevat varat milj. €	2009 Työvoima htv
Nuoren metsän hoito ja energiapuu	26,8	1 900	29,0	2 060
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	11,8	420	11,5	410
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	10,2	300	9,0	250
Suunnittelu, toteutusselvitykset, kehittäminen yms.	15,2	300	16,5	300
Yhteensä	64,0[1)]	2 920	66,0	3 020

[1)] Sisältää 0,1 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta siirtyneitä lainavaroja.

Myöntämisvaltuudesta (mom. 30.60.44) valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	27,30	13,90	7,00	2,00	0,53	50,73
Vuoden 2009 sitoumukset	38,48	15,00	9,00	4,00	4,25	70,73
Yhteensä	65,78	28,90	16,00	6,00	4,78	121,46

2009 talousarvio	65 780 000
2008 talousarvio	63 780 000
2007 tilinpäätös	59 578 929

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 965 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) perusteella tehdyistä päätöksistä (19 §, 19 a § ja 20 §) aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) 16 §:ssä tarkoitetun ympäristötuen sekä 20 §:ssä tarkoitetuista kokeiluhankkeista, 18 §:ssä tarkoitetuista metsäluonnon hoitohankkeista ja metsien monimuotoisuutta edistävistä hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevista valtakunnallisista ja maa- ja metsätalousministeriön erikseen määrittelemistä hankkeista ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin ja enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Selvitysosa: Viitaten Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momenttiin Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:n ja kestävän metsätalouden rahoituslain 16 §:n mukaiseen valtiontukeen myönnetään rahoitusta momentin 32.50.63 määrärahasta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Ympäristötuki	4 865 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	2 700 000
Valtakunnalliset hankkeet	400 000
Yhteensä	7 965 000

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella 8 100 hehtaarin alueella (vuoden 2008 tavoite 4 800 hehtaaria).

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Etelä-Suomen monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttaminen.

Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	7 965 000
2008 talousarvio	6 965 000
2007 tilinpäätös	6 965 000

50. Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 626 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille sekä osakeyhtiölle.

Käyttösuunnitelma	€
Föreningen för Skogskultur rf	50 000
Työtehoseura ry	471 000
Metsämuseosäätiö	520 000
Mustilan Kotikunnas -säätiö	51 000
Suomen Metsäyhdistys ry	434 000
Puuinfo Oy	100 000
Yhteensä	1 626 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon kertameno 170 000 euroa Metsämuseosäätiölle museotilojen laajennushankkeen myötä syntyneiden kiinteistönhoito- ja henkilöstömenojen kattamiseen.

2009 talousarvio	1 626 000
2008 talousarvio	1 796 000
2007 tilinpäätös	1 726 000

83. Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisten lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan tarpeeksi arvioidaan 200 000 euroa. Kun tähän arvioidaan olevan käytettävissä 100 000 euroa vuodelle 2009 siirtyvää määrärahaa, momentin määrärahatarve on 100 000 euroa.

2009 talousarvio	100 000
2008 talousarvio	200 000
2007 tilinpäätös	100 000

63. Metsähallitus

1. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa voidaan korottaa 4,1 milj. eurolla. Muutoksen jälkeen peruspääoman arvo on 2 545,4 milj. euroa.

2. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet, kuten luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön sekä porotalouden ja saamelaiskulttuurin vaatimukset.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 2009 enintään 0,2 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2009 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2009 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 34 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 50 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan takausvaltuudet

Metsähallitus saa myöntää takauksia samaan liikelaitoskonserniin kuuluvien osakeyhtiömuotoisten tytäryritysten lainojen vakuudeksi enintään 12,3 milj. euron arvosta.

6. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa toimintaansa varten tarvittavia vakuuksia ulkopuolisille enintään 0,5 milj. euron arvosta.

Selvitysosa:

Liiketoiminta

Peruspääoman lisäyksestä 4,56 milj. euroa aiheutuu hallinnan siirtojen, valtion perintöjen sekä muiden vastaavien muutosten nettovaikutuksena. Tämän lisäksi esitetään siirrettäväksi 0,43 milj. euron arvosta liiketoiminnan omaisuutta julkisten hallintotehtävien omaisuuteen maankäytön muutosten nettovaikutuksena.

Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana ovat metsätalous ja muu luonnonvarojen käyttö. Liiketoimintaa harjoitetaan Metsähallituslaissa säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden (luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön, porotalouden, saamelaiskulttuurin ja työllisyyden edistämisen) asettamissa puitteissa. Yleisestä yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisesta Metsähallituksen liiketoiminnalle aiheutuva laskennallinen kulurasite nousee vuonna 2009 arviolta 44 milj. euroon kantohintatason ja kustannustason muutoksista johtuen. Velvoitteiden huomioon ottamisen tasosta päätetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä Metsähallituksen liiketoiminnan tavoitteista vuodelle 2009.

Ottaen huomioon eduskunnan hyväksymät vuoden 2009 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2009 tulostavoitteeksi tilikauden voitolle (tilikauden tulos) 102,9 milj. euroa ja liiketoimintakonsernille 105,2 milj. euroa. Alustavana tavoitteena on, että vuoden 2009 voitosta tuloutetaan vuonna 2010 valtiolle 97,8 milj. euroa. Tavoite vastaa 4,1 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Vuotuisesta voitosta (verojen jälkeen) tuloutetaan valtiolle 95 prosenttia.

Metsähallituksen hallituksen asettama alustava liiketoiminnan liikevaihtotavoite on 298,9 milj. euroa ja liiketoimintakonsernin 346,9 milj. euroa. Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 30,0 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen liittyvät maa- ja vesialuehankinnat.

Alustavan suunnitelman mukaan Metsähallitus antaa takauksen tytäryhtiönsä Metsähallitus Holding Oy:n 12,3 milj. euron lainojen vakuudeksi. Metsähallitus voi joutua liiketoiminnassaan antamaan vakuuksia ulkopuolisille.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma		2008 ennakoitu		2009 esitys	
	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni
Liikevaihto, milj. €	280,3	309,6	290,1	331,5	298,9	346,9
— muutos, %			3,5	7,1	3,0	4,6
Käyttökate, %	42	38	39	35	38	35
Liikevoitto/tappio, milj. €	113,1	112,0	107,4	109,6	108,2	112,4
Tilikauden tulos, milj. €	108,1	106,4	102,3	103,2	102,9	105,2
— liikevaihdosta, %	39	34	35	31	34	30
— peruspääomasta, %	4,4	4,3	4,0	4,1	4,1	4,1
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €[1)]	65,4	-	102,7	-	97,2	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,4	4,4	4,0	4,1	4,1	4,2
Investoinnit liikevaihdosta, %	9	7	9	7	10	8
Omavaraisuusaste, %	98	98	98	98	98	98
Taseen loppusumma, milj. €	2 625	2 642	2 709	2 726	2 715	2 731
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	1 241	1 459	1 210	1 465	1 180	1 470

[1)] Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 esitys
Liikelaitoksen tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	-	-	0,043
13.05.01 Voiton tuloutus	65,400	102,700	97,200
Yhteensä	65,400	102,700	97,243
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.63.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	5,790	5,766	6,502
MMM:n hallinnonala yhteensä	5,790	5,766	6,502
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	24,078	24,059	24,825
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankkiminen[1)]	6,700	3,900	3,500
YM:n hallinnonala yhteensä	30,778	27,959	28,325
Yhteensä (MMM ja YM)	36,568	33,725	34,827

[1)] Metsähallituksen osuus.

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 6 §:n mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus esitetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.63.50 ja ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan, myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 esitys
Rahoitus[1)]			
Maa- ja metsätalousministeriö (mom. 30.63.50)	6 945	6 800	6 502
Ympäristöministeriö (mom. 35.10.52)	24 811	26 800	24 825
Ympäristöministeriö (mom. 35.10.63)	8 195	6 000	3 500
Muiden ministeriöiden rahoitus	4 019	3 700	3 700
Muu rahoitus valtion talousarviosta	1 548	1 500	2 000
Euroopan unionin rahoitus	2 284	2 000	2 400
Tulorahoituksella maksetut menot	6 307	6 800	7 000
Muu rahoitus	391	-	591
Yhteensä	54 500	53 600	50 518
Menot			
Palkkausmenot	20 510	21 500	22 018
Muut kulutusmenot	22 549	23 100	22 000
Maa-aluehankinnat	7 272	5 000	3 500
Muut investoinnit	4 169	4 000	3 000
Yhteensä	54 500	53 600	50 518

[1)] Rahoituseriin 2007 ja 2008 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	7 188	7 200	7 200
Muut tuotot	1 641	1 800	1 800
Tuotot yhteensä	8 829	9 000	9 000
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	20 618	21 500	22 018
Muut kulut	25 412	23 100	22 000
Kulut yhteensä	46 030	44 600	44 018
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	38 901	38 000	37 418
Yli-/alijäämä	1 700	2 400	2 400
Henkilöstömäärä (htv)	568	544	549
— josta virkamiehiä (htv)	59	61	61

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 502 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Metsähallitusta koskevan lain 6 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät ne julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä,

— tarjotaan mahdollisimman laajalti kansalaisille metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla ja

— parannetaan luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeiden retkeilyyn ja virkistykseen tarkoitettujen alueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä.

Näistä Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 4 500 000 euroa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 350 000 euroa kertamenona Evon leirialueen rakentamiseen.

Määrälliset ja laadulliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 esitys
Luonnon virkistyskäyttö			
Virkistyspalvelujen asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,1	>/=4	>/=4
Valtion retkeilyalueiden käynnit	350 000	350 000	350 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit (kpl)	798 400	860 000	860 000

Eräasiat			
Metsästysluvat (kpl)	41 609	40 000	41 000
Kalastusluvat (kpl)	69 252	70 000	66 000
Metsästys- ja kalastusalueiden vuokrasopimusten määrä	3 190	3 200	3 500
Moottorikelkkauraluvat (kpl)	3 175	3 100	5 000
Urien ulkopuoliset maastoliikenneluvat (kpl)	5 160	5 200	5 000
Lupametsästäjien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,6	3,6	3,5

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Luonnon virkistyspalvelut	3 938 000
Eräasiat	1 505 000
Evon leirialue (kertameno)	350 000
Muut tehtävät	709 000
Yhteensä	6 502 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Siirto momentilta 30.60.01	20
Evon leirialueen rakentaminen (kertameno)	350
Muut muutokset	366
Yhteensä	736

2009 talousarvio	6 502 000
2008 II lisätalousarvio	282 000
2008 talousarvio	5 766 000
2007 tilinpäätös	5 790 000

70. Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen ja Geodeettisen laitoksen toiminnasta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Kiinteistöjen kirjaamisjärjestelmän uudistaminen ja kirjaamisasioiden siirtäminen Maanmittauslaitoksen vastuulle vaikuttaa jo vuonna 2009 Maanmittauslaitoksen tehtäviin ja voimavaroihin. Paikkatietojen harmonisointiin tähtäävällä INSPIRE-direktiivillä tulee olemaan vaikutusta maastotietoihin, kiinteistötietoihin, ilmakuviin sekä niistä annettaviin tietopalveluihin ja yhteiskäytön palveluihin. Nykyisten valtakunnallisten korkeusmallien tarkkuuden kehittämistä jatketaan mm. tulvavaara-alueiden hallintaa ja yhdyskuntatekniikan suunnittelun lähtötietoja varten. Uudella laserkeilaustekniikalla mahdollistetaan riittävän tarkkojen korkeustietojen tehokas tuottaminen maa- ja metsätalouden ja rakentamisen tarpeisiin.

Maatilatalouden tilusrakenteen ja kilpailukyvyn parantamiseksi tilusjärjestelyjä tuetaan. Tilusjärjestelyjen kysyntä ja alueellinen yhteistyö pysyvät edelleen korkealla tasolla.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 54 707 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on maanmittaustoimitukset, kiinteistö- ja maastotietoja koskevien tietokantojen ylläpito ja niiden ajan tasalla pitäminen, ilmakuvapalvelut sekä paikkatietojen yhteiskäytöstä huolehtiminen. Lisäksi Maanmittauslaitos tuottaa edellä mainittuihin tehtäviin liittyviä muita palveluja.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tavoitteet:

— Laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekisterien kattavuutta, laatua ja ajantasaisuutta parannetaan.

— Aineistot tuotetaan yhteensopiviksi ja saatetaan mahdollisimman laajaan käyttöön.

— Kiinteistörekisteri ja siihen kuuluva kiinteistörekisterikartta ovat jatkuvasti ajan tasalla.

— Maastotiedoista ajantasaistetaan vuosittain tietiedot, muut kohteet alueen muutosnopeudesta riippuen 5—10 vuoden välein.

— Huolehditaan kiinteistö- ja maastotietojen valtakunnallisen tietopalvelun jatkuvasta toimivuudesta.

— Jatketaan paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämistä INSPIRE-direktiivin puitteissa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Maanmittauslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Vaikuttavuus	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Maastotietokannan ajantasaisuusindeksi	86	88	89
A-laadun kiinteistörekisterikartan kattavuus — Haja-asutusalueen rajapyykkien määrällä painotetusta alasta, %	87	91	94
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi	38,6	44,2	50,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuus, yksikkökustannukset			
— lohkomistoimitukset, euroa/lohkokiinteistö	751	750	810
— maastotietokannan ajantasaistus, euroa/km²	152	180	170
Tuotokset ja laadunhallinta			
Suoritteiden määrä			
— toimitustuotanto, toimituksia, kpl	24 725	24 600	24 600
— tilusjärjestelyt, kpl	5	6	7
— maastotietotuotanto yhteensä, km²	40 752	36 000	35 000
Laadunhallinta			
Organisaation palvelukyky			
— lohkomisten kestoaika, kk	9,1	8,0	7,7
— maastotiedon keruun täydellisyys, %	97	96	96
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilöstömäärä, henkilötyövuosia, yhteensä	1 784	1 806	1 783

Maa- ja metsätalousministeriön asetusta maanmittauslaitoksen maksuista (1227/2007) ehdotetaan tarkistettavaksi vuoden 2009 alusta siten, että siitä poistetaan 4 §:n 2 momentti, joka mahdollistaa liiketaloudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden maksuttomuuden ja alikatteellisuuden. Muutos lisää maksutuloja 700 000 euroa.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 24 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi ja lisäyksenä yhden henkilötyövuoden siirtyminen momentilta 25.10.03.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	103 905	107 338	113 801
Bruttotulot	58 334	56 693	59 094
Nettomenot	45 571	50 645	54 707
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 536		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 079		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	51 880	50 851	54 243
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	53 530	50 781	54 313
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 650	70	-70
Kustannusvastaavuus, %	97	100	100
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	5 948	5 650	5 555
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 494	5 357	4 663
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	454	293	892
Kustannusvastaavuus, %	108	105	119

Kiinteistöjen kirjaamisasiat siirretään Maanmittauslaitokselle vuoden 2010 alusta lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Bruttomenot	
Kertamenon poistaminen	-1 700
Siirto momentilta 28.40.21	2 800
Palkkojen tarkistukset	5 472
Tuottavuusohjelma	-140
Siirto momentilta 25.10.03 (1 htv)	31
Bruttotulot	
Palkkojen tarkistukset	2 471
Tuottavuusohjelma	-70
Yhteensä	4 062

2009 talousarvio	54 707 000
2008 II lisätalousarvio	1 451 000
2008 talousarvio	50 645 000
2007 tilinpäätös	48 114 000

02. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 716 000 euroa.

Selvitysosa: Geodeettisen laitoksen *tehtävänä* on tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet maassamme tekemällä tutkimustyötä geodesian, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin sekä niihin liittyvien tieteiden aloilla. Laitos tekee valtakunnalliset geodeettiset perusmittaukset sekä sitoo ne vastaa-

viin naapurimaiden ja kansainvälisiin järjestelmiin. Laitos huolehtii paikkatietojen metrologiasta ja toimii pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaalilaboratoriona. Lisäksi laitos edistää geodeettisten, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin menetelmien ja laitteiden käyttöönottoa erityisesti paikkatietojen hankinnassa ja käsittelyssä. Geodeettista laitosta kehitetään paikkatietoalan eurooppalaisena tutkimuslaitoksena siten, että se palvelee tehokkaasti julkista hallintoa ja elinkeinoelämää.

Geodeettinen laitos tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— ylläpitää tarkkaa ja ajantasaista valtakunnallista koordinaattijärjestelmää ja korkeusjärjestelmää,

— tukee paikkatietojen yhteiskäytön edistämistä,

— kehittää paikannussatelliittien hyödyntämismenetelmiä ja

— jatkaa kansallisen painovoimajärjestelmän uusimista.

Laitos ylläpitää ja kehittää Metsähovin tutkimusasemaa sekä yhdessä European Satellite Service Provideerin kanssa Virolahdella olevaa EGNOS/RIMS -asemaa (Ranging and Integrity Monitoring Station). Toiminnalla mahdollistetaan muun muassa tulevan eurooppalaisen Galileo-paikannussatelliittijärjestelmän hyvä hyödynnettävyys koko Suomen alueella.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2009 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Geodeettiselle laitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnan tuloksellisuus

Tunnuslukutaulukko toiminnallisesta tuloksellisuudesta v. 2007—2009

	Nettomenot, 1 000 €			Htv		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Tulosalue	Tot.	Arvio	Arvio	Tot.	Arvio	Arvio
Johto-, kirjasto-, informaatio- ja hallintopalvelut	810	840	830	8	8	8
Geodesia ja geodynamiikka	1 010	1 050	1 018	17	17	17
Geoinformatiikka ja kartografia	500	535	599	8	8	8
Kaukokartoitus ja fotogrammetria	700	740	840	10	10	10
Navigointi ja paikannus	337	414	429	5	6	6
Yhteensä	3 357	3 579	3 716	48	49	49

Toiminnan tehokkuus

Geodeettisen laitoksen menoista katetaan 25 % ulkopuolisilla tuloilla ja 75 % katetaan budjettirahoituksella.

Laitos jatkaa yhteistyötään sekä koti- että ulkomaisten laitosten kanssa kalliiden tutkimuslaitteiden hankinnassa ja käytössä. Tutkimuslaitteita kehitetään nykyistä automaattisemmaksi ja mittaustietojen keruumenetelmiä tehostetaan. Geodeettinen laitos suuntaa tutkimusta laitoksen toimialaan liittyviin sektoritutkimuksen neuvottelukunnan tutkimusohjelmiin, joiden sisältö tarkentuu esiselvitysten pohjalta vuoden 2008 loppuun mennessä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Laitosta kehitetään eurooppalaisena tutkimuslaitoksena tekemällä yhteistyötä alan tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa.

Laitos arvioi toimintaansa ja sen laatua joka neljäs vuosi toteutettavalla asiakashaastattelulla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	4 053	3 879	4 016
Bruttotulot	672	300	300
Nettomenot	3 381	3 579	3 716
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	980		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	956		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 137 000 euroa palkkojen tarkistuksina.

2009 talousarvio	3 716 000
2008 II lisätalousarvio	38 000
2008 talousarvio	3 579 000
2007 tilinpäätös	3 357 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/1981) ja vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kauppaloissa annetun lain (218/1962) mukaisten menojen, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilusjärjestelyjen osalta ja

4) enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maatilojen tilusten epätarkoituksenmukaisen rakenteen poistamiseksi ja maatalouden kilpailukyvyn lisäämiseksi tilusjärjestelyitä tuetaan. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisin perittävä osuus on noin 2 800 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 4 200 000 euroa.

2009 talousarvio	7 000 000
2008 II lisätalousarvio	1 000 000
2008 talousarvio	6 000 000
2007 tilinpäätös	4 000 000

Pääluokka 31
LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö edistää yhteiskunnan toimivuutta ja väestön hyvinvointia huolehtimalla siitä, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä on laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet sekä alan yrityksillä kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet. Hallinnonalan politiikkalohkoja ovat viestintäpolitiikka ja liikennepolitiikka sekä näitä tukevat liiketoiminta, tutkimus ja hallinto.

Viestinnän toimintaympäristö

Suomi on siirtymässä yhteiskuntakehityksessä niin kutsuttuun ubiikkiaikaan. Ubiikkiyhteiskuntaa voidaan kutsua myös uudeksi arjen tietoyhteiskunnaksi, sillä siinä toimintatavat perustuvat aina ja kaikkialla käytettävissä oleviin tieto- ja viestintäpalveluihin. Nopea teknologinen kehitys tuo väistämättä tullessaan isoja muutoksia viestintämarkkinoille ja viestintäpolitiikkaan. Eri tekniikoiden konvergenssi, uudet langattomat verkkotekniikat, uusi ip-pohjainen verkkoarkkitehtuuri ja itseohjautuvat päätelaitteet ovat osa käynnissä olevaa toimintaympäristön muutosta, joka tulee huomioida viestintäpolitiikan valmistelussa. Erityisen haasteellista on koko viestintäelinkeinon kilpailukyvyn parantaminen sekä uuteen eurooppalaiseen lainsäädäntökehykseen ja globalisaatioon sopeutuminen.

Viestintäpolitiikka

Tietoyhteiskunnan kehittäminen edellyttää aktiivista viestintäpolitiikkaa. Lähivuosien liikenne- ja viestintäpolitiikasta haetaan välineitä toimivaan ja turvalliseen yhteiskuntaan ja tehoa yritysten toimintaan. Teknisen kehityksen myötä viestintäpolitiikan merkitys korostuu.

Liikenne- ja viestintäministeriö koordinoi tietoyhteiskuntapolitiikkaa. Tietoyhteiskuntapolitiikassa keskitytään edellisen hallituksen aikana valmistellun tietoyhteiskuntastrategian käytännön toteutukseen. Toteutusta johtamaan on asetettu ministerijohtoinen neuvottelukunta, jonka tavoitteena on luoda Suomesta kansainvälisesti vetovoimainen, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen osaamis- ja palveluyhteiskunta. Toteutettaviksi valittavilla toimenpiteillä helpotetaan arjen palveluiden saatavuutta, lisätään kilpailukykyä ja tuottavuutta, edistetään alueellista ja sosiaalista tasa-arvoa sekä turvataan julkisten palveluiden saatavuus ja laatu.

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Viestinnän infrastruktuuria rakennetaan ensisijaisesti kaupallisin ehdoin kilpailevilla verkkoteknologioilla.

— Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintäpalveluita on saatavilla koko maassa.

— Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.

Viestintäpolitiikkaa tukevia määrärahoja ovat Viestintäviraston määrärahat, sanomalehdistön tuki sekä Yleisradio Oy:n ulkomaille suunnattujen televisio- ja radiolähetysten kustannusten korvaamiseen osoitettava tuki. Näihin esitetään yhteensä 9,3 milj. euroa.

Liikenteen toimintaympäristö

Lähivuosina liikenteen toimintaympäristöön vaikuttaa merkittävällä tavalla toimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Väylänpitoon ja liikenteen palveluihin vaikuttavia tekijöitä tulevat olemaan myös aluerakenteen muutos ja väestön ikääntyminen. Väylänpidon ja liikenteen tarpeisiin tuovat oman haasteensa kaksijakoinen aluekehitys, toisaalta kasvavat väestökeskukset ja toisaalta harvaanasutut alueet. Tavaraliikenteessä rautatieliikenteen osuus on noin neljännes, tieliikenteen noin 65 % ja vesiliikenteen noin 10 % koko maan kuljetussuoritteesta. Tavaraliikenteen lähivuosien vuosikasvuksi ennustetaan noin 1—2 % kaikilla liikennemuodoilla. Henkilöliikenteen lähivuosien vuosikasvuksi ennustetaan noin 2 %.

Liikennepolitiikka

Liikennepolitiikan linjaukset on esitetty huhtikuussa 2008 eduskunnalle annetussa liikennepoliittisessa selonteossa. Selonteossa linjataan rahoituksen periaatteet ja pitkäjänteisyys, otetaan kantaa alueiden ja elinkeinojen menestymisen tukemiseen, väestön sujuvaan liikkumiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja joukkoliikenteen edistämiseen sekä liikenneturvallisuuden parantamiseen. Tulevien vuosien liikennepolitiikan toteuttaminen perustuu selontekoon. Vuoden 2009 talousarvioesityksessä viedään eteenpäin hallituksen kehityspäätöksen mukaisesti metsäteollisuuden toimintaedellytysten parantamista puukuljetuksia turvaamalla.

Liikenteellä on merkittävä osavastuu ilmastonmuutoksesta. Liikenteen ympäristövaikutuksia hallitaan logistiikkaa tehostamalla, edistämällä joukkoliikennettä ja ympäristöystävällisiä kuljetusmuotoja sekä yksityisautoilun hiilidioksidipäästöjä vähentämällä. Liikennepoliittisen selonteon mukaan investointiohjelma on raidepainotteinen. Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki otetaan käyttöön.

Liikenteen toimialalla ylläpidetään ja kehitetään liikenneyhteyksiä kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin turvaamiseksi ja parantamiseksi. Toimialalla tulee samalla mahdollistaa turvallinen sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä liikkuminen ja kuljettaminen. Ministeriön hallinnonalan harjoittamaa liikennepolitiikkaa toteutetaan liikenneväylien sekä liikenteen palvelujen palvelutasoa ylläpitämällä ja kehittämällä sekä vaikuttamalla muiden viranomaisten ja sidosryhmien toimiin, joilla on merkitystä liikennepolitiikalle. Eri liikennemuotojen tulee yhdessä muodostaa tehokas ja toimiva liikennejärjestelmä.

Liikennehallintoa kehitetään. Väylävirastojen yhdistämistä väylävirastoksi ja liikennealan turvallisuusvirastojen ja väylävirastojen turvallisuustoimintojen yhdistämistä turvallisuusvirastoksi koskevat selvitykset laaditaan 2009 kevääseen mennessä. Tavoitteena on tehdä ehdotus virastojen uudelleen organisoinnista siten, että väylä- ja turvallisuusvirasto voivat aloittaa toimintansa vuoden 2010 alusta. Merenkulkulaitoksen sisäinen tuotanto järjestetään uudelleen vuoteen 2010 mennessä.

Rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuuksia selvittämään on asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on selvittää ja tehdä ehdotus siitä, miten rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuudet erityisesti pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueella järjestetään.

Yhteysalus- ja maantielauttaliikennepalvelujen kilpailun avaamista ja hankinnan kehittämistä selvittämään on asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on 2008 syksyyn mennessä määritellä saariston matkojen ja kuljetusten kohtuullinen, tavoitteellinen peruspalvelutaso ottaen huomioon asukkaiden liikkumistarpeet ja elinkeinotoiminnan kuljetustarpeet sekä laatia saariston yhteysalus- ja maantielauttaliikennepalvelujen hankintastrategia.

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Liikennejärjestelmä edistää hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä varmistamalla toimivat matka- ja kuljetusketjut koko maassa.

— Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa.

— Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään. Liikenteen terveyteen ja luontoon aiheuttamia haittoja minimoidaan.

— Liikenteen toimialan tuottavuus ja tehokkuus paranee.

Liikennepolitiikkaa toteuttavat väylälaitokset, Ajoneuvohallintokeskus sekä Ilmailuhallinto ja Rautatievirasto. Muita liikennepolitiikkaan käytettäviä määrärahoja ovat joukkoliikenteen palvelujen ostot sekä tuet, merenkulkuelinkeinon tukeminen, ilmaliikenteen korvaukset ja tuet sekä tienpidon valtionavut. Liikennepolitiikkalohkolle esitetään määrärahoja yhteensä 1 712,4 milj. euroa.

Lisäksi valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle seuraavat (poikkihallinnolliset) yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee hallitusohjelmassa esitettyjen viestintää ja liikennettä koskevien toimenpiteiden toteuttamista.

— Hallinnonala tukee toiminnallaan ilmastonmuutoksen hillintää sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

— Hallinnonalan toiminnan tuottavuutta parannetaan.

Tutkimus

Hallinnonalan tutkimustoimintaa harjoittaa Ilmatieteen laitos. Merentutkimuslaitoksen uudelleen organisointiin liittyen osa Merentutkimuslaitoksen tehtävistä siirtyy Ilmatieteen laitokseen ja osa Suomen ympäristökeskukseen vuoden 2009 alusta.

Liiketoiminta

Liikenne- ja viestintäministeriö toteuttaa liikelaitosten ohjausta corporate governance -ohjeistuksen sekä ministeriössä hyväksyttyjen omistajaohjausperiaatteiden mukaisesti.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 66 henkilötyövuotta.

Yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä toiminnasta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä, jonka työilmapiiriä seurataan ja kehitetään myös tasa-arvonäkökulma huomioon ottaen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten tuottamilla suoritteilla ja julkishyödykkeillä sekä hallinnonalan maksamilla tuilla ja avustuksilla ei ole suoria sukupuolivaikutuksia. Hallinnonalan toiminnalla on sen sijaan välillisiä sukupuolivaikutuksia. Suoritteiden ja julkishyödykkeiden käytössä naisten ja miesten kesken voidaan havaita eroja, vaikka ne ovat tasapuolisesti molempien sukupuolten saatavilla.

Määrärahat ja tuloarviot

Hallinnonalalle esitetään määrärahoja 2 108,8 milj. euroa. Politiikkalohkoille esitetään määrärahoja seuraavasti: hallinto ja toimialan yhteiset menot 346,5 milj. euroa, liikenneverkko 1 487,8 milj. euroa, liikenteen turvallisuus ja valvonta 24,0 milj. euroa, liikenteen tukeminen ja ostopalvelut 200,5 milj. euroa, viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen 9,3 milj. euroa sekä tutkimus 40,6 milj. euroa. Liiketoiminta -politiikkalohkolle ei esitetä määrärahaa.

Hallinnonalan maksutuloista ja veronluonteisista maksuista suurimpia ovat meriväylien pidon kustannuksia kattava väylämaksu 75,4 milj. euroa sekä radanpitoon käytettävä ratamaksu (43,4

milj. euroa) ja ratavero (20,6 milj. euroa). Ilmailuhallinto saa veronluoteisina maksutuloina 6,7 milj. euroa ja Viestintävirasto 5,0 milj. euroa. Lisäksi Viestintävirasto saa muina maksutuloina 27,2 milj. euroa. Ajoneuvohallintokeskuksen maksutulot ovat yhteensä 72,4 milj. euroa. Hallinnonalan sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 7,2 milj. euroa.

Trans European Transport Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 16,2 milj. euroa. Aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin arvioidaan saatavan EU- ja kansallisia varoja noin 9,6 milj. euroa.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
31.10.78	*Eräät väylähankkeet* (arviomääräraha) — maa- ja vesirakennusvaltuus	24,0	549,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto ja toimialan yhteiset menot**	**318 405**	**323 243**	**346 497**	**23 254**	**7**
01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 799	19 115	20 047	932	5
21.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	—	34	34	0
29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	287 085	302 313	325 474	23 161	8
40.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942	942	942	—	—
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	11 578	873	—	- 873	- 100
10.	**Liikenneverkko**	**1 336 726**	**1 521 530**	**1 487 796**	**- 33 734**	**- 2**
01.	Tiehallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 311	82 445	83 110	665	1
02.	Ratahallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 566	28 048	29 557	1 509	5
03.	Merenkulkulaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 241	33 952	35 018	1 066	3
21.	Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	524 427	524 536	510 572	- 13 964	- 3
22.	Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	305 002	327 820	303 070	- 24 750	- 8
23.	Vesiväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	61 074	61 409	62 002	593	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
34.	Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)	1 500	6 750	6 750	—	—
41.	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 500	3 000	2 947	- 53	- 2
50.	Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	14 200	18 000	23 000	5 000	28
76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 622	28 570	29 870	1 300	5
77.	Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	17 568	—	—	—	—
78.	Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)	217 515	381 700	344 400	- 37 300	- 10
79.	Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	21 200	25 300	57 500	32 200	127
20.	**Liikenteen turvallisuus ja valvonta**	**23 537**	**24 554**	**24 019**	**- 535**	**- 2**
01.	Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 856	12 756	12 113	- 643	- 5
02.	Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 081	4 198	4 306	108	3
03.	Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 600	7 600	7 600	—	—
(24.)	**Tiehallinto**	—	—	—	—	—
(25.)	**Tienpidon valtionavut**	—	—	—	—	—
(30.)	**Merenkulkulaitos**	—	—	—	—	—
30.	**Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut**	**157 097**	**194 186**	**200 506**	**6 320**	**3**
42.	Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841	841	841	—	—
43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	—	55 750	95 223	39 473	71
(44.)	Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	34 447	19 100	—	- 19 100	- 100
(45.)	Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	26 214	15 700	—	- 15 700	- 100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
50.	Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	749	953	800	- 153	- 16
51.	Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200	4 200	4 200	—	—
63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	53 059	58 175	60 175	2 000	3
64.	Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 767	8 067	7 867	- 200	- 2
65.	Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)	29 820	31 400	31 400	—	—
(32.)	**Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen**	—	—	—	—	—
(33.)	**Varustamoliikelaitos**	—	—	—	—	—
(34.)	**Luotsausliikelaitos**	—	—	—	—	—
(40.)	**Ratahallintokeskus**	—	—	—	—	—
40.	**Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen**	**20 150**	**26 590**	**9 345**	**- 17 245**	**- 65**
01.	Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 219	6 090	6 845	755	12
42.	Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	14 264	18 500	500	- 18 000	- 97
44.	Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)	667	2 000	2 000	—	—
(41.)	**Rautatievirasto**	—	—	—	—	—
(50.)	**Ilmailulaitos**	—	—	—	—	—
50.	**Tutkimus**	**39 338**	**40 217**	**40 646**	**429**	**1**
01.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 453	31 422	40 646	9 224	29
(02.)	Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 885	8 795	—	- 8 795	- 100
(51.)	**Ilmailuhallinto**	—	—	—	—	—
(52.)	**Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut**	—	—	—	—	—
(60.)	**Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet**	—	—	—	—	—
60.	**Liiketoiminta**	—	—	—	—	—
87.	Varustamoliikelaitos	—	—	—	—	—
88.	Luotsausliikelaitos	—	—	—	—	—
89.	Ilmailulaitos	—	—	—	—	—
(70.)	**Viestintävirasto**	—	—	—	—	—
(72.)	**Viestinnän korvaukset ja avustukset**	—	—	—	—	—
(80.)	**Ilmatieteen laitos**	—	—	—	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
(81.)	**Merentutkimuslaitos**	—	—	—	—	—
(99.)	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot**	—	—	—	—	—
	Yhteensä	**1 895 253**	**2 130 320**	**2 108 809**	**- 21 511**	**- 1**
	Henkilöstön kokonaismäärä	3 296	3 229	3 163		

01. (31.01 ja 99, osa) Hallinto ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö edistää yhteiskunnan toimivuutta ja väestön hyvinvointia huolehtimalla siitä, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä ovat laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet sekä alan yrityksillä kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa seuraavat alustavat pääluokkaperusteluissa olevia valtioneuvoston asettamia vaikuttavuustavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet hallinnolle ja sen kehittämiselle:

— Ministeriön strategiset prosessit (lainsäädäntö sekä hallinnonalan ja rakenteiden ohjaus) ovat laadukkaita.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten toiminnan tuottavuuden mittaamista kehitetään. Työn tuottavuus ja kokonaistuottavuus paranevat.

Luvun nimike on muutettu.

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 047 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon valtion televisio- ja radiorahastosta saatava rahoitus.

Yleiselle osastolle sijoitettu talousjohtajan erittelyvirka lakkautetaan 1.1.2009 lukien.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti toiminnalleen vuodelle 2009 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa hallinnolle ja sen kehittämiselle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Lainsäädäntöprosessi on selkeästi johdettu ja säädösvalmistelu on ammattitaitoista.

— Liikenne- ja viestintäpoliittisen lainsäädännön valmistelun tavoitteena on, että hankkeen vaikutukset on arvioitu oikein ja kattavasti.

Toiminnallinen tehokkuus

— Ministeriön toimintaa tukevia prosesseja kehitetään.

— Tuottavuuden mittaamista kehitetään.

— Työn tuottavuuden kasvu vuodessa on 1 %.

— Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa toiminta- ja taloussuunnittelukaudella on 2 %.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Työtyytyväisyys on vähintään 3,4 (asteikolla 1—5) (2008 tavoite 3,4, 2007 toteutuma 3,1, 2006 toteutuma 3,1).

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee yhden henkilötyövuoden tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	18 481	19 415	20 347
Bruttotulot	345	300	300
Nettomenot	18 136	19 115	20 047
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 054		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 717		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	511
Hallitusohjelman tietoyhteiskuntapolitiikan toteuttaminen ja koordinointi	200
Tilapäistoimitilojen vuokra	250
Siirto momentilta 28.20.02	40
Siirto momentille 28.30.01 (joukkoviestintätilaston laadinta)	-64
Tuottavuustoimet	-15
Muut muutokset	10
Yhteensä	932

2009 talousarvio	20 047 000
2008 II lisätalousarvio	223 000
2008 talousarvio	19 115 000
2007 tilinpäätös	18 799 000

21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 34 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat.

2009 talousarvio	34 000

29. (31.99.29) Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 325 474 000 euroa.

2009 talousarvio	325 474 000
2008 II lisätalousarvio	14 213 000
2008 talousarvio	302 313 000
2007 tilinpäätös	287 085 225

40. (31.99.40) Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 942 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikenne- ja viestintäalan yhteisöjen ja museotoiminnan tukemiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi liikenne- ja viestintäalan museoiden tukemiseen sekä Suomen Ilmailuliitto ry:n toiminnan tukemiseen ja viranomaistehtävissä avustamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen viestintäyhteisöille hankkeisiin, joilla edistetään tietoyhteiskunnan palvelujen turvallista käyttöä ja itsesääntelyä sekä kansalaisten viestintävalmiuksia.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Liikenne- ja viestintäalan museot	459 000
Mobilia-säätiö	160 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n tuki	193 000
Liikennealan yhteisöt	30 000
Viestintäalan yhteisöt	100 000
Yhteensä	942 000

2009 talousarvio	942 000
2008 talousarvio	942 000
2007 tilinpäätös	942 000

(62.) (31.99.62) EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	62 000
2008 talousarvio	873 000
2007 tilinpäätös	11 578 382

10. (31.24, 25, 30, 40, 52, 60, osa ja 99, osa) Liikenneverkko

Selvitysosa: Olemassa olevat liikenneväylät pidetään kunnossa perusväylänpidon toimin. Perusväylänpito sisältää väylien päivittäisen hoidon ja ylläpidon, loppuun käytettyjen rakenteiden korvaamisen, liikenteen ohjauksen sekä pienet investoinnit. Yksityistiet ovat tärkeä osa liikennejärjestelmää. Tavoitteena on pitää ne riittävässä kunnossa teiden varsien asuvien kannalta sekä puukuljetusten vuoksi.

Liikenneverkon kehittämishankkeilla parannetaan liikenneoloja. Vuonna 2009 aloitetaan liikennepoliittisen selonteon mukaisesti vt 5 Lusi—Mikkeli puuttuvien osien perusparannukset ja Helsinki—Vaalimaa -moottoritien E 18 toteuttamiseksi Kehä III, 1. vaihe. Kehä III toteutetaan yhtäjaksoisesti. Lisäksi aloitetaan Kehärata, Seinäjoki—Vaasa, sähköistys, Kilpilahden uuden tieyhteyden rakentaminen ja Pietarsaaren meriväylän syventäminen.

Perustienpidossa asetetaan etusijalle tiestön jokapäiväinen liikennöitävyys, tieverkon kunnosta huolehtiminen ja liikenneturvallisuus. Perustienpidon määrärahasta toteutettavia liikenneturvallisuutta ja sujuvuutta parantavia sekä alueiden kehittämistä tukevia pieniä investointeja toteutetaan rajoitetusti.

Päätiestöllä hoidon taso takaa hyvät ajo-olosuhteet, seututeillä tyydyttävät ja yhdysteillä välttävät. Pääteiden ja muiden vilkkaiden teiden kunto säilyy nykytasolla. Perustienpidon määrärahaa on kohdennettu 15 milj. euroa alemman tieverkon teiden ja siltojen ylläpitoon puukuljetusten turvaamiseksi. Erityinen haaste on siltojen kunnon turvaaminen sekä vastaaminen asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin pienten alueellisten investointien avulla.

Tieliikenteen turvallisuutta parannetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Itäliikenteen aiheuttamien akuuttien tiestön turvallisuusongelmien hoitamiseen käytetään perustienpidon rahoitusta 4,9 milj. euroa.

Perusradanpidossa keskitytään koko rataverkon pitämiseen liikennöitävässä kunnossa ja priorisoidaan junaliikenteen turvallisuus, täsmällisyys ja vilkasliikenteisen verkon osat. Puukuljetuksia turvataan Porokylä—Vuokatti rataosan perusparantamisella. Lisäksi puukuljetusten edellytysten parantamiseen käytetään 5 milj. euroa perusradanpidon määrärahoista.

Rataverkon kriittinen haaste on edelleen rataverkon peruskorjausurakan läpivienti ja laajentaminen myös ratapihoille. Hoidon ja käytön kustannuksia nostavat tulevaisuudessa rataverkon laajentuminen, uuden Euroopan laajuisen rautateiden GSMR-radioverkon käyttö- ja hoitokustannukset sekä Rautatieviraston edellyttämät merkkimuutokset.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen väylämaksulain (1122/2005) muuttamisesta siten, että maksuja alennetaan 1,6 %. Väylämaksulain mukaisten tehtävien kustannusvastaavuus arvioidaan vuodelle 2009 100 prosentiksi, kun tuloissa otetaan huomioon momentilla 11.19.06 arvioidut väylämaksutulot. Edelleenkin maksun tarkoituksena on kattaa kauppamerenkulun väylien rakentamisesta, hoidosta ja ylläpidosta sekä alusliikennepalvelusta ja jäänmurtajien avustustoiminnasta aiheutuvat kustannukset.

Väylävirastot kehittävät hankintamenettelyjään ja väylänpidon markkinoita siten, että maarakennusalan tuottavuus paranee ja kilpailu markkinoilla toimii.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa seuraavat alustavat pääluokkaperusteluissa olevia valtioneuvoston asettamia vaikuttavuustavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet liikenneverkoille:

— Suomen ulkomaankaupan tarvitsemat matka- ja kuljetusketjut ovat sujuvia ja tehokkaita.

— Matka- ja kuljetusketjut seutujen välillä ovat luotettavat ja sujuvat sekä matka-ajat ovat ennakoitavissa.

— Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne on sovitettu yhteen. Matka- ja kuljetusketjut toimivat ennustettavasti sekä kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen markkinaosuus on kasvanut.

— Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut on turvattu.

— Tieliikenteen onnettomuuksissa kuolleiden määrä on korkeintaan 250 vuonna 2010.

— Raideliikenteessä ja kaupallisessa merenkulussa ei tapahdu kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

— Kaupunkiseuduilla ja kaupunkien välisillä matkoilla henkilöautoliikenteen suoritteen kasvu pysäytetään.

— Liikenteen energian käyttöä vähennetään ja energiatehokkuutta parannetaan.

— Ympäristöriskejä vähennetään.

— Liikenteen melua ja sille altistumista vähennetään.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten toiminnan tuottavuuden mittaamista kehitetään. Työn tuottavuus ja kokonaistuottavuus paranevat.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty väylävirastojen tulot ja menot. Menojen osalta on esitetty perusväylänpidon menojen kohdentuminen sekä kunkin väyläviraston kehittämisinvestointeihin käytettävä rahoitus.

Tiehallinnon menot ja tulot (milj. euroa)[1)]

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Toimintamenot (01)	**72,8**	**82,4**	**83,1**
— Tulot toiminnasta	3,8	3,2	3,5
— Toimintamenot	76,6	85,6	86,6
Perustienpito (21)	**518,5**	**524,5**	**510,6**
Tulot			
— Tulot ulkopuolisista rahoitusosuuksista	18,4	5,0	5,0
Menot	536,7	529,5	515,6
— Hoito ja käyttö	198,0	209,0	203,7
— Liikenteen operatiivinen ohjaus	16,0	14,0	5,0
— Ylläpito ja korvausinvestoinnit	208,9	232,4	237,5

— Alueelliset investoinnit[2)]	32,8	25,7	23,0
— Menot ulkopuolisista rahoitusosuuksista[3)]	18,4	5,0	5,0
— Valtakunnalliset hankeohjelmat ja teemapaketit[4)]	36,6	27,6	10,4
— Suunnittelu	26,0	15,8	31,0
Kehittämisinvestoinnit (76, 78, 79)	**229,8**	**269,3**	**246,4**
— Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	30,8	27,8	26,8
— Eräät väylähankkeet (78)	177,6	216,2	162,1
— Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (79)	21,4	25,3	57,5
Nettomenot yhteensä	**820,9**	**876,2**	**840,1**
Bruttomenot yhteensä	**843,1**	**884,4**	**848,6**

1) Tiehallinnolla on käytettävissään myös työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilta 32.50.63 Kainuun kehittämisraha 23 122 000 euroa (sis. alv), jotka käytetään Kainuun maakunnan tienpitoon. Kainuun maakunnassa tienpito perustuu maakunnan ja tiepiirin väliseen sopimukseen.

2) Perustienpidon alueelliset investoinnit ovat pieniä, lähinnä liikenneturvallisuusinvestointeja, joista tiepiirit päättävät annettujen kehysten puitteissa. Hankkeet toteuttavat maakuntien kehittämisstrategioita ja hankkeista sovitaan maakuntien toteuttamisohjelmien yhteydessä.

3) Menot ulkopuolisista rahoitusosuuksista ovat lähinnä kuntien osuuksia tiehankkeiden menoista.

4) Vuonna 2009 toteutetaan seuraavia käynnissä olevia valtakunnallisia hankeohjelmia ja teemapaketteja: satamien ja terminaalien tieyhteyksien kehittäminen, pääteiden keskisuuret turvallisuusinvestoinnit, joukkoliikenteen edistäminen pääkaupunkiseudun säteittäisillä pääväylillä, pohjavesiohjelma, pääteiden kohtaamisonnettomuuksien vähentäminen sekä kaivostoiminnan kehittäminen.

Ratahallintokeskuksen menot ja tulot (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Toimintamenot (02)	**21,6**	**28,1**	**29,6**
Tulot	0,3	0,2	0,2
Menot	21,9	28,3	29,8
— Hallinto	11,7	14,1	15,9
— Tutkimukset (T&k)	4,6	6,0	6,0
— Hoidon ja käytön hallinnointi	5,0	6,9	6,5
— Liikennejärjestelmän suunnittelu	0,6	1,3	1,4
Perusradanpito (22)	**302,6**	**327,8**	**303,1**
Tulot	54,2	51,8	52,7
— Ratamaksu	42,4	44,6	43,4
— Kiinteistötoimi	5,7	4,4	5,0
— Muut tulot	6,1	2,8	4,3
Menot[1)]	356,8	379,6	355,8
— Radan hoito ja käyttö	132,3	141,3	149,4
— Liikenteen hallinta	38,8	42,0	42,0
— Kiinteistöt	3,7	3,8	3,9
— Ylläpitoinvestoinnit	20,9	15,0	15,0
— Korvausinvestoinnit	157,5	172,3	140,3
— Suunnittelu	3,6	5,2	5,2

Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 78)	**46,2**	**146,7**	**163,0**
— Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	3,8	0,7	3,0
— Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (77)	8,0	-	-
— Eräät väylähankkeet (78)	34,4	146,0	160,0
Nettomenot yhteensä	**370,4**	**502,6**	**495,7**
Bruttomenot yhteensä	**424,9**	**554,6**	**548,6**

[1)] Sisältää rataverolla katettavia menoja noin 16,4 milj. euroa.

Merenkulkulaitoksen menot ja tulot (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Toimintamenot ja vesiväylänpito (03, 23)	**92,1**	**95,4**	**97,0**
Tulot	9,3	6,1	6,5
Menot	101,4	101,5	103,5
— Hallinto	8,1	10,5	7,6
— Muut tehtävät	4,7	3,1	3,3
— T&k -menot	0,9	0,3	0,0
— Väylänpito	28,4	26,1	27,7
— Talvimerenkulun avustaminen	26,7	32,7	35,0
— Alusliikenteen ohjauspalvelut (VTS, Gofrep, turvallisuusradio)	8,6	8,1	8,9
— Merikartoitus[1)]	10,2	11,5	10,1
— Meriturvallisuus	6,8	6,4	6,7
— Ylläpito- ja korvausinvestoinnit	7,0	2,8	4,2
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 78)	**5,6**	**19,6**	**22,4**
— Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	0,009	0,05	0,05
— Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (77)	0,1	-	-
— Eräät väylähankkeet (78)	5,5	19,5	22,3
Nettomenot yhteensä	**97,7**	**115,0**	**119,4**
Bruttomenot yhteensä	**107,0**	**121,1**	**125,9**

[1)] Myös väylänpitoa palveleva toiminta.

Merenkulkulaitoksen tuotot ja kustannukset tehtävittäin vuonna 2009

	Tuotot 1 000 €	Toiminta-kustannukset 1 000 €	Poistot[1)] 1 000 €	Laskennalliset korot[1)] 1 000 €	Kustannukset yhteensä 1 000 €	Ylijäämä/ Alijäämä 1 000 €	Kustannus-vastaavuus %
Rannikon kauppamerenkulun väylät							
Väylämaksulla katettavat tehtävät yhteensä	75 660	59 397	9 594	6 383	75 374	286	100
— väylänpito	75 400	19 430	7 856	5 925	33 211		
— alusliikennepalvelu (VTS)	260	5 878	1 724	457	8 059		
— jäänmurto	0	34 089	14	1	34 104		

Muut väylät	217	5 966	990	448	7 404	-7 187	3
Sisävesien väylät	974	17 497	4 530	3 108	25 135	-24 161	4
Luotsausviranomainen	361	858	12	3	873	-512	41
Liiketoiminta	2 012	1 973	192	163	2 328	-316	86
Alusturvallisuus	1 990	7 929	37	6	7 972	-5 982	25
Muut viranomaistehtävien kaltaiset tehtävät	407	7 571	727	330	8 628	-8 221	5
Yhteensä	81 621	101 191	16 082	10 441	127 714	-46 093	64

[1)] Poistot laskettu kirjanpidon arvosta. Käytetty korkokanta 3 %.

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2007 toteutuma	2008 arvio	muutos-%	2009 arvio	muutos-%
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	100,6	102,6	2,0	104,6	1,9
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	15,9	16,0	0,6	16,0	-
Väylämaksut, milj. euroa	86,1	75,0	-12,9	75,4	0,5

01. (31.24.01) Tiehallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 83 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhankkeisiin sekä palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Tiehallinto turvaa toimivat matka- ja kuljetusketjut ylläpitämällä ja kehittämällä tieverkon palvelutasoa, parantaa tieliikenteen turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee ympäristöhaittoja. Tiehallinto vastaa valtion vastuulla olevista maanteistä osana liikennejärjestelmää. Maantieverkon pituus on 78 250 km ja sen arvo on 14,5 mrd. euroa. Tiehallinnon tehtävänä on tukea tienpidon toimin elinkeinoelämän kilpailukykyä ja tasapainoista aluekehitystä sekä pitää päätieverkon ohella huolta alemmanasteisen tieverkon riittävästä laajuudesta ja kunnosta.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 39 henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Tiehallinnolle vuodelle 2009 seuraavat taulukossa vahvennettuna esitetyt toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle ja liikenneverkoille asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita[1)]:

[1)] Tiehallinnolle asetettavat tavoitteet kattavat myös Kainuun maakunnan tieverkon. Kainuun maakunnassa tienpito perustuu maakunnan ja tiepiirin väliseen sopimukseen.

Tulostavoite/tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennuste	2009 ennuste/ **tulostavoite**	2012 ennuste
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA				
Turvataan toimivat matka- ja kuljetusketjut				
Maanteiden pituus (km)	78 161	78 250	78 300	78 450
Päällystepituus (km)	50 832	50 850	50 900	51 050
Siltojen lukumäärä (kpl)	14 431	14 400	14 430	14 500
Kevyen liikenteen väylien pituus (km)	5 477	5 600	5 700	6 000
Liikennesuorite, maantiet (mrd. ajoneuvokm)	35,1	35,4	36,5	38,0

Tieliikenteen hiilidioksidipäästöt (1990=100)	110	110	110	110
Sujuva ja turvallinen verkko (%)	75	73	**73**	73
Päällystetyt tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono (km)	3 328	3 400	**3 500**	3 360
Sillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono (kpl)	1 015	965	**900**	730
Soratiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono (km)	3 260	2 850	**2 770**	2 600
Huonot ja erittäin huonot kevyen liikenteen väylät (km)	258	240	**240**	220
Tienkäyttäjätyytyväisyys pääteiden tilaan (1—5)	3,72	3,6	**3,6**	3,6
Tienkäyttäjätyytyväisyys muun tieverkon tilaan (1—5)	3,05	3,0	**3,0**	3,0
Parannetaan liikenneturvallisuutta				
Henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä	58,5	75	**39**	53
— perustienpidon toimin	51,5	47	**35**	35
— kehittämisinvestoinnein	7,0	28	**4**	18
Vähennetään ympäristöhaittoja				
Pohjavesiriskit (km)	113	110	**107**	100
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS				
Parannetaan tuottavuutta ja kokonaistaloudellisuutta				
Kunnossapidon yksikkömenot (€/km)	6 512	6 810	**6 910**	7 000
Palvelun tuottajien tyytyväisyys (0—100)	62	62	**62**	66
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	86	90	**90**	90
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	290	100	**100**	100
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	5	2	**4**	2
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	2	2	**2**	2
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA				
Työtyytyväisyys (1—5)	3,4	3,4	**3,4**	3,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	76 600	85 645	86 610
Bruttotulot	3 800	3 200	3 500
Nettomenot	72 800	82 445	83 110
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 641		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 152		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	955
Tuottavuustoimet	-1 170
Tasokorotus	1 170
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-290
Yhteensä	665

2009 talousarvio	83 110 000
2008 II lisätalousarvio	497 000
2008 talousarvio	82 445 000
2007 tilinpäätös	77 311 000

02. (31.40.01) Ratahallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 557 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hallinnon, hallinnoinnin, tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja liikennejärjestelmäsuunnittelun menoihin sekä kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Ratahallintokeskus turvaa toimivat matka- ja kuljetusketjut ylläpitämällä ja kehittämällä rataverkon palvelutasoa, parantaa rataliikenteen turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee liikenteen ympäristöhaittoja.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ratahallintokeskukselle vuodelle 2009 seuraavat taulukossa vahvennettuna esitetyt toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle ja liikenneverkoille asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite/tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennuste	2009 ennuste / **tulostavoite**	2012 ennuste
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA				
Turvataan toimivat matka- ja kuljetusketjut				
Rataverkon pituus/liikennöidyn rataverkon pituus (km)	5 899/5 781	5 919/5 801	5 919/5 801	5 919/5 801
Nopean (>= 160 km) rataverkon pituus (henkilöliikenne; km)	675	675	**675**	825
25 tonnin verkon pituus (tavaraliikenne; km)	378	399	**399**	554
Rataverkon kuntoindeksi (100 = hyvä kunto)	88	88	**87**	85
Yli-ikäinen päällysrakenne liikennöidyllä rataverkolla (km)				
— kiskot	1 482	1 440	**1 300**	1 200
— ratapölkyt	1 337	1 250	1 080	950
Radanpidosta johtuvat viivästykset (kaukoliikenteen junista myöhässä (5 min) määräasemalla, %)	3,8	5	**5**	5
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikennerajoitukset liikennöidyllä rataverkolla (km)	592	540	**480**	710
Parannetaan liikenneturvallisuutta				
Käytössä olevien tasoristeysten määrä valtion liikennöidyllä rataverkolla yhteensä (kpl)	3 634	3 559	**3 495**	3 370
Varoituslaitteilla varustettujen tasoristeysten osuus kaikista tasoristeyksistä valtion liikennöidyllä rataverkolla (%)	21	21	22	23
Radasta aiheutuvat vahingot junaliikenteessä (kpl)	5	5	5	5
Junaonnettomuuksissa kuolleet matkustajat	0	0	**0**	0
Tasoristeysonnettomuuksien määrä valtion rataverkolla	37	40	40	40
Vähennetään ympäristöhaittoja				
Yli 55 dBA:n junaliikenteen melulle altistuneiden määrä	44 000	43 900	43 600	43 100
Melulta suojattujen henkilöiden määrä (hlöä/vuosi)	0	100	**200**	100
Rautatiekuljetusten osuus kotimaan tavaraliikenteen suoritteesta (%)	25	25	25	24
Rautateiden kulkutapaosuus kotimaan henkilöliikenteen suoritteesta (%)	5	5	5	5
Sähköistetyn radan osuus rataverkolla (%)	52	52	52	55

TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS				
Sähkön ja telematiikan hoito- ja käyttömenot (€/raide-km)	4 927	5 330	**5 580**	5 580
Muut hoito- ja käyttömenot (€/raide-km)	7 104	7 670	**8 370**	8 370
T&k-menojen osuus perusradanpidon menoista (%)	1,2	1,6	1,6	1,7
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	88	100	**100**	100
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	-6	0	-1	0
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	1	0	**-1**	-1
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA				
Työtyytyväisyys (1—5)	3,6	3,4	**3,6**	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	21 945	28 248	29 807
Bruttotulot	327	200	250
Nettomenot	21 618	28 048	29 557
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	701		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 649		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	309
Siirto momentilta 31.10.22 (15 htv)	1 200
Yhteensä	1 509

2009 talousarvio	29 557 000
2008 II lisätalousarvio	1 218 000
2008 talousarvio	28 048 000
2007 tilinpäätös	27 566 000

03. (31.30.01) Merenkulkulaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 018 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Merenkulkulaitos turvaa toimivat matka- ja kuljetusketjut ylläpitämällä ja kehittämällä vesiväylien palvelutasoa siihen liittyvine toimintoineen, parantaa merenkulun turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee ympäristöhaittoja.

Toiminnan tuloja ovat maksullisen palvelutoiminnan tulot, karttatuotannon tulot, merenkulun tarkastustoiminnan tulot, osa väylien maksullisen palvelutoiminnan tuloista ja osa väyläverkon kiinteistöjen vuokratuloista. Toiminnan menoja ovat hallinnon, tukipalveluiden, meriturvallisuuden, alusliikenteen ohjauspalveluiden sekä karttatuotannon menot. Momentilta maksetaan myös Saimaan kanavan hoitokunnan menot.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee neljä henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Merenkulkulaitokselle vuodelle 2009 seuraavat taulukossa vahvennettuna esitetyt toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pää-

luokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle ja liikenneverkoille asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite/tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennuste	2009 ennuste/ **tulostavoite**	2012 ennuste
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA				
Turvataan toimivat matka- ja kuljetusketjut				
Kauppamerenkulun väyläkilometrit	3 945	3 942	3 912	3 912
Muun vesiliikenteen väyläkilometrit	12 318	12 319	12 299	12 299
Talvisatamien määrä	23	23	23	23
Kauppamerenkulun huonokuntoisten väylien määrä (km)	531	542	**470**	300
Tarkistusmitattujen väylien osuus (%)				
— kauppamerenkulun väylät	84	86	**88**	98
— muu vesiliikenne	27	32	**35**	45
Jäänmurtajien toimintapäivät	550	650	650	650
Jäänmurtopalvelujen odotusaika, enintään tuntia	3,2	3,5	**3,5**	3,5
Ilman odotusta läpipäässeiden alusten osuus (%)	92,8	90—95	**90—95**	90—95
Alusliikennepalvelujen saatavuus (%)		99,8	**99**	70
Parannetaan liikenneturvallisuutta ja vähennetään ympäristöhaittoja				
Merenmittausten uudistaminen tärkeimmiltä merikuljetusreiteiltä, toteutusaste (%)	47	55	**63**	86
Suomen sijoittuminen viiden parhaimman maan joukkoon vähiten pysäytettyjen alusten listalla		toteutuu	toteutuu	toteutuu
Suomen aluevesillä ja suomalaisille aluksille tapahtuneet onnettomuudet, enintään (neljän vuoden keskiarvo)	40	41	**40**	40
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS				
Parannetaan tuottavuutta ja kokonaistaloudellisuutta				
Rannikon kauppamerenkulun palvelut				
— väylien ylläpidon kustannukset (€/väyläkm)	3 966	3 520	**3 950**	3 710
Sisävesien kauppamerenkulun palvelut				
— väylien ylläpidon kustannukset (€/väyläkm)	8 977	9 160	**8 600**	8 450
Muun vesiliikenteen palvelut				
— väylien ylläpidon kustannukset (€/väyläkm)	704	605	**680**	640
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	24,6	25	**27**	30
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	113	100	**100**	100
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	0,2	2	**2**	2
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	5	2	**2**	2
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA				
Työtyytyväisyys (1—5)	3,1	3,3	**3,3**	3,3

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	37 695	38 158	39 198
Bruttotulot	5 242	4 206	4 180
Nettomenot	32 453	33 952	35 018
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 485		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 273		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 54 000 euroa)	1 066
Tuottavuustoimet	-120
Muut muutokset	120
Yhteensä	1 066

2009 talousarvio	35 018 000
2008 II lisätalousarvio	631 000
2008 talousarvio	33 952 000
2007 tilinpäätös	33 241 000

21. (31.24.21) Perustienpito (siirtomäärä-raha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 510 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maanteiden suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, liikenteen hallinnasta ja liikennekeskustoiminnasta, kiinteistönpidosta ja muista tienpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien tienpidon menojen maksamiseen ja

2) enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tulot ulkopuolisista rahoitusosuuksista.

Selvitysosa: Suomen tasavallan ja Venäjän federaation välisen maasopimuksen mukaisesti Tiehallinto vastaa myös Brutsnitshojen raja-aseman ja Suomen valtakunnanrajan välisen tieyhteyden ylläpidosta.

Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	510 572 000
2008 II lisätalousarvio	39 800 000
2008 talousarvio	524 536 000
2007 tilinpäätös	524 427 000

22. (31.40.21) Perusradanpito (siirtomäärä-raha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 303 070 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rataverkon suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, liikenteen hallinnasta, kiinteistönpidosta ja muista radanpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien radanpidon menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, maksullisen palvelutoiminnan tulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituottoja.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 200 000 euroa 15 henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 31.10.02.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina 52,7 milj. euroa, josta Ratahallintokeskukselle suoritettava ratamaksun perusmaksu on 43,4 milj. euroa.

Ratahallintokeskus perii liikennöitsijältä ratamaksua, josta osa määrätään rautatielaissa säädetyin perustein. Rautatieliikenteen harjoit-

tajille tarjottavista palveluista perittävän ratamaksun perusmaksu perustuu niihin radanpidon kustannuksiin, joita liikenteen harjoittaminen aiheuttaa suoraan rataverkolle ja radanpidolle. Toimintamenomomentille tuloutettavien tulojen lisäksi Ratahallintokeskus tulouttaa rataverolain perusteella momentille 11.19.03 Ratavero 20 572 000 euroa, josta 16 377 000 euroa on otettu huomioon momentin mitoituksessa. Loput 4 195 000 euroa ovat Kerava—Lahti -oikoradan käytöstä kannettavaa investointiveroa.

Korvausinvestoinnilla korvataan yli-ikäinen rakenne nykytekniikan mukaisella rakenteella. Ne kohdentuvat seuraavasti:

Korvausinvestoinnit (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 ennuste
Päällys- ja alusrakenne	120	133	101
Turva- ja sähkölaitteet	25	15	23
Sillat	5	8	7
Muut	7	16	9
Korvausinvestoinnit yhteensä	157	172	140

Päällysrakenteen uusimisen määrä (perusradanpito)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 ennuste
Koko päällysrakenteen uusiminen (raidekilometriä)	76	142	90
Osittainen päällysrakenteen uusiminen (raidekilometriä)	103	40	80
Uusittavat vaihteet (kpl)	106	65	70

2009 talousarvio	303 070 000
2008 II lisätalousarvio	7 800 000
2008 talousarvio	327 820 000
2007 tilinpäätös	305 002 000

23. (31.30.21) Vesiväylänpito (siirtomäärä-raha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 62 002 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesiväylien ja kanavien suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta, talvimerenkulun avustamisesta, merikartoituksesta ja muista vesiväylänpidon tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin

3) rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa ja

4) enintään 298 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon vesiväylänpitoon kohdistuvat maksullisen palvelutoiminnan ja kiinteistöjen vuokrauksen tulot sekä Saimaan kanavan lupamaksutulot.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 597 000 euroa palkkojen tarkistuksista aiheutuvina menoina ja vähennyksenä 300 000 euroa tuottavuustoimien johdosta, jolloin momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee kymmenen henkilötyövuotta. Lisäksi nettobudjetoituina tuloina on huomioitu 2 320 000 euroa.

Toiminnan menoja ovat sisäisen palvelutuotannon, jäänmurtajapalveluiden sekä vesiväyliin kohdistuvien palveluiden menot.

Rannikon jäänmurron menot on mitoitettu 650 toimintapäivän mukaisesti eli nk. leudon

talven mukaan, jolloin jääpeitettä on Perämerellä sekä rannikkoseudulla.

2009 talousarvio	62 002 000
2008 II lisätalousarvio	59 000
2008 talousarvio	61 409 000
2007 tilinpäätös	61 074 000

34. (31.60.34) Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Helsingin ja Espoon kaupungeille länsimetron suunnitteluun kuitenkin siten, että valtion osuus on enintään 30 % suunnittelukustannuksista pl. alv-menot. Hankkeen suunnittelukustannusten avustamiseen vuosien 2007 ja 2008 jälkeen voidaan sitoutua siten, että avustusten määrä on vuodelle 2009 myönnetty määräraha mukaan lukien yhteensä enintään 15 milj. euroa ja lisäksi enintään 30 % kustannuksista pl. alv-menot.

Selvitysosa: Länsimetro sisältää metron jatkamisen Ruoholahdesta Matinkylään. Valtio osallistuu hankkeen suunnittelukustannuksiin enintään 30 prosentilla. Suunnittelukustannusten arvioidaan olevan yhteensä noin 50,0 milj. euroa. Vuonna 2009 arvioidut suunnittelukustannukset ovat noin 22,5 milj. euroa, josta valtion osuus on enintään 6,75 milj. euroa. Luvut ovat ilman arvonlisäveroa.

2009 talousarvio	6 750 000
2008 talousarvio	6 750 000
2007 tilinpäätös	1 500 000

41. (31.52.41) Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 947 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Seinäjoen (Rengonharjun) säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevan lentokentän rakenteiden ja laitteiden investointeihin sekä ylläpitomenoihin. Investointiavustus saa olla enintään 90 % investointimenoista. Muiden avustusten yhteismäärä saa olla enintään 70 % käyttömenoista. Avustukset myönnetään kustannuksiin ilman arvonlisäveroa.

Määrärahaa saa käyttää myös aikaisempina vuosina myönnetyn valtuuden mukaisen avustuksen maksamiseen Seinäjoen (Rengonharjun) lentokentän laajennushankkeen kustannuksiin enintään 70 % kustannuksista pl. alv-menot. Vuoden 2009 osuus avustuksesta on enintään 1 973 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Seinäjoen (Rengonharjun) lentokentän vuonna 2006 aloitetun laajennushankkeen kustannusten avustamiseen on sitouduttu vuonna 2008 siten, että valtionavustuksen määrä on enintään 3 947 000 euroa, kuitenkin siten, että valtionavustuksen kokonaismäärä on enintään 70 % kustannuksista pl. alv-menot. Vuoden 2009 osuus avustuksesta on enintään 1 973 000 euroa.

2009 talousarvio	2 947 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	1 500 000

50. (31.25.50) Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionapujen maksamiseen

2) yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen sekä

3) tiekuntien neuvonnan ja opastamisen avustamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää haja-asutusalueiden teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen ja pysyvän asutuksen sekä perustuotantotoiminnan tarvitsemien teiden avustamiseen niiden merkityksen suhteessa.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen yksityisistä teistä annetun lain muuttamiseksi siten, että puukuljetusten kannalta merkittäville yksityisteille voidaan myöntää avustusta.

Valtionapu kohdistuu ensisijassa teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtioapuun oikeutettuja teitä on noin 55 000 km, avustettavia kohteita on vuosittain noin 1 000 ja keskimääräinen avustus on 20 000 euroa. Tuen enimmäisosuus voi olla 75 % todellisista hyväksytyistä kustannuksista. Tavanomaisia parantamiskohteissa tuen osuus on ollut noin 60 % ja erityiskohteissa, kuten silloissa, 75 %. Kuntien tuki kyseisiin kohteisiin on ollut noin 20 %. Avustettavia lauttapaikkoja on noin 20 kpl ja niihin käytettävä tuki on noin 2 milj. euroa.

Tiekuntien opastamista tehostetaan kolmevuotisella vuosina 2008—2010 toteuttavalla neuvontahankkeella. Hankkeessa pilotoidaan yksityistiekuntien tienpitoa laajasti käsittelevän neuvontapuhelimen toimintamallia. Lisäksi tuotetaan opasmateriaalia yksityisen tien perusparantamishankkeen läpiviemiseen.

2009 talousarvio	23 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	18 000 000
2007 tilinpäätös	14 200 000

76. (31.24.76, 30.76 ja 40.76) Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 29 870 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maantielain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen

3) tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman hyväksymistä

4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen

5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen sekä

6) vesilain (246/1961) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 26 820 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 3 000 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 50 000 euroa.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	29 870 000
2008 II lisätalousarvio	4 100 000
2008 talousarvio	28 570 000
2007 tilinpäätös	34 621 994

77. (31.30.77 ja 40.(79)) Väyläverkon kehittäminen ja radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Merenkulkulaitos oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen Naantalin väylän 6,5 milj. euron sopimusvaltuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin sopimusvaltuutta ei ole käytetty.

Ratahallintokeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen radioverkon rakentaminen 40,0 milj. euron sopimusvaltuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin sopimusvaltuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	—
2008 talousarvio	—
2007 tilinpäätös	17 568 000

78. (31.24.78, 30.78, 40.78 ja 99.78) Eräät väylähankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 344 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) aikaisempina vuosina myönnetyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) hankkeista vt 5 Lusi—Mikkeli, Kehärata sekä Pietarsaaren meriväylä aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Tiehallinto, Ratahallintokeskus ja Merenkulkulaitos oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä ei ole käytetty.

2) Tiehallinto oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen vt 5 Lusi—Mikkeli toteuttamiseksi enintään 42,0 milj. euron määrästä. Tiehallinto oikeutetaan myös solmimaan sopimuksia hankkeen E 18 Kehä III, 1. vaihe enintään 50,0 milj. euron kokonaiskustannusten arvonlisäverottomasta määrästä sekä vastaavat arvonlisäverot. Hankkeen toteuttamiseksi Tiehallinto solmii Vantaan kaupungin kanssa sopimuksen, jonka mukaan Vantaan kaupunki rahoittaa valtiolle kuuluvan väylän kustannukset arvonlisäveroineen, jotka valtio maksaa takaisin kaupungille korottomana hankkeen valmistuttua. Lisäksi Tiehallinto oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen Kilpilahden uusi tieyhteys enintään 25,0 milj. euron kokonaiskustannusten arvonlisäverottomasta määrästä sekä vastaavat arvonlisäverot. Hankkeen toteuttamiseksi Tiehallinto solmii Neste Oil Oyj:n kanssa sopimuksen, jonka mukaan Neste Oil Oyj rahoittaa valtiolle kuuluvan väylän kustannukset arvonlisäveroineen, jotka valtio maksaa takaisin yhtiölle korottomana hankkeen valmistuttua.

3) Ratahallintokeskus oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen Kehärata toteuttamiseksi enintään 404,0 milj. euron määrästä. Ratahallintokeskus oikeutetaan myös solmimaan sopimuksia hankkeen Seinäjoki—Vaasa, sähköistys enintään 20,0 milj. euron kokonaiskustannukset arvonlisäverottomasta määrästä sekä vastaavat arvonlisäverot. Hankkeen toteuttamiseksi Ratahallintokeskus solmii Vaasan kaupungin ja Mustasaaren kunnan kanssa sopimuksen, jonka mukaan Vaasan kaupunki ja Mustasaaren kunta rahoittavat valtiolle kuuluvan radan sähköistyksen kustannukset arvonlisäveroineen, jotka valtio maksaa takaisin kaupungille ja kunnalle korottomana hankkeen valmistuttua.

4) Merenkulkulaitos oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen Pietarsaaren meriväylä toteuttamiseksi enintään 8,0 milj. euron määrästä.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

		Valmis liikenteelle	Sopimusvaltuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2009 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset ja sopimusvaltuudella aloitetut väylähankkeet						
Tiehankkeet						
Mt 100	Hakamäentie, Helsinki	2009	100,0	80,8	19,2	-
Vt 20	Hintta—Korvenkylä, Oulu	2008	25,7	-	25,7	-
Vt 2	Vihti—Pori	2008	55,0	52,0	3,0	-
Vt 6	Lappeenranta—Imatra	2011	177,0	43,0	38,0	96,0
Mt 101	Kehä I, Turunväylä—Vallikallio	2012	164,7	1,5	-	163,2
Vt 4	Lusi—Vaajakoski	2010	75,0	20,8	30,2	24,0
Vt 4	Kemin kohta ja sillat	2009	74,0	34,0	31,0	9,0
E18	Vaalimaan rekkaparkkialue	2008	24,0	22,0	2,0	-

Ratahankkeet					
Ilmalan ratapiha	2010	100,0	50,1	25,0	24,9
Seinäjoki—Oulu palvelutason parantaminen, I-vaihe	2009	110,0	61,0	49,0	-
Lahti—Luumäki palvelutason parantaminen	2011	185,0	70,3	57,0	57,7
Keski-Pasila palvelutason parantaminen	2010	39,2	2,0	20,0	17,2
Talvivaaran kaivoshanke	2010	48,8	-	-	48,8
Vesiväylähankkeet					
Tornion meriväylä	2007	11,0	10,1	0,05	0,85
Raahen väylä	2009	30,0	7,8	22,2	-
Haminan meriväylä (sis. alv)	2010	9,8	-	-	9,8
Yhteinen liikenneväylähanke					
Vuosaaren sataman liikenneväylät	2008	296,5	295,5	1,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä		**1 525,7**	**750,9**	**323,35**	**451,45**
Uudet väylähankkeet					
Tiehankkeet					
Vt 5 Lusi—Mikkeli	2011	42,0	-	12,0	30,0
E 18 Kehä III, 1. vaihe	2011	50,0	-	-	50,0
Kilpilahden uusi tieyhteys	2011	25,0	-	-	25,0
Ratahankkeet					
Kehärata	2014	404,0	-	9,0	395,0
Seinäjoki—Vaasa, sähköistys	2010	20,0	-	-	20,0
Vesiväylähankkeet					
Pietarsaaren meriväylä	2010	8,0	-	-	8,0
Uudet väylähankkeet yhteensä		**549,0**	**-**	**21,0**	**528,0**
Väylähankkeet yhteensä		**2 074,7**	**750,9**	**344,35**	**979,45**

Tiehankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2009 noin 162,1 milj. euroa ml. Vuosaaren sataman liikenneväylät, vuonna 2010 noin 112,1 milj. euroa, vuonna 2011 noin 41,9 milj. euroa, vuonna 2012 noin 86,6 milj. euroa ja myöhempinä vuosina noin 156,6 milj. euroa.

Ratahankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2009 160,0 milj. euroa, vuonna 2010 noin 203,5 milj. euroa, vuonna 2011 noin 116,1 milj. euroa, vuonna 2012 noin 100,0 milj. euroa ja myöhempinä vuosina noin 144,0 milj. euroa.

Vesiväylähankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2009 noin 22,3 milj. euroa, vuonna 2010 noin 14,7 milj. euroa ja vuonna 2011 noin 4 milj. euroa.

Helsingin kaupunki osallistuu hankkeiden Hakamäentie, Helsinki ja Vuosaaren sataman liikenneväylät rahoitukseen. Vastaavat tuloarviot tuloutetaan momentille 12.31.99.

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään seuraavaa:

Vt 5 Lusi—Mikkeli. Valtatie 5 on itäisen Suomen pääväylä, joka on Heinolan ja Mikkelin välillä pääosin parannettu vilkkaan liikenteen edellyttämään kuntoon. Parantamatta on kuitenkin kolme mäkistä, mutkaista ja kapeaa osuutta, joiden yhteispituus on noin 20 km. Osuuksien näkemäolosuhteet ovat huonot ja turvallinen ohittaminen on mahdotonta. Ny-

kyinen liikennemäärä on noin 6 500 autoa vuorokaudessa. Ongelmia esiintyy erityisesti kesäviikonloppuisin, jolloin liikennemäärä on yli kaksinkertainen. Jaksolla tapahtuu vuosittain noin 5 henkilövahinko-onnettomuutta.

Hanke sisältää valtatien rakentamisen jatkuvaksi keskikaiteelliseksi ohituskaistatieksi välillä Koirakivi—Hurus (20 km). Hankkeeseen sisältyy kuusi uutta ohituskaistaa, neljän nykyisen ohituskaistan parantaminen ja neljä uutta eritasoliittymää. Kaikki tasoliittymät poistetaan ja valtatielle tehdään jatkuva rinnakkaistieyhteys kevyelle liikenteelle ja hitaalle maatalousliikenteelle. Yhtenäisen ja tasalaatuisen valtatien palvelutaso ja liikenneturvallisuus paranee. Vuositasolla säästyy noin 1,1 henkilövahinko-onnettomuutta. Hankkeen kustannusarvio on 42,0 milj. euroa maarakennuskustannusindeksin (MAKU 2000=100) kustannustasossa 158 pistettä. Hankkeen H/K-suhde on 1,7.

E 18 Kehä III, 1. vaihe. Kehä III on osa kansainvälistä E 18-tietä ja Etelä-Suomen tärkeintä itä-länsisuuntaista kuljetusväylää. Tie on myös tärkeä Vantaan ja pääkaupunkiseudun sisäinen runkoyhteys. Vantaankosken ja Lentoasemantien välillä Kehä III on 2+2-kaistainen väylä, jolla on valo-ohjattuja tasoliittymiä. Liikennettä on keskimäärin noin 60 000 autoa/vrk.

Maankäyttö Kehä III:n varrella kasvaa voimakkaasti ja Vuosaaren sataman valmistuminen lisää myös liikennettä. Akuutein parantamistarve on välillä Vantaankoski—Lentoasemantie, jossa valo-ohjatut tasoliittymät ruuhkautuvat pahoin. Henkilövahinkoihin johtavia peräänajoja tapahtuu usein. Kehä III:n nykyiset liikennejärjestelyt eivät vastaa valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tärkeälle (E 18) liikenneyhteydelle asetettuja vaatimuksia.

Hankkeen 1. vaiheessa poistetaan pahimmat valo-ohjatut tasoliittymät ja rakennetaan välttämättömimmät eritasojärjestelyt, joukkoliikenteen järjestelyjä, kevyen liikenteen yhteyksiä ja liikenteen hallinnan ratkaisuja välillä Vantaankoski—Lentoasemantie. Koko hankkeen (1. ja 2. vaihe yhteensä) H/K-suhde on 2,9.

Hankkeen kustannusarvio on ilman arvonlisäveroa 50,0 milj. euroa ja vastaavat arvonlisäverot 11,0 milj. euroa, eli verollisena yhteensä 61,0 milj. euroa.

Hanke on tarkoitus toteuttaa siten, että Tiehallinto solmii sopimuksen Vantaan kaupungin kanssa siten, että kaupunki rahoittaa väliaikaisesti väylän toteuttamisesta aiheutuvat kaikki arvonlisäverolliset kustannukset, jotka valtio maksaa takaisin kaupungille korottomana viimeistään vuonna 2013.

Kilpilahden uusi tieyhteys. Kilpilahden teollisuusalueen ja öljynjalostamon alueelle johtaa yksi kelvollinen tieyhteys päätieverkolta. Alueella tapahtuva onnettomuus estää alueelle tai alueelta pois pääsyn. Energiahuollon sekä muiden taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeiden toimintojen ylläpitämiseen tarvittavien kuljetusten toimintavarmuus häiriintyy onnettomuustilanteissa. Nykyinen liikennemäärä on noin 7 600 ajoneuvoa vuorokaudessa. Raskaan liikenteen osuus tien kokonaisliikenteestä on 20 %. Vaarallisten kemikaalien osuus teollisuusalueen kuljetuksista on erittäin korkea. Työmatkaliikenteen ruuhkahuippuina liittymät ruuhkautuvat ajoittain. Liikenteen on ennustettu kasvavan vuoteen 2030 mennessä 12 400 ajoneuvoa vuorokaudessa.

Hanke sisältää uuden tieyhteyden rakentamisen Kilpilahden teollisuusalueelle maantieltä 170 Kilpilahden teollisuusalueelle ja edelleen teollisuusalueen ulkopuolella maantielle 148 noin 6 km matkalle. Yhteyttä varten rakennetaan uusi eritasoliittymä valtatielle 7. Lisäksi rautatien tasoristeykset poistetaan ja joukkoliikenteen järjestelyitä parannetaan. Liikenteen sujuvuus ja turvallisuus sekä alueen tavoitettavuus paranevat ja vaarallisten kemikaalien kuljetuksiin liittyvien onnettomuuksien riski pienenee. Hankkeen H/K-suhde on 1,6.

Hankkeen kustannusarvio on ilman arvonlisäveroa 25,0 milj. euroa ja vastaavat arvonlisäverot 5,5 milj. euroa, eli verollisena yhteensä 30,5 milj. euroa maarakennuskustannusindeksin (MAKU 2000=100) kustannustasossa 158 pistettä. Valtion rahoitusosuus hankkeesta

on 52,7 %, eli 13,175 milj. euroa (ilman alv). Neste Oil Oyj:n ja muiden sopimuskumppaneiden rahoitusosuus hankkeesta on 47,3 %, eli 11,825 milj. euroa (ilman alv). Neste Oil Oyj:n osuus hankkeesta on 19,2 %, eli 4,795 milj. euroa (ilman alv). Helsingin Vesi, Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy ja Borealis Polymers Oy rahoittavat yhteensä 20,5 % eli 5,115 milj. euroa sekä Porvoon kaupunki ja Sipoon kunta loppuosan eli 1,915 milj. euroa. Kukin sopimuskumppani vastaa oman rahoitusosuutensa mukaisista arvonlisäveromenoista. Koska muiden rahoitusosuuksia ei voida sijoitusmenon ollessa kyseessä nettobudjetoida, valtuus esitetään koko 25 milj. euron määrälle. Muiden rahoitusosuudet tuloutetaan momentille 12.31.99.

Hanke on tarkoitus toteuttaa siten, että Tiehallinto solmii sopimuksen Neste Oil Oyj:n kanssa siten, että yhtiö rahoittaa väliaikaisesti väylän toteuttamisesta aiheutuvat valtion ja yhtiön rahoitusosuuden mukaiset arvonlisäverolliset kustannukset. Muut sopimuskumppanit vastaavat omista rahoitusosuutensa mukaisista arvonlisäverollisista kustannuksista. Valtion arvonlisäverolliset kustannukset valtio maksaa takaisin yhtiölle korottomana viimeistään vuonna 2013.

Kehärata. Kehärata on pääkaupunkiseudun keskiosiin sijoittuva henkilöliikenteen rata, joka yhdistää Vantaankosken radan Helsinki—Vantaan lentoaseman kautta päärataan. Rata on kaksiraiteinen kulunvalvonnalla varustettu henkilöliikennerata, jolla junien nopeus on enimmillään 120 km/h. Radan pituus on noin 18 km, josta noin 8 km kulkee tunnelissa. Kehäradan kokonaiskustannusarvio on 590 milj. euroa. Valtion osuus kustannuksista on 374 milj. euroa. Lisäksi Ilmailulaitos osallistuu lentoterminaalin rakentamiskustannuksiin yhteensä 30 milj. eurolla vuosina 2010—2012. Vantaan rahoitusosuus on 186 milj. euroa. Hankkeen H/K-suhde on 1,69. Kehäradan hoito- ja käyttömenot sisältäen tunneliturvallisuuden varmistamisen ovat noin 2,0 milj. euroa vuodessa.

Seinäjoki—Vaasa, sähköistys. Radalla on sekä tavara- että henkilöjunaliikennettä. Sähkövedolle on siirrettävissä osa nykyisistä henkilöliikenteen junavuoroista. Siihen vaikuttaa mm. miten taajamajunaliikenne tullaan järjestämään. Sähköistys mahdollistaa myös nopean junaliikenteen jatkamisen Seinäjoelta Vaasaan. Nykyisen vaikutusarvion mukaisella menettelyllä laskettuna hankkeen H/K-suhde on 0,2—0,5. Hankkeen H/K-suhde on riippuvainen sähköistyksen avulla saavutettavista henkilöliikenteen säästöistä, joita on vaikea arvioida. Säästöt ovat riippuvaisia erityisesti Helsingin ja Vaasan välisen suoran junaliikenteen tarjonnan kehittämisestä ja radan sähköistyksen aikataulurakenteellisista vaikutuksista. Saavutettavat aikasäästöt vaikuttavat radan matkustajamäärän kasvun määrään. Radan tavaraliikenteessä saavutetaan säästöjä, mikäli tavaravirrat kasvavat merkittävästi. Sähköistyksellä on myös positiivisia ulkoisia vaikutuksia, sillä vähenevän tieliikenteen vuoksi liikenteen päästöt ja onnettomuudet tulevat vähenemään. Sähköistys vaikuttaa suotuisasti Vaasan seudun yhdyskunta- ja aluerakenteen kehitykseen. Hanke käsittää Seinäjoki—Vaasa -radan sähköistämisen sisältäen 78 km sähköistettävää raidetta.

Hankkeen kustannusarvio on ilman arvonlisäveroa 20,0 milj. euroa ja vastaavat arvonlisäverot 4,4 milj. euroa, eli verollisena yhteensä 24,4 milj. euroa.

Hanke on tarkoitus toteuttaa siten, että Ratahallintokeskus solmii sopimuksen Vaasan kaupungin ja Mustasaaren kunnan kanssa siten, että kaupunki ja kunta rahoittavat väliaikaisesti radan sähköistyksen toteuttamisesta aiheutuvat kaikki arvonlisäverolliset kustannukset, jotka valtio maksaa takaisin kaupungille ja kunnalle korottomana viimeistään vuonna 2013.

Pietarsaaren meriväylän tuloväylän syventämishanke mahdollistaa suuremman aluskoon ja tehokkaammat kuljetukset. Väylä syvennetään 9 metristä 10,5 metriin. Hankkeen hyötykustannussuhde on 5,9. Hyödyistä merkittävä osuus perustuu raakapuun ja biopolttoaineiden kaukotuontiin.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	344 400 000
2008 II lisätalousarvio	6 605 000
2008 talousarvio	381 700 000
2007 tilinpäätös	217 515 421

79. (31.24.79) Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 57 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnetyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty.

Määrärahasta saa maksaa palkkausmenoja enintään yhden henkilötyövuoden verran.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

TIEHANKKEET	Valmis liikenteelle	Sopimusvaltuus milj. €	Budjetoitu määrärahaa aiemmin milj. €	Määräraha v. 2009 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Jälkirahoitushanke					
Vt 4 Järvenpää—Lahti	1999	252,3	163,9	23,4	65,0
Elinkaarirahoitushanke					
E 18 Muurla—Lohja	2008	700,0	11,4	34,1	654,5
Yhteensä		952,3	175,3	57,5	719,5

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2010 noin 62,5 milj. euroa, vuonna 2011 noin 56,6 milj. euroa, vuonna 2012 noin 45,6 milj. euroa sekä myöhempinä vuosina noin 554,9 milj. euroa.

2009 talousarvio	57 500 000
2008 talousarvio	25 300 000
2007 tilinpäätös	21 200 000

20. (31.20, 41 ja 51) Liikenteen turvallisuus ja valvonta

Selvitysosa: Tieliikenteen turvallisuus on parantunut hitaasti kymmenen viime vuoden aikana. Sitä ennen oli erittäin myönteinen kausi. Tällä vuosikymmenellä tieliikenteen onnettomuuksissa on vuosittain kuollut 350—400 ihmistä. Merenkulussa ja rautatieliikenteessä ei ole sattunut viime vuosina kuolemaan johtaneita onnettomuuksia. Myös lentoliikenteessä turvallisuustaso on säilynyt hyvänä lukuun ottamatta vuonna 2005 tapahtunutta vakavaa helikopterionnettomuutta.

Tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi jatketaan valtioneuvoston liikenneturvallisuutta koskevan periaatepäätöksen mukaisia toimia. Periaatepäätöksessä asetettiin tavoitteeksi, että vuonna 2010 enintään 250 ihmistä kuolee liikenneonnettomuuksissa. Pitemmän ajan tavoitteeksi asetettiin, että liikenneturvallisuus paranee tämän jälkeen tasaisesti ja vuoteen 2025 mennessä päästään alle 100 vuotuiseen liikennekuolemaan.

Alusliikenne on lisääntynyt Suomen ja Itämeren vesialueilla viime vuosina. Erityisesti liikenne Suomenlahdella ja öljynkuljetukset Venäjän öljysatamista ovat lisääntyneet. Tavoitteena on edelleen pysyä merenkulun turvallisuuden osalta maailman parhaiden maiden tasolla. Merenkulun turvallisuuteen vaikutetaan merkittävästi mm. alusliikenteen valvonnalla sekä luotsauspalvelulla.

Rautatieliikenteessä mahdollisia muutoksia aiheuttaa kansallisen tavaraliikenteen avautuminen kilpailulle sekä kansallisen henkilöliikenteen todennäköinen avautuminen kilpailulle 2010-luvulla. Rautatieliikenteen ympäristöystävällisyys ja turvallisuus lisäävät rautatiekuljetusten kysyntää tavaraliikenteessä. Uusien toimijoiden tullessa sekä liikennöintiin että radanpitoon lisääntyvät haasteet turvallisuustason säilyttämiseksi entisellä korkealla tasolla olennaisesti.

Suomessa lentoliikenteen turvallisuustaso on korkea ja vakavia vaaratilanteita tapahtuu erittäin harvoin. Tavoitteena on, että maamme lentoturvallisuus on myös jatkossa korkealla kansainvälisellä tasolla.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa seuraavat alustavat pääluokkaperusteluissa olevia valtioneuvoston asettamia vaikuttavuustavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet liikenteen turvallisuudelle ja valvonnalle:

— Tieliikenteen onnettomuuksissa kuolleiden määrä on korkeintaan 250 vuonna 2010.

— Raideliikenteessä, kaupallisessa merenkulussa ja lentoliikenteessä ei tapahdu kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

— Liikenteen energian käyttöä vähennetään ja energiatehokkuutta parannetaan.

— Ympäristöriskejä vähennetään.

— Liikenteen melua ja sille altistumista vähennetään.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten toiminnan tuottavuuden mittaamista kehitetään. Työn tuottavuus ja kokonaistuottavuus paranevat.

Luvun nimike on muutettu.

01. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 113 000 euroa.

Selvitysosa: Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan tärkeimmät päämäärät ovat ajoneuvoliikenteen turvallisuuden ja ympäristöystävällisyyden edistäminen sekä luotettavan rekisteritiedon hallinta ja tarjoaminen erilaisiin tarpeisiin. Tehtäviin kuuluvat muun muassa ajoneuvojen rekisteröinti ja vuotuinen verotus, kuljettajantutkintojen järjestäminen, kuljettajien rekisteröinti ja ajokorttien toimittaminen, katsastustoiminnan valvonta sekä ajoneuvoliikenteen tietopalvelu.

Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan perustana on ajoneuvoliikenteen tietojärjestelmä (ATJ), joka mahdollistaa sopimuskumppaneiden laajan käytön Ajoneuvohallintokeskuksen palvelutuotannossa kattavasti maan eri osissa. ATJ:ssä ovat tiedot yli 4 miljoonasta ajoneuvosta sekä yli 3 miljoonasta ajokortin haltijasta. Tietojärjestelmistä luovutetaan vuosittain yli 80 miljoonaa tietoyksikköä.

Ajoneuvoliikenteen tietojärjestelmän uudistamista jatketaan. Vuonna 2008 pääpaino on kuljettajajärjestelmien ja hiilidioksidipäästöihin perustuvan vuotuisen verojärjestelmän rakentamisessa. Tietojärjestelmien uudistamisen taustalla on mahdollisuudet vastata paremmin tulevaisuuden ja tietoyhteiskunnan kasvaviin haasteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ajoneuvohallintokeskukselle vuodelle 2009 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle sekä liikenteen turvallisuudelle ja valvonnalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Prosenttiosuus katsastustoimipaikoista, joissa ajoneuvojen hylkäysprosentit eivät perusteettomasti poikkea enemmän kuin -3 tai +7 prosenttiyksikköä maan keskiarvosta (%)	83	80	80
Autokouluoppilaiden tutkintomenestys (1—5)	3,22	3,23	3,23
Autokouluopetuksen koettu hyöty (1—5)	3,87	3,84	3,87
Asiakastyytyväisyys AKEn toimintaan (1—5)	3,5	3,6	3,7
Asiakastyytyväisyys AKEn vastuulla oleviin palveluihin (1—5)	4,2	3,9	4,2
Sopimuskumppaneiden tyytyväisyys AKEn toimintaan (1—5)	3,8	3,6	3,9
Liikennetietojärjestelmän (LTJ) käytettävyysaste vähintään	hyvä	hyvä	hyvä
Ajoneuvoliikennetietojärjestelmän (ATJ) käytettävyysaste vähintään	tyydyttävä	tyydyttävä	hyvä
PALKO-hanke (pysytään arvioiduissa kustannuksissa ja aikataulussa sisältötavoitteet saavuttaen)	ei toteutunut	toteutuu	toteutuu
Yritysviestintätutkimuksen arvosana (4—10)		julkishallinnon keskiarvo	julkishallinnon keskiarvo +0,1
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Hakemusasioiden käsittelyaika (pv)	4,7	6,5	4,7
Puhelinpalvelun tavoitettavuus (%)	79	80	82
Kokonaan sähköisesti käsiteltyjen lupien osuus tuoteryhmän luvista (%)	53	60	70
Kustannustavoitteet (kustannukset/suorite) toteutuvat ¾ pääsuoritteessa	kyllä	kyllä	kyllä
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	5,6	2	2
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	0	0	2
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilöstön työtyytyväisyys (1—5)	3,3	3,4	3,5

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla Ajoneuvohallintokeskuksen maksuista annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Ajoneuvohallintokeskuksen maksuista. Tuloihin sisältyy arvio muualla kuin ETA-valtioissa rekisteröityjen ajoneuvojen massa- ja mittapoikkeuslupien tuotoista 2 700 000 euroa.

Ajoneuvohallintokeskuksen palvelujen uudistushankkeen (ns. PALKO-hanke) kustannusarvio on 36,3 milj. euroa. Hanke valmistuu vuoden 2011 loppuun mennessä. Menoja arvioidaan syntyvän 30,8 milj. euroa vuoden 2008 loppuun mennessä. PALKO-menoja sisältyy esitykseen vuonna 2009 yhteensä 2 938 000 euroa.

Ajoneuvoverotustehtävän menot ovat 12 113 000 euroa. Menoihin sisältyy hiilidioksidipäästöihin perustuvan vuotuisen verojärjestelmän rakentaminen 1 350 000 eurolla.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee kolme henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi. Tämä on otettu huomioon maksujen alennuksena.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	77 267	84 388	84 531
Bruttotulot	64 720	71 632	72 418
Nettomenot	12 547	12 756	12 113
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 996		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 305		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	59 019	65 535	66 709
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	33 800	39 295	41 024
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	6 104	6 428	6 661
— Kuljettaja -toimiala	19 115	19 812	19 024
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	5 605	6 097	5 709
Tuotot yhteensä	64 624	71 632	72 418
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	56 585	66 363	71 044
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	34 355	40 494	43 667
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	5 596	8 122	8 156
— Kuljettaja -toimiala	16 634	17 747	19 221
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	4 694	5 498	5 355
Kustannukset yhteensä	61 279	71 861	76 399
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	2 434	-828	-4 335
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	-555	-1 199	-2 643
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	508	-1 694	-1 495
— Kuljettaja -toimiala	2 481	2 065	-197
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	911	599	354
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	3 345	-229	-3 981
Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	104	99	94
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	98	97	94
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	109	79	82
— Kuljettaja -toimiala	115	112	99
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	119	111	107
Kustannusvastaavuus % yhteensä	105	100	95

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet	-45
Maksujen alennus	45
Määrärahatason tarkistus	-643
Yhteensä	-643

2009 talousarvio	12 113 000
2008 talousarvio	12 756 000
2007 tilinpäätös	11 856 000

02. (31.41.01) Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 4 306 000 euroa.

Selvitysosa: Rautatievirasto huolehtii yleisestä rautatieturvallisuudesta, virastoille osoitetuista viranomaistehtävistä ja alan kansainvälisestä yhteistyöstä. Rautatievirasto vastaa rautatiejärjestelmän turvallisuuden ja yhteentoimivuuden valvonnasta, valvoo alan oppilaitoksia ja niissä annettavaa koulutusta, myöntää rautatieyrityksille rautatielaissa tarkoitetun turvallisuustodistuksen sekä rautatiejärjestelmän osajärjestelmien käyttöönottoluvat. Virasto ylläpitää liikkuvan kaluston rekisteriä ja huolehtii komission päätöksinä annettavien yhteentoimivuuden teknisten eritelmien täytäntöönpanoa. Virasto valvoo rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden tehtäväkohtaista pätevyyttä sekä ratakapasiteetin tasapuolista jakamista eri rautatieyritysten kesken.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Rautatievirastolle vuodelle 2009 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle sekä liikenteen turvallisuudelle ja valvonnalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Asiakas- ja sidosryhmätyytyväisyys (1—5)	3,1	3,0	3,0
Yhteentoimivuuden teknisten eritelmien täytäntöönpano määräajassa ja asianmukaisesti	-	toteutuu	toteutuu
Ajallaan valmistuneet tarkastus-/valvontaraportit (kpl, seuraavana arkipäivänä)	-	40	40
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Liikkuvan kaluston rekisteröintipäätös ja jatkuvan kunnossapidon katsastus (kpl)	-	5400	5400
Muiden lupien (pl. kalustorekisteri ja katsastus) käsittelyn tehokkuus (kpl)	-	700	700
Rautatiejärjestelmässä käytettävän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupien enimmäiskäsittelyaika (vrk)	-	150	150
Rautatiejärjestelmässä käytettävän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	-	120	120
Turvallisuustodistusten, turvallisuuslupien ja liikennöintilupien enimmäiskäsittelyaika (vrk)	-	100	100
Muiden lupien enimmäiskäsittelyaika (vrk)	-	60	60
Muiden lupien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	-	50	50
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)		1	1
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	-	2	2
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilöstön työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	3,7	3,2	3,4

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Rautatieviraston maksuista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kolme uutta virkaa. Rautatieviraston toimintojen järjestämistä selvitetään uuden turvallisuusviraston valmistelun yhteydessä. Samalla selvitetään, miten organisoidaan uuden yhteisölainsäädännön täytäntöönpanoon vuosina 2009—2010 veturinkuljettajien ja muiden rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtäviä hoitavien henkilöiden koulutus- ja muiden kelpoisuustietojen henkilörekisteri ja sen ylläpito.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	5 967	4 348	4 506
Bruttotulot	2 551	150	200
Nettomenot	3 416	4 198	4 306
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	318		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	983		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 108 000 euroa palkkojen tarkistuksista aiheutuvina menoina.

2009 talousarvio	4 306 000
2008 II lisätalousarvio	6 000
2008 talousarvio	4 198 000
2007 tilinpäätös	4 081 000

03. (31.51.01) Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 600 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmailuhallinto edistää ilmailun yleistä turvallisuutta ja siviili-ilmailun turvaamista, käsittelee kaupalliseen lentoliikenteeseen ja liikenteen sujuvuuteen liittyviä asioita sekä vähentää ilmailun aiheuttamia ympäristöhaittoja. Virasto huolehtii yleisestä lentoturvallisuudesta ja ilmailun valvonnasta sekä vastaa siviili-ilmailuun liittyvistä julkisista hallintotehtävistä, jotka sille ilmailulaissa tai muualla säädetään. Virasto osallistuu myös siviili-ilmailun julkisiin hallintotehtäviin liittyvään kansainväliseen ja Euroopan unionissa tapahtuvaan yhteistyöhön.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmailuhallinnolle vuodelle 2009 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle sekä liikenteen turvallisuudelle ja valvonnalle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Lupakirja- ja kelpuutushakemusten käsittelyaika 14 vrk (%)	95,6	90	90
Lentokelpoisuustodistusten käsittelyaika 14 vrk (%)	100	95	95
Ei-säännöllisten kaupallisten lentojen lupien käsittelyaika 2 vrk (%)	100	100	100
Asematasotarkastukset (kpl)	125	111	111
Lentotoiminnan tarkastukset (kpl)	143	110	110
Koulutustoiminnan tarkastukset (kpl)	27	28	28
Huoltotoiminnan ja tuotannon tarkastukset (kpl)	71	55	55

Lennonvarmistuksen ja lentopaikkojen tarkistukset (kpl)	74	55	55
Lentoasemien turvatoimien tarkastukset (kpl)	47	47	47
Asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	3,0	3,2	3,2
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Bruttomenot/lähtevä matkustaja, euroa	alle 1,40	alle 1,50	alle 1,50
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	95	88	95
Veroluonteiden lentoliikenteen valvontamaksun kustannusvastaavuus (%)	107	93	100
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	-	1	1
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	-	2	2
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilöstön työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,25	3,3	3,3

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Ilmailuhallinnon maksuista. Maksullisten suoritteiden hinnoittelussa on otettu huomioon lisäksi vastaavanlaisista suoritteista perittävien maksujen rakenne ja taso Euroopan unionin jäsenmaissa, ilmailun edellytysten turvaaminen ja ilmailun turvallisuuden edistäminen sekä kilpailun edistäminen lentoliikenteessä. Maksullisten suoritteiden tuotot muodostuvat pääosin julkisoikeudellisista suoritteista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon momentille 11.19.05 budjetoitu lentoliikenteen valvontamaksu, jonka arvioidaan olevan 6 700 000 euroa vuonna 2009.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	10 944	11 600	11 800
Bruttotulot	4 339	4 000	4 200
Nettomenot	6 605	7 600	7 600
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 879		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 874		

2009 talousarvio	7 600 000
2008 talousarvio	7 600 000
2007 tilinpäätös	7 600 000

(24.) Tiehallinto

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 01, 21 ja 79 siirrettäväksi luvun 31.10 vastaaviksi momenteiksi, momentti 76 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.76 ja momentti 78 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.78.

(25.) Tienpidon valtionavut

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 50 siirrettäväksi luvun 31.10 vastaavaksi momentiksi.

(30.) Merenkulkulaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi momentiksi 31.10.03, momentti 21 momentiksi 31.10.23, momentti 76 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.76, momentti 77 siirrettäväksi luvun 31.10 vastaavaksi momentiksi ja momentti 78 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.78.

30. (31.32 ja 60, osa) Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Selvitysosa: Meripolitiikan tavoitteena on turvata Suomen kauppalaivaston myönteinen kehitys, suomalaisten merenkulkijoiden työllisyys ja huoltovarmuus. Oman kauppalaivaston tarvetta korostaa Suomen syrjäinen sijainti ja ulkomaankaupan riippuvuus merikuljetuksista Itämeren yli. Jo pelkästään huoltovarmuusnäkökohdat edellyttävät riittävän suurta kotimaista tonnistoa. Suomen kauppalaivaston kehitys on 2000-luvulla ollut aleneva. Sen sijaan viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana alusten ja tonniston määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Kauppalaivaston keski-ikä on kuitenkin edelleenkin korkeampi kuin EU:ssa keskimäärin.

Kaukoliikenteessä tavoitteena on turvata peruspalvelutaso ostamalla joukkoliikennepalveluja silloin kun yhteydet eivät synny markkinaehtoisesti. Peruspalvelun on toteuduttava liikennejärjestelmätasolla — riittää, että tavoitteeseen päästään yhtäkin liikennemuotoa käyttäen. Laadultaan peruspalvelutason ylittävistä kaukojoukkoliikennepalveluista vastaavat pääsääntöisesti alueet.

Pääkaupunkiseudulla sekä Tampereen ja Turun seuduilla tavoitteena on, että joukkoliikenne on matka-ajaltaan ja hinnaltaan kilpailukykyinen vaihtoehto henkilöautoilulle. Myös keskisuurilla kaupunkiseuduilla mm. Oulun, Lahden, Kuopion ja Jyväskylän seuduilla joukkoliikenteen hyvä palvelutaso on tärkeää etenkin työmatka- ja runkoyhteyksillä. Muilla kaupunkiseuduilla päätavoitteena on turvata liikkumismahdollisuudet perustasoisilla joukkoliikennepalveluilla.

Kuntakeskusten ja muiden isojen taajamien välisessä julkisessa liikenteessä tavoitteena on turvata työ-, opiskelu- ja liityntämatkoja palvelevat yhteydet sekä mahdollisuudet käydä hoitamassa asioita alueen kaupungissa tai muussa seudullisesti tärkeässä palvelukeskuksessa. Tavoitteena on, että jokainen voi asioida kuntakeskuksessa tai muussa palvelukeskuksessa vähintään kahdesti viikossa. Julkisen liikenteen tarjonnan tulee olla alueellisesti mahdollisimman kattavaa.

Joukkoliikenteen seudullista suunnittelua ja ostoperiaatteita kehitetään. Saaristoliikenteen lauttojen ja yhteysalusten palvelut turvataan nykytasolla.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa seuraavat alustavat pääluokkaperusteluissa olevia valtioneuvoston asettamia vaikuttavuustavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet liikenteen tukemiselle ja ostopalveluille:

— Matka- ja kuljetusketjut seutujen välillä ovat luotettavat ja sujuvat sekä matka-ajat ovat ennakoitavissa.

— Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne on sovitettu yhteen. Matka- ja kuljetusketjut toimivat ennustettavasti sekä kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen markkinaosuus on kasvanut.

— Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut on turvattu.

— Raideliikenteessä ja kaupallisessa merenkulussa ei tapahdu kuolemaan johtaneita onnettomuuksia.

— Kaupunkiseuduilla ja kaupunkien välisillä matkoilla henkilöautoliikenteen suoritteen kasvu pysäytetään.

— Liikenteen energian käyttöä vähennetään ja energiatehokkuutta parannetaan.

— Ympäristöriskejä vähennetään.

— Liikenteen melua ja sille altistumista vähennetään.

Seuraavassa taulukossa on esitetty liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin käytettävä rahoitus:

Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Vesiliikenne (43, (44), (45), 50, 51)	**65,3**	**95,8**	**100,2**
Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (43)	-	55,8	95,2
Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (44)	34,4	19,1	-
Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (45)	26,2	15,7	-
Lästimaksuista suoritettavat avustukset (50)	0,7	1,0	0,8
Luotsauksen hintatuki (51)	4,0	4,2	4,2
Joukkoliikenteen ostot ja valtionavustukset (42, 63, 64, 65)	**90,8**	**98,5**	**100,2**
Valtionavustus koulutuksesta (42)	0,8	0,8	0,8
Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (63)	52,2	58,2	60,2
Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (64)	8,0	8,1	7,9
Junien kaukoliikenteen osto (65)	29,8	31,4	31,4
Yhteensä	**156,1**	**194,3**	**200,4**

42. (31.60.42) Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu VR-Konsernille tai muulle rautatieliikenteen ammattikoulutusta tarjoavalle yhteisölle suoritettavaan korvaukseen. Korvausta maksetaan teoriaopetuksesta.

2009 talousarvio	841 000
2008 talousarvio	841 000
2007 tilinpäätös	841 000

43. (31.32.43) Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 95 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityille aluksille.

Selvitysosa: Laki meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantami-

sesta (1277/2007) tuli voimaan valtioneuvoston asetuksella (123/2008) 1.3.2008. Lakia sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2008 ja sen jälkeen aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen.

Samalla kumottiin ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettu laki (1707/1991) ja eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapaudesta annettu laki (625/2004).

Aluksille maksettava tuki vastaa verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä edellä tarkoitetulta alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten ja maksettujen työnantajan sosiaaliturvamaksujen määrää sekä merimieseläkevakuutus-, työttömyysvakuutus-, tapaturmavakuutus- ja ryhmähenkivakuutusmaksujen samoin kuin vapaa-ajan ryhmähenkivakuutuksen ja vapaa-ajan lisävakuutuksen työnantajaosuuden määrää. Rajoitetusti verovelvollisten osalta tuki vastaa vain toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sosiaaliturvamaksun määrää.

Vuonna 2009 tukea maksetaan 1.7.2008—30.6.2009 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Kumotun, eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapaudesta annetun lain (625/2004) osalta tuki vastaa matkustaja-aluksilla 1.11.2008—31.10.2009 toimitettujen ja maksettujen ennakonpidätysten ja työnantajan sosiaaliturvamaksun määrää. Rajoitetusti verovelvollisten osalta, joiden saama palkkatulo on matkustaja-aluksilta, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa toimitetun ja maksetun lähdeveron ja työnantajan sosiaaliturvamaksun määrää ajalta 1.1.2009—31.10.2009.

Kauppa-alusluetteloon merkittyjen 115 aluksen bruttovetoisuus oli vuoden 2007 lopussa 1 350 902 eli 87 % varsinaisesta kauppalaivastotonnistosta maksetun suoran tuen ollessa yhteensä 60,661 milj. euroa. Verohallinnon hallinnoima matkustaja-alusten ennakonpidätysten väliaikainen maksuvapaus mukaan lukien vuoden 2007 tuet olivat yhteensä noin 84 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain muuttamiseksi siten, että tuen piiriin tulisivat rajoitetusti verovelvollisten tuki myös matkustaja-aluksille (0,2 milj. euroa), saarikabotaasi Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä (yksi alus, 0,25 milj. euroa), rannikkokabotaasi (yksi alus, 0,45 milj. euroa). Esitys on osa suomalaisen kauppalaivaston kilpailukyvyn parantamiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joihin sisältyvät myös valtiovarainministeriössä valmisteltavana oleva tonnistoverolain uudistus sekä työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltavana oleva esitys merityöaikalain muuttamiseksi.

Tuen piiriin kuuluvia aluksia arvioidaan vuonna 2009 olevan kauppa-alusluettelossa yhteensä noin 120, joista 105 olisi lastialuksia ja 15 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä lähes 1 500 000 tonnia. Lastialusten tuki olisi keskimäärin noin 367 000 euroa alusta kohden ja osuus veronalaisesta tulosta noin 42 %. Matkustaja-alusten tuki olisi keskimäärin noin 3 780 000 euroa alusta kohden ja osuus veronalaisesta tulosta noin 38 %.

2009 talousarvio	95 223 000
2008 talousarvio	55 750 000

(44.) (31.32.41) Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha otettavaksi huomioon momentin 31.30.43 laskelmissa.

2008 talousarvio	19 100 000
2007 tilinpäätös	34 446 825

(45.) (31.32.42) Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha otettavaksi huomioon momentin 31.30.43 laskelmissa.

2008 talousarvio	15 700 000
2007 tilinpäätös	26 214 024

50. (31.32.50) Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/1936) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset myönnetään Merenkulkulaitoksen määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02. Lästimaksuina jaettavat varat jaetaan kokonaisuudessaan edellisen vuoden kerättyjen lästimaksujen toteuman perusteella.

2009 talousarvio	800 000
2008 talousarvio	953 000
2007 tilinpäätös	749 151

51. (31.32.51) Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Luotsausliikelaitokselle Saimaan alueen luotsaukseen Luotsausliikelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaisen hintatuen maksamiseen.

Selvitysosa: Saimaan luotsausmaksutaso on tarkoitus pitää edelleen noin 74 % alempana kuin yleinen luotsausmaksu, minkä johdosta Luotsausliikelaitokselle on tarkoitus maksaa liiketaloudellisesti kannattamattomaan toimintaan hintatukea. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan liikelaitokselle siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

2009 talousarvio	4 200 000
2008 talousarvio	4 200 000
2007 tilinpäätös	4 200 000

63. (31.60.63) Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 60 175 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luvanvaraisesta henkilöliikenteestä annetun lain (343/1991) 23 ja 23 a §:n mukaisesti

2) matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin

3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen ja

4) valtion osuutena Merenkurkun laivaliikenteen ostomenoihin.

Määrärahasta saa myös myöntää valtionapua seuraavasti:

1) joukkoliikenteen valtionavustuksista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (64/2002) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille ja

2) Helsingin seudun kunnille ja Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnalle sekä Tampereen ja Turun seutujen kunnille joukkoliikenteen palvelutason parantamiseen ja kehittämiseen. Avustusta voidaan myöntää enintään 50 % hyväksyttävistä kustannuksista. Hyväksyttävinä kustannuksina pidetään liikennetarjonnan kehittämisestä, liityntäliikenteen toimintaedellytysten parantamisesta, liikenteen hoidon tehostamisesta, lippujärjestelmän kehittämisestä ja lipun hintojen alentamisesta sekä matkustajapalvelujen parantamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahaa käytetään joukkoliikenteen palvelujen ostamisesta ja lipun hinnoista yritysten kanssa tehdyistä sopimuksista aiheutuvien korvausten maksamiseen sekä joukkoliiken-

teen kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeiden rahoittamiseen sekä matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Kaukoliikenteen ja junien lähiliikenteen palvelujen osto	587	-	-
Junien lähiliikenteen palvelujen osto	8 613	10 900	10 900
Kemijärven yöjunaliikenteen osto	324	1 200	1 200
Lentoliikenteen palvelujen osto	-	1 000	1 000
Alueellisen liikenteen palvelujen osto ja paikallisen liikenteen valtionavustus	26 461	27 350	26 350
Kaupunki- ja seutulippualennusten valtionavustus	11 188	13 700	11 700
Kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeet	3 984	3 275	3 275
Matkojen yhdistely	607	500	500
Merenkurkun liikenne	453	250	250
Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	-	-	5 000
Yhteensä	52 217	58 175	60 175

Junaliikenne

YTV-alueen ulkopuolisen Helsingin lähiliikenteen ostolla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Liikenteen ostaa liikenne- ja viestintäministeriö.

Ostojen lähtökohtana on tarjonta, jolla tarkoitetaan liikenne- ja viestintäministeriön ja VR Osakeyhtiön välillä ajanjaksolle 1.1.2008—31.12.2008 sovitun sopimuksen mukaista Helsinki—Riihimäki -välin, Helsinki—Karjaa -välin ja Helsinki—Lahti -välin lähiliikennekokonaisuuksia siltä osin kuin VR Osakeyhtiö ei hoida välien liikennettä pelkillä asiakastuloilla. Jos liikenteen myönteinen kehitys ja ratakapasiteetti antavat mahdollisuuksia, tarjontaa parannetaan. Ostetussa lähiliikenteessä tehdään arviolta 12 miljoonaa matkaa vuonna 2009.

Kemijärven yöjunaliikenteen ostolla turvataan matkailuelinkeinon ja -keskusten kannalta tärkeää saavutettavuutta makuuvaunuilla. Liikenne hoidetaan aggregaattivaunujen avulla uudella makuuvaunukalustolla.

Lentoliikenne

Savonlinnan ja Varkauden säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten liikenteiden rahoittamiseen. Liikenteessä arvioidaan matkustavan yhteensä noin 40 000 matkustajaa vuonna 2009.

Alueellinen liikenne

Lääninhallitukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa runkoliikennettä, jota ei voida ylläpitää asiakastuloin ja jota kunnat omilla palveluostoillaan täydentävät. Peruspalvelutaso asetetaan tärkeysjärjestyksessä etusijalle muuhun lääninhallituksen ostoliikenteeseen nähden.

Lääninhallitusten ostamassa liikenteessä arvioidaan vuonna 2009 olevan matkustajia noin viisi miljoonaa.

Paikallisliikenne sekä kaupunki- ja seutuliput

Joukkoliikenteenpalvelutasoa turvataan ja joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä pyritään lisäämään myöntämällä kunnille valtionavustusta kaupunkimaisen paikallisliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen hinnanalennuksiin. Paikallisliikennettä avustetaan noin 60 kunnassa ja lippualennuksia yli 300 kunnassa. Valtion rahoitusosuus on enintään yhtä suuri

kuin kunnan. Avustukset myöntää lääninhallitus.

Meriliikenne

Länsi-Suomen lääninhallitus ostaa Merenkurkun liikennettä yhdessä Ruotsin kanssa. Lääninhallituksen osuus ostokustannuksista on enintään 250 000 euroa vuonna 2009. Liikenteen ostosopimus on voimassa 31.12.2009 asti.

Kutsujoukkoliikenne ja matkojen yhdistely

Kutsujoukkoliikenteen ja matkojen yhdistelyn avulla voidaan vaikuttaa myönteisesti avoimen joukkoliikenteen palvelutason parantumiseen ja liikennepalvelujen säilymiseen erityisesti haja-asutusalueilla. Näitä matkoja välittävät ja yhdistelevät seudulliset matkapalvelukeskukset. Toiminnan avulla pystytään myös hillitsemään yhteiskunnan kuljetuskustannusten kasvua sekä saamaan konkreettisia säästöjä kuljetuskustannuksissa.

Kutsujoukkoliikenteen ja seudullisen matkapalvelukeskustoiminnan edistämiseksi lääninhallitus voi myöntää kunnille valtionavustusta matkapalvelukeskuksen suunnitteluun ja keskuksen käynnistämisvaiheessa enintään kahden vuoden ajalle matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin. Omalta osaltaan lääninhallitus maksaa linjaliikenteeseen ja läänin ostoliikenteeseen ohjattujen matkojen yhdistelystä.

Kehittämistoimet

Kehittämistoiminnalla turvataan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä pitkällä aikavälillä.

Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenne

Valtio avustaa erillisellä 5 milj. euron määrärahalla Helsingin, Tampereen ja Turun seutujen joukkoliikennettä edellyttäen, että rahoitus nostaa joukkoliikenteen palvelutasoa ja siten lisää joukkoliikenteen käyttöä ja parantaa joukkoliikenteen kilpailukykyä. Edellytyksenä on lisäksi, että kunnat lisäävät omaa panostustaan joukkoliikenteeseen. Tarkoituksena on, että näillä seuduilla laaditaan pitkäjänteiset joukkoliikenteen kehittämisohjelmat, johon valtion rahoitus jatkossa kytketään ja millä voidaan varmistaa rahoituksen vaikuttavuutta.

Avustuksen myöntää liikenne- ja viestintäministeriö. Avustuksen jakoperusteena käytetään näiden seutujen asukasmääriä.

EU:n palvelusopimusasetus tulee voimaan 3.12.2009. Uusi säännös koskee erityisesti kaupunkiseutujen joukkoliikennettä. Palvelusopimusasetuksen täytäntöönpanoa valmistellaan laatimalla kaupunkiseuduille joukkoliikenteen palvelutasotavoitteet ja niiden saavuttamista edesauttavat pitkäjänteiset joukkoliikenteen kehittämisohjelmat, joiden toteuttamista on tarkoitus edesauttaa seudun ja valtion välisillä aiesopimuksilla. Uuden säännöksen edellyttämät toimenpiteet toteutetaan momentin määrärahojen puitteissa ja tarvittaessa määrärahoja uudelleen kohdentamalla.

Kainuun maakunnan joukkoliikenne

Kainuun maakunnan joukkoliikenteelle osoitetaan rahoitus työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentilta 32.50.63. Liikenne- ja viestintäministeriölle ja Oulun lääninhallitukselle asetetut joukkoliikenteen tavoitteet kattavat myös Kainuun maakunnan joukkoliikenteen tavoitteet.

2009 talousarvio	60 175 000
2008 talousarvio	58 175 000
2007 tilinpäätös	53 059 000

64. (31.60.64) Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää saariston yhteysalusliikennepalvelujen ja niihin liittyvien polttoaineiden ostoon. Määrärahasta saa myöntää myös avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Momentin määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksupäätösperusteella.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä

huolehtimaan siitä, että saariston vakituisella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikennepalvelujen määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon liikenteenharjoittajien palvelukorvauksista vähennettävät maksutulot, joita arvioidaan kertyvän 382 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Yhteysalusliikennepalvelujen osto	6 819 000
Avustukset	1 048 000
Yhteensä	7 867 000

Yhteysalusliikenne on Merenkulkulaitoksen vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa Turun saariston asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Merenkulkulaitos hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2009 arvioidaan olevan noin 101 000 henkilöä. Saaristossa vakinaisesti asuville (noin 662 asukasta) palvelujen käyttö on ilmaista ja muille maksullista. Menot matkustajaa kohden ovat noin 68 euroa sekä vakinaista asukasta kohden noin 10 300 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Kotka—Pyhtään, Porvoon ja Tammisaaren saariston pysyvien asukkaiden henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

2009 talousarvio	7 867 000
2008 talousarvio	8 067 000
2007 tilinpäätös	7 767 000

65. (31.60.65) Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luvanvaraisesta henkilöliikenteestä annetun lain (343/1991) 23 §:n 1 kohdan mukaisesti junien kaukoliikenteen palvelujen ostamisesta tehdyistä vuotta pidemmän ajan sopimuksista aiheutuvien korvausten maksamiseen.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö on oikeutettu solmimaan vuoden 2007 talousarviossa myönnetyn valtuuden mukaisia sopimuksia VR Osakeyhtiön kanssa siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR Osakeyhtiön välillä on sopimus kaukoliikennepalvelujen ostoista vuosille 2007—2011. Sopimuksella on pyritty luomaan aiempaa paremmat edellytykset ostoliikenteen jatkuvuuden turvaamiselle ja pitkäjänteiselle ostoliikennepalvelujen kehittämiselle. Sopimusvaltuus vuosille 2007—2011 on 156 100 000 euroa. Sopimuksesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2010 enintään 31,4 milj. euroa, vuonna 2011 enintään 31,5 milj. euroa.

	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2009 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Kaukoliikenteen ja alueellisen liikenteen ostosopimus 1.3.2007—31.12.2011	156,1	61,8	31,4	62,9

2009 talousarvio	31 400 000
2008 talousarvio	31 400 000
2007 tilinpäätös	29 820 073

(32.) Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 41 siirrettäväksi momentiksi 31.30.(44), momentti 42 siirrettäväksi momentiksi 31.30.(45) ja momentit 43, 50 ja 51 siirrettäväksi luvun 31.30 vastaaviksi momenteiksi.

(33.) Varustamoliikelaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 31.60.

(34.) Luotsausliikelaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 31.60.

(40.) Ratahallintokeskus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi momentiksi 31.10.02, momentti 21 siirrettäväksi momentiksi 31.10.22, momentti 76 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.76 ja momentti 78 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.78.

40. (31.70 ja 72) Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

Selvitysosa: Viestintäpalvelut ja -verkot ovat olennainen osa tietoyhteiskunnan kehittymistä, koska merkittävä osa yhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödyntäen. Suomen talouskehityksen ja kilpailukyvyn kannalta on keskeistä pystyä muuttamaan vahva viestintäinfrastruktuuri- ja palveluosaaminen vahvuuksiksi tietoyhteiskuntapalvelujen tuotannossa ja laajassa hyväksikäytössä. Uutta teknologiaa ja uusia viestintäpalveluita kehitetään ja pyritään ottamaan käyttöön kaikilla elämänaloilla siten, että kansalaisten arki helpottuu.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa seuraavat alustavat pääluokkaperusteluissa olevia valtioneuvoston asettamia vaikuttavuustavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet viestintäpalveluille ja -verkoille sekä viestinnän tukemiselle:

— Yksityisyyden suoja, sananvapaus ja viestinnän moniarvoisuus sekä kansalaisten ja yritysten luottamus sähköisiin palveluihin säilyvät ja vahvistuvat.

— Kansalaisten medialukutaito tietoyhteiskunnassa paranee. Lasten ja nuorten asemaan tietoyhteiskuntapalveluiden käyttäjinä kiinnitetään huomiota. Sähköisen viestinnän ympäristö on kaikille turvallinen, ja median haitallisia ja laittomia sisältöjä torjutaan tehokkaasti.

— Suomalaisen sisältötuotannon ja mediakulttuurin vahvuudet, kuten kansallisesti omaleimaiset sisällöt, julkinen palvelu ja monipuolinen lehdistö säilyttävät vahvan asemansa ja suomalaisen sisältötuotannon kansainvälinen kilpailukyky kasvaa.

— Langaton viestintä kehittyy ja lisääntyy.

— Postin yleispalvelu on turvattu.
— Taajuuspolitiikan uudistus tapahtuu maltillisesti ja lisääntyvään taajuustarpeeseen on varauduttu.
— Erilaiset verkot ja palvelut toimivat keskenään yhteen ja viestintäverkot ja -palvelut ovat turvallisia ja luotettavia kaikissa oloissa.
— Tarjolla on innovatiivisia ja monipuolisia sähköisiä sisältöjä ja palveluita.
— Lehtien fyysiset jakelukanavat säilyvät koko maan kattavina.
— Teleyritysten asiakaspalvelu toimii laadukkaasti.
— Kuluttajan asema sähköisten palveluiden käyttäjänä paranee ja ikääntyneet ja erityisryhmät huomioidaan entistä paremmin viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluiden käyttäjinä. Kansalaisten tasavertaisuus palveluiden saatavuuden ja käytön suhteen lisääntyy.
— Hallinnonalan virastojen ja laitosten toiminnan tuottavuuden mittaamista kehitetään. Työn tuottavuus ja kokonaistuottavuus paranevat.

01. (31.70.01) Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 845 000 euroa.

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut budjetoidaan maksuperusteisesti.

Selvitysosa: Viestintävirasto varmistaa viestintäyhteyksien ja -palveluiden monipuolisuuden, toimivuuden ja turvallisuuden sekä edistää tietoyhteiskunnan kehitystä. Tavoitteena ovat tietoturvallinen yhteiskunta, toimivat sähköiset viestintäyhteydet, riittävät ja häiriöttömät sähköisen viestinnän infrastruktuuriresurssit, tehokkaasti toimivat viestintämarkkinat sekä laadukkaat viestintäpalvelut. Vuonna 2009 erityisiä painopisteitä toiminnassa ovat ennakoiva tietoturvallisuus, tehokkaasti kohdennetut taajuudet, investointeihin kannustavat viestintämarkkinat sekä viestintäpalveluiden laatu ja saatavuus.

Viestintävirasto hoitaa *valtion televisio- ja radiorahaston* hallintoa. Valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä rahaston määrärahojen käytöstä. Rahaston tulot ovat noin 431,3 milj. euroa, josta Yleisradio Oy:n julkiseen palveluun osoitetaan noin 420 milj. euroa, Viestintävirastolle perinnän, tarkastuksen ja valvonnan kuluihin noin 10,9 milj. euroa ja liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön 0,4 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Viestintävirastolle vuodelle 2009 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa viestinnän toimialalle sekä viestintäpalveluille ja -verkoille asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Teleyritysten asiakaspalvelujen keskimääräinen vastausaika lyhenee 25 prosentilla			toteutuu
Viestintäverkot ja -palvelut toimivat laadukkaasti ja häiriöttömästi. Vakavien viestintäverkkojen vikatilanteiden määrä vuodessa	3	alle 10	alle 5
Ajantasainen tietoturvan tilannekuvapalvelu. CERT-FI:n tilannekuvapalvelun yhteydessä tuotettujen tiedotteiden lukumäärä vuodessa	339	-	350
Luotettava kansallinen verkkotunnuspalvelu. Vuoden aikana myönnettyjen verkkotunnusten lukumäärä	35 454	32 500	36 000

Luvanvaraisten radiolaitteiden käyttöön osoitettujen taajuuksien vastaavuus kysyntään. Luvanvaraisten radiolaitteiden käyttöön osoitetun taajuusmäärän kasvu vuodessa (%)	5,9[1)]	-	3
Vapautetaan radioluvista uusia sovelluksia yhteiskunnan eri toimialojen käyttötarpeiden mukaisesti. Uusien sovellusten lukumäärä vuodessa	7[2)]	-	3
Merkittävien radiohäiriöiden syiden selvittämiseen kuluva aika (tuntia, korkeintaan)	24	18	18
Markkinakehitystä kuvaava keskeinen tieto tuotetaan neljä kertaa vuodessa. Toiminnalliset tunnusluvut (markkinaindikaattorit) tuotetaan kaksi kertaa vuodessa, telepalvelujen laatutekijöitä kuvaava tieto kaksi kertaa vuodessa sekä investointien kehitystä kuvaava tieto kerran vuodessa	-	-	toteutuu
Vireille tulleista tukkumarkkinoita koskevista valituksista neljässä kuukaudessa ratkaistujen osuus (%)	100	80	80
Tele-, posti- ja mediapalvelujen käyttäjien tekemistä valituksista kahden kuukauden kuluessa valituksen tekemisestä ratkaistujen osuus (%)	91	85	90
Osoitteeltaan virheelliset kirjeet avataan ja niistä perille toimitetaan (%, vähintään)	76	70	75
Valtion televisio- ja radiorahastoon tuloutettavat televisiomaksutulot (netto) ovat vähintään (milj. euroa)	405,5	415	420
Aktiivisilla toimenpiteillä (tv-maksutarkastus, suora- ja tele-markkinointi, markkinointiviestintä) hankittujen uusien tv-maksun maksajien määrä on vähintään	74 580	70 000	72 000
Palvelujen tarjonnassa hyödynnetään laaja-alaisesti verkkopalvelua ja sähköistä laskutusta. Kaikille tv-maksun maksajille (kuluttajat ja yritykset) tarjotaan mahdollisuutta sähköiseen laskuun. Myös viraston laskuttamien muiden palveluiden käyttäjille (taajuusmaksut, numerointimaksut, verkkotunnusmaksut) tarjotaan mahdollisuutta sähköiseen laskuun.	-	-	toteutuu
Asiakaskyselyssä Viestintäviraston yleisarvosana (asteikolla 1—5)	3,6	3,2	3,4
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Radiotaajuuksien työn tuottavuuden kasvu (%)	-	2	2
Teletoiminnan ja tietoturvallisuuden ohjauksen ja valvonnan kustannukset ilman CERT-toiminnan kustannuksia ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja (euroa/yleisen televerkon liittymä)	0,56	0,70	0,65
CERT-toiminnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja (euroa/laajakaistaliittymä)	0,94	1,25	1,15
Postipalvelujen valvonnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja (euroa/postinsaajatalous)	0,38	0,42	0,42
Mediapalvelujen valvonnan kustannukset (euroa/tv-katsojatalous)	0,22	0,25	0,25
FI-verkkotunnuksen rekisteröimismaksu (euroa, enintään)	48/3 v	43/3 v	41/3 v, 15/1 v
Tv-maksut-tulosalueen kustannukset suhteessa tv-katsojatalouksien lukumäärään (euroa)	4,62	5,10	4,90
Työn tuottavuuden kasvu vuodessa (%)	14	1	3
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella (%)	13	2	2

HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilöstön työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	3,7	3,3	3,4

[1] Vuonna 2007 oli käytössä lukuisia sellaisia radiojärjestelmiä, jotka toimivat sekä uudella (digitaalinen) että vanhalla (analoginen) tekniikalla. Vanhat verkot poistuvat vähitellen vuoden 2007 jälkeen, jolloin kokonaistaajuusmäärän kasvu putoaa normaalille tasolle.

[2] Vuonna 2007 vapautettiin luvanvaraisuudesta poikkeuksellisen suuri määrä uusia sovelluksia kuten esim. monet laajakaistaiset UWB sovellutukset ja entisen ERMES taajuuskaistan uudet sovellutukset.

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston radiohallinnollisista suoritteista perittävistä maksuista (964/2005) ja liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston eräistä maksuista (1175/2005) sekä lakiin valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998), lakiin yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta (565/1999), lakiin sähköisistä allekirjoituksista (14/2003), verkkotunnuslakiin (228/2003) ja viestintämarkkinalakiin (393/2003).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset laeiksi viestintämarkkinalain ja sähköisen viestinnän tietosuojasta annetun lain muuttamisesta. Viestintämarkkinalain mukaisten maksutulojen arvioidaan lisääntyvän 150 000 euroa ja sähköisen viestinnän tietosuojasta annetun lain mukaisten maksutulojen 160 000 euroa vuonna 2009. Uudet viestintämarkkinamaksut ja tietoturvamaksut tulevat voimaan jaksotettuna kolmelle vuodelle siten, että korotuksesta kolmasosa tulee vuodelle 2009 ja kaksi kolmasosaa vuodelle 2010. Vuodesta 2011 lukien maksut määräytyvät täysimääräisesti.

Viestintävirasto perii teleyrityksiltä viestintämarkkinamaksua viestintämarkkinalaissa säädetyin perustein, teleyrityksiltä tietoturvamaksua sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) säädetyin perustein, postiyrityksiltä postitoiminnan valvontamaksua postipalvelulaissa (313/2001) säädetyin perustein sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksua televisio- ja radiotoimintalaissa (744/1998) säädetyin perustein. Viestintämarkkinamaksu 2 450 000 euroa, tietoturvamaksu 420 000 euroa, postitoiminnan valvontamaksu 1 255 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 602 000 euroa tuloutetaan verotuloihin momentille 11.19.04. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon Viestintäviraston toimintamenomomentin määrärahan mitoituksessa.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee yhden henkilötyövuoden tuottavuustoimien vuoksi. Tämä on otettu huomioon maksujen alennuksena.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	28 846	32 812	34 004
Bruttotulot	26 008	26 722	27 159
Nettomenot	2 838	6 090	6 845
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 426		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 381		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Tuotot			
Radiotaajuudet	9 635	9 389	9 505
Verkot ja turvallisuus	5 673	5 670	6 655
Tv-maksut	10 097	11 603	10 933
Viestintämarkkinat ja -palvelut	517	-	-
Tuotot yhteensä	25 922	26 662	27 093
Kustannukset			
Radiotaajuudet	10 634	10 815	11 355
Verkot ja turvallisuus	5 113	5 781	6 572
Tv-maksut	10 097	11 603	10 933
Viestintämarkkinat ja -palvelut	517	-	-
Kustannukset yhteensä	26 361	28 199	28 860
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Radiotaajuudet	-999	-1 426	-1 850
Verkot ja turvallisuus	560	-111	83
Tv-maksut	-	-	-
Viestintämarkkinat ja -palvelut	-	-	-
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	-439	-1 537	-1 767
Kustannusvastaavuus %			
Radiotaajuudet	91	87	84
Verkot ja turvallisuus	111	98	101
Tv-maksut	100	100	100
Viestintämarkkinat ja -palvelut	100	-	-
Kustannusvastaavuus % yhteensä	98	95	94

Veronluonteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Tuotot			
Verkot ja turvallisuus	801	709	520
Viestintämarkkinat ja -palvelut	3 178	4 085	4 207
Tuotot yhteensä	3 979	4 794	4 727
Kustannukset			
Verkot ja turvallisuus	907	825	589
Viestintämarkkinat ja -palvelut	3 326	4 217	4 535
Kustannukset yhteensä	4 233	5 042	5 124
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Verkot ja turvallisuus	-106	-116	-69
Viestintämarkkinat ja -palvelut	-148	-132	-328
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	-254	-248	-397

Kustannusvastaavuus %			
Verkot ja turvallisuus	88	86	88
Viestintämarkkinat ja -palvelut	96	97	93
Kustannusvastaavuus % yhteensä	94	95	92

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Väistötilan vuokra	755
Tuottavuustoimenpiteet	-15
Maksujen alennus	15
Yhteensä	755

2009 talousarvio	6 845 000
2008 talousarvio	6 090 000
2007 tilinpäätös	5 219 000

42. (31.72.42) Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahan tarkoituksena on edistää kotimaisen lehdistön ja tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin valtakunnallisilla vähemmistökielillä julkaistavien sanomalehtien ja niitä vastaavien sähköisten julkaisujen tukemiseen sekä ruotsinkielisten uutispalvelujen tuottamisen tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 18 000 000 euron siirto momentille 23.20.50.

2009 talousarvio	500 000
2008 I lisätalousarvio	-18 000 000
2008 talousarvio	18 500 000
2007 tilinpäätös	14 264 000

44. (31.72.44) Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Yleisradio Oy:n julkiseen palveluun kuuluvien Suomesta ulkomaille suuntautuvien radiopalvelujen (YLE Radio Finland) ja televisiopalvelujen (YLE TV Finland) kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu turvaamaan Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävään kuuluvan Suomesta ulkomaille suunnattujen televisio- ja radiopalvelujen järjestäminen. Toiminnan vuotuiset kustannukset arvonlisäveroineen ovat arviolta 2 417 000 euroa.

2009 talousarvio	2 000 000
2008 talousarvio	2 000 000
2007 tilinpäätös	667 000

(41.) Rautatievirasto

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi momentiksi 31.20.02.

(50.) Ilmailulaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 31.60.

50. (31.80 ja 81) Tutkimus

Merentutkimuslaitoksen sopimuspalkkainen ylijohtajan virka lakkautetaan 1.1.2009 lukien.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön tutkimustoiminta tukee ministeriön liikenne- ja viestintäpolitiikan sekä hallitusohjelman tavoitteiden toteutumista. Tavoitteena on, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä on laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet. Liikenne- ja viestintäalan yrityksille pyritään takaamaan kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Merentutkimuslaitoksen toimintojen järjestämisestä sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Merentutkimuslaitoksen tehtävät esitetään siirrettäväksi vuoden 2009 alusta Ilmatieteen laitokselle ja Suomen ympäristökeskukselle ja toimintaa vastaavat määrärahat momentilta 31.50.(02) momenteille 31.50.01, 35.01.01, 35.01.04 ja 35.10.66.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa seuraavat alustavat pääluokkaperusteluissa olevia valtioneuvoston asettamia vaikuttavuustavoitteita täydentävät vaikuttavuustavoitteet hallinnonalan tutkimustoiminnalle:

— Kehitetään liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja asiantuntemusta sekä tuotetaan tietoa lainsäädännön ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

— Parannetaan suomalaisen yhteiskunnan valmiuksia sopeutua ilmastonmuutokseen.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten toiminnan tuottavuuden mittaamista kehitetään. Työn tuottavuus ja kokonaistuottavuus paranevat.

01. (31.80.01) Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 646 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Etelämannertoiminnasta aiheutuviin menoihin.

Ilmatieteen laitos oikeutetaan merkitsemään osakkeita perustettavista energia- ja ympäristötoimialan yhtiöistä.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa luotettavaa havainto- ja tutkimustietoa ilmakehästä ja merialueista yhdistäen osaamistaan palveluiksi, joita tuotetaan tehokkaasti ihmisten ja ympäristön hyväksi. Laitos havainnoi ilmakehän fysikaalista tilaa, kemiallista koostumusta ja sähkömagneettisia ilmiöitä sekä tuottaa tietoa ja palveluja ilmakehän entisestä, nykyisestä ja tulevasta tilasta. Laitos tuottaa myös tietoa merenkulun ja sen turvallisuuden tarpeita varten. Laitos tekee tutkimusta erityisesti painopistealueillaan, joita ovat sää ja turvallisuus, ilmastonmuutos ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset, ilmakehän vaikutus ympäristöön ja ihmisiin, kaukokartoitus ja avaruus sekä merien dynamiikka ja meri-ilmakehä -vuorovaikutus. Laitos osallistuu aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Laitos tähtää toiminnassaan kestävän kehityksen edistämiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmatieteen laitokselle vuodelle 2009 seuraavat toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokka- ja lukuperusteluissa liikenteen toimialalle, poikkihallinnolliselle toiminnalle sekä tutkimukselle asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Tulostavoite[1)]	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Lämpötilaennusteiden osuvuus 1 vrk, %	87,0	87	87
Lämpötilaennusteiden osuvuus 2 vrk, %	82,0	80	80
Sateen todennäköisyysennusteiden osuvuus 1 vrk, %	88,5	85	85
Sateen todennäköisyysennusteiden osuvuus 2 vrk, %	82,8	81	81
Kovan tuulen varoitusten osuvuus 1 vrk, %	85,9	84	84
Kovan tuulen varoitusten osuvuus 2 vrk, %	81,9	80	80
Aallokkomallien osuvuustarkkuus, %	94	87	87
Aallokko- ja vedenkorkeuspalvelun toimintavarmuus, %	100	96	96
Jääpalvelun tuottamien jää- ja pintaveden lämpötilakarttojen määrä keskimääräisenä jäätalvena, kpl	-	168	168
Jääpalvelutuotteiden päivittäisten verkkolatausten määrä keskimäärin, kpl	-	1 100	1 100
Jääpalvelun jäänmurtajille välittämistä tutkakuvista valmiina kolmen tunnin kuluessa satelliitin ylityksestä, %	-	80	80
Sääennusteiden toimitusvarmuus, %	99,9	99,5	99,5
Varoitusten toimitusvarmuus, %	99,9	99,5	99,5
Kansalaisten asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	3,9	3,8	3,8
Viranomaisten asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	3,8	3,8	3,8
Liiketoiminnan asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	4,1	3,9	3,9
Liikennesektorin asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	3,9	3,8	3,8
Viranomaisten tyytyväisyys vaarallisten aineiden leviämisen ennustamiseen (1—5)	3,9	4,0	4,0
Julkaisuaktiivisuusindeksipisteet	12 680	9 000	9 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit	234	165	165
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Liiketaloudellisesti hinnoitellun maksullisen toiminnan tulot (1 000 euroa)	4 913	4 600	4 800
Julkisoikeudellisten suoritteiden tulot (1 000 euroa)	6 287	6 250	6 250
Liiketoiminnan ylijäämä, %	6,6	1,6	1,6
Yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot (1 000 euroa)	4 930	3 800	4 090
Ulkopuolisen rahoituksen osuus yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan kustannuksista, %	49	50	50
Työn tuottavuuden kasvu, %	9,95	1	1
Kokonaistuottavuuden kasvu keskimäärin vuodessa TTS-kaudella, %	8,64	2	2
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilöstön työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,52	3,5	3,5

[1)] Ilmatieteen laitoksen vuoden 2009 määrärahalaskelmissa on otettu huomioon Merentutkimuslaitokselta siirtyvien toimintojen vaikutukset.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelun tulot, EU:lta ja muilta yhteistyöosapuolilta saatavat yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ja muut tulot. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä Merentutkimuslaitoksesta siirtyvät toiminnot ja henkilöt. Toimintamenoihin budjetoitujen menojen ja tulojen lisäksi laitos arvioi saavansa muuta talousarviorahoitusta Suomen Akatemialta, TEKESiltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä yms. lähteistä yhteensä 1 200 000 euroa. Etelämanner-toimintaan on varattu 849 000

euroa. Suomen Etelämanner-toiminta perustuu kansainväliseen sopimukseen.

Energia- ja ympäristötoimialalle on tarkoitus perustaa strategisen huippuosaamisen keskittymän tueksi yhtiöitä, joiden tehtävänä on organisoida, koordinoida ja hallinnoida energia- ja ympäristöalalla toimivien strategista tutkimusyhteistyötä ja liiketoimintaa palvelevaa tutkimusyhteistyötä ja näiden vaatimaa rahoitusta sekä huolehtia tutkimustoiminnan tulosten hyväksikäyttöä koskevien periaatteiden noudattamisesta. Ilmatieteen laitoksen on tarkoitus merkitä yhtiöistä osakkeita 40 000 eurolla.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee kahdeksan henkilötyövuotta tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	45 754	45 702	55 786
Bruttotulot	16 156	14 280	15 140
Nettomenot	29 597	31 422	40 646
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 403		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 259		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	6 287	6 250	6 250
Kaupalliset suoritteet	4 913	4 600	4 800
Tuotot yhteensä	11 200	10 850	11 050
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	6 155	6 250	6 250
Kaupalliset suoritteet	4 590	4 550	4 725
Kustannukset yhteensä	10 745	10 800	10 975
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	132	-	-
Kaupalliset suoritteet	323	50	75
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	455	50	75
Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	102	100	100
Kaupalliset suoritteet	107	102	102
Kustannusvastaavuus % yhteensä	104	101	101

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset (missä kerta-luonteista vähennystä 2 000 euroa)	1 217
Aiemmin momentille 31.50.(02) budjetoitu	4 142
Säätutka	1 300
EUMETSAT-jäsenmaksu	998
Väistötilan vuokra	637
Siirto momentilta 28.40.21 (suurteho-laskentajärjestelmä)	1 070
Tuottavuustoimet	-150
Muut muutokset	10
Yhteensä	9 224

2009 talousarvio	40 646 000
2008 II lisätalousarvio	303 000
2008 talousarvio	31 422 000
2007 tilinpäätös	30 453 000

(02.) (31.81.01) Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momenteille 31.50.01, 35.01.01, 35.01.04 ja 35.10.66.

2008 II lisätalousarvio	69 000
2008 talousarvio	8 795 000
2007 tilinpäätös	8 885 000

(51.) Ilmailuhallinto

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi momentiksi 31.20.03.

(52.) Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 41 siirrettäväksi luvun 31.10 vastaavaksi momentiksi.

(60.) Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 34 siirrettäväksi luvun 31.10 vastaavaksi momentiksi ja momentit 42, 63, 64 ja 65 luvun 31.30 vastaaviksi momenteiksi.

60. (31.33, 34 ja 50) Liiketoiminta

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimii kolme liikelaitosta: Varustamoliikelaitos, Luotsausliikelaitos sekä Ilmailulaitos.

Liikennealan liikelaitokset ovat liiketoimintaorganisaatioita, jotka tuottavat omistajalleen taloudellista ja julkista arvoa. Julkinen arvo on kustannustehokkaasti tuotettua yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

87. Varustamoliikelaitos

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Varustamoliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Varustamoliikelaitos tarjoutuu öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Liikelaitos varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. Investointien enimmäismäärä ja seuraavien varainhoitovuosien investointivaltuudet

Varustamoliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2009 enintään 125 milj. euroa. Lisäksi liikelaitos saa tehdä vuonna 2009 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 110 milj. euroa.

3. Lainanoton enimmäismäärä

Varustamoliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 100 milj. euroa.

Selvitysosa: Varustamoliikelaitoksen palvelutavoitteena on tarjoutua öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Palvelutavoitteen toteuttamiseksi liikelaitos varaa ja ylläpitää aluksia ja muita tarvittavia resursseja asiakkaiden kanssa tehtyjen kaupallisten sopimusten perusteella.

Merenkulun toimintojen kehittämiseksi ja talvimerenkulun palvelutason turvaamiseksi toteutetaan liikelaitoksessa tervehdyttämisohjelma.

Eduskunnalle hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Varustamoliikelaitoksen tulostavoitteeksi 3,0 milj. euroa. Voitontuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 1,0 milj. euroa. Kannattavuustavoitteeksi on asetettu 7 prosentin tuotto sijoitetulle pääomalle.

Alustavan investointisuunnitelman mukaan liikelaitos on aloittanut uuden monitoimimurtajan rakentamisen vuoden 2008 aikana. Monitoimimurtajan on tarkoitus valmistua vuonna 2009. Alusten ylläpitoinvestointeihin käytetään noin 10 milj. euroa. Investointivaltuudeksi esitetään enintään 125 milj. euroa. Valtuudeksi tehdä investointeihin liittyviä sitoumuksia seuraaville vuosille esitetään 110 milj. euroa.

Liikelaitoksen pitkäaikaisen lainanoton enimmäismääräksi on alustavasti suunniteltu 100 milj. euroa. Pitkäaikainen laina käytetään uuden aluksen investoinnin rahoittamiseen.

Alustavan liiketoimintasuunnitelman perusteella, joka perustuu toiminta- ja taloussuunnitelmaan liikevaihdoksi vuodelle 2009 arvioidaan 79,8 milj. euroa. Suunnitelman mukaisesta liikevaihdosta 23,7 milj. euroa tulisi jäänmurtopalveluiden myynnistä, 44,6 milj. euroa offshore-palveluiden myynnistä, 7,1 milj. euroa yhteysaluspalveluiden myynnistä ja 4,4 milj. euroa väyläaluspalveluiden myynnistä. Liikevaihdosta noin 40 prosenttia tulisi Merenkulkulaitoksen kanssa tehdyistä sopimuksista.

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Liikevaihto, milj. €	72,3	75,1	79,8
— muutos, %	17,6	3,9	6,3
Liikevoitto, milj. €	5,9	5,6	10,0
Liikevoitto, %	8,2	7,5	12,5
Tilikauden tulos, milj. €	4,0	2,9	3,0
— liikevaihdosta, %	5,5	3,9	3,8
— peruspääomasta, %	21,5	15,5	16,0

Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	2,0	1,5	1,5
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,2	3,7	6,0
Oman pääoman tuotto, %	4,2	3,8	7,7
Investoinnit liikevaihdosta, %	7,1	4,0	54,8
Omavaraisuusaste, %	54,0	56,5	55,2
Taseen loppusumma, milj. €	178,3	171,0	176,8
Henkilöstö keskimäärin (htv)	478	460	410

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
13.01.04 Korot	2,9	2,8	2,6
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	0,5	2,0	1,5
15.01.02 Lainat	4,3	4,3	4,3
Yhteensä	7,7	9,1	8,4

2009 talousarvio — milj. euroa. Lisäksi Luotsausliikelaitos saa tehdä vuonna 2009 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 10,0 milj. euroa.

88. Luotsausliikelaitos

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Luotsausliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Luotsausliikelaitoksen tehtävänä on huolehtia luotsauslain mukaisten luotsauspalvelujen tarjonnasta sekä muista luotsauslaissa säädetyistä luotsaukseen liittyvistä tehtävistä ja velvollisuuksista koko maassa luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Liikelaitos varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. Hinnoitteluun liittyvä velvoite

Luotsauslain (940/2003) mukaisten luotsauspalvelujen hinnat määrätään Luotsausliikelaitoksesta annetun lain (938/2003) 4 §:n mukaisesti valtioneuvoston asetuksella. Luotsausliikelaitokselle myönnetään Saimaan luotsaukseen määrärahaa 31.30.51 momentilta.

3. Investointien enimmäismäärä ja seuraavien vuosien investointivaltuudet

Luotsausliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2009 enintään 8,0

4. Lainanoton enimmäismäärä

Luotsausliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 5,0 milj. euroa.

Selvitysosa: Toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Luotsausliikelaitoksen tulostavoitteeksi 3,0 milj. euroa vuonna 2009. Tulostavoitteessa on otettu huomioon, että luotsaustulot ovat arvonlisäverottomia. Luotsausliikelaitoksen asettama liikevaihtotavoite on 41,0 milj. euroa. Voitontuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 1,0 milj. euroa.

Hinnoittelun suhteen Luotsausliikelaitokselle on asetettu Saimaan osalta valtion liikelaitoksista annetun lain 7 §:n mukainen liiketaloudellisesti kannattamaton velvoite. Liikelaitoksen hinnoista määrätään valtioneuvoston asetuksella. Koska Saimaalla on edelleenkin tarkoitus säilyttää alhaisempi maksutaso, valtion talousarvioon esitetään määrärahaa hintatukeen. Saimaan luotsausmaksutuloiksi arvioidaan 1,7 milj. euroa, kokonaiskustannuksiksi

5,9 milj. euroa, jolloin alijäämä on 4,2 milj. euroa. Hintatuen määrärahaksi esitetään 4,2 milj. euroa momentille 31.30.51. Saimaan luotsauspalvelut ja niiden hinnoittelu järjestetään siten, että hintatuen tarve ei ylitä 4,2 milj. euroa.

Tuloina valtion talousarvioon otetaan valtion lainan korkona 0,1 milj. euroa ja edellisen vuoden voitosta tuloutuksena 1,5 milj. euroa.

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää 6,4 milj. euroa. Pääosa investoinneista on kiinteistö- ja alushankintoja.

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Liikevaihto, milj. €	40,8	41,0	41,0
— muutos, %	3,0	0,5	0,0
Liikevoitto, milj. €	4,2	2,9	2,9
Liikevoitto, %	10,3	7,1	7,1
Tilikauden tulos, milj. €	4,3	3,1	3,0
— liikevaihdosta, %	10,5	7,6	7,3
— peruspääomasta, %	215,7	154,6	150,0
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	2,2	1,5	1,5
Sijoitetun pääoman tuotto, %	20,3	12,8	11,7
Oman pääoman tuotto, %	21,2	13,5	12,0
Investoinnit liikevaihdosta, %	8,2	9,9	16,2
Omavaraisuusaste, %	76,2	81,2	80,9
Taseen loppusumma, milj. €	28,3	30,3	34,1
Henkilöstö keskimäärin (htv)	395	392	392

Liikelaitosta koskevat tulo- ja menomomentit (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
13.01.04 Korot	0,1	-	0,1
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	1,8	2,2	1,5
15.01.02 Lainat	0,9	0,5	-
Yhteensä	2,8	2,7	1,6
Yleislain 2 §:n erityistehtävien määräraharahoitus			
31.30.51 Luotsauksen hintatuki	4,0	4,2	4,2

2009 talousarvio —

89. Ilmailulaitos

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ilmailulaitoksen liiketoiminnan perustehtävänä on luoda turvallisilla, laadukkailla ja kustannustehokkailla lentoliikenteen palveluilla ja infrastruktuurilla keskeinen edellytys suomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan ja alueiden kilpailukyvylle, liikkumiselle ja kansainvälisyydelle.

Ilmailulaitoksen strategiana on vastata voimakkaaseen Suomen kautta kulkevan kansainvälisen lentomatkustuksen kasvuun, elinkeinoelämän globalisoitumiseen sekä kasvavaan ihmisten ja tavaroiden liikkumiseen. Kustannustehokkuuden vaatimukset tulevat entisestään lisääntymään myös Ilmailulaitok-

sen palveluiden osalta. Lentoasemapalveluiden tarkoituksenmukainen saatavuus maan eri osissa ja lentoasemaverkoston ylläpito myös vähäisen lentoliikenteen olosuhteissa on keskeinen haaste Ilmailulaitoksen toiminnalle.

Ilmailulaitoksen toiminnan tavoitteena on

— pitää Ilmailulaitoksen turvallisuus- ja laadunhallintajärjestelmä eurooppalaisen regulaation mukaisena,

— pitää Ilmailulaitoksen lennonvarmistuksesta johtuvat viiveet alle eurooppalaisen keskitason,

— pitää Helsinki—Vantaan lentoasema Euroopan täsmällisimpien lentoasemien joukossa,

— ylläpitää Helsinki—Vantaan lentoaseman palvelutaso viiden parhaan lentoaseman joukossa Euroopassa,

— pitää lentoliikenteen palveluhinnat tasolla, joka ei huononna suhteellista kilpailukykyämme lentoasemien joukossa,

— ylläpitää Ilmailulaitoksen lentoasemien palvelutaso hyvänä (5,7 asteikolla 1—7) ja

— tehdä turvatarkastukset niin, että lentoasemien toiminnan sujuvuudelle asetetut vaatimukset täyttyvät siten, että keskimääräinen turvatarkastuksen läpimenoaika on enintään 5 minuuttia ja ruuhka-aikoina läpimenoaika on enintään 15 minuuttia.

2. Investointien enimmäismäärä ja seuraavien varainhoitovuosien investointivaltuudet

Ilmailulaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2009 enintään 120 milj. euroa. Lisäksi Ilmailulaitos saa tehdä vuonna 2009 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 320 milj. euroa.

3. Lainanoton enimmäismäärä

Ilmailulaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Valtuus antaa takaus tytäryhtiön lainasta

Valtioneuvosto saa oikeuttaa Ilmailulaitoksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja tuottavien tytäryhtiöidensä ja kiinteistöyhtiöidensä ottamien yhteensä enintään 30 milj. euroa lainojen vakuudeksi.

Selvitysosa: Ilmailulaitoksen liiketoiminnan vuoden 2009 liikevaihdoksi arvioidaan 331,3 milj. euroa.

Ottaen huomioon toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti vuoden 2009 Ilmailulaitoksen tulostavoitteeksi 31,8 milj. euroa. Voitontuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 5 milj. euroa.

Tulostavoite perustuu arvioon lentoliikenteen kehittymisestä siten, että kotimaan liikenteen matkustajamäärät pysyvät vuoden 2008 tasolla ja kansainvälisen liikenteen matkustajamäärät kasvavat 6,9 %. Kuluissa ja tulostavoitteessa on otettu huomioon Ilmailulaitoksen toiminnan vakuuttaminen valtion liikelaitoksista annetun lain edellyttämällä tavalla.

Valtion lentoasemaverkostosta vastaa Ilmailulaitos, joka ylläpitää 25 lentoasemaa. Ilmailulaitos pitää yllä ja kehittää tätä verkostoa yhtenä kokonaisuutena ja noudattaa hinnoittelussaan yhtenäishinnoittelua. Säännöllistä reittiliikennettä ainakin osan vuotta on 21 lentoasemalle, josta vain osa on liiketaloudellisesti kannattavia. Verkosto-periaatteen kautta muulla liiketoiminnalla rahoitetaan kannattamattomien lentoasemien toiminta. Liiketulokseltaan tappiollisten reittiliikenteen lentoasemien yhteinen alijäämä oli vuonna 2007 15,0 milj. euroa.

Malmin lentoasema palvelee yleisilmailua ja on liiketaloudellisesti alijäämäinen.

Investointeihin on arvioidun tuloksen toteutuessa tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaan noin 112 milj. euroa, jotka rahoitetaan osaksi tulorahoituksella ja osaksi lainanotolla. Merkittävimmät investointikohteet liittyvät Helsinki—Vantaan lentoaseman kehittämiseen.

Ilmailulaitos osallistuu Kehäradan lentoterminaalin rakentamiskustannuksiin yhteensä 30 milj. eurolla. Tämä merkitsee 10 milj. euroa vuosina 2010—2012.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 2009 (milj. euroa)

Kaluston hankinta ja muu käyttöomaisuus	17,5
Lentokenttien talonrakennukset	70,5
Lentokenttien liikennealueiden hankkeet	24,0
Yhteensä	112,0

Ilmailulaitoksen pitkäaikainen laina on vuoden 2009 lopussa 209 milj. euroa ja lyhytaikainen laina 60 milj. euroa.

Suunnitelmassa on varauksena takausvaltuus, vaikkakaan Ilmailulaitos ei ole viime vuosina käyttänyt takausvaltuutta tytäryhtiöiden lainoihin eikä liikelaitos siis ole ottanut niistä vastuuta.

Rajavartiolaitos ostaa Ilmailulaitoksesta annetun lain 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja aluevalvonnan ja meripelastustoiminnan palveluja ja käyttää tarkoitukseen momentin 26.20.01 määrärahaa. Puolustusvoimat ostaa Ilmailulaitoksesta annetun lain 4 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja valmiuslainsäädännön edellyttämien erityisten valmiustehtävien palveluja ja käyttää tarkoitukseen momentin 27.10.01 määrärahaa. Pelastushallinto ostaa Ilmailulaitoksesta annetun lain 4 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen pelastustoimeen liittyvien erityisten tehtävien palveluja sekä poliisiviranomaisen johtaman etsintä- ja muun vastaavan virka-aputehtävään liittyvän palvelun ja käyttää tarkoitukseen momentin 26.30.20 määrärahaa. Suomen Ilmailuopisto ostaa Ilmailulaitoksesta annetun lain 4 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja Porin lentoaseman palveluja.

Tunnuslukutaulukko

	2007 toteutuma		2008 ennakoitu		2009 arvio	
	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni
Liikevaihto, milj. €	290,2	310,0	310,1	325,0	331,3	346,0
— muutos %	8,7	8,4	6,9	4,8	6,8	6,5
Liikevoitto, milj. €	33,0	34,0	35,9	34,0	40,9	39,0
Liikevoitto, %	11,4	11,0	11,6	10,5	12,4	11,3
Tilikauden tulos, milj. €	31,4	29,0	30,5	28,0	31,8	31,0
— liikevaihdosta %	10,8	9,4	9,8	8,6	9,6	9,0
— peruspääomasta %	15,0	15,3	14,9	15,2	17,3	16,8
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	15,7	15,7	15,3	15,3	15,9	15,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,3	4,3	4,2	4,2	4,2	4,2
Oman pääoman tuotto, %	4,7	4,8	4,5	4,6	4,5	4,6
Investoinnit % liikevaihdosta	34,5	38,2	33,1	34,2	33,1	34,2
Omavaraisuusaste, %	74,3	65,0	71,3	62,0	71,3	62,0
Taseen loppusumma	791	919	863	981	916	1 034
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	1 703	2 239	1 704	2 240	1 726	2 252

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,2	0,3	0,4
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	11,4	15,7	15,3
Yhteensä	11,6	16,0	15,7

2009 talousarvio —

(70.) Viestintävirasto

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi luvun 31.40 vastaavaksi momentiksi.

(72.) Viestinnän korvaukset ja avustukset

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 42 ja 44 siirrettäväksi luvun 31.40 vastaaviksi momenteiksi.

(80.) Ilmatieteen laitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi luvun 31.50 vastaavaksi momentiksi.

(81.) Merentutkimuslaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 01 siirrettäväksi momentiksi 31.50.(02).

(99.) Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 29, 40 ja (62) siirrettäväksi luvun 31.01 vastaaviksi momenteiksi ja momentti 78 yhdistettäväksi momenttiin 31.10.78.

Pääluokka 32
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön perustehtävänä on huolehtia Suomen innovaatiotoiminnan ja yrittäjyyden toimintaympäristöstä, työ-, hyödyke- ja energiamarkkinoiden toimivuudesta, työntekijöiden työllistymisedellytyksistä sekä alueiden tasapainoisesta kehittymisestä globaalissa taloudessa.

Ministeriön visiossa Suomi on kestävän taloudellisen kehityksen, vakaan tuottavuuden kasvun ja korkean työllisyyden maa. Kansainvälisissä kilpailukyky- ja hyvinvointivertailuissa Suomi on maailman huippua. Menestys perustuu huippuosaamiseen, innovaatioihin, yrittäjyyteen, luovuuteen, toimiviin työ- ja hyödykemarkkinoihin, määrätietoiseen energia- ja ilmastopolitiikkaan, alueiden elinvoimaisuuteen ja kansainvälisyyteen. Tavoitteena on, että Suomessa on maailman parhaisiin lukeutuva innovaatioympäristö.

Toimintaympäristö

Maailmantalouden viime vuosien nopean kasvun odotetaan yleisesti jonkin verran laantuvan, mutta maailmanlaajuista taantumaa ei odoteta. Kansainvälisessä taloudessa huolestuttavimpana nähdään Yhdysvaltojen tilanne. Kehittyvät taloudet ovat kansainvälisesti katsoen merkittävin valopilkku. Ne ovat viime vuosina vastanneet suuresta osasta maailmantalouden kasvua, ja niiden näkymät ovat edelleen hyvät. EU-maiden kasvun odotetaan hidastuvan jonkin verran. Yhdysvaltojen ongelmat heijastuvat Eurooppaan monin tavoin.

Kansainvälinen talouskehitys, globalisaatio ja toimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi vaikuttavat Suomen elinkeinoelämään ja yritysten toimintaympäristöön. Suomen talouskasvun ennustetaan lähiaikoina hidastuvan. Vuodelle 2009 jyrkkää hidastumista ei ennusteta, mutta kansainvälisestä kehityksestä riippuen heikon talouskehityksen riski on olemassa. Tämän voivat aiheuttaa joko yhdessä tai erikseen Yhdysvaltojen taloustaantuman syveneminen ja kotimaisten kustannuspaineiden odotettua epäedullisempi kehitys.

Globalisaation tarjoamia mahdollisuuksia on kyettävä hyödyntämään. Suomen menestyminen edellyttää korkeaa osaamista, erikoistumista, tuottavuuden lisäämistä sekä liiketoimintasuhteiden ja viennin edistämistä kehittyvien talouksien, kuten Venäjän, Kiinan ja Intian markkinoilla. Menestymiseen tarvitaan kasvuyrityksiä sekä tehokasta ja kilpailukykyistä innovaatioympäristöä. Merkittävin toimenpide globaaliin kilpailuun vastaamisessa ovat johtavien teollisuusyritysten ja julkisten tutkimusorganisaatioiden yhteistyönä rakennettavat strategisen huippuosaamisen keskittymät. Suomi on ollut maailman kärkitilalla panostuksessaan uuden tiedon luomiseen ja teknologisten sovellusten kehittämiseen ja saavuttanut tältä osin Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian tavoitteen.

Globaalitalous kasvattaa yritysten kokoa ja keskittää aluerakennetta. Vaikutukset toimialoilla ja eri alueilla ovat kuitenkin erilaiset ja muun muassa alueiden kyky vastata muutoksiin on erilainen. Alueiden kesken tarvitaan yhä enemmän alueiden välisten synergioiden ja toisiaan tukevien

osaamisten tehokasta hyödyntämistä. Globalisaation aiheuttamissa rakennemuutoksissa myös yritysten yhteiskunnallisen vastuun näkökulma on otettava huomioon.

Energiapolitiikan osalta merkittäviä toimintaympäristöön vaikuttavia tekijöitä ovat Kioton kauden päästötavoitteiden ja päästökaupan toimeenpano sekä valmistautuminen Kioton kauden jälkeiseen aikaan (alkaen vuonna 2013). Komissiossa on valmisteilla lainsäädäntöehdotuksia Eurooppa-neuvostossa maaliskuussa 2007 hyväksyttyjen EU:n tiukkojen ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tarkoitus on, että tämä komission ilmasto- ja energiapaketti ehditään käsitellä ennen kesällä 2009 pidettäviä EU:n parlamenttivaaleja. EU:n vuotta 2020 koskevat velvoitteet vaikuttavat voimallisesti talouden toimintaan ja rajoittavat elinkeinoelämän sekä kansalaisten toimintavapauksia aiempaa enemmän. Tavoitteena on, että Suomessa velvoitteet toimeenpannaan siten, että löydetään toimiva tasapaino velvoitteiden ja elinkeinopolitiikan välille.

Lissabonin strategiassa Suomen työllisyyspolitiikan päätavoitteet ovat työllisyysasteen nostaminen ja työmarkkinoiden toiminnan parantaminen. Lissabonin strategian yleisen työllisyysastetavoitteen (70 %) Suomi saavuttanee vuonna 2009. Naisten (60 %) ja ikääntyvien (50 %) työllisyysastetavoitteet Suomi on jo saavuttanut. Työllisyyden kasvun arvellaan olevan tällä hetkellä suhdannehuipussaan. Odotettavissa oleva talouden kasvun hidastuminen heijastuu aikaa myöten myös työllisyyskehitykseen. Vuonna 2009 työvoiman kysynnän ennustetaan edelleen kasvavan, mutta aiempaa hitaammin. Työmarkkinat ovat jatkuvassa muutoksessa ja ihmisille tulee eteen työpaikan muutoksia, vaihdoksia ja uudelleenkoulutusta. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan yhteensopivuus on useilla alueilla ja aloilla ongelmallista, mitä parannetaan koulutuksen sekä työvoima- ja yrityspalvelujen avulla. Työvoiman saatavuusongelmia ilmenee aloittain ja alueittain. Kysynnän kasvua ennustetaan erityisesti liike-elämää palvelevassa toiminnassa, rakentamisessa ja kaupan alalla. Työttömyyden odotetaan alenevan edelleen vuonna 2009. Työllisyyden alueelliset erot ovat suuret.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa hallituksen työ- ja elinkeinopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on alustavasti asettanut toimialalleen seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2009:

— Kansalaisten hyvinvointi lisääntyy tasapainoisesti maan eri osissa.
— Uutta yritystoimintaa syntyy sekä yritykset kasvavat ja kansainvälistyvät.
— Yritysten toimintaympäristö ja kilpailukyky parantuvat.
— Alueiden kilpailukyky ja elinvoimaisuus vahvistuvat.
— Työllisyys, työvoiman saatavuus ja työelämän laatu parantuvat.
— Kasvihuonekaasupäästöt vähenevät, energiatehokkuus paranee ja uusiutuvan energian käyttö lisääntyy.
— Kuluttajien asema, tuoteturvallisuus ja ostovoima vahvistuvat.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Työnvälityksen työttömistä työnhakijoista naisten osuus on 2000-luvulla ollut keskimäärin noin puolet (vuonna 2007 naisia 49 % ja miehiä 51 %).

Koko 2000-luvun ajan työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen aloittaneista henkilöistä keskimäärin 51—52 % on ollut naisia. Vuonna 2007 naisten osuus kuitenkin nousi jo 59 %:iin. Naisten osuus työvoimakoulutuksen aloittaneista oli siten vuonna 2007 selvästi suurempi kuin heidän osuutensa työttömistä työnhakijoista (49 %). Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien helpottamiseksi naisia pyritään ohjaamaan miesvaltaisille työvoimapulasta kärsiville aloille, kuten rakennus-, metalli- ja kuljetusaloille.

Naisten osuus palkkatuetussa työssä ja työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa on suurempi kuin heidän osuutensa työttömistä työnhakijoista. Vuonna 2007 palkkatuella työssä olleista noin 56 % oli naisia. Keskimääräistä suurempi naisten osuus oli kuntasektorilla (noin 65 %). Työmarkkinatuen työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa naisten osuus oli noin 60 %. Palkkatuettuja työpaikkoja ja harjoittelu-/työelämävalmennuspaikkoja hankittaessa pyritään kiinnittämään nykyistä enemmän huomiota tasa-arvonäkökohtiin. Osa-aikalisän saajista naisten osuus oli lähes 90 % johtuen siitä, että osa-aikalisää käytetään eniten kuntasektorilla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä. Starttirahan saajista naisia oli 46 % ja miehiä 54 % vuonna 2007.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla naisyrittäjyyden edistäminen on keskeisessä asemassa. Finnvera Oyj:n myöntämiin erityislainoihin kuuluu naisyrittäjälainat, joita myönnetään yrityksille, joissa naiset ovat enemmistöosakkaina ja joita yksi naispuolisista osakkaista johtaa päätoimisesti. Naisyrittäjyyslainoja arvioidaan myönnettävän vuonna 2009 noin 20 milj. euroa. Naisyrittäjien sijaispalvelujärjestelmä on tarkoitus vakiinnuttaa ja laajentaa asteittain.

Alueiden kehittämisen määrärahat

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa keskeiset alueiden kehittämislain (602/2002) 10 a §:n mukaiset kansalliset alueiden kehittämiseen vaikuttavat määrärahat sisältyvät lukuun 32.50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka (Maakunnan kehittämisraha ja Kainuun kehittämisraha). Määrärahaa näillä momenteilla on yhteensä 79 306 000 euroa. Suurin osa maakunnan kehittämisrahasta jaetaan valtioneuvoston päätöksillä maakunnan liitoille käytettäväksi valtakunnallisia alueiden kehittämisen tavoitteita toteuttaviin erityisohjelmiin. Lisäksi osa määrärahasta jaetaan maakunnan liitoille käytettäväksi muihin kuin em. erityisohjelmiin. Maakunnan liitot voivat itse päättää tämän määrärahan kohdistamisesta tärkeinä pitämiinsä alueiden kehittämisen toimenpiteisiin. Kainuun kehittämisraha kohdistuu kokonaisuudessaan Kainuun maakuntaan ja sen käyttötarkoituksista sekä tulostavoitteista päättää Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaisesti Kainuun maakuntavaltuusto.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 227 henkilötyövuotta. Tuottavuustoimenpiteitä koskevat määräraha- ja henkilötyövuosivaikutukset on ns. tukipalveluja lukuun ottamatta kohdistettu talousarvioesityksessä asianomaisille momenteille. Hallinnonalan ns. tukipalvelut (talous-, henkilöstö-, tieto- ym. palvelut) siirretään valtion palvelukeskukseen tai hankitaan markkinoilta vuoden 2009 loppuun mennessä, minkä yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 73 henkilötyövuotta. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee vuoden 2009 alkuun mennessä ehdotuksen, miten tukipalvelut on tarkoitus järjestää.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (1 000 euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
32.20.20	*Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	185 580	198 557
32.20.40	*Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	213 103	231 018
32.20.43	*Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	19 028	17 528
32.20.83	*Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	84 503	88 728
30.	**Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka**		
	— lainojen hyväksymisvaltuus	8 409	-
	— myöntämisvaltuus	34	-
32.30.42	*Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset* (arviomääräraha)		
	— korkotukivaltuus	242 644	242 644
32.30.45	*Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	43 678	37 278
32.30.51	*Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet* (kiinteä määräraha)		
	— hankintasopimusvaltuus	110 300	102 300
32.30.64	*Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin* (arviomääräraha)		
	— hankintasopimusvaltuus	18 250	13 000
32.50.63	*Kainuun kehittämisraha* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	2 500	2 500
32.50.64	*EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	240 456	234 304
32.50.65	*Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelma-kaudella 2007—2013* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	209 794	215 153
32.60.40	*Energiatuki* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	30 100	61 100
32.60.43	*Kioton mekanismit* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	15 000	15 000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**145 948**	**147 769**	**141 965**	**- 5 804**	**- 4**
01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 146	51 635	53 357	1 722	3
(20.)	Työelämäohjelmat (siirtomääräraha 3 v)	3 330	3 380	—	- 3 380	- 100
20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	3 859	6 243	6 263	20	0
21.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	725	737	1 470	733	99
29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	63 731	61 240	61 240	—	—
60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	547	20	20	—	—
(63.)	Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	8 300	8 300	—	- 8 300	- 100
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	9 070	9 295	9 395	100	1
92.	Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	5 234	6 909	10 210	3 301	48
95.	Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	6	10	10	—	—
20.	**Innovaatiopolitiikka**	**611 886**	**682 725**	**736 485**	**53 760**	**8**
01.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 698	40 891	42 428	1 537	4
02.	Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 369	80 440	85 369	4 929	6
03.	Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 300	9 287	10 149	862	9
05.	Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 197	5 284	6 783	1 499	28
06.	Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 520	43 112	47 602	4 490	10
07.	Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 114	16 257	14 800	- 1 457	- 9
20.	Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (arviomääräraha)	144 180	180 696	194 250	13 554	8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
40.	Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatio-toimintaan (arviomääräraha)	154 883	171 157	186 350	15 193	9
41.	Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	35 872	37 472	42 642	5 170	14
42.	Osaamiskeskusohjelman klustereiden koordinointi (siirto-määräraha 2 v)	2 600	2 600	2 600	—	—
43.	Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	15 138	19 638	21 480	1 842	9
45.	Yritysten tutkimus- ja kehittämis-hankkeiden valmistelu (siirto-määräraha 3 v)	—	—	7 000	7 000	0
(50.)	Avustus kansainvälisen teknologia-palkinnon maksamiseen (siirto-määräraha 2 v)	—	1 000	—	- 1 000	- 100
83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomäärä-raha)	65 565	74 891	75 032	141	0
(87.)	Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalvelujen yhtiöittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 450	—	—	—	—
30.	**Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka**	**854 593**	**940 627**	**843 740**	**- 96 887**	**- 10**
01.	Työvoima- ja elinkeinokeskusten ja työvoimatoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	225 497	234 004	242 772	8 768	4
42.	Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappio-korvaukset (arviomääräraha)	27 043	33 213	29 108	- 4 105	- 12
44.	Alueellinen kuljetustuki (siirto-määräraha 3 v)	4 513	5 000	5 000	—	—
45.	Yritysten investointi- ja kehittämis-hankkeiden tukeminen (arvio-määräraha)	12 014	25 633	33 800	8 167	32
48.	Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	35 477	36 600	14 700	- 21 900	- 60
50.	Palkkaturva (arviomääräraha)	16 495	22 000	22 000	—	—
51.	Työllistämis-, koulutus- ja erityis-toimet (kiinteä määräraha)	490 807	554 422	477 440	- 76 982	- 14
64.	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	22 748	29 755	18 920	- 10 835	- 36
(87.)	Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	5 000	—	—	—	—
(88.)	Pääomalaina Suomen Teollisuus-sijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	15 000	—	—	—	—

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
40.	**Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä**	**16 763**	**23 914**	**25 168**	**1 254**	**5**
01.	Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 878	5 924	6 042	118	2
02.	Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 153	5 281	5 396	115	2
03.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	-2 395	4 469	5 037	568	13
04.	Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 939	1 986	2 039	53	3
31.	Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 661	4 611	4 511	- 100	- 2
50.	Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	823	823	673	- 150	- 18
51.	Eräät merimiespalvelut (arvio-määräraha)	704	800	1 450	650	81
95.	Ryhmäkanteen oikeudenkäynti-kulut (arviomääräraha)	—	20	20	—	—
50.	**Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka**	**517 049**	**594 535**	**511 873**	**- 82 662**	**- 14**
43.	Maakunnan kehittämisraha (siirto-määräraha 3 v)	31 380	33 156	31 656	- 1 500	- 5
(61.)	Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000—2006 (arviomääräraha)	250 833	191 532	—	- 191 532	- 100
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeino-ministeriön osalta ohjelmakaudella 2000—2006 (arviomääräraha)	182 400	122 678	—	- 122 678	- 100
63.	Kainuun kehittämisraha (siirto-määräraha 3 v)	50 158	46 010	47 650	1 640	4
64.	EU:n rakennerahastojen rahoitus-osuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)	1 243	112 116	230 457	118 341	106
65.	Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelma-kaudella 2007—2013 (arviomäärä-raha)	1 035	89 043	202 110	113 067	127

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
60.	**Energiapolitiikka**	**30 210**	**45 261**	**63 166**	**17 905**	**40**
01.	Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	850	711	916	205	29
20.	Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 900	3 400	- 500	- 13
28.	Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500	—	500	500	0
40.	Energiatuki (arviomääräraha)	24 381	30 600	48 300	17 700	58
43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	1 029	10 000	10 000	—	—
50.	Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50	50	50	—	—
(70.)	**EU:n rakennerahastojen ohjelmien toteutus**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
(80.)	**Työvoimapolitiikka**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
(90.)	**Hallinnonalan muut menot**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**
	Yhteensä	**2 176 449**	**2 434 831**	**2 322 397**	**- 112 434**	**- 5**
	Henkilöstön kokonaismäärä	11 000	10 815	10 615		

01. (32.01, osa, 32.30, osa ja 32.90, osa) Hallinto

Selvitysosa: Pääluokkaperusteluissa on esitetty ministeriön ja hallinnonalan strategiset päämäärät ja tavoitteet. Vuoden 2008 alussa toimintansa aloittaneen työ- ja elinkeinoministeriön strategisten tavoitteiden lähtökohtana on hallitusohjelmassa linjattu poliittisen tason ohjaus.

01. (32.01.01 ja 32.01.03) Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 53 357 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 17 000 euroa kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten

2) työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman palkkaus-, matka-, kokous-, koulutus- ja tiedotus- sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin sekä

3) julkisten hankintojen neuvontayksikön toimintaan liittyviin avustuksiin.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Eduskunta saa ministeriön vastuulla olevista hallituksen esityksistä 80 % luvatun istuntokauden aikana (v. 2007: 67 %).

— Sisämarkkinalainsäädännön alaan kuuluvien direktiivien täytäntöönpanovaje on < 1,5 % (v. 2007: 1,2 %).

— Ministeriön uusi organisaatiomalli ja toimintatapa ovat vakiintuneet.

Työvoimaopiston toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Opiskelijapalautteen arvosana (1—5)	4,4	4,6	4,5
Koulutukseen osallistuneiden määrä (henkilöä)	1 048	1 000	1 350

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö			
Henkilötyövuosien kehitys	—	645	630
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	—	< 11,5	< 11,5
— lyhytaikaiset (1—3 pvää) sairauspoissaolotapaukset	—	< 1 130	< 1 130
— työtyytyväisyysindeksi (1—5)	—	3,5	3,5
Organisaation osaaminen kasvaa			
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv	—	1 740	1 810
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	—	< 5,3	< 5,3
— työhakemukset/avoin työpaikka	—	> 12	> 12
Työvoimaopisto			
— työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,7	3,9	3,9
— koulutuspäivät/htv	9,6	10,0	9,0

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Tutkimus- ja selvitystoiminta sekä strategiset hankkeet	4 000 000
Innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi (kertameno)	500 000
Työvoimaopiston toimintamenot	1 103 000
Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman palkkaus- ja muut menot	300 000
Muut toimintamenot	47 454 000
Yhteensä	53 357 000

Työvoimaopisto vastaa TE-keskusten ja työvoimatoimistojen valtakunnallisen henkilöstökoulutusohjelman valmistelusta, koulutusohjelmien toteutuksesta ja kehittämisen koordinoinnista. Määrärahan mitoitusperusteena on käytetty 10 000 opiskelijatyöpäivää, jonka puitteissa opiskelijatyöpäivän hinta on noin 110 euroa.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 15 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	53 346	54 030	55 752
Bruttotulot	2 634	2 395	2 395
Nettomenot	50 712	51 635	53 357

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 266
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 58 000 euroa)	1 738
Siirto momentilta 32.01.(20)	100
Tuottavuustoimet	-930
Julkisten hankintojen neuvontayksikkö ja säädösvalmistelun yritysvaikutusten arviointihanke	300
Siirto momentilta 28.20.02	55
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-430
Siirto momentilta 32.20.20	500
Tasokorotus	389
Yhteensä	1 722

2009 talousarvio	53 357 000
2008 II lisätalousarvio	630 000
2008 talousarvio	51 635 000
2007 tilinpäätös	51 146 000

(20.) Työelämäohjelmat (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määrärahasta siirrettäväksi 100 000 euroa momentille 32.01.01 ja 3 200 000 euroa momentille 32.20.06.

2008 II lisätalousarvio	-690 000
2008 talousarvio	3 380 000
2007 tilinpäätös	3 330 000

20. (32.90.20) Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 263 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) siviilipalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1446/2007) nojalla aiheutuviin kustannuksiin sekä

2) työ- ja elinkeinohallinnossa palvelevien siviilipalvelusvelvollisten päiväraha- ja ylläpitokustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2009 toteutettavat siviilipalvelusmiesten päivärahakorotukset, jotka aiheuttavat arviolta 20 000 euron menolisäyksen.

Siviilipalvelukseen hakeutuvien määrä on edellisvuosien tasolla ollen noin 2 400 hakijaa vuodessa. Palvelukseen kutsuttavien ja siviilipalveluskeskuksessa koulutettavien siviilipalvelusvelvollisten määrän arvioidaan pysyvän samalla tasolla tai hieman laskevan ollen noin 1 600—1 700 palvelusvelvollista vuodessa.

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet, henkilöä	2 453	2 400	2 400
Koulutetut, henkilöä	1 676	1 700	1 650
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa, henkilöä	251	255	150

Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa jääneistä siviilipalvelusvelvollisista aiheutuneet ylläpitokustannukset olivat vuonna 2006 yhteensä 408 314 euroa ja vuonna 2007 yhteensä 424 526 euroa. Ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusvelvollisten määrää pyritään vähentämään edistämällä tarjolla olevien siviilipalveluspaikkojen määrän kasvua. Tämän lisäksi palveluspaikan hakemisprosessia pyritään tehostamaan yksilötasolla.

2009 talousarvio	6 263 000
2008 talousarvio	6 243 000
2007 tilinpäätös	3 858 806

21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 470 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisiin hallinnon tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen, joista työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt hallinnonalansa viraston tai virastokokonaisuuden kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan sopimuksen.

2009 talousarvio	1 470 000
2008 talousarvio	737 000
2007 tilinpäätös	725 000

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös momentin 32.30.51 menoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen ja momentilta 32.30.64 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien sekä momentilta 32.50.63 hankittavaan työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen ja työllisyysperusteisiin valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

2009 talousarvio	61 240 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	61 240 000
2007 tilinpäätös	63 730 959

60. (32.30.60) Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998), vientitakuulain (479/1962) ja valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin sekä

2) valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/1993) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten sekä valtion pääomatakuista annetun lain (594/1992) nojalla ennen vuotta 1999 myönnettyjen takuiden aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	20 000
2008 talousarvio	20 000
2007 tilinpäätös	546 750

(63.) Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta sen määrärahasta siirrettäväksi 250 000 euroa momentille 32.20.20 ja 8 050 000 euroa momentille 32.20.40.

2008 talousarvio	8 300 000
2007 tilinpäätös	8 300 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 395 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, rahoitusosuuksien ja velvoitteiden suorittamiseen

2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä

3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Pohjoismainen ydin- ja säteilyturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	320 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	630 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 700 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	813 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	320 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	46 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu	2 900 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 350 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	316 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	1 000 000
Yhteensä	9 395 000

2009 talousarvio	9 395 000
2008 talousarvio	9 295 000
2007 tilinpäätös	9 069 830

92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ydinenergialain (990/1987) 52 §:n mukaisen korvauksen maksamiseen valtion ydinjätehuoltorahastolle.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ydinenergialain nojalla on valtion ydinjätehuoltorahastossa olleita varoja siirretty vuosina 1989—1996 valtiovarastoon siltä osin kuin niitä ei lainattu jätehuoltovelvollisille. Vuodesta 1997 alkaen siirtojen sijasta valtio lainaa varat rahastolta. Valtiovarastoon siirretyistä varoista on vuosittain suoritettava rahastolle korvausta, joka määrältään vastaa jätehuoltovelvollisille rahastosta annettavien lainojen korkoa. Koska valtiovarastossa olevat varat palautetaan ydinjätehuoltorahastolle 31.3.2009, maksetaan siinä yhteydessä myös korko vuoden 2009 kolmelta ensimmäiseltä kuukaudelta.

Korko on 4,018 % ajalta 1.1.—31.3.2008 ja 4,581 % ajalta 1.4.—31.3.2009.

2009 talousarvio	10 210 000
2008 talousarvio	6 909 000
2007 tilinpäätös	5 234 410

95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/1965) perusteella maanomistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

2009 talousarvio	10 000
2008 talousarvio	10 000
2007 tilinpäätös	6 000

20. (32.20, osa ja 32.30, osa) Innovaatiopolitiikka

Selvitysosa: Innovaatiopolitiikalla edistetään elinkeinoelämän kilpailukykyä ja uudistumista. Kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät innovaatioiden ohella uusien liiketoimintamallien ja palvelukonseptien sekä työorganisaatioiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämistä. Tärkeitä painopisteitä ovat lisäksi kasvuyrittäjyyden ja yritysten kansainvälistymisen edellytysten vahvistaminen. Tavoitteena on, että Suomi tarjoaa yrityksille kansainvälisesti

korkeatasoisen toimintaympäristön, johon myös ulkomaiset yritykset ovat halukkaita sijoittamaan tutkimus- ja kehittämistoimintojaan.

Kansallisessa innovaatiostrategiassa määritellään keskeiset suositukset ja toimenpide-ehdotukset laaja-alaisen innovaatiopolitiikan toteutukselle.

Innovaatiostrategian keskeisenä uutena näkökulmana on kysyntä- ja asiakaslähtöisyyden painottaminen. Sillä tarkoitetaan muun muassa innovaatioiden kysyntää ja käyttöönottoa edistävää sääntelyä, julkisia hankintoja ja asiakkaiden tarpeista johdettuja liiketoimintamalleja. Luovan talouden innovaatiotoiminnan edistämiseen kiinnitetään kasvavaa huomiota. Innovaatiopolitiikan vahvistamiseksi laaditaan kansallinen teollis- ja tekijänoikeuksien strategia. Tavoitteena on parantaa pk-yritysten ja yksittäisten keksijöiden mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia oikeudellisia suojamuotoja ja siten tehostaa tuotteiden kaupallistamista.

Uudistumiseen, tuottavuuden kasvuun ja kilpailukyvyn paranemiseen sekä tutkimuksen laadun nostamiseen voidaan vaikuttaa riittävällä kilpailuun perustuvalla tutkimus- ja kehitystyöllä. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan panostusten kasvaessa korostuu tarve arvioida rahoituksen ja muiden politiikkatoimien yhteiskunnallista ja taloudellista vaikuttavuutta. Yhteiskunnallisen päätöksenteon tietopohjaa vahvistetaan tutkimuksen, arvioinnin ja ennakoinnin keinoin.

Voimavarojen kohdentamisessa otetaan huomioon ne strategisesti tärkeät alat, joissa Suomessa on laadukkaita osaamiskeskittymiä ja joissa yrityksillä on tulevaisuudessa parhaat kasvun ja kilpailun edellytykset. Hallitusohjelman mukaisesti innovaatiotoiminnassa syvennetään entisestään koulutus- ja tutkimusyhteisöjen ja yritysten välistä yhteistyötä, missä keskeisen välineen muodostavat strategisen huippuosaamisen keskittymät (SHOK). Klusteripohjaiseen verkottumiseen perustuvalla osaamiskeskusohjelmalla (OSKE-ohjelma) vahvistetaan puolestaan alueiden innovaatioperustaa. EU:n rakennerahasto-ohjelmien toimenpiteitä suunnataan tukemaan Lissabonin ohjelman tavoitteita painottamalla yritys- ja innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistämistä sekä osaamisrakenteiden vahvistamista.

Innovaatiopolitiikan tavoitteena on synnyttää Suomeen nykyistä enemmän innovatiivisia ja nopeaa kasvupotentiaalia omaavia kansainvälistyviä yrityksiä. Nopean kasvun yritysten riittävä määrä varmistaa sen, että yhteiskunnan panostukset innovointiin kanavoituvat työpaikoiksi ja luovat lisää hyvinvointia. Kasvuyrittäjyyttä edistetään ja nopean kasvun erityistarpeet pyritään ottamaan systemaattisesti huomioon. Tämä vaatii muun muassa riskirahoitusympäristön, kasvuyrityksille suunnattujen yrityspalvelujen sekä yrityshautomoiden toiminnan edelleen kehittämistä.

Kehityksen kärjessä pysyminen edellyttää tutkimus- ja innovaatiojärjestelmältä aktiivista hakeutumista kansainväliseen yhteistyöhön. Yhteistyöverkostoja kehitetään johtavien innovaatiokeskittymien kanssa. Innovaatiokeskusten (FinNode) avulla hankitaan tietoa ja luodaan yrityksiä ja uusia yhteistyömuotoja, jotka auttavat suomalaisia toimijoita hyötymään globaalista innovaatiotoiminnasta. Innovaatiokeskusten verkostoa ja sen ohjausta vahvistetaan. Eurooppalaisessa tutkimusyhteistyössä vaikutetaan aktiivisesti siihen, että tutkimusyhteisön rakenteita ja sisältöä uudistetaan.

Yritysten kansainvälistymistä tuetaan suuntaamalla rahoitusta ensisijaisesti pk-yrityksille, uusille yrityksille sekä kasvuyrityksille niiden kansainvälistymistä ja vientiä edistäviin yhteishankkeisiin. Matkailupolitiikassa toimintoja kohdistetaan entistä enemmän Suomi-matkailukuvan kirkastamiseen ulkomailla.

Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) toimintaa suunnataan entistä enemmän Suomi-matkailukuvan edistämiseen ulkomailla. MEK tehostaa markkinatiedon siirtämistä matkailuelinkeinon käyttöön ja rakentaa matkailun sähköisen tutkimustietopankin. MEK vastaa valtakunnallisesta matkailun tuotekehityksen koordinaatiosta ja toteuttaa Suomen matkailun sähköisen kauppapaikan, joka valmistuu vuonna 2009.

Laaja-alaisen innovaatiopolitiikan tavoitteiden mukaisesti tehostetaan tekniseen turvallisuuteen ja luotettavuuteen sekä ympäristönsuojeluun ja kuluttajasuojeluun kohdistuvan lainsäädännön hyödyntämistä yritysten turvallisuuden ja kilpailukyvyn edistämisessä. Kotimaista ja yhteisötason sääntelyä pyritään kehittämään siten, että sitä voidaan hyödyntää myös innovaatioiden ja niihin perustuvan yritystoiminnan kannusteena. Standardoinnin avulla edistetään uusien tuotteiden kysyntää.

Mineraalisten luonnonvarojen hyödyntämistä edistetään uudistamalla kaivoslainsäädäntöä ja hallintoa, tukemalla geologian alan tietopohjan parantamista sekä kehittämällä kaivoshankkeiden rahoitusta, infrastruktuurin rakentamista ja alan koulutusta.

Hallinnonalan tutkimuslaitoksiin liittyviä kehittämistoimia jatketaan julkisen tutkimusjärjestelmän uudistamista koskevien päätösten ja valtion tuottavuusohjelman mukaisesti.

Innovaatiopolitiikan tavoitteiden toteutumista ja toiminnan tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan. Ministeriö teettää innovaatiojärjestelmän kansainvälisen arvioinnin kansallisen innovaatiostrategian ehdotuksen mukaisesti. Ministeriö arvioi hallinnonalan yksiköidensä toimintaa vuosittain tulosohjausmenettelyllä ja teettämällä ulkopuolisia arviointeja. Yksiköt arvioivat myös itse toimintaansa ja sen vaikuttavuutta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti innovaatiopolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Tehokas innovaatiojärjestelmä tukee taloudellista kasvua ja yhteiskunnallista kehitystä.

— Investoinnit innovaatiotoimintaan ovat edelleen maailman kärkeä.

— Uusia, kasvuhakuisia osaamiseen ja innovaatioihin perustuvia yrityksiä syntyy nykyistä enemmän.

— Yhä useampi yritys harjoittaa tutkimus- ja kehitystoimintaa, uudistaa toimintaansa innovaatioiden avulla ja ottaa käyttöön uusia liiketoimintamalleja.

— Alueiden kilpailukyky paranee innovaatioita hyödyntämällä.

— Suomessa on useita laadukkaita innovaatioympäristöjä, jotka houkuttelevat maailmanluokan toimijoita sijoittumaan niihin.

— Kysyntä- ja asiakaslähtöistä innovaatiotoimintaa edistäviä uusia innovaatiopolitiikan välineitä on otettu käyttöön.

— Tekninen turvallisuus ja luotettavuus ovat Suomessa kansainvälisesti korkealla tasolla.

Innovaatiopolitiikan toteuttamiseen osallistuvat ministeriön lisäksi Geologian tutkimuskeskus, Valtion teknillinen tutkimuskeskus, Turvatekniikan keskus, Mittatekniikan keskus, Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus ja Matkailun edistämiskeskus sekä valtionapuyhteisöistä Invest in Finland -säätiö, Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra, Suomalais-ruotsalainen kauppakamari, Suomalais-venäläinen kauppakamari, Osuuskunta Viexpo, Finland Convention Bureau, Finpro ry, Music Export Finland, Suomen Taideteollisuusyhdistys ry /Design Forum, Keksintösäätiö, Suomen Standardisoimisliitto SFS ry ja Suomen Laatukeskus Oy/Suomen Laatuyhdistys ry.

Luvun nimike on muutettu.

01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 428 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamaran hallittua ja kestävää käyttöä. Tutkimuskeskuksen toimintaa ohjaavana tavoitteena on hyödyn tuottaminen yhteiskunnalle, sidosryhmille ja

ennen kaikkea elinkeinoelämälle. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisena geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena huippuosaajana maankamaran luonnonvarojen ja niiden hyötykäytön tutkimuksessa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle (GTK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarvitsemien kallio- ja maaperän raaka-ainevarojen sekä kotimaisten energialähteiden kestävän käytön edellytykset paranevat.

— Maankäyttö on taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävää ja se luo edellytyksiä alan teolliselle kehitykselle ja työllisyydelle sekä alueiden tasapainoiselle kehittymiselle.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Luonnonvarojen arviointitoiminta kohdennetaan perus- ja jalometalleihin, teollisuusmineraaleihin, luonnonkiviin sekä turve-, kiviaines- ja pohjavesivaroihin.

— Geologisten luonnonvarojen tilinpito laajennetaan kiviaineshuollosta kaivoskivennäisiin ja turvevaroihin.

— Tieteellistä tutkimusta ja yhteistyötä vahvistetaan luonnonvarojen kestävän käytön ja ilmastomuutoksen hillitsemis- ja sopeutumistoimien aihepiireissä.

Muut toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2008 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus:			
Tulosalueittaiset kustannukset, %			
— geologinen kartoitus	20	18	18
— tutkimus ja kehittäminen	28	27	28
— luonnonvarojen etsintä ja arviointi	40	40	39
— tiedonhallinta	12	15	15
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— kustannusvastaavuus, %	65	65	50
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä, %	8,5	10,7	11,0
— hankkeiden lukumäärä	73	80	80
Maksullinen toiminta			
— tulot, milj. euroa	14,0	5,2[1)]	6,0
— ylijäämä, 1 000 euroa	1 752	260	300
— ylijäämä, %:ia tuotoista	12,5	5,0	5,0
Tuotokset ja laadunhallinta:			
Raportoidut kallioperän raaka-ainetutkimukset [2)]			
— laajat yhteenveto- ja myyntiraportit, kpl	3	3	4
— muut raportit ja selvitetyt aiheet, kpl	33	33	25
Turvevarojen kartoitus			
— kartoitettu suoala, km^2	323	300	350
— raportoitu teknisesti käyttökelpoinen turvemäärä, milj. m^3	137	100	100
Alueelliset kiviainesselvitykset, kpl	5	3	3
Pohjavesialueiden geologiset rakenneselvitykset, kpl	10	12	14

Merigeologinen kartoitus			
— kartoitettu pinta-ala, km^2	330	500	500
— luotaukset linja-km	1 900	1 000	1 000
Julkaiseminen			
— vertaisarvioidut kansainväliset julkaisut	55	60	65
— muut julkaisut ja artikkelit	334	325	325

[1)] Tulot vähenevät analyysipalvelujen yhtiöittämisen ja merkittävien vientiprojektien päättymisen seurauksena.

[2)] Metallimalmi-, teollisuusmineraali- ja luonnonkiviesiintymiä ja niiden potentiaalia koskevat raportit.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	763	699	675
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	9,1	< 7,6	< 8,5
— lyhytaikaiset (1—3 pvää) sairauspoissaolotapaukset	839	< 900	< 850
— organisaation kannustavuus (1—5)	2,9	2,9	3,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	4,1	4,8	4,8
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv (sis. myös koulutusajan palkat)	1 374	1 500	2 000
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, % (toisen organisaation palvelukseen siirtyneet)	1,2	< 0,7	< 4,0
— työhakemukset/avoin työpaikka	22	> 34	> 20

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 24 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinaisen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	58 564	48 291	50 628
Bruttotulot	16 534	7 400	8 200
Nettomenot	42 030	40 891	42 428
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 340		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 008		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	14 032	5 200	6 000
— muut tuotot	10	-	-
Tuotot yhteensä	14 042	5 200	6 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 290	4 940	5 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 752	260	300
Kustannusvastaavuus, % (tuotot kustannuksista)	114	105	105

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	1 478
Tasokorotus	605
Tuottavuustoimet	-546
Yhteensä	1 537

2009 talousarvio	42 428 000
2008 II lisätalousarvio	301 000
2008 talousarvio	40 891 000
2007 tilinpäätös	40 698 000

02. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 85 369 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 1 500 000 euroa kehitysyhtiöiden, teknologian hyödyntämiseen tähtäävien osakeyhtiöiden tai muiden rajoitetun vastuun yhteisöjen sekä toimintojen ulkoistamisissa vastaanottavan yrityksen osake- tai osuuspääomien merkitsemiseen. VTT saa käyttää tähän tarkoitukseen lisäksi omistamiaan immateriaalioikeuksia kuten keksintöjä, patentteja ja oikeuksia tietokoneohjelmiin sekä tutkimuslaitteistoja ja muuta käyttöomaisuutta sekä luopua käypää vastiketta vastaan omistuksesta näissä yrityksissä tarkoituksen mukaisella tavalla sekä

2) ydinenergialain (990/1987) ja valtion ydinjätehuoltorahastosta annetun asetuksen (161/2004) nojalla ydinjätehuoltomaksun maksamiseen Valtion ydinjätehuoltorahastossa olevaan varautumisrahastoon siten, että tutkimuskeskuksen rahasto-osuus varautumisrahastossa vastaa edellisen kalenterivuoden vahvistetun vastuumäärän mukaista rahastotavoitetta.

Selvitysosa: VTT tuottaa kansainvälistä kilpailukykyä lisääviä tutkimuspalveluja yrityksille, yhteiskunnalle ja muille asiakkaille innovaatioprosessin tärkeimmissä vaiheissa ja luo siten edellytyksiä kasvulle, työllisyydelle ja hyvinvoinnille.

Mikäli VTT merkitsee momentin päätösosan kohdassa 1 mainittuja osake- tai osuuspääomia ulkomaisiin yhtiöihin, tulee tästä olla työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyntä.

Erilaisten rahoitusmuotojen ja kansainvälistymiseen liittyvien toimintamallien selvittämistä jatketaan. Markkinaehtoisesti tuotettavien asiantuntijapalvelujen yhtiöittäminen valmistellaan toteuttamiskelpoiseksi vuoden 2009 aikana. Tarkoitus on antaa asiaa koskeva lakiesitys vuoden 2009 keväällä.

Momentin henkilötyövuosiarvioissa on otettu huomioon 60 henkilötyövuoden väheneminen tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden vuoksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti VTT:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Suomalaisten yritysten ja tutkimusyksiköiden mahdollisuudet hyödyntää maailman-

laajuisia verkostoja ja kumppaneita vahvistuvat.

— Tutkimus tuottaa maailmanluokan tuloksia valituilla, Suomen elinkeinoelämälle tärkeillä painoalueilla ja parantaa yhteiskunnallisen päätöksenteon tietopohjaa.

— Uutta liiketoimintaa syntyy.

Toiminnallinen tuloksellisuus

VTT:n toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
— Tuotannollisesti tai kaupallisesti hyödynnetyt hanketulokset, %	-	70	70
— Yksityisen sektorin koti- ja ulkomaisten suurten asiakkaiden määrä (laskutus yli 200 000 euroa), kpl	61	69	69
— Syntyneet spin-off -yritykset, kpl	7	5	5
Toiminnallinen tehokkuus			
— Maksullinen toiminta (% liikevaihdosta)	35	35	36
— Maksullisen toiminnan ylijäämä (1 000 euroa)	3 400	2 000	3 000
— Tuotot yksityiseltä sektorilta (1 000 euroa)	80 145	84 500	89 000
Tuottavuus			
— Liikevaihto (1 000 euroa/htv)	92	97	99
Tuotokset ja laadunhallinta			
— Kansainväliset tieteelliset julkaisut, kpl	1 162	950	1 000
— Uudet keksintö- ja ohjelmistoilmoitukset, kpl	183	180	200
— Patenttisalkun uudistumis-%	27	30	30
— Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,3	4,3	4,3

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	2 530	2 486	2 432
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolot/htv	6,6	< 6,5	< 6,2
— lyhytaikaiset (1—3 pv) sairauspoissaolotapaukset, kpl	2 225	< 2 225	< 2 000
— hyvinvointi-indeksi (1—5)	3,2	3,3	3,5
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	2,7	3,0	3,3
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv	583	720	850
— tutkijoiden osuus henkilöstöstä, %	61	61	61
— kansainvälinen tutkijainvaihto, henkilömäärä	166	170	180
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	5,4	5,5	5,5
— työhakemukset/avoin työpaikka	20	20	20
— ulkoinen työnantajakuva (Uranus)	2. sija	2. sija	2. sija
— sisäinen työnantajakuva (1—5)	2,8	3,5	3,8
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— johtamiskulttuuri-indeksi (1—5)	2,6	3,0	3,5
— esimiesindeksi (1—5)	-	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	237 351	246 628	258 369
Bruttotulot	158 206	166 188	173 000
Nettomenot	79 145	80 440	85 369
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 440		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 664		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	79 646	84 290	88 300
— muut tuotot	2 004	1 654	1 700
Tuotot yhteensä	81 650	85 944	90 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	78 240	83 944	87 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 410	2 000	3 000
Kustannusvastaavuus, %	104	102	103

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	41 108	42 855	41 800
— EU:lta saatava rahoitus	17 728	18 051	23 300
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	17 564	19 237	17 900
Tulot yhteensä	76 400	80 143	83 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	122 699	121 108	133 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-46 299	-40 965	-50 000
Kustannusvastaavuus, %	62	66	62

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	2 068
2007 neljännessä lisätalousarviossa myönnettyä lisäystä vastaava vähennys vuosina 2009—2011	-1 500
Tasokorotus	4 361
Yhteensä	4 929

2009 talousarvio	85 369 000
2008 II lisätalousarvio	305 000
2008 talousarvio	80 440 000
2007 tilinpäätös	79 369 000

03. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 149 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvatekniikan keskus (Tukes) valvoo ja edistää Suomessa teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta. Toiminnan tavoitteena on onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja markkinoilla olevien tuotteiden tekninen vaatimustenmukaisuus. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Turvallisuusriskien hallinnan puutteista johtuvat henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingot vähenevät Tukesin toimialueilla aikajaksolla 2004—2012: kuolemaan johtaneiden onnettomuuksien osalta 10 % (v. 2004: 8,3 ja v. 2012: < 7,5) ja sähköpalokuolemien osalta 23 % (v. 2004: 22 ja v. 2012: < 17).

— Yritysten ja kansalaisten turvalliset toimintatavat paranevat.

— Tuotteiden, laitteistojen ja laitosten tekninen turvallisuus ja luotettavuus paranevat. Markkinoilla olevien vakavasti puutteellisten sähkötuotteiden määrän 5 vuoden keskiarvo vähenee alle 40 kappaleeseen vuodessa (v. 2012).

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tulevan alueellistamissuunnitelman vaikutuksia ei ole tässä ehdotuksessa otettu huomioon.

Lukumäärä	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Valvonta on näkyvää ja suunnitelmallista			
— Valvontakäynnit	5 438	4 500	4 500
— Luvat ja ilmoitukset	4 399	4 000	4 000
— Rekisteröinnit	13 300	13 000	13 000
— Kyselyt ja selvitykset	1 706	1 500	1 500
Kuluttajilla ja toiminnanharjoittajilla on käytettävissä tietoa erityisesti energiatehokkuudesta, mittauslaitteiden vaatimustenmukaisuudesta ja asumisturvallisuuden parantamisesta			
— Kävijät www.tukes.fi -etusivulla/päivä	770	800	850
— Tiedotteet	60	75	75
— Tavoiteajassa käsiteltyjen asioiden osuus (%)	91	90	90

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	117	120	118
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	7,1	< 4,8	< 4,8
— lyhytaikaiset (1—3 pvää) sairauspoissaolotapaukset	149	-	< 149
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— organisaation oma indeksi (asteikko 1—5)	-	3,7	3,7
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	7,0	7,0	7,0
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv	2 400	-	3 000
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	4,1	< 4,0	< 4,0
— työpaikkahakemukset/avoin työpaikka	43	-	20

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kahden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	10 200	9 303	10 165
Bruttotulot	115	16	16
Nettomenot	10 085	9 287	10 149
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 293		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	508		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 32.20.07	500
Palkkojen tarkistukset	322
Tasokorotus	150
Tuottavuustoimet	-110
Yhteensä	862

2009 talousarvio	10 149 000
2008 II lisätalousarvio	96 000
2008 talousarvio	9 287 000
2007 tilinpäätös	9 300 000

05. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 783 000 euroa.

Selvitysosa: Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrointitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä osallistua mittatekniikkaan liittyviin tutkimushankkeisiin ja niiden koordinointiin. Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on mm. mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/1993) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleinen

toteuttaminen, hallinnointi ja kehittäminen, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjaus, kansallisen kalibrointipalvelun järjestäminen sekä mittatekniikan ja akkreditoinnin edistäminen. Keskuksen toiminta tukee yhteiskunnan palvelukyvyn kehitystä ja elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Mittaustekniikka- ja akkreditointipalveluja käyttävien asiakkaiden pätevyys- ja laatutaso sekä kilpailukyky paranevat.

— EU-rahoitteisilla yhteishankkeilla syntyy uutta ja sovellettavaa osaamista siirrettäväksi elinkeinoelämän käyttöön.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— MIKESin osuus EU-alueen metrologian alan tutkimushankkeista on noin 2 %.

— Palveluiden valtakunnallinen sekä alueellinen saatavuus ja laatu paranevat.

— Palveluista noin 10 % tuotetaan pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

— Alueellisten mittauspalvelujen jäljitettävyys on varmistettu.

— Maksullisen palvelutoiminnan hankekoko on 25 000—100 000 euroa ja kustannusvastaavuus vähintään 115 %.

— Pätevyydenarviointitoiminnan tuottavuus paranee 5 %.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	69,9	69,0	67,8
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	8,1	< 4,0	< 4,0
— lyhytaikaiset (1—3 päivää) sairauspoissaolotapaukset	62	< 50	< 50
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	3,9	4,0	4,0
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv	1 007	1 100	1 100
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	3,0	< 10,0	< 10,0
— työhakemukset/avoin työpaikka	10	15	15

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	8 554	8 034	9 783
Bruttotulot	2 555	2 750	3 000
Nettomenot	5 999	5 284	6 783
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 501		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	699		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	163
Siirto momentilta 32.20.07, toimitilavuokrat ja käyttömenot	895
Tuottavuustoimet	-59
Tasokorotus	500
Yhteensä	1 499

2009 talousarvio	6 783 000
2008 II lisätalousarvio	280 000
2008 talousarvio	5 284 000
2007 tilinpäätös	5 197 000

06. (32.20.06 ja 32.20.21) Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 47 602 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat muut kuin momentilta 28.60.20 maksettavat matkakustannusten korvaukset ja muut tulot sekä Tekesin vastuulla toteutettavista kansainvälisistä ja muista yhteishankkeista tuloina saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman menoihin sekä

2) enintään 15 005 000 euroa hanke- ja ohjelmatoiminnan sekä aktivoinnin tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen.

Selvitysosa: Tekesin tehtävänä on edistää teollisuuden ja palvelujen kehittymistä teknologian ja innovaatioiden keinoin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Tekesille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Korkealaatuinen tutkimus- ja kehittämistoiminta lisääntyy Suomessa ja siihen osallistuu yhä useampi yritys ja tutkimusorganisaatio.

— Suomessa toimivat yritykset ja tutkimusyksiköt kehittävät ja hyödyntävät innovaatiotoiminnassaan osaamista, yhteistyöverkostoja ja kumppanuuksia maailmanlaajuisesti.

— Teknologiaa ja innovaatioita kehittäviä ja hyödyntäviä yrityksiä syntyy nykyistä enemmän ja ne kasvavat nykyistä nopeammin.

— Yritykset ja elinkeinoelämä uusiutuvat, ja teollisuuden ja palvelujen tuottavuus paranee.

— Osaaminen, erikoistuminen ja verkottuminen tukevat alueiden kehittymistä.

— Teknologia ja innovaatiot edistävät yhteiskunnan hyvinvointi- ja ympäristötavoitteita sekä taloudellisen kehityksen kautta että suoraan.

Tekesin tulostavoitteiden saavuttamiseen osallistuvat Tekesin oman henkilöstön lisäksi TE-keskusten Tekes-tehtäviä hoitava henkilöstö. Tulostavoitteiden saavuttamiseen käytetään myös momenttien 32.30.01 (TE-keskukset ja työvoimatoimistot), 32.20.20 (tutkimustoiminta), 40 (avustukset) ja 83 (lainat) määrärahoja ja valtuuksia. Valtuuksilla Tekes rahoittaa Tekes-ohjelmia, työelämän kehittämisohjelmia sekä riskipitoisia tutkimus- ja kehittämisprojekteja, jotka toteutetaan pääosin vuosina 2009—2012. Tutkimus- ja kehitystoiminnan tulokset näkyvät täysimääräisesti useiden vuosien viiveellä.

Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Talousarviovuoden aikana käynnistyville projekteille:			
Projektien haastavuus, indeksi (0—100)	77	> 75	> 80
Verkottuneiden projektien osuus, yritysprojektit, %	78	> 80	> 80
Osallistumisten määrä teknologiaohjelmissa, kpl	3 857	2 800	2 800
Alkavien yritysten määrä asiakkaina, lkm	359	> 300	> 260
Kansainvälisten projektien osuus, julkinen tutkimus, %	89	> 60	> 60
Kansainvälisten projektien osuus, yritysprojektit, %	40	> 50	> 50

Pääkaupunkiseudun ulkopuolisen rahoituksen osuus, %	57	55—65	55—65
Rahoituksen kohdistuminen terveys- ja hyvinvointi- sekä ympäristö- ja energiasovelluksiin, milj. €	215	> 170	> 175
Talousarviovuoden aikana päättyville projekteille:			
Patentoitavat keksinnöt, kpl	695	> 730	> 730
Uudet tai korvaavat tuotteet, kpl	504	> 520	> 520
Uudet tai korvaavat palvelut, kpl	402	> 330	> 330
Kehitetyt tuotantoprosessit, kpl	222	> 200	> 200

Tunnuslukuihin perustuvat vuositason tulostavoitteet ovat toiminnan varsinaisten päämäärien kannalta suuntaa-antavia välitavoitteita.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tehokkuus

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Käyttömenot (Tekes)/teknologiarahoitus, %	6,2	5,9—6,0	5,9—6,0
Toimintamenojen sekä hanke- ja ohjelmatoiminnan menojen käyttö ydinprosesseittain, %-jakauma			
— innovaatiotoiminnan aktivointi	29	25	25
— teknologiaohjelmat	37	40	40
— hankerahoitus	34	35	35
Käynnistyvä projektivolyymi, milj. €/htv	2,4	> 2,4	> 2,4

Laadunhallinta

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Hankerahoituksen asiakaspalaute Tekesin toiminnasta, yleisarvio, indeksi (1—5)	3,67	> 3,7	> 3,7
Oikaisuvaatimukset/muutoksenhakukelpoiset päätökset, %	0,7	< 0,9	< 0,9
Uuden rahoitushakemuksen käsittelyaika yrityksille, vrk	-	< 70	< 75
Maksupyynnön ja raportin käsittelyaika pk-yritykselle, vrk	24	< 25	< 25
Rahoitusta saavien yritysasiakkaiden lukumäärä	1 292	> 1 350	> 1 350
Tekesin ohjelmien osuus rahoituksesta, %	48	50—55	50—55
Pk-yritysten osuus yritysrahoituksesta, %	56	50—60	50—60

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	275	284	294
Kokonaistyöpanoksen jakauma ydinprosesseittain, %			
— innovaatiotoiminnan aktivointi	20	> 25	> 25
— teknologiaohjelmat	32	> 25	> 25
— hankerahoitus	48	> 40	> 40
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	7,9	< 8,0	< 8,0
— henkilöstötyytyväisyys (1—5)	3,7	> 3,7	> 3,7

Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	6,9	10	10
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	66,1	65—75	65—75
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	7,8	5—10	5—10
— työhakemukset/avoin työpaikka	48	> 30	> 30
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— organisaation oma indeksi (1—5)	3,6	> 3,7	> 3,7

Työelämän kehittämisohjelmille asetettavat tavoitteet

Tunnusluku	2007 toteutuma	2008 ennakoitus	2009 tavoite
Pk-yritysten osuus kehittämisprojektirahoituksesta, %	48	40	45
Käynnistyviin kehittämisprojekteihin osallistuvien työntekijöiden määrä	23 000	30 000	30 000
Päättyneiden kehittämisprojektien osuus, joissa parannusta, %			
— työn tuottavuudessa	75	76	76
— henkilöstön mahdollisuudessa kehittää ammattitaitoaan työssä	71	72	75
— henkisessä hyvinvoinnissa työpaikalla	71	70	75

Toiminnasta kertyvät maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99. Tekes osallistuu EU:n puiteohjelmien yhteishankkeisiin. Vastaavat tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	43 553	43 862	48 202
Bruttotulot	896	750	600
Nettomenot	42 657	43 112	47 602
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 941		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 804		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	803
Siirto momentilta 32.01.(20)	3 200
Siirto 1 htv momentille 32.30.01	-84
Tasokorotus	571
Yhteensä	4 490

2009 talousarvio	47 602 000
2008 II lisätalousarvio	789 000
2008 talousarvio	43 112 000
2007 tilinpäätös	38 520 000

07. (32.30.02) Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 800 000 euroa.

Selvitysosa: Matkailun edistämiskeskus (MEK) on valtakunnallinen matkailun asiantuntija ja aktiivinen kansainvälinen toimija, joka tuottaa lisäarvoa matkailuelinkeinolle ja yhteiskunnalle. MEK tekee Suomea tunnetuksi, kehittää ja markkinoi Suomen matkailupalveluja ulkomailla ja vientivalmentaa matkailun pk-yrityksiä. MEK toimii yhdessä Suomen matkailuelinkeinon ja muiden sidosryhmien kanssa.

Uusina tehtävinä Suomen matkailustrategiassa MEK:lle on vastuutettu valtakunnallisten tuotekehitysohjelmien koordinointi, Suomi-portaalin toteutus ja matkailun sähköisen tutkimustietopankin luominen ja ylläpito. Toiminnan painopisteet suunnataan entistä enemmän matkailun kehittymisen kannalta olennaisiin toimenpiteisiin.

MEK keskittyy päämarkkina-alueillaan Suomi-kuvaan ja Suomen matkailustrategian mukaisiin tuoteryhmiin. Tuoteryhmien sisällä palvelujen laatu nousee entistä merkittävämmäksi tekijäksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Matkailun edistämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Vaikuttavuustavoitteet kuvaavat matkailun kokonaiskehitystä, joihin MEK:in toimenpiteillä on vain osittainen vaikutus.

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Suomen houkuttelevuus matkailumaana paranee			
— Ulkomailta Suomeen saapuvan matkailun tulojen kehittyminen, %	+ 8,8	+ 3,7	+ 3,3
— Rekisteröityjen ulkomaisten yöpymisten kehittyminen, %	+ 6,3	+ 5,0	+ 3,3
— Rekisteröimättömien ulkomaisten yöpymisten kehittyminen, %	+ 11,5	+ 2,0	+ 2,0
— Suomen markkinaosuus Pohjoismaissa rekisteröidyistä ulkomaisista yöpymisistä	16,0	15,9	16,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Ulkoisen asiakastyytyväisyyden keskiarvo on 8,3 (v. 2006: 8,2).

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	87	88[1)]	35
Työvoimakustannukset, 1 000 euroa	5 062	4 800	2 036
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	6,9	< 5,0	< 5,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	1,1	3,0	3,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	19,0	19,0	25,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	18	24	60

[1)] Luku on TA 2008:n mukainen. MEKin johtokunnan rationointipäätöksen johdosta henkilötyövuosien määrä tulee toteutumaan pienempänä.

Määrärahojen päätoiminnoittainen jakauma (1 000 euroa)

	2009 arvio	%
Suomikuva	3 000	20,3
Tuotemarkkinointi	6 435	43,5
Tutkimus- ja tuotekehitys	900	6,1
Portaali	965	6,5
Hallinto- ja muu tukitoiminta	3 500	23,6
Yhteensä	14 800	100,0

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 30 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	17 467	18 757	15 302
Bruttotulot	2 093	2 500	502
Nettomenot	15 374	16 257	14 800
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 123		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 863		

Bruttotulojen ja vastaavien menojen vähene-minen johtuu siitä, että kampanja-, messu- ym. toiminta on tarkoitus jatkossa toteuttaa ulkomailla Finpron vientikeskuksen avulla, ja MEKille kirjautuvat vain Suomessa maksettavat laskut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 32.20.03	-500
Siirto momentille 32.20.05	-895
Palkkojen tarkistukset	131
Muut muutokset	-193
Yhteensä	-1 457

2009 talousarvio	14 800 000
2008 talousarvio	16 257 000
2007 tilinpäätös	16 114 000

20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 194 250 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2009 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 198 057 000 eurolla.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

1) sellaiseen valtion budjettitalouden piiriin kuuluvassa organisaatiossa harjoitettavaan tutkimukseen ja kehitykseen, joka edistää teknologisen, liiketoiminnallisen sekä muun elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymisen kannalta merkittävän osaamisen syntymistä, kehittymistä ja laaja-alaista hyödyntämistä

2) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin, hankkeiden valmisteluun sekä osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen

3) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sellaisten innovatiivisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palveluidensa laadun ja tehokkuuden merkittävää parantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä

4) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden maksamiseen

5) kansainvälisen yhteistyön ja ohjelmien sekä hankkeiden osallistumismaksuihin, laite-

toimituksiin ja Tekesin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Tekesin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin

6) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden työelämän kehittämishankkeisiin sekä

7) kansallisiin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa.

Selvitysosa: Momentin tavoitteet vaikuttavuudelle ja toiminnalliselle tuloksellisuudelle on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.06) yhteydessä.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevat EU-tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Valtuudesta arvioidaan käytettävän 250 000 euroa budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden työelämän kehittämishankkeisiin.

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Valtuus	Määräraha
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	177 557	177 750
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut: pakolliset ja valinnaiset ohjelmat	20 500	16 500
Yhteensä	198 057	194 250

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	176 673	68 286	6 646	-	-	251 605
Vuoden 2009 sitoumukset	17 577	93 237	57 611	5 990	23 642	198 057
Yhteensä	194 250	161 523	64 257	5 990	23 642	449 662

Vuonna 2009 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 184,9 milj. euroa.

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Tasokorotus	10 804	9 727
Siirto momentilta 32.01.(63)	250	250
Siirto momentille 32.01.01 (kertameno)	-500	-500
Eurooppalaisten yhteishankkeiden kansallinen rahoitusosuus	3 000	3 000
Yhteensä	13 554	12 477

2009 talousarvio	194 250 000
2008 talousarvio	180 696 000
2007 tilinpäätös	144 179 801

40. Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 186 350 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2009 uusia avustuspäätöksiä saa tehdä enintään 227 518 000 eurolla.

Avustuksilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon hankkeella tavoiteltavat suorat ja välilliset hyödyt, hankkeiden haastavuus ja innovatiivisuus, käytettävät resurssit, kehitettävä ja hyödynnettävä yhteistyö, edistettävät yhteiskunnan, työelämän ja ympäristön hyvinvointitekijät sekä Tekesin rahoituksen ja asiantuntijatyön lisävaikutus hankkeen toteutukseen ja tulosodotuksiin.

Avustuksia saa myöntää:

1) valtioneuvoston asetuksella (298/2008) tarkemmin säädettävin perustein ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1998/2006) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan

2) EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin sekä

3) kansallisiin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa.

Avustusta voidaan maksaa myös palveluseteleinä. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään erityisesti:

— riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa,

— tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tulosten hyödyntämiseen edistämällä uuden liiketoiminnan käynnistämistä nuorissa, pienissä ja keskisuurissa innovatiivisissa yrityksissä sekä parantamalla uusien ja nuorten innovatiivisten yritysten ja liiketoimintojen käynnistämisessä tarvittavien palveluiden saatavuutta ja laatua,

— pienille ja keskisuurille yrityksille uuden teknologian, teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiohankkeen osana,

— innovatiivisten tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa sekä koetuotantoon,

— yritysten ja muiden yhteisöjen kehityshankkeiden esiselvityksiin, asiantuntijapalveluihin sekä hankkeiden valmisteluun,

— kunnallisten organisaatioiden, yritysten ja muiden yhteisöjen sellaisten innovatiivisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palveluidensa laadun ja kustannustehokkuuden merkittävää parantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä,

— ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden sekä voittoa tavoittelemattomien yritysten ja muiden yhteisöjen sellaiseen tutkimukseen ja kehitykseen, joka edistää teknologisen, liiketoiminnallisen sekä muun elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymisen kannalta merkittävän osaamisen syntymistä, kehittymistä ja hyödyntämistä näissä organisaatioissa. Valtionavustusta voidaan toiminnan julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää täyttä kustannusta vastaava määrä sekä

— valtion budjettitalouden ulkopuolella toteutettaviin työelämän kehittämishankkeisiin.

Tavoitteet vaikuttavuudelle ja tukijärjestelmän toiminnalliselle tuloksellisuudelle on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.06) yhteydessä.

Momentin valtuudesta arvioidaan käytettävän 8 050 000 euroa valtion budjettitalouden ulkopuolella toteutettaviin työelämän kehittämishankkeisiin.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevat EU-tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	168 970	133 048	22 289	207	-	324 514
Vuoden 2009 sitoumukset	17 380	54 349	120 499	23 451	11 839	227 518
Yhteensä	186 350	187 397	142 788	23 658	11 839	552 032

Vuonna 2009 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 210,6 milj. euroa.

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Siirto momentille 32.20.45	-7 000	-7 000
Siirto momentille 32.20.41	-3 500	-3 500
Tasokorotus	13 643	12 865
Siirto momentilta 32.01.(63)	8 050	8 050
Eurooppalaisten yhteistyöhankkeiden kansallinen rahoitusosuus	4 000	4 000
Yhteensä	15 193	14 415

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	186 350 000
2008 II lisätalousarvio	-2 500 000
2008 talousarvio	171 157 000
2007 tilinpäätös	154 882 939

41. (32.20.41 ja 32.30.47) Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 42 642 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan liittyvien järjestöjen ja sopimusyhteisöjen valtionapuun ja lähinnä pk-yritysten kehittämispalvelujen tuottamiseen sekä ulkomaisten investointien edistämiseen

2) valtionavustusten maksamiseen pk-yritystoiminnan edistämisyhteisöille, pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin

3) julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen

4) ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpro ry:n tarjoaman perusneuvonnan, koulutuksen ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseen sekä

5) Yritys-Suomi -portaalin ylläpitoon ja kehittämiseen.

Keksintötoiminnan tukemiseen ja edistämiseen sekä sen hallintomenoista aiheutuviin kustannuksiin ja ulkomaisten investointien edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää EU:n julkisen palveluvelvoitteen määritelmän mukaisesti valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaavasti. Myös pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen, luovien alojen yritystoiminnan ja talouden edistämiseen voidaan erityisissä tapauksissa niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perusteella myöntää valtionapua kustannusten täyttä määrää vastaavasti. Samoin osa Finpro ry:n toiminnasta voi olla sellaista julkisen palveluvelvoitteen piiriin kuuluvaa toimintaa, joka rahoitetaan täysimääräisesti.

Elinkeinopolitiikkaa edistävien järjestöjen avustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin päättämien perusteiden mukaisesti.

Yleisavustusta myönnetään elinkeinopolitiikkaa ja ulkomaankauppaa edistäville järjestöille valtionavustuslain (688/2001) ja yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta sekä yleisavustuksesta ulkomaankauppaa ja yritysten kansainvälistymistä edistäville järjestöille ja yhteisöille annetun valtioneuvoston asetuksen (1186/2005) mukaisesti. Yleisavustusta voidaan em. asetuksen nojalla myöntää järjestöille pääsääntöisesti yhteensä enintään 75 prosenttia yleisavustukseen hyväksyttävistä kustannuksista.

Avustusten käytöstä ja käytön valvonnasta määrätään ministeriön päätöksillä. Valtionavustuksen käytön kannalta on perusteltua maksaa avustusta ennakkona.

Selvitysosa: Keksintösäätiö edistää keksinnöllisyyttä ja tukee keksintöjen kehittämistä ja hyödyntämistä riskialttiin alkuvaiheen yli. Säätiö on ainoa julkinen rahoittaja, joka voi avustaa yksityishenkilö- tai tutkijakeksijää. Säätiön perustoiminnot ovat neuvonta, keksintöjen arviointi, keksintöjen suojauksen, tuotekehityksen ja markkinoinnin rahoitus sekä keksintöjen kaupallistamisen muu edistäminen. Keksintösäätiön rahoitus on riskirahoitusta. Säätiön keksintöasiamiehet (KAM) TE-keskuksissa ja innovaatioasiamiehet (IAM) eri yliopistoissa varmistavat sen, että keksijät joka puolella Suomea saavat asiantuntevaa ohjausta

keksintöjen kehittämiseen ja säätiön muutkin palvelut ovat lähellä. Säätiö osallistuu myös yleistä keksinnöllisyyttä ja innovatiivisuutta edistäviin projekteihin. Esihautomotoiminnan eli yksityishenkilöiden liikeideoiden sekä erittäin varhaisen yrityskehityksen kehittämisen tavoitteena on tukea keksinnöllisyyden edistämistä sekä saattaa yksityishenkilöt ja pienyritykset, jotka hakevat osaamisen kasvattamista, kansainvälisyyttä ja kasvua muiden julkisten rahoittajien palvelujen piiriin.

Standardisointi on yhteisten ohjeiden ja toimintatapojen laatimista helpottamaan elinkeinoelämän, viranomaisten ja kuluttajien toimintaa sekä jokapäiväistä elämää. Suomalainen standardisointijärjestelmä käsittää kansallisena keskusjärjestönä toimivan Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n sekä sen 14 toimialayhteisöä, jotka kukin vastaavat omaan toimialaansa liittyvästä standardisoinnista. SFS on elinkeinoelämälle ja julkishallinnolle palveluja tuottava järjestö, jonka tehtävänä on luoda puitteet standardisointiin osallistumiseksi, ylläpitää alan tietojärjestelmää ja tiedottaa standardisoinnista ja standardeista sekä olla vaikutuskanava kansalliseen ja kansainväliseen standardisointiin. SFS vastaa teknisten määräysten ja standardien ilmoittamista koskevan EU-direktiivin (98/34/EY) sekä maailman kauppajärjestön WTO/TBT -sopimuksen alaisista tehtävistä.

Laadun kehittämistoiminnalla vaikutetaan elinkeinoelämän kilpailukykyyn ja taloudelliseen kasvuun. Ministeriön tehtävänä on teollisen laatutoiminnan sekä laatupoliittista päätöksentekoa tukevien laatuhankkeiden edistäminen. Keskeinen laadunhallinnan työväline on laatupalkintojärjestelmä, jonka ylläpitämiseen Suomen Laatukeskus Oy/Suomen Laatuyhdistys ry:lle valtion avustus kohdistetaan.

Momentin määrärahaa käytetään myös ulkomaisten investointien edistämiseen liittyvien palvelujen tuottamiseen, Suomen Taideteollisuusyhdistys ry:n / Design Forumin toiminnan rahoittamiseen sekä luovien alojen yritystoiminnan kehittämishankkeen toteuttamiseen. Invest in Finland lisää yhteistyötään kotimaassa alueellisten investointien edistämispalveluita tarjoavien yksiköiden kanssa. Invest in Finland laajentaa toimintojaan ulkomaille, ensivaiheessa Kiinaan.

Elinkeinopolitiikkaa ja ulkomaankauppaa edistävät järjestöt ja Finpro ry tarjoavat kansainvälistyville kasvuyrityksille, uusille yrityksille ja pk-yrityksille monipuolisia perusneuvonnan palveluita, asiantuntija- ja neuvontapalveluita ja koulutuspalveluita niin kotimaassa kuin ulkomailla. Kansainvälistymistä ja vientiä edistetään yhteishankkeilla kuten kansainvälisillä näyttelyosallistumisilla ulkomailla, vientiverkostohankkeilla ja yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistamisella. Pk-yrityksille tarjottavat perusneuvonnan palvelut ovat pääosin maksuttomia, laajemmat asiantuntijapalvelut ja konsulttiselvitykset ovat maksullisia. Finpron toiminnassa keskeisenä kehitystyön kohteena on maakunnallisen verkoston toiminnan kehittäminen ja toiminnan vakiinnuttaminen. Finpro laajentaa palvelutarjontaansa kasvavilla markkinoilla Aasiassa ja Intiassa. Finpro tarjoaa julkisen palveluvelvoitteensa mukaisesti asiantuntija- ja neuvontapalveluita ulkomailla myös matkailualan yrityksille.

FinNode-yhteistyön kehittäminen sisältyy hallitusohjelmaan sekä kansallista innovaatiostrategiaa koskevaan ehdotukseen. Kehittämistyö kohdistetaan innovaatiokeskusten nykyisiin ja mahdollisiin tuleviin kohdemaihin (Kiina, USA, Venäjä, Japani ja Intia). Tekesin ja Finpron kahdenvälistä yhteistyötä (ns. DUO-ohjelma) laajennetaan saatujen positiivisten kokemusten perusteella Euroopassa sekä niissä innovaatiotoiminnan kannalta merkitystään kasvattavissa Euroopan ulkopuolisissa maissa. Hallitusohjelmassa linjataan erityisrahoituksen turvaaminen naisyrittäjyyden edistämiseksi. Myös hallituksen työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmassa todetaan, että naisyrittäjyyttä tulee rohkaista turvaamalla riittävä erityisrahoitus.

Elinkeinopolitiikkaa ja ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja yhteisöjen toiminnassa huomioidaan sekä ministeriön että viennin ja kansainvälistymisen edistämistä koskevan VKE-strategian tavoitteet. Nämä järjestöt ja

yhteisöt edistävät elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa tuottamalla ns. yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita (SGEI-palvelut, EY:n komission päätös 2005/842/EY).

Vaikuttavuus

— Keksintöjen edistämistoiminta on kiinteä osa kansallista innovaatiotoimintaa.

— Organisaatioiden laatukilpailukyky paranee kansainvälisesti vertailukelpoisella tavalla.

— Standardisointi tukee uusien teknologioiden ja markkinoiden kehittymistä ja kaupallistumista.

— Tuotteiden ja järjestelmien yhteensopivuus ja vaihdettavuus paranevat.

— Kulutus ohjautuu ympäristöä säästäviin tuotteisiin ja palveluihin.

— Suomeen kohdistuvien ulkomaisten investointien määrä kasvaa.

— Yritysten kansainvälistyminen vahvistuu ja vienti lisääntyy.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Finpron maksuttomista ja osin maksullisista asiantuntija- ja neuvontapalveluista vähintään kaksi kolmasosaa kohdennetaan pk-yrityksille (v. 2005: 66 %, v. 2006: 66 %, v. 2007: 66 %).

— Elinkeinopolitiikka ja ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja yhteisöjen välinen tiedonvaihto ja yhteistyö lisääntyvät.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Keksintösäätiö	8 560 000
Standardisointitoiminta	2 000 000
Laatutoiminta	350 000
Muotoilun hyödyntämisen tehostaminen elinkeinotoiminnassa	685 000
Luovat alat	350 000
Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra	2 200 000
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	430 000
Suomalais-venäläinen kauppakamari	433 000
Osuuskunta Viexpo	270 000
Finland Convention Bureau	233 000
Music Export Finland	210 000
Finpro ry	21 895 000
Invest in Finland	3 098 000
Yritys-Suomi -portaali	1 000 000
Yrityspalvelukonseptien ja verkkopalvelujen kehittäminen	505 000
Yrittäjyyden edistäminen	423 000
Yhteensä	42 642 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Tasokorotus	1 670
Siirto momentilta 32.20.40	3 500
Yhteensä	5 170

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	42 642 000
2008 talousarvio	37 472 000
2007 tilinpäätös	35 872 000

42. Osaamiskeskusohjelman klustereiden koordinointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen osaamiskeskusohjelmaan nimettyjen klustereiden kansallisille koordinaattoreille sekä ohjelmassa käynnistettävien yhteishankkeiden siemenrahoitukseen. Määrärahaa saa käyttää myös ohjelman kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä tukevien kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä muihin osaamiskeskusohjelman kansallisesta koordinaatiosta aiheutuviin kustannuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa osaamiskeskusohjelmaa.

Momentin määrärahaa käytetään osaamiskeskusohjelmaan nimettyjen klusteriohjelmien kansallisen koordinaation rahoittamiseen sekä ohjelman toimintamallien ja palvelujen kehittämiseen.

Osaamiskeskusohjelma on alueiden kehittämisestä annetun lain (602/2002) mukainen määräaikainen erityisohjelma, jonka tavoitteena on parantaa kansainvälisesti kilpailukykyisen, korkeaa osaamista vaativan yritys- ja tutkimustoiminnan sijoittumisen ja kehittämisen edellytyksiä.

Ohjelmalla tuetaan alueellista erikoistumista ja työnjakoa osaamiskeskusten välillä. Ohjelman toimenpiteet kohdistetaan elinkeinojen ja toimialojen uudistumiseen, jonka perustana ovat teknologisten innovaatioiden lisäksi uudenlaiset palvelut, toimintatavat sekä uudet organisatoriset ratkaisut. Osaamisperustaisen innovaatiotoiminnan lisäksi klusterit tukevat kysyntä- ja käyttäjälähtöisen innovaatiopolitiikan toteuttamista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on nimennyt 13 klusterille kansalliset koordinaattorit, jotka vastaavat sopimuspohjaisesti yhteisesti hyväksytyistä tehtävistä. Klustereiden koordinaattoreiden nimeäminen ja rahoitus hallinnoidaan noudattaen Euroopan komission päätöksen (tehty 28.11.2005) EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan määräysten mukaisia soveltamisohjeita (tiedoksi annettu numerolla K(2005)2673 (2005/842/EY). EY-säädösten perusteella koordinaattorien rahoitus on korvaus yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille. Näin ollen koordinaattorien valintaa ei kilpailutettu erillisenä hankintamenettelynä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Alueiden välinen yhteistyö innovaatiotoiminnassa lisääntyy.

— Pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistyminen lisääntyy.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Eri sektoreiden ja toimialojen yhteistyö tiivistyy.

2009 talousarvio	2 600 000
2008 talousarvio	2 600 000
2007 tilinpäätös	2 600 000

43. (32.30.40) Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 480 000 euroa.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta sekä yleisavustuksesta ulkomaankauppaa ja yritysten kansainvälistymistä edistäville järjestöille ja yhteisöille annetun valtioneuvoston asetuksen (1186/2005) mukaisten hankkeiden maksamiseen ja toteuttamiseen.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää yllä mainitun asetuksen mukaisten ulkomailla toteutettujen hankkeiden lisäksi:

1) uusien toimialojen ja palvelualojen yhteishankkeisiin, yrityslähtöisten kulttuurivientihankkeiden tukemiseen sekä matkailualan valtakunnallisiin hankkeisiin sekä

2) Shanghain vuoden 2010 maailmannäyttelyyn osallistumisen valmistelun ja paviljongin rakentamisen kustannuksiin.

Avustus pk-yrityksille on enintään 50 %. Avustusta voidaan kuitenkin myöntää edellä mainittua korkeammin prosenttiosuuksin valtakunnallisiin ja alueellisesti merkittäviin hankkeisiin, joihin ei osallistu yrityksiä tai joiden kulut ovat vaikeasti yrityskohtaisesti kohdennettavissa tai jos hankkeen hyödyn katsotaan koituvan laajalle yritysjoukolle tai hanke on luonteeltaan poikkeava ja riskialtis.

Valtuus. Uusia avustuksia saa vuonna 2009 myöntää 17 528 000 euroa. Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2009. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Yritysten yhteishankkeita toteuttavat elinkeinopolitiikkaa edistävät järjestöt ja Finpro ry, eri yhteisöt, toimialaliitot sekä yritykset.

Määrärahalla toteutetaan erityisesti vientiään käynnistävien yritysten ja jo vakiintuneiden viejien kansainvälistymisen edistämiseksi monipuolisia yhteishankkeita yritysten valitsemilla kohdealueilla ja kehittyvillä uusilla markkina-alueilla. Määrärahaa suunnataan ensisijaisesti pienten ja keskisuurten yritysten, uusien alkavien yritysten ja innovatiivisten kasvuyritysten toteuttamiin yhteishankkeisiin etenkin korkean teknologian toimialoilla. Yhteishankkeisiin osallistuminen madaltaa yritysten kansainvälistymisen kynnystä ja nopeuttaa pk-yritysten uusille markkinoille pääsyä. Määrärahalla toteutetaan yritysten verkottumista edistäviä yhteishankkeita, useimmiten yhteisosallistumisia kansainvälisiin näyttelyihin,

viennin kumppanuusohjelmia sekä vientiverkostohankkeita.

Yhteishankkeista tehdyn arvioinnin mukaan kohdistuvat yritysten yhteishankkeisiin osallistumisesta saamat suurimmat hyödyt yritysten tunnettuuden ja näkyvyyden lisäämiseen, uusien asiakaskontaktien saantiin ja oman markkinatuntemuksen ja -tiedon lisäämiseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti viennin ja kansainvälistymisen edistämisen tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Pk-yritysten liiketoimintaosaaminen ja kansainvälistymisen taidot vahvistuvat.

— Kasvuyritykset kansainvälistyvät ja hyötyvät yhteishankkeiden tarjoamasta lisäarvosta.

— Uusien vientiyritysten määrä kasvaa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Yhteishankkeisiin osallistuvien yritysten lukumäärä kasvaa (v. 2005: 2 644, v. 2006: 2 336, v. 2007: 2 565).

— Pk-yritysten osuus yhteishankkeiden avustuksista on vähintään kaksi kolmasosaa (v. 2005: 66 %, v. 2006: 72 %, v. 2007: 71 %).

— Pk-yrityksille suunnattujen vientiverkostohankkeiden lukumäärä pysyy vähintään ennallaan (kasvu v. 2006: 22 % ja v. 2007: 36 %).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	8 452	8 600	1 500	500	19 052
Vuoden 2009 sitoumukset	13 028	2 500	1 300	700	17 528
Yhteensä	21 480	11 100	2 800	1 200	36 580

Vuonna 2009 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 17,2 milj. euroa.

2009 talousarvio	21 480 000
2008 II lisätalousarvio	1 675 000
2008 talousarvio	19 638 000
2007 tilinpäätös	15 138 269

45. Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pk-yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelua sekä yrityksen toiminnan alkuvaiheen kehittämistoimenpiteitä koskevien avustusten maksamiseen siten kuin valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetussa valtioneuvoston asetuksessa (675/2007) tarkemmin säädetään.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustuksilla kannustetaan pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden valmisteluun. Valmistelurahoitusta myönnetään enintään 15 000 euroa suuruisena avustuksena, joka myönnetään de minimis -ehtoisena. Momentin määräraha on siirtoa momentilta 32.20.40.

TE-keskukset suuntaavat valmistelurahoitusta hankkeisiin, joilla edistetään pk-yritysten valmiuksia käynnistää uusia tutkimus- ja kehityshankkeita, nopeutetaan uusien liiketoimintojen käynnistämistä sekä autetaan pk-yrityksiä kansainvälistymään ja nostamaan kehittämiseen liittyvää teknologista ja muuta osaamista.

Vaikuttavuustavoitteet

— Yhä useampi pk-yritys käynnistää t&k-hankkeita.

2009 talousarvio	7 000 000

(50.) Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 talousarvio	1 000 000

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 032 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2009 uusia lainoja saa myöntää enintään 88 728 000 eurolla.

Lainoilla kannustetaan sekä suuria että pk-yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta. Lainoja myönnettäessä otetaan huomioon tavoiteltavat suorat ja välilliset hyödyt, hankkeiden haastavuus ja edistyksellisyys, käytettävät resurssit, kehitettävä ja hyödynnettävä yhteistyö, edistettävät yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointitekijät sekä Tekesin rahoituksen ja asiantuntijatyön vaikutukset.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), valtioneuvoston asetuksilla tarkemmin säädettävin perustein ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1998/2006) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

Lainoja voidaan myöntää riskiehtoisena. Mikäli kehitystyö epäonnistuu teknisesti tai ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, Tekesillä on lainansaajan hakemuksesta oikeus antaa lainansaajalle valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltyjen ehtojen puitteissa lisää takaisinmaksuaikaa, muuttaa takautuvasti alun perin vieraan pääoman ehtoisena myönnetty laina tai osa siitä pääomalainaksi tai poikkeustapauksessa jättää lainan maksamaton pääoma ja korot osittain tai kokonaan takaisin perimättä. Suurille yrityksille lainaa voidaan myöntää vain erittäin painavista syistä erityisesti silloin, kun lainan riskiehto on oleellinen hankkeen toteuttamiselle ja se voidaan etukäteen määritellä.

Maksuvapautuksen piiriin tulevien lainojen enimmäismäärä on 20 000 000 euroa.

Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rahoitusta myönnetään erityisesti:

1) yrityksille ja muille yhteisöille tutkimus- ja kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista,

2) riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa,

3) alkavien innovatiivisten yritysten ja olemassa olevien yritysten uusien liiketoimintojen käynnistämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja tulosten liiketaloudellisen hyödyntämisen edistämiseen,

4) markkinaläheisiin riskipitoisiin kehitys- ja tuotteistushankkeisiin erityisesti pk-yrityksille,

5) innovatiivisten tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa sekä koetuotantoon sekä

6) pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiohankkeen osana.

Pääomalainan ehdot määräytyvät osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttorin hoidossa olevien Tekesin tuoteparannus-, tuotekehitys- ja pääomaehtoisten tuotekehityslainojen lainakanta oli vuoden 2007 tilinpäätöksessä 409 milj. euroa.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04.

Tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.06) yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	47 372	15 142	1 738	56	-	64 308
Vuoden 2009 sitoumukset	27 660	36 512	14 530	1 785	8 241	88 728
Yhteensä	75 032	51 654	16 268	1 841	8 241	153 036

Vuonna 2009 myönnettävien lainojen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 27,644 milj. euroa.

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Tasokorotus	141	4 225

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	75 032 000
2008 talousarvio	74 891 000
2007 tilinpäätös	65 565 330

30. (32.01, osa, 32.30, osa, 32.80 ja 32.90, osa) Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työ- ja elinkeinoministeriö tai sen valtuuttamat laitokset saavat tehdä vuonna 2009 Suomen ja Venäjän välillä 15.8.2006 solmitun velkakonversiosopimuksen mukaisia tavara- tai palveluhankintoja koskevia sopimuksia sillä määrällä, joka vuoden 2006 toisessa lisätalousarviossa myönnetystä 30 000 000 Yhdysvaltain dollarin (25 000 000 euroa) velkakonversiovaltuudesta on jäänyt käyttämättä.

Selvitysosa: Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan ensisijainen painopiste on työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin vastaaminen, koska työvoiman saatavuusongelmat alkavat muodostua yritysten kasvun esteeksi. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa keskeistä on myös uuden yrittäjyyden lisääminen ja yritysten toimintaympäristön edellytysten parantaminen.

Työllisyys

Julkisen työvoimapalvelun ydintehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Tavoitteena on ylläpitää ja edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa työmarkkinoilla, turvata työvoiman saatavuutta, torjua työttömyyttä sekä järjestää työtä hakeville mahdollisuuksia tehdä työtä.

Työ- ja elinkeinoviranomaisten järjestämiä tai hankkimia keskeisiä julkisia työvoimapalveluja ovat työnvälitys, työmarkkinatoimenpiteet, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja ammatillisen kehittymisen palvelut, joita ovat ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut, koulutus- ja ammattitietopalvelut sekä ammatillinen kuntoutus. Työttömien työllistymistä edistäviä tukia ovat työllistämistuet ja työllisyyspoliittinen avustus.

Julkisella työvoimapalvelulla edistetään työllistymistä ensisijaisesti avoimille työmarkkinoille joko suoraan tai koulutuksen avulla. Toissijaisesti työllistymistä tuetaan käyttämällä työllisyysmäärärahoja. Työllisyysmäärärahojen avulla tuetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja

vajaakuntoisten työllistymistä sekä ehkäistään työttömyyden pitkittymistä ja tasoitetaan työttömyyden alueellisia eroja.

Työvoiman palvelukeskusten toiminta vaikeasti työllistyvien palveluja tarjoavana työ- ja elinkeinohallinnon, kunnan sekä Kansaneläkelaitoksen yhteisenä moniammatillisena asiantuntijaverkostona on vakiintunut. Palvelukeskusten toimintaa kehitetään edelleen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden edistämiseksi. Hallitusohjelman mukaan valtion työvoimapolitiikkaa uudistetaan tavoitteena parantaa työnhakijain ja työpaikkojen kohtaantoa, edistää uusien työpaikkojen ja yritysten syntymistä sekä vähentää työttömyyttä ja osaltaan estää syrjäytymistä. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi työllisyysmäärärahat suunnataan uudelleen siten, että niillä tuetaan nykyistä paremmin työttömän henkilön työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Tavoitteena on valmistella työmarkkinoiden joustoturvamalli, jolla vastattaisiin erityisesti rakennemuutosten aiheuttamiin työpaikkamenetyksiin ja työikäisen väestön vähenemiseen.

Työvoimavarojen tehokasta käyttöä pyritään edistämään muun muassa työnhakijoille tehtävillä työhön osoituksilla ja tarjoamalla julkisia työvoimapalveluja siten, ettei työttömyys pitkity yli kolmen kuukauden. Työnhakijoiden palvelussa panostetaan vahvaan alkupalveluun ja työn aktiiviseen tarjoamiseen. Tavoitteena on mahdollisimman nopea työllistyminen. Välityömarkkinat tarjoavat tuettuja työmahdollisuuksia henkilöille, joilla on vaikeuksia sijoittua avoimille (ei tuetuille) työmarkkinoille. Syntyvät uudet työpaikat ja eläkkeelle siirtyvien työntekijöiden korvaaminen edellyttävät niin työttömien, kotityöstä ja eläkkeeltä työmarkkinoille palaavien kuin työssä olevien työllisyyttä tukevaa ammatillista koulutusta. Lisäksi ulkomaalaisen työvoiman osaaminen on saatava vastaamaan Suomen työelämän vaatimuksia.

Työllisyysmäärärahoja kohdennetaan yritysten kanssa toteutettavaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen ja yrityksissä tapahtuvaan palkkatuettuun työhön. Ammatillisen työvoimakoulutuksen ja palkkatuetun työn sekä muiden työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuutta parannetaan oleellisesti pitäen selkeästi tavoitteena henkilön työllistymistä.

Työvoimapoliittista aikuiskoulutusta kohdennetaan erityisesti työvoimaa rekrytoiville aloille ja se räätälöidään nykyistä paremmin yritysten tarpeisiin. Erityisesti parannetaan pienille yrityksille tarjottavia palveluita. Työnantajien kanssa yhteisesti rahoitettavan yhteishankintakoulutuksen osuus nostetaan 15 prosenttiin. Tavoitteena on vahvistaa proaktiivista varautumista työnantajien työvoimatarpeisiin yritysten rakennemuutos- ja kasvutilanteissa. Tällöin entistä tärkeämpään asemaan nousee työssä olevan työvoiman osaamisen päivittäminen ja ammatillisen liikkuvuuden tukeminen.

Palkkatuella järjestettävän työn tarkoituksena on parantaa työttömän ammattitaitoa, osaamista ja työmarkkina-asemaa sekä edistää työttömänä olleen pääsemistä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuella pyritään parantamaan työttömien työnhakijoiden osaamista käyttämällä sitä nykyistä laajemmin ammatillista koulutusta vailla olevien työttömien oppisopimuskoulutukseen sekä laajentamalla ja kehittämällä ammatillista työvoimakoulutusta ja palkkatuettua työtä yhdistävän mallin käyttöä. Palkkatukea arvioidaan käytettävän vajaakuntoisten työhön sijoittumisen tukemiseen 36 milj. euroa. Nuorten työhön sijoittumisen tukemiseen on vuoden 2008 talousarviosta lukien lisätty palkkatukimäärärahoja vuosittain 8,75 milj. euroa.

Välityömarkkinoiden osalta keskeinen haaste on vaikeasti työllistyville räätälöityjen matalan kynnyksen työpaikkojen luominen ja työpaikkojen vaikuttavuuden parantaminen luomalla nykyistä järjestelmällisemmin avoimille työmarkkinoille johtavia tuettuja työllistymispolkuja. Vaikuttavuutta pyritään parantamaan etsimällä työpaikkoja nykyistä useammin yrityksistä esimerkiksi edelleen sijoittamismahdollisuutta hyödyntäen ja etsimällä työnantajia, jotka ovat valmiita kouluttamaan tuella palkkaamiaan työttömiä työn ohessa.

Starttirahalla tuetaan sekä työllistymistä että yrittäjyyttä. Starttirahalla turvataan yrittäjäksi ryhtyvän toimeentuloa sinä aikana, jonka yritystoiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen arvi-

oidaan kestävän. Starttirahan enimmäiskesto on 18 kuukautta. Starttirahaa voidaan myöntää työttömien työnhakijoiden lisäksi muun muassa palkkatyöstä, opiskelusta ja kotityöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyvälle.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Työllistämistuet[1)]			
Työllistäminen valtiolle	1 680	1 200	1 200
Palkkatuki kunnille ja kuntayhtymille	9 360	10 300	7 600
Palkkatuki yksityiselle sektorille	19 410	23 700	20 000
Starttiraha	4 250	5 000	5 000
Työelämävalmennus työllistämistuella, osa-aikalisä	2 800	3 300	1 800
Työharjoittelu/työelämävalmennus työmarkkinatuella	11 150	13 000	12 000
Yhteensä	**48 650**	**56 500**	**47 600**
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus			
Ammatillinen koulutus	18 240	18 860	17 900
Valmentava koulutus	9 494	5 760	5 500
Yhteensä	**27 734**	**24 620**	**23 400**
YHTEENSÄ	**76 384**	**81 120**	**71 000**

[1)] Palkkatuen volyymit sisältävät myös pelkästään työmarkkinatukimäärärahoilla (33.20.52) työllistettyjä.

Palkkatuen ja starttirahan perustukea rahoitetaan tietyin edellytyksin työmarkkinatukea saavien osalta sekä työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkinatuella kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan momentilta 33.20.52 (Työmarkkinatuki). Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta rahoitetaan työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (33.20.54).

Yrittäjyys

Yrityspolitiikalla vahvistetaan yrittäjyyden edellytyksiä ja parannetaan yritysten toimintaympäristöä. Erityisesti vahvistetaan pk-yritysten teknologiaperustaa, liiketoimintaosaamista ja tuottavuutta sekä parannetaan kasvun ja kansainvälistymisen edellytyksiä. Yrityspolitiikalla kehitetään uutta yritystoimintaa, vastataan alueellisiin rakennemuutoshaasteisiin sekä muun muassa kannustetaan yksinyrittäjiä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen.

Yrityspolitiikan toimenpiteet ovat yritysten rahoitusta, neuvonta- ja kehittämispalveluja sekä sääntelytoimia, jotka kohdistuvat esimerkiksi teollisoikeuksien suojaustoimiin. Rahoitusta suunnataan sellaisiin kohteisiin, joilla vallitsee markkinapuute eli joita yksityiset rahoitusmarkkinat eivät ole halukkaita rahoittamaan. Rahoittajina toimivat ministeriö, TE-keskukset, Finnvera Oyj ja Suomen Teollisuussijoitus Oy. Rahoitusta myönnetään pääomasijoituksina, suorina tukina, lainoina ja takauksina.

Yritystukia myönnetään laadullisesti korkeatasasoisiin investointi- ja kehityshankkeisiin sekä yritysten käynnistymistä edesauttaviin hankkeisiin. Tuella on oltava merkittävä vaikutus hankkeen toteutumiseen. Tuissa painopisteinä ovat aloittavat ja kasvuhakuiset yritykset sekä yrityksen osaamisen, verkottumisen ja uuden teknologian käyttöönoton edistäminen.

Starttirahalla tuetaan sekä työllistymistä että yrittäjyyttä. Starttirahalla turvataan yrittäjäksi ryhtyvän toimeentuloa sinä aikana, jonka yritystoiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen arvioidaan kestävän. Starttirahan enimmäiskesto on 18 kuukautta. Starttirahaa voidaan myöntää työt-

tömien työnhakijoiden lisäksi muun muassa palkkatyöstä, opiskelusta ja kotityöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyvälle.

Finnvera Oyj:n pk-yritysten rahoitukseen sisältyy valtiontukea elinkeino- ja aluepoliittisista syistä. Valtiontuki kotimaassa toimiville yrityksille myönnettävissä lainoissa sisältyy korkotukeen ja luottotappiokorvauksiin sekä takausten osalta takausprovisiotukeen ja takaustappiokorvauksiin. Yhtiön pk-lainoja ja takauksia rahoitetaan osittain myös Euroopan aluekehitysrahastosta. Finnvera Oyj:n myöntämien vientitakuiden ja erityistakausten tappiot katetaan valtiontakuurahaston varoilla, mikäli tappioita ei voida kattaa yhtiön taseessa olevasta vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta. Lisäksi valtion varoista maksetaan Finnvera Oyj:n tytäryhtiön Suomen Vientiluotto Oy:n hallinnoimasta julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausjärjestelmästä aiheutuvat menot.

Erityisesti alkavien yritysten ja kasvavien yritysten rahoittamisessa Finnvera Oyj:llä on keskeinen rooli. Finnvera-konsernin pk-yrityksiin kohdistuvassa pääomasijoitustoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota rahoituspuutteeseen, joka kohdistuu aivan varhaisimman vaiheen yritysten oman pääoman tarpeeseen.

Vientiyritykset hakevat kasvua myös uusilta, vasta kehittyviltä markkinoilta, joiden toimintaympäristöön liittyy tavallista enemmän epävarmuutta ja riskejä. Vientitakuuvastuiden riskikeskittymä telakka- ja alusrahoituksessa kasvanee edelleen. Vienti- ja alusluottojen korontasaustoiminnan osalta korkotukimenot ovat merkittävästi aikaisempaa pienemmät. Tämä on seurausta Yhdysvaltojen dollarikorkojen merkittävästä alenemisesta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työllisyyden- ja yrittäjyyden tulosalueelle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet vuodelle 2009:

	2007 toteutuma	2008 arvio/ tavoite	2009 tavoite
Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen:			
Avoimille työmarkkinoille 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen ja palkkatuen jälkeen sijoittuneiden osuus, vähintään %	35	36	40
Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus enintään, %	34	29	28
Työvoimavarat ovat käytössä niin, että:			
— vaikeasti työllistyvien määrä vähenee ollen enintään, hlöä	124 800	115 000	105 000
— virta yli 3 kk:n työttömyyteen, enintään %	24,7	23	22
— ulkomaalaisten työttömyysaste alenee	21	18	16
Yrittäjyyden lisääminen:			
Uudet/aloittavat yritykset	9 900	10 050	10 100
Kasvuyrityspalvelun asiakaskannassa olevat yritykset	409	490	550
Uudet kasvuyrityspalveluun tulevat yritykset	75	81	60

Luvun nimike on muutettu.

01. (32.01.02 ja 32.80.01) Työvoima- ja elinkeinokeskusten ja työvoimatoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 242 772 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) 1 682 000 euroa pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin sekä yritysneuvonnan asiantuntijapalvelujen ostamiseen ja yritysneu-

vontaa suorittaville henkilöille tarkoitettujen koulutuspalvelujen ostamiseen

2) julkisen työvoimapalvelun kokeilu- ja kehittämishankkeiden menojen maksamiseen, lukuun ottamatta työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankkeita, jotka rahoitetaan momentilta 32.30.51

3) lähialueiden työhallintojen kehittämiseen

4) euroneuvontakeskuksista sekä Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen projektiluontoisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien henkilöstön osaamisen kehittäminen

5) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen ja

6) naisyrittäjien sijaispalvelujärjestelmästä ja järjestelmän kehittämisestä aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Palvelukeskusten toimintaan tarkoitetun määrärahan käyttö edellyttää, että kunnat sijoittavat yhteisiin toimipisteisiin suunnilleen saman määrän virkailijoita kuin työvoimatoimisto. Työ- ja elinkeinohallinto sekä kunta vastaavat yhdessä toiminnasta aiheutuvista kustannuksista työ- ja elinkeinoministeriön tarkemmin määrittelemällä tavalla.

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (971/2004) perusteella vuonna 2009 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot, yhteisrahoitteisten hankkeiden tulot sekä Euroopan sosiaalirahaston artiklan 6 mukaiset innovatiiviset toimet eli niin sanottuihin pilottihankkeisiin liittyvät tulot.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä sisäasiainministeriö) asettavat alustavasti työvoima- ja elinkeinokeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Laaja-alaisella innovaatiotoiminnalla on huippuedellytykset Suomessa			
— T&k-intensiivisyys (koko maassa 1,883)	-	-	1,88
Toimintaympäristö on yrittäjyyteen ja kasvuun kannustava maan eri alueilla			
— aloittaneiden yritysten lukumäärä rahoitustoimenpitein (ml. starttiraha ja maaseudun pienyritykset), kpl	8 881	9 451	9 500
— toimipaikkojen määrän kehitys (v. 2000 = 100)		108	109
— 20—35-vuotiaiden muuttotase maakunnittain		0,14	1,35
— toimipaikkojen liikevaihdon kehitys (v. 2000 = 100)	148	129	136
— kasvuyrityspalveluun osallistuneiden yritysten määrä, kpl	484	571	610
— hankeasiakkaiden määrä, kpl	28 127	31 500	35 000
— hankeasiakkaista tunnistettujen potentiaalisten kasvuasiakkaiden määrä, kpl	103	155	159
— hankeasiakkaisiin kohdistettujen jatkotoimenpiteiden määrä/ hankeasiakkaiden määrä	0,8	1,0	1,0
— kansainvälistymisneuvontaan osallistuneiden määrä (ml. Globaali), kpl	415	812	860
— yrityskohtaiset analyysit, kpl	1 258	2 592	2 600
Työmarkkinoiden toimivuus ja työvoiman saatavuus parantuvat			
— täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto, keskimäärin vrk	24	17	17
— työhönosoituksesta täyttyneiden työpaikkojen osuus, %	9	15	15

Elintarviketuotannon kilpailukyky parantuu			
— maatilakytkennäisten yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden määrä, kpl	300	2 022	2 000
— investointihankkeita toteuttavien tilojen osuus kaikista tiloista, %	8,8	9,7	9,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite/ arvio	2009 arvio
Tehokkuus			
— kokonaistuottavuus (indeksi, vuosi 2004 = 100)	110	111	112
TE-keskuksen palvelukyky ja laatu			
— palveluiden hyödyllisyys asiakkaille (1—5)	4,6	4,6	4,6
— palveluista tiedottamisen riittävyys asiakkaille (1—5)	3,5	3,6	3,7
— tunnettuus potentiaalisessa asiakaskunnassa, %	65,0	72,5	75,0
— asiakastyytyväisyyteen perustuva laatutaso (4—10)	8,4	8,4	8,5
— palvelumielikuva (4—10)	7,3	7,5	7,7
Työvoimatoimistojen palvelukyky ja laatu			
— työnantaja-asiakkaiden positiivisten palvelukokemusten osuus vähintään, %	59	65	65
— työnhakija-asiakkaiden positiivisten palvelukokemusten osuus vähintään, %	58	59	59

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	5 711	5 691	5 646
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	11	< 11	< 11
— lyhytaikaiset (1—3 pvää) sairauspoissaolotapaukset	9 381	9 000	9 000
— henkilöstöbarometrin työtyytyväisyysindeksi (1—5), TE-keskukset	3,3	< 3,4	< 3,5
— henkilöstöbarometrin työtyytyväisyysindeksi (1—5), työvoimatoimistot	3,3	3,5	3,5
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	3,6	3,7	3,8
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv	406	400	400
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus (toisen työnantajan palvelukseen), %	3,0	3,0	3,0

Tarkoituksena on naisyrittäjyyden kasvuedellytysten lisäämiseksi vakiinnuttaa naisyrittäjien sijaispalvelujärjestelmä ja laajentaa sitä asteittain.

Selvitetään nykyisin TE-keskusten omana työnään tuottamien tukien valvonta- ja varmennuspalveluiden sekä yritysneuvontapalveluiden siirtämistä tuotettavaksi markkinoilla.

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta perittävinä rahoitusosuuksina arvioidaan momentille 12.32.30 kertyvän 200 000 euroa.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 45 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	245 613	249 004	257 772
Bruttotulot	18 177	15 000	15 000
Nettomenot	227 436	234 004	242 772
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 832		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	25 879		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	15 947	13 167	15 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	14 596	12 666	14 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 351	501	600
Kustannusvastaavuus, %	109	104	104

Määrärahan arvioitu käyttö	€
TE-keskukset	86 315 000
Työvoimatoimistot	139 906 000
Työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeet	151 000
Naisyrittäjien sijaispalvelujärjestelmä	300 000
Lähialueyhteistyö	100 000
Palvelukeskusten toimintamenot	16 000 000
Yhteensä	242 772 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 631 000 euroa)	8 787
Tuottavuustoimet	-907
Tasokorotus	470
Maatalouden tukivalvonta (GPS-laitteet)	500
Siirto 1 htv momentilta 26.10.01	34
Siirto 1 htv momentilta 32.20.06	84
Naisyrittäjien sijaispalvelujärjestelmä	300
Muu muutos	-500
Yhteensä	8 768

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	242 772 000
2008 II lisätalousarvio	5 333 000
2008 talousarvio	234 004 000
2007 tilinpäätös	225 497 000

42. (32.30.42 ja 32.30.43) Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomäärä-raha)

Momentille myönnetään 29 108 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Finnvera Oyj:n ja sitä edeltäneen Kera Oyj:n toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen sekä

2) yhtiöiden luotonanto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden korvaamiseen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Valtuus. Alueellisen korkotuen piiriin kuuluvia lainoja erityisrahoitusyhtiö saa myöntää vuonna 2009 enintään 128 330 000 euroa ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tu-

kiohjelmien mukaisia erityiskorkotuen piirissä olevia lainoja yhteensä enintään 114 314 000 euroa. Valtioneuvosto voi tarvittaessa kysyntätilanteen niin edellyttäessä valtuuksien yhteismäärää ylittämättä muuttaa aluepoliittisten korkotukilainojen ja erityiskorkotukilainojen välistä jakosuhdetta sekä muuttaa korkotuellista valtuutta korkotuettomaksi.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Arvio valtiolle aiheutuvista menoista	€
Korkotuet	9 508 000
Tappiokorvaukset	19 600 000
Yhteensä	29 108 000

Korkotuet

Korkotuki mahdollistaa sen, että Finnvera Oyj voi myöntää ilman turvaavaa vakuutta riskilainoja kohtuuhinnalla erityisesti uuden yritystoiminnan käynnistämiseksi sekä pk-yritysten laajentamiseksi ja kehittämiseksi.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaan valtio maksaa yhtiölle korkotukea, joka voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille alueellista korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna. Erityiskorkotukea maksetaan yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille erikseen määritellyistä elinkeinopoliittisista syistä annetuista luotoista.

Vuonna 2009 korkotukea maksetaan Finnvera Oyj:n vuonna 1999 tai sen jälkeen myöntämille luotoille. Korkotukea maksetaan lisäksi Kera Oyj:n ennen vuotta 1999 myöntämille luotoille Kera Oyj:stä annetun lain nojalla annettujen voimassa olevien valtioneuvoston sitoumusten mukaisena peruskorkotukena ja lisäkorkotukena.

Alueellisen korkotuen ja erityiskorkotuen piiriin kuuluvien luottojen myöntämisvaltuudet koskevat myös sitä osaa myönnetyistä luotoista, joita rahoitetaan osana Euroopan aluekehitysrahoitusta. Ohjelmakauden 2007—2013 osalta korkotuen kansallinen valtion rahoitusosuus on budjetoitu momentille 32.50.65 ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus momentille 32.50.64.

Vuonna 2002 ja sen jälkeen myönnetyistä luotoista korkotuki maksetaan Finnvera Oyj:lle samana vuonna kuin yhtiö hyvittää sen asiakkaalle. Tätä aiemmin myönnettyihin luottoihin kohdistuva korkotuki maksetaan yhtiölle luotonsaajille siirtämistä seuraavana vuonna.

Tappiokorvaukset

Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää riskilainoja ja -takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömiä. Kasvuyritysten ja alkavien yritysten osalta riskitasoa pidetään keskimääräistä korkeampana.

Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:n luottotappioita sitoumuksen ehtojen mukaisesti niistä luotoista ja takauksista, jotka yhtiö myöntää 1.1.1999 alkaen. Tätä ennen myönnetyistä luotoista ja takauksista, jotka Kera Oyj on myöntänyt, korvataan luotto- ja takaustappiot Kera Oyj:stä annetun lain mukaan annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Sitoumusta on muutettu 2008. Sen mukaan valtio korvaa Finnvera Oyj:n takaus- ja luottotappioita vuodelta 2009 sitoumuksessa määrätyn valtion korvausosuuden mukaan siltä osin, kuin niiden määrä vuonna 2009 ylittää 4 000 000 euroa. Finnvera Oyj:n vuonna 2009 myöntämistä luotoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja ensimmäisen kerran vuonna 2010.

Vaikuttavuustavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Syntyvät uudet työpaikat	10 907	11 000	11 000
Alkavien yritysten määrä	3 467	3 700	3 700

Toiminnalliset tavoitteet

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Takausten osuus suhteessa lainoihin, %	57	57	57
Rahoitusta saavien kasvuyritysten määrä, kpl	1 481	1 300	1 300

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	8 713	5 725	3 296	1 664	1 343	20 741
Vuoden 2009 sitoumukset	795	1 694	1 584	1 081	1 110	6 264
Yhteensä	9 508	7 419	4 880	2 745	2 453	27 005

Vuoden 2009 korkotuesta kohdistamattoman korkotuen (peruskorkotuki) laskennallinen osuus on noin 0,46 milj. euroa ja kohdistetun korkotuen noin 9,05 milj. euroa.

Vuoden 2009 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat noin 5,8 milj. euroa.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	29 108 000
2008 talousarvio	33 213 000
2007 tilinpäätös	27 043 070

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuljetustuesta annettujen säännösten mukaisten menojen maksamiseen lukuun ottamatta Kainuun hallintokokeilualuetta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Kuljetustukea voidaan maksaa Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakunnissa sijaitsevien pk-yritysten näiltä alueilta lähtevien kuljetusten tukemiseen. Lisäksi tarkoitus on, että voidaan maksaa myös Kaustisen sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukuntien alueilta lähtevien kuljetusten tukemiseen.

Kuljetustukea voidaan maksaa saaristokuljetusten tukena myös alueiden kehittämislain (602/2002) perusteella 1 ja 2 tukialueeseen määrätyiltä muualla kuin Ahvenenmaan maakunnassa sijaitsevilta pysyvästi asutuilta, ilman kiinteää tieyhteyttä olevilta saarilta alkavista Suomessa suoritettavista tavarankuljetuksista.

Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle keskimääräistä pidemmistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Tuella edistetään noin 350 yrityksen tuotannon kehittymistä kuljetustuen ollessa yritystä kohden keskimäärin noin 15 000 euroa.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaiseen hallintokokeiluun osallistuvien Kainuun kuntien osalta kuljetustuki maksetaan momentilta 32.50.63.

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	5 000 000
2008 talousarvio	5 000 000
2007 tilinpäätös	4 512 705

45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) mukaisten avustusten maksamiseen Kainuun hallintokokeilualuetta lukuunottamatta sekä

2) valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (1336/2006) mukaisten avustusten maksamiseen Kainuun hallintokokeilualuetta lukuunottamatta.

Valtuus. Vuonna 2009 saa Kainuun hallintokokeilualuetta lukuunottamatta tehdä enintään 37 278 000 euron arvosta sitoumuksia valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain mukaisiin avustuksiin.

Valtuudesta varataan

1) 12 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston nimeämillä äkillisen rakennemuutoksen alueilla

2) enintään 9 800 000 euroa käytettäväksi avustuksiin yksinyrittäjille ensimmäisen työntekijän palkkaamiseksi sekä

3) enintään 1 000 000 euroa kyläkauppojen investointeihin myönnettäviin avustuksiin.

Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2009.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaiseen hallintokokeiluun osallistuvien Kainuun kuntien osalta em. lakien mukainen avustus myönnetään ja maksetaan momentilta 32.50.63.

Momentin mukaisia avustuksia suunnataan yritysten kasvua, osaamista, verkostoitumista ja kansainvälistymistä edistäviin sekä yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Äkillisen rakennemuutoksen alueilla avustuksia suunnataan erityisesti uusia työpaikkoja sekä työllistämismahdollisuuksia luoviin hankkeisiin.

Yksinyrittäjille myönnettävillä avustuksilla edistetään ensimmäisen työntekijän palkkaamista myöntämällä yksinyrittäjille avustusta palkkamenoihin.

Kyläkauppojen investointeihin myönnettävien avustusten tavoitteena on kyläkauppojen kilpailukyvyn parantaminen. Avustusta suunnataan hankkeisiin, joilla parannetaan ja monipuolistetaan kyläkaupan palveluja.

Vaikuttavuustavoitteet

	2007 toteuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Syntyvät uudet työpaikat	500	3 300	1 600
Uusien yritysten lukumäärä	192	300	270

Toiminnalliset tulostavoitteet

— Momentin mukaisten avustusten keskimääräinen käsittelyaikatavoite 60 päivää (toteutuma v. 2007: 66 päivää).

— Avustusta myönnetään 1 600:lle yritykselle (toteutuma v. 2007: 500).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	26 800	14 000	4 100		44 900
Vuoden 2009 sitoumukset	7 000	17 000	9 000	4 278	37 278
Yhteensä	33 800	31 000	13 100	4 278	82 178

Vuonna 2009 myönnettävien tukien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 35,3 milj. euroa.

Valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lisäys avustuksiin yksinyrittäjille	100
Vähennys äkillisille rakennemuutos-alueille myönnettäviin avustuksiin	-6 500
Yhteensä	-6 400

2009 talousarvio	33 800 000
2008 II lisätalousarvio	2 500 000
2008 talousarvio	25 633 000
2007 tilinpäätös	12 013 637

48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) mukaisen korkotuen maksamiseen

2) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain (1136/1996) tarkoittamalle yhtiölle, Suomen Vientiluotto Oy:lle, maksettavan hallinnointipalkkion suorittamiseen sekä

3) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) nojalla työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus antaa korontasausyhtiölle sitoumuksia siitä, että yhtiö voi tehdä korontasaussopimuksia vuosina 1997—2010 enintään 5 000 milj. euron pääoma-arvosta. Enimmäispääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon voimaan tulleiden korontasaussopimusten erääntymätön pääoma ja sitovien korontasaustarjousten pääomasta 30 prosenttia. Korontasaustoiminnan osalta limiitistä oli vuoden 2007 lopussa sidottu 3 046,9 milj. euroa, josta korontasaussopimusten osuus oli 2 185,2 milj. euroa. Korontasaustarjous- ja korontasaussopimuskanta uusiutuu ja muuttuu jatkuvasti lain asettaman enimmäismäärän puitteissa ja ainoastaan osa tarjouskannasta etenee sopimusvaiheeseen.

Vuonna 2009 vientiluottojen korontasaussopimuksista johtuvan määrärahatarpeen arvioidaan olevan 900 000 euroa ja alusluottojen korontasaussopimusten osalta 7 900 000 euroa. Suojaustoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten määrärahatarpeen arvioidaan olevan 5 900 000 euroa. Vuonna 2009 ja sen jälkeen arvioidaan uusia vientiluottoja koskevia korontasaussopimuksia tehtävän vuosittain 100 milj. euron arvosta. Alusluottoja koskevia korontasaussopimuksia ei arvioida toteutuvan vuosina 2009 ja 2010. Alusluottojen korontasaussopimuksia arvioidaan tehtävän vuonna 2011 ja sen jälkeen vuosittain 300 milj. euron arvosta. Suojaussopimuksista arvioidut menot perustuvat maaliskuun 2008 lopussa voimassa oleviin suojaussopimuksiin. Mahdollisista uusista suojaussopimuksista koituvia menoja ei sisälly arvioon.

Yhdysvaltojen dollarikorkojen merkittävän alenemisen johdosta vuoden 2009 ja sitä seuraavien vuosien arvioidut menot ovat merkittävästi aikaisempia arvioita pienemmät. Nykyisellä korkotasolla useat sopimukset tuottavat

korkohyvitystä sekä suojaussopimuksista saadaan suojaustuloja.

Vuonna 2007 momentilta maksettiin korkotukea yhteensä 34,6 milj. euroa. Korontasausyhtiölle maksettiin hallinnointipalkkiota yhteensä 0,9 milj. euroa. Suojaustoimenpiteistä ei aiheutunut kustannuksia vuonna 2007. Korontasaussopimuksista sekä korko- ja valuuttariskien suojaamisesta voi aiheutua menojen lisäksi korkohyvityksiä ja suojaustuloja. Vuonna 2007 valtiolle ei maksettu korkohyvitystä eikä suojaustoimenpiteistä kertynyt tuloja.

Korontasaustoiminnasta vuonna 2009 valtiolle tulevien korkohyvitysten arvioidaan olevan 9 700 000 euroa.

Vaikuttavuus

— Suomalaisilla viejillä on kansainvälisesti kilpailukykyiset ehdot ja Suomen vienti- ja alustoimitukset kasvavat.

Korontasaussopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013	Yhteensä
Vientiluottojen korkotuki	900	1 400	2 200	2 900	3 400	10 800
Alusluottojen korkotuki	7 900	5 500	5 300	8 500	10 000	37 200
Suojausmenot	5 900	2 700	100	-	-	8 700
Yhteensä	14 700	9 600	7 600	11 400	13 400	56 700

2009 talousarvio	14 700 000
2008 talousarvio	36 600 000
2007 tilinpäätös	35 476 760

50. (32.90.50) Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen sekä

2) enintään 673 000 euroa palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen työntekijälle maksamaan.

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 21 327 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Palkkaturvaa maksettu (1 000 euroa)	16 418	22 000	22 000
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	4 008	4 000	4 000
Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä	5 021	6 500	6 500
Palkkaturvapäätöksen saaneiden työnantajien lukumäärä	2 091	2 600	2 500
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	53	42	50
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	70	75	70

2009 talousarvio	22 000 000
2008 talousarvio	22 000 000
2007 tilinpäätös	16 495 262

51. (32.80.51) Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 477 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 1 §:n mukaisen työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintaan ja julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1346/2002) 1 luvun 3 §:n ja 2 luvun 7 §:n mukaisten ennen koulutuksen alkua myönnettävien ylläpitokustannusten korvausten maksamiseen

2) työvoimakoulutuksen opiskelijavalinnasta, tiedottamisesta, tarjouspyyntö- ja hankintailmoittelusta aiheutuvien menojen maksamiseen, työvoimakoulutuksen suunnittelua ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä ja koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työvoimakoulutukseen liittyviin tehtäviin

3) koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä

4) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 4 §:n mukaiseen työttömien työllistämiseen valtion virastoille ja laitoksille enintään 1 200 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen enintään 2 300 euron suuruisen kuukausipalkan mukaisesti sekä työn järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin

5) palkkatuen perustukien maksamiseen työnantajalle sen työllistäessä työttömyyspäivärahalla olevan henkilön tai muun työmarkkinatukeen oikeutetun henkilön kuin julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 7 §:n mukaisen vaikeasti työllistyvän tai vähintään 130 päivää työmarkkinatukea saaneen työttömän, joka täyttää mainitun lain 7 luvun 12 a §:n edellytykset, tai yhdenjaksoisesti vähintään 65 päivää työmarkkinatukea saaneen nuoren työttömän

6) työllistämistuen perustuen maksamiseen toimeentulon turvaamiseksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 5 §:n mukaisesti starttirahana muulle kuin työmarkkinatukeen oikeutetulle henkilölle sekä 8 luvun 1 §:n mukaiseen työelämävalmennukseen osallistuvalle työttömälle työnhakijalle, joka ei ole oikeutettu työmarkkinatukeen

7) työllistämistuen lisäosien maksamiseen julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 9 §:n mukaisesti

8) lisätukien maksamiseen kunnille julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 12 §:n mukaisesti

9) eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) mukaisesti työllisyyspoliittisiin avustuksiin kunnalle, kuntayhtymälle ja muulle yhteisölle, säätiölle sekä sosiaaliselle yritykselle

10) starttirahan hakijoiden yritystoiminnan edellytysten selvittämisestä aiheutuviin menoihin

11) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 11 §:n 2 momentin ja 13 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohdan mukaisista ammatinvalinnan, urasuunnittelun ja ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteistä aiheutuvien palvelujen tuottajan palvelumaksujen maksamiseen, julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 7 luvun mukaisen työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 2 §:n 2 ja 3 momenttien ja julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 luvun mukaisten ylläpitokustannusten korvausten ja toimeentulon turvaamiseksi tarkoitetun päivärahan maksamiseen sekä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 6 §:n 2 ja 3 momenttien mukaisen ylläpitokorvauksen maksamiseen

12) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 3 luvun 1 §:n mukaisten täydentävien palvelujen hankintaan ja lain 10 luvun 6 §:n mukaisen harkinnanvaraisen ylläpitokorvauksen maksamiseen työnhakuvalmennukseen osallistuvalle

13) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 14 §:n mukaisen vakuutusturvan kustannuksiin sekä vakuutusturvan järjestämiseen henkilöille, jotka osallistuvat julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 4 luvun

11 §:ssä tarkoitettuun työhönvalmennukseen muussa palveluyksikössä

14) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 1 §:n mukaisen liikkuvuusavustuksen maksamiseen

15) enintään 437 000 euroa Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisesta kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen työ- ja elinkeinoministeriön tarkemmin päättämällä tavalla sekä

16) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Kainuun hallintokokeilualueella määrärahaa saa käyttää vain kohdan 1 mukaisten ennen koulutuksen alkua myönnettävien ylläpitokustannusten korvausten maksamiseen sekä kohtien 2 ja 10—15 menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Siirtomenot budjetoidaan suoriteperusteisena lukuun ottamatta Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksuja, jotka budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

1) Vuonna 2009 saa julkisten työvoimapalvelujen ja niitä täydentävien palvelujen hankinnasta aiheutua valtiolle Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintoja lukuun ottamatta menoja vuoden 2009 jälkeen enintään 102 200 000 euroa.

2) Vuonna 2009 saa tehdä Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillista kehittämistä koskevia hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2009 jälkeen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	
Koulutuksen hankinta yhteensä (5 867 000 opiskelijatyöpäivää, otp * 34,3 €)	
— Ammatillisen koulutuksen hankinta (4 480 000 otp * 36,5 €) (sis. muutosturvan toimintamallin mukaista koulutusta n. 690 000 otp)	163 300 000
— Valmentavan työvoimakoulutuksen hankinta (1 387 000 otp * 27,4 €) (josta maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen 28 milj. euroa, n. 1 020 000 otp)	38 000 000
Opiskelijavalinta sekä kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2 660 000
Etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	440 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus (80 vuosipaikkaa * 18 750 €)	1 500 000
Yhteensä	205 900 000
Työllistäminen	
Työllistäminen valtionhallintoon (1 200 htv * 22 500 €)	27 000 000
Työllistäminen kunnille ja kuntayhtymille (6 600 htv * 6 100 €)	40 200 000
Työllistäminen yksityiselle sektorille yhteensä	171 300 000
— palkkatuki (16 500 htv * 6 000 €)	99 000 000
— starttiraha (5 000 htv * 6 000 €)	30 000 000
— työelämävalmennus (1 000 htv * 10 000 €)	10 000 000
— osa-aikalisä (800 htv * 6 000 €)	4 800 000
— työllisyyspoliittinen avustus	25 000 000
— starttiselvitykset	2 500 000
Yhteensä	238 500 000

Julkisen työvoimapalvelun erityistoimet	
Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinta- ja urasuunnittelun erityismenot (21 090 toimenpidettä * 397 €)	8 371 000
Ryhmä- ja muiden palvelujen hankinta sekä työnhakuvalmennukseen osallistuvien ylläpitokorvaukset	16 648 000
Pitkäaikaistyöttömien eläkeedellytysten selvittäminen (4 000 toimenpidettä * 550 €)	2 200 000
Liikkuvuusavustus/matkakustannusten korvaus (17 420 * 206 €)	3 589 000
Liikkuvuusavustus/muuttoavustus (1 850 hlöä * 700 €)	1 295 000
Yhteensä	32 103 000
Vakuutusturva	500 000
Lähialueyhteistyö	
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen (enintään) (pääasiassa koulutusta)	437 000
Kaikki yhteensä	477 440 000

Määrärahaan sisältyy 25 000 000 euroa muutosturvan toimintamallin mukaiseen työvoimakoulutukseen, muuttoavustukseen ja starttirahaan. Jos näihin toimenpiteisiin tarvitaan arvioitua vähemmän määrärahaa, jätetään yli menevä osuus määrärahasta käyttämättä. Pk-yritysten henkilöstön yhteishankintakoulutukseen arvioidaan käytettävän 5 000 000 euroa.

Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien koulutusaikainen toimeentulo maksetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta momenteilta 33.20.54 sekä 33.20.52. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta momentilta 33.20.52 maksetaan palkkatuen perustukea tietyin edellytyksin työmarkkinatukea saavien osalta.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 6 §:n 1 momentti edellyttää huolehdittavan siitä, ettei minkään työmarkkina-alueen työttömyys olennaisesti ylitä maan keskimääräistä työttömyyden tasoa. Sovelletun määritelmän mukaisesti tämä tarkoittaa vuositasolla työmarkkina-alueen työttömyyden ylittymistä 80 prosentilla maan keskimääräisestä tasosta. Määrärahojen käyttö voidaan kuitenkin aloittaa työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi, kun työmarkkina-alueen työttömyys ylittää vuositasolla vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 arvio/ tavoite	2009 tavoite
Työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutuksen osuus hankituista opiskelijatyöpäivistä vähintään, %	6	15	15
Tuella palkatuista henkilöistä yrityksissä vähintään, %	29	30	33
Työvoimakoulutuksen opiskelijapalautteen hyvien ja erinomaisten arvosanojen osuus, vähintään %	75	75	75

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Työvoimakoulutus					
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	87 729	26 000	5 077	-	118 806
Vuoden 2009 sitoumukset	-	75 000	23 000	4 000	102 000
Valtuus yhteensä	87 729	101 000	28 077	4 000	220 806

Ryhmä- ja muut palvelut					
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	100	100	-	-	200
Vuoden 2009 sitoumukset	-	100	100	-	200
Valtuus yhteensä	100	200	100	-	400
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen					
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	100	-	-	-	100
Vuoden 2009 sitoumukset	-	100	-	-	100
Valtuus yhteensä	100	100	-	-	200
Valtuudet yhteensä	87 929	101 300	28 177	4 000	221 406

Vuonna 2009 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 96,7 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vähennykset työllisyyskehityksen johdosta	-67 882
Siirto momentille 29.10.30	-3 000
Siirto momentille 29.20.30	-8 000
Siirto momentille 29.30.20	-1 000
Siirto momentille 29.30.31	-3 000
Siirto momentille 32.30.64	-1 900
Lisäys muutosturvaan	8 900
Lisäys metsäsektorin koulutukseen	2 000
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-3 100
Yhteensä	-76 982

2009 talousarvio	477 440 000
2008 II lisätalousarvio	16 895 000
2008 talousarvio	554 422 000
2007 tilinpäätös	490 806 770

64. (32.80.64) Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 920 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain perusteella eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 luvun mukaisiin investointiavustuksiin ja 2 luvun mukaiseen työllisyystyöohjelmaan lukuun ottamatta Kainuun hallintokokeilua sekä

2) investoinneiksi katsottavista valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen lukuun ottamatta Kainuun hallintokokeilua.

Momentilta saa maksaa myös sijoitusmenoja, jotka budjetoidaan maksatuspäätösperusteisina.

Valtuus. Vuonna 2009 saa Kainuun hallintokokeilualuetta lukuun ottamatta tehdä enintään 13 000 000 euron arvosta uusia sitoumuksia työllisyysperusteisiin investointeihin. Vuoden 2008 valtuuden käyttämättä jäävästä osasta saa tehdä sitoumuksia vuonna 2009.

Valtuudesta varataan 5 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston nimeämille äkillisten rakennemuutosten alueille.

Selvitysosa: Työllisyysperusteisten investointien tavoitteena on tukea alueellista ja paikallista työllisyyttä sekä lieventää työttömyyttä ja äkillisten rakennemuutosten aiheuttamia ongelmia. Investointiavustuksilla pyritään edistämään uusien työpaikkojen syntymistä. Päätettäessä rahoitettavista hankkeista käytetään apuna työllisyysvaikutusarviointia. Momentilta rahoitettavien investointien rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset ovat arviolta 600 henkilötyövuotta.

Määräraha osoitetaan osarahoituksena kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin (investointiavustus) ja valtion rakennuttaville virastoille (työllisyystyöohjelma).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Investointiavustus				
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	12 650	2 378	-	15 028
Vuoden 2009 sitoumukset	2 240	4 950	1 810	9 000
Työllisyysperusteiset investoinnit yhteensä	14 890	7 328	1 810	24 028
Työllisyystyöohjelma				
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	3 030	624	-	3 654
Vuoden 2009 sitoumukset	1 000	2 200	800	4 000
Työllisyystyöohjelma yhteensä	4 030	2 824	800	7 654
Valtuudet yhteensä	18 920	10 152	2 610	31 682

Vuonna 2009 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolla ovat 12,5 milj. euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Investointiavustus	14 889 000
Työllisyystyöohjelma	4 031 000
Yhteensä	18 920 000

Määrärahassa on otettu huomioon 1 900 000 euroa siirtona momentilta 32.30.51.

Valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-10 250
Äkillisen rakennemuutoksen alueille myönnettäviä avustuksia varten	5 000
Yhteensä	-5 250

2009 talousarvio	18 920 000
2008 talousarvio	29 755 000
2007 tilinpäätös	22 748 290

40. (32.40, 32.20, osa, 32.30, osa ja 32.90 osa) Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 prosenttia. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2009 enintään 8 409 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2009 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Osana elinkeinopolitiikkaa ja kilpailukyvyn ylläpitämistä on välttämätöntä huolehtia yritysten toimintaympäristöstä. Toimivat markkinat — mukaan lukien toimivat työmarkkinat — ja kilpailu ovat innovaatiotoiminnan kannustinvoima ja väline tuottaa tehokkaasti tavaroita ja palveluita.

Kilpailu markkinoilla kannustaa yrityksiä laajentamaan tuotevalikoimaa, parantamaan tuotteiden laatua ja johtaa edullisempaan hinnoitteluun. Kilpailuoikeudellisen keinovalikoiman ja työmarkkinoiden lainsäädännön on oltava ajanmukaisia. Kilpailunrajoituslakiin tehdään kokonaisuudistus, ja uusi laki on tarkoitus saattaa voimaan vuonna 2010. Samalla julkisen elinkeinotoiminnan kilpailuneutraliteettia selvitetään laajasti.

Kilpailupoliittisia tavoitteita toteutetaan myös EY:n valtiontukisäännöillä ja julkisia hankintoja koskevalla lainsäädännöllä. Laadukas sisämarkkinalainsäädäntö ja sen tehokas kansallinen täytäntöönpano on sisämarkkinoiden toimivuuden edellytys. On tärkeää varmistaa, että suomalaiset viranomaiset ja elinkeinonharjoittajat ovat hyvin informoituja jatkuvasti kehittyvistä EY:n valtiontukisääntelyn periaatteista ja velvoitteista sekä julkisissa hankinnoissa avautuvista uusista mahdollisuuksista.

Kilpailulainsäädännön täytäntöönpanossa ja kansallisessa kilpailupolitiikassa keskitytään kilpailunrajoitusten selvittämiseen. Kilpailunedistämistyötä tehostetaan yhdessä Kilpailuviraston kanssa ja kansallisissa uudistushankkeissa nostetaan esiin kilpailupolitiikkaan ja -lainsäädäntöön liittyviä näkökohtia. Sääntelyn karsimista jatketaan ja julkiselle elinkeinotoiminnalle luodaan selkeät avoimen ja tasapuolisen kilpailun turvaavat toimintaedellytykset. Keskeinen selvittämiskohde on palvelusektori ja sen kilpailuongelmat.

Palvelusektoria edelleen kehittämällä on mahdollista edistää työllisyyttä ja hyvinvointia. Kilpailua on edistettävä varsinkin keskeisillä palvelualoilla. Palveludirektiivin, yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen sääntelykokonaisuuden sekä julkisten hankintojen sääntelyn nopean ja tehokkaan kansallisen toimeenpanon varmistaminen on tärkeää.

Hyvin toimivat työmarkkinat, ajanmukainen työlainsäädäntö ja hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten yhteiskuntavastuullisuus ja eettiset toimintatavat korostuvat jatkossa entisestään yrityksille kilpailuetua tuottavina tekijöinä. Näiden asioiden tukemiseen kiinnitetään hallinnon toiminnassa entistä järjestelmällisemmin huomiota.

Yritysten kattava ja laadukas talousinformaatio on tehokkaan taloudellisen toiminnan yksi kivijalka. Sen avulla asiakkaat, rahoittajat, työntekijät, toimittajat ja muut sidosryhmät voivat saada yritysten taloudellisesta tilasta riittävät tiedot päätöstensä perusteeksi. Hyvin toimiva tilintarkastusjärjestelmä varmentaa taloustiedon oikeellisuuden. Yhtiöiden talousinformaation merkitys korostuu listattujen yhtiöiden kohdalla. Luotettava ja ajantasainen tieto niiden taloudellisesta asemasta on välttämätöntä pääomamarkkinoiden tehokkaan toiminnan kannalta.

Hyvin toimiva ja kansainvälisesti kilpailukykyinen teollisoikeusjärjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojaamisen ja hyödyntämisen. Tämän varmistamiseksi laaditaan hallitusohjelman mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien strategia (IPR-strategia), jonka tarkoituksena on kartoittaa nykyisen teollisoikeusjärjestelmän puutteita niin infrastruktuurin kuin lainsäädännön osalta. Kasvanut tarve suojata tuotekehitystä ja aineettomia oikeuksia korostaa immateriaalioikeuksien tuntemisen, ymmärtämisen ja hallinnan merkitystä. Tämä edellyttää aktiivista yhteistyötä viranomaisten ja yrityselämän kesken.

Kuluttajapolitiikan tavoitteena on kuluttajien hyvinvoinnin lisääminen. Kuluttajapoliittisilla toimenpiteillä varmistetaan markkinoiden samoin kuin julkisten palveluiden toimivuus ja turvallisuus. Kuluttajille turvataan riittävä tietopohja ja osaaminen toimia kehittyvillä markkinoilla ja vaikuttaa kuluttajina yhteiskunnassa. Kuluttajapolitiikalla edistetään myös kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja. Kuluttajanäkökulma otetaan huomioon yhteiskuntapolitiikan eri lohkoilla. Toimiva kuluttajapolitiikka edellyttää aktiivista yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän sekä kuluttaja- ja kansalaisjärjestöjen kesken.

Kuluttajaoikeuden sääntöjen ja periaatteiden noudattaminen varmistaa kuluttajien luottamuksen markkinoiden toimintaan. Asiakkaiden valintamahdollisuuksia lisätään myös julkisessa palvelutuotannossa. Ministeriön yhteydessä toimiva taloudenhallinnan neuvottelukunta koordinoi eri toimijoiden välistä yhteistyötä talousneuvonnan antamisessa kuluttajien ylivelkaantumisen estämiseksi.

Vuosia 2008—2011 koskevan, uuden kuluttajapoliittisen ohjelman toimeenpanoa jatketaan. Markkinavalvonnan toimivuudesta käynnistetään kokonaisarvio. Kuluttajaneuvonnan tehtävät siirretään vuoden 2009 alusta kunnilta valtion hoidettavaksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä -tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yritykset ja julkinen valta noudattavat toiminnassaan kuluttaja- ja kilpailuoikeuden moderneja periaatteita.

— Kuluttajien asema on turvallinen, ja kuluttajat luottavat markkinoiden toimivuuteen.

— Ajanmukaiset teollisoikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista.

— Työelämän laatu on korkealla tasolla.

Luvun nimike on muutettu.

01. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kuluttaja-lehden hinnan alentamiseen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajaviraston tehtävänä on kuluttajan aseman turvaaminen ja vahvistaminen yhteiskunnassa. Kuluttajaviraston ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajaviraston yhteydessä toimii Euroopan Kuluttajakeskus, jonka toiminnasta puolet rahoittaa EU:n komissio.

Kuluttajaneuvonta siirtyy vuoden 2009 alusta lukien kunnilta valtiolle. Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen laeiksi kuluttajaneuvonnasta sekä Kuluttajavirastosta annetun lain 1 §:n ja Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamisesta (HE 54/2008 vp). Määrärahan mitoituksessa on tämän vuoksi otettu huomioon 100 000 euron siirto momentilta 28.90.30.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Kuluttajien asema on turvattu ja se vahvistuu yhteiskunnassa (sidosryhmäkysely, 1—5: tavoite > 3,8; toteutuma 2007: 3,78).

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tuoteturvallisuusvalvonta kohdentuu oikein riskinarvioinnin perusteella ja vakavaa vaaraa aiheuttavat kulutustavarat ja kuluttajapalvelut saadaan poistetuksi			
— Prioriteettiluokkaan 1 kuuluvien ilmoitusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	61	42	< 42
Kuluttajalehden kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen (%)	94	94	94

Määrärahan arvioitu jakautuminen tulosalueittain

	2007 toteutuma 1 000 €	%	2008 varsinainen talousarvio 1 000 €	%	2009 esitys 1 000 €	%
Tuoteturvallisuus	956	16	983	17	1 004	17
Valmismatkaliikkeiden valvonta	141	2	161	3	166	3
Kuluttajaoikeus	1 804	31	1 955	33	1 949	32
Valistus ja viestintä	2 018	34	1 852	32	1 942	32
Alue- ja paikallishallinnon ohjaus ja koulutus	605	10	602	10	667	11

Yhteisrahoitteinen toiminta	266	5	306	5	249	4
Palvelut muille virastoille	68	1	65	1	65	1
Yhteensä	5 858	100	5 924	100	6 042	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	92,6	90,5	89,5
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolot/htv	12,7	-	< 11,0
— lyhytaikaiset (1—3 pv) sairauspoissaolotapaukset	222	217	< 201
— työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,7	3,8	3,8
— Kuluttajaviraston johtamisindeksi (1—5)	3,4	3,5	3,5
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	4,7	5	5
— pätevyysinvestoinnit, euroa/htv	1 774	-	1 850
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	1,1	-	< 1,0
— työhakemukset/avoin työpaikka	26	30	30

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kolmen henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi ja kahden henkilötyövuoden lisäys kuluttajaneuvonnan tehtävien siirtymisen kunnilta valtiolle nojalla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	6 816	6 780	6 929
Bruttotulot	958	856	887
Nettomenot	5 858	5 924	6 042
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	652		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	672		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 1 000 euroa)	177
Tuottavuustoimet	-159
Siirto momentilta 28.90.30	100
Yhteensä	118

2009 talousarvio	6 042 000
2008 II lisätalousarvio	187 000
2008 talousarvio	5 924 000
2007 tilinpäätös	5 878 000

02. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 396 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen ja talouden tehok-

kuuden lisääminen sekä yksityisessä että julkisessa toiminnassa.

Virasto puuttuu kilpailunrajoituslain ja EU:n kilpailusääntöjen vastaisiin kilpailun rajoituksiin ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen. Lisäksi virasto valvoo yrityskauppoja ja hoitaa sen vastuulle kuuluvat kansainväliset tehtävät. Kilpailun edistämisellä ja kilpailuvalvonnalla turvataan avoin ja toimiva kilpailu sekä yrityksille yhtäläiset kilpailuolosuhteet.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailuvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

Vaikuttavuustavoitteet/Tulosmittarit	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Vahvistetaan uskottavaa "hard core" kartellien vastaista politiikkaa			
— Sidosryhmäarvio uskottavuudesta (asteikko 1—5)	-	3,0	3,2
— Seuraamusmaksuesitysten määrä merkittävissä (I- ja II-luokka) asioissa	-	1	1
Tehokas puuttuminen pois suljentaan ja kolluusioon keskittyneillä markkinoilla			
— Merkittävien (I—II -luokka) ratkaistujen tapausten määrä, joissa rajoitus on poistunut	9	9	10
— Sidosryhmäarvio (asteikko 1—5)	-	3,0	3,2
Keskittymän kilpailuongelmat tehokkaasti estävä yritys-kauppojen valvonta			
— Sidosryhmäarvio (asteikko 1—5)	-	3,2	3,4
Vaikutetaan kilpailun institutionaalisten esteiden poistamiseen			
— Sidosryhmäarvio (asteikko 1—5)	-	3,0	3,2

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnalliset tavoitteet/Tulosmittarit	2008 tavoite	2009 tavoite
Virasto tekee oikeita asioita oikeaan aikaan		
Ratkaistujen toimenpidepyyntöjen käsittelyajat (mediaani, päiviä)		
— Vaikuttavuusluokka 1	730	730
— Vaikuttavuusluokka 2	630	630
— Vaikuttavuusluokka 3	30	30
Päätökset sisällöltään oikeita ja laadukkaita		
Sidosryhmien näkemys (asteikko 1—5)	3,0	3,2

Määrärahan arvioitu jakautuminen tulosalueittain

	2007 toteutuma 1 000 €	%	2008 arvio 1 000 €	%	2009 arvio 1 000 €	%
Monopolivalvonta	1 736	34	1 795	34	1 835	34
Kartellivalvonta	1 686	33	1 743	33	1 781	33
Kilpailunedistäminen	868	17	898	17	917	17
Kansainväliset asiat	817	16	845	16	863	16
Yhteensä	5 107	100	5 281	100	5 396	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	65,4	68,0	68,0
Työvoimakustannukset, 1 000 euroa	3 532	3 800	4 000
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— työilmapiiri (asteikko 1—5)	-	3,4	3,5
— sairauspoissaolopäivät/htv	13,4	< 10,0	< 9,0
— lyhytaikaiset (1—3 pv) sairauspoissaolotapaukset	191	< 190	< 190
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	7,8	8,0	8,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	61,9	66,0	66,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	11,8	< 10,0	< 10,0
— työhakemukset/avoin työpaikka	35	40	40

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon palkkojen tarkistukset 115 000 euroa (missä kertaluonteista vähennystä 37 000 euroa).

2009 talousarvio	5 396 000
2008 II lisätalousarvio	97 000
2008 talousarvio	5 281 000
2007 tilinpäätös	5 153 000

03. (32.30.01) Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 037 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin sekä

2) InnoSuomi-toimintaan ja -palkintoihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti PRH:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

	Mittarit/Kriteerit (asteikko 4—10)	2008 tavoite	2009 tavoite
PRH:n asiakkaiden toimintaedellytykset kansainvälisessä innovaatiojärjestelmässä	Asiakasarvio	8,4	8,5
Innovatiivisuuden ja yrittäjyyden edistäminen	Asiakasarvio	8,4	8,5

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnalliset tavoitteet/Tulosmittarit	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Työn tuottavuuden muutos, %	7,7	+2,0	+2,0
Yksikkökustannusten nousu, %[1)]	-2,3	+5,3	+3,0
Asiakastyytyväisyys (4—10)	-	8,5	8,5
Sähköinen asiointi			
— Patenttihakemukset	49	38	65
— Yhdistysrekisteri-ilmoitukset, %	16	35	30
— Tavaramerkkihakemukset, %	5	-	40
— Kaupparekisteri-ilmoitukset ja tilinpäätökset, %	-	5	40

[1)] Yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmän uusiminen lisää kustannuksia.

Keskeisimpien palveluiden käsittelyaikatavoitteet

	50 %:ssä tapauksista käsittelyaika alle			80 %:ssa tapauksista käsittelyaika alle		
	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Kotimaiset patentti-hakemukset (v)	2,7	2,8	2,7	4,2	4,2	4,4
Tavaramerkki-hakemukset (kk)	6,3	4,5	4,0	8,0	9,0	8,0
Kaupparekisteri-ilmoitukset ja tilinpäätökset (pv)	4	7	5	9	14	10
Yrityskiinnitys-hakemukset (pv)	5	6	5	14	14	10
Yhdistysten perustamis-ilmoitukset (kk)	2	2	1,4	6	6	2

PCT- hakemuksissa tavoitteena on tehdä kaikki tutkimukset annetuissa määräajoissa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuodet	483	484	481
— josta maksullisen toiminnan osuus, %	100	100	100
Työvoimakustannukset, 1 000 euroa	22 700	24 140	25 342
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— työtyytyväisyys (1—5)	3,5	-	3,7
— työilmapiiri (1—5)	3,9	3,9	4,0
— sairauspoissaolopäivät/htv	9,5	< 8,5	< 7,0
— lyhytaikaiset (1—3 pv) sairauspoissaolotapaukset	1 137	1 017	< 838
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät / htv	5,7	5,0	7,0
— ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus, %	40,6	40,3	43,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— työnantajakuva (1—5)	3,5	3,6	3,8
— lähtövaihtuvuus, %	5,4	< 4,0	< 3,5

Johtaminen			
— johtaminen (1—5)	3,6	3,7	3,7
— tiedon kulku (1—5)	3,1	3,6	3,7
— palautteen saanti (1—5)	3,4	3,6	3,7

Momentin henkilötyövuosiarviossa on otettu huomioon kolmen henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	37 355	35 573	38 700
— muut tuotot	285	185	255
Tuotot yhteensä	37 640	35 758	38 955
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	35 045	39 204	40 733
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 595	-3 446	-1 778
Kustannusvastaavuus, % [1]	107	91	96
Alle omakustannusarvon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Yhdistykset, uskonnolliset yhdyskunnat ja säätiöt			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	703	675	740
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 080	2 975	3 301
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 377	-2 300	-2 561
Kustannusvastaavuus, %	23	23	22
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	2 548	2 268	2 655
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 840	1 476	2 204
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	708	792	451
Kustannusvastaavuus, %	138	154	120

[1] Yritys- ja yhteisölinjan tietojärjestelmän uusiminen alentaa kustannusvastaavuutta.

Laskelmat perustuvat olettamukselle, että tavaramerkkien, mallien ja säätiörekisterin maksuja ja valitusmaksuja korotetaan pitkän ajan kuluessa tapahtuneen kustannuskehityksen vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	40 882	43 285	47 502
Bruttotulot	41 078	38 816	42 465
Nettomenot	-196	4 469	5 037
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 896		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 456		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 25 000 euroa)	-15
Tasokorotus	883
Tuottavuustoimet	-300
Yhteensä	568

2009 talousarvio	5 037 000
2008 II lisätalousarvio	85 000
2008 talousarvio	4 469 000
2007 tilinpäätös	-2 395 132

04. (32.20.04) Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 039 000 euroa.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kuluttajatutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Kuluttajatutkimuskeskuksen tuottaman käyttäjälähtöisen tutkimustiedon hyödyntäminen vahvistuu kuluttaja- ja innovaatiopolitiikassa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Tulot, % menoista	31	27	27
Maksullisen toiminnan tuotot, euroa	14 239	10 000	15 000
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	46	50	50
Tutkimustoiminta kokonaiskustannuksista, %	91	90	90
Tietopalvelu kokonaiskustannuksista, %	9	10	10
Tuotokset, palvelukyky ja laadunhallinta			
Julkaisut (kirjalliset tuotokset), kpl	128	90	100
Tieteelliset kriteerit täyttävien julkaisujen osuus, %	17	11	10
Akateemiset luottamustehtävät, lkm	59	30	40
Muu asiantuntijatoiminta	135	(ei aset.)	100
Esitelmät eri foorumeilla, lkm	129	90	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	38	41	39
— josta maksullisen toiminnan osuus, %	0,3	0,5	0,5
Työvoimakustannukset, 1 000 euroa	1 674	1 738	2 088
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— henkilöstön työtyytyväisyys kokonaisuutena (1—5)	3,5	3,6	3,6
— lyhytaikaiset (1—3 pv) sairauspoissaolotapaukset	49	(ei aset.)	< 51
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	4,6	5,0	4,5
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	71,8	70,0	70,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	5,1	2,4	2,4
— työhakemukset/avoin työpaikka	-	> 12	> 12

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	2 658	2 686	2 889
Bruttotulot	784	700	850
Nettomenot	1 874	1 986	2 039
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	576		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	641		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	106
Tuottavuustoimet	-53
Yhteensä	53

2009 talousarvio	2 039 000
2008 II lisätalousarvio	27 000
2008 talousarvio	1 986 000
2007 tilinpäätös	1 939 000

31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) mukaisen korvauksen maksamiseen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottajille

2) projektihenkilöstön palkkaukseen Kuluttajavirastoon sekä

3) talous- ja velkaneuvojien koulutukseen ja materiaalin tuottamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä maksettava korvaus määrätään työ- ja elinkeinoministeriön vahvistamien perusteiden mukaan siten, että se vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia tarkoituksenmukaisia menoja. Korvaus maksetaan lääninhallituksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palveluntuottajalle. Korvauksen maksatuksesta kunnille huolehtii Kuluttajavirasto ja muulle palveluntuottajalle lääninhallitus.

Talous- ja velkaneuvontaan käytettiin vuonna 2007 yhteensä 155 henkilötyövuotta (neuvojat 133 htv ja avustajat 22 htv). Valtion korvaus kattoi talous- ja velkaneuvonnan kuluista noin kaksi kolmasosaa. Erot kuntien palvelukyvyn välillä ovat suuret.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti toiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

— Talous- ja velkaneuvonta helpottaa velallisten asemaa luottojen järjestelyissä sekä tukee velallisten elämänhallinnan paranemista ja ehkäisee syrjäytymistä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Asiakkaiden keskimääräinen jonotusaika on korkeintaan 60 päivää (toteutuma 2007: 60 päivän keskimääräinen jonotusaika ylitettiin 12 yksikössä).

2009 talousarvio	4 511 000
2008 talousarvio	4 611 000
2007 tilinpäätös	4 661 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen Kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa: Kuluttajajärjestöt ovat kuluttajien etujärjestöjä, missä ominaisuudessa ne neuvovat kuluttajia sekä jakavat ja välittävät kuluttajatietoa. Työtehoseuran kotitalousosasto edistää tutkimuksella kotitalouksien toimivuutta ja tehokkuutta sekä kuluttajien toimintaedellytyksiä.

Vaikuttavuus

— Kotitalouksien toimivuus ja tehokkuus sekä kuluttajien omat toimintaedellytykset paranevat järjestöjen myötävaikutuksella.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Suomen Kuluttajaliitto ry	479 000
Kuluttajat—Konsumenterna ry	25 000
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	169 000
Yhteensä	673 000

2009 talousarvio	673 000
2008 talousarvio	823 000
2007 tilinpäätös	823 000

51. (32.90.51) Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtion osuuden maksamiseen

2) merimieslain (423/1978) ja merimiesten vuosilomalain (433/1984) nojalla merimiesten vuosiloma- ja vanhempainvapaamatkakustannuksiin

3) merimieslain nojalla merimiesten työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtion osuuden maksamiseen sekä

4) merityöaikalain (296/1976) mukaisen miehistön vaihtokustannusten korvaamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista sekä valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen merityöaikalain muuttamiseksi siten, että valtio korvaisi puolet Suomen ulkopuolella tapahtuvista miehistöjen vaihdoista aiheutuvista matkakustannuksista. Esitys on osa suomalaisen kauppalaivaston kilpailukyvyn parantamiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joihin sisältyvät myös liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltavana oleva meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain muuttaminen sekä valtiovarainministeriössä valmisteltavana oleva tonnistoverolain uudistus.

Merimiespalvelutoiminnan rahoitus	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Työnantajien osuus	290 000
Työntekijöiden osuus	290 000
Lästimaksut (31.30.50)	470 000
Yhteensä	1 630 000

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	870 000
Yhteensä	1 450 000

2009 talousarvio	1 450 000
2008 talousarvio	800 000
2007 tilinpäätös	704 086

95. Ryhmäkanteen oikeudenkäyntikulut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Ryhmäkanneprosessin hoitaminen voi vaatia huomattaviakin resursseja, joita ei ole mahdollista ennakoida. Ryhmäkanteesta aiheutuu oikeudenkäyntikuluja valtiolle silloin, jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen.

2009 talousarvio	20 000
2008 talousarvio	20 000
2007 tilinpäätös	—

50. (32.50 ja 32.70) Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Selvitysosa: Hallituksen tavoitteena on edistää alueiden kansainvälistä kilpailukykyä, pienentää alueiden välisiä kehityseroja, turvata kansalaisten peruspalvelut ja yhteydet koko Suomessa. Lähtökohtana ovat alueiden omiin vahvuuksiin ja osaamiseen perustuva erikoistuminen, toimijoiden välinen yhteistyö ja verkottuminen alueiden kesken. Tavoitteena on vahvoihin maakuntiin perustuva monikeskuksinen aluerakenne, joka vahvistaa sekä kaupunkialueiden että maaseudun elinvoimaisuutta.

Aluekehityksen toimijat ja suunnitteluasiakirjat

Alueiden kehittämisen toimintaa ja valtion rahoitusta suuntaavat aluekehityslain lisäksi sekä valtioneuvoston määrittelemät valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet että maakuntien valmistelemat maakuntaohjelmat ja niiden toteuttamissuunnitelmat. Kansallisia tavoitteita tukee EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteuttamiseksi vuosiksi 2007—2013 määritelty rakennerahastostrategia.

Eri hallinnonalojen aluekehittämisen strategiat ja valtion talousarviovarojen suuntaaminen vaikuttavalla tavalla vahvistavat aluepolitiikan strategista roolia valtioneuvoston ja eri hallinnonalo-

jen päätöksenteossa. Valtioneuvoston asettama poikkihallinnollinen alueiden kehittämisen neuvottelukunta tukee toimenpiteiden, alueiden kehittämisen rahoituksen, seurannan ja arvioinnin yhteensovittamista. Vuoden 2007 alusta voimaan tullut alueiden kehittämislain muutos (954/2005) vahvistaa maakunnan liittojen asemaa aluekehittämisviranomaisina ja lisää yhteistyötä alueilla, alueiden ja keskushallinnon välillä sekä keskushallinnossa.

Alueellinen omaehtoinen strateginen kehittäminen ja voimavarojen alueellinen ja paikallinen yhteenkokoaminen ovat lähtökohtana maakuntaohjelmien laadinnassa. Niiden toteuttamissuunnitelmat laaditaan vuosittain maakunnan liittojen johdolla laajassa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Toteuttamissuunnitelmissa kuvataan eri hallinnonalojen alueen kehittämistoimet ja ne toimivat pohjana valtion talousarvioesityksen ja kehysten laadinnalle sekä valtion aluekehittämisen rahoituksen jakamiselle.

Ohjelmaperusteista aluekehitystyötä jatketaan. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla ohjelmilla ja toimenpiteillä että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla. Alueen erityispiirteisiin perustuvat, alueellisesti eriytetyt kansalliset erityisohjelmat, EU:n alueelliset rakennerahasto-ohjelmat sekä muut valtioneuvoston erikseen päättämät toimenpiteet ovat keskeisiä alueiden kehittämisen välineitä, joiden perusteella valtion rahoitus jaetaan alueille.

Kansalliset erityisohjelmat

Vuonna 2009 valtion tuella toteutetaan kansallisissa erityisohjelmissa (osaamiskeskusohjelma, aluekeskusohjelma, maaseutupoliittinen erityisohjelma ja saaristo-ohjelma) aiemmin määriteltyjä toimenpiteitä.

Hallitusohjelman sekä valtioneuvoston päätöksen valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista mukaisesti on ryhdytty toimenpiteisiin kansallisen ohjelmajärjestelmän yksinkertaistamiseksi ja ohjelmien määrän vähentämiseksi. Vuonna 2009 jatketaan alueiden kilpailukykyä ja alueiden välistä koheesiota vahvistavan kansallisen kehittämisohjelman valmistelua. Vuoden 2010 alusta käynnistyvään uuteen koheesio- ja kilpailukykyohjelmaan (KOKO) sulautuvat nykyisin toteutettavista alueellisen kehittämisen erityisohjelmista aluekeskusohjelma, sisältäen Uudellamaalla toteutettavat kaupunkiohjelmat, maaseutuohjelman alueellinen osio ja saaristo-ohjelma. Erityistoimenpiteinä jatkuvat edelleen Kainuun hallintokokeilu, seutuyhteistyökokeilu sekä metropolipolitiikka. Maakuntaohjelman painoarvoa kokoavana ohjelmana vahvistetaan.

Verkostoituminen sekä alueellisesti ja kansallisesti että kansainvälisesti on perinteisen alueellisen tai sektorikohtaisen politiikan rinnalla muodostunut uudenlaiseksi tavaksi toimia yhteistyössä. Verkostoituminen näkyy esimerkiksi maakuntarajat ylittävissä hankkeissa ja varojen käytössä. Verkostoitumispolitiikan työvälineitä ovat muun muassa osaamiskeskusohjelma, aluekeskusohjelman teemaverkostot ja maaseutupoliittisen erityisohjelman alueellisen osion koordinoivat verkostot.

Rakennerahastopolitiikka

Kansallisen rakennerahastostrategian yleisenä tavoitteena on vahvistaa sekä kansallista että alueellista kilpailukykyä, työllisyyttä ja hyvinvointia. Tavoitteisiin pyritään muun muassa tukemalla toimia, joilla voidaan kansallisesti ja alueellisesti menestyksekkäästi vastata kiristyvään kansalliseen ja kansainväliseen kilpailuun, ennakoida ja reagoida joustavasti maailmantalouden muutoksiin, luoda houkuttelevia yritys-, osaamis-, työ- ja asuinympäristöjä sekä tasoittaa alueiden välisiä kehittyneisyyseroja. Strategiassa on otettu huomioon Eurooppa-neuvostossa hyväksytyt koheesiopolitiikan strategiset suuntaviivat, aiempien ohjelmakausien kokemukset ja hyvät käytännöt sekä toimintaympäristön haasteet.

Rakennerahastostrategiaa toteutetaan toimenpideohjelmilla, jotka ovat samalla keskeisiä alue-, yritys- ja työllisyyspolitiikan toteuttamisen välineitä. Vuonna 2009 toteutetaan Manner-Suomessa viittä EU:n osarahoittamaa alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -ohjelmaa kaudelle 2007—2013 sekä yhdeksää EU:n alueellisen yhteistyön ohjelmaa ja kolmea Eurooppalaisen naa-

puruuden ja kumppanuuden välineestä (ENPI) rahoitettavaa ohjelmaa. Ohjelmien tavoitteena on tuottaa lisäarvoa kansalliseen alue-, elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaan. Ohjelmat kytkeytyvät tiiviisti Lissabonin strategian kansalliseen toimeenpanoon yrittäjyyden, osaamisen, innovaatiotoiminnan, työllisyyden edistämisen ja työvoiman kehittämisen kautta.

Rakennerahastoneuvottelukunta sovittaa yhteen eri rahastojen toimia ja rakennerahastotoiminnan kytkeytymistä kansallisiin toimenpiteisiin sekä seuraa rakennerahasto-ohjelmien tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Valtioneuvoston päätöksen valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista mukaan rakennerahastoneuvottelukunta on tarkoitus yhdistää alueiden kehittämisen neuvottelukuntaan.

Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavien alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -toimenpideohjelmien päätavoitteet ohjelmakaudelle 2007—2013:

	Työllistämis- ja koulutustoimenpiteissä aloittaneet henkilöt (ESR)	Uudet yritykset (EAKR ja ESR)	Uudet työpaikat (EAKR ja ESR)	Uudet t&k työpaikat	Lissabonin strategian mukaiset hankkeet (%) (EAKR)
TAVOITE	450 000	13 440	50 230	2 240	81

EU:n alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttavien alueellisten toimenpideohjelmien Euroopan aluekehitysrahaston ja vastaavan valtion rahoituksen jakautuminen eri hallinnonalojen käyttöön perustuu maakunnan yhteistyöasiakirjoihin ja maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmiin. Hallinnonaloittainen jakauma talousarvioon valmistellaan ministeriöiden välisenä yhteistyönä maakunnan yhteistyöasiakirjojen perusteella. Manner-Suomen ESR-ohjelma 2007—2013 jakautuu valtakunnalliseen osioon ja neljään alueelliseen osioon. Valtakunnallisen osion ESR- ja vastaavan valtion rahoituksen jakauma on laadittu valtioneuvoston 1. päivänä helmikuuta 2007 päättämän hallinnonaloittaisen jaon perusteella. Alueellisten osioiden rahoitusosuuden määrittelyssä otetaan huomioon maakuntien yhteistyöasiakirjat.

Rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta varaudutaan käyttämään EU:n lainsäädännön puitteissa tarpeellisessa määrin äkillisten rakennemuutostilanteiden tarpeisiin.

EU:lta saatavat tulot molempien ohjelmakausien osalta budjetoidaan momentille 12.32.50.

Luvun nimike on muutettu.

43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 656 000 euroa.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 20 §:ssä tarkoitettu maakunnan kehittämisraha.

Määrärahaa saa käyttää:

1) alueiden elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen

2) osaamiskeskus-, aluekeskus- ja kaupunkipoliittisiin toimenpiteisiin, maaseudun ja saariston kehittämiseen

3) seudullisiin yhteistyöhankkeisiin

4) maakunnan kehittämisrahasta rahoitettavien ohjelmien ja hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä

5) henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta, jota suunnataan erityisesti alueellisiin osaamispanostuksiin. Kullekin erityisohjelmalle on asetettu omat määrälliset tai laadulliset vaikuttavuustavoitteet.

Aluekeskusohjelmaa toteutetaan valtioneuvoston hyväksymän erityisohjelman mukaan osana hallituksen kapunkipoliittisia strategisia

linjauksia ja maakuntien kehittämistä 35 ohjelmaan nimetyllä alueella. Ohjelman painopisteinä ovat aluekeskusten elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistaminen ja siinä erityisesti elinkeino- ja erikoistumisstrategioiden yrityslähtöinen kehittäminen ja toimeenpano sekä elinkeinostrategioiden osaamisperustan vahvistaminen kärkinä osaamis- ja erikoistumisalat. Ohjelman kohteena ovat toiminnallisesti yhtenäiset, työssäkäyntiin, asumiseen sekä palvelujen tuottamiseen ja kysyntään perustuvat kaupunkiseudut. Tavoitteita mitataan laadullisesti ja arvioidaan erillisellä arviointitutkimuksella.

Maakunnan kehittämisraha jaetaan aluekeskusohjelmien esittämien toiminta- ja taloussuunnitelmien perusteella maakuntien liitoille käytettäväksi aluekeskusohjelman perusrahoitukseen.

Kaupunkiseutujen roolia toisaalta osana kansantalouden kasvun edistäjinä ja kansallisen innovaatiojärjestelmän vahvoina solmukohtina ja toisaalta omien alueiden kehityksen moottoreina vahvistetaan. Huomiota kiinnitetään erityisesti koko kaupunkiverkon vahvistamiseen.

Suurkaupunkipolitiikalla, osana muuta kaupunkipolitiikkaa, vahvistetaan suurimpien kaupunkiseutujen kansainvälistä kilpailukykyä, yhdyskuntarakenteen eheyttä ja ehkäistään niiden sosiaalista ja alueellista eriytymistä. Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten on käynnistetty *metropolipolitiikka*, joka kohdistuu hallitusohjelman mukaisesti metropolialueen maankäytön, asumisen ja liikenteen, elinkeinopolitiikan ja kansainvälisen kilpailukyvyn, monikulttuurisuuden, maahanmuuton ja kaksikielisyyden sekä sosiaalisen eheyden kysymyksiin.

Osaamiskeskusohjelma keskittyy ohjelmaan nimettyjen 13 osaamisklusterin ja 21 osaamiskeskuksen kehittämiseen. Toimenpiteissä painotetaan osaamisklusterien ja -keskusten kansainvälisyyttä ja huippuosaamiseen perustuvien yritysten kasvun vauhdittamista. Uuden teknologian lisäksi osaamiskeskuksia kannustetaan hyödyntämään myös liiketoimintaosaamista ja muotoilua kehittämistyössään.

Maakunnan kehittämisraha jaetaan maakunnan liitoille osaamiskeskusten esittämien toiminta- ja taloussuunnitelmien perusteella käytettäväksi osaamiskeskusohjelmien perusrahoitukseen.

Osaamiskeskusohjelman määrälliset tavoitteet vuoteen 2010 mennessä

Yhteisten hankkeiden rahoituksen osuus, %	40
Kilpaillun rahoituksen osuus, %	30
Toteuttamiseen osallistuvat yritykset vuosittain	6 000
Uudet työpaikat	5 000
Uudet yritykset	500

Maaseutupoliittisen erityisohjelman (kokonaisohjelman) tavoitteena on maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen sekä kaupunki- ja maaseutuvuorovaikutuksen hyödyntäminen. Erityisohjelma linjaa ja yhteen sovittaa eri ministeriöiden toimia maaseudun kehittämiseksi. Ohjelmaan sidottua maakunnan kehittämisrahaa käytetään erityisohjelmaan sisältyvän alueellisen maaseutuosion toteutukseen. Se jaetaan maakunnan liittojen käyttöön alueiden esittämien toiminta- ja taloussuunnitelmien perusteella. Osio on tarkoitettu aluekeskusohjelman, Uudenmaan kaupunkiohjelmien ja Ahvenanmaan ulkopuolisten alueiden kehittämiseen. Alueella asuu 600 000 henkilöä. Osion tavoitteena on muun muassa

— vahvistaa strategista suunnittelua maaseutumaisilla alueilla erityisesti elinkeinopolitiikassa ja osaamisen rakenteiden vahvistamisessa

— täydentää olemassa olevia elinkeinojen ja osaamisen kehittämisjärjestelmiä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa ja

— selkeyttää maaseutumaisten alueiden asemaa kansallisessa innovaatiojärjestelmässä.

Saaristo-ohjelmalla pyritään laaja-alaiseen saaristoisuuden, vesistöisyyden ja meren hyödyntämiseen. Ohjelmassa korostuu elinkeinojen, erityisesti meriklusterin sekä saaristo- ja vesistömatkailun kehittäminen, rantojen hallittu käyttö vakituiseen ja osa-aikaiseen asumiseen, palvelujen tarjonnan uusien muotojen etsiminen, virkistyskäytön ja luonnonsuojelun

tarpeiden turvaaminen sekä vesiteihin perustuvien liikenne- ja kuljetusyhteyksien kehittäminen. Ohjelmaan sidottua maakunnan kehittämisrahaa käytetään valtakunnalliseen saaristo-ohjelman tavoitteita tukevaan toimintaan (messut, esitteet, markkinointi jne).

Määrärahasta jätetään osa erityisohjelmiin sitomatta maakunnan liittojen ja asianomaisten ministeriöiden käytettäväksi.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Osaamiskeskusohjelma	9 000 000
Kaupunkipoliittiset toimenpiteet ml. metropolipolitiikka sekä aluekeskusten kehittäminen	9 200 000
Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman alueellinen osio	1 150 000
Saaristo-ohjelma	250 000
Ohjelmiin sitomaton	12 056 000
Yhteensä	31 656 000

2009 talousarvio	31 656 000
2008 talousarvio	33 156 000
2007 tilinpäätös	31 380 000

(61.) (32.70.61) Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000—2006 (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	18 000 000
2008 talousarvio	191 532 000
2007 tilinpäätös	250 833 175

(62.) (32.70.62) EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000—2006 (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	33 749 000
2008 talousarvio	122 678 000
2007 tilinpäätös	182 400 042

63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 47 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 6 ja 10 §:n mukaisten menojen maksamiseen

2) aiempina vuosina momenteilla 34.06.51 ja 34.06.64 tehdyistä päätöksistä vuonna 2009 aiheutuvien menojen maksamiseen siltä osin kuin ne ovat kohdistuneet Kainuun hallintokokeilu -alueelle

3) toimintamenojen maksamiseen. Momentille budjetoidaan toimintamenojen vakiosisällön mukaiset tulot sekä tiehallinnon toimenpiteissä ulkopuolisten rahoittajien maksamat maksuosuudet

4) enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen sekä

5) enintään 2 450 000 euroa Paltamon työllisyyskokeilusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteella siltä osin kuin määrärahasta maksetaan kulutusmenoja. Muilta osin määräraha budjetoidaan maksuperusteella.

Valtuus. Vuonna 2009 saa tehdä päätöksiä siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2010—2011 enintään 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Momentille on otettu kansallinen kehittämisraha Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 6 §:n nojalla kokeilualueen kehittämistä varten. Lain 10 §:ssä luetellaan Kainuun kehittämisrahan käyttötarkoitukset.

Kainuun kehittämisrahan käytön tavoitteena on muun muassa alueen työttömyyden alentaminen lähemmäs valtakunnan tasoa, tienpidon tason ylläpitäminen, julkisen liikenteen palvelukyvyn turvaaminen, metsä- ja muun ympäristön hoito sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantaminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Paltamon työllisyyskokeilu	2 450
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-810
Yhteensä	1 640

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2009	2010	2011	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	1,700	1,800	-	3,500
Vuoden 2009 sitoumukset	-	1,000	1,500	2,500
Yhteensä	1,700	2,800	1,500	6,000

2009 talousarvio	47 650 000
2008 II lisätalousarvio	4 948 000
2008 talousarvio	46 010 000
2007 tilinpäätös	50 158 000

64. (32.70.64) EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 230 457 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttavien Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien toimenpideohjelmien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 Manner-Suomen ESR -ohjelmaa toteuttavien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen

3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

4) yhdessä momentin 32.50.65 kanssa Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 114 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta teknisen avun osuus on 59 henkilötyövuotta sekä

5) yhdessä momentin 32.50.65 kanssa Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 380 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta teknisen avun osuus on 136 henkilötyövuotta.

Momentin myöntämisvaltuudesta 425 000 euroa varataan teknisenä apuna valtiovarainministeriölle EU:n rakennerahastojen tarkastustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä yhdessä momentilla 32.50.65 olevan valtion rahoitusosuuden kanssa yhteensä enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 12 667 000 euroa ja määrärahasta 12 462 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus. Vuonna 2009 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 234 304 000 eurolla. Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kan-

sallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta työvoimapoliittisten kustannusten maksamista siirtomenojen osalta.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) yhteensä (milj. euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Vuoden 2007 sitoumukset	116,263	11,626	-	-	127,889
Vuoden 2008 sitoumukset	68,486	114,053	11,405		193,944
Vuoden 2009 sitoumukset	33,246	44,327	99,737	44,327	221,637
Yhteensä	217,995	170,006	111,142	44,327	543,470
Kainuu					
Vuoden 2007 sitoumukset	6,876	0,688	-	-	7,564
Vuoden 2008 sitoumukset	3,686	6,176	0,618	-	10,480
Vuoden 2009 sitoumukset	1,900	2,533	5,700	2,534	12,667
Yhteensä	12,462	9,397	6,318	2,534	30,711
Valtuudet yhteensä	230,457	179,403	117,460	46,861	574,181

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) (milj. euroa)

Ohjelma	Ohjelmakauden 2007—2013 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2008 talousarvio	Myöntämis-valtuus v. 2009	Budjetoitu määrärahaa v. 2008 talousarvio	Määräraha v. 2009
Euroopan aluekehitys-rahasto (EAKR)					
Itä-Suomi	365,564	61,328	57,074	35,950	55,834
— josta Kainuu	47,654	8,019	7,440	5,500	7,278
Pohjois-Suomi	311,273	42,707	43,562	24,238	42,615
Etelä-Suomi	138,063	18,943	19,321	10,307	18,901
Länsi-Suomi	159,376	21,867	22,304	12,428	21,819
Yhteensä	974,276	144,845	142,261	82,923	139,169
— josta ohjelmareservi	48,714	6,840	11,790		

Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Manner-Suomi					
Valtakunnallinen osio	217,826	29,958	30,411	10,333	30,234
Alueellinen osio	397,613	65,653	61,632	18,860	61,054
Itä-Suomi	179,787	35,693	31,221	8,528	30,820
— josta Kainuu	23,372	4,333	5,227	1,438	5,184
Pohjois-Suomi	69,106	9,505	9,648	3,278	9,592
Etelä-Suomi	69,032	9,495	9,637	3,274	9,582
Länsi-Suomi	79,688	10,960	11,125	3,780	11,061
Yhteensä	615,439	95,611	92,043	29,193	91,288
— josta ohjelmareservi	30,772	4,548	4,750		
EAKR ja ESR yhteensä	1 589,715	240,456	234,304	112,116	230,457

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Yhteensä
OPM	3,143	7,227	1,266	3,036	14,672
MMM	0,212	0,639	-	0,065	0,916
LVM	3,471	1,133	0,200	0,748	5,552
TEM	36,528	27,016	10,426	15,331	89,301
STM	0,209	0,544	-	-	0,753
YM	1,772	3,083	0,818	0,940	6,613
Kainuu	7,440	-	-	-	7,440
Yhteensä	52,775	39,642	12,710	20,120	125,247

[1)] Ei sisällä teknistä apua eikä ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta)

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan sosiaalirahasto (ESR) (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen osio	Yhteensä
OPM	8,373	3,160	3,156	3,644	9,961	28,294
TEM	14,188	5,355	5,348	6,174	16,879	47,944
STM	0,697	0,263	0,263	0,303	0,829	2,355
Kainuu	5,227	-	-	-	-	5,227
Yhteensä	28,485	8,778	8,767	10,121	27,669	83,820

[1)] Ei sisällä teknistä apua eikä ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta)

Rakennerahasto-ohjelmien rahoituksesta on tarkoitus käyttää vähintään 3 % äkillisten rakennemuutosten alueilla. Tarkoituksena on, että ohjelmareservin määrä olisi vähintään 5 % kunkin rakennerahasto-ohjelman rahoituksesta. Tavoitteena on helpottaa eri maakuntien, niiden yritysten ja muiden toimijoiden yhteistyötä sekä tukea alueiden mahdollisuuksia kohdentaa varainhoitovuoden kuluessa ohjelmien rahoitusta mahdollisesti nopeastikin muuttuvia tarpeita vastaavasti.

Ohjelmareservin jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen osio	Yhteensä
EAKR	2,482	2,178	5,838	1,292	-	11,790
ESR	1,702	0,483	0,483	0,558	1,524	4,750
Yhteensä	4,184	2,661	6,321	1,850	1,524	16,540

[1)] Sisältää Etelä-Suomen teemahankkeiden (TL 5) rahoituksen 4,872 milj. euroa (EAKR).

Teknisen avun jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) (milj. euroa)

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen osio	Yhteensä
EAKR	1,817	1,742	0,773	0,892	-	5,224
ESR	1,034	-	-	-	2,439	3,473
Yhteensä	2,851	1,742	0,773	0,892	2,439	8,697

Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien alueellinen kilpailukyky ja työllisyys toimenpideohjelmien päätavoitteet ohjelmakaudelle 2007—2013:

TAVOITE	Uudet yritykset	Uudet työpaikat	Uudet t&k-työpaikat	Lissabonin strategian mukaiset hankkeet (%)
Itä-Suomi	2 020	13 230	800	86
Pohjois-Suomi	1 500	11 000	1 000	76
Etelä-Suomi	920	4 200	290	82
Länsi-Suomi	2 000	9 800	150	80
Yhteensä	6 440	38 230	2 240	81

Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavan Manner-Suomen ESR -toimenpide-ohjelman päätavoitteet ohjelmakaudelle 2007—2013:

TAVOITE	Työllistämis- ja koulutustoimenpiteissä aloittaneet henkilöt	Uudet yritykset	Uudet työpaikat
Manner-Suomi	450 000	7 000	12 000

Tavoitteet koskevat yhteisesti momentin 32.50.64 ja 32.50.65 määrärahoja.

Tulot on merkitty momentille 12.32.50 ja valtion rahoitusosuus momentille 32.50.65.

Momentilta palkattavan henkilöstön enimmäismäärän mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 30 henkilötyövuotta tuottavuustoimenpiteiden vuoksi.

2009 talousarvio	230 457 000
2008 II lisätalousarvio	-28 000 000
2008 talousarvio	112 116 000
2007 tilinpäätös	1 243 227

65. (32.70.65) Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007—2013 (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 202 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttavien toimenpideohjelmien Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (tavoite 3) ja Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen rajayhteistyöosion (ENPI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) Euroopan sosiaalirahastosta ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys tavoitetta toteuttavan Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelman valtion rahoitusosuuden maksamiseen

3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä

4) EU:n ohjelmakauden 2000—2006 rakennerahastoista rahoitettavien tavoite 1, 2 ja 3 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeissa vuosien 2000—2008 talousarvioiden momenteilta 26.98.61, 26.98.62, 28.01.62, 29.01.62, 31.99.62, 32.30.62, 33.01.62, 34.05.61, 34.05.62 ja 35.10.62 vuosina 2000—2008 tehtyjen sitoumusten maksamiseen siltä osin kuin tuensaajalla on lakiin perustuva oikeus maksatuksen saamiseen.

Momentin myöntämisvaltuudesta 425 000 euroa varataan teknisenä apuna valtiovarainministeriölle EU:n rakennerahastojen tarkastustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 8 672 000 euroa ja määrärahasta 8 157 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus. Vuonna 2009 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 215 153 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta työvoimapoliittisten kustannusten maksamista siirtomenojen osalta.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaavat valtion rahoitusosuudet yhteensä (milj. euroa)

	2009	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Vuoden 2007 sitoumukset	93,832	9,383	-	-	103,215
Vuoden 2008 sitoumukset	69,149	100,782	10,078	-	180,009
Vuoden 2009 sitoumukset	30,972	41,296	92,917	41,296	206,481
Yhteensä	193,953	151,461	102,995	41,296	489,705

Kainuu					
Vuoden 2007 sitoumukset	3,251	0,325	-	-	3,576
Vuoden 2008 sitoumukset	3,605	4,115	0,412	-	8,132
Vuoden 2009 sitoumukset	1,301	1,735	3,902	1,734	8,672
Yhteensä	8,157	6,175	4,314	1,734	20,380
Valtuudet yhteensä	202,110	157,636	107,309	43,030	510,085

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaavat valtion rahoitusosuudet yhteensä (milj. euroa)

Ohjelma	Ohjelmakauden 2007—2013 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2008 talousarvio	Myöntämis-valtuus v. 2009	Budjetoitu määrärahaa v. 2008 talousarvio	Määräraha v. 2009
EAKR					
Itä-Suomi	305,612	42,174	42,388	22,161	40,573
— josta Kainuu	39,839	6,088	5,526	3,529	5,289
Pohjois-Suomi	238,435	34,214	33,368	17,725	31,939
Etelä-Suomi	135,544	19,097	18,969	10,210	18,157
Länsi-Suomi	162,656	22,817	22,763	12,618	21,788
Tavoite 3 ja ENPI CBC	74,729	10,088	14,000	5,410	13,401
Yhteensä	916,976	128,390	131,488	68,124	125,858
— josta ohjelmareservi	45,849	5,611	10,489		
ESR					
Manner-Suomi					
Valtakunnallinen osio	245,054	33,622	36,828	8,488	31,219
Alueellinen osio	353,980	47,782	46,837	12,431	45,033
Itä-Suomi	134,840	17,716	16,129	4,812	17,046
— josta Kainuu	17,529	2,142	3,146	0,643	2,868
Pohjois-Suomi	51,830	7,111	7,321	1,823	6,672
Etelä-Suomi	77,661	10,655	10,856	2,690	9,894
Länsi-Suomi	89,649	12,300	12,531	3,106	11,421
Yhteensä	599,034	81,404	83,665	20,919	76,252
— josta ohjelmareservi	29,952	3,929	4,174	-	-
EAKR ja ESR yhteensä	1 516,010	209,794	215,153	89,043	202,110

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Tavoite 3 ja ENPI CBC	Yhteensä
OPM	2,131	5,220	1,243	2,614	1,000	12,208
MMM	0,058	0,415	-	0,040	-	0,513
LVM	2,686	0,622	0,300	0,515	-	4,123
TEM	27,403	20,977	10,350	16,649	11,100	86,479

STM	0,105	0,443	-	-	0,100	0,648
YM	0,819	2,281	0,641	0,737	1,800	6,278
Kainuu	5,526	-	-	-	-	5,526
Yhteensä	38,728	29,958	12,534	20,555	14,000	115,775

[1)] Ei sisällä teknistä apua eikä ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta).

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain, Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen osio	Yhteensä
OPM	4,184	2,364	3,504	4,044	11,010	25,106
TEM	7,093	4,008	5,939	6,856	21,363	45,259
STM	0,347	0,196	0,291	0,336	0,914	2,084
Kainuu	3,146	-	-	-	-	3,146
Yhteensä	14,770	6,568	9,734	11,236	33,286	75,594

[1)] Ei sisällä teknistä apua eikä ohjelmareserviä (Kainuuta lukuun ottamatta).

Ohjelmareservin jakautuminen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitusta vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)[1)]

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen ESR (sis. alueosiot pl. Itä-Suomi)	Yhteensä
EAKR	1,843	1,668	5,662	1,316	-	10,489
ESR	0,926	0,366	0,543	0,626	1,713	4,174
Yhteensä	2,769	2,034	6,205	1,942	1,713	14,663

[1)] Sisältää Etelä-Suomen teemahankkeiden (TL 5) rahoituksen 4,714 milj. euroa (EAKR).

Teknisen avun jakautuminen, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) vastaava valtion rahoitusosuus (milj. euroa)

	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Valta-kunnallinen ESR (sis. alueosiot pl. Itä-Suomi)	Yhteensä
EAKR	1,817	1,742	0,773	0,892	-	5,224
ESR	0,433	-	-	-	3,464	3,897
Yhteensä	2,250	1,742	0,773	0,892	3,464	9,121

Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (tavoite 3) ja Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen ohjelmissa (ENPI CBC) tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista sekä laajempien verkostojen syntymistä. Lisäämällä yhteistyötä ja edistämällä kokemusten vaihtoa ja hyvien käytäntöjen leviämistä Euroopan alueellinen yhteistyö ja Eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen

(ENPI CBC) -ohjelmat vaikuttavat alueiden, erityisesti raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen, sekä parantavat raja-alueiden ja rajat ylittävien työmarkkinoiden toimivuutta. Ohjelmia toteutetaan yhteistyössä usean muun maan kanssa. Näiden ohjelmien EU-varat eivät sisälly valtion talousarvioon.

Rakennerahasto-ohjelmien rahoituksesta on tarkoitus käyttää vähintään 3 % äkillisten rakennemuutosten alueilla. Tarkoituksena on, että ohjelmareservin määrä olisi vähintään 5 % kunkin rakennerahasto-ohjelman rahoituksesta. Tavoitteena on helpottaa eri maakuntien, niiden yritysten ja muiden toimijoiden yhteistyötä sekä tukea alueiden mahdollisuuksia kohdentaa varainhoitovuoden kuluessa ohjelmien rahoitusta mahdollisesti nopeastikin muuttuvia tarpeita vastaavasti.

2009 talousarvio	202 110 000
2008 II lisätalousarvio	-22 000 000
2008 talousarvio	89 043 000
2007 tilinpäätös	1 034 695

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Osana elinkeinopolitiikkaa energiapolitiikka nivoutuu myös talous- ja ympäristöpolitiikkaan. Kansallisessa toimintaympäristössä energiapolitiikalle asettavat reunaehtoja finanssipolitiikan tavoitteet, työllisyystavoitteet ja ympäristövaatimukset. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat polttoaineiden maailmanmarkkinahintojen nousu sekä ilmastonmuutoksen hillitseminen, johon liittyvät Kioton pöytäkirjan toimeenpano ja kasvihuonekaasujen päästökauppa EU:ssa. Kansainväliset ilmasto- ja energiasitoumukset ja niiden taakanjako vaikuttavat olennaisesti energiapolitiikkaan ja elinkeinotoiminnan yleisiin edellytyksiin.

Euroopan unioni on sitoutunut yksipuolisesti vähentämään 20 prosentilla kasvihuonekaasujaan vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta ja kasvattamaan uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin koko unionin alueella vuoteen 2020 mennessä. Energian säästössä on myös 20 prosentin tavoite vuoteen 2020 mennessä verrattuna kehitykseen, joka toteutuisi ilman uusia toimenpiteitä.

Osana edellä mainittuja EU:n yhteisiä ponnisteluja Suomen tulisi komission ehdotuksen mukaan vähentää päästökaupan ulkopuolella olevien toimintojen päästöjä (muun muassa asumisen ja maanpäällisen liikenteen päästöt) 16 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä ja lisätä samana aikana uusiutuvan energian käyttöä 28,5 prosentista 38 prosenttiin energian loppukulutuksesta laskettuna. Päästökaupan piiriin tulevien toimintojen päästöjen tulisi vähentyä EU:ssa keskimäärin 21 prosenttia. Päästöoikeudet jaetaan näille toiminnoille keskitetysti koko EU:n kattavan päästöoikeuksien huutokaupan perusteella. Lisäksi liikenteessä biopolttoaineen osuuden tulee olla vähintään 10 % vuonna 2020. Tavoitteet merkitsevät muun muassa sitä, että energian- ja sähkönkäytön kasvu täytyy taittaa laskuun viimeistään ensi vuosikymmenen lopulla.

Hallitus valmistelee hallitusohjelman mukaisesti ilmasto- ja energiapoliittisen strategian siten, että edellä mainitut velvoitteet voidaan Suomen osalta täyttää. Strategiassa esitetään keinot, joilla samaan aikaan turvataan energian säästö, energiatehokkuuden parantaminen, energian saatavuus, energiaomavaraisuuden kohentaminen ja päästöjen vähentäminen.

Energiamarkkinavirasto toimii sähkö- ja kaasumarkkinoita sekä päästökauppajärjestelmää valvovana viranomaisena sekä hoitaa Kioton mekanismien ja päästökauppadirektiivin toimeenpanon tarvitsemat rekisterit. Virastolla on tehtäviä myös uusiutuvan energian alkuperätakuita koskevassa järjestelmässä ja sähköntuotantokapasiteetin seurannassa.

Energia- ja ilmastopolitiikan valmistelun tueksi tehtäviä tutkimuksia, selvityksiä ja arviointeja rahoitetaan momentilta 32.01.01.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti energiapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomi täyttää EU:n vuodelle 2020 asettamat tavoitteet vähentää päästöjä, lisätä uusiutuvan energian käyttöä ja parantaa energiatehokkuutta.

— Suomen energiatalous pysyy monipuolisena ja energian toimitusvarmuus säilyy korkeana.

— Energiamarkkinat toimivat hyvin.

— Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia.

01. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 916 000 euroa.

Selvitysosa: Energiamarkkinaviraston toiminta-ajatuksena on valvoa ja edistää sähkö- ja maakaasumarkkinoiden toimintaa ja luoda edellytykset päästökauppajärjestelmälle.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiamarkkinavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Vaikuttavuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Sähkö- ja maakaasuverkkopalveluja tarjotaan tehokkaasti, luotettavasti ja kohtuulliseen hintaan			
— Sähkönjakelun siirtohintojen reaalinen kehitys (%)	-0,6	0,0	0,0
— Maakaasun siirron hinnan reaalinen kehitys (%)	2,6	0,0	0,0
— Asiakkaan kokema sähkön jakelun keskimääräinen keskeytysaika enintään (min.)	-	120	120
— Asiakkaan kokema keskimääräinen sähkönjakelun keskeytysmäärä enintään (kpl)	-	4,5	4,5
Sähkömarkkinat toimivat hyvin			
— Osuus ajasta, jolloin Suomi on oma hinta-alue pohjoismaisessa sähköpörssissä (enintään %)	5,0	10,0	10,0
— Vähittäismarkkinoiden toimivuus (sähkömyyjän vaihtoaktiivisuus, % asiakkaista)	4,0	4,0	4,2
— Vähittäismarkkinoiden toimivuus (asiakaskysely, asteikko 1—5)	-	3,5	3,5

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvonta on toimivaa (asiakaskysely 1—5)			
— Sähköverkkotoiminnan valvonnan toimivuus	3,4	3,6	3,6
— Maakaasuverkkotoiminnan valvonnan toimivuus	3,5	3,6	3,6
Päästökauppajärjestelmä on toimiva (asiakaskysely 1—5)			
— Päästökaupan valvonnan toimivuus	3,6	3,6	3,6
— Päästöjen raportoinnin toimivuus	-	-	3,6
— Päästökaupparekisterin toimivuus	-	-	3,6

Resurssien arvioitu jakautuminen tulosalueittain (ryhmittäin)

	2007 toteutuma 1 000 €	%	2008 arvio 1 000 €	%	2009 arvio 1 000 €	%
Määrärahat						
Sähkömarkkinavalvonta	120	14,1	120	16,9	137	15,0
Maakaasumarkkinavalvonta	200	23,5	77	10,8	102	11,1
Päästökauppa	530	62,4	514	72,3	677	73,9
Yhteensä	850	100,0	711	100,0	916	100,0
Maksullinen toiminta (Tulot)						
Sähkömarkkinavalvonta	2 066	70,0	1 900	78,0	2 000	72,0
Maakaasumarkkinavalvonta	323	11,0	350	14,0	350	13,0
Päästökauppa	562	19,0	200	8,0	430	15,0
Muut tulot	11	0,0	-	-	-	-
Yhteensä	2 962	100,0	2 450	100,0	2 780	100,0

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	29,7	29,0	30,0
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät	4,0	< 87	< 90
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv, vähintään	2,9	5,0	5,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus (%)	11,4	< 3,0	< 3,0
— työilmapiiri (asteikko 1—5)	3,8	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	3 074	3 161	3 696
Bruttotulot	2 962	2 450	2 780
Nettomenot	112	711	916
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	738		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 89 000 euroa palkkojen tarkistusten johdosta.

2009 talousarvio	916 000
2008 II lisätalousarvio	24 000
2008 talousarvio	711 000
2007 tilinpäätös	850 000

20. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energiansäästöön, energian tehokkaaseen käyttöön sekä uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvään informaatiotoimintaan ja selvityksiin

2) uuden säästöteknologian markkinoiden edistämiseen

3) energiasäästöä koskevien direktiivien toimeenpanoon

4) kansallisen ilmasto- ja energiastrategian toteuttamiseen liittyvään tiedottamiseen

5) muuhun energia-alan tiedottamiseen ja tietohuollon järjestämiseen

6) kansainväliseen yhteistyöhön sekä

7) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Energian säästön ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistämistä toteutetaan syksyllä 2008 valmistuvan hallituksen ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden mukaisesti. EU:n tavoitteena on parantaa energiatehokkuutta 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Energiapalveluita ja energian loppukäytön tehokkuutta koskevan direktiivin mukaan jäsenvaltioilla on jaksolla 2008—2016 haastava yhdeksän prosentin indikatiivinen säästötavoite päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla. Tavoitteisiin pyritään laajalla energiatehokkuuden toimintaohjelmalla. Myös uusiutuvien energialähteiden käytössä tavoitellaan EU:ssa huomattavaa lisäystä. Komissio julkisti tammikuussa 2008 ilmasto- ja energiapaketin, johon sisältyy direktiiviehdotus uusiutuvien energialähteiden edistämiseksi. Komission Suomelle esittämä velvoite uusiutuvan energian osuuden lisäämiseksi nykyisestä 28,5 prosentista 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä on vaativa.

Kansalliseen toimeenpanoon sisältyy lukuisia keinoja, joista keskeisiä ovat energiapalveludirektiivin toimeenpano, elinkeinoelämän, energia-alan ja kuntasektorin uusien energiatehokkuussopimusten tehokas toimeenpano, energiakatselmusjärjestelmän laadukas toiminta, uusiutuvan energian edistäminen sekä asenteisiin, käyttötottumuksiin ja valintoihin vaikuttaminen. Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille käyttäjäryhmille suunnatussa energiansäästöön ja uusiutuvien energialähteiden käyttöön liittyvässä opastus- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Energian käyttö tehostuu.

2009 talousarvio	3 400 000
2008 talousarvio	3 900 000
2007 tilinpäätös	3 400 000

28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää materiaalitehokkuutta edistävään selvitys-, kokeilu- ja informaatiotoimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoittamien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Materiaalien tehokkaampi käyttö niin kulutuksessa kuin tuotannossakin säästää luonnonvaroja ja lisää myös energiatehokkuutta. Samalla parannetaan paitsi ympäristön tilaa myös kilpailukykyä ja luodaan kysyntää uusille innovaatioille.

Neuvonta- ja palvelutoimintaa energia-alalla harjoittavan Motiva Oy:n yhteyteen käynnistettiin vuonna 2007 materiaalitehokkuuden palvelukeskus, joka kokoaa tietoa materiaalinsäästöstä ja parhaista käytännöistä sekä kehittää työkaluja muille organisaatioille niiden omiin tehostamistoimiin. Alkuvaiheessa kehitetään materiaalitehokkuuskatselmuksia ja julkisten ympäristöteknologiahankintojen neuvontaa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Materiaalien tehokkaampi käyttö lisää energiatehokkuutta ja kilpailukykyä sekä edistää kestäviin tuotanto- ja kulutustapoihin siirtymistä.

2009 talousarvio	500 000
2007 tilinpäätös	500 000

40. (32.60.40 ja 32.60.45) Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 48 300 000 euroa.

Valtuus. Vuonna 2009 saa sitoumuksia tehdä enintään 61 100 000 euron arvosta. Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energiatalouden kehittämiseen ilmasto- ja ympäristömyönteisemmäksi tukemalla energian säästöä ja uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä taikka energian tuotannon tai käytön tehostamista edistäviä investointeja ja selvityksiä

2) uuden teknologian käyttöönottoon liittyvien investointien ja selvityshankkeiden tukemiseen

3) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon ja käyttöön liittyvän teknologian pilot- ja demonstraatiohankkeisiin

4) energiahuollon varmuuden ja monipuolisuuden edistämiseen tukemalla kotimaisten energialähteiden tuotantoon ja käyttöön liittyviä investointeja ja selvityksiä

5) energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön ympäristöhaittoja vähentävien tai energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistävien selvitysten tukemiseen ja tiedottamiseen sekä

6) selvityksiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin, sekä osallistumiseen eurooppalaiseen yhteistyöhön kestävän kehityksen kriteeristön aikaansaamiseksi ja liikenteen uusien polttoaineiden standardisointiin.

Etusija annetaan uuden teknologian demonstrointia ja kaupallistamista edistäville hankkeille. Energiatukea voidaan myöntää yrityksille, kunnille ja muille yhteisöille. Tukea ei myönnetä asunto-osakeyhtiöille, asuinkiinteistöille, valtionosuutta saaville perustamishankkeille eikä maatiloille tai niiden yhteyteen toteutettaville hankkeille. Tukea ei myönnetä myöskään Suomessa toteutettaviin ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan (SopS 12—13/2005) 6 artiklassa tarkoitettuihin hankkeisiin (yhteistoteutushankkeet). Jos hanke kuuluu päästökauppalain (683/2004) soveltamisalan piiriin, hanketta voidaan tukea vain sen sisältämän uuden teknologian osalta. Lisäksi voidaan tukea energiatehokkuussopimusjärjestelmän piiriin kuuluvia päästökauppalain piirissä olevia hankkeita.

Tuen enimmäismäärää harkittaessa ei oteta huomioon kunnan tai muun yhteisön rakentamissa ja omistamissa energiahankkeissa kyseisten tahojen oman rahoituksen osuutta, jos se ei sisällä sellaista taloudellista etuutta, joka olisi katsottava EY:n lainsäädännössä tarkoitetuksi valtiontueksi. Sama koskee kunnan tai muun yhteisön omistamien kiinteistöjen katselmustoiminnan tukemista. Rahoituksella, jonka ei katsota olevan valtiontukea tai muuta julkista tukea, tarkoitetaan esimerkiksi markkinaehdoin myönnettävää rahoitusta tai omarahoitusta. Energiatuella tuetuissa hankkeissa tuensaajan omarahoitusosuuden tulee olla vähintään 25 % kokonaisrahoituksesta.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein. Työ- ja elinkeinoministeriö voi antaa erikseen päätöksen muiden kuin valtioneuvoston asetuksessa mainittujen hankkeiden tai ohjelmien tukemisesta ja myönnettävän tuen enimmäismäärästä saatuaan valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan lausunnon asiasta. Määrärahaa saa käyttää lisäksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston päätösten (29/1999) ja (625/2002) nojalla aiemmin myönnettyjen tukien maksamiseen. Liikenteen biopolttoaineiden kehittämiseen liittyvät selvitykset ovat kulutusmenoja, joihin ei sovelleta avustuksia koskevia ehtoja. Tekes

-teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen myöntämissä biopolttoaineiden tuotannon pilot-laitosten avustuksissa ja selvityksissä noudatetaan Tekesin rahoitusehtoja.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaimpiin sekä ilmaston ja ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Samalla lisätään energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta. EU:n komission esittämien päästötavoitteiden sekä uusiutuvan energian lisäys- ja energiatehokkuustavoitteiden vaatimat toimenpiteet määritellään tarkemmin valmisteilla olevassa ilmasto- ja energiastrategiassa. Erityisesti uusiutuvan energian tavoite on Suomelle vaativa ja sen saavuttaminen edellyttää energiatuen lisäämistä. Päästökauppasektorille myönnetään investointitukia vain uuden teknologian hankkeisiin. Päästökauppasektorin ulkopuolella sitä vastoin voidaan tukea myös tavanomaisen tekniikan investointihankkeita.

Suomessa on tavoitteena lisätä liikenteen biopolttoaineiden käyttöä. Vuoden 2006 toisessa lisätalousarviossa momentille 32.60.44 myönnetyn 9 000 000 euron siirtomäärärahalla on käynnistetty kehitysohjelma uusien, toisen sukupolven biopolttoaineiden tuotantoteknologioiden kehittämiseksi. Tavoitteena on kehittää ja saattaa markkinoille uusia innovatiivisia ratkaisuja ja toimintaketjuja. Keskeinen kohde on uuden teknologian pilot- ja demonstraatiolaitosten rakentaminen. Näiden tueksi tarvitaan selvityksiä uuden teknologian kaupallistamiseen, laajamittaisten polttoaineiden hankintaketjujen, koko tuotanto- ja käyttöketjun ympäristövaikutusten arvioimiseen sekä EU-yhteistyönä tehtävään vaihtoehtoisten polttoaineiden standardointi- ja sertifiointityöhön. Tekesillä ja työ- ja elinkeinoministeriöllä on keskeinen rooli kehitysohjelman toteuttamisessa. Tekes vastaa kehitysohjelman puitteissa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Syksyn lisätalousarvioesityksessä on tarkoitus ehdottaa 30 000 000 euron lisävaltuus energiatukeen. Valtuuden lisäyksestä aiheutuva määrärahan tarve vuodelle 2009 on otettu huomioon vuoden 2009 talousarvioesityksen määrärahassa.

Myöntämisvaltuuden arvioitu käyttö	€
Liikenteen biopolttoaineiden kehittämisohjelma	5 000 000
Muu energiatuki	56 100 000
Yhteensä	61 100 000

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	42 900	19 200	10 200	3 800	3 800	79 900
Vuoden 2009 sitoumukset	5 400	23 600	14 000	8 400	9 700	61 100
Yhteensä	48 300	42 800	24 200	12 200	13 500	141 000

Vuonna 2009 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 56,4 milj. euroa.

Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Tasokorotus	17 700	31 000

2009 talousarvio	48 300 000
2008 talousarvio	30 600 000
2007 tilinpäätös	24 381 014

43. Kioton mekanismit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) päästöyksiköiden hankkimiseen Kioton pöytäkirjan joustomekanismien avulla enintään 10 miljoonaa tonnia sopimuskaudelle 2008—2012 ja sen jälkeiselle kaudelle 2013—2020

2) joustomekanismien hallinnoinnin kustannuksiin

3) päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukemiseen sekä

4) valuuttakurssimuutoksista aiheutuviin menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus. Vuonna 2009 saa tehdä sitoumuksia enintään 15 000 000 euron arvosta.

Mikäli vuoden 2008 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2009.

Selvitysosa: Suomi on sitoutunut osana Euroopan unionia täyttämään Kioton pöytäkirjan mukaiset velvoitteensa. Kasvihuonekaasupäästöjen korkeat vähentämiskustannukset rasittavat kansantaloutta, minkä vuoksi valtio osallistuu päästöjen vähentämiseen käyttämällä Kioton mekanismeja. Näitä ovat yhteistoteutus (JI, Joint Implementation), puhtaan kehityksen mekanismi (CDM, Clean Development Mechanism) ja valtioiden välinen päästökauppa. JI-hankkeet ovat teollisuusmaiden ja CDM-hankkeet teollisuus- ja kehitysmaiden välisiä.

Tarve hyödyntää Kioton mekanismeja Kioton kauden jälkeen vuodesta 2013 eteenpäin on vahvistunut, joten päästöyksiköiden hankinnan painopiste on suunnattu kaudelle 2013—2020.

Päästöyksiköiden hankinnassa otetaan huomioon eri joustomekanismien keskinäinen kustannustehokkuus sekä hankintaan liittyvien riskien hallinta. Tämä edellyttää, että määrärahaa voidaan käyttää ja päästöyksiköiden hankintasitoumuksia voidaan tehdä etupainotteisesti, vaikka suuri osa hankittavista päästöyksiköiden kustannuksista realisoituu vasta lähempänä kauden loppua.

Päästöyksiköiden hintaa on vaikea arvioida, sillä mekanismeilla hankittavien päästöyksiköiden hintakehitykseen vaikuttaa olennaisesti myös vaikeasti arvioitavissa oleva EY:n päästökauppajärjestelmän päästöoikeuksien hintataso. Päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukeminen, ts. tietotaidon kehittäminen kohdemaissa, sekä mekanismien hallinnon kansainvälinen kehitystyö, edistävät päästömarkkinoiden toimivuutta ja kustannustehokasta päästöyksiköiden hankintaa.

Mekanismipolitiikan koordinointivastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä. Päästöyksiköiden hankinta edellyttää konsultin tuottamia tukipalveluita. Vuosina 2006—2008 konsulttina on toiminut Suomen ympäristökeskus. Mekanismien käytöstä tehdyn hallinnollisen työnjaon mukaisesti momentilta rahoitetaan ulkoasiainministeriön CDM-projekteista syntyvien päästöyksiköiden hankintaa sekä ympäristöministeriön JI-projekteista ja kansainvälisestä päästökaupasta hankkimia päästöyksiköitä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2009	2010	2011	2012	2013—	Yhteensä vuodesta 2009 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	4 200	3 800	3 000	4 100	5 000	20 100
Vuoden 2009 sitoumukset	5 800	3 000	2 000	3 000	1 200	15 000
Yhteensä	10 000	6 800	5 000	7 100	6 200	35 100

Vuonna 2009 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 14,2 milj. euroa.

2009 talousarvio	10 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	10 000 000
2007 tilinpäätös	1 028 511

50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen järjestöille ja yhteisöille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan. Tällä tarkoitetaan erityisesti sellaista toimintaa, jolla edistetään energian säästöä ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä kotimaisten polttoaineiden tuotantoa. Avustus on tarkoitettu ensisijaisesti pienet taloudelliset resurssit omaaville järjestöille ja muille yhteisöille. Avustusta voidaan myöntää joko yleisavustuksena järjestön sääntömääräisen toiminnan tukemiseen tai erityisavustuksena tiettyyn hankkeeseen.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein.

Selvitysosa: Avustuksilla edistetään hallituksen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita tukevien yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaa. Avustusten käytön painopiste on taloudellisilta resursseiltaan pienten yhteisöjen toiminnan tukemisessa.

2009 talousarvio	50 000
2008 talousarvio	50 000
2007 tilinpäätös	50 000

(70.) EU:n rakennerahastojen ohjelmien toteutus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 32.50 ja sen momentit 61, 62, 64 ja 65 siirrettäväksi momenteiksi 32.50.(61), (62), 64 ja 65.

(80.) Työvoimapolitiikka

Selvitysosa: Luku ehdotetaan yhdistettäväksi lukuun 32.30 ja sen momentti 01 yhdistettäväksi momenttiin 32.30.01 ja momentit 51 ja 64 siirrettäväksi momenteiksi 32.30.51 ja 64.

(90.) Hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 20 siirrettäväksi momentiksi 32.01.20, momentti 50 momentiksi 32.30.50 ja momentti 51 momentiksi 32.40.51.

Pääluokka 33
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen esittämällä tavalla muutettavan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten muun sosiaaliturvan rahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saadaan käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 51, 52, 53, 54, 55, 33.20.51, 52, 53, 54, 55, 33.40.56 ja 57.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Sosiaaliturvan lähivuosien merkittäviä haasteita ovat väestön ikääntyminen, kansainvälinen talouskehitys, laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaaminen, uuden teknologian vaikutukset sekä maan alueellinen kehitys. Euroopan unionin sisämarkkinoiden ja muun toiminnan kehitys vaikuttaa myös kansalliseen sosiaalipolitiikkaan. Sosiaaliturvan kestävän rahoituksen kannalta väestön työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elinaikaisen työuran pidentäminen sekä tarve sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistukseen korostuvat.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on kannustaen ja välittäen vahvistaa ihmisten perusturvaa ja arjen turvallisuutta, parantaa palvelujärjestelmän laatua, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta sekä lisätä inhimillistä hyvinvointia. Työelämää ja sosiaaliturvaa uudistamalla voidaan taata riittävä ja aukoton perusturva kaikille.

Ministeriö vastaa terveyden edistämisen politiikkaohjelmasta sekä osallistuu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan. Samoin ministeriö osallistuu työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaan. Ministeriön vastuulla on laajoja, sosiaaliturvajärjestelmän toimivuutta vahvistavia kokonaisuuksia (SATA-komitea, PARAS-hanke, KASTE-ohjelma sekä MASTO-hanke).

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamaksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on vajaa neljännes. Sosiaalimenoihin kuuluvia eriä rahoitetaan myös muiden pääluokkien kautta. Pääluokan suurimmat menoerät ovat siirtomenot kotitalouksille, kunnille ja kuntayhtymille.

Eläketurvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnän kasvusta huolimatta sosiaalimenojen ennakoidaan kehittyvän maltillisesti vuosina 2009—2011. Sosiaalimenojen suhde bruttokansantuotteeseen pysyttelee arvion mukaan vajaan 25 prosentin tasolla. Suomen sosiaalimenot ovat hieman alle EU-maiden keskitason.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet

— Edistetään terveyttä ja toimintakykyä.
— Lisätään työelämän vetovoimaa.
— Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä.

— Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Hallitusohjelman painotuksena on myös perheiden hyvinvointi sekä sukupuolten välinen tasa-arvo. Sosiaali- ja terveysministeriön strategisissa tavoitteissa toteutetaan sukupuolivaikutusten arviointi.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvin osin alueiden kehittämislain (602/2002) 1.1.2007 voimaan tulleen muutoksen periaatteita. Euroopan unionin rakennerahastovarojen (EAKR- ja ESR-ohjelmat) alueellisessa kohdentamisessa neuvotellaan aluekohtaiset sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Voimavarojen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen varmistetaan käyttösuunnitelmalla.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet strategioittain

Edistetään terveyttä ja toimintakykyä

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan *Terveyden edistämisen politiikkaohjelman* tavoitteina ovat väestön terveydentilan parantuminen ja terveyserojen kaventuminen. Tämä on mahdollista vähentämällä alkoholin ja tupakan kulutusta, alentamalla nuorten aikuisten miesten tapaturmaista ja väkivaltaista kuolleisuutta, kohentamalla työikäisten työkykyä ja ikääntyneiden toimintakykyä. Väestön, erityisesti nuorten, lihomiseen voidaan vaikuttaa terveellisillä ruokatottumuksilla sekä riittävällä liikunnalla. Tavoitetta tuetaan lukujen 33.03, 33.60 ja 33.70 kautta. Tavoitteena on, että

— ylipainoisten osuus laskee,
— alkoholin haittavaikutukset vähenevät,
— tupakointi vähenee ja
— uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä laskee.

Terveyden ja toimintakyvyn tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio
Ylipainoisten (BMI 25 tai yli) osuus 15—64-vuotiaista, %				
— miehet	53	55	57	55
— naiset	37	41	43	40
Alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolleet, yhteensä				
— miehet	1 192	1 588	1 580[1)]	1 550
— naiset	285	432	425[1)]	410
Humalahakuinen juominen (yli 6 annosta kerralla vähintään kerran viikossa) 15—64-vuotiaista, %				
— miehet	25	25	28	25
— naiset	7	8	9	8
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaat, %				
— miehet	28	24	26	23
— naiset	20	19	17	16
Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden lukumäärä	22 839	24 399	25 422	25 000
— miehet	12 144	12 451	12 948	12 500
— naiset	10 695	11 948	12 474	12 500

[1)] Arvio

Lisätään työelämän vetovoimaa

Painopisteenä on kannustaa kansalaisia osallistumaan täysipainoisesti työelämään ja parantaa työn kannustavuutta kaikissa tilanteissa. Tämä edellyttää työolojen kehittämistä, laadukasta työ-

terveyshuoltoa ja kannustavaa sosiaaliturvaa, joka tukee työelämässä jatkamista nykyistä pidempään. Keskeistä on saada pidennettyä elinaikaisia työuria. Tavoitetta tuetaan työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman avulla ja poikkihallinnollisesti useiden momenttien ja pääluokkien kautta sekä erityisesti vuoden 2005 eläkeuudistuksella.

Perhevapaista aiheutuvat kustannukset jaetaan nykyistä tasapuolisemmin mies- ja naisvaltaisten alojen työnantajien kesken ja yhteiskunnan rahoitusosuutta lisätään. Varhaista poistumista työelämästä ehkäistään laajalla masentuneisuuden ehkäisyohjelmalla (MASTO-hanke). Tavoitteena on, että

— vuonna 2011 työssäoloaika on pidentynyt keskimäärin yhdellä vuodella vuoteen 2007 verrattuna,

— työtapaturmien taajuus ja ammattitautien syntyminen vähenevät 40 prosenttia ja niiden vakavuusaste vähenee aikavälillä 2007—2011 ja

— sairauksien aiheuttamat poissaolot vähenevät 15 prosenttia aikavälillä 2007—2011.

Työelämän vetovoiman lisäämisen tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio
50-vuotiaan eläkkeelle siirtymisiän odote, vuosia				
— miehet	60,6	61,5	61,5	61,8
— naiset	60,6	61,5	61,6	61,8
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit yhteensä	121 000	137 000	143 500[1)]	140 000
— miehet	84 500	91 800	96 150[1)]	93 900
— naiset	36 500	45 200	47 350[1)]	46 200
Työpaikkatapaturmien taajuus (milj. työtuntia kohden)	30,2	33,0	33,9[1)]	32,5
Sairauspoissaolopäivien osuus työpäivistä, %				
— miehet	3,4	3,6	3,5	3,4
— naiset	4,4	4,7	4,8	4,5
Sairauspäiviä/työllinen, %				
— miehet	7,8	7,9	7,6	7,5
— naiset	9,3	9,6	9,8	9,5

[1)] Arvio

Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä

Syrjäytymistä voidaan ehkäistä alentamalla pitkäaikaista työttömyyttä, takaamalla erityisryhmien palveluiden toimivuus sekä huolehtimalla vähimmäisetuuksien riittävästä tasosta. Hallituksen käynnistämän sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on myös köyhyyden vähentäminen sekä riittävän perusturvan turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa. Syrjäytymisessä on usein kyse moniongelmaisista ja heidän ongelmiensa pitkittymisestä. Tavoitetta tuetaan poikkihallinnollisesti useiden momenttien ja pääluokkien kautta.

Lapsiperheiden köyhyyttä vähennetään ja eriarvoistumiskehitykseen puututaan parantamalla lapsiperheiden taloudellista asemaa. Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu opetusministeriön vastuulla olevan *Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan*, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää pahoinvointia sekä syrjäytymistä. Tavoitteena on, että

— pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat,

— toimeentulotuen pitkäaikainen tarve vähenee ja

— tuetaan perheiden hyvinvointia ja vanhemmuutta.

Syrjäytymisen ehkäisyn ja hoidon tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio
Köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus, %[1]	11,3	12,5[2]	12,0	11,0
Lasten köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien lasten osuus, %	11,7	12,3[2]	11,8[2]	10,5
Yli vuoden työttömänä	86 800	63 800	51 200	48 000
— miehet	47 500	35 000	27 700	26 400
— naiset	39 300	28 800	23 500	21 600
Pitkittyneesti pienituloisia	301 600	439 200	420 000	400 000
— miehet	151 400	220 000	210 000	200 000
— naiset	150 200	219 200	210 000	200 000
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien osuus toimeentulotuen saajista, %	24	24	23[3]	21
Lapsia avohoidon tukitoimissa	49 351	59 058	62 485[3]	60 500
Asunnottomia	9 999	7 399	7 303	7 100
— miehet	8 247	6 034	5 868	5 750
— naiset	1 752	1 365	1 435	1 350

[1] Köyhyysrajan alittaneisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (käytettävissä olevat tulot alle 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaanitulosta kulutusyksikköä kohden).

[2] Arvio

[3] Arvio

Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Tavoitteena on turvata sosiaali- ja terveydenhuollon kestävä ja vakaa rahoitus ja palvelujen saatavuus. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) vuosille 2009—2011 muodostaa palvelujärjestelmän uudistamisen puitteet. Kansalaisten toimivista peruspalveluista huolehditaan asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta, samoin palvelujen saatavuudesta sekä suomen että ruotsin kielellä. Palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä tulee käyttää apuna tietoteknologiaa, seudullista yhteistyötä sekä toimivia työnjako- ja hoitoketjukäytäntöjä. Kuntien palvelutuotantoa täydentävät yksityinen ja kolmas sektori. Palveluiden tulee tukea ikääntyneiden kotona asumista ja mahdollistaa vammaisten osallistuminen yhteiskuntaan. Henkilöstön riittävyyteen vaikutetaan lisäämällä alan houkuttelevuutta työpaikkana. Sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä vahvistetaan järjestelmän kannustavuutta ja riittävästä perusturvasta huolehtimista eri elämäntilanteissa.

Perhepoliittisilla tuilla ja palveluilla edistetään korkeaa syntyvyyttä ja tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia. Syntyvyyteen voidaan vaikuttaa mahdollistamalla työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Lapsiperheitä tulee tukea, jotta lapset ja nuoret voivat kasvaa turvallisessa ympäristössä. Tavoitteita tuetaan erityisesti lukujen 33.10, 33.20, 33.30, 33.40 ja 33.60 kautta. Tavoitteena on, että

— parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua,
— turvataan henkilöstön riittävyys,
— varmistetaan palvelujen ja etuuksien kestävä rahoitus,
— taataan riittävä vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva,
— tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia ja
— vahvistetaan lasten turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Sosiaalipalvelujen saatavuuden ja laadun kehittämisessä otetaan huomioon sukupuolten välinen tasa-arvo. Sosiaalialan henkilöstörakenteessa, henkilöstön rekrytoinnissa ja alan koulutuksessa kiinnitetään entistä tietoisemmin huomiota miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon.

Toimivien palveluiden ja kohtuullisen toimeentuloturvan tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio
Sosiaali- ja terveyspalvelut				
Hoitotakuun toteutuminen (erikoissairaanhoito)				
— yli 6 kk jonottaneita	..	7 300	9 500	3 000
Vanhusten palveluja saavat 75 vuotta täyttäneistä, %				
— kodinhoitoapu	19,7	17,8	18,0[1)]	18,5
— palveluasuminen	5,1	5,8	5,8[1)]	5,9
— vanhainkodeissa	5,3	4,1	4,0[1)]	4,0
— terveyskeskusten pitkäaikaishoidossa	3,1	2,4	2,3[1)]	2,0
— omaishoidontuella hoidetut	3,0	3,3	3,4[1)]	4,0
Terveyskeskusten lääkärivaje, %	..	8,9	10,0	7,0
Ensisynnyttäjien keski-ikä, vuosia	27,6	28,0	28,0[1)]	27,9
Kokonaishedelmällisyys	1,73	1,84	1,83	1,84
Päivähoidossa olevien osuus ikäryhmästä, %				
— 1—2-vuotiaat	35	38	38	39
— 3—5-vuotiaat	66	70	70	71
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret	12 861	15 774	16 059[1)]	15 700
Sosiaali- ja terveystoimen menojen osuus kuntien kokonaismenoista, %	50,9	53,2	53,4[1)]	54,0
Eläkkeensaajat				
Vanhuuseläke	869 700	964 400	978 300	1 010 000
— miehet	338 400	394 900	402 700	420 000
— naiset	531 300	569 500	575 600	590 000
Osa-aikaeläke	24 600	30 600	30 000	31 000
— miehet	11 200	14 100	13 600	13 000
— naiset	13 400	16 500	16 400	18 000
Työkyvyttömyyseläke	276 300	267 400	271 600	266 000
— miehet	147 000	141 900	143 600	141 000
— naiset	129 300	125 500	128 100	125 000
Työttömyyseläke	54 300	48 700	50 300	50 000
— miehet	25 900	23 300	23 400	23 500
— naiset	28 400	25 400	26 900	26 500
Leskeneläke	252 800	262 600	263 400	265 000
— miehet	26 300	34 400	35 400	37 000
— naiset	226 500	228 200	228 000	228 000

Keskimääräiset etuudet (euroa/kk)				
Vanhuuseläke				
— miehet	1 178	1 453	1 507	1 610
— naiset	718	932	971	1 050
Työkyvyttömyyseläke				
— miehet	1 012	1 100	1 117	1 145
— naiset	807	914	934	955
Työttömien ansiopäiväraha				
— miehet	916	1 164	1 201	1 235
— naiset	719	899	922	953
Sairauspäiväraha				
— miehet	1 037	1 200	1 228	1 262
— naiset	897	1 053	1 075	1 107
Vanhempainpäiväraha				
— miehet	1 230	1 545	1 620	1 875
— naiset	765	1 060	1 170	1 288
Minimietuudet ja toimeentulotuki (euroa/kk)				
Sairausvakuutuksen ja äitiys-/vanhempainpäiväraha	252	380	380	550
Työttömän peruspäiväraha	441	505	527	550
Kansaneläke (täysi)	447	511	558	582
Toimeentulotukea saaneet				
— kotitaloudet	271 686	226 617	221 100[1)]	210 000
— henkilöt	454 353	358 369	349 600[1)]	332 000

[1)] Arvio

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa tukemalla valtioneuvoston poikkihallinnollisia toimenpiteitä. Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistetään muun muassa korottamalla vähimmäismääräistä äitiyspäivärahaa sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Tavoitteena on, että

— naisten ja miesten väliset palkkaerot kaventuvat selkeästi tällä vaalikaudella. Kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman toimenpidekokonaisuus toteutetaan vaalikauden aikana

— naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta edistetään suunnitelmallisesti sekä julkisella että yksityisellä sektorilla

— vähennetään työmarkkinoiden jakautumista sukupuolen mukaan

— miehiä kannustetaan perhevapaiden pitämiseen

— sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan lainvalmistelussa, talousarvioprosessissa sekä muissa merkittävissä hankkeissa jo toiminnan alkuvaiheissa

— tasa-arvotietoisuutta lisätään peruskouluissa ja opettajankoulutukseen ja lastentarhanopettajien koulutukseen sisällytetään sukupuolitietoista opetusta ja

— tasa-arvotyötä toteuttavien viranomaisten ja naisjärjestöjen toiminnan edellytyksiä ja resursseja vahvistetaan.

Valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta 2008—2010 kokoaa ja koordinoi hallituksen toimia sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi.

Sukupuolten välisen tasa-arvon tunnusluvut

	2000 toteutunut	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2009 arvio
Naisten säännöllisen työajan ansioiden osuus miesten vastaavista ansioista, %	80,6	80,4	80,7	81,0
Määräaikaisten työsuhteiden osuus työsuhteista, %				
— miehet	12,9	12,6	12,3	12,1
— naiset	19,9	20,0	19,4	19,0
Vanhempainpäivärahapäivistä maksettu isille, %	4,2	5,7	6,1	6,5
Vanhempainpäivärahaa käyttäneiden isien osuus, %	63,1	70,5	71,0[1)]	72,0

[1)] Arvio

Tuottavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 97 henkilötyövuotta. Hallinnonalan tuottavuustoimien kautta vähennettävä henkilötyömäärä on kaikkiaan 340 henkilötyövuotta vuoteen 2011 mennessä. Tuottavuustoimenpiteet kohdistuvat erityisesti Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnan tehostamiseen. Ministeriön alaista tutkimus- ja kehittämistoimintaa keskitetään yhdistämällä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja Kansanterveyslaitoksen toiminnot 1.1.2009 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokseksi. Valtion mielisairaaloiden ja koulukotien asemaa selvitetään. Toisaalta toimenpiteet kohdistuvat valvonta-, muutoksenhaku- ja lupaviranomaisten henkilöstötarpeen vähentämiseen vaikuttamalla esille tulevien asioiden määrään sekä keskittämällä toimintaa yhdistämällä Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toiminnot 1.1.2009 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoksi. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen siirtäminen palvelukeskuksiin toteutetaan vuoteen 2009 mennessä. Lisäksi ministeriön johto- ja asiantuntijatehtäviä kehitetään, suurten hankkeiden hallinnointia tehostetaan, sähköistä asianhallintaa ja muita toimintamuotoja tehostetaan.

Kansaneläkelaitoksen rahoitus

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansaneläkelain, sairausvakuutuslain ja Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta momentin 33.30.60 selvitysosassa tarkemmin esitetyssä tarkoituksessa. Osana esitykseen liittyviä uudistuksia perustettaisiin Kansaneläkelaitokseen muun sosiaaliturvan rahasto, josta maksettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa päätösosassa mainituilta momenteilta suoritettavat etuudet. Lisäksi muun sosiaaliturvan rahastosta maksettaisiin opetusministeriön pääluokan momenteilta 29.70.52, 29.70.55, 29.70.57 ja 29.70.59 suoritettavat etuudet. Muun sosiaaliturvan rahaston maksuvalmiuden varmistamiseksi esitetään mahdollisuutta käyttää rahastoon kuuluvan etuuden suorittamiseen nimenomaisesti sen suorittamiseen varatun määrärahan ohella tilapäisesti myös muun rahastoon kuuluvan etuuden suorittamiseen varattua määrärahaa, kuitenkin niin, että rahaston varojen tilapäinen käyttö muun saman rahaston etuuden maksamiseen tulee oikaista mahdollisimman nopeasti ja kuitenkin viimeistään kalenterivuoden lopussa.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**84 170**	**65 374**	**67 925**	**2 551**	**4**
01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 316	38 763	39 404	641	2
02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 961	2 020	2 102	82	4
03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 000	3 060	4 162	1 102	36
04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	718	718	488	- 230	- 32
05.	Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	603	603	559	- 44	- 7
(27.)	Korvaus Kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	21 000	—	—	—	—
29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	17 030	16 000	17 000	1 000	6
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 542	4 210	4 210	—	—
02.	**Valvonta**	**29 521**	**32 084**	**35 699**	**3 615**	**11**
03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 833	12 165	14 196	2 031	17
04.	Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	700	1 363	1 363	—	—
05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 425	11 306	12 140	834	7
20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	7 563	7 250	8 000	750	10
03.	**Tutkimus- ja kehittämistoiminta**	**115 635**	**111 488**	**110 235**	**- 1 253**	**- 1**
03.	Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 339	1 370	1 390	20	1
04.	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	58 039	59 288	60 904	1 616	3
50.	Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)	38 200	38 240	38 901	661	2
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)	6 517	4 900	—	- 4 900	- 100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
63.	Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	11 540	7 690	9 040	1 350	18
10.	**Perhe- ja asumiskustannusten tasaus**	**1 860 041**	**1 889 861**	**2 132 385**	**242 524**	**13**
(27.)	Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle elatustuen siirron toimeenpanokustannuksista (siirtomääräraha 2 v)	—	1 861	—	- 1 861	- 100
28.	Kansaneläkelaitokselle maksettavat muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut (arviomääräraha)	—	—	117 410	117 410	0
50.	Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	10 490	11 400	11 400	—	—
51.	Lapsilisät (arviomääräraha)	1 403 600	1 414 600	1 426 000	11 400	1
52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	767	1 500	1 500	—	—
53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	17 500	19 500	20 200	700	4
54.	Asumistuki (arviomääräraha)	427 684	441 000	434 000	- 7 000	- 2
55.	Elatustuki (arviomääräraha)	—	—	121 875	121 875	0
20.	**Työttömyysturva**	**1 380 076**	**1 434 500**	**1 384 000**	**- 50 500**	**- 4**
31.	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	6 557	8 000	8 000	—	—
50.	Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	459 500	452 000	430 000	- 22 000	- 5
51.	Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	48 138	62 000	71 000	9 000	15
52.	Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	672 281	699 500	663 000	- 36 500	- 5
53.	Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)	11 180	12 000	12 000	—	—
54.	Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	127 170	141 000	140 000	- 1 000	- 1
55.	Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	19 250	21 000	18 000	- 3 000	- 14
56.	Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	36 000	39 000	42 000	3 000	8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
30.	**Sairausvakuutus**	**1 128 409**	**1 175 000**	**1 243 000**	**68 000**	**6**
60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 128 409	1 175 000	1 243 000	68 000	6
40.	**Eläkkeet**	**2 455 306**	**2 953 150**	**2 933 205**	**- 19 945**	**- 1**
50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	40 700	44 800	46 400	1 600	4
51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	447 300	471 700	497 000	25 300	5
52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	38 500	79 000	95 000	16 000	20
53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	109	150	505	355	237
54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 509	14 500	17 000	2 500	17
56.	Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	19 164	14 500	5 500	- 9 000	- 62
57.	Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	20 250	22 900	24 700	1 800	8
60.	Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 875 774	2 305 600	2 247 100	- 58 500	- 3
50.	**Veteraanien tukeminen**	**409 223**	**420 372**	**385 823**	**- 34 549**	**- 8**
30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	2 296	2 300	2 200	- 100	- 4
50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	72 551	70 200	64 500	- 5 700	- 8
51.	Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	227 803	233 873	210 930	- 22 943	- 10
52.	Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	61 707	65 207	65 207	—	—
53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 960	3 100	3 100	—	—
54.	Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	110	96	90	- 6	- 6
55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500	3 500	3 500	—	—
56.	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	38 288	40 288	36 288	- 4 000	- 10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
57.	Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8	1 808	8	- 1 800	- 100
60.	**Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto**	**4 713 761**	**5 469 684**	**5 958 645**	**488 961**	**9**
30.	Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	4 310 175	5 075 497	5 569 684	494 187	10
31.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	44 500	24 800	25 800	1 000	4
32.	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	48 747	48 747	40 000	- 8 747	- 18
33.	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	92 507	94 170	99 170	5 000	5
34.	Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	2 926	4 570	8 591	4 021	88
35.	Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	202 030	211 000	205 000	- 6 000	- 3
36.	Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600	600	600	—	—
(38.)	Valtionavustus sairaanhoitopiirien kuntayhtymille rikosten esitutkintaan liittyvien lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin (kiinteä määräraha)	3 485	1 000	—	- 1 000	- 100
63.	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	2 500	3 000	3 500	500	17
64.	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 291	6 300	6 300	—	—
70.	**Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen**	**87 432**	**52 236**	**59 390**	**7 154**	**14**
01.	Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 672	26 846	28 490	1 644	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
20.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	47 600	10 800	16 610	5 810	54
21.	Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	800	930	930	—	—
22.	Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360	1 360	1 360	—	—
50.	Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 300	9 600	9 300	- 300	- 3
51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 700	2 700	2 700	—	—
80.	**Maatalousyrittäjien lomitustoiminta**	**205 247**	**213 200**	**213 200**	**—**	**—**
40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	190 008	197 300	197 300	—	—
50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	15 239	15 900	15 900	—	—
90.	**Raha-automaattiyhdistyksen avustukset**	**306 000**	**312 000**	**302 500**	**- 9 500**	**- 3**
50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	306 000	312 000	302 500	- 9 500	- 3
	Yhteensä	**12 774 820**	**14 128 949**	**14 826 007**	**697 058**	**5**
	Henkilöstön kokonaismäärä	4 275	4 277	4 232[1)]		

[1)] Tästä maksullisen toiminnan osuus on 1 584 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen osuus 428 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan, sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan, valtion mielisairaaloiden ja valtion koulukotien toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa. Toimintaa ohjaa lisäksi Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015 -asiakirja.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä ja toimintapolitiikkaa. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan ja sosiaaliturvan muutoksenhakulauta-

kunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan ja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan yhdistämismahdollisuuksia selvitetään vuoden 2009 aikana. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion koulukotien tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi organisaatiomuutoksesta, jossa lukuun 33.02 Valvonta sisältyvistä Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toiminnoista muodostetaan 1.1.2009 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi organisaatiomuutoksesta, jossa lukuun 33.03 Tutkimus- ja kehittämistoiminta sisältyvistä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja Kansanterveyslaitoksen toiminnoista muodostetaan 1.1.2009 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitos.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 404 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen

2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä

4) terveyden edistämisen politiikkaohjelman palkkaus-, matka-, kokous-, koulutus- ja tiedotus- sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin.

Määrärahasta saa käyttää enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osastolle sijoitettu apulaisosastopäällikön virka muutetaan 1.1.2009 lukien kehittämispäällikön viraksi, jota ei ole valtion talousarviossa eriteltävä.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Toimeenpannaan hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteita käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

— Toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia merkittäviä ohjelmia ja muita hankkeita, kuten Terveyden edistämisen politiikkaohjelma, Sosiaaliturvakomitea (SATA), Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE), Masennuksen ehkäisy -hanke (MASTO), ja suoritetaan niitä koskevat vaikutusarvioinnit hankkeiden päättyessä.

— Valmistellaan kunta- ja palvelurakenneuudistushanketta sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta.

— Otetaan huomioon alueellinen ja kuntien tasa-arvoinen kehittäminen.

— Varmistetaan, että talous- ja henkilöstöhallinnon uudistetut prosessit on vakiinnutettu ja siirrot palvelukeskukseen on toteutettu.

— Vahvistetaan ja tehostetaan valvonnan ja lupa-asioiden viranomaistoimintaa.

— Ministeriön ja hallinnonalan toiminnan tehostamista jatketaan muun muassa selvittämällä eräiden tukitoimintojen vaihtoehtoisia toteuttamismalleja.

Tuotoksille ja laadunhallinnalle on asetettu seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

— Lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä alueellinen näkökulma huomioituna hallitusohjelman mukaisesti.

— Jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista.

— Vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

— Kehitetään ja hyödynnetään tuloksellisuuden laskentatointa, muuta seurantajärjestelmää ja johdon laskentatointa.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 talousarvio	2009 esitys[1)]
Johto ja erillisyksiköt	5 376	5 746	6 091
Johdon tuki			
— hallinto-osasto	9 473	10 700	10 340
— talous- ja suunnitteluosasto	4 916	6 062	6 272
Vakuutusosasto	4 214	3 719	3 719
Perhe- ja sosiaaliosasto[2)]	4 363	4 325	
			10 688
Terveysosasto[2)]	5 158	5 920	
Työsuojeluosasto	4 533	5 639	5 639
Muita			
— työterveyshuollon koulutus	95	350	350
— *e*STM-hanke	151	-	-
Yhteensä	38 279	42 461	43 099

[1)] Menojakaumassa ei ole otettu huomioon siirtyvien määrärahojen käyttöä vuonna 2009.

[2)] 1.5.2008 alkaen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto ja sosiaali- ja terveyspalveluosasto

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	38 814	42 461	43 099
Bruttotulot	2 804	3 698	3 695
Nettomenot	36 010	38 763	39 404
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 552		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 858		

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta osittain nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille tuloutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia tuloja lääkkeiden hintalautakunnan maksullisista suoritteista ja tuloja työsuojeluhallinnon maksullisista suoritteista sekä raha-automaattiavustuksista annetun lain (1056/2001) 45 §:n mukaisia korvauksia Raha-automaattiyhdistyksen valvonnasta ja ohjauksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön peliriippuvuuden seurannan ja tutkimuksen kustannusten korvaamisesta antaman asetuksen (381/2002) nojalla rahapeliyhteisöiltä perittäviä korvauksia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seuraamisesta ja tutkimisesta.

Maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiselle asetetut tavoitteet huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

— Huolehditaan henkilöstön vaihtuvuuden suunnittelusta ja hallinnasta siten, että eläkkeelle siirtyvien asiantuntemus pystytään korvaamaan ja vaihtuvuutta hyödynnetään ministeriön tarvitseman uudenlaisen osaamisen hankkimiseksi.

— Työhyvinvointia tukevia toimenpiteitä jatketaan.

EU-projektien tuloja sekä muilta kansainvälisiltä tahoilta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 5 000 euroa ja näitä vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 5 000 euroa.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 10 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Vuoden 2008 alusta lukien toteutettujen tehtävä- ja virkasiirtojen johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 234 000 euron vähennys. Vastaava lisäys on tehty työsuojelun piirihallinnon momentille 33.70.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet	-510
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-46
Siirto momentilta 28.20.02	60
Siirto momentille 33.70.01(Työsuojeluun liittyvät tehtävät ja virat, palkkaus- ja muut menot)	-234
Palvelukeskuksen ostopalvelut	100
Lastensuojelulain toimeenpanoon liittyvän kertamenon vähennys	-300
Lääkärihelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön menot	610
Palkkojen tarkistukset	1 211
Kertaluonteiset muutokset	-250
Yhteensä	641

2009 talousarvio	39 404 000
2008 II lisätalousarvio	1 000 000
2008 talousarvio	38 763 000
2007 tilinpäätös	36 316 000

02. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 102 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena edistäen kansalaisten oikeusturvaa yhdenmukaisilla ja oikeudenmukaisilla päätöksillä. Tavoitteena on pitää kantelujen määrä mahdollisimman vähäisenä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Toiminnallinen tehokkuus			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	258	224	234
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	256	281	290

Tuotokset ja laadunhallinta			
Vireille tulleet valitusasiat	8 888	9 000	9 000
Valitusten käsittelyaika (kk)	5,7	5,0	5,0

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan suoritteet eli valitusten ja poistohakemusten johdosta annetut päätökset ovat maksuttomia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön osaamisesta huolehditaan. Lautakunnan johtamisjärjestelmän toimivuutta ja esimiesten johtamistaitoa seurataan määräajoin työtyytyväisyyskyselyin. Lautakunta osallistuu hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanoon.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimet	-30
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 5 000 euroa)	62
Palkkioiden korotus	50
Yhteensä	82

2009 talousarvio	2 102 000
2008 II lisätalousarvio	33 000
2008 talousarvio	2 020 000
2007 tilinpäätös	1 961 000

03. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 162 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä asioissa opintotukea lukuunottamatta edistäen kansalaisten oikeusturvaa toimeentuloa koskevissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti oikeita, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia päätöksiä. Tavoitteena on, että valitusratkaisuissa nykyinen oikeusturva säilyy ennallaan ja ettei kantelujen määrä kasva.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	217	194	181
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	282	352	396
Tuotokset ja laadunhallinta			
Vireille tulleet valitusasiat (lkm)	24 722	21 000	22 000
Valitusten käsittelyaika	13 kk 1 pv	16 kk	15 kk

Työn tuottavuus on laskettu arvioilla 23 000 ratkaisua ja 58 henkilötyövuotta. Päätöksen hinta on laskettu arvioilla 23 000 ratkaisua ja 4 162 000 euron määrärahalla.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle tehdyistä valituksista annetut päätökset ovat maksuttomia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Organisaatiomuutoksen johdosta jaostotoimintaa tehostetaan, työprosesseja kehitetään ja parannetaan edelleen. Lisäksi henkilöstön työtä kehitetään tehtävien vaatimustason sekä työn haasteellisuuden lisäämiseksi sekä uudis-

tetaan lautakunnan henkilöstörakennetta uusien tehtävien mukaisiksi. Henkilöstön osaamista ja ammattitaitoa ylläpidetään tarkoituksenmukaisella työtehtäviin liittyvällä koulutuksella ja työhön perehdyttämisellä. Henkilöstön työhyvinvointia tukevia toimenpiteitä jatketaan edelleen työpaikkaselvityksen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 12 000 euroa)	122
Palkkioiden tarkistukset	150
Ruuhkan purkamiseen liittyvät määräaikaiset lisäresurssit	700
Muut muutokset	130
Yhteensä	1 102

2009 talousarvio	4 162 000
2008 II lisätalousarvio	432 000
2008 talousarvio	3 060 000
2007 tilinpäätös	3 000 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 488 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopistoopetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen

2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen ja

4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) annetun lain mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Tavoitteet määritellään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen ja laitosten välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2009.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevan tieteellisen tutkimustyön merkitys kasvaa. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia entistä paremmin sopivaa hoitotyötä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia tavoitteena vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne

	2007 toteutuma		2008 arvio		2009 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	718	3	718	3	488	3
Liiketaloudelliset suoritteet	44 917	835	44 000	835	45 000	831
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	286	3	200	3	200	3
Yhteensä	45 921	841	44 918	841	45 688	837

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon palkkojen tarkistusten kertaluonteinen vähennys 230 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	45 211	44 918	45 688
Bruttotulot	45 029	44 200	45 200
Nettomenot	182	718	488
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	607		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	570		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötyövuodet) kehitys

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	180,58	179,14	180,00
Niuvanniemen nuoriso-osasto	77,35	74,22	77,00
Vanhan Vaasan aikuisosastot	218,04	214,50	219,00

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	291,00	307,45	308,00
Niuvanniemen nuoriso-osasto	723,63	779,19	780,00
Vanhan Vaasan aikuisosastot	266,19	283,98	284,00

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	44 077	44 000	44 500
— muut tuotot	947	500	500
Tuotot yhteensä	45 024	44 500	45 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	45 497	44 100	44 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-473	400	200
Kustannusvastaavuus, %	99	101	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia	150 426	145 000	152 000
Mielentilatutkimushoitovuorokausia	3 565	4 800	3 700
Mielentilatutkimuksia	63	95	80
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 318	3 900	4 000
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	131	106	120
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	2	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön täydennyskoulutusta tuetaan. Sisäisen erityistason täsmäkoulutusta lisätään.

Maksullisen toiminnan osalta henkilöstön määrä vähenee neljällä henkilötyövuodella tuottavuustoimien johdosta.

2009 talousarvio	488 000
2008 II lisätalousarvio	1 314 000
2008 talousarvio	718 000
2007 tilinpäätös	718 000

05. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 559 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) koulukotien sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen sekä koulukodissa osana lasten- tai nuorisopsykiatriaan erikoistuvan lääkärin palkkaukseen

2) alueelliseen lastensuojelutyöhön

3) perhetoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen

4) koulukotien maatila- ja metsätaloudesta aiheutuvien menojen maksamiseen

5) kansainväliseen ja lähialueyhteistyöhön

6) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen ja

7) koulukotien yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahasta saa käyttää koulukotien maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 300 000 euroa.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetusministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten.

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liiketaloudellisin perustein. Koulukotien maksulliseen toimintaan annettava hintatuki on välttämätöntä koulukodeista riippumattomien äkillisten kysynnän vaihteluiden tasaamiseksi.

Valtion koulukodeille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Tavoitteet määritellään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen ja laitosten välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2009.

Vaikuttavuus

Huume-, lääke- ja/tai alkoholiongelmista sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen kiinnitetään koulukotitoiminnan kehittämisessä entistä enemmän huomiota. Voimavaroja suunnataan koulukotityön sisältöä, laatua, asiakaslähtöisyyttä ja tu-

loksellisuutta koskevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään edelleen. Lasten ja nuorten psykiatristen hoitoyksiköiden kanssa kehitetään lasten ja nuorten psykososiaalista hoitoa. Palvelujen ostajien muuttuviin tarpeisiin vastataan joustavasti.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne

	2007 toteutuma		2008 arvio		2009 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	603	5,5	603	6,5	559	6,5
Liiketaloudelliset suoritteet[1)]	17 719	311,5	18 200	313,5	18 400	310,5
Yhteensä	18 322	317	18 803	320	18 959	317

[1)] Liiketaloudelliset suoritteet sisältävät opetushallituksen rahoitusosuuden.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	15 954	16 803	17 059
Bruttotulot	15 558	16 200	16 500
Nettomenot	396	603	559
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	615		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	522		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon palkkojen tarkistusten kertaluonteinen vähennys 44 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	15 158	15 700	15 900
— muut tuotot	2 561	2 500	2 500
Tuotot yhteensä	17 719	18 200	18 400
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	2 132	2 000	2 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 966	17 900	18 300

Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-247	300	100
Kustannusvastaavuus, %	99	102	101
Hintatuki	-	300	300
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-	103	102

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 99 % sen kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen.

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Hoitovuorokausi	48 448	52 100	52 400
Kriisihoitovuorokausi	8 507	11 700	12 000
Koulupaikka	22 923	28 540	27 000
Jälkihoitopäiviä	6 066	5 230	6 230

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Maksullisen toiminnan osalta henkilöstön määrä vähenee kolmella henkilötyövuodella tuottavuustoimien johdosta.

2009 talousarvio	559 000
2008 II lisätalousarvio	484 000
2008 talousarvio	603 000
2007 tilinpäätös	603 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

2009 talousarvio	17 000 000
2008 talousarvio	16 000 000
2007 tilinpäätös	17 029 556

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	4 210 000
2008 talousarvio	4 210 000
2007 tilinpäätös	3 542 233

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valvontaa lakisääteisesti harjoittavien laitosten toimintamenoista sekä oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menoista. Valvontalaitoksia ovat Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta vuoden 2009 alussa muodostettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Säteilyturvakeskus ja Lääkelaitos. Vakuutusvalvontavirasto yhdistetään vuoden 2009 alussa Rahoitustarkastuksen kanssa Finanssivalvonnaksi Suomen Pankin yhteyteen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta.

Valvontalaitosten toiminta kohdistuu sosiaali- ja terveysministeriön strategisista tavoitteista seuraaviin:

— Edistetään terveyttä ja toimintakykyä.

— Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä.

— Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Vaikuttavuus

— Oikeusturvan varmistaminen.

— Lupa-, rekisteri- ja valvonta-asioiden asiantuntevan ja hyvän hallintotavan mukainen käsittely.

— Ennakkovalvonnan toimivuuden varmistaminen lainsäädännön edellyttämällä palvelutasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuustoimenpiteitä kohdistetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintaan. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen siirtämistä palvelukeskuksiin jatketaan valvontalaitosten osalta vuonna 2009.

Laitokset varautuvat omalta osaltaan osallistumaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian 2006 toimeenpanoon.

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tavoitteena on kansalaisen oikeusturvan ja kuolinsyyn oikeellisuuden varmistaminen. Tavoitteena on, että oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrä lähivuosina on enintään 20 % kaikista vainajista. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimenpiteitä ja yhteistyön lisäämistä läänin alueella terveydenhuollon, oikeuslääkäreiden ja poliisitoimen välillä oikeuslääketieteellisessä kuolemansyyn selvittämistoiminnassa.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Menot, euroa	7 203 552	7 688 818	7 250 000	8 000 000
Oikeuslääketieteellisten avausten määrä, kpl	11 663	12 059	12 034	12 054
Oikeuslääketieteellisten avausten osuus kaikista vainajista, %	24,3	..	..	..
Euroa/avaus keskimäärin	617	638	602	664

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi Finanssivalvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 66/2008 vp), jolla perustettaisiin Suomen pankin yhteyteen uusi rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen Finanssivalvonta. Sille siirtyisivät pääosin Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtävät. Vakuutusvalvontavirasto siirtyisi näin valtion talousarvion ulkopuolelle.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 196 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Säteilylähteiden käytössä ei satu vakavia turvallisuuteen vaikuttavia tapahtumia, säteilyn käyttö on säteilylain 2 §:ssä säädettyjen oikeutus- ja optimointiperiaatteiden mukaista ja työntekijöiden säteilyannokset pysyvät säädettyjen annosrajojen alapuolella.

— Ydinlaitosten valvonnassa laitoksilla ei satu vakavia turvallisuuteen vaikuttavia tapahtumia, radioaktiivisten aineiden päästöt laitok-

silta ovat pieniä ja niistä lasketut vuotuiset säteilyannokset ovat alle yksi prosentti valtioneuvoston päätöksessä (395/1991) asetetusta raja-arvosta ja ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jätteiden määrä pysyy mahdollisimman pienenä eikä ydinjätteistä aiheudu käytännöllisesti katsoen lainkaan päästöjä.

— Ympäristön säteilyvalvonnan tavoitteena on, että Säteilyturvakeskus on jatkuvasti tietoinen siitä säteilytasosta, jolle väestö altistuu. Onnettomuustilanteissa tavoitteena on, että valmiustoiminta käynnistyy 15 minuutissa ensitiedon saamisesta. Viestinnässä tavoitteena on, että säteily- ja ydinturvallisuuteen liittyvistä tapahtumista tiedotetaan oma-aloitteisesti, objektiivisesti, avoimesti ja viivytyksettä.

Tavoitteena on, että ydinenergian käytön valvonnan ja säteilytoiminnan valvonnan tuotot kattavat omakustannusperiaatteen mukaisesti valvonnasta aiheutuvat kustannukset, muusta maksullisesta toiminnasta saatavat tuotot kattavat vähintään toiminnasta aiheutuvat kustannukset ja omakustannushinta ei kasva palkkojen noususta ja inflaatiosta aiheutuvaa kasvua nopeammin. Tavoitteena on, että omakustannushinta pysyy selvästi pienempänä kuin vastaavia suoritteita tuottavien yritysten laskutushinta.

Viraston rahoitusrakenne ja henkilötyövuodet

	2007 toteutuma		2008 talousarvio		2009 esitys	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Budjettirahoitus	11 833	251	12 165	246	14 196	239
Maksullinen toiminta	17 583	84	20 738	94	21 580	94
Yhteisrahoitteinen toiminta	784	9	660	13	600	13
Yhteensä	30 200	344	33 563	353	36 376	346

Viraston tulosalueittaiset kustannukset ja henkilötyövuodet

	2007 tilinpäätös		2008 tavoite		2009 tavoite	
	1 000 €	htv[1)]	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Ydinturvallisuus	13 244	92	15 900	99	16 380	99
Säteilyn käytön turvallisuus	3 053	29	2 950	29	3 250	29
Valmiustoiminta	1 413	11	1 400	13	1 670	13
Tutkimus	7 219	62	6 950	59	7 210	59
Palvelut	4 043	23	3 900	23	4 200	23
Viestintä	939	9	1 000	9	1 050	9
Ympäristön säteilyvalvonta	982	8	900	8	1 350	8
Hallinto[2)]	-	47	-	50	-	43
Yhteensä	30 893	281	33 000	290	35 110	283

[1)] Taulukko ei sisällä lomia ja poissaoloja. Vuonna 2008 niiden osuudeksi arvioidaan 63 htv.

[2)] Hallinnon kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	30 906	33 563	36 376
Bruttotulot	18 367	21 398	22 180
Nettomenot	12 539	12 165	14 196

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 709
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 003

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Ydinturvallisuuden maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, muut tuotot	11 958	14 878	15 640
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	11 960	14 878	15 640
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Tavoitteena on, että toimintatavat ovat linjakkaita, kustannustietoisia ja hyvin määriteltyjä ja että olennaisia poikkeamia määritellyistä toimintatavoista ei tapahdu. Toimintatapoja arvioidaan laatupalkintokriteeristön ja sisäisten auditointien avulla. Arviointien ja auditointien perusteella valitut kehityshankkeet toteutetaan suunnitellulla tavalla.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön osaamista kehitetään henkilöstöohjelman mukaisesti. Tavoitteena on, että henkilöstön koulutukseen käyttämä aika on 3—4 % kokonaistyöajasta, opinnäytteitä valmistuu muutamia ja henkilöstön omasta sairaudesta ja työtapaturmista johtuvien poissaolopäivien määrä on alle 8,5 henkilötyövuotta kohden. Tavoitteena on lisäksi, että henkilöstön työtyytyväisyys ja motivaatio kehittyvät myönteisesti.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon seitsemän henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluelaboratorion vuokra	75
Tuottavuustoimet	-210
Laitehankinnat	1 800
Palkkojen tarkistukset	376
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-10
Yhteensä	2031

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 1 800 000 euroa Säteilyturvakeskuksen laitehankintoihin sekä säteilynvalvontalaitteiden hankintaan ja ylläpitoon tullin raja-asemilla. Yhteensä raja-asemien laitteisiin on arvioitu käytettävän enintään 10 milj. euroa vuosina 2009—2014.

2009 talousarvio	14 196 000
2008 II lisätalousarvio	91 000
2008 talousarvio	12 165 000
2007 tilinpäätös	11 833 000

04. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 1 363 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkelaitoksen hyväksymien, laitoksen ulkopuolella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkelaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Ta-

voitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Lääke- ja laitealan valvonta perustuu vaikuttavuuteen ja riskinarviointiin.

— Lääkelaitos toimeenpanee pitkälle kehitetyissä terapioissa käytettäviä lääkkeitä koskevan EU-lainsäädännön Suomessa.

— Lääkelaitos suuntaa lääkemarkkinoinnin valvontaa reseptilääkkeiden kuluttajiin kohdistuvaan piilomarkkinointiin.

— Hakemuskäsittelyissä noudatetaan määräaikoja.

— Sähköinen asiointi kattaa merkittävän osan Lääkelaitoksen palvelutarjonnasta.

— Toimintatapoja arvioidaan sisäisten auditointien avulla.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkelaitoksen henkilöstön osaamista, työkykyä ja työhyvinvointia ylläpidetään ja kehitetään henkilöstöstrategiassa linjattujen periaatteiden ja toimenpiteiden mukaisesti.

Tunnusluvut	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5	3,5	3,6
— sairauspoissaolot pv/htv	7,5	7,4	7,2
— vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuus	8,8	8,0	7,5
Osaamisen varmistaminen			
— koulutustasoindeksi	6,2	6,3	6,3

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon budjettirahoitteisen toiminnan osalta henkilöstön määrän väheneminen yhdellä henkilötyövuodella tuottavuustoimien vuoksi.

Määrärahasta on tarkoitettu 100 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitetut tulot.

Lääkelaitoksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:n mukaisella maksulla.

Viraston tulosalueittaiset kustannukset ja henkilötyövuodet

	2007 tilinpäätös		2008 tavoite		2009 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv[1)]	1 000 €	htv
Myyntilupaosasto	9 444	79	9 444	79	9 802	79
Valvontaosasto	4 733	42	4 733	42	5 211	42
Lääketurvaosasto	2 519	17	2 519	17	2 833	17
Terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet osasto	1 434	12	1 550	12	1 677	12
Yleinen osasto ja johto, kustannukset kohdistettu muille osastoille	-	40	-	40	-	39
Yhteensä	18 130	190	18 246	190	19 523	189

[1)] Henkilötyövuosien määrä on arvioitu. Henkilöstövoimavarojen lisäykset toteutetaan tulorahoituksen puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	17 767	18 329	20 322
Bruttotulot	17 099	16 966	18 959
Nettomenot	668	1 363	1 363
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 331		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 363		

Viraston rahoitusrakenne ja henkilötyövuodet

	2007 toteutuma		2008 varsinainen talousarvio		2009 esitys	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	1 363	31	1 363	31	1 363	30
Maksullisen toiminnan tuotot yhteensä	17 099	159	16 966	159	18 959	159
— julkisoikeudelliset suoritteet	15 217		15 013		17 209	
— liiketaloudelliset suoritteet	7		-		-	
— erillislakien mukaiset suoritteet	1 626		1 750		1 750	
— muut tuotot	249		203		-	
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	1 331		1 363		-	
Yhteensä	19 793	190	19 692	190	20 322	189

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, maksuperustelain mukaiset suoritteet (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	15 224	15 013	17 209
— muut tuotot	-	203	-
Tuotot yhteensä	15 224	15 216	17 209
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	15 134	15 216	17 209
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	90	-	-
Kustannusvastaavuus, %	101	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, erillislakien mukaiset suoritteet (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	1 626	1 750	1 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 526	1 750	1 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	100	-	-
Kustannusvastaavuus, %	107	100	100

2009 talousarvio	1 363 000
2008 talousarvio	1 363 000
2007 tilinpäätös	700 115

05. (33.02.01 ja 02) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 140 000 euroa.

Selvitysosa: Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toiminnot yhdistetään Sosiaali ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoksi 1.1.2009. Talousarvioesitystä täydennetään organisaatiomuutoksen yksityiskohtaisen suunnittelun etenemisen myötä.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi sekä yhden henkilötyövuoden lisäys aluehallinnon uudistukseen liittyvänä siirtona momentilta 28.01.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	11 831	13 097	13 984
Bruttotulot	2 117	1 791	1 844
Nettomenot	9 714	11 306	12 140
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 902		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 613		

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 886	3 328	3 017
— muut tuotot	257	191	195
Tuotot yhteensä	3 143	3 519	3 212

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 918	3 519	3 212
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	225	-	-
Kustannusvastaavuus, %	108	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Tuottavuustoimet	-30
Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 17 000 euroa)	365
Siirto momentilta 28.01.10 (aluehallinnon uudistamishankkeeseen liittyvä) (11 htv)	85
Sosiaalihuollon valvonta	500
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-16
Muut muutokset	-70
Yhteensä	834

Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02.

2009 talousarvio	12 140 000
2008 II lisätalousarvio	106 000
2008 talousarvio	11 306 000
2007 tilinpäätös	9 425 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen ja

2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (862/2004) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 750 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	8 000 000
2008 talousarvio	7 250 000
2007 tilinpäätös	7 562 874

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta sekä valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Vuoden 2009 alussa yhdistetään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus ja Kansanterveyslaitos Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimialansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua ja niiden toimeenpanoa sekä informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyviä tehtäviä.

Vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan pohjana on ministeriön Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015 -asiakirja sekä hallitusohjelman painotukset. Sen mukaisesti hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla, tietotuotannolla sekä tiedonvälityksellä:

— edistetään terveyttä ja toimintakykyä,
— lisätään työelämän vetovoimaa,
— vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä ja
— varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Hallitusohjelman erityisenä painotuksena on korostettu myös perheiden asemaa sekä sukupuolten tasa-arvoa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan *Terveyden edistämisen politiikkaohjelman* tavoitteina ovat väestön terveydentilan parantuminen ja terveyserojen kaventuminen. Terveyden edistämisen osa-alueella kiinnitetään huomiota kansantautien vaaratekijöiden vähentämiseen, tapaturmien ehkäisemiseen ja terveyttä tukevien olosuhteiden luomiseen. Erityisesti tavoitteena on tupakoinnin, alkoholin käytön ja ylipainoisuuden hallinta. (33.03.03 Lääkehoidon kehittämiskeskus, 33.03.04 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitos ja 33.03.50 Työterveyslaitos)

Työelämän hyvinvointi on tärkeä tavoite, johon pyritään työn mielekkyyttä lisäämällä fyysinen ja psyykkinen terveys ja turvallisuus varmistaen. Myös työelämän tasa-arvon varmistaminen ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä kohteita. (33.03.50 Työterveyslaitos)

Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi ehkäisevä näkökulma on ensisijainen toimintamalli. Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu opetusministeriön vastuulla olevaan *Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaan*, jonka tavoitteena on ehkäistä sekä vähentää pahoinvointia ja syrjäytymistä. Lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin puututaan uusilla malleilla, pitkäaikaistyöttömyys torjutaan ja suurimmassa köyhyysriskissä olevien toimeentulo turvataan. (33.03.04 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitos ja 33.03.50 Työterveyslaitos).

Toimiva palvelujärjestelmä ja osaava ja riittävä työvoima luovat pohjan laadukkaille palveluille. Erityisenä haasteena on peruspalveluiden ja ikääntyvän väestön palvelujen turvaaminen. Apuna tulee olla uuden teknologian laajamittainen hyväksikäyttö ja kehittäminen. (33.03.03 Lääkehoidon kehittämiskeskus ja 33.03.04 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitos)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuustoimenpiteitä kohdistetaan Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnan tehostamiseen. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen siirtäminen palvelukeskuksiin toteutetaan tutkimus- ja kehittämislaitosten osalta vuoden 2009 loppuun mennessä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Laitokset varautuvat omalta osaltaan osallistumaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian 2006 toimeenpanoon.

03. Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 390 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkehoidon kehittämiskeskuksen hyväksymien, sen ulkopuolella toteutettavien koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Lääkehoidon kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuo-

delle 2009. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tehokkuus

Lääkehoidon kehittämiskeskus toimii sosiaali- ja terveysministeriön vuoteen 2015 ulottuvan strategian mukaisesti. Toiminta liittyy väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä toimiviin palveluihin.

— Rationaalisen lääkehoidon toteuttamiseksi Lääkehoidon kehittämiskeskus kokoaa ja arvioi kliinistä lääkehoitoa koskevaa tietoa.

— Rohto-verkoston rationaalista lääkehoitoa edistävä koulutus- ja kehittämistoiminta lisääntyy.

— Yksittäiset toimijat ja organisaatiot arvioivat ja kehittävät lääkekäytäntöjään entistä rationaalisempaan suuntaan ottaen huomioon taloudellisuus ja kustannusvaikuttavuus.

— Arvioidaan toiminnan piirissä olevien toimintayksiköiden lääkekäytäntöjen muutoksia ja niihin liittyviä tekijöitä.

Rohdon toiminta perustuu yhteistyöhön ja verkottumiseen. Rohto on aktiivinen verkottuja, joka luo ja ylläpitää toimivia suhteita muihin keskeisiin toimijoihin. Julkaisutoiminnassa keskus ylläpitää ja kehittää yhteistyötä muiden rationaalisen lääkehoidon toimijoiden kanssa; etsitään uusia yhteisiä toimintamuotoja julkaisutoimintaan ja kartoitetaan näkemyksiä rationaalisen lääkehoidon edistämisen esteistä. Keskuksen painopistealueet suuntaavat julkaisujen aiheiden valintaa.

— Keskuksen tuki Rohto-verkostolle vastaa toiminnan tarpeita.

— Keskus tuottaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa punnittua, kriittistä ja kustannustietoisuutta lisäävää tietoa lääkkeiden käytöstä erityisesti terveydenhuollon ammattilaisille.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön osaamista ja työkykyä kehitetään.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon palkkojen tarkistuksena 20 000 euroa, missä on kertaluonteista vähennystä 9 000 euroa.

2009 talousarvio	1 390 000
2008 II lisätalousarvio	18 000
2008 talousarvio	1 370 000
2007 tilinpäätös	1 339 000

04. (33.03.01 ja 02) Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 60 904 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) jäsenmaksujen maksamiseen

2) sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitoksen ulkopuolella toimeksiannosta tai yhteishankkeena toteutettavasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen

5) Alkoholitutkimussäätiön toiminnasta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokselle aiheutuvien menojen maksamiseen

6) täydennyskoulutuksen avustuksen ja ulkomailla toteutettavien projektien menojen maksamiseen

7) koulutusneuvolatoiminnasta kunnille maksettavien korvausten sekä äitiysavustuksen opaskirjojen toimittamisesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokselle aiheutuvien menojen maksamiseen

8) TerveSos -palkinnon maksamiseen

9) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen ja

10) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja Kansanterveyslaitoksen toiminnot yhdistetään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämislaitokseksi 1.1.2009. Talousarvioesitystä täsmennetään organisaatiomuutoksen yksityiskohtaisen suunnittelun etenemisen myötä.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 40 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	82 655	81 678	83 394
Bruttotulot	23 094	22 390	22 490
Nettomenot	59 561	59 288	60 904
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 892		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 370		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 533	8 300	8 400
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	732	400	500
— muut tuotot	-1	-	-
Tuotot yhteensä	8 532	8 300	8 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 198	8 150	8 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	333	150	150
Kustannusvastaavuus, %	104	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatu rahoitus	17 713	15 950	16 250
— EU:lta saatu rahoitus	3 809	3 950	3 950
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	3 038	3 300	3 100
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tulot	3 955	3 000	3 000
Tulot yhteensä	28 515	26 200	26 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	41 666	38 500	41 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-13 151	-12 300	-14 700
Kustannusvastaavuus, %	68	68	64

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokrien korotus	100
Tuottavuustoimet	-282
Talous- ja uimaveden valvonta, tutkimustulosten EU-raportointiin liittyvien tehtävien hoito, siirto momentilta 33.70.21	70
Palkkojen tarkistukset	1 787
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-59
Yhteensä	1 616

2009 talousarvio	60 904 000
2008 II lisätalousarvio	501 000
2008 talousarvio	59 288 000
2007 tilinpäätös	58 039 000

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 38 901 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen ja

2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos on tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka edistää työn terveellisyyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tehokkuus

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi Työterveyslaitos

— kehittää ja levittää menettelytapoja työpaikan työterveyden ja turvallisuuden johtamiseen sekä tapaturmien ja muiden työterveysvaarojen ehkäisemiseen,

— tuottaa ja levittää tietoa hyvistä menetelmistä ja toimintatavoista työpaikkojen sisäympäristöongelmien tunnistamiseen, arviointiin ja hallintaan,

— kehittää työterveyshuollon ydinprosesseja ja menettelytapoja osana terveyspalvelujen kokonaisuutta ja levittää niitä käytäntöön asiantuntijapalvelun, koulutuksen ja tiedonvälityksen keinoin,

— kehittää työterveysneuvolakonseptia pätkätyöläisille ja osallistuu työttömien työterveyspalvelujen kehittämiseen,

— osallistuu työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien erikoistumiskoulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen,

— kehittää työterveyshoitajien koulutusta,

— kehittää ja levittää terveyden edistämisen keinoja työpaikoilla ja parantaa tiedotuskampanjoin kansalaisten tietoa työterveydestä,

— tutkii ammattitautipotilaat valtakunnallisten ja alueellisten vastuidensa mukaisesti,

— osallistuu terveyserojen kaventamishankkeen (TEROKA) toteutukseen,

— kokoaa ja välittää kansallisesta ja kansainvälisestä työterveyden ja -turvallisuuden tietovirrasta julkiselle vallalle relevantin tiedon säädösten, rakenne- ja voimavaraohjauksen suunnitteluun ja toteutukseen,

— osallistuu kansalliseen ja EU-tasoiseen säädösvalmisteluun ja

— tutkii ennakoivasti työelämän kehityksestä nousevia työterveysvaaroja ja niiden ehkäisymahdollisuuksia.

Työelämän vetovoiman lisäämiseksi Työterveyslaitos

— tuottaa ja levittää ikäjohtamisen malleja, joilla eri-ikäisyyteen liittyvät mahdollisuudet hyödynnetään ja joilla koulutus, työ ja vapaa-aika yhdistetään luontevasti eri ikävaiheissa,

— kehittää ja levittää malleja ns. kriittisiin siirtymiin työuran aikana: muun muassa koulutuksesta työhön, työttömyydestä työhön,

— kehittää ja levittää ratkaisumalleja sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden ehkäisyyn, painopisteinä liikuntaelinsairaudet ja mielenterveyden häiriöt,

— kehittää ja arvioi työn organisointi- ja johtamismalleja muutoshallinnan, innovatiivisuu-

den sekä terveys- ja hyvinvointivaikutusten kannalta, painopisteenä kunta-ala ja sosiaali- ja terveyspalvelut,

— kehittää ja arvioi työaikamalleja sekä työaikajoustojen toteutustapoja terveys- ja hyvinvointivaikutusten kannalta ja levittää toimivia ratkaisuja,

— kehittää ja levittää malleja työn, perheen ja muun elämän yhteensovittamiseen,

— kehittää malleja ja käytäntöjä, jotka auttavat erilaisista taustoista tulevien ihmisten integroitumista työyhteisöön ja

— kehittää ja levittää erityisesti pienyrityksille sopivia työhyvinvoinnin parantamisen malleja.

Esitykseen sisältyvät seuraavat kehittämishankkeet:

— yrittäjien ja pienten yritysten työhyvinvoinnin kehittäminen 2009—2011 ja

— tuottavuuden parantaminen johtamisen ja toiminnan ohjauksen käytäntöjä kehittämällä.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 68 546 000 euroa, myönnetään valtionapua 38 901 000 euroa Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 2009 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain vuosina 2007—2009

	Menot (1 000 euroa)			Tulot (1 000 euroa)			Valtionapu (1 000 euroa)		
Tulosalue	2007 tot.	2008 arvio	2009 arvio	2007 tot.	2008 arvio	2009 arvio	2007 tot.	2008 arvio	2009 arvio
Työyhteisöt ja -organisaatiot	5 921	5 731	5 943	3 223	3 409	3 547	2 698	2 322	2 396
Inhimillinen työ	5 409	5 675	5 885	2 178	2 649	2 814	3 231	3 026	3 071
Työympäristö	16 472	16 697	17 315	9 060	8 349	8 846	7 412	8 348	8 469
Terveys ja työkyky	12 692	12 841	13 316	6 224	6 458	6 826	6 468	6 383	6 490
Hyvät käytännöt	10 198	10 348	10 731	4 675	4 198	4 513	5 523	6 150	6 218
Sis. palvelut ja yhteiset	14 928	14 808	15 356	2 129	2 797	3 099	12 799	12 011	12 257
Yhteensä	65 620	66 100	68 546	27 489	27 860	29 645	38 131	38 240	38 901
Rahoitusosuus %				42	42	43	58	58	57
Henkilötyövuodet	600	593	588						

Arvioidaan, että noin 588 henkilötyövuoden palkkauksiin käytetään 4/5 valtionosuutta ja arviolta 225 henkilötyövuotta rahoitetaan kokonaan oman toiminnan tuotoilla. Henkilötyövuosien kokonaismääräksi arvioidaan siten 813.

Työterveyslaitoksen sisäistä tuottavuuden kehittämisohjelmaa jatketaan. Tiedon ja toimintamallien käytäntöön siirtämistä tehostetaan tuotteistamista, tuotehallintaa ja asiakkuuksienhallintaa kehittämällä. Projektijohtamisen uudistetut menettelytavat juurrutetaan käyttöön. Verkkopalvelun uudistamistarpeet selvitetään ja määritellään. Johtamisen ja toiminnanohjauksen tietojärjestelmän ensimmäinen vaihe valmistuu ja tulee käyttöön vuoden 2009 alusta. Työterveyslaitoksen kansainväliseen arviointiin vuonna 2009 valmistaudutaan.

Työterveyslaitoksen määrälliset suoritteet

	2009 tavoite
Tieteelliset julkaisut	550
Yleistajuiset julkaisut	400
Asiantuntijapalvelutyö (päiviä)	60 000
Työympäristön mittaukset ja analyysit	40 000
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 000
Koulutettavapäivät	18 000

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstösuunnittelua toteutetaan uudistetun henkilöstöpolitiikan ja tasa-arvosuunnitelman mukaisesti. Kuormittumisen hallintaa ja henkilöstöhallinnon prosesseja parannetaan toiminnanohjauksen tietojärjestelmähankkeessa. Palkitsemisjärjestelmää täydennetään tiimien ja työryhmien kannusteilla.

Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että Senaatti-kiinteistölle maksettavan toimitilan vuokraa ja arvonlisäveroa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 25 114 000 euroa ja muihin menoihin 13 787 000 euroa.

Toiminnan mitoitukseen vaikuttaa 30 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi. Tästä viiden henkilötyövuoden vähennys vaikuttaa määrärahan mitoitukseen budjettirahoitetun toiminnan osalta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-39
Tasokorotus kustannusten nousun johdosta (ml. TES)	850
Tuottavuustoimet	-150
Yhteensä	661

2009 talousarvio	38 901 000
2008 talousarvio	38 240 000
2007 tilinpäätös	38 200 000

(62.) EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	200 000
2008 talousarvio	4 900 000
2007 tilinpäätös	6 516 690

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen

2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein

3) rahoitusavustusten maksamiseen

4) terveydenhuollon kansallisen sähköisen arkiston tietojärjestelmäarkkitehtuurin määrittelyyn ja perustamiseen liittyviin menoihin ja sähköisen arkistopalvelun valtakunnallisen toimijan toiminnasta aiheutuviin menoihin

5) sosiaali- ja terveysministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

6) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen

7) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen ja

8) hankkeen tarkastuksesta ja valvonnasta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteentoimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa

muun muassa toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 500 000 euroa siirtona momentilta 33.60.30 liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman toimeenpanoon vuosille 2009—2011.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri hankkeisiin

Käynnissä olevien hankkeiden jatkaminen ja tehostaminen
Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
Työterveys 2015 -toimeenpanosuunnitelman toteuttaminen
Vakuutustoiminnan kehittämishanke
Pitkäaikaistyöttömien terveydenhuoltohanke
Sosiaalihuollon tietoteknologiahanke
Aikalisähanke
Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri
Terveyskeskus 2015 toimenpideohjelman toteuttaminen
Terveyden edistämisen politiikkaohjelma
Palveluinnovaatio -hanke
Työhyvinvointifoorumi
Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman toimeenpano

EU:n puite- ja aihealueittaiset ohjelmat
DAPHNE-ohjelman kansallinen rahoitusosuus
EU:n tasa-arvo-ohjelman kansallinen rahoitusosuus

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lastensuojelutyön sijaishuoltoon liittyvän kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-150
KASTE-ohjelman toimeenpano, siirto momentilta 33.60.30	1 500
Yhteensä	1 350

2009 talousarvio	9 040 000
2008 talousarvio	7 690 000
2007 tilinpäätös	11 540 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta, lapsilisistä, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta ja elatustuesta sekä Kansaneläkelaitokselle maksettavien etuuksien toimeenpanosta aiheutuvista toimintakuluista.

Äitiysavustuksen ja lapsilisien tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja elatuksesta, ottolapseksi ottamisesta sekä kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Äitiysavustus voidaan suorittaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se maksetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi. Äitiysavustuksen suuruudesta päättää valtioneuvosto.

Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälaissa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna. Lapsilisiä tarkistetaan 1.1.2009 lukien 3. lapsesta alkaen.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa. Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palve-

lusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin kohtuullisiin menoihin.

Yleisellä asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Elatustuen tavoitteena on turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Elatustuen suuruudesta ja saamisedellytyksistä säädetään elatustukilaissa.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Äitiysavustus				
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	58 765	57 227	58 200	59 100
Äitiysavustuksen määrä euroa	140	140	140	140
Kansainvälinen lapseksiottaminen				
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	217	155	308	300
Korvauksen määrä lapsen lähtömaasta riippuen euroa[1)]				
— Virosta	1 900	1 900	1 900	1 900
— Kiinasta ja Kolumbiasta	4 500	4 500	4 500	4 500
— Muista maista	3 000	3 000	3 000	3 000
Lapsilisät				
Lapsia keskimäärin	1 026 816	1 021 564	1 015 300	1 009 000
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	156 090	152 360	157 000	154 900
Lapsilisää saavia perheitä keskimäärin	565 591	563 218	559 100	555 600
Lapsilisien määrät euroa/kk				
1. lapsi	100,00	100,00	100,00	100,00
2. lapsi	110,50	110,50	110,50	110,50
3. lapsi	131,00	131,00	131,00	141,00
4. lapsi	151,50	151,50	151,50	161,50
5. jne. lapsi	172,00	172,00	172,00	182,00
Yksinhuoltajille maksettava korotus euroa/kk	36,60	36,60	46,60	46,60
Valtion korvattava lasten kotihoidon tuki				
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	145	170	150	150
Sotilasavustus				
Avustuksen piirissä olevien henkilöiden lukumäärä	13 003	12 772	14 000	14 200
Avustusta saavien kotitalouksien lukumäärä	12 421	12 263	13 400	13 500
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	311	325	337	349
Yleinen asumistuki				
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia), josta	150 169	142 235	139 000	136 000
— yksin asuvia %	53,1	53,3	53,5	53,7
Tukea saavia lapsiperheitä, joista	59 617	56 653	54 500	53 500
— yksinhuoltajia	41 700	40 081	39 500	39 000
Työttömiä ruokakuntia[2)]	96 400	88 900	86 500	84 000

Vuokra-asunnossa asuvat asumistuen saajat				
— keskivuokra euroa/m^2/kk	8,2	8,4	8,7	8,8
— keski-pinta-ala m^2	55,0	55,0	55,0	55,0
Vuokra-asunnossa asuvien asumistuensaajien asumismeno-osuus asumistukituloista (%)				
— ilman asumistukea	61,8	64,5	66,0	67,0
— asumistuen jälkeen	29,5	30,7	31,5	32,0
— asumistuen osuus keskimääräisestä vuokrasta (%)	52,0	52,5	52,5	52,5
Keskimääräinen tuki euroa/kk	230	238	244	253
Elatustuki				
Elatustukea saaneet lapset (tilanne 31.12.), joille elatustuki maksettu				
— täysimääräisenä	78 006	78 300	78 700	79 000
— elatusapua täydentävänä	8 778	8 900	8 800	8 800
— muutoin alennettuna (elatusavun suuruisena)	11 798	11 700	11 600	11 600
Elatusvelvolliset 31.12., joilla suoritettavana				
— erääntyvää elatusapua ja elatustukea	51 016	51 200	51 600	51 900
— ainoastaan loppuvelkaa (elatusapu ei enää eräänny)	18 637	18 900	19 000	19 000
Ulkomailla asuvat elatusvelvolliset				
— ulkomailla asuvia elatusvelvollisia yhteensä 31.12.	4 248	4 300	4 300	4 300
— ulkomailta perittävänä olevaa elatusapua jäljellä 31.12., milj. euroa	25,4	27,0	27,0	28,4
— ulkomailta peritty elatusapua vuoden aikana yhteensä, milj. euroa	1,2	1,2	1,2	1,3
Maksettu elatustukea vuoden aikana yhteensä (milj. euroa), josta	136,1	149,1	149,4	157,4
— korvattavaa elatustukea	91,2	99,5	99,7	105,0
— ei korvattavaa elatustukea	44,9	49,6	49,7	52,4
Peritty elatusvelvollisilta elatusapua (milj. euroa), josta käytetty				
— vuoden aikana yhteensä	67,9	70,8	71,3	75,2
— elatusapuun	7,9	7,7	7,8	8,2
— elatustuen korvaukseksi (omassa tai toisessa kunnassa)	60,0	63,1	63,5	67,0
Perittävänä olevaa elatusapua elatusvelvollisilta jäljellä, milj. euroa				
— yhteensä	257,7	271,2	275,0	290,3
— kunnalle tilitettävää elatustuen korvausta	234,9	246,9	250,4	264,4
— lapselle tilitettävää elatusapua	22,8	24,2	24,6	25,9

[1)] Samalla kertaa perheeseen sijoitetusta toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % säädetystä tuesta.

[2)] Tuensaaja tai ainakin toinen puolisoista työtön

(27.) Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle elatustuen siirron toimeenpanokustannuksista (siirtomääräraha 2 v) — 2008 talousarvio — 1 861 000

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

28. Kansaneläkelaitokselle maksettavat muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 117 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallituksen esittämällä tavalla muutetun Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten muun sosiaaliturvarahaston etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin.

Selvitysosa: Viitaten momentin 33.30.60 selvitysosaan Kansaneläkelaitoksen rahoituksen uudistamisesta 1.1.2009 lukien Kansaneläkelaitokselle perustetaan uusi muun sosiaaliturvan rahasto ja Kansaneläkelaitoksen toimintakuluja kohdennetaan nykyistä tarkemmin. Määräraha on siirtoa sairausvakuutusrahastosta momentilta 33.30.60 ja kansaneläkevakuutusrahastosta momentilta 33.40.60 uuden sosiaaliturvarahaston etuuksien toimintakulujen rahoittamiseen sekä kuntien yleisestä valtionosuudesta momentilta 28.90.30 elatustuen toimintakuluihin ottaen huomioon etuusrahastojen sijoitusomaisuuden siirroista ja omaisuuden tuotoista johtuvat vähennykset.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon (1 000 euroa)

Muun sosiaaliturvan toimintakulujen siirto momentilta 33.30.60 (ml. omaisuuden tuottojen vähennys)	44 900
Muun sosiaaliturvan toimintakulujen siirto momentilta 33.40.60	74 500
Elatustuen toimintakulujen siirto momentilta 28.90.30 (1.4.2009 alkaen)	5 010
Vähennys sijoitusomaisuuden siirron johdosta	-7 000
Yhteensä	117 410

2009 talousarvio	117 410 000

50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen maksamiseen ja

2) tuen maksamiseen kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen määrä on 140 euroa vuonna 2009. Äitiysavustus maksetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi.

Äitiysavustus suoritetaan vuonna 2009 arvioilta 59 100 lapsesta. Äitiysavustuksen ottaa noin 70 % siihen oikeutetuista äideistä äitiyspakkauksena ja osin rahana muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle valtion varoista. Tuen suuruus on 1 900, 3 000 tai 4 500 euroa lapsen lähtömaan mukaan. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista. Vuonna 2009 tuen saajia arvioidaan olevan 300.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 10 300 000 euroa äitiysavustusten ja 1 100 000 euroa kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen/korvaamiseen.

2009 talousarvio	11 400 000
2008 talousarvio	11 400 000
2007 tilinpäätös	10 490 000

51. Lapsilisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 426 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta 1.1.2009 lukien siten, että lapsilisiä korotetaan 10 eurolla kuukaudessa 3. lapsesta alkaen. Lapsilisiä

maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 2009 keskimäärin 1 010 000 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 154 900. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna. Lapsilisää saavia perheitä arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 556 150.

Lapsilisien määrät vuonna 2009

	lasten arvioitu lkm	lapsilisä euroa/kk
1. lapsi	554 196	100,00
2. lapsi	310 034	110,50
3. lapsi	99 910	141,00
4. lapsi	25 305	161,50
5. jne. lapsi	16 412	182,00

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapsilisien korotus 3. lapsesta alkaen (1.1.2009)	17 000
Määrärahan tarvearvion muutos	-5 600
Yhteensä	11 400

2009 talousarvio	1 426 000 000
2008 talousarvio	1 414 600 000
2007 tilinpäätös	1 403 600 000

52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n

2) elatusturvalain (671/1998) 4 a §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen ja

3) EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lasten päivähoidon järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin henkilöiden omissa kotikunnissa.

Selvitysosa: Lasten kotihoidon tukea arvioidaan maksettavan ulkomaille vuonna 2009 kuukausittain keskimäärin 150 perheelle. Elatustuen osalta kyse on yksittäisistä tapauksista.

Tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Päivähoitopalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

2009 talousarvio	1 500 000
2008 talousarvio	1 500 000
2007 tilinpäätös	766 978

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 2009 olevan 14 200 henkilöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansaneläkkeen indeksitarkistusta vastaava korotus	30
Määrärahan tarvearvion muutos	670
Yhteensä	700

2009 talousarvio	20 200 000
2008 talousarvio	19 500 000
2007 tilinpäätös	17 500 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 434 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/1975) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa perusteena on vuosittain annettava valtioneuvoston asetus asumistuen määräytymisperusteista. Vuoden 2009 tukiperusteet säilytetään vuoden 2008 tasolla siten, että niitä tarkistetaan yleistä kustannuskehitystä ja tuensaajien asumismenojen muutosta vastaavasti. Asumistuen saajien määrän ennakoidaan vähentyvän työllisyyden parantuessa ja keskimääräisen tuen kasvavan asumiskustannusten

nousun myötä. Asumistuen saajia arvioidaan olevan vuoden 2009 lopussa noin 136 000.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 7 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	434 000 000
2008 talousarvio	441 000 000
2007 tilinpäätös	427 683 913

55. Elatustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 121 875 000 euroa

Määrärahaa saa käyttää elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyen elatustuki siirtyy 1.4.2009 valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi. Bruttomääräisenä budjetoitaviin elatustukimenoihin liittyvät takaisinperityt elatusapusaatavat kirjataan tulomomentille 12.33.98. Vuonna 2009 takaisinperintöjä arvioidaan kertyvän valtiolle 49 875 000 euroa. Maksettavan elatustuen kokonaismäärän ja takaisinperintöjen erotusta vastaava vähennys on tehty momentille 33.60.30 72 000 000 euron suuruisena. Elatustuen saajia arvioidaan olevan vuoden 2009 lopussa noin 99 400.

2009 talousarvio	121 875 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Pitkään työelämässä olleille työttömille maksetaan omaehtoisen, ammatillisen opiskelun ajalta koulutuspäivärahaa sekä työelämässä oleville aikuiskoulutustukea. Työvoimakoulutukseen osallistuville maksetaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea ja ylläpitokorvauksia. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkina- tai toimeentulotukea saaville työllistymisen edistämiseksi kuntouttavaa työtoimintaa.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Irtisanottujen henkilöiden työllistymisen tukemiseksi työnhakijalle maksetaan korotettua työttömyysturvaa. Ansiopäivärahan ja peruspäivärahan työllistymisohjelmalisää maksetaan muun muassa työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja työpaikan haun ajalta.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Työllisyysasteen kohottaminen ja työttömyyden aiheuttaman syrjäytymisen ehkäiseminen on hallituksen keskeisiä tavoitteita. Työttömyysturvajärjestelmää, mukaan lukien aikuiskoulutustukea, pyritään kehittämään erityisesti työllistymistä tukevaan suuntaan.

Osana eläkejärjestelmän uudistamista työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi työttömyyseläke lakkautettiin ja korvattiin työttömyysturvan lisäpäivillä. Samalla lisäpäiväoikeuden ikärajaa korotettiin 59 vuoteen. Lisäpäivärahaa korotetaan pitkän työhistorian omaavien henkilöiden osalta. Uudistus koskee 1.1.1950 jälkeen syntyneitä ja vaikuttaa vuodesta 2009

alkaen. Lisäksi lisäpäivien rahoitusta uudistettiin siten, että työnantajien rahoitusvastuu säilyy vastaavana kuin työttömyyseläkkeissä.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Työttömyysaste (%)	7,7	6,9	6,2	5,9
Kuntouttava työtoiminta				
Toimintaan osallistuneet henkilöt keskimäärin vuodessa	4 526	..	..	6 000
Toimintakuukaudet vuoden aikana	19 776	..	..	..
Toimintakuukausia keskimäärin vuodessa / osallistuja	4,4	..	..	..
Ansiopäiväraha				
Korvatut ansiopäivärahapäivät (milj. kpl)	29,2	25,4	23,1	20,8
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	47,1	48,4	49,6	51,6
Peruspäiväraha				
Korvatut peruspäivärahapäivät (milj. kpl)	4,8	4,1	3,9	3,8
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	22,7	22,8	23,8	24,6
Työmarkkinatuet				
Korvatut työmarkkinatukipäivät (milj. kpl)	35,4	29,6	27,1	25,8
Keskimääräinen päiväraha ylläpitokorvauksineen (€/pv)	24,3	24,8	25,4	26,4
Koulutuspäiväraha				
Työttömyyskassojen jäsenille korvatut päivät	294 000	315 000	320 000	320 000
Työttömyyskassaan kuulumattomille korvatut päivät	137 000	140 000	143 000	143 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	52,6	53,6	55,1	57,0
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	25,9	26,2	26,8	27,8
Työvoimakoulutuksen opintososiaaliset etuudet				
Ansiotukena korvatut päivät (milj. kpl)	2,8	2,8	2,8	2,9
Keskimääräinen ansiotuki ylläpitokorvauksineen (€/pv)	60,8	63,0	65,4	67,8
Perustukena korvatut päivät (milj. kpl)	0,5	0,5	0,5	0,5
Keskimääräinen perustuki ylläpitokorvauksineen (€/pv)	34,1	34,7	35,0	36,3
Työmarkkinatuella opiskelevan päivät	3,1	2,9	2,8	2,7
Aikuiskoulutustuki				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	2 800	2 800	2 800	2 900
Keskimäärin maksettu etuus (€/kk)	894	906	940	970
Vuorottelukorvaus				
Kassan jäsenille korvatut päivät	1 841 000	2 099 000	2 155 000	2 155 000
Kassaan kuulumattomille korvatut päivät	14 000	14 000	14 000	14 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	42,0	43,2	44,9	46,4
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	17,1	17,5	18,0	18,6

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisten valtion korvausten maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Toiminnan piirissä ovat pitkään työttömänä olleet työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavat henkilöt, joille kunta järjestää työllistymisen edistämiseksi kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan keskimäärin 6 000 henkilöä, joista 2 000 alle 25-vuotiaita. Valtion korvauksena maksetaan kunnalle 10,09 euroa jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään viideltä päivältä viikossa.

2009 talousarvio	8 000 000
2008 talousarvio	8 000 000
2007 tilinpäätös	6 556 914

50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 430 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisten ansiosidonnaisten etuuksien rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Ansioon suhteutetun päivärahan rahoittavat Työttömyysvakuutusrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 %, valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Valtio ei kuitenkaan osallistu lomautusajalta ja ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työntekijän työeläkevakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 1.1.2009 lukien siten, että työeläkevakuutusmaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus otetaan huomioon työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 22 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	430 000 000
2008 II lisätalousarvio	-9 000 000
2008 talousarvio	452 000 000
2007 tilinpäätös	459 500 000

51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 71 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan ja siihen liittyvän lapsikorotuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä tilitetään Kansaneläkelaitokselle. Tämä alentaa määrärahan tarvetta 21 000 000 euroa.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki momentilla 33.20.52.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 9 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	71 000 000
2008 talousarvio	62 000 000
2007 tilinpäätös	48 137 800

52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 663 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) perusteella maksettavan työmarkkinatuen ja ylläpitokorvausten maksamiseen

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) perusteella työnantajalle maksettavan palkkatuen perustukiosuuden maksamiseen niiden työmarkkinatukeen oikeutettujen osalta, jotka ovat vaikeasti työllistyviä tai jotka ovat työttömyyden perusteella saaneet työmarkkinatukea vähintään 130 päivältä ja täyttävät lain 7 luvun 12 a §:n edellytykset

3) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain perusteella työmarkkinatukeen oikeutetulle myönnetyn starttirahan perustukea vastaavan osuuden maksamiseen ja

4) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisessa työelämävalmennuksessa ja työharjoittelussa olevien henkilöiden ylläpitokorvausten maksamiseen.

Palkkatuen ja starttirahan perustuki budjetoidaan maksuperusteisina.

Nettobudjetoinnissa otetaan valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla huomioon Kansaneläkelaitokselle maksettavat maksuvalmiussuoritukset vähennettynä Kansaneläkelaitoksen suorittamilla palautuksilla.

Selvitysosa: Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Tämän arvioidaan vähentävän määrärahan tarvetta 141 000 000 eurolla. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Työmarkkinatuen saajia arvioidaan vuonna 2009 olevan keskimäärin 96 600 henkilöä, joista kuntien rahoitusvastuun piiriin kuuluvan osuuden arvioidaan olevan keskimäärin 21 200 henkilöä. Työmarkkinatukea arvioidaan maksettavan aktiivisiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistuville yhteensä 338 500 000 euroa, mikä on 51 % momentin loppusummasta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 36 500 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Kansaneläkelaitoksen maksama työmarkkinatuki ja ylläpitokorvaukset	543 000 000
TE-keskusten maksama palkkatuen ja starttirahan perustuki	120 000 000
Yhteensä	663 000 000

2009 talousarvio	663 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	699 500 000
2007 tilinpäätös	672 281 210

53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain mukaisen koulutuspäivärahana maksettavan peruspäivärahan, työmarkkinatuen ja näihin liittyvien lapsikorotusten maksamiseen ja

2) työttömyysturvalain mukaisen koulutuspäivärahana maksettavan ansiopäivärahan rahoitukseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa ja työttömyyskassalaissa on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Työttömän koulutuspäiväraha rahoitetaan samoin kuten vastaavat työttömyysetuudet. Tällöin valtio kustantaa kokonaan peruspäivärahaa vastaavan osuuden.

Keskimäärin koulutuspäivärahan saajia arvioidaan vuonna 2009 olevan 1 800, joista ansioturvan piirissä 1 240 ja peruspäivärahan piirissä 560 henkilöä.

2009 talousarvio	12 000 000
2008 talousarvio	12 000 000
2007 tilinpäätös	11 180 000

54. Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 140 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisten koulutustukien ja ylläpitokorvausten maksamiseen niille työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa opiskeleville, joiden koulutus rahoitetaan momenteilta 32.30.51, 32.50.63, 64 ja 65 ja työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Koulutusaikaiset opintososiaaliset etuudet koostuvat koulutustuesta, ylläpitokorvauksesta ja korotetusta ylläpitokorvauksesta. Koulutustuki myönnetään joko perustukena tai ansiotukena. Perustuki ja ansiotuen perusosa ovat työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruisia. Momentin määrärahasta maksetaan korottamaton perustuki, ansiotuen perusosa sekä ylläpitokorvaukset. Korottamattoman peruspäivärahan suuruudeksi vuonna 2009 arvioidaan 25,56 euroa. Ylläpitokorvauksen suuruus on 8 euroa päivässä ja korotetun ylläpitokorvauksen suuruus 16 euroa päivässä.

Momentilta maksetaan myös momenteilta 32.50.64 ja 65 rahoitettaviin ohjelmakauden 2007—2013 ESR-ohjelmaa toteuttaviin työvoimakoulutushankkeisiin osallistuvien opintososiaaliset edut. Määrärahan mitoituksessa on tämän johdosta otettu huomioon 5 000 000 euroa.

Muu määräraha on mitoitettu vastaamaan momenteilta 32.30.51 ja 32.50.63 rahoitettavia noin 6 000 000 opiskelijatyöpäivän hankintoja. Määrärahalla arvioidaan maksettavan koulutustukea 3 240 000 päivältä. Momentilta 33.20.52 arvioidaan maksettavan koulutusaikaista työmarkkinatukea 2 425 000 päivältä. Ylläpitokorvauksia arvioidaan maksettavan 5 610 000 päivältä, josta korotettua ylläpitokorvausta 449 000 päivältä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	140 000 000
2008 II lisätalousarvio	9 000 000
2008 talousarvio	141 000 000
2007 tilinpäätös	127 169 942

55. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa aikuiskoulutustuen perusosan ja työttömyysvakuutusrahasto ansio-osan.

Aikuiskoulutustukea on maksettu 1.8.2001 lukien ja sitä arvioidaan maksettavan vuonna 2009 keskimäärin 2 900 saajalle.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	18 000 000
2008 talousarvio	21 000 000
2007 tilinpäätös	19 250 000

56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuorottelukorvausmenot rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksettavista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	42 000 000
2008 talousarvio	39 000 000
2007 tilinpäätös	35 999 709

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista, ylioppilaiden työterveyshuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Päivärahat				
Sairauspäivärahan saajat	348 850	347 780	347 400	347 000
Vanhempainpäivärahan saajat	148 980	152 310	152 900	154 100
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	44,9	45,9	47,0	49,1
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	43,5	47,90	51,4	55,4
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	15,20	15,20	15,20	21,98
Lääkkeet				
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	24 600	26 400	27 500	28 300
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	42,0	42,0	42,0	42,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	616,72	627,47	643,14	670,90
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	165 600	153 700	160 600	168 100
Sairaanhoitokorvaukset				
Vuonna 2007 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 26 %, hammaslääkärinpalkkioista 32 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 32 % sekä matkojen osalta 89 %.				

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 243 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen ja

2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusra-

haetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 91 200 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten perusparannuksiin ja käyttöavustuksiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 12 800 000 euroa.

Määrärahan mitoitus perustuu harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteeseen.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menot rahoitetaan vakuutettujen ja valtion yhtä suurilla osuuksilla.

Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa työtulovakuutuksen menoista vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä vähimmäismääräiset kuntoutusrahat. Lisäksi valtio rahoittaa 0,1 % vanhempainpäivärahamenoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Kansaneläkelaitoksen harkinnanvarainen kuntoutus jakaantuu yksilökohtaiseen kuntoutukseen, yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten perusparannuksiin ja käyttöavustuksiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun maksuprosentista annetun lain muuttamisesta siten, että vuonna 2009 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuina kaikilta vakuutetuilta peritään 1,27 % tuloista paitsi eläke- ja etuustulojen osalta kuitenkin 1,44 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi palkansaajilta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua 0,66 %, yrittäjiltä sairausvakuutuksen päivärahamaksua 0,76 % ja työnantajilta sairausvakuutusmaksua 1,96 %.

Alueelliset työnantajan sosiaaliturvamaksun alennuskokeilut ovat käytössä Lapin alueella ja saaristokunnissa, Kainuun hallintokokeilualueella, Pielisen-Karjalan seutukunnassa sekä Ilomantsin ja Rautavaaran kunnissa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työntekijän työeläkevakuutusmaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 1.1.2009 lukien siten, että maksujen vaikutus otetaan huomioon kuntoutus-, sairaus- ja vanhempainpäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Esitys ei vaikuta valtion osuuden mitoitukseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että sairaus- ja vanhempainrahat sekä kuntoutusrahat korotetaan työmarkkinatuen tasolle 1.1.2009. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 41 100 000 euroa.

Ulkomaalaisten sairaanhoidosta kunnille aiheutuneet kustannukset vuodelta 2008 korvataan ensimmäistä kertaa vuoden 2009 aikana valtion varoista. Kustannus on vuositasolla noin 7 000 000 euroa, mutta valtionosuuksia kunnille momentilla 33.60.30 on alennettu vastaavasti.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi sairausvakuutuslain ja lääkelain muuttamisesta. Viitehintajärjestelmä otetaan käyttöön lääkkeiden korvausjärjestelmässä 1.4.2009 lukien ja lääkevaihto ulotetaan koskemaan vuoden 2006 lääkelain muutoksella lääkevaihdon ulkopuolelle jääneitä valmisteita. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 19 500 000 euroa viitehintajärjestelmään siirtymisen johdosta. Vuositasolla valtion lääkekorvausmenojen arvioidaan alenevan viitehin-

tajärjestelmään siirtymisen vuoksi 26 000 000 eurolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansaneläkelain, sairausvakuutuslain ja Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2009 lukien siten, että sairausvakuutusrahaston rahoitusomaisuuden liikkumavaraa väljennetään, Kansaneläkelaitokselle perustetaan uusi muun sosiaaliturvan rahasto ja Kansaneläkelaitoksen toimintakuluja kohdennetaan nykyistä tarkemmin. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 44 900 000 euroa Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen siirtona momentille 33.10.28 johtuen Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen kohdentamisesta nykyistä tarkemmin menon aiheuttajalle.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta 1.1.2009 alkaen siten, että nykyisen annosjakelukokeilun päättyessä lääkkeiden annosjakelusta aiheutuvia kustannuksia korvataan edelleen. Korvauksesta aiheutuvan kustannuksen arvioidaan säilyvän vähäisenä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta 1.1.2009 alkaen siten, että työterveyshuollon tilakäynnistä aiheutuvat kustannukset korvattaisiin samoin periaattein riippumatta siitä, onko tilakäyntien toteuttaja terveyskeskus vai yksityinen työterveyshuolto. Esityksen vaikutus valtion menoihin on vähäinen.

Hallitus lähtee siitä, että erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannuslisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Hallituksen esitykset huomioon ottaen sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2009 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot	
Työtulovakuutus	
Sairauspäivärahat	828
Vanhempainpäivärahat	948
Mata päivärahat	7
Kuntoutusrahat	68
Työterveyshuolto	253
Toimintakulut	54
Yrittäjien lisäpäivät	5
Kulujen kasvu	7
Yhteensä	2 170
Sairaanhoitovakuutus	
Lääkekorvaukset	1 308
Matkat	234
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	25
Muut sairaanhoitokorvaukset	299
Kuntoutuspalvelut	257
Toimintakulut	101
Kulujen kasvu	7
Yhteensä	2 231
Menot yhteensä	4 400
Tulot	
Työtulovakuutuksen tuotot	
Vakuutettujen maksut	530
Työnantajamaksut	1 470
Yrittäjien lisäpäivät	5
Valtion rahoitusosuus	127
Vuoden 2008 yli/alijäämä	38
Yhteensä	2 170
Sairaanhoitovakuutuksen tuotot	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	818
Etuudensaajien maksut	282
Valtion rahoitusosuus	1 116
Vuoden 2008 yli-/alijäämä	15
Yhteensä	2 230
Tulot yhteensä	4 400

Valtion osuudet yhteensä		1 243,0
Työtulovakuutus		
Vähimmäispäivärahat	123,6	
Vanhempainrahat	0,8	
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	3,0	
Sairaanhoitovakuutus		
Osuus sairaanhoidosta	1 045,5	
Osuus toimintamenoista	50,4	
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	20,7	

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)	
Vähimmäismääräisten sairaus-, vanhempain- ja kuntoutusrahojen korottaminen	41 100
Viitehintajärjestelmän käyttöönotto	-19 500
Vähennys sijoitusomaisuuden siirron johdosta	-3 500
Muun sosiaaliturvan toimintakulujen siirto momentille 33.10.28 (ml. omaisuuden tuottojen vähennys)	-44 900
Ulkomaalaisten sairaanhoitokustannusten korvaaminen siirtona momentilta 33.60.30	7 000
Määrärahan tarvearvion muutos	87 800
Yhteensä	68 000

2009 talousarvio	1 243 000 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	1 175 000 000
2007 tilinpäätös	1 128 408 918

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoittamiseen sekä maahanmuuttajan erityistuesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli vuonna 2007 yhteensä 1 389 900[1)], joista vanhuuseläkkeellä 978 300, työttömyyseläkkeellä 50 300, työkyvyttömyyseläkkeellä 271 600, osa-aikaeläkkeellä 30 000, muilla eläkkeillä 29 300 sekä perhe-eläkkeellä 287 900.

Työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi eläkejärjestelmää on uudistettu asteittain vuodesta 2005 lukien siten, että eläkkeelle voi jäädä joustavasti 62—68-vuotiaana.

Vuosina 2005—2007 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2005	2006	2007
Yksityinen sektori	8 865	9 340	9 914
Kunnalliset eläkkeet	2 404	2 544	2 714
Valtion eläkkeet	2 952	3 058	3 191
Muut julkiset yhteensä	182	192	205
Työeläkkeet yhteensä	*14 403*	*15 134*	*16 023*

[1)] Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Solita-eläkkeet	511	499	500[1)]
Kelan eläkkeet	2 761	2 779	2 809
Lakisääteiset eläkkeet yhteensä	*17 676*	*18 413*	*19 332*
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 065	1 100	1 140

[1)] Arvio

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin 15 % kokonaiseläkemenoista rahoitetaan työnantajan vakuutusmaksuilla ja valtion varoista. Yleiset perhe-eläkkeet rahoitetaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2006—2009[1)]

	2006 toteutunut	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 600	9 100	9 700	10 200
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	199 000	194 000	189 000	184 000
Yrittäjäeläkkeen saajia	161 000	172 500	180 100	188 700
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	103 500	102 500	99 600	97 000
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	6 400	6 400	5 800	5 600
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan päivärahatapauksia, maatalousyrittäjät	14 400	14 500	14 100	13 700
Lapseneläkkeen saajia	23 500	22 900	22 500	22 200
Leskeneläkkeen saajia	8 400	8 000	7 800	7 600
Maahanmuuttajan erityistukea saavia keskimäärin	4 345	4 473	5 100	5 250
Pitkäaikaisesti työttömien eläketukea saavia keskimäärin	2 700	2 200	1 400	600
Kansaneläkkeen saajia	653 150	645 000	656 600[2)]	652 600

[1)] Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

[2)] 1.1.2008 voimaan tulleen kansaneläkelain (568/2007) johdosta lukuun ei enää sisälly sellaisia asumis- ja hoitotuen saajia, jotka eivät saa kansaneläkettä.

Keskimääräiset eläkkeet 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 100	1 200	1 250	1 300
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	398	425	452	493
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	732	771	810	850
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	497	504	519	537
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	166	170	175	180
Keskimääräinen maahanmuuttajan erityistuki (€/kk)	372	380	359	392
Keskimääräinen pitkäaikaistyöttömien eläketuki (€/kk)	706	728	783	818
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	263	265	300	306

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti. Valtio osallistuu näiden rahoitukseen.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan muun muassa sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL -vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Leskeneläkettä yhteensovitetaan laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Maahanmuuttajan erityistuen tavoitteena on turvata riittävä toimeentulo vanhuuden ja työkyvyttömyyden ajalta sellaiselle Suomessa asuvalle 65 vuotta täyttäneelle tai työkyvyttömälle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuen tavoitteena on turvata riittävä ja pysyvä toimeentulo 65 ikävuoteen saakka vuosina 1941—1947 syntyneelle pitkäaikaistyöttömälle henkilölle, jolle on maksettu työttömyysturvalain mukaista päivärahaa tai työmarkkinatukea yli 10 vuotta.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa, eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata omaisten vähimmäistoimeentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 1/3.

Eläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2009 lopussa olevan noin 10 500.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 600 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	46 400 000
2008 talousarvio	44 800 000
2007 tilinpäätös	40 700 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 497 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 2009 olevan 77 %.

Maksettavia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2009 lopussa olevan noin 184 000 ja vakuutettuja noin 82 000.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 25 300 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	497 000 000
2008 talousarvio	471 700 000
2007 tilinpäätös	447 300 000

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 95 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2009 oletettu olevan 20,8 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 21,9 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 737 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 770 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 86 000 000 euroa.

Yrittäjän eläkelain mukaisia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2009 lopussa olevan noin 190 900 ja vakuutettuja 217 200.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 16 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	95 000 000
2008 talousarvio	79 000 000
2007 tilinpäätös	38 500 000

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 355 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	505 000
2008 talousarvio	150 000
2007 tilinpäätös	109 480

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 15 §:n ja 16 §:n ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannukset jakaantuvat perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 27,8 % ja maatalousyrittäjien osuus on 31,8 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus on kokonaiskustannuksista 30,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 9,60 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen maatalousyrittäjän eläkelain, maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain ja sairausvakuutuslain muuttamisesta apurahansaajien sosiaaliturvan järjestämiseksi 1.1.2009 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Apurahansaajien sosiaaliturvan järjestäminen	1 600
Määrärahan tarvearvion muutos	900
Yhteensä	2 500

2009 talousarvio	17 000 000
2008 talousarvio	14 500 000
2007 tilinpäätös	13 508 961

56. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta annetun lain (39/2005) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Eläketukea maksetaan 1.5.2005 lukien vuosina 1941—1947 syntyneille pitkäaikaistyöttömille. Eläketuen saajia arvioidaan vuonna 2009 olevan keskimäärin 600 henkilöä.

Momentilta rahoitetaan 60—61-vuotiaiden eläketuki. Yli 62-vuotiaiden osalta menot maksetaan kansaneläkemomentilta 33.40.60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuen seurauksena työmarkkinatukimenot alenevat momentilla 33.20.52.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 9 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	5 500 000
2008 talousarvio	14 500 000
2007 tilinpäätös	19 163 980

57. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Erityistuen saajia arvioidaan vuonna 2009 olevan keskimäärin 5 250 henkilöä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 800 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	24 700 000
2008 talousarvio	22 900 000
2007 tilinpäätös	20 250 000

60. (33.40.55 ja 60) Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 247 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen

3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen ja

4) maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 16 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa perhe-eläkkeet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston maksuvalmiuden.

Viitaten momentin 33.30.60 selvitysosassa todettuun Kansaneläkelaitoksen rahoituksen uudistamiseen 1.1.2009 lukien valtio rahoittaa kansaneläkkeistä perusrahoitusosuutena 53 %. Loppuosa rahoitetaan työnantajan kansaneläkemaksulla, valtion lisärahoitusosuudella ja sijoitusten tuotoilla. Kansaneläkerahaston vähimmäismääräksi säädetään 5 % kansaneläkkeiden ja perhe-eläkkeiden kuluista. Kansaneläkelaitokselle perustetaan uusi muun sosiaaliturvan rahasto ja Kansaneläkelaitoksen toimintamenoja kohdennetaan nykyistä tarkemmin. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 euroa etuusrahastojen sijoitusosuuden siirron johdosta ja 12 000 000 euroa kansaneläkerahaston vähimmäistason laskutavan muutoksesta. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu

huomioon 74 500 000 euroa siirtona momentille 33.10.28 johtuen Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen kohdentamisesta nykyistä tarkemmin menon aiheuttajalle.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun maksuprosentista annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta siten, että yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitosten kansaneläkemaksu on 0,802, 3,002 tai 3,902 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Valtion ja sen laitoksen, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisen liikelaitoksen, Ahvenanmaan maakunnan sekä kirkkotyönantajien kansaneläkemaksu on 1,852 % palkoista.

Lapin alueen ja saaristokuntien, Kainuun hallintokokeilualueen, Pielisen-Karjalan seutukunnan, Ilomantsin ja Rautavaaran kuntien työnantajamaksualennuskokeilut ovat voimassa vuoteen 2009. Maksuvapautuskokeilujen rahoittamiseksi muiden työnantajien kansaneläkemaksua on korotettu 0,012 prosenttiyksikköä.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Australian kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 1.7.2009 lukien. Sopimuksesta johtuen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen menot ja valtion-osuudet vuonna 2009 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot		
Kansaneläkemenot		3 303,7
Toimintamenot		82,5
Siirrot eläkevastuurahastoon		18,9
Yhteensä		3 405,1
Tulot		
Työnantajamaksut		1 110,7
Muut tulot		20,0
Valtion osuudet		2 247,1
Valtion osuus kansaneläkkeestä ja toimintakuluista (53 %)	1 343,8	
Valtion osuus perhe-eläkkeestä (100 %)	38,1	
Valtion osuus vammaisetuuksista (100 %)	437,0	
Valtion osuus eläkkeensaajan asumistuista (100 %)	368,7	
Valtion lisärahoitusosuus	59,5	
Yhteensä		3 377,8

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muun sosiaaliturvan toimintakulujen siirto momentille 33.10.28	-74 500
Rahaston vähimmäistason laskentatavan muutos	-12 000
Vähennys sijoitusomaisuuden siirron johdosta	-5 000
Australian sosiaaliturvasopimus	2 000
Määrärahan tarvearvion muutos	31 000
Yhteensä	-58 500

2009 talousarvio	2 247 100 000
2008 talousarvio	2 305 600 000
2007 tilinpäätös	1 875 773 689

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille, sotilasinvalideille ja heidän puolisoilleen sekä rintamaveteraaneille maksettavista etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroja.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoiden mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Eräitä sotainvalideja ja rintamaveteraaneja koskevia laajuustietoja

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	13 019	11 526	10 002	8 646
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	3 040	2 968	2 756	2 612
Rintamaveteraanien määrä	71 732	64 170	58 152	50 729
Rintamalisän saajat	85 650	76 500	68 300	60 800
Ylimääräisen rintamalisän saajat	42 200	37 200	32 700	28 700
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	13 104	12 320	11 156	10 101
Rintama-avustusta saavien määrä	311	280	260	200
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	7 973	7 882	7 800	7 700
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoiden ja leskien määrä	7 300	7 000	6 600	7 400
Sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoiminta				
— annettujen maksusitoumuspäätösten määrä	2 085	2 045	1 550	1 770
— kuntoutusjakson kustannukset keskimäärin euroa	1 859	1 770	2 000	752

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2009 olevan 50. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 100 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	2 200 000
2008 talousarvio	2 300 000
2007 tilinpäätös	2 295 708

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) ja

2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 700 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	64 500 000
2008 talousarvio	70 200 000
2007 tilinpäätös	72 551 233

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 210 930 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

2) sotainvalidien laitoshoitoon sekä sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen ja

3) kuntoutushoitokustannusten ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2009 lopussa olevan noin 21 359, joista elinkoron saajia on 11 258.

Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 22 943 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	210 930 000
2008 talousarvio	233 873 000
2007 tilinpäätös	227 803 463

52. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 65 207 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

3) 25 prosentin sotainvalideille muissa yksityisissä hoitolaitoksissa järjestetystä laitoshoidosta suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen ja

4) sairas- ja veljeskotien tulevaisuuteen varautumisen tukemiseen yhteistyössä Valtiokonttorin ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa laaditun vision mukaisesti.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten perustamiskustannukset sekä niistä vuonna 2009 aiheutuvat lainojen lyhennykset ja korot rahoitetaan ylläpitäjäyhteisöjen pääsääntöisesti 10 prosentin omavastuuta lukuun ottamatta Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan vuonna 2009 yhteensä 1 723 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoidensa kesken jaettuja hoitopäiviä yhteensä 383 343. Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin hillitään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelutoimintaan.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Sotainvalidien laitosten, hoitopaikkojen ja -päivien lukumäärä				
— hoitopaikkoja	1 679	1 723	1 723	1 723
— laitoshoitopäiviä	261 618	246 334	257 364	248 373
— intervallihoitopäiviä	38 870	45 394	43 782	42 469
— laitoskuntoutuspäiviä	95 576	85 801	79 102	71 529

2009 talousarvio	65 207 000
2008 talousarvio	65 207 000
2007 tilinpäätös	61 707 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan ja

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2009 olevan 1 770, josta sotaleskien osuus on 120. Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin hillitään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2009 talousarvio	3 100 000
2008 talousarvio	3 100 000
2007 tilinpäätös	2 960 000

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 90 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ja

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	311	280	260	230
Avustus euroa/henkilö	455	455	455	455

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 6 000 euroa avustukseen oikeutettujen määrän laskun ym. tarvetta vähentävien tekijöiden johdosta.

2009 talousarvio	90 000
2008 talousarvio	96 000
2007 tilinpäätös	110 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutus- ja hoitolaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kuntoutuksen laatu ja kustannukset ovat samaa tasoa veteraanikuntoutuksen kanssa. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 2 500 henkilöä vuonna 2009. Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoiminnalla hillitään laitosten hoito- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2009 talousarvio	3 500 000
2008 talousarvio	3 500 000
2007 tilinpäätös	3 500 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 36 288 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja matkakulumenojen maksamiseen ja

3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.50.57.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 4 000 000 euroa tarvearvion muutoksen johdosta.

2009 talousarvio	36 288 000
2008 talousarvio	40 288 000
2007 tilinpäätös	38 288 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämismenojen maksamiseen ja

3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien kuntoutustoimintaa rahoitetaan myös Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.50.56.

Kilpailutuksella sekä laadunkehittämis- ja auditointitoimin hillitään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2009 olevan 42 500.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 800 000 euroa kertaluonteisen lisäyksen poistumisen johdosta.

2009 talousarvio	8 000
2008 talousarvio	1 808 000
2007 tilinpäätös	8 000

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudesta sekä muista peruspalvelubudjettitarkastelun (yleisperustelujen luku 6) piiriin kuuluvista valtionavuista sekä mielentilatutkimustoiminnan menoista. Tavoitteena on valtionavuilla turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävä sosiaali- ja terveydenhuolto eri osissa maata.

Keskeiset uudistukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden korottamisella toteutetaan hallitusohjelman esityksiä. Korotus kohdistetaan ikäihmisten palvelujen laatusuositusten mukaiseen toiminnan käynnistämiseen ja vammaislainsäädännön uudistamiseen sekä sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ikärajan alentamiseen 75 vuotta täyttäneisiin.

Vaikuttavuustavoitteet

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä tuottamalla ja levittämällä työvälineitä ja hyvän toiminnan malleja kuntien käyttöön. Laaditaan hyvinvointipoliittisia ohjelmia ja hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia sekä jatketaan ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan edistämistä valtioneuvoston periaatepäätöksen edellyttämälle tasolle. Terveyden edistämisen politiikkaohjelman toteuttamista jatketaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt seuraavat kehittämishankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen:

— Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, KASTE, vuosille 2008—2011, jossa määritellään keskeisimmät sosiaali- ja terveyspoliittiset tavoitteet, kehittämistoiminnan painopisteet sekä niiden toteuttamista tukevat keskeiset uudistus- ja lainsäädäntöhankkeet sekä ohjeet ja suositukset.

— Terveys 2015 -kansanterveysohjelma linjaa kansallista terveyspolitiikkaa pitkällä tähtäimellä.

— Terveyskeskus 2015 -toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on tukea kuntia kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanossa ja varmistaa perusterveydenhuollon toimivuus sekä henkilöstön osaaminen ja riittävyys.

— Potilasturvallisuuden edistämishanke vuosille 2007—2009, jossa hoidon laadun varmistamiseksi kehitetään potilasturvallisuutta potilasturvallisuusohjelman ja sen toimeenpanosuunnitelman toimenpiteillä.

— Terveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmäarkkitehtuurihanke vuosina 2007—2010, joka tukee palveluiden laadukasta ja kustannustehokasta tuottamista sekä kansalaisen toimintamahdollisuuksia. Keskeisen osan tietojärjestelmäarkkitehtuuria muodostavat valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut, jotka mahdollistavat reaaliaikaisen, tietoturvallisen saatavuuden hoitotilanteessa sekä asiakirjojen sähköisen arkistoinnin.

— Sosiaalialan kehittämishankkeen tulevien vuosien tavoitteita linjataan Hyvinvointi 2015 -ohjelmassa.

— Vuosien 2003—2007 Alkoholiohjelman jatkaminen.

Toimeentulotuen, joka on viimesijainen toimeentuloturvan muoto, tavoitteena on turvata henkilön ja perheen välttämätön toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä.

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksettavan terveystieteellisen tutkimustoiminnan korvausten tavoitteena on turvata mahdollisuus tehdä terveystieteellistä tutkimusta kliinisessä ympäristössä sekä uusien terveyshyötyjä tuottavien tutkimus- ja hoitomenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto.

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksettavan lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten tavoitteena on turvata lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksessa tarpeellinen kliininen perehdyttäminen, hoitomenetelmien ja koulutuksen säilyttäminen korkealla tasolla sekä laadun varmistaminen.

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksettavan mielentilatutkimustoiminnan korvausten tavoitteena on rikoksesta syytettyjen henkilöiden oikeusturvan varmistaminen ja mielentilalausuntojen korkean laadun ylläpitäminen.

Järjestelmäkuvaukset

Kuntien tehtäväksi säädetty sosiaali- ja terveydenhuolto rahoitetaan pääosin kuntien verotuloilla, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudella ja asiakasmaksuilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (STVOL) mukaan kunnan tulee osoittaa voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmä muodostuu käyttökustannusten valtionosuudesta (33.60.30) sekä valtionavustuksesta kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (33.60.31). Kunnille vuosittain suoritettava sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus määräytyy laskennallisten, palvelujen kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä kuvaavien perusteiden mukaan. Kunnan valtionosuus lasketaan sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden erotuksena.

Toimeentulotuki muodostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta, ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä kuntouttavan työtoiminnan toimintarahasta ja matkakorvauksista. Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Perustoimeentulotukeen momentilta 33.60.35 maksettava valtionosuus määräytyy kustannusperusteisesti ja on määrältään 50 prosenttia nettokustannuksista. Muun toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 33.60.30 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuteen.

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan erikoissairaanhoitolain perusteella valtion korvausta niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta (33.60.32) ja lääkärin- ja hammaslääkärin koulutuksesta (33.60.33). Tutkimustoiminnan korvaus perustuu tieteellisten julkaisujen lukumääriin, niiden pisteytykseen ja pisteelle määrättyyn hintaan. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta sekä tieteellisten julkaisujen painoarvoista ja yksikköhinnoista säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon käytettävissä olevalla valtionavustuksella (33.60.31) tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman toimeenpanoa sekä edistetään kunta- ja palvelurakennehankkeen toteuttamista.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2006 toteutunut	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
Kunnallinen toimeentuloturva				
Toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana				
Perustoimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana[1)]	226 497	221 100	220 000	210 000
Täydentävä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	97 032	93 000	90 000	90 000
Toimeentulotuki, saajia vuoden aikana				
Perustoimeentulotuki, saajia vuoden aikana[1)]	358 369	349 600	348 000	332 000
Täydentävä toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	152 300	150 000	150 000	150 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	22 000	22 000	22 000	22 000
Sosiaalipalvelut				
Lasten päivähoito, lasten määrä 31.12.	189 312	190 000	190 000	190 000
Lasten kotihoidon tuki, saajia 31.12.	66 241	65 316	66 000	66 000
Lasten yksityisen hoidon tuki, saajia 31.12.	12 604	13 579	14 000	14 000
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	116 500	117 500	118 500	119 000
Tukipalvelut, 65 vuotta täyttäneitä saajia vuoden aikana	109 979	112 000	114 000	116 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12.	19 047	18 500	18 000	17 500
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	30 771	32 000	33 000	34 000
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	27 635	29 000	30 000	31 000
Kehitysvammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	9 457	9 800	10 000	10 400
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	2 496	2 400	2 300	2 200
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	84 064	85 000	86 000	88 000
Kansanterveystyö				
Hoitopäivät (milj.)	7,3	7,3	7,3	7,3
Avohoitokäynnit (milj.)				
— Lääkärin luona	9,1	9,1	9,0	9,0
— Muun ammattihenkilön luona	15,8	15,8	16,0	16,0
— Hammashuollon käynnit	4,9	5,0	5,0	5,0
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,6	3,7	3,8	3,8
Erikoissairaanhoito				
Hoitopäivät (milj.)	5,8	5,7	5,7	5,7
Päättyneet hoitojaksot	1 074 000	1 074 000	1 075 000	1 075 000
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	5,4	5,3	5,3	5,3
Avohoitokäynnit (milj.)	6,9	7,0	7,1	7,1

[1)] Menojen rahoitus momentilta 33.60.35.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Julkaisupisteiden määrä (3 v. keskiarvo)	8 297,8	8 381	8 416	..
Julkaisupisteiden hinta, euroa	5 875	5 816	5 791	..
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 059,3	1 093,9	1 088,6	1 085,6

Tutkintokorvaus, euroa	61 200	62 600	64 700	64 700
Erikoislääkärin 8 vuoden tutkintokorvaus, euroa	20 000	23 500	23 500	23 500
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	1 300	1 329	1 370	1 390

Mielentilatutkimustoiminta

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 arvio	2009 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	134	126	160	170
— valtion yksiköt	70	71	80	94
— kunnalliset sairaalat	64	55	80	76
Menot (1 000 euroa)	3 336	2 855	4 424	4 445
Euroa/tutkimus (laskennallinen keskimäärin)	24 900	22 700	27 600	26 150

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden laskennassa käytettäviä tietoja

	2006 toteutunut	2007 toteutunut	2008 toteutunut	2009 arvio
Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	4 719,40	4 916,24	5 931,23	6 080,74
7—64-vuotiaat euroa/asukas	223,44	240,79	291,63	280,05
65—74-vuotiaat euroa/asukas	621,25	652,71	781,55	824,64
75—84-vuotiaat euroa/asukas	3 776,58	3 935,40	4 712,66	4 983,99
85 vuotta täyttäneet euroa/asukas	10 545,74	10 965,83	13 129,18	13 865,52
Työttömien lukumäärän mukaan euroa/työtön	423,33	438,50	525,26	545,75
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	38,65	40,04	47,91	49,78
Vaikeasti vammaisten lukumäärän mukaan euroa/asukas		11,93	14,28	14,84
Lasten huostaanottojen määrän mukaan euroa/asukas		33,70	40,36	41,93
Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	581,26	602,10	721,07	749,19
7—64-vuotiaat euroa/asukas	661,89	686,35	822,39	854,86
65—74-vuotiaat euroa/asukas	1 566,63	1 622,79	1 943,12	2 018,90
75—84-vuotiaat euroa/asukas	3 021,55	3 129,86	3 748,02	3 894,19
85 vuotta täyttäneet euroa/asukas	5 245,63	5 433,66	6 505,61	6 759,33
Sairastavuuden mukaan euroa/asukas	286,49	296,75	355,29	369,15
Kunnan omarahoitusosuus euroa/asukas	1 539,35	1 603,04	1 973,52	1 993,73
Valtionosuusprosentti	33,32	33,88	32,74	34,64

30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 569 684 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetussa asetuksessa hyväksyttyjen käyttökustannusten valtionosuuksien maksamiseen ja

2) kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisten verotuloihin perustuvien tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: 1) Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esi-

tyksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2009 lukien siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia korotetaan nettomääräisesti 1,90 prosenttiyksiköllä, jossa on otettu huomioon 2,34 prosenttiyksikön korotus ja yhteensä 0,44 prosenttiyksikön alennukset. Tällöin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosentti on 34,64 vuonna 2009.

1 a) Valtionosuusprosentin korotus 2,34 prosenttiyksiköllä johtuu veroperustemuutoksiin liittyvistä kuntien verotulomenetysten kompensaatiosta, joka lisää valtionosuutta 374 000 000 eurolla. Kompensaatiossa on otettu huomioon työn veronkevennys ja siihen liittyvä inflaatiotarkistus, vanhan valtionverotuksen ansiotulovähennyksen muuttaminen työtulovähennykseksi, eläketulon veronkevennys, kotitalousvähennyksen korotus sekä matkakuluvähennyksen omavastuun korotus.

Valtionosuusprosentin alennukset kohdistuvat seuraavasti:

1 b) Valtionosuusprosentin alentamisesta 0,21 prosenttiyksikköä johtuu kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyvistä tehtävien siirroista. Vuonna 2009 siirretään elatustuki, ulkomaalaisten sairaanhoitokustannusten korvaaminen ja lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen tutkimusten korvaukset valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi. Nämä siirrot vähentävät valtionosuuksia yhteensä 83 000 000 euroa. Siirtoja vastaavista lisäyksistä elatustuen osuus 72 000 000 euroa on otettu huomioon momentilla 33.10.55, ulkomaalaisten sairaanhoitokustannusten korvaamisen osuus 7 000 000 euroa momentilla 33.30.60 ja lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen tutkimusten osuus 4 000 000 euroa momentilla 33.60.34. Vähennyksistä 33 800 000 euroa toteutetaan valtionosuusprosenttia alentamalla ja loput 49 200 000 euroa poistamalla elatustuen kustannukset valtionosuuden perusteena olevista laskennallisista kustannuksista.

1 c) Valtionosuusprosentin alentamisesta 0,22 prosenttiyksikköä johtuu hallitusohjelman edellyttämien sisäisten siirtojen toteuttamiseen liittyvästä 35 000 000 euron valtionosuuksien vähentämisestä.

1 d) Valtionosuusprosentin alentamisesta 0,01 prosenttiyksikköä johtuu 1 500 000 euron siirrosta momentille 33.03.63 sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE) toimeenpanoon vuosille 2009—2011.

2) Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 17 890 000 euroa ikäihmisten palvelujen laatusuositusten toimeenpanon johdosta. Vanhustenhuollon palvelujen uudistamisessa on tavoitteena erityisesti kotihoidon vahvistaminen ja sitä tukevien palvelujen kehittäminen. Tämä toteutetaan parantamalla kotihoidon kattavuutta ja lisäämällä ehkäiseviä kotikäyntejä.

3) Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalihuoltolain (710/1982) muuttamisesta siten, että oikeus sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointiin laajenee 75—79-vuotiaisiin. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 074 000 euroa lain muutoksen johdosta.

4) Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987) annetun lain muuttamisesta siten, että lakiin sisällytetään vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden oikeus palvelutarpeen arviointiin sekä säännös asian viivytyksettömästä käsittelystä osana yksilöllisen palvelutarpeen arviointia. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 104 000 euroa lain muutoksen johdosta.

5) Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987) annetun lain muuttamisesta 1.9.2009 lukien siten, että henkilökohtaisen avun piiriin sisällytettäisiin myös ne vaikeavammaiset henkilöt, jotka eivät kykene tai halua itse toimia työnantajina. Lisäksi vaikeavammaiselle henkilölle säädetään oikeus henkilökohtaiseen apuun ja tukeen, jota hän tarvitsee suoriutuakseen tavanomaisen elämän toimista kotona ja kodin ulkopuolella. Määrä-

rahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 182 000 euroa lain muutoksen johdosta.

6) Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) muuttamisesta 1.1.2009 lukien siten, että lasten kotihoidon tuen hoitorahaa korotetaan 20 eurolla kuukaudessa ja yksityisen hoidon tukea 22,67 eurolla kuukaudessa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 6 720 000 euroa lain muutoksen johdosta.

7) Eduskunta on hyväksynyt valtioneuvoston asetuksen seulonnoista (1339/2006), jonka mukaan kunnan tulee järjestää asukkailleen valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset rintasyöpäseulonnat. Asetuksella laajennettiin rintasyöpäseulonnat ikäryhmiin 60—69. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 554 000 euroa asetuksen johdosta.

8) Valtionosuuden perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin on tehty 3,9 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 198 520 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

9) Luvun 28.90 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja -vähennykset nettovaikutukseltaan 2 058 000 euroa. Vuoteen 2008 verrattuna määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 14 475 000 euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lasketaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Valtionosuus suoritetaan yhtenä kokonaisuutena. Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön osuus kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen, palvelu- ja jalostusaloilla työskentelevien osuuden, työttömyysasteen ja työttömien lukumäärän, vaikeasti vammaisten lukumäärän ja lasten huostaanottojen määrän mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat sosiaalihuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2009 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	6 080,74
7—64-vuotiaat	280,05
65—74-vuotiaat	824,64
75—84-vuotiaat	4 983,99
85 vuotta täyttäneet	18 865,52

Työttömien lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan työtöntä kohden ovat 545,75 euroa ja työttömyysasteen mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden 49,78 euroa vuonna 2009.

Vaikeasti vammaisten lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 14,84 euroa vuonna 2009.

Lasten huostaanottojen määrän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 41,93 euroa vuonna 2009.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen ja asukkaiden sairastavuuden mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat terveydenhuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2009 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	749,19
7—64-vuotiaat	854,86
65—74-vuotiaat	2 018,90
75—84-vuotiaat	3 894,19
85 vuotta täyttäneet	6 759,33

Sairastavuuden mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 369,15 euroa vuonna 2009.

Lisäksi eräiden kuntien laskennallisiin kustannuksiin vaikuttaa syrjäisyyskerroin.

Kunnan omarahoitusosuus on 1 993,73 euroa kunnan asukasta kohden vuonna 2009.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

1) Valtionosuusprosentin muutokset	
1 a) Kuntien verotulomenetysten kompensaatio korottamalla valtionosuusprosenttia 2,34 %-yksiköllä	374 000
1 b) Tehtävien siirrot valtiolle, toteutetaan alentamalla valtionosuusprosenttia 0,21 %-yksiköllä (33,8 milj. euroa) ja poistamalla elatustuki laskennallisista kustannuksista (49,2 milj. euroa)	
— elatustuki siirtona momentille 33.10.55	-72 000
— ulkomaalaisten sairaanhoitokustannusten korvaaminen siirtona momentille 33.30.60	-7 000
— lasten ja nuorten oikeuspsykiatriset tutkimukset siirtona momentille 33.60.34	-4 000
1 c) Hallitusohjelman edellyttämät sisäiset siirrot alentamalla valtionosuusprosenttia 0,22 %-yksiköllä	-35 000
1 d) Siirto momentille 33.03.63 sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliseen kehittämisohjelmaan (KASTE) alentamalla valtionosuusprosenttia 0,01 %-yksiköllä	-1 500
2) Ikäihmisten palvelujen laatusuositukset	17 890
3) Sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi 75—79 -vuotiaille	1 074
4) Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden oikeus palvelutarpeen arviointiin	104
5) Vaikeavammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmän laajentaminen 1.9.2009	2 182
6) Lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen korottaminen	6 720
7) Rintasyöpäseulontojen laajentaminen	554
8) Kustannustason tarkistus 3,9 %	198 520
9) Verotulotasausten muutos	-14 475
Asukasluvun ja määräytymistekijöiden muutos	46 800
Siirtymätasausten loppuminen	-832
Vuoden 2008 väliaikaisen valtionosuuslisäyksen poistuminen	-18 000
Muut muutokset	-850
Yhteensä	494 187

2009 talousarvio	5 569 684 000
2008 talousarvio	5 075 497 000
2007 tilinpäätös	4 310 175 432

31. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen

2) pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen ja

3) kehittämishankkeiden valvontaan ja tarkastukseen.

Selvitysosa: Valtionavustuksella tuettavien hankkeiden painoalueet määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmassa 2008—2011.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin 23 800 000 euroa ja pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen 2 000 000 euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin varatusta määrärahasta on tarkoitus käyttää työhyvinvointia edistäviin tarkoituksiin 10 000 000 euroa sekä lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen kehittämiseen 2 000 000 euroa. Lisäksi määrärahaa on tarkoitus käyttää perusterveydenhuoltoa edistäviin hankkeisiin sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämiseen.

2009 talousarvio	25 800 000
2008 talousarvio	24 800 000
2007 tilinpäätös	44 500 000

32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47 ja 47 b §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

2009 talousarvio	40 000 000
2008 talousarvio	48 747 000
2007 tilinpäätös	48 746 999

33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 99 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47—47 b §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen ja

2) enintään 750 000 euron erilliskorvauksen maksamiseen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirille hammaslääkärikoulutukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 69 580 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 28 840 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille ja 750 000 euroa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirille.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 000 euroa tasokorotuksena.

2009 talousarvio	99 170 000
2008 talousarvio	94 170 000
2007 tilinpäätös	92 507 309

34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 591 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen

2) lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittämisen järjestämisestä annetun lain mukaisten valtion korvausten maksamiseen

3) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen ja

4) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemisesta aiheutuvien 20 000 euron suuruisten potilaskohtaisten kertakorvausten maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittämisen järjestämisestä. Esityksen mukaan lasten ja nuorten oikeuspsykiatristen tutkimusten kustannusvastuu siirtyy kunnilta valtiolle. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 000 euroa lain muutoksen johdosta siirtona momentilta 33.60.30.

Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina otettu huomioon 4 445 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 146 000 euroa, josta 80 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Momentin nimike on muutettu.

2009 talousarvio	8 591 000
2008 talousarvio	4 570 000
2007 tilinpäätös	2 925 554

35. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 205 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisen valtionosuuden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Selvitysosa: Perustoimeentulotukea saavia kotitalouksia arvioidaan vuonna 2009 olevan noin 220 000.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta niin, että lain 11 §:n 3 momentti on voimassa vuoden 2009 loppuun. Esityksellä ei ole vaikutusta momentin määrärahan mitoitukseen.

2009 talousarvio	205 000 000
2008 talousarvio	211 000 000
2007 tilinpäätös	202 029 523

36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

2009 talousarvio	600 000
2008 talousarvio	600 000
2007 tilinpäätös	600 000

(38.) Valtionavustus sairaanhoitopiirien kuntayhtymille rikosten esitutkintaan liittyvien lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 talousarvio	1 000 000
2007 tilinpäätös	3 485 423

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan avulla.

2009 talousarvio	3 500 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	2 500 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Selvitysosa: Valtion korvauksen arvioidaan kattavan noin 80 työntekijän palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvaus maksetaan lääninhallituksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle ja sen maksatuksesta huolehtii lääninhallitus. Korvauksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (267/2006).

Toiminnan tavoitteena on erityisesti nuorten rikosketjun varhainen katkaiseminen.

Momentin määräraha on muutettu kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	6 300 000
2008 talousarvio	6 300 000
2007 tilinpäätös	6 290 687

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat työsuojelupiirien toimintamenoista, terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja terveyden edistämisen menoista sekä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Työsuojelun piirihallinnon toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vuoteen 2015 suuntaavien strategioiden mukaisesti työsuojelupiirien toiminnalla vaikutetaan siihen, että työpaikat omaksuvat turvallisuusjohtamisen keskeiset käytännöt ja työolot ovat turvalliset ja terveelliset. Tämän seurauksena tapaturmaisuus ja työperäiset sairaudet vähenevät. Toiminta tukee osaltaan työelämän vetovoimaisuuden lisäämistä ja väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämistä.

Työoloja kuvaavien tunnuslukujen kehitys

	2004	2005[1)]	2006	2007[2)]
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit, 1 000 kpl	118	134	138	144
Korvatut työpaikkatapaturmat milj. työtuntia kohden, kaikki toimialat	28	32	33	34
— rakentaminen	73	84	86	85
— teollisuus	39	43	43	44
— kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	41	44	42	40
Työpaikalla ja työliikenteessä sattuneet kuolemat	43	51	46	46
Työmatkakuolemat (työmatkalla asunnosta työhön tai päinvastoin)	20	31	20	16
Korvatut ammattitaudit	5 337	5 346	4 823	n. 5 000

Lähde: Tapaturmavakuutuslaitosten liitto: Työtapaturmat ja ammattitaudit.

1) Vuodesta 2005 alkaen vahinkoluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa ns. sairaanhoidon täyskustannusvastuu-uudistuksen takia.

2) Ennakkotieto

Vaikuttavuus:

Viranomaisaloitteinen toiminta

— Työsuojelun piirihallinto suuntaa valvontaa työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden kannalta tärkeimmille toimialoille sekä toisaalta kohteisiin, joissa varmistetaan työlainsäädännön vaatimusten noudattaminen. Pääosa toiminnasta suunnataan toimialoille, joilla valvonnalla voidaan estää työn ja työolojen aiheuttamaa kuormitusta ja torjua tapaturmia.

— Valvonnalla vaikutetaan hallintajärjestelmiin siten, että työpaikoilla on toimivat käytännöt vaarojen tunnistamiseen ja arviointiin, toimenpiteiden toteutukseen sekä tarkkailuun ja seurantaan. Valvontaa suunnataan työpaikoille, joilla esiintyy mm. asiakasväkivallan uhkaa, häirintää ja syrjintää, käsin tehtäviä nostoja, toistotyötä ja työtapaturmia. Lisäksi valvonnan kohteena olevilla työpaikoilla varmistetaan kemikaaliriskien hallinta ja kemikaalien turvallinen käyttö.

— Kohdennetun työaikavalvonnan sekä määräaikaisten työsopimusten valvonnan avulla varmistetaan lainsäädännön noudattaminen. Työlainsäädännön noudattamiseksi valvotaan ulkomaalaisen työvoiman työnteko-oikeuden ja työsuhteen ehtojen valvontaa. Tilaajavastuulain valvontaa suunnataan erityisesti toimialoille, joilla käytetään ulkopuolista työvoimaa ja jotka kuuluvat

selvitysvelvollisuuden piiriin. Tuotteiden turvallisuuteen kohdistuvan valvonnan avulla varmistetaan koneiden, henkilösuojainten ja kemikaalien säädöstenmukaisuus. Tehokkaan tiedotuksen sekä sidosryhmäyhteistyön avulla tuetaan valvontaa.

Asiakasaloitteinen toiminta

— Tavoitteena on, että asiakaskysyntään vastataan sovittuja määräaikoja noudattaen. Asiakasaloitteisen toiminnan sisältö ja laatu pyritään yhtenäistämään työsuojelupiireissä. Sähköistä asiointia sekä valvontatoimintaa tukevaa viestintää kehitetään resurssien käytön tehostamiseksi.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin. Terveyden edistämisen toiminnan perustana on Terveys 2015 -kansanterveysohjelma ja terveyden edistämisen politiikkaohjelma.

Terveysvalvonta (33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n uuden kemikaalilainsäädännön (REACH-asetus) toimeenpanoon ja kansallisen kemikaaliohjelman valmisteluun.

Tavoitteet:

— Elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen.

— Turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus.

— Vähentää talousvesistä ja elintarvikkeiden käsittelystä aiheutuvia epidemioita.

Tartuntatautien torjunnan ja rokotteiden hankinnan (33.70.22 ja 33.70.20) painopisteinä ovat rokotusohjelman kehittäminen ja toteutumisen seuranta, sairaalainfektioiden torjunta, HIV-infektioiden leviämisen ehkäiseminen, varautuminen vakaviin epidemioihin ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Tavoitteet:

— Rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys, influenssarokotusten kattavuuden parantaminen yli 65-vuotiailla ja rokotusten laajentaminen 3—35 kuukauden ikäisiin lapsiin (esimerkkinä hinkuyskä, influenssarokotusten kattavuus).

— Tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteeri, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärät).

— Säilyttää Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvä tartuntatautitilanne (esimerkkinä tuberkuloosi, MRSA/resistentti stafylokokki-sairaalainfektio).

— Kehittää WHO- ja EU-järjestelmiin yhteensopiva nopeasti reagoiva seuranta- ja torjuntajärjestelmä (systeemikehitys, ei indikaattoria).

— Estää erityisesti HIV-infektion leviämisen aiheuttama terveyspalvelujen tarpeen voimakas kasvu (uusien HIV-tapausten lukumäärä).

Pandemiavarautumisen tavoitteena on pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen.

Terveyden edistämisen (33.70.50) tavoitteena on terveellisten elämäntapojen yleistyminen, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentyminen ja niiden ihmisten terveyden tukeminen, joiden mahdollisuus huolehtia terveydestään on vähäinen. Terveyden edistämisen rakenteiden, menetelmien ja laadun kehittäminen sekä eri toimijoiden yhteistyön tehostaminen ovat keskeisiä painopistealueita. Terveyden edistämistä toteutetaan tehokkaimmin laajoin ja samanaikaisesti moniin tulostavoitteisiin vaikuttavin toimin.

Määrärahalla tuettavien hankkeiden tulee tukea Terveys 2015 -kansanterveysohjelman, terveyden edistämisen politiikkaohjelman, terveyserojen kaventamisen toimenpideohjelman ja muiden valtakunnallisten terveyden edistämisen ohjelmien toimeenpanoa. Erityisesti tuetaan laajaalaisia useiden toimijoiden yhteishankkeita.

Tavoitteet:

— Saada kaikki lasten ja nuorten kanssa toimivat tahot toiminnallaan tukemaan lasten ja nuorten tupakoimattomuutta. Kehitetään tupakoinnin vieroitustoimintaa terveyspalvelujärjestelmässä osana sairauksien ja niiden uusiutumisen ehkäisyä.

— Lasten, nuorten ja lapsiperheiden alkoholin käytön ehkäisy ja vähentäminen. Alkoholin mini-intervention käyttöönottoa tehostetaan.

— Väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että ylipainoisen väestöosuuden lisääntyminen pysähtyy. Keskeisiä kohderyhmiä ovat lapset ja nuoret, mukaan lukien imetyksen edistäminen ja joukkoruokailun terveellisyyden kehittäminen.

— Lisätä sekä arkiliikuntaa että säännöllistä liikunnan harrastamista kaikissa ikäryhmissä. Erityisesti kohderyhmänä terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat lapset ja iäkkäät.

— Ehkäistä erityisesti kuolemaan johtavia ja suurta hoidon tarvetta aiheuttavia koti- ja vapaaajan tapaturmia.

— Tukea lasten ja nuorten psykososiaalista kehitystä ja mielenterveyttä. Aikuisilla keskeisenä tavoitteena on itsemurhien ehkäisy ja vähentäminen.

— Tehostaa nuorten seksuaalikasvatusta sekä seksuaalineuvonnan integroimista osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— Varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten asetuksessa (1484/2001) säädetään.

— Turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve.

— Nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2005, 2007—2009

	2005 toteutunut	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
Terveysvalvonta				
Vesivälitteiset epidemiat				
— epidemioiden lukumäärä	6	3	4	4
— sairastuneet henkilöt	863	5 000	400	350
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta				
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	52	48	50	50
Hinkuyskätapausten lkm	552	479	350	350
Kampylobakteerilöydökset lkm	4 003	4 107	3 500	3 500
Epidemioiden epäilyilmoitukset	81	55	65	65

Tuberkuloositapausten lkm	360	272	260	260
MRSA/resistentti stafylokokkilöydökset lkm	1 376	1 317	1 200	1 200
HIV ilmoitetut tapaukset lkm	139	191	210	210
Terveyden edistäminen				
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaat, %				
— miehet	26	26	24	23
— naiset	18	17	16	15
Alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolleet, yhteensä	2 033	2 020	2 005	1 960
— miehet	1 593	1 588	1 580	1 550
— naiset	440	432	425	410
Humalahakuinen juominen (yli 6 annosta kerralla vähintään kerran viikossa) 15—64-vuotiaat, %				
— miehet	27	28	27	25
— naiset	8	9	8	8
Ylipainoisten (BMI 25 tai yli) 15—64-vuotiaista, %				
— miehet	60	57	56	55
— naiset	40	43	41	40
Niiden 75—84-vuotiaiden osuus, jotka kykenevät liikkumaan ulkona yksin, %				
— miehet	79	82	84	85
— naiset	73	74	75	76
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat	2 129	2 100	2 000	2 000
Itsemurhat				
— miehet	724	660	650	640
— naiset	270	220	200	200
Raskauden keskeytykset 15—24-vuotiailla tytöillä/ 1 000 tyttöä	17	16	16	16
Klamydiatartunnat 15—24-vuotiaat	8 506	9 174	9 000	9 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus				
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	46	55	57	57

01. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 490 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15 ja 20 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun piirihallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2009. Piirikohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun piirihallinnon välisissä tulossopimuksissa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Viranomaisvalvonnan vaikuttavuutta parannetaan lisäämällä työpaikoille tehtäviä tarkastuksia 50 prosentilla vuoteen 2011 mennessä. Voimavarojen suuntaamista ja käyttöä toiminnan painoalueille seurataan. Toimintojen tuottavuuden parantamiseksi toimintatapoja tehostetaan. Voimavarojen käytölle asetetaan seuraavat tavoitteet:

Työsuojelun piirihallinnon kokonaiskustannukset ja henkilötyövuodet

Tulosalue	2007 tilinpäätös 1 000 €	%-osuus	htv	2008 tavoite 1 000 €	%-osuus	htv	2009 tavoite 1 000 €	%-osuus	htv
Viranomaisaloitteinen toiminta	15 404	60	269	16 108	60	277	17 094	60	277
Asiakasaloitteinen toiminta	5 134	20	90	5 369	20	93	5 698	20	93
Hallinto- ja tukitoiminnot	5 134	20	90	5 369	20	92	5 698	20	92
Yhteensä	25 672	100	449	26 846	100	462	28 490	100	462

Toiminnallinen tehokkuus

Maksullisen toiminnan tavoitteena on, että julkisoikeudellisten suoritteiden maksut vastaavat kokonaiskustannuksia ja suoritteet ovat tarkoituksenmukaista laatutasoa. Liiketaloudellisen suoritetuotannon tavoitteena on kokonaiskannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

Työsuojelupiirit toimivat kiinteässä yhteistyössä työpaikkojen, työmarkkinajärjestöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Työterveyslaitoksen ja muiden asiantuntijatahojen asiantuntemusta käytetään joustavasti työsuojelupiirien valvontatoiminnan tukena.

Työsuojelupiirien toiminnan suunnittelun ja kohdentumisen menetelmiä kehitetään ja niiden toimivuutta seurataan. Työsuojelun valvontatietojärjestelmä uudistetaan tukemaan ja tehostamaan valvontatoimintaa. Toiminnan laatua ja tuottavuutta parannetaan, valvontamenetelmiä kehitetään ja toiminnan eri osa-alueiden arviointia jatketaan.

Voimavarojen käytön tehostamiseksi suppeahkoa erityisasiantuntemusta vaativien työpaikkojen ja toimialojen valvontaa tai sen koordinointia keskitetään yhden tai muutaman työsuojelupiirin tehtäväksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön kehittämissuunnitelmilla vahvistetaan osaamista vastaamaan valvontatoiminnan vaatimuksia. Työhyvinvointiin ja työyhteisöjen toimivuuteen kiinnitetään huomiota entistä enemmän mm. toimintamallien luomisen ja erillisten selvitysten avulla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina 170 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	25 251	26 998	28 660
Bruttotulot	206	152	170
Nettomenot	25 045	26 846	28 490
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 078		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 705		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 128 000 euroa)	862
Työsuojeluun liittyvien tehtävien ja virkojen siirtoon liittyvät palkkaus- ja muut kustannukset, siirto momentilta 33.01.01	234
Palvelukeskuksen ostopalvelumaksujen lisäys	48
Siirto momentilta 28.40.21	500
Yhteensä	1 644

2009 talousarvio	28 490 000
2008 II lisätalousarvio	499 000
2008 talousarvio	26 846 000
2007 tilinpäätös	25 672 000

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 610 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (583/1986) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun ja

3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 16 200 000 euroa. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Arvioon on lisätty rokotusohjelmaan uutena rokotteena liitettävän rotavirusrokotteen hankintakustannukset 6 000 000 euroa. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 550 000 euroa. Rokotteiden välitystoiminnan ja muuhun rokotteiden hankintaan, -huoltoon ja välitykseen on arvioitu käytettävän 410 000 euroa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rotavirusrokote	6 000
Muut muutokset	-190
Yhteensä	5 810

2009 talousarvio	16 610 000
2008 talousarvio	10 800 000
2007 tilinpäätös	47 600 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 930 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (744/1989) ja säteilylain (592/1991) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 70 000 euron siirto momentille 33.03.04 liittyen talous- ja uimaveden valvontatutkimustulosten EU-raportointiin liittyviin tehtäviin.

2009 talousarvio	930 000
2008 talousarvio	930 000
2007 tilinpäätös	800 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (583/1986) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen ja

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa myös käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

2009 talousarvio	1 360 000
2008 talousarvio	1 360 000
2007 tilinpäätös	1 360 000

50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 27 §:n ja raittiustyölain (828/1982) 10 §:n 1 kohdan mukaisten menojen maksamiseen ja

2) terveyden edistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa lyhytkestoisista terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen sosiaali- ja terveysministeriöön sekä sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on huomioitu vähennyksenä 300 000 euroa kerraluonteisen lisäyksen poistumisen johdosta.

2009 talousarvio	9 300 000
2008 talousarvio	9 600 000
2007 tilinpäätös	9 300 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	2 700 000
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	2 700 000
2007 tilinpäätös	2 700 000

80. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomitustoiminta käsittää lomituspalvelut ja niiden hallinnon. Lomitustoiminnan tavoitteena on edistää maatalousyrittäjien työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä. Lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Maatalousyrittäjillä on oikeus 25 päivän vuosilomaan ja sijaisapuun. Vuosiloma kuuluu vain karjataloutta harjoittaville maatalousyrittäjille. Sijaisapua voi saada myös kasvinviljelyn harjoittaja. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta maatalousyrityksen hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittaja-apua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen toimeenpanosta kuuluu Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Palvelu-

jen paikallishallinnosta vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat eläkelaitoksen kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Nämä huolehtivat paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä. Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Toiminnan laajuus 2006—2009

	2006 toteutunut	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio
Maatalousyrittäjät:				
1. Vuosilomatoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	32 981	30 620	29 090	27 780
Lomituspäivien lukumäärä	769 897	725 540	712 700	683 400
Lomituspäiviä/käyttäjä	23,34	23,69	24,50	24,60
Lomitustuntien lukumäärä	5 028 174	4 725 870	4 654 400	4 498 200
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,53	6,51	6,53	6,58
2. Sijaisaputoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	12 972	12 280	11 730	11 150
Lomituspäivien lukumäärä	534 555	516 480	503 100	487 500
Lomituspäiviä/käyttäjä	41,21	42,05	42,89	43,72
Lomitustuntien lukumäärä	3 571 925	3 474 850	3 401 400	3 311 000
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,68	6,73	6,76	6,79
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	13 346	12 960	12 760	12 570
Lomituspäivien lukumäärä	97 869	102 130	103 500	105 000
Lomituspäiviä/käyttäjä	7,33	7,88	8,11	8,35
Lomitustuntien lukumäärä	640 517	669 900	680 000	689 900
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,54	6,56	6,57	6,57
Maatalousyrittäjien lomituspalvelun hallinto				
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä				
— Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	6	6	6	6
— Paikallisyksiköissä	332	358	363	350
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	4 766	4 931	4 900	4 900
Paikallisyksikköjen lukumäärä	102	96	89	84

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomäärähaa)

Momentille myönnetään 197 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjän vuosiloma on 25 päivää.

Määrärahan mitoitus perustuu vuotta 2007 koskeviin toiminnan laajuutta ja vuoden 2006 kustannuksia kuvaaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2007—2009.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 114 400 000 euroa, sijaisapu-

toimintaan 75 000 000 euroa ja maksulliseen lomittaja-apuun 7 900 000 euroa.

Määrärahasta arvioidaan tarvittavan 194 300 000 euroa valtion korvausten ennakoiden ja 3 000 000 euroa valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

2009 talousarvio	197 300 000
2008 talousarvio	197 300 000
2007 tilinpäätös	190 008 212

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 94 000 euroa maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän 14 045 000 euroa kuntien lomituspalvelujen ja 1 855 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallinnon kustannuksiin sisältäen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamisen paikallisyksiköille.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnon ja henkilöstön laajuustietoja

	2008 arvio	2009 arvio
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesssa	6	6
Paikallisyksikköjen lukumäärä	89	84
Vastuuhenkilöitä	89	84
Toimistohenkilöitä	30	30
Johtavia lomittajia	244	236
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	4 900	4 900

2009 talousarvio	15 900 000
2008 talousarvio	15 900 000
2007 tilinpäätös	15 238 592

90. Raha-automaattiyhdistyksen avustukset

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut arpajaislain (1047/2001) nojalla Raha-automaattiyhdistykselle rahapeliluvan yksinoikeudella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen sekä pelikasinotoimintaan. Rahapelilupaan perustuvalla toiminnalla Raha-automaattiyhdistys hankkii varoja oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Varat jaetaan harkinnanvaraisina avustuksina hakemusten perusteella.

Raha-automaattiyhdistys käsittelee avustushakemukset, laatii avustusten jakoehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta ja käytön valvontaa raha-automaattiavustuksista säädetyn lain (1056/2001) ja eräistä raha-automaattiavustuksiin sovellettavista määräajoista säädetyn valtioneuvoston asetuksen (1170/2001) mukaisesti. Avustukset myöntää Raha-automaattiyhdistyksen

hallituksen ehdotuksen pohjalta valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettiin vuonna 2008 avustuksia 312,0 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 65,2 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 40,3 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 3,5 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä 421,0 milj. euroa. Vuoden 2007 tuotosta jätettiin jakamatta 11,4 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2009 yhteensä 407,5 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 302,5 milj. euroa momentilta 33.90.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön 65,2 milj. euroa sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin, 36,3 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja 3,5 milj. euroa eräiden Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen. Vastaava tulo 407 495 000 euroa on merkitty momentille 12.33.90. Vuoden 2007 tuottoa jäisi myöhemmin käytettäväksi 16,0 milj. euroa.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 302 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:n 2 momentissa ja 22 §:n 1 ja 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti sopinut Raha-automaattiyhdistyksen kanssa seuraavista tulostavoitteista avustustoiminnalle vuodelle 2009:

Avustustoiminnalla on kolme päälinjaa; avustuksia suunnataan 1) sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöjen perustoiminnan turvaamiseen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseen, 2) ongelmia ehkäisevään toimintaan ja 3) heikoimmassa asemassa olevien tukeen ja palveluiden kehittämiseen. Ensimmäiseen päälinjaan liittyy monipuolisen ja aktiivisen kansalaisjärjestötoiminnan turvaaminen sekä kansalaisten toimintakyvyn ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen. Toisella päälinjalla keskeisiä tavoitteita ovat terveyttä ja sosiaalista syrjäytymistä uhkaavien ongelmien ehkäisy ja varhainen puuttuminen havaittuihin riskitekijöihin. Kolmas päälinja käsittää muita huonommassa asemassa olevien väestöryhmien auttamisen sekä järjestöjen toteuttaman palveluihin liittyvän kehittämistoiminnan edistämisen.

RAY-avustuksilla tuettujen ja toisaalta kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen välistä rajanvetoa tarkennetaan niiden epäsuotuisten vaikutusten välttämiseksi, joita rahoitus- ja koordinaatiovastuiden hämärtyminen aiheuttaa palvelujärjestelmien toimivuudelle. Elinkeinotoimintaan verrattavaan korvausta vastaan tapahtuvaan palvelutoimintaan ei avustuksia myönnetä kilpailun vääristymisen ehkäisemiseksi. Vastikkeellisen palvelutuotannon sijaan avustuksia kohdennetaan selkeämmin sellaisiin järjestöille luontevasti sopiviin kansalaisten omaehtoista suoriutumista edistäviin toimintoihin, jotka toteutetaan ostopalvelu- ja kilpailuttamisjärjestelmien ulkopuolella.

Avustustoiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmiä kehitetään sekä avustusten kilpailuvaikutusten hallitsemiseksi että avustettujen toimintojen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi ja toteamiseksi. RAY-avustuksilla tuetun kehittämistoiminnan laatua ja vaikuttavuutta edistetään kehittämällä avustustoiminnan käytäntöjä ja tehostamalla innovaatiohakuisen kehittämistoiminnan ohjaus- ja arviointipanosta. Palveluihin liittyvässä kehittämistoiminnassa edistetään järjestöjen ja kuntien välistä yhteistoimintaa. Yhteiskunnallisesti merkittävien sosiaalisten ja kansanterveydellisten ongelmien ehkäisemiseksi valmistellaan kehittämistoiminnan ohjelmakoko-

naisuuksia. Avustusten suuntaamisessa varaudutaan osallistumaan hallitusohjelman pohjalta valmisteltaviin avustusjärjestelmän rahoitettaviksi soveltuviin kehittämisohjelmiin.

Avoimuuden, läpinäkyvyyden ja tasapuolisuuden turvaamiseksi avustusten myöntämisen periaatteita selkiytetään. Projektiavustusten kriteeristöä ja sen käyttösovelluksia kehitetään. Järjestötoiminnan yleisavustusten myöntämiskriteerit dokumentoidaan ja niihin pohjautuva seurantajärjestelmä luodaan. Uusi yleisavustuskäytäntö vakiinnutetaan tavoitekaudella. Myös kohdennettujen toiminta-avustusten ja investointiavustusten asemaa avustusjärjestelmässä täsmennetään.

Kansalaisjärjestötoiminnan turvaaminen

Kansalaisjärjestötoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen on Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan keskeinen tehtävä. Avustuksilla turvataan järjestöjen edunvalvonnan, kehittämistoiminnan, asiantuntijoiden ja muun vaikuttamistoiminnan sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminnan perusedellytykset. Alueellista ja paikallista yhteistoimintaa edistetään sekä järjestöjen kesken että järjestöjen ja kuntien välillä.

— Sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestötoiminnan perusrahoituksen turvaamisella edistetään toimivan ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan kehittymistä. Kansalaisten osallistumismahdollisuuksien edistämiseksi tuetaan helposti saavutettavia kohtaamispaikkoja, kansalais- ja järjestötaloja ja muita toimintoja, joissa kansalaiset voivat osallistua erilaisiin vapaaehtoistoimintoihin ja saada turvakseen sosiaalisia verkostoja.

— Järjestöjen vertais- ja vapaaehtoistoimintaa lisätään erityisesti, kun se kohdistuu apua ja tukea tarvitseviin väestöryhmiin, moniongelmaisiin perheisiin, syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, mielenterveys- ja päihdeongelmaisiin, yksinäisiin vanhuksiin ja vammaisiin tai syrjäytymisvaarassa oleviin maahanmuuttajaperheisiin.

— Edistetään informaatioteknologiaa hyödyntäviä kehittämishankkeita erityisesti ikäihmisten, vammaisten ja vajaakuntoisten tai syrjäseuduilla asuvien kansalaisten osallistumismahdollisuuksien ja tiedonsaannin parantamiseksi.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Avustuksilla tuetaan kansalaisten ja perheiden terveyttä ja toimintakykyä edistäviä toimintoja ja hankkeita. Avustuksia kohdennetaan sekä hyvinvointia edistäviin toimintoihin että terveyttä ja toimintakykyä uhkaavien ongelmien ehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen havaittuihin riskitekijöihin. Keskeisiä kokonaisuuksia ovat terveyden edistämisen lisäksi ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitäminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja perheiden toimintakyvyn turvaaminen elämän äkillisissä muutostilanteissa.

— Tuetaan kansanterveyttä ja terveellisiä elämäntapoja edistäviä sekä merkittävien kansansairauksien ja elämäntapoihin liittyvien ongelmien ehkäisyyn liittyviä toimintoja ja kehittämishankkeita. Mielenterveysongelmien ja päihdehaittojen ehkäisy ovat tärkeitä kehittämisalueita.

— Edistetään elämän äkillisissä muutos- ja kriisitilanteissa annettavan avun ja tuen kehittämistä.

— Tuetaan ikääntyvien kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja kotona suoriutumista sekä omaishoitajien jaksamista edistävien toimintamallien kehittämistä.

Syrjäytymisen vähentäminen

Syrjäytymistä vähennetään sekä syrjäytymisvaarassa olevien suoriutumismahdollisuuksia edistämällä ja syrjäytymisriskien varhaisiin oireisiin puuttumalla että kehittämällä avun ja tuen muotoja sellaiseksi, että ne parantavat syrjään joutuneiden mahdollisuuksia palata normaaliin elämään. Kohderyhmiä ovat erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät kansalaiset ja perheet, moniongelmaiset, sekä sairauden, vammaisuuden tai pitkäaikaisen työttömyyden seurauksena toimintakykyään menettäneet.

— Avustuksilla edistetään erityisryhmien omaehtoista asumista turvaavia hankkeita ja toimintamallien kehittämistä. Avustukset kohdennetaan ryhmiin, joiden asuminen ja itsenäinen suoriutuminen joko tarkoituksenmukaisen

asunnon puuttumisen tai asumisvalmiuksien puutteellisuuden vuoksi edellyttää erityisiä toimintamalli- tai investointiratkaisuja.

— Tuetaan toimintoja ja hankkeita, joilla huono-osaisten ja moniongelmaisten tilannetta parannetaan. Vajaakuntoisten ja muiden työmarkkinoilta helposti syrjäytyvien tai pitkään työmarkkinoiden ulkopuolella olleiden ryhmien työllistymistä edistäviä toimintoja ja hankkeita tuetaan.

— Tuetaan heikoimmassa asemassa olevien perheiden suoriutumista edistäviä sekä lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäiseviä toimintoja ja hankkeita.

Toimivat palvelut

Avustuksilla tuetaan erityisryhmille tarkoitettujen ja helposti saavutettavien palveluiden ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä. Koska perusvastuu palveluiden järjestämisestä on kunnilla, palvelumallien juurtumisen tehostamiseksi edistetään järjestöjen ja kuntien tiivistä yhteistyötä kehittämistoiminnassa.

— Tuetaan erityisryhmien palveluiden ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä. Avustuksia kohdennetaan vaikeille erityisryhmille soveltuvien helposti tavoitettavien matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseen.

— Avustuksilla edistetään järjestöjen osallistumista alueellisten ja seutukunnallisten palvelujärjestelmien kehittämiseen.

Avustusmäärärahan käyttö vuosina 2007—2009 (milj. euroa)

	2007	2008	2009
Kansalaisjärjestötoiminta	144,5	149,5	145
Erityisryhmien asuminen	42,5	52,0	47
Toimintakyvyn edistäminen	43,4	40,9	41
Kriisiauttaminen	33,9	29,2	29
Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta	20,7	20,7	20
Päivä- ja työtoiminta	15,2	13,2	12
Kansansairauksien ehkäisy	5,8	6,5	8
Yhteensä	306,0	312,0	302,5

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain vuosina 2007—2009 (milj. euroa)

	2007	2008	2009
Yleisavustukset	56,6	63,6	64
Kohdennetut toiminta-avustukset	124,8	122,3	120
Investointiavustukset	38,2	44,5	42
Projektiavustukset	86,4	81,6	76
Yhteensä	306,0	312,0	302,5

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon Raha-automaattiyhdistyksen tuoton väheneminen 9 500 000 eurolla.

2009 talousarvio	302 500 000
2008 talousarvio	312 000 000
2007 tilinpäätös	306 000 000

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuoteen 2020 ulottuvien EU:ssa hyväksyttyjen ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi samoin kuin muiden ympäristöongelmien ratkaiseminen vaativat teknologisia innovaatioita ja kasvattavat uuden teknologian ja osaamisen kysyntää. Suomen ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää yhdyskuntarakenteen eheytymistä ja rakennusten käytöstä ja asumisesta aiheutuvien päästöjen vähentämistä. Alueiden käytön, yhdyskuntien ja rakentamisen suunnittelulla, luonnon monimuotoisuuden turvaamisella ja ympäristön suojelulla luodaan edellytyksiä ilmastonmuutokseen sopeutumiselle.

EU on asettanut tavoitteeksi pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä. Tavoite sisältyy valtioneuvoston hyväksymään luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaan 2006—2016. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toimeenpanolla on keskeinen merkitys tavoitteen saavuttamisessa.

Ympäristöasioiden globaali ja valtionrajat ylittävä luonne on jatkuva haaste myös kansainvälisessä yhteistyössä. Vaarallisten kemikaalien kulkeutumisen ja ravinnekuormituksen vähentäminen ovat kansainvälisen ympäristönsuojelun keskeisiä tavoitteita. Suomessa haitalliset päästöt maahan, vesiin ja ilmaan ovat vähentyneet kansainvälisten sopimusten vaatimusten, Suomen ympäristölupajärjestelmän sekä teollisuuden ja yhdyskuntien omaehtoisten toimien ansiosta. Maatalouden ravinnekuormitus vähenee kuitenkin hitaasti ja rehevöittää edelleen vesiä. Ympäristöriskit etenkin merellä kasvavat lisääntyvien öljy- ja kemikaalikuljetusten vuoksi.

Tuotannon ja kulutuksen kasvu lisää luonnonvarojen ja energian käyttöä sekä osaltaan jätteiden määrää ja päästöjä ympäristöön. Kestävän kulutuksen ja tuotannon edistämisessä julkisten hankintojen rooli tien näyttäjänä on merkittävä.

Väestön keskittyminen Helsingin seudulle ja kasvukeskuksiin vaikuttaa ratkaisevasti asuntokysyntään. Asuntojen vilkas kysyntä ja resurssien rajallisuus nostavat tonttien ja asuntojen hintoja. Kasvavien kaupunkiseutujen asuntotonttien riittävän tarjonnan turvaaminen lisää kaavoituksen ja kuntien yhteistyön tarvetta. Vuokra-asuntojen kysyntää näillä alueilla kasvattaa myös palvelualojen hyvä työllisyys.

Rakentamisen laatu sekä rakennusten energiatehokkuus ja turvallisuus ovat keskeisiä rakentamisen ohjauksessa.

Lisääntyvien tehtävien, palvelujen hyvän laadun ja kasvavien tuottavuustavoitteiden yhteensovittaminen edellyttää tehtävien ja niihin käytettävien voimavarojen uudelleenarviointia sekä hallinnon rakenteiden ja toimintatapojen kehittämistä. Aluehallinnon kehittämisen valmisteilla olevat linjaukset merkitsevät toteutuessaan erittäin suuria rakenteellisia muutoksia myös ympäristöhallinnossa.

Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarvion määrärahoilla sinänsä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Valtion asuntorahaston rahoitusta kohdennetaan muun muassa asunnottomuuden vähentämiseen. Vuonna 2007 Suomessa oli noin 7 400 yksinäistä asunnotonta, joista arviolta 80 prosenttia on miehiä. Asunnottomuuteen ja erityisesti pitkään jatkuneeseen asunnottomuuteen liittyy usein monenlaiseen sosiaaliseen syrjäytymiseen johtavia ongelmia. Miesten suuri osuus asunnottomista on osaltaan vaikuttanut siihen, että nykyiset asumispalvelut eivät riittävästi huomioi asunnottomien naisten erityistarpeita. Hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman (2008—2011) avulla on tarkoituksena merkittävästi lisätä uusia asumispalvelupaikkoja ja vähentää epätyydyttävää asuntola-asumista. Nämä toimet kohdistuvat ensisijassa miehiin, mutta tarjonnassa on tarkoitus ottaa huomioon nykyistä enemmän myös asunnottomien naisten palvelutarpeet.

Valtioneuvosto asettaa seuraavat tavoitteet ympäristöministeriön toimialan yhteiskunnallisille vaikuttavuudelle:

— Ilmaston muutosta pyritään hillitsemään.

— Helsingin seudulla asuntotonttitarjonta ja asuntotuotanto kasvaa ja yhdyskuntarakenne eheytyy.

— Rakennusten energiankulutus vähenee.

— Itämeren tila paranee ja ympäristöriskit vähenevät.

— Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016 toimet turvaavat metsäisten luontotyyppien ja metsälajien suojelua. Vapaaehtoisuuteen perustuvat suojelukeinot laajenevat koko Etelä-Suomeen. Suojelualueiden yhtenäisyys paranee.

— Vaarallisimpien kemikaalien ja pienhiukkasten esiintyminen ympäristössä sekä niille altistuminen vähenevät asteittain.

— Itämereen ja sisävesiin kohdistuva ravinnekuormitus vähenee ja tärkeiden pohjavesien pilaantumisriski pienenee.

— Yhdyskuntajätteen määrän kasvu hidastuu ja kääntyy laskuun, jätteiden hyödyntäminen tehostuu ja kaatopaikoille viedyn jätteen määrä vähenee.

Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen

— Valtioneuvoston tarkistamat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet toteutuvat tehokkaasti maakuntien ja kuntien kaavoituksessa.

— Kuntien kaavoitus sekä suunnitteluyhteistyö ja aktiivinen maapolitiikka edistävät riittävää asuntotuotantoa.

— Rakentamisen ohjaus tukee erityisesti rakennuskannan energiatehokkuuden ja taloudellisuuden paranemista.

— Yhdyskuntien ja rakentamisen suunnittelussa on varauduttu ilmastonmuutoksesta aiheutuviin säätilan ääri-ilmiöihin ja riskeihin.

— Kiinteistönomistajat varautuvat riittävästi tuleviin korjaustoimenpiteisiin.

— Pitkäaikaisasunnottomuus vähenee.

— Lähiöt ovat houkuttelevia asuinalueita.

— Kasvukeskuksissa on riittävästi vuokra- ja omistusasuntoja ja vuokrien ja asuntohintojen kehitys on maltillista.

Tuottavuusohjelman vaikutukset

Ympäristöministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen linjausten mukaisesti tuottavuustoimia, joiden yhteenlaskettu henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus vuonna 2009 on 67 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
35.10.63	*Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	12	12
35.10.77	*Ympäristötyöt* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	5	1,7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Ympäristöhallinnon toimintamenot**	**142 433**	**142 028**	**153 206**	**11 178**	**8**
01.	Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 146	32 256	34 643	2 387	7
02.	Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 355	67 408	69 604	2 196	3
03.	Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 722	4 979	5 057	78	2
04.	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 212	26 385	32 700	6 315	24
21.	Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	—	—	202	202	0
29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 998	9 000	9 000	—	—
65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	—
10.	**Ympäristön- ja luonnonsuojelu**	**120 732**	**118 713**	**86 975**	**- 31 738**	**- 27**
20.	Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	3 866	3 000	4 200	1 200	40
21.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 112	1 570	1 770	200	13
(22.)	Maatalouden vesiensuojelu (siirtomääräraha 3 v)	—	1 000	—	- 1 000	- 100
52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	24 078	24 059	24 825	766	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
60.	Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	2 300	2 300	2 300	—	—
61.	Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 100	1 300	1 000	- 300	- 23
(62.)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	9 901	6 484	—	- 6 484	- 100
63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	37 000	35 000	36 500	1 500	4
64.	EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	1 500	3 000	1 500	- 1 500	- 50
65.	Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	2 300	2 300	2 300	—	—
66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 475	1 500	1 580	80	5
(67.)	Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)	800	—	—	—	—
(70.)	Ympäristövahinkojen torjuntaaluksen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	23 000	23 000	—	- 23 000	- 100
77.	Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	11 000	14 200	11 000	- 3 200	- 23
(88.)	Osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	300	—	—	—	—
20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**58 368**	**68 585**	**76 207**	**7 622**	**11**
01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 668	4 935	4 857	- 78	- 2
37.	Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	850	800	500	- 300	- 37
55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	50 500	60 500	68 500	8 000	13
60.	Siirto valtion asuntorahastoon	—	—	—	—	—
64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350	2 350	2 350	—	—
	Yhteensä	**321 533**	**329 326**	**316 388**	**- 12 938**	**- 4**
	Henkilöstön kokonaismäärä	3 190	3 160	3 153		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinnon tavoitteena on ekotehokas yhteiskunta, monimuotoinen luonto ja hyvinvointia edistävä ympäristö. Ympäristöhallinto toimii kansallisesti ja kansainvälisessä yhteistyössä ympäristövastuullisuuden lisäämiseksi. Se tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia sekä kehittää ratkaisuja kestävän kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ministeriön, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen ja Suomen ympäristökeskuksen tavoitteet ja voimavarat esitetään tässä luvussa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintatavoitteet ja voimavarat on budjetoitu lukuun 35.20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen ja Metsähallituksen luontopalvelujen lukuun 35.10 Ympäristön- ja luonnonsuojelu. Merentutkimuslaitoksen toimintojen järjestelyihin liittyen Itämeren kemian ja biologian tutkimus ja seuranta siirretään Merentutkimuslaitoksesta Suomen ympäristökeskukseen vuoden 2009 alusta lukien. Suomen ympäristökeskuksen yhteyteen perustetaan öljyntorjuntakeskus.

Ympäristöhallinnon yhteinen tavoite on parantaa toiminnan tuottavuutta niin, että henkilöstön määrää nykyisissä tehtävissä voidaan vähentää. Ympäristöhallinnon tuottavuusohjelman keskeisiä hankkeita jatketaan ja niiden valmistelu yhteen sovitetaan valtion aluehallinnon kehittämishankkeen valmistelun kanssa.

Muutoshankkeita johdetaan hallitusti ja niistä viestitään ennakoivasti ja avoimesti. Ympäristöhallinnon virastot toteuttavat ajantasaisia henkilöstöstrategioita ja -suunnitelmia. Henkilöstön osaamista kehitetään ja johdetaan suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio ja kehittymismahdollisuudet.

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 643 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan:

1) sähkö- ja elektroniikkalaitteissa sekä paristoissa ja akuissa käytettävien vaarallisten aineiden käytön rajoittamisen markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin

2) otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevien Euroopan yhteisöjen asetusten edellyttämästä laitteiden huoltajien pätevyyden markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin

3) Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:lle aiheutuviin menoihin ja

4) CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Ympäristöministeriön tavoitteita vuodelle 2009:

Ympäristön suojelu

— Valmistellaan valtioneuvoston päätös valtakunnalliseksi vesienhoitosuunnitelmaksi.

— Vaikutetaan siihen, että ilmastosopimuksen osapuolikokouksessa Kööpenhaminassa syksyllä 2009 saadaan aikaan laaja kansainvälinen sopimus päästöjen vähentämisestä vuoden 2012 jälkeen. Arvioidaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa pitkän aikavälin strategiat, joilla Suomessa voidaan saavuttaa kasvihuonekaasujen päästövähennykset ja toteuttaa muut velvoitteet. Aloitetaan kansallisen ilmasto- ja energiastrategian mukaiset toimet EU:n vuodelle 2020 asettamien ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

— Selvitetään Itämeren rehevöitymisen ja muun sen tilaa muuttavan toiminnan taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

— Tuetaan materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen alkanutta toimintaa tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden edistämiseksi.

Valmistellaan valtioneuvoston päätös ympäristöä säästävien julkisten hankintojen edistämiseksi.

— Jatketaan EU:n kemikaaliasetusten tehokkaan täytäntöönpanon ohjausta, tiedotusta ja koulusta sekä osallistutaan toimeenpanon edellyttämien säädösten valmisteluun.

— Valmistellaan EY:n uuden jätedirektiivin kansallista toimeenpanoa osana jätelainsäädännön kokonaisuudistusta.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Jatketaan luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden ja vaikuttavuuden kokonaisarviointia.

— Tehostetaan valtion omistamien suojeluun varattujen alueiden perustamista lakisääteisiksi suojelualueiksi.

— Kehitetään suojelutason seurannan ja hoitotoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnin menetelmiä, tietojärjestelmiä ja yhteistyötä.

Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen

— Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen sopeutumiseksi eheytetään yhdyskuntarakennetta, seurataan ja edistetään valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen aiesopimuksen toteutumista sekä kehitetään yhdyskuntien toimintavarmuutta ja luonnon sopeutumiskykyä parantavia ratkaisuja.

— Kehitetään rakennusvalvontaa ja rakentamismääräyksiä niiden yhtenäisten tulkintojen, rakentamisen laadun ja energiatehokkuuden vahvistamiseksi sekä rakennuskustannusten alentamiseksi.

— Kehitetään valtion asuntorahoituksen riskienhallintaa.

Kansainväliset asiat

— Vahvistetaan kansainvälistä ilmasto- ja biodiversiteettiyhteistyötä sekä yhteistyötä jäte- ja kemikaalisopimusten toimeenpanossa.

— Toimitaan aloitteellisesti EU:n ja YK:n kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelmien kehittämiseksi.

— Vaikutetaan Pohjoisen ulottuvuuden ja siihen liittyvän ympäristökumppanuuden, Suomen ja Venäjän kahdenvälisen ympäristöyhteistyön sekä EU:n naapuruuspolitiikan ympäristösisällön toteuttamiseen.

— Edistetään HELCOMin toimintaohjelman (BSAP) toimeenpanoa.

Kehittäminen ja suunnittelu

Tuotetaan tietoa toiminnan ennakointia, päätöksentekoa sekä kansallisen ja kansainvälisen ympäristöpolitiikan kehittämistä ja toimeenpanoa varten. Vuoden 2009 strategisia rahoitustarpeita ovat erityisesti pitkän aikavälin ilmastopolitiikan valmistelu, jätelainsäädännön uudistaminen, materiaalitehokkuuden ja tuoteohjauksen kehittäminen, Itämeren suojelun vaihtoehtojen yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten arvioinnit, luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian toimeenpano, metropolipolitiikan ja asuntopoliittisten ohjelmien toteuttaminen sekä kaupunkiseutujen yhdyskunta- ja palvelurakenteen kehittämistyö, maankäytön suunnittelujärjestelmän toimivuuden arvioiminen, rakennusten energiatehokkuuden eri ohjaustoimien ja tukien kohdentamisen valmistelu sekä korjausrakentamista koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpano ja kehittäminen. Osallistutaan uusimuotoiseen sektoritutkimusyhteistyöhön.

Eräät korvaukset

Määrärahasta maksetaan korvauksia Turvatekniikan keskukselle sen suorittamasta markkinavalvonnasta. Se hoitaa vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun valtioneuvoston asetuksen (853/2004) mukaista markkinavalvontaa ympäristöministeriön toimeksiannosta. Se hoitaa myös otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2037/2000 perusteella tehtävät ilmoitukset kylmälaitteiden sekä sammutus- ja torjuntalaitteiden huoltajien ja jätehuollosta vastaavien pätevyydestä. Ilmoitusten käsittelystä saatavat tuotot tuloutetaan momentille 12.35.99. Uutena markkinavalvontakohteena ovat vuodesta 2008 alkaen akut ja paristot sekä fluoratut kasvihuonekaasut, joista on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 842/2006.

Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä annetun asetuksen (2000/1980/EY) 14 artiklan toimeenpanon kansalli-

seksi toimivaltaiseksi elimeksi on Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä (958/1997) annetussa laissa nimetty Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. Se osallistuu yhteisötasolla ympäristömerkin myöntämisperusteluiden valmisteluun ja käsittelee kansallisella tasolla yhteisön ympäristömerkin käyttöä koskevat hakemukset sekä valvoo merkin käyttöä.

Rakennustuotedirektiivin (89/106/ETY) 15 artiklan mukainen rakennustuotteiden CE-merkintä on saatettu voimaan maankäyttö- ja rakennuslain 17 ja 181 §:ssä. CE-merkittyjen tuotteiden määrä kasvaa nopeasti eurooppalaisen yhdenmukaistamistyön edistyessä.

Euroopan komissio velvoittaa jokaisen jäsenmaan järjestämään kansallisen markkinavalvonnan lämmityskattiloiden hyötysuhdedirektiivin (92/42/ETY), energiamerkintädirektiivin (92/75/ETY) ja EuP-direktiivin (1005/32/EY) mukaisten täytäntöönpanosäädösten sekä asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kahdeksan henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Työajan jakautuminen tulosalueille (htv)

Tulosalue	2007 toteutuma	2008 ennakoitu	2009 arvio
Ympäristönsuojelu	95	95	95
Alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	73	72	70
Asuminen ja rakentaminen	51	51	49
Johto, viestintä ja sisäinen hallinto	82	81	79
Yhteensä	301	299	293

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	37 436	32 406	34 743
Bruttotulot	36	150	100
Nettomenot	37 400	32 256	34 643
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 977		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 723		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 70 000 euroa)	792
Siirto momentilta 28.20.02	60
Siirto momentilta 31.50.(02) (1 htv)	90
Siirto momentille 28.20.06 (Valtion IT-palvelukeskus)	-100
T&k-määrärahan lisäys (-750 000 + METSO 500 000 + ilmasto- ja energiastrategia 2 000 000)	1 750
Tuottavuustoimet (-8 htv)	-255
Siirto momentilta 28.40.21	50
Yhteensä	2 387

2009 talousarvio	34 643 000
2008 II lisätalousarvio	385 000
2008 talousarvio	32 256 000
2007 tilinpäätös	35 146 000

02. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 69 604 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristökeskuksille kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävinä ympäristönsuojelua, alueidenkäyttöä, rakentamisen ohjausta, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa ja ympäristön tilan seurantaa koskevat asiat.

Ympäristökeskukset hoitavat myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvat vesivarojen käytön ja hoidon tehtävät, joiden erillismenot rahoitetaan luvusta 30.50. Näiden tehtävien hoitoa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa käytettävän vuositasolla 200 henkilötyövuotta.

Ympäristökeskusten toiminnan painopisteet vuonna 2009 ovat ympäristölupien laadukas ja joutuisa käsittely sekä valvonta, luonnonsuojelualueohjelmien toteuttamisen saattaminen pääosin loppuun sekä vesienhoitosuunnitelmien ja niihin liittyvien toimenpideohjelmien valmiiksi saattaminen.

Ympäristöministeriö asettaa alueellisten ympäristökeskusten toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2009:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

— Ympäristöluvat käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti. Tavoitteena on, että vähintään 80 % uutta toimintaa koskevista hakemuksista käsitellään kaikissa ympäristökeskuksissa alle kahdeksassa kuukaudessa ja että vireillä olevien hakemusten määrä vähenee.

— Tehostetaan ympäristönsuojelulain mukaisten lupien valvontaa ja valvonnan tulosten raportointia.

Ympäristölupien käsittely sekä valvontatoiminta

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Vireille tulevat asiat (kpl), arvio	609	535	490
Tehdyt lupapäätökset (kpl)	673	605	560
Käsittelyaika keskimäärin (kk)	13,4	12,3	12,1
Tarkastukset (kpl)	2 747	2 535	2 700

Lupakäsittelyn taloudellisuus ja tuottavuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Taloudellisuus (kustannukset euroa/ratkaisu)	6 854	7 400	7 400
Tuottavuus (ratkaisua/htv)	12,1	11,5	11,5

— Vesiensuojelussa painopisteenä on vähentää yhdyskuntien typpipäästöjä, maatalouden ja muuta ravinnekuormitusta sekä hajaasutuksen jätevesipäästöjä valtioneuvoston vuonna 2006 hyväksymien suuntaviivojen sekä HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman mukaisesti.

— Pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeita toteutetaan kiireellisyysjärjestyksessä.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

— Kaavoituksen ohjauksessa korostetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja liikennemäärien vähentämistä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

— Erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla ohjauksessa painotetaan kuntien yhteistyötä, riittävää tonttituotantoa ja maapolitiikan välineiden tehokasta käyttöä.

— Ohjataan rantojen suunnittelua kunnissa niin, että kaavoitetun alueen osuus rantarakentamisesta lisääntyy ja poikkeamismenettelyn tarve vähenee.

— Poikkeamishakemuksista käsitellään kaikissa ympäristökeskuksissa vähintään 80 % alle kuudessa kuukaudessa.

— Vuonna 2007 ympäristökeskuksissa tehtiin 2 766 poikkeamispäätöstä. Vuonna 2008 arvioidaan tehtävän noin 2 700 ja vuonna 2009 noin 2 500 poikkeamispäätöstä.

— Edistetään kulttuuriympäristöohjelmien laadintaa ja selvityksiä.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Jatketaan luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien rajauspäätösten tekoa. Erityisesti suojeltavien lajien suojelua edistetään lajisuojelusta vuoden 2009 alussa tehtävien, luonnonsuojelun tuottavuushankkeeseen liittyvien linjausten mukaisesti.

— Toteutetaan luonnonsuojeluohjelmia ja Natura 2000 -verkostoa tavoitteena saada työ pääsääntöisesti loppuun vuoden aikana.

Luonnonsuojeluohjelmat ja Natura 2000 -verkosto

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Toteuttaminen (ha)	18 000	25 000	20 000

— Natura 2000 -verkoston hoidon ja käytön suunnittelua ja yksityisten suojelualueiden hoitoa edistetään yhteistyössä Metsähallituksen kanssa.

— Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmasta.

Luonnonvarojen kestävä käyttö

— Saatetaan loppuun alueellisten jätesuunnitelmien tarkistus ympäristökeskusten yhteistyönä tavoitteena erityisesti ehkäistä jätteiden syntyä ja lisätä niiden hyödyntämistä sekä vähentää kaatopaikalle loppusijoitettavan biohajoavan jätteen määrää. Huolehditaan jätteitä koskevien seurantatietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Muu toiminta

— Ympäristön tilaa ja sen muutoksia seurataan ympäristöhallinnon yhteisen seurantaohjelman 2009—2012 mukaisesti ottaen huomioon toiminnalle asetetut tuottavuustavoitteet.

— Ehdotukset vesienhoitosuunnitelmiksi ja niihin liittyviksi toimenpideohjelmiksi valmistuvat toukokuuhun 2009 mennessä.

— Vahvistetaan alueen asukkaiden ja toimijoiden ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta.

— Toteutetaan ympäristötöitä ja kehitetään edelleen ympäristöhallinnon rakentamistoimintaa vuoden 2007 selvityksen pohjalta.

— Osallistutaan aluehallinnon uudistamisen valmisteluun ja valmistaudutaan uudistusten toteuttamiseen vuonna 2010.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Toimintaa kehitetään ja tuottavuutta parannetaan siten, että henkilöstöä voidaan hallitusti supistaa 31 henkilötyövuotta. Henkilöstösuunnittelua tehostetaan ja henkilöstön osaamista painotetaan muutosten toteuttamisessa. Työantajavastuuta korostetaan valtionhallinnon henkilöstöpoliittisten periaatteiden mukaisesti.

Ympäristökeskusten toimintamenomomentilta palkatun henkilöstön työajan jakaantuminen tulosalueittain (htv)

Tulosalue	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Ympäristönsuojelu	318	320	315
Luonnonsuojelu	137	138	136
Alueidenkäyttö	167	161	157
Vesivarojen käyttö ja hoito	184	188	184
Selvitykset ja seuranta	184	178	173
Yleiset ympäristötehtävät	115	111	108

Tilauspalvelut	6	6	6
Sisäiset palvelut	233	228	220
Yhteensä	1 344	1 330	1 299

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	76 930	77 908	80 104
Bruttotulot	9 991	10 500	10 500
Nettomenot	66 939	67 408	69 604
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 295		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 711		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	5 498	4 900	4 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	9 378	8 400	8 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 880	-3 500	-3 300
Kustannusvastaavuus, %	59	58	60

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	3 141
Tuottavuustoimet (-31 htv)	-945
Yhteensä	2 196

Määrärahaan sisältyy 140 000 euroa menoja, jotka vastaavat momentille 12.35.01 tuloutettuja vesiensuojelumaksuja. Bruttotuloina on otettu huomioon myös tiliviraston sisäiset muilta momenteilta nettoutettavat määrärahat.

2009 talousarvio	69 604 000
2008 II lisätalousarvio	779 000
2008 talousarvio	67 408 000
2007 tilinpäätös	67 355 000

03. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 057 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristölupavirastot toimivat vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisina alueellisina lupaviranomaisina. Ne ratkaisevat ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmät ympäristöluvat ja vesilakiin perustuvat luvat eli ns. vesitalousasiat sekä korvausasioita. Lupahakemuksia arvioidaan tulevan vireille vuonna 2009 hieman vähemmän kuin aiempina vuosina. Vireille tulevista asioista ympäristönsuojelulain mukaisia lupahakemuksia arvioidaan olevan noin 200 ja vesilain mukaisia noin 500 kappaletta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ympäristöministeriö asettaa ympäristölupavirastojen toiminnalliselle tuloksellisuudelle

seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2009:

— Asiat käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti. Tavoitteena on käsitellä uutta toimintaa koskevat ympäristölupahakemukset alle 10 kuukaudessa.

— Vireillä olevien asioiden määrä vähenee.

— Ympäristölupavirastojen asioiden käsittelymenettelyjä kehitetään ja sähköistä asiointia lisätään tuottavuuden parantamiseksi.

— Osallistutaan aluehallinnon uudistamisen valmisteluun ja valmistaudutaan uudistusten toteuttamiseen vuonna 2010.

Suoritteet ja käsittelyajat

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Vireille tulevat asiat, (kpl) arvio	874	830	790
Ratkaistut asiat (kpl)	939	870	840
Uutta toimintaa koskevien hakemusten keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,6	10	10

Taloudellisuus ja tuottavuus

	2007 toteutuma	2008 tavoite	2009 tavoite
Taloudellisuus (kustannukset euroa/ratkaisu)	6 625	7 800	7 900
Tuottavuus (ratkaisua/htv)	10,4	9,7	9,7
Henkilötyövuosien kehitys	90	90	87

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kolmen henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	6 255	6 399	6 257
Bruttotulot	2 037	1 420	1 200
Nettomenot	4 218	4 979	5 057
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 336		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 840		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 028	1 420	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 647	5 350	6 012

Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 619	-3 930	-4 812
Kustannusvastaavuus, %	36	27	20

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 48 000 euroa)	168
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-90
Yhteensä	78

2009 talousarvio	5 057 000
2008 II lisätalousarvio	97 000
2008 talousarvio	4 979 000
2007 tilinpäätös	4 722 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös öljyntorjuntakeskuksen perustamisen ja toiminnan aiheuttamiin menoihin.

Suomen ympäristökeskus oikeutetaan merkitsemään osakkeita perustettavista energia- ja ympäristötoimialan yhtiöistä.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia sekä kehittää ratkaisuja kestävän kehityksen edistämiseksi. Tutkimus- ja kehittämistehtävien sekä asiantuntijapalveluiden lisäksi SYKE huolehtii myös useista EY-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä. Merentutkimuslaitoksen Itämeren kemian ja biologian tutkimuksen ja seurannan liittäminen SYKEn tutkimustoimintaan vahvistaa laaja-alaista merentutkimusta. SYKEn yhteyteen perustettava öljyntorjuntakeskus vahvistaa öljyntorjunnan osaamista ja parantaa torjuntavalmiuksia.

SYKE toimii läheisessä yhteistyössä alueellisten ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen kanssa ja tuottaa suuren osan ympäristöhallinnon tiedon hallinnan palveluista. Aluehallinnon uudistamishankkeella saattaa olla vaikutuksia yhteistyöhön. Uudistus parantaa mahdollisuuksia ympäristönäkökulman huomioon ottamiseen muillakin hallinnonaloilla.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Toimintamäärärahoilla palkattua henkilöstöä arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin 34 henkilötyövuotta ja muulla rahoituksella palkatun henkilöstön työpanoksesta noin 20 henkilötyövuotta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

SYKEn tavoitteena on tuottaa tietoa ympäristön tilaan vaikuttavista ekologisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä ja prosesseista sekä niiden vuorovaikutuksista. Luotettavaan tietoon perustuvat palvelut ja uusien tarpeiden ennakointi tukevat ympäristönsuojelun suunnittelua, ongelmien ratkaisua, päätöksentekoa sekä valmistelua ja toimeenpanoa erityisesti ilmaston muutokseen, luonnon monimuotoisuuteen, ekotehokkuuteen, haitallisiin aineisiin, vesien suojeluun ja vesivaroihin, ympäristöpolitiikkaan ja ympäristötiedon tuottamiseen ja välittämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2009:

— Tuotetaan seuraavista aihealueista kansainvälisiä ja kotimaisia analyyseja, tutkimuksia ja asiantuntijapalveluita sekä niihin perustuvia julkaisuja ja viestintäaineistoja.

— Ilmaston muutokseen sopeutumiseen ja hillintämahdollisuuksiin liittyen tarkastellaan erityisesti energiantuotannon ja kulutuksen merkitystä ja niiden ohjaamista. Voimavaroja suunnataan horisontaaliseen tutkimus- ja kehittämistyöhön, joka tähtää ilmastonmuutoksen hillintätoimien kehittämiseen ja arviointiin.

— Tuetaan luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman toteutusta. Monimuotoisuuden kadon syistä keskitytään erityisesti maankäytön muutoksiin. Etelä-Suomen metsien suojelun toimintaohjelman METSOn edellyttämiin asiantuntijapalveluihin, tutkimukseen ja seurantaan kohdennetaan voimavaroja.

— Tuotannon ja kulutuksen ohjauskeinoihin ja vaikutusten arviointiin liittyvän toiminnan tavoitteena on parantaa ekotehokkuutta, vähentää tuotteiden elinkaaren aikaista ympäristökuormitusta ja ehkäistä jätteiden syntyä.

— Haitallisiin aineisiin ja pilaantuneisiin maihin liittyvän toiminnan tavoitteena on selvittää riskejä, kehittää hallintakeinoja ja vähentää haittoja.

— Vesien- ja vesiluonnon suojelua tukevien toimintojen tavoitteena on erityisesti pienentää kuormitusta, suojella Itämerta ja sen monimuotoisuutta kustannustehokkaasti ja tukea vesienhoidon suunnittelua. Yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten arvioimiseen kehitetään mallinnus- ja muita menetelmiä yhteistyössä muiden tutkimuslaitosten kanssa. Itämeren tutkimustoiminnot laajenevat, kun Merentutkimuslaitokselta siirtyviä voimavaroja sovitetaan yhteen SYKEn vastaavien toimintojen kanssa.

— Tavoitteena on myös arvioida ympäristöpolitiikkaa, kehittää ympäristölupajärjestelmiä ja integroida ympäristönäkökulma muihin politiikka-alueisiin.

— Toteutetaan uudistettua ympäristönseurantaohjelmaa, joka entistä tehokkaammin yhdistää ja priorisoi eri laitoksissa tehtävää seurantaa. Perinteisiä havainnointi- ja mittausmenetelmiä sekä kaukokartoitusta kehitetään seurantojen tuottavuuden parantamiseksi.

— Parannetaan ympäristötiedon käytettävyyttä toteuttamalla ja ottamalla käyttöön kaikille avoin maksuton ympäristötiedon www-käyttöliittymä sekä raportoinnin tuki- ja jakelujärjestelmä.

— Osallistutaan aktiivisesti Sektoritutkimuksen tutkimusohjelmien laatimiseen ja toteuttamiseen.

— Huolehditaan öljyntorjuntakeskuksen perustamiseen ja toiminnan aloittamiseen liittyvästä valmistelusta.

SYKE ylläpitää ja kehittää ympäristöhallinnon tietoteknistä infrastruktuuria ja tuottaa sovittuja hallinnonalaa palvelevia tutkimus-, laboratorio-, koulutus- ja muita asiantuntijapalveluja sekä tietopalveluja.

SYKEä kehitetään verkostoitumalla aktiivisesti kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, pyrkien vastaamaan ajankohtaisiin ja tuleviin tarpeisiin joustavasti ja tehokkaasti. Yhteistoimintaa yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa vahvistetaan alueellistamisella, yhteisillä hankkeilla ja henkilökunnalla. SYKE osallistuu eurooppalaisiin tutkimusohjelmiin ja syventää yhteistyötä vastaavaa työtä tekevien tutkimuslaitosten ja virastojen kanssa.

Energia- ja ympäristötoimialalle on tarkoitus perustaa strategisen huippuosaamisen keskittymän tueksi yhtiöitä, joiden tehtävänä on organisoida, koordinoida ja hallinnoida energia- ja ympäristöalalla toimivien startegista tutkimusyhteistyötä ja liiketoimintaa palvelevaa tutkimusyhteistyötä ja näiden vaatimaa rahoitusta sekä huolehtia tutkimustoiminnan tulosten hyväksikäyttöä koskevien periaatteiden noudattamista. Suomen ympäristökeskuksen on tarkoitus merkitä yhtiöstä osakkeita 40 000 eurolla.

Taloudellisuus

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4,5 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin puolet. Lisäksi hallinnonalan sisäisestä palvelutoiminnasta arvioidaan kertyvän 0,4 milj. euroa. Muilta valtion virastoilta ja laitoksilta arvioidaan saatavan rahoitusta noin 7,5 milj. euroa ja talousarvion ulkopuolista rahoitusta noin 3,5 milj. euroa, josta EU:n osuus on noin puolet. Merentutkimuslaitoksesta siirtyvien toimintojen osuus edellä olevista eristä arvioidaan yhteensä 0,45 milj. euroksi.

Tuottavuus

Tuottavuutta parannetaan kehittämällä verkostoyhteistyötä ja toimintaprosesseja, uusimalla ja parantamalla tietojärjestelmiä, laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja sekä kehittämällä palvelutuotantoa asiakaspalautteiden pohjalta. Myös ympäristötutkimuksen alueellistamisella ja tukipalvelujen tehostamisella pyritään saavuttamaan tuottavuuden nousua. Merentutkimuslaitoksesta siirtyneiden toimintojen ja SYKEn toimintojen yhteensovittamisesta saatavien hyötyjen toteuttamiseksi laaditaan suunnitelma.

Koko ympäristöhallinnossa tuottavuutta parannetaan tehostamalla ympäristön seurantaa, seurannan tietojärjestelmiä ja seurantatiedon jakelua selkeyttämällä työnjakoa, verkostoitumalla ja hyödyntämällä sähköisiä palveluita tiedonjakelukanavana. Ympäristöhallinnon pääkaupunkiseudulla olevien virastojen sekä Merentutkimuslaitokselta siirtyvien kirjastotietopalvelujen keskittämistä SYKEen jatketaan.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen tehtäväalueittain vuosina 2007—2009

Tehtäväalue	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Tutkimus	190	190	220
Asiantuntijapalvelut ja viranomaistoiminta	210	210	221
Ympäristönseuranta ja tietojärjestelmät	78	78	87
Johto, sisäinen hallinto ja viestintä	62	62	67
Hallinnonalan tukipalvelutehtävät	35	35	38
Yhteensä	575	575	633

SYKEn henkilöstömäärän arvioidaan olevan 633 henkilötyövuotta. Momentin määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 55 henkilötyövuoden lisäys siirtona Merentutkimuslaitoksesta, kolmen henkilötyövuoden lisäys öljyntorjuntakeskuksen perustamisen johdosta sekä 13 henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi. Tavoitteena on, että määräaikaisten henkilöiden osuus on enintään 20 prosenttia henkilöstöstä.

Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden mukaisesti ottaen huomioon tuottavuushankkeiden toteuttamisen vaikutukset. Tutkimus- ja asiantuntijatehtävien alueellistamista SYKEn alueellisiin toimipaikkoihin jatketaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Bruttomenot	41 342	38 885	45 200
Bruttotulot	15 879	12 500	12 500
Nettomenot	25 463	26 385	32 700
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 859		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 608		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	6 676	7 500	7 500
— EU:lta saatava rahoitus	1 360	1 800	1 800
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 754	1 700	1 700
Tulot yhteensä	10 790	11 000	11 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	21 910	21 000	21 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-11 120	-10 000	-10 000
Kustannusvastaavuus, %	49	52	52

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmin momentille 31.50.(02) budjetoitu,	
Merentutkimuslaitoksen tehtäväsiirto, josta	4 631
— 55 htv:n siirto	4 607
— Palkkojen tarkistukset (missä kertaluonteista vähennystä 1 000 euroa)	99
— Tuottavuustoimet (-2 htv)	-75
Palkkojen tarkistukset	1 429
Öljyntorjuntakeskus	600
Tuottavuustoimet (-11 htv)	-345
Yhteensä	6 315

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 680 000 euroa ympäristöhallinnon keskitetysti hoidettavien IT-palveluiden käyttömenoista ja uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin. Keskitetysti hoidettavia palveluja ovat valtakunnallinen tietoverkko, palvelinkoneet ja järjestelmät, yhteiset työkaluohjelmistot sekä yhteiset paikkatieto- ja kaukokartoituspalvelut.

2009 talousarvio	32 700 000
2008 II lisätalousarvio	633 000
2008 talousarvio	26 385 000
2007 tilinpäätös	25 212 000

21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 202 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan samoin kuin tuottavuushankkeiden muuhun valmisteluun ja toimeenpanoon.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat.

2009 talousarvio	202 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

2009 talousarvio	9 000 000
2008 talousarvio	9 000 000
2007 tilinpäätös	7 997 930

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille

2) valistus- ja neuvontatoiminnan tukemiseen valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille

3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin

4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen ja

5) kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen sekä kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	2 000 000
2008 talousarvio	2 000 000
2007 tilinpäätös	2 000 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa:

Ympäristönsuojelu

Vesiensuojelun ja muun ympäristönsuojelun määrärahoilla on tavoitteena erityisesti parantaa Itämeren ja sisävesien tilaa, vähentää pilaantuneesta maaperästä aiheutuvia ympäristöriskejä ja ehkäistä öljy- ja kemikaalivahingoista aiheutuvia ympäristövaurioita merialueilla.

Jätevesien käsittelyn keskittymistä nykyistä isompiin, tehokkaampiin ja toimintavarmempiin yksiköihin edistetään osallistumalla ympäristötyömäärärahoilla yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistäviin siirtoviemärihankkeisiin.

Vesien kunnostuksella poistetaan järvien sisäistä kuormitusta ja voidaan parantaa niiden tilaa pysyvästi sekä lisätä huomattavasti virkistyskäyttöarvoa. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostustarvetta selvitetään järjestelmällisesti. Kiireellisimpiä kohteita myös kunnostetaan valtion jätehuoltotyönä erityisesti terveys- ja pohjavesihaittojen poistamiseksi silloin, kun edellytykset valtion osallistumiselle ovat muuten olemassa.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen riittävällä torjuntavalmiudella vähennetään onnettomuuksista aiheutuvia vaurioita ja ylläpidetään vesi- ja merialueiden viihtyisyyttä ja käyttökelpoisuutta virkistykseen ja taloudelliseen toimintaan. Vuoden 2011 alussa valmistuva monitoimialus parantaa ratkaisevasti torjuntavalmiutta vaativissa olosuhteissa. Tarvetta kehittää torjuntavalmiutta selvitetään edelleen.

Öljyjätemaksuilla rahoitetaan valtakunnallisesti kattavan öljyjätehuoltojärjestelmän ylläpito ja sen tukeminen.

Luonnonsuojelu

Suomen luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden hankinta- ja korvausneuvotteluja. Hankinta- ja korvausmäärärahoilla toteutettaviin luonnonsuojeluohjelmiin ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia yksityismaita oli vuoden 2008 alussa toteuttamatta vielä noin 45 000 hehtaaria.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) 2008—2016 toteutus aloitetaan yhteistyössä metsäviranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Yksityisomistuksessa olevia metsiä pyritään saamaan suojeluun maanomistajien vapaaehtoisten tarjousten pohjalta maanhankinnan, yksityisten suojelualueiden ja sopimusmenettelyjen keinoin.

Valtion luonnonsuojelualueilla metsien ja soiden ennallistamista, perinnebiotooppien kunnostusta ja hoitoa sekä luontotyyppien inventointia jatketaan tehtyjen tarveselvitysten pohjalta. Alu-

eellisten ympäristökeskusten ja Metsähallituksen voimavaroja käytetään Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden hoidon ja käytön suunnitteluun ja suunnitelmien toimeenpanoon.

Yksityisten suojelualueiden hoito ja ennallistaminen ovat keskeisiä keinoja parantaa Etelä-Suomen metsien suojelutilannetta. Uuden maaseutuohjelman rahoitusta käytetään mahdollisimman tehokkaasti yksityisomistuksessa olevien perinnebiotooppien kunnostamisessa ja ylläpidossa, koska alueet ovat uhanalaisten lajien suojelun edistämisen kannalta erittäin arvokkaita.

Uhanalaisten lajien kolmas kokonaisarviointi valmistuu vuonna 2010. Luontotyyppien uhanalaisuudesta valmistuu ensimmäinen arviointi vuonna 2008. Sen tulosten pohjalta laaditaan toimintaohjelma, johon kootaan johtopäätökset luontotyyppien suojelun tarpeesta ja keinoista. Luonnonsuojeluhallinnon tuottavuusohjelman eliölajien suojelua ja luonnon monimuotoisuuden seurannan, tutkimuksen ja tietohallinnon projektit saatetaan loppuun. Niillä tehostetaan hallinnon toimia luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseksi.

Vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden inventointia (VELMU) rannikkoalueella jatketaan. Tavoitteena on saada riittävät tiedot muun muassa meren pohjan lisääntyvän käytön ympäristövaikutusten arviointiin.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät) perusteluissa. Momentilta 35.10.63 (Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot) osoitetaan lisäksi Metsähallituksen käyttöön 3 500 000 euroa luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -alueiden ja METSO-ohjelman mukaisiin maanhankintoihin.

20. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) ympäristövahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta sekä oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin ja

3) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjä kansainvälisiä jätesiirtoja joudutaan palauttamaan, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Selvitysosa: Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirtojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99.

Menoja vastaavia korvauksia öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta arvioidaan olevan 650 000 euroa vuonna 2009. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.10.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 200 000 euroa öljyntorjuntaalusten käyttö- ja ylläpitomenojen kasvun johdosta.

2009 talousarvio	4 200 000
2008 II lisätalousarvio	1 200 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	3 866 482

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon

2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan 2008—2016 sisälty-

viin toimenpiteisiin, jotka koskevat erityisesti inventointeja, yhteistyötä ja seurantaa

3) uhanalaisten eliölajien suojeluun ja hoitoon

4) vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten sekä EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen

5) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvän suunnitteluun ja

6) vanhojen maa-ainesten ottoalueiden kunnostamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla inventoidaan ja hoidetaan yksityisiä luonnonsuojelualueita erityisesti siltä osin, kuin hoito ei kuulu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman piiriin. Luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien inventointeja jatketaan. Pääasiassa valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille laaditaan hoitosuunnitelmia ja niiden inventointitietoja päivitetään. Luonnonsuojelulain mukaisien maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Luonnon monimuotoisuutta edistäviä hoitosuunnitelmia ja -toimenpiteitä tehdään arvokkailla perinnebiotoopeilla. Määrärahaa osoitetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) mukaisiin toimiin alueellisille ympäristökeskuksille ja Suomen ympäristökeskukselle. Määrärahalla valmistellaan ja toteutetaan uhanalaisten lajien luonnonsuojelulain mukaisia suojeluohjelmia. Maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Ottoalueiden kunnostusta tehdään mahdollisuuksien mukaan ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneillä ottoalueilla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 200 000 euroa METSO-ohjelman johdosta.

2009 talousarvio	1 770 000
2008 talousarvio	1 570 000
2007 tilinpäätös	2 112 000

(22.) Maatalouden vesiensuojelu (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 talousarvio	1 000 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 825 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoidon ja opastustoiminnan menoihin

2) luonnonsuojelualueilla niiden suojelutarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenoihin samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen ja

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 10 000 euroa ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät ne julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Toiminnan tavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

— Metsähallitus osallistuu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) 2008—2016 toteuttamiseen.

— Metsähallitus edistää sen vastuulle osoitettujen uhanalaisten lajien valtakunnallista suojelua ja seurantaa.

— Metsähallitus parantaa luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeiden luonnonsuojelualueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä.

— Metsähallitus osallistuu Itämeren suojeluohjelman mukaiseen vedenalaisen meriluonnon inventointiohjelmaan.

— Metsähallitus jatkaa Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden toteuttamista sekä hoidon ja käytön suunnittelua.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 tavoite
Alueiden hallinta				
Natura-alueiden määrä, joille valmistuu hoito- ja käyttösuunnitelma	21	32	30	30
Luonnonsuojelu				
Ennallistaminen (ha)	3 600	2 585	2 750	2 300
Perinnebiotooppien hoito (ha)	1 544	1 766	1 790	2 020
Luontotyyppien inventointi (ha)	190 500	73 291	47 000	40 000
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi (ha)	3 380	9 220[1)]	4 000	4 000
Saimaannorpan pesien seuranta (kpl)	576	244	250	430
Maakotkan reviirien seuranta (kpl)	425	433	435	440
Valkoselkätikkakohteiden tarkastus (kohteiden lkm)	186	182	180	180
Luonnon virkistyskäyttö				
Virkistyspalvelujen asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4	4,1	>4	>4
Kansallispuistojen käynnit	1 493 000	1 586 700	1 700 000	1 750 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit (kpl)	775 400	798 400	860 000	860 000

[1)] Menetelmällisten syiden vuoksi vuoden 2007 toteuma epätavallisen korkea (Pisteitä yht. noin 3900, joista 900 pisteen koko 4—16 ha. Pisteen koko tavallisesti 1 ha).

Metsähallitus

— arvioi ja seuraa ennallistamisen ja hoidon vaikuttavuutta.

— seuraa asiakastyytyväisyyttä kansallispuistoissa, asiakaspalvelupisteissä ja Luontoon.fi verkkopalvelussa. Kaikissa näissä palveluissa asiakastyytyväisyyden tavoitearvo on vähintään 4 (asteikko 1—5).

— osallistuu suojelualueiden säädösvalmisteluohjelmaan yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa.

— osallistuu suojelualueiden hoitoon liittyvään yhteistyöhön Suomen lähialueilla.

— parantaa tuottavuutta luonnonsuojeluhallinnon tuottavuushankkeen mukaisesti.

Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 2 000 000 euroa.

Muut tunnusluvut	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio
Kansallispuistojen hoito (kpl)	34	34	35	35
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (kpl)	464	472	490	490
Kansallispuistojen hoito (ha)	882 000	882 000	885 000	885 000
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (ha)	695 000	697 000	705 000	705 000
Muiden luonnonsuojelukohteiden hoito (ha)	965 000	974 000	980 000	980 000
Erämaa-alueiden (12 kpl) hoito (ha)	1 490 000	1 490 000	1 490 000	1 490 000
Muiden erityisesti suojeltavien lajien esiintymien suojelu (kpl)	1 886	2 116	2 300	2 450

Muiden uhanalaisten ja luontodirektiivilajien esiintymien suojelu (kpl)	11 881	14 483	16 000	17 000
Muinaisjäännösten lkm (kpl, museoviraston rekisteri)	765	1 245	1 600	2 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden määrä (kpl)	26	28	29	29
Huollettavat opastus- ja muut rakennelmat (lkm)	5 420	5 420	5 700	5 700
Huollettavat reitit, polut ja urat (km)	5 980	5 980	6 150	6 150

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon yhdeksän henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	1 051
Tuottavuustoimet (-9 htv)	-285
Yhteensä	766

2009 talousarvio	24 825 000
2008 II lisätalousarvio	695 000
2008 talousarvio	24 059 000
2007 tilinpäätös	24 078 000

60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Öljyjätemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää osa öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamiseen. Korvausperusteista on säädetty tarkemmin öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 15 §:ssä.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjätemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2009 talousarvio	2 300 000
2008 talousarvio	2 300 000
2007 tilinpäätös	2 300 000

61. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesihuollon tukilain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistäviin investointeihin ja

2) luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisiin yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointeihin ennen vuotta 1995 myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Yhdyskuntien vesiensuojelulainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 9—16 kaksi prosenttiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta. Korkohyvitys on kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Yhdyskuntien vesiensuojelua edistävillä investoinneilla toteutetaan Suomen Itämeren suojeluohjelmaa ja muita vesiensuojelulle määriteltyjä tavoitteita. Avustuksilla edistetään erityisesti haja-asutuksen talousjätevesien käsittelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (542/2003) toimeenpanoa sekä ravinteidenpoistoa yhdyskuntajätevesistä.

Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 5 000 euroa vuonna 2010 ja 2 000 euroa vuonna 2011, jolloin korkotuen maksatus päättyy.

Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	1 000 000
2008 talousarvio	1 300 000
2007 tilinpäätös	1 100 000

(62.) EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2008 II lisätalousarvio	1 168 000
2008 talousarvio	6 484 000
2007 tilinpäätös	9 900 818

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen

2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä

3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin

4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin

5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin

6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuviin menoihin sekä ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin

7) enintään 85 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten käsittelyä. Toimintapalkkioita voidaan maksaa välitetyistä tarjouksista, jotka johtavat suojelupäätökseen.

8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen

9) alueellisten ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista ja

10) rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen aiheuttamien vahinkojen estämisestä ja niiden suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2009 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2009 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 12 000 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 6 000 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 10 000 000 euroa ja vuoden 2012 loppuun mennessä yhteensä enintään 12 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä pannaan täytäntöön valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelusuunnitelmia ja vahvistettujen kaavojen suojelualuevarauksia. Lisäksi toteutetaan METSO-ohjelmaa. Alueellisten ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojeluhankintoja. Vuosina 1971—2007 on valtion omistukseen hankittu alueita luonnonsuojelutarkoituksiin yhteensä noin 352 000 ha ja perustettu yksityisiä suojelualueita korvausta vastaan kaikkiaan 119 000 hehtaaria.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että luonnonsuojeluohjelmien ja vastaaviin varauksiin kuuluvien alueiden hankintaan valtion omistukseen käytetään 14 000 000 euroa ja korvauksiin yksityisistä suojelualueista

myös 14 000 000 euroa. Ohjelmien toimeenpanoon osoitetusta määrärahasta osoitetaan Metsähallituksen käyttöön 500 000 euroa soveltuvien vaihtomaiden hankintaan. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin käytetään 8 500 000 euroa. METSO-määrärahasta osoitetaan Metsähallituksen käyttöön 3 000 000 euroa. Varoilla Metsähallitus toteuttaa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa. Metsähallituksen hankintoihin liittyvät kulut sisältyvät määrärahaan. METSO-alueiden hankintoihin ja korvauksiin käytettävä määräraha on budjetoitu osin Metsähallituksen voiton tuloutukseen momentille 13.05.01.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	2012	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Vuoden 2009 sitoumukset	6 000	4 000	2 000	12 000
Yhteensä	6 000	4 000	2 000	12 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 500 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden (METSO) parantamiseksi.

2009 talousarvio	36 500 000
2008 talousarvio	35 000 000
2007 tilinpäätös	37 000 000

64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymien LIFE-ympäristörahastosta ja rahoituskauden 2007—2013 LIFE+-ohjelmasta osarahoitettavien hankkeiden sekä muiden pilottihankkeiden EU-rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää noin 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen projektitehtäviin. Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään sekä LIFE 2000—2006 ja LIFE+-ohjelman 2007—2013 ohjelmakausien rahoitukseen.

EU-osarahoitus LIFE-hankkeisiin ja pilottihankkeisiin tuloutetaan momentille 12.35.99.

2009 talousarvio	1 500 000
2008 talousarvio	3 000 000
2007 tilinpäätös	1 500 000

65. Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien korvausten maksamiseen öljyjätemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädetyin perustein.

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjätemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2009 talousarvio	2 300 000
2008 talousarvio	2 300 000
2007 tilinpäätös	2 300 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 580 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansain-

välisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Ilmasto ja ilmakehä	260 000
Kemikaalit ja jätteet	140 000
Kasviston, eläimistön ja niiden elinympäristön suojelu	280 000
Meriympäristö	650 000
Muut menot	250 000
Yhteensä	1 580 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 80 000 euroa siirtona vuoden 2008 talousarvion momentilta 31.50.(02) (ICES-jäsenmaksu).

Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2009 talousarvio	1 580 000
2008 talousarvio	1 500 000
2007 tilinpäätös	1 474 689

(70.) Ympäristövahinkojen torjunta-aluksen hankinta (siirtomäärärahа 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta

2008 II lisätalousarvio	2 000 000
2008 talousarvio	23 000 000
2007 tilinpäätös	23 000 000

77. Ympäristötyöt (siirtomäärärahа 3 v)

Momentille myönnetään 11 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuviin menoihin

2) vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten valtion vesihuoltotöiden menoihin ja

3) jätelaissa (1072/1993) säädettyjen valtion jätehuoltotöiden toteuttamisesta aiheutuviin menoihin.

Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnan tai muun yhteistyökumppanin omistukseen. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Valtuus

Uusia hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2009 jälkeen aiheutuva määrärahan tarve on enintään 1 700 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan yhteisrahoitteisia ja valtion töinä toteutettavia siirtoviemäreitä ja yhdysvesijohtoja, pilaantuneiden alueiden kunnostuksia, vesistökunnostuksia ja muita ympäristötöitä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2010	2011	Yhteensä vuodesta 2010 lähtien
Ennen vuotta 2009 tehdyt sitoumukset	4 000	500	4 500
Vuoden 2009 sitoumukset	1 500	500	2 000
Yhteensä	5 500	1 000	6 500

Määrärahan arvioitu käyttö

Työkohde	Työn kokonaiskustannusarvio 1 000 €	Valtion osuus edellisestä 1 000 €	Myönnetty 1 000 €	Myönnetään €
1. Uudet kohteet				
Humppilan—Jokioisten siirtoviemäri ja yhdysjohto	1 700	700	-	100 000
Kihniön—Parkanon siirtoviemäri	2 800	1 100	-	100 000
Sievin kirkonkylän—Asemanseudun siirtoviemäri	1 100	450	-	100 000
Uudet hankkeet yhteensä	5 600	2 250	-	300 000
2. Keskeneräiset hankkeet	47 790	17 800	7 250	6 000 000
3. Pilaantuneiden alueiden kunnostus				2 500 000
4. Vesistöjen kunnostus ja muut ympäristötyöt				2 200 000
Yhteensä	53 390	20 050	7 250	11 000 000

Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	11 000 000
2008 I lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	14 200 000
2007 tilinpäätös	11 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää eheämpiä yhdyskuntarakenteita

Yhdyskuntarakenteen hajautuminen ja siitä aiheutuva liikenne on ilmastonmuutoksen näkökulmasta merkittävä ongelma kasvavilla kaupunkiseuduilla. Asuntotonttien kaavoitusta ja saatavuutta on siksi tarpeen lisätä nykyiseen yhteiskuntarakenteeseen tukeutuen kohtuullisen lähellä työpaikkakeskittymiä ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Helsingin seudulla, jossa hajautuminen on ollut voimakkainta, tähän tavoitteeseen edetään valtion ja seudun kuntien yhteisellä aiesopimuksella, joka sisältää kuntakohtaiset asuntotonttien kaavoitustavoitteet.

Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen toteuttaa pitkän aikavälin ilmastostrategiaa ja valtioneuvoston vuonna 2008 tarkistamia valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Keskeisiä keinoja ovat myös maakuntakaavoituksen ja kaupunkiseutujen kuntien yhteistyö maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisessa samoin kuin rakentamisen nykyistä suunnitelmallisempi ohjaus kaupunkiseutujen kehysalueilla.

Alueidenkäytön ja rakentamisen ohjauksella varmistetaan tulvariskien ja ilmastonmuutoksen muiden vaikutusten huomioon ottaminen tarkistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja ympäristöhallinnon vuonna 2008 valmistuneen ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelman pohjalta.

Rantarakentamisen suunnitelmallisuutta edistetään. Tällä hetkellä noin 25 % rantaviivasta on kaavoitettu ja noin 60 % rantarakentamisesta perustuu kaavoitukseen.

Rakennusten energiatehokkuutta parannetaan

Suomessa rakennusten lämmitys aiheuttaa kasvihuonekaasupäästöistä noin 30 prosenttia ja energiankulutuksesta noin 40 prosenttia. Aloitetaan valmistella uudisrakentamisen energiatehokkuusmääräyksiä, jotka perustuvat rakennusten kokonaisenergiankulutukseen. Tavoitteena on nostaa vuonna 2008 annettavien ja vuonna 2010 voimaan tulevien matalaenergiatason määräysten vaatimustasoa vielä viidenneksellä. Asuinrakennuksissa pientalojen energiatehokkuutta parantavia investointeja ja ympäristöystävällisiä lämmitystapamuutoksia tuetaan pääasiassa kotitalousvähennyksellä, jonka ehtoja parannetaan nostamalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä 3 000 euroon ja poistamalla käyttötarkoituksen sisällä olleet rajat. Niissä tapauksissa, joissa tuloja on vähän eikä tukea voida tämän vuoksi ohjata riittävästi kotitalousvähennyksen kautta, ryhdytään myöntämään tarveharkintaista energia-avustusta. Kerros- ja rivitalojen energia-avustuksia lisätään. Otetaan myös käyttöön asunto-osakeyhtiötalojen energiataloudellisten korjausten korkotukilaina, jossa korkotukilainan enimmäisosuus rakennuskustannuksista on 50 prosenttia. Uudis- ja korjausrakentamisen informaatio-ohjausta energiatehokkaasta rakentamisesta ja rakennusten kokonaisenergiakulutuksesta tehostetaan, valmistellaan uusien tuoteryhmien energiamerkintää ja ekologisen suunnittelun vaatimuksia energiaa käyttäville tuotteille. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus käynnistää korjausrakentamisen koerakentamisohjelman ja asumisen kehittämishankeohjelman.

Helsingin seudun ja muiden kasvavien kaupunkiseutujen tonttitarjontaa ja asuntotuotantoa lisätään

Väestönkasvu Helsingin seudulla ja eräillä muilla suurimmilla kaupunkiseuduilla ja niiden ympäristökunnissa jatkuu. Helsingin seudun väestönkasvuksi ennustetaan runsasta 10 000 uutta asukasta vuosittain. Seudun vähäisen tonttitarjonnan, kasvaneen kysynnän ja korkean hintatason vuoksi pientalorakentaminen on lisääntyvästi suuntautunut kehyskuntiin ja asemakaava-alueiden ulkopuolelle.

Helsingin seudun ja muiden keskeisten kaupunkiseutujen kuntien yleiskaavallista yhteistyötä edistetään. Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksissä toteutetaan metropolipolitiikkaa sekä osallistutaan valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen aiesopimuksen toimeenpanoon. Aiesopimuksen mukaisesti kunnat lisäävät asemakaavoitusta yhdyskuntarakennetta eheyttävällä tavalla siten, että valmistuvissa asemakaavoissa osoitetaan vähintään 13 000 asunnon vuosituotantoa vastaava vuotuinen uusi rakennusoikeus. Kunnallistekniikka-avustuksilla nopeutetaan uusien asuinalueiden käyttöönottoa.

Kaavoitusta sujuvoitetaan maankäyttö- ja rakennuslain tarkistusten ja asuntopoliittisen toimenpide-ohjelman pohjalta sekä edistämällä parhaiden kaavoituskäytäntöjen käyttöä kunnissa. Asumiskustannusten alentamiseksi käynnistetään rakentamismääräysten tarkistaminen niin, että voidaan minimoida rakentamismääräysten kustannusvaikutukset rakentamiseen.

	2005	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio
Vanhojen asuntojen hintojen muutos, %	9,00	6,60	5,10	0—5	0—5
Omakotitonttien hinnan muutos, %	15,60	12,30	7,70	0—5	0—5
Aravavuokrien suhde vapaarahoitteisiin vuokriin yli 100 000 asukkaan kaupungeissa, %	78	79	79	79	79
Vapaarahoitteisten vuokrien vuosimuutos, %	2,40	2,00	2,60	4,00	3,00
Aravavuokrien vuosimuutos, %	2,30	2,00	3,50	4,00	3,00
Kotitalouksien uusien asuntolainojen keskikorko, %	2,99	3,72	4,71	5	5

Asunnottomien määrä:					
Yhden hengen taloudet	7 430	7 360	7 300	7 200	7 100
— josta pitkäaikaisasunnottomia			2 500	2 500	2 200
Perheet	350	295	300	270	250

Asuntorakentamisen tuki kasvukeskusten vuokra-asuntotuotantoon ja erityisryhmien asuntotarjonnan lisäämiseen

Helsingin seudulla etenkin vuokra-asuntojen rakentaminen on rakennusalan kuuman suhdannetilanteen, tontti- ja resurssipulan sekä ennätyskorkean kustannustason vuoksi ollut viime vuosina vähäistä, vaikka palvelualojen hyvä työllisyyskehitys seudulla on lisännyt nimenomaan niiden kysyntää. Tavoitteena Helsingin seudulla on lisätä vuotuista asuntotuotantoa 12 000—13 000 asuntoon, josta valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon osuus olisi 20 prosenttia. Korkotukilainoitukseen liittyvillä käynnistysavustuksilla tuetaan normaalia vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoa aiesopimuksessa mukana olevissa kunnissa. Valtion tukeman tuotannon kohdentamisessa perusteena on asuntojen pitkäaikainen käyttötarve ja hankkeen taloudellinen kestävyys. Valtion täytetakauksilla tuetaan ns. välimallin vuokra-asuntotuotantoa koko maassa. Valtion ja kuntien yhteistakauksesta vuokra- ja asumisoikeustalotuotannon tukemisessa luovutaan.

	2005	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio
Koko asuntotuotanto[1)]					
Helsingin seutu	8 300	8 300	8 300	8 500	9 000
Muut kasvukeskukset	9 900	9 400	7 500	7 000	7 000
Muu maa	14 700	14 700	14 700	12 500	12 000
ARA-tuotanto:					
Helsingin seutu	1 700	1 100	1 200	2 000	3 000
Muut kasvukeskukset	1 400	1 300	1 200	1 500	2 000
Muu maa	1 000	1 200	900	1 000	1 000
Pienten (max. 2h+kk) asuntojen osuus ARA-tuotannossa (varsinaiset vuokratalot), %	39	49	40	50	50
Erityisryhmille tarkoitetut asunnot ARA-tuotannossa	1 898	2 007	1 939	2 500	2 700

[1)] 2007 arvio

Erityisryhmien asuntojen tarvetta lisäävät heikkokuntoisten vanhusten määrän nopea kasvu ja erityisryhmien vähenevät laitoshoitopaikat. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman toimeenpanolla pyritään puolittamaan pitkäaikaisasunnottomien määrä vuoteen 2011 mennessä. Ohjelmaan sisältyy myös olemassa olevien vapautuvien sosiaalisten vuokra-asuntojen käyttäminen asunnottomien asuttamisessa. Erityisryhmien asuntojen investointiavustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotarjonnan lisäämiseen.

Lähiöohjelmalla vuosina 2009—2011 vahvistetaan eri toimijoiden kumppanuutta. Tavoitteena on lisätä lähiöiden kilpailukykyä ja vahvistaa myönteiseen mielikuvaan perustuvaa alueidentiteettiä. Luodaan uusia toimintamalleja lähiöiden kehittämiseen tukemalla muun muassa yhteisöllisyyttä vahvistavia toimia, kuten maahanmuuttajien kotoutumista ja asumisneuvontaa, täydennysrakentamisen kehittämistä sekä asuinympäristöjen turvallisuutta.

Rakennuskannan toimivuutta parannetaan ja korjausvajetta vähennetään

Rakennetun omaisuuden tila Suomessa on kokonaisuutena tyydyttävä, mutta etenkin asuntoosakeyhtiöiden korjausvelka on kasvussa. Ikääntyvä väestö sekä liikuntarajoitteisten osuuden

kasvu, kosteus- ja homeongelmista aiheutuvat terveyshaitat ja rakennusten rakenteellisen turvallisuuden parantaminen edellyttävät nykyisen rakennuskannan mittavia korjauksia.

Hissien rakentamista vanhoihin hissittömiin kerrostaloihin sekä vanhusten ja vammaisten kotona asumista mahdollistavia toimenpiteitä avustetaan. Vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusten tulorajoja nostetaan keskimäärin 15 prosenttia. Korjaus- ja energia-avustusjärjestelmän toimivuutta ja yksinkertaistamista selvitetään.

	2005	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio
Hissien rakentaminen nykyisiin kerrostaloihin (kpl)	203	240	247	250	250

Kosteus- ja homevauriokorjausten suunnitelmallisuutta, laatua ja ongelmien ennaltaehkäisyä korostetaan informaatio-ohjauksessa. Rakennusten rakenteellisen turvallisuuden parantamiseksi jatketaan onnettomuustutkinnan suositusten toimeenpanoa ja kantavien rakenteiden mitoituksen rakentamismääräysten uudistamista. Paloturvallisuuden parantamisessa on asukkailla suuri vastuu, mutta myös rakennustapamuutosten tarvetta arvioidaan. Erityisryhmien osalta selvitetään teknistaloudellisia keinoja paloturvallisuuden parantamiseksi.

Kuntien rakennusvalvonnan tehtävien vaativuus ja laajuus ovat kasvaneet rakentamisen ja lainsäädännön muutosten myötä. Tavoitteena on kehittää kuntien rakennusvalvonta koko maassa asiantuntevaksi, palvelukykyiseksi ja tehokkaaksi. Rakennusvalvonnan ja -määräysten soveltamista yhtenäisyyttä vahvistetaan. Kuntien yhteistyöjärjestelyt rakennusvalvonnassa tukevat näitä tavoitteita.

Eurooppalaisten sisämarkkinoiden kehittymisen myötä rakennustuotteiden viranomaisperusteisen markkinavalvonnan tarve on kasvussa. Turvatekniikan keskukselle maksetaan korvausta sen suorittamasta rakennustuotedirektiivin mukaisesta kansallisesta rakennustuotteiden markkinavalvonnasta sekä lämmityskattiloiden hyötysuhdedirektiivin ja energiamerkintä- ja EuP-direktiivien edellyttämästä markkinavalvonnasta.

Valtion asuntorahaston taloudellisia riskejä ehkäistään ennakoivin toimenpitein

Luotto- ja takaustappioita on syntynyt vuoden 2007 loppuun mennessä yhteensä noin 36 milj. euroa mukaan lukien lainojen anteeksiannot. Vuokrayhtiöiden yrityssaneerauksista ja -avustuksista aiheutuneiksi kustannuksiksi arvioidaan lisäksi noin 36,5 milj. euroa. Tehostetulla Valtiokonttorin ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen yhteistyönä toteutetulla riskienhallinnalla maksuviiveellisten lainasaatavien osuus lainakannasta on pystytty pitämään alle 0,2 prosentissa huolimatta entistä haasteellisemmaksi muuttuneesta toimintaympäristöstä. Pääosa myönnetyistä lainoista ja takauksista kohdistuu kuudelle suurimmalle kaupunkiseudulle. Suuret riskit keskittyvät väestöltään väheneville alueille, joilla riskejä ehkäistään ennakoivin tukitoimin vapauttamalla taloja rajoituksista sekä edistämällä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen Käyttöaste-projektin toimintatapoja kunnissa. Taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokratalo-yhtiöiden avustus laajennetaan koskemaan korkotukivuokrataloja. Niille, jotka haluavat vaihtaa aravalainansa pankkilainaksi, annetaan pankkilainalle tietyin edellytyksin valtiontakaus.

	2005	2006	2007	2008 arvio	2009 arvio
Arava-rajoituksista vapauttamiset (asuntoja)	4 289	3 268	4 684	4 000	4 000
Omistusasuntolainojen valtiontakauksista maksetut takauskorvaukset (1 000 euroa)	103	56	159	200	300

Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3), %	0,29	0,17	0,16	0,15	0,15
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.3)	10 121	9 993	9 702	9 587	9 300
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12)	3 080	3 370	3 620	4 000	4 500
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12)	2 020	2 170	2 010	1 900	1 800

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2007 ja arvio vuosista 2008—2009

	2007 asuntoa	2008 arvio asuntoa	2009 arvio asuntoa
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	30 500	28 000	28 000
— asuntolainojen korkotuki	3 301	4 380	6 000
— täytetakaus vuokra-asunnoille	-	-	2 000
— muut asunnot	27 200	23 500	20 000
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	11 444	14 000	14 000
Asuntojen hankinta	973	2 000	2 200
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä (ensiasunnonhankkijat)	950	1 500	1 500
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	23	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus[1)]	13 800	12 000	12 000

[1)] Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Asumisen eräiden tukitoimenpiteiden kehitys vuosina 2007—2009 (milj. euroa)

	2007 toteutuma	2008 varsinainen talousarvio	2009 esitys
Korkotukiasuntolainojen hyväksymisvaltuus[1)]	566	670	920
Vuokra-asuntojen takauslainojen hyväksymisvaltuus	-	15	250
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeustuki (arvio)	690	800	830
Avustukset			
— asuntojen korjaus- ja energia-avustukset	50,5	60,5	68,5
— käynnistysavustus	-	-	10,0
— avustukset erityisryhmille	44,9	85,0	85,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	0,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	0,9	2,0	2,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	13,0	10,0	7,0
— aluekohtainen avustus kasvukeskusten kunnille	1,0	2,0	3,0
— aluekohtainen avustus väestöltään väheneville kunnille	0,1	0,6	0,6
— lainojen anteeksianto purettavien talojen osalta	0,4	3,5	3,5
— lainojen anteeksianto luottotappioiden vähentämiseksi	1,3	3,0	3,0

[1)] Sisältää 23 milj. euroa aravalainoja v. 2007.

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 857 000 euroa.

Selvitysosa: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus hoitaa valtion asuntorahastosta ja valtion talousarviosta rahoitettavia asuntojen korkotukilainoitukseen sekä valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä. Lisäksi se ohjaa kuntien asuntotointa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa sekä osallistuu lainoihin ja takauksiin liittyvään riskienhallintaan.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskusta vahvistetaan erityisryhmien asumisen sekä korjausrakentamisen ja asuntokannan ylläpidon edistämisessä ottaen huomioon erityisesti energiatehokkuuden parantamisen, vanhenevan väestön asumistarpeet ja asuinalueiden kehittämisen. Toiminnassa painottuvat myös aiempaa enemmän asumisen ja asuntomarkkinoiden informaatiopalvelut.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnallisille tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2009:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— vaikuttaa hankeohjauksella sekä korjaustoiminnan seurannalla ja kehittämisellä rakennusten energiatehokkuuden parantumiseen,

— edistää erityisesti Helsingin seudun asuntotuotantoa korkotukilainoituksen, käynnistysavustusten, erityisryhmien investointiavustusten sekä vuokra-asuntojen takauslainojen avulla,

— huolehtii siitä, että tuen piiriin hyväksyttävät kohteet ovat vuokratasoltaan kilpailukykyisiä, ja ne kilpailutetaan avoimin ja tehokkain menettelyin siten, että rakennus- ja tonttikustannukset ovat kohtuulliset eikä rakennuskustannusten kehitys ylitä rakennuskustannusindeksin kehitystä,

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kustannustehokkaasti asuntomarkkinoilla kaikkein heikoimmille ryhmille sekä kehittää erityisryhmien asumiseen liittyvää osaamista,

— parantaa ikääntyvien kotona asumisen edellytyksiä edistämällä uusien hissien rakentamista,

— vahvistaa asumiseen, asuinalueiden parantamiseen ja rakentamiseen liittyvää kehittämistoimintaa.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon kolmen henkilötyövuoden vähentyminen tuottavuustoimien vuoksi.

Eräiden toiminnan suoritteiden kehitys

	2006 toteutuma	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Lainapäätöksiä, kpl	326	301	400	400
ARAn myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	713	856	900	900
Kuntien ja ympäristökeskusten myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	3 887	4 653	5 000	5 000
Rajoituksista vapauttamisia, asuntoa kpl	3 148	4 458	4 500	4 000
Purkulupien myöntämisiä, asuntoa kpl	122	226	500	500
Tarkastuskäynnit (kuntien vuokrataloyhtiöt ja yleishyödylliset yhteisöt), kpl	21	21	20	20
Ohjauskäynnit, kuntien asuntotoimi (kunnat), kpl	32	16	15	15
Korjaus- ja energia-avustusten tarkastuskäynnit (kunnat), kpl	13	15	10—15	10—15

Kustannusten jakautuminen toiminnoittain (1 000 euroa)

	2007 toteutuma	2008 arvio	2009 arvio
Lainoitustoiminta	1 426	1 500	1 400
Avustustoiminta	692	800	700
Takaustoiminta	41	60	60
Valvontatoiminta	1 063	975	1 050
Asuntoalan kirjasto	186	200	200
Asuntokannan kehittäminen	545	600	620
Muu kehittämis- ja yhteistyötoiminta	715	800	827
Yhteensä	4 668	4 935	4 857

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkojen tarkistukset	177
Kertaluonteisen menon vähennys	-150
Tuottavuustoimet (-3 htv)	-105
Yhteensä	-78

2009 talousarvio	4 857 000
2008 II lisätalousarvio	33 000
2008 talousarvio	4 935 000
2007 tilinpäätös	4 668 000

37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aluearkkitehtitoiminnan menoihin.

Selvitysosa: Aluearkkitehtitoimintaa avustamalla edistetään maankäyttö- ja rakennuslain toteuttamista pienissä kunnissa. Aluearkkitehtitoiminnan piirissä on 84 avustusta saavaa kuntaa.

Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2009 talousarvio	500 000
2008 talousarvio	800 000
2007 tilinpäätös	850 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 68 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista annetun lain (1184/2005) mukaisiin avustuksiin.

Määrärahasta käytetään korjaus- ja terveyshaitta-avustuksiin 46 500 000 euroa ja energia-avustuksiin 22 000 000 euroa. Jos määrää ei voida käyttää kokonaan nimettyyn tarkoitukseen, käyttämättä jäänyt määrä saadaan käyttää muihin avustuksiin.

Ennen vuotta 2006 korjaus- ja energia-avustuksista annetun lain (1021/2002) nojalla myönnetyt avustukset maksetaan valtion asuntorahaston varoista.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista annetun lain muuttamisesta, jolla pienituloisille pientaloissa asuville tuki ohjataan pääosin uudenmuotoisen tarveharkintaisen energia-avustuksen kautta käytettäväksi energiatehokkuutta parantaviin investointeihin ja ympäristöystävällisiin lämmitystapamuutoksiin. Muutoin pientalojen energiakorjauksia tuetaan verotuksen kautta parantamalla kotitalousvähennyksen ehtoja. Energia-avustuksia varten varatusta määrärahasta 2 milj. euroa on tarkoitus käyttää uuteen tarveharkintaiseen avustukseen ja 20 milj. euroa asuinrakennusten energiatalouden parantamista selvittäviin kuntoarvioihin ja energiatehokkuutta parantaviin investointeihin kerros- ja rivitaloissa. Korjausavustuksilla tuetaan ikääntyvien ja vammaisväestön kotona asumista. Lain 1184/2005 sallimista avustusten käyttötarkoituksista painotetaan yhtäältä energia- ja ilmastotavoitteiden kannalta tulokselli-

simpia avustusmuotoja ja toisaalta kotona asumisen mahdollistavien hissien rakentamista ja vanhusten ja vammaisten asuntokorjauksia, jolloin lain 2 §:n 5-kohdassa mainittuja huoltokirja-avustuksia ei myönnetä. Energiatehokkuuden parantamista painotetaan korjaus- ja terveyshaitta-avustuksia myönnettäessä.

2009 talousarvio	68 500 000
2008 talousarvio	60 500 000
2007 tilinpäätös	50 500 000

60. Siirto valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2009 saa valtion asuntorahaston varoista hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/1993) mukaisia omakotikorkotukilainoja ja asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/1996) mukaisia perusparannuslainoja korkotukilainoiksi yhteensä enintään 920 000 000 euroa.

Vuonna 2009 saa vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 250 000 000 euroa.

Vuonna 2009 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 200 000 000 euroa vuoden 2009 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain sekä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, asumisoikeus- ja vuokratalotuotannon valtion ja kuntien takauslainoista annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa sekä omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut. Asuntorahaston varoista maksetaan myös asuntosäästöpalkkiolain (862/1980) mukaiset asuntosäästöpalkkiot.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2009 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 100 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla saadaan vuonna 2009 valtion vastuulle arava-

rajoituslain (1190/1993) 17 a §:n mukaisesti jättää enintään 3 500 000 euroa. Lisäksi saadaan, jos se on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeiltaan supistuvilla alueilla, valtion vastuulle aravarajoituslain 16 a §:n nojalla jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 3 000 000 euroa vuonna 2009.

Avustukset

Vuonna 2009 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 85 000 000 euroa.

Vuonna 2009 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää määräaikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 10 000 000 euroa valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen aiesopimukseen sitoutuneissa ja sitä toteuttavissa kunnissa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisia vuokra- tai asumisoikeusasuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on 10 000 euroa edellä tarkoitettua uudisrakennettavaa asuntoa kohden, mikä vähennetään korkotukilainan määrästä.

Vuonna 2009 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 100 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2009 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 2 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2009 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 7 000 000 euroa siten kuin uusien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2005—2009 myönnettävistä valtionavustuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (1279/2004) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2009 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää pääkaupunkiseudun ja sen lähialueen, Tampereen seudun, Turun seudun, Jyväskylän seudun, Kuopion seudun ja Oulun seudun kunnille määräaikaisia avustuksia lähiöiden kehittämiseen yhteensä enintään 3 000 000 euroa. Avustusta voidaan myöntää myös muulle kuin edellä mainittujen seutujen kunnalle, jos avustuksen myöntäminen kunnassa olevan lähiön kehittämiseksi on erityisen perusteltua. Avustettavan hankkeen kustannukset hyväksyy ja avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeesta on laadittu suunnitelma. Avustusta voidaan myöntää asuinympäristön viihtyisyyden ja laadun kehittämiseen sekä turvallisuuden parantamiseen. Lisäksi avustusta voidaan myöntää edellä tarkoitettujen hankkeiden suunnitteluun ja organisointiin, asukkaiden yhteistilojen toteuttamiseen, alueiden ryhmäkorjaussuunnitelmien toimintamallien laatimiseen sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman mukaiseen asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä on enintään 20 prosenttia kustannuksista. Lähiöitä koskevissa tutkimus- ja selvityshankkeissa avustuksen määrä voi olla 100 prosenttia ja avustusta voidaan myöntää myös tutkimustoimintaa harjoittavalle laitokselle. Jos avustus myönnetään vuonna 2006 tehdyn ehdollisen ennakkopäätöksen perusteella, avustuksen määrä on kuitenkin enintään 10 prosenttia kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Vuonna 2009 saa valtion asuntorahastosta myöntää valtionavustuslain nojalla yhteensä enintään 600 000 euroa määräaikaisia hankekohtaisia avustuksia aravavuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten alueiden kehittämiseksi. Alueiden

tulee sijaita valtioneuvoston nimeämillä äkillisillä rakennemuutosalueilla tai kunnissa, joissa on runsaasti ylitarjontaa aravavuokra-asunnoista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus nimeää hankealueet ja myöntää avustukset. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että alueen kehittämisestä laaditaan kokonaissuunnitelma, joka kytkeytyy kunnan asuntoolojen kehittämiseen. Avustusta voidaan myöntää kunnille kehittämis- ja suunnittelukustannuksiin sekä niihin liittyviin hankekustannuksiin. Avustuksen määrä on enintään 35 prosenttia kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Varainhankintavaltuudet

Asuntorahastolla saa kerrallaan olla lainaa yhteensä enintään 3 500 000 000 euroa, josta pitkäaikaista enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi valtiontakauksesta aravalainojen takaisinmaksamiseksi. Esitys perustuu hallituksen asuntopoliittiseen toimenpideohjelmaan. Takaus, joka alentaa rahalaitoslainan korkoa ja ratkaisee luoton vakuusongelman, avaa järjestelyyn halukkaille joustavan mahdollisuuden aravalainojen takaisinmaksuun ja tarvittaessa myös korvaamiseen yhdellä keskitetyllä lainalla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista, jolla asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti tehdään taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokrataloyhtiöiden avustus mahdolliseksi myös korkotukilainoitetuille vuokrataloille.

Rakennusten energiatalouden parantamiseksi otetaan asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti asunto-osakeyhtiötalojen perusparantamisessa käyttöön energiataloudellisten korjausten korkotukilaina, jossa lainan enimmäismäärä on 50 prosenttia kustannuksista. Lisäksi omistusasuntojen korkotukilainoja myönnetään sellaisten omakotitalojen rakentamiseen, joiden energiankulutus on matala.

Työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn turvaamiseksi ja muille kuin erityisryhmille tarkoitettujen korkotukiasuntojen tuottamisessa viime vuosina Helsingin seudulla kertyneen jälkeenjääneisyyden vuoksi vuokra- ja asumisoikeusasuntotarjontaa lisätään valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen aiesopimuksen mukaisesti myöntämällä korkotuettujen vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamiseen käynnistysavustusta vuosina 2008—2011.

Kasvukeskusalueille kohdentuva kunnallistekniikka-avustus on voimassa vuosina 2005—2009 ja siihen osoitetaan näinä vuosina yhteensä 50 milj. euroa. Vuonna 2009 myönnettävistä avustuksista on tehty ehdollisia ennakkopäätöksiä yhteensä 7 milj. euron arvosta.

Asuinalueiden kilpailukyvyn parantamiseksi ja eriytymisen ehkäisemiseksi toteutetaan poikkihallinnollinen lähiöohjelma, johon osallistuvat myös sisäasiainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä opetusministeriön hallinnonalat. Ympäristöministeriön toimialalla lähiöohjelmaa edistetään myöntämällä avustuksia pääkaupunkiseudun seudun lisäksi Tampereen, Turun, Jyväskylän, Kuopion ja Oulun seuduille. Perustellusta syystä avustusta voidaan myöntää myös muulla seudulla olevan lähiön kehittämiseen. Lähiöavustuksiin osoitetaan vuosittain 3 milj. euroa vuosina 2009—2011. Avustuksilla kehitetään lähiöiden asuinympäristöä, edistetään niiden täydennysrakentamista ja tuetaan sosiaalista eheyttä.

Vähentyvän asuntokysynnän aiheuttamien ongelmien helpottamiseksi on käynnistetty määräaikainen projekti, johon osoitetaan yhteensä 2 milj. euroa vuosina 2006—2010. Tavoitteena on sosiaalisten vuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten asuntoalueiden laadun kehittäminen sekä asuntokannan sopeuttaminen kysyntää vastaavaksi.

Vuodenvaihteessa 2007/2008 valtion asuntorahastolla oli velkaa noin 2 424 milj.euroa. Vuoden 2009 aikana rahastovelan arvioidaan vähenevän noin 155 milj.eurolla. Velka koos-

tuu pääosin lyhytaikaisista velkasitoumuslainoista, joiden määräajoin tapahtuva erääntyminen ja uusiminen edellyttävät kyseistä velkakantaa suurempaa varainhankintavaltuutta.

Asuntorahaston rahoitusrakenteen arvioidaan muodostuvan vuonna 2009 seuraavaksi:

Arvio asuntorahaston rahoitusrakenteesta vuonna 2009	milj. €
Arvioitu saldo 1.1.2009	80
Tulot	
— Tulot asuntolainoista	620
— Tulot takausmaksuista	15
Menot	
— Korkotuki- ja avustusmenot	180
— Rahastojen velkojen menot	
— korot	100
— kuoletukset	155
— Siirto talousarvioon	204,5
Arvioitu saldo 31.12.2009	75,5

2009 talousarvio	—
2008 II lisätalousarvio	—
2008 talousarvio	—
2007 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rakennussuojelulain (60/1985) 11 ja 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

2) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

3) avustuksiin yksityisille omistajille, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin ja tietopalveluun ja

4) merkittäviin maisema-alueisiin ja kansallisiin kaupunkipuistoihin kuuluvan rakennetun ympäristön hoidon ja kunnostuksen avustuksiin.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jos hankinnasta aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomiksi.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 prosenttia toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuiseen kohteeseen, johon uusi käyttötapa on vaikeasti sovitettavissa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 prosenttia toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla. Ennen vuotta 2006 myönnetyt tai varauspäätöksen saaneet avustukset maksetaan valtion asuntorahaston varoista.

2009 talousarvio	2 350 000
2008 talousarvio	2 350 000
2007 tilinpäätös	2 350 000

Pääluokka 36
VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligaatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämättömällä tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 180 miljoona euroa vuonna 2009.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Valtionvelan korko**	**2 323 431**	**2 343 000**	**2 374 000**	**31 000**	**1**
90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 323 431	2 343 000	2 374 000	31 000	1
09.	**Muut menot valtionvelasta**	**17 075**	**21 000**	**21 000**	**—**	**—**
20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	17 075	21 000	21 000	—	—
	Yhteensä	**2 340 506**	**2 364 000**	**2 395 000**	**31 000**	**1**

01. Valtionvelan korko

90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 374 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli 31.12.2007 53 725 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 4,0 %. Korkomenojen arvioinnissa laskentaoletuksena vuonna 2009 otettaville lainoille on käytetty 4,7 % lyhyttä korkoa alle kolmen vuoden korkojaksoille ja 4,6 % pitkää korkoa yli kolmen vuoden korkojaksoille. Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)	
Tuotto-obligaatiolainat	7
Sarjaobligaatiolainat	2 025
Muut obligaatiolainat	88
Muut joukkovelkakirjalainat	16
Velkasitoumuslainat	170
Velkakirjalainat	67
Muut lainat	1
Yhteensä	2 374

2009 talousarvio	2 374 000 000
2008 II lisätalousarvio	-160 000 000
2008 talousarvio	2 343 000 000
2007 tilinpäätös	2 323 431 221

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen ja

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2008—2009 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Liikkeeseenlasku- ja myyntikustannukset	6 800 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	2 000 000
Saatujen käteisvakuuksien menot	11 000 000
Muut menot	1 200 000
Yhteensä	21 000 000

2009 talousarvio	21 000 000
2008 talousarvio	21 000 000
2007 tilinpäätös	17 075 030

Pääluokka 37
VALTIONVELAN VÄHENTÄMINEN

Selvitysosa: Pääluokan määrärahoihin sisältyvät sellaiset erät, jotka johtuvat velan koon tai rakenteen muutoksista. Pääluokan määrärahat on tarkoitettu velan takaisinmaksusta aiheutuviin menoihin vähennettynä uusista lainoista saatavilla tuloilla. Lisäksi määrärahaan sisällytetään nettomääräisesti lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2006—2009 (mrd. euroa)

	2006 tilinpäätös	2007 tilinpäätös	2008 talousarvio	2009 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	56,6	53,7	51,9	51,4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2007—2009

		v. 2007 tilinpäätös 1000 €	v. 2008 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2009 esitys 1000 €	Muutos 2008—2009 1000 €	%
01.	**Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta**	**2 924 732**	**1 848 256**	**152 992**	**- 1 695 264**	**- 92**
94.	Nettokuoletukset ja velanhallinta (arviomääräraha)	2 924 732	1 848 256	152 992	- 1 695 264	- 92
	Yhteensä	**2 924 732**	**1 848 256**	**152 992**	**- 1 695 264**	**- 92**

01. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

94. Nettokuoletukset ja velanhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 152 992 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen

2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen ja

3) valtiontalouteen ydinjätehuoltorahastosta ydinenergialain 54 §:n 2 momentin nojalla lai-

natun vuonna 2009 erääntyvän velan maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon uusien lainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot.

Selvitysosa: Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 5,6 mrd. euroa vuonna 2009. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 3,9 mrd. euroa. Lisäksi valtion ydinjätehuoltorahastolle erääntyy palautettavaksi ydinenergialain 54 §:n 2 momentin nojalla valtiovarastoon vuonna 1999 siirretty määrä, yhteensä 180 368 168 euroa. Uusista lainoista saatavan määrän, ml. emissiotappiot, arvioidaan olevan 12 330 000 000 euroa ja lainojen kuoletuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääomatappiot, käytettävän määrän 12 482 992 000 euroa, jolloin velkaa vähennetään yhteensä 152 992 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Nimellisarvoiset nettokuoletukset (netto)	-75 376 000
Siirto valtiovarastosta valtion ydinjätehuoltorahastoon	180 368 000
Emissiotappiot (netto)	25 000 000
Pääomatappiot (netto)	23 000 000
Yhteensä	152 992 000

2009 talousarvio	152 992 000
2008 II lisätalousarvio	632 061 000
2008 talousarvio	1 848 256 000
2007 tilinpäätös	2 924 731 829

Liite Hallituksen esitykseen Eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2009 [1]

TALOUDELLINEN KATSAUS

[1] Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Sisältö

Yhteenveto 5

1 Talousnäkymät 11

1.1 Kansainvälinen talous 11

1.2 Ulkomaankauppa 15

Vienti 15
Tuonti 17
Vaihtotase 19

1.3 Kotimainen kysyntä 21

Kulutus 21
Investoinnit 24

1.4 Kotimainen tuotanto 26

1.5 Työvoima 32

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat 35

2 Julkinen talous 41

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä 41

2.2 Valtionhallinto 46

2.3 Paikallishallinto 53

2.4 Sosiaaliturvarahastot 58

Taloudellisia tapahtumia helmikuussa 2008 – elokuussa 2008 65

Liitetaulut 71

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät

Suomen korkeasuhdanne on taittunut ja talouskasvu on nopeasti hidastumassa. Suomen talous on perustaltaan kuitenkin terve ja työllisyystilanne säilyy hyvänä. Inflaatio hidastuu vähitellen ensi vuoden aikana. Kansainvälisen talouden jatkuva heikkous lisää kuitenkin myös Suomen talouden haavoittuvuutta. Tämä korostaa veronkevennysten oikean ajoituksen ohella talouden rakenteellisen sopeutumiskyvyn vahvistamisen tarvetta.

Maailmantalouden kasvun hidastuminen jatkuu – kuluvan vuoden alun tilapäisen piristymisen jälkeen – alueellisesti laajentuneena. Suhdannetilanteen muutos näkyy selvästi kotitalouksien ja yritysten odotuksissa, jotka ovat nopeasti muuttuneet kielteisemmiksi. Kehitykseen vaikuttavat toisiaan vahvistaen lähinnä kolme tekijää. Ensimmäinen näistä on asuntorakentamisen romahdus, joka on tapahtunut Yhdysvaltojen ohella myös mm. Espanjassa ja Isossa-Britanniassa. Toiseksi elintarvikkeiden ja öljytuotteiden hintojen tuntuvat nousut ovat nopeuttaneet inflaatiota, leikanneet kotitalouksien ostovoimaa ja lisänneet yritysten kustannuksia. Lisäksi rahoitusmarkkinoiden jatkuva epävarmuus ja yritysten kannattavuuden heikkeneminen rajoittavat investointeja.

Euroalueella sekä kotitalouksien että yritysten luottamus tulevaisuuteen on heikentynyt tuntuvasti. Kuluttajahintojen nousu on ylittänyt 4 %, ja vahva euro kaventaa yritysten kannattavuutta ja vaikeuttaa vientiä. Raaka-aineiden hintakehitys on tämän vuoden loppukesällä hieman rauhoittunut ja hinnat kääntyneet eräiltä osin laskuun. On silti todennäköistä, että euroalueella ei tapahdu vielä ensi vuonna bruttokansantuotteen kasvun merkittävää nopeutumista. Euroalueen kokonaistuotannon kasvu jäänee tänä vuonna 1½ prosenttiin. Pari vuotta jatkunut vahva työllisyyskehitys on alkanut tasaantua, ja työttömyysaste on kääntymässä lievään nousuun.

Suomessa laskusuhdanne on käynnistynyt kesän kynnyksellä. Kehitys on tämän vuoden osalta kuitenkin kaksijakoinen, sillä työllisyystilanne pysyy hyvänä vielä tämän vuoden loppupuolelle. Kuluttajahintojen yllättävän voimakas nousu on romahduttanut kotitalouksien luottamuksen, mikä yhdistettynä korkeaan velkaantumiseen saattaa vähentää kulutusta vaikeasti ennakoitavalla tavalla. Heikkenevää kysyntää vahvistavat kuitenkin kulutusta tukevien veron-

kevennysten ajoittuminen ensi vuoteen. Kohonnut kustannustaso vaikeuttaa yritysten toimintaa ja investointien kasvu pysähtyy ensi vuonna.

Suhdanteet ovat nopeasti heikkenemässä ja koko tämän vuoden bruttokansantuotteen kasvuksi arvioidaan 2,8 %. Kansainvälisesti verraten kasvu on vielä vahvaa, mutta perustuu lähinnä teollisuuden pl. metsäteollisuus, rakentamisen ja kotimaankaupan vahvaan kasvuun vuoden alkupuoliskolla. Vuoden toisella puoliskolla kasvu jää jo vähäiseksi, ja ensi vuodelle ennustetaan enää 1,8 prosentin kasvua. Riskit ovat kuitenkin nopeammankin hidastumisen suuntaan, etenkin vuoden lopulla.

Työllisten määrä lisääntyy v. 2008 suhdanteiden heikentymisestä huolimatta vielä noin 40 000 henkeä. Työllisyysaste nousee 70,6 prosenttiin, ja työttömyysaste alenee 6,2 prosenttiin. Vuonna 2009 työvoiman kysynnän kasvu pysähtyy, mutta työttömyysasteen lasku jatkuu, sillä tästä vuodesta poiketen työvoiman tarjonta ei enää lisäänny.

Usean rauhallisen vuoden jälkeen inflaatio kiihtyi heti kuluvan vuoden alussa tuntuvasti, ja koko vuonna hintataso ylittää 4 prosentilla viimevuotisen tason. Etenkin ruuan ja polttoaineiden hinnat ovat kohonneet tuntuvasti. Lisäksi palkkojen aiempia vuosia suuremmat korotukset ja eräät vero- ja maksuperustemuutokset ovat nostaneet hintoja. Palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan v. 2008 kohoavan keskimäärin 5,5 % edellisestä vuodesta ja ensi vuonnakin 5 %. Maailmanlaajuisen talouskasvun hidastuessa tuontihintojen nousu jäänee ensi vuonna tätä vuotta vähäisemmäksi ja myös elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen hillitsee inflaatiota. Ensi vuonna inflaation arvioidaan hidastuvan 2,8 prosenttiin.

Kotitalouksien kulutus on jatkanut vahvaa kasvuaan ja lisääntyy tänä vuonna 3 %. Uusien asuntojen hankinnat ovat kuitenkin jo vähenemässä ja kulutushalukkuuskin heikkenemässä. Käytettävissä olevia tuloja nostaa tänä vuonna työllisyyden paraneminen ja palkkojen nousu, mutta inflaatio syö ostovoiman lisäyksestä merkittävän osan. Ostovoiman kasvu jää 2½ prosenttiin. Kotitalouksien säästämisaste on viime vuosina alentunut ja pysyy yhä tuntuvasti negatiivisena. Kotitaloudet ovat myös velkaantuneet nopeasti ja niiden rahoituskestävyys on heikkenemässä samaan aikaan, kun kotitalouksien varallisuusarvot eivät enää nouse. Vuonna 2009 verotuksen keveneminen lisää kotitalouksien tuloja runsaan prosenttiyksikön verran. Kun myös inflaatio hidastuu, lisääntyvät kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitulot tätä vuotta enemmän, 3½ %, huolimatta siitä, että työllisyys ei enää lisäänny.

Investoinnit lisääntyvät kuluvana vuonna nelisen prosenttia, sillä yritysten investoinnit niin rakennuksiin kuin koneisiin ja laitteisiinkin jatkuvat vahvoina. Ensi vuoden näkymät ovat epävarmempia, mutta lähinnä käynnissä olevat kohteet pitävät kokonaisinvestoinnit vielä tämänvuotisen suuruisina. Asuinrakennusinvestoinnit supistuvat molempina vuosina ja tuotannollinen rakentaminenkin v. 2009.

Ulkomaankaupan kasvu jatkui alkuvuonna hyvänä, mutta vuoden jälkipuoliskolla viennin kasvu hidastuu ja jää koko vuonna 3½ prosentin tuntumaan. Viennin hidastuva kasvu ja korkeina pysyvät tuontihinnat johtavat etenkin vuoden jälkipuoliskolla sekä kauppa- että vaihtotaseen heikkenemiseen. Koko vuonna vaihtotaseen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon alenee viime vuodesta 1½ prosenttiyksikköä 4 prosenttiin. Kansainvälisen kysynnän vaimeus hiljentää viennin kasvua ensi vuonna edelleen.

Tuotannon ja viennin hyödyke- ja vientimaarakenteet ovat tukeneet teollisuustuotannon kasvua kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Metsäteollisuuden tuotanto on odotetun mukaisesti laskussa ja alan vaikeudet lisääntyvät edelleen ensi vuonna. Kone- ja laiteteollisuuden tilauskanta on yhä verraten vahva, samoin elektroniikkateollisuuden, mutta ensi vuonna näidenkin toimialojen tuotannon kasvu hidastuu. Vuonna 2008 teollisuustuotannon kasvunopeus enemmän kuin puolittuu viime vuoden korkealta tasoltaan 3½ prosenttiin ja ensi vuonna edelleen 2½ prosenttiin.

Rakentaminen on jatkanut alkuvuoden kasvuaan tuotantomahdollisuuksien ylärajoilla, sillä uudisrakentamisen hiljenemisen vastapainona korjausrakentaminen sekä maa- ja vesirakentaminen on vilkasta. Rakennusmateriaalien menekki on kuitenkin jo laskussa – osin korkeiksi kohonneiden hintojen johdosta – ja myös myönnetyt rakennusluvat ja rakennuskohteiden aloitukset viittaavat rakentamisen hiljenemiseen.

Kotimaankaupan myynnin kasvu jatkui alkuvuoden vahvana, mutta kesäkuukausina kuluttajien epävarmuus on hintojen nousun myötä lisääntynyt. Palvelutuotannon liikevaihto on kasvanut nopeasti, mutta hintojen nopea nousu on jättänyt arvonlisäyksen määrän kasvun vähäiseksi. Kasvun heikkous on ollut tuntuvaa erityisesti kuljetus- ja tietoliikennepalvelujen kohdalla. Tänä vuonna koko palvelutuotannon kasvu hidastuu 2½ prosenttiin.

Julkisen talouden rahoitusasema säilyy kuluvana vuotena hyvänä, 5 % /bkt, vaikka valtion rahoitusylijäämä alenee vajaa ½ prosenttiyksikköä. Julkisen talouden tulokehitys on jatkunut vahvana. Julkisyhteisöjen kokonaismenot kasvavat kuluvana vuonna 5½ %, kun sekä kulutusmenot että investoinnit lisääntyvät tuntuvasti edellisvuodesta. Kulutusmenojen kasvua selittää työvoimakustannusten kasvun nopeutuminen. Investointitasoa nostavat mm. valtion liikenneväylähankkeet sekä kuntien mittavat investointitarpeet. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyy työeläkkeiden rahastoinnin ansiosta runsaassa kolmessa prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta alenee kuluvana vuonna 32 prosenttiin.

Vuonna 2009 julkisen talouden rahoitusaseman ennustetaan heikkenevän selvästi, 1½ prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun valtion nettoluotonanto alenee prosenttiyksikön ja sosiaaliturvarahastojen jonkin verran. Syitä tähän ovat suhdannetilanteen heikkeneminen, toteutettavat veronkevennykset ja omaisuustulojen kääntyminen laskuun ennätystasoltaan. Heikkenemisestä huolimatta rahoitusasema pysyy hyvänä, 3½ %/bkt. Verotulojen

kasvua hidastavat mm. veronkevennykset ja veroaste alenee prosenttiyksikön. Toisaalta menojen kasvu säilyy palkkakustannusten nousun johdosta suunnilleen tämän vuoden suuruisena.

Työttömyysaste ja uudet avoimet työpaikat, trendi

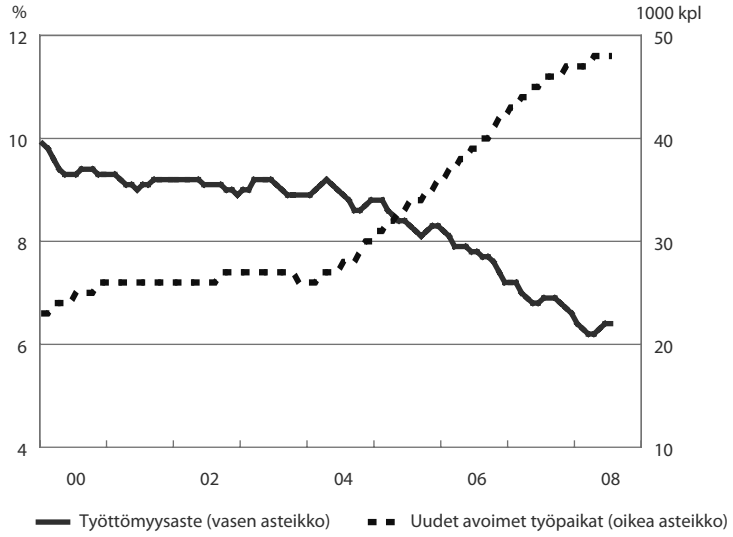

Lähde: Tilastokeskus

Keskeiset ennusteluvut

	2007* mrd. euroa	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
		määrän muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	180	2,8	4,9	4,5	2,8	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	73	11,8	7,8	6,6	3,0	2,2
Kokonaistarjonta	253	5,1	5,6	5,1	2,9	2,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	82	7,0	11,8	8,2	3,4	1,9
Kulutus	129	2,9	3,1	2,7	2,6	2,5
yksityinen	91	3,3	4,1	3,2	3,0	2,8
julkinen	38	1,9	0,6	1,3	1,6	1,8
Investoinnit	37	3,5	4,7	8,5	3,7	0,1
yksityiset	32	6,3	6,5	8,3	4,2	0,2
julkiset	5	-11,1	-6,4	9,4	0,9	-1,1
Kokonaiskysyntä	253	5,1	5,6	5,1	2,9	2,0
kotimainen kysyntä	171	4,3	2,9	3,6	2,7	2,0

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Palvelut, määrän muutos, %	2,4	3,2	2,7	2,5	1,8
Koko teollisuus, määrän muutos, %	3,6	10,5	8,6	3,7	2,5
Työn tuottavuus, muutos, %	1,7	3,4	2,9	1,5	2,1
Työllisyysaste, %	68,0	68,9	69,9	70,6	70,6
Työttömyysaste, %	8,4	7,7	6,9	6,2	5,9
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,9	1,6	2,5	4,1	2,8
Ansiotasoindeksi, muutos, %	3,9	2,9	3,4	5,5	5,0
Vaihtotase, mrd. euroa	6,1	8,3	9,6	7,5	5,6
Vaihtotase, % BKT:sta	3,9	4,9	5,3	3,9	2,8
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %	2,2	3,1	4,3	5,0	4,7
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	3,4	3,8	4,3	4,4	4,6
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	50,4	48,9	47,3	46,8	47,1
Veroaste, % BKT:sta	43,8	43,4	42,8	42,3	41,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	2,7	4,0	5,3	5,0	3,5
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta	0,4	0,9	2,1	1,8	0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta	41,3	39,2	35,1	31,9	30,6
Valtionvelka, % BKT:sta	38,2	35,3	31,2	28,1	26,8

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Vielä keväällä vireänä jatkunut kehittyneiden maiden talouskasvu on alkanut osoittaa yhä selvempiä hidastumisen merkkejä. Korkealle nousseet öljyn ja elintarvikkeiden hinnat ovat nopeuttaneet inflaatiota, leikanneet kotitalouksien ostovoimaa ja lisänneet yritysten kustannuksia. Taloustilannetta synkentävät niin ikään pitkittyvät rahoitus- ja asuntomarkkinoiden ongelmat. Suhdannetilan muutos näkyy selvästi kotitalouksien ja yritysten odotuksissa, jotka ovat nopeasti muuttuneet kielteisemmiksi. Useissa kehittyvissä talouksissa ja öljyntuottajamaissa tuotannon kasvu on silti yhä vahvaa. Pahiten hintojen nousu koettelee kaikkein köyhimpiä maita.

Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen ja dollarin vahvistuminen, mitkä ovat heikentäneet öljyn houkuttelevuutta sijoituskohteena, ovat alkaneet näkyä öljyn hintakehityksessä. Heinäkuun huipputasolta raakaöljyn hinta on alentunut parikymmentä prosenttia. Useiden muidenkin tuotantotarvikkeiden hintojen nousu on taittunut. Kohonneet kustannuspaineet ovat siirtymässä tuottajahintoihin ja kansainvälinen inflaatio pysyy silti korkeana pitkälle ensi vuoteen. Öljyn hinnan oletetaan jäävän tänä vuonna selvästi alle 80 euron ja nousevan ensi vuonna vain vähän. Muiden tuotantotarvikkeiden hintojen nousu hidastuu olennaisesti.

Maailmantalouden kasvu hidastuu 5 prosentista v. 2007 hieman alle 4 prosenttiin vuosina 2008 ja 2009. Maailmankaupan kasvuksi ennustetaan noin 6 % kumpanakin vuonna.

Yhdysvaltain asunto- ja rahoitusmarkkinoiden ongelmat alkoivat vaikeutua viime vuoden jälkipuoliskolla ja ovat johtaneet mittaviin pankkien saatavien arvonalennuksiin niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin. Keskuspankkien toimin ajautuminen kriisiin on vältetty, mutta pankkien keskinäinen luottamus on yhä heikkoa, mikä pitää keskuspankkien ja markkinakorkojen välisen eron suurena. Asuntojen rakentaminen on taantunut runsaan kaksi vuotta ja asuntokauppojen määrä on supistunut jyrkästi. Asetelma ei tänä vuonna olennaisesti muutu. Asuntojen hintojen alenemisen ennakoidaan jatkuvan, mikä kasvavan työttömyyden ohella lisää ongelmiin ajautuvien talouksien määrää. Asuntoluottojen ohella myös kulutusluottoihin liittyvien maksuongelmien pelätään yleistyvän.

Yhdysvaltain talouskasvu on hidastumassa, vaikka raha- ja finanssipolitiikka vahvasti tukevat kasvua. Ohjauskorko on painettu kahteen prosenttiin, mikä selvästi alittaa jo viiteen prosenttiin kohonneen hintojen nousun. Tuotanto kasvoi alkuvuonna runsaan kaksi prosenttia, mutta hintojen ja etenkin liikennepolttoaineiden kallistuminen sekä talousnäkyminen heikkeneminen ovat rapauttaneet kotitalouksien uskoa tulevaan. Kulutusmahdollisuuksia rajoittavat pankkien luotonantomahdollisuuksien kaventumisen ohella kotitalouksien korkeaksi noussut velkaantuminen, työpaikkojen määrän supistuminen ja jo 5,7 prosenttiin kohonnut työttömyys. Dollarin heikkeneminen on lisännyt vientiä, joka vuoden toisella neljänneksellä olikin tärkein kasvua tukeva komponentti. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen vaimentaa kuitenkin myös viennin kasvua.

Vuoden jälkipuoliskolla talouskasvun arvioidaan edelleen hidastuvan; pahimmassa tapauksessa jopa taantuvan. Hitaan kasvun vaihe kestänee pitkälle ensi vuoteen ja tuotannon kasvun arvioidaan tänä ja ensi vuonna jäävän runsaaseen prosenttiin. Työttömyyden kasvu jatkuu. Julkisen talouden alijäämän ennakoidaan tulevana budjettivuonna ylittävän 500 mrd. dollaria eli se on noin viidenneksen suurempi kuin tänä vuonna.

Euroalueen suhdannekehitys kulkee samankaltaista uraa. Hyvän alkuvuoden jälkeen indikaattoreiden jo jonkin aikaa kertoma viesti kasvun hidastumisesta on alkanut toteutua. Vahva euro kaventaa yritysten kannattavuutta ja vaikeuttaa vientiä. Kuluttajahintojen nousu on ylittänyt 4 % ja vieläkin nopeampi tuottajahintojen nousu viittaa korkean inflaation jatkumiseen. Kasvuvauhdin erot ovat maiden välillä kasvaneet samalla kun talouksien ongelmat ovat lisääntyneet. Osa euromaista kärsii heikkenevästä kilpailukyvystä osa taas asuntomarkkinoiden ylikuumenemisen aiheuttamista ongelmista.

Euroopan keskuspankki on ristipaineissa. Inflaatiotavoitteen kannalta rahapolitiikan kiristäminen olisi perusteltua. Se antaisi oikeansuuntaisen signaalin, hidastaisi hintojen nousua ja tuotannon kasvua, mutta voisi samalla vahvistaa euroa. Varovaisuutta lisää kuitenkin viimeaikainen selvästi odotettua nopeampi suhdanteiden viileneminen euroalueella. Jos palkkamaltti kyetään säilyttämään, tuotannon kasvun hidastuminen ja viimeaikainen laskeva kehitys raaka-ainemarkkinoilla voivat jo sinällään olla riittävä inflaatio-odotuksia hillitsevä signaali. Toistaiseksi keskuspankin odotetaan seuraavan tarkkaan hintojen, palkkojen ja kysynnän kehittymistä ja ehkä pitempäänkin pitävän ohjauskoron ennallaan.

Yritysten kannattavuus on alkanut heikentyä. Kansainvälisen kysynnän kasvun hidastuminen laimentaa intoa investoida ja investointien kasvu jääkin tänä ja ensi vuonna varsin vaatimattomaksi. Kotitaloudet, joiden on odotettu ottavan paikkansa eurotalouden veturina, ovat vastoin odotuksia lisänneet kulutustaan maltillisesti, eikä odotusten jyrkkä heikkeneminen ainakaan viittaa kulutushalukkuuden vahvistumiseen.

Euroalueen pari vuotta jatkunut vahva työllisyyskehitys on alkanut tasaantua ja kausitasoitettu työttömyysaste on kääntymässä lievään nousuun. Julkisen sektorin alijäämä on alkanut kasvaa ja noussee ensi vuonna suhteessa bruttokansantuotteeseen noin 1½ prosenttiin. Tuotannon kasvu hidastuu tänä vuonna 1½ % ja pysyy ensi vuonna liki samansuuruisena.

Suomen viennin kannalta tärkeissä Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa suhdanteet ovat niin ikään viilenneet. Ruotsin teollisuuden ja kuluttajien odotukset ovat pudonneet selvästi normaalia heikommiksi ja talouskasvun arvioidaankin tänä ja ensi vuonna jäävän hieman alle 2 prosentin. Ison-Britannian ongelmat, jotka suurelta osin aiheutuvat ylikuumenneiden asuntomarkkinoiden vaikutuksista ovat ainakin astetta vakavampia ja tuotannon kasvu jää vuosina 2008 ja 2009 prosentin tietämiin.

Japanin talouskasvu alkoi hidastua asuntorakentamisen jyrkän supistumisen ja yritysten laiteinvestointien alenemisen seurauksena viime vuoden puolivälin jälkeen. Sittemmin asuinrakentaminen on hieman elpynyt. Tuotannon kasvua ylläpitäneen viennin kasvu on laimenemassa Yhdysvaltain kysynnän vaisuuden ja dollariin nähden vahvan jenin vuoksi. Vientiä sinne on osittain voitu korvata viennillä öljyntuottajamaihin kuten Venäjälle ja muihin nouseviin talouksiin, mutta viime aikoina niidenkin kysyntä on vaimennut. Energian ja muiden tuotantotarvikkeiden hintojen nousu leikkaa yritysten kannattavuutta ja investointihalukkuutta. Yksityinen kulutus kasvaa yhä, mutta heikko palkkakehitys ja työttömyyden kasvu hillitsevät kulutusta. Erityisesti nuorten ikäluokkien vaikea työllisyystilanne näkyy näiden vaisuna kulutuksen kasvuna. Tuontihinnoista johtuva kustannuspaine on kääntänyt aiemman deflaation inflaatioksi, mutta pohjimmiltaan Japania yhä vaivaavat ylisäästämisestä aiheutuvat deflaatiopaineet. Vuoden alun vahvan kasvujakson jälkeen talouskasvu on hidastunut ja monet uskovat maan olevan jo taantumassa. Optimistisimmat uskovat kasvun alkavan kohentua jo syksyn aikana, mutta hitaampi kasvun vaihe voi myös jatkua pitempään, etenkin jos Kiinan tuontikysyntä alkaa laantua, mitä pelätään. Japanin talous kasvanee tänä ja ensi vuonna vajaan 1½ %.

Kiinan talouden nopea kasvu ei osoita hidastumisen oireita. Viime vuoden 11,4 % vaihtunee kuitenkin tänä vuonna noin 10 prosentin kasvuun. Investoinnit ovat edelleen keskeinen kasvukomponentti, mutta myös kulutuksen merkitys on alkanut korostua. Viennin kasvun hidastumista Yhdysvaltain markkinoilla on voitu korvata viennillä öljyä tuottaviin maihin. Kiina talouden keskeinen ongelma on inflaatio, joka pääosin johtuu korkeasta ruuan hinnasta. Osa hintojen nousun nopeutumisesta voidaan panna löysän rahapolitiikan tiliin. Tätä on asteittain kiristetty mm. lisäämällä kassareservitalletuksia ja rajoittamalla luotoantoa määrillisesti. Keskuspankki on antanut juanin vahvistua dollaria vastaan myös tänä vuonna; tähän mennessä noin 7 prosentilla. Eurokurssi on pysynyt liki ennallaan. Ensi vuonna Kiinan talouskasvu jäänee hieman alle 10 prosentin.

Venäjän talouskasvu on nopeutunut öljyn hinnan nousun myötä. Kaksi kolmasosaa vientituloista ja puolet keskushallinnon tuloista tulee energiasta. Öljyn hinnan aleneminen olisikin talouskehityksen suurin uhka. Öljyn tuotantokapasiteettiin ei ole investoitu riittävästi ja öljyn tuotanto jäikin vuoden alkupuoliskolla hieman edellisvuotista pienemmäksi. Teollisuustuotanto kasvoi alkuvuonna 6 % ja kesäkuun hidasta kasvua pidetään ohimenevänä. Vahva kotimainen kysyntä pönkittää kasvua. Investointien ennakoidaan tänä vuonna kasvavan noin 15 %. Kotitalouksien tulot kasvoivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla 8 %. Maan aiemmin suuri vaihtotaseen ylijäämä on alkanut hiipua vientiä suuremman tuonnin jatkuessa. Keskeiset haasteet liittyvät inflaatioon ja julkisen sektorin menojen kasvuun. Vuosina 2008 ja 2009 talouskasvu jatkuu nopeana.

Bruttokansantuote

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
	määrän muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,9	2,8	2,0	1,2	1,3
Japani	1,9	2,4	2,1	0,8	1,1
EU-27	1,9	3,1	2,9	1,5	1,3
Saksa	0,8	2,9	2,5	1,8	1,4
Ranska	1,9	2,2	2,2	1,4	1,2
Italia	0,6	1,8	1,5	0,2	0,7
Iso-Britannia	1,8	2,9	3,1	1,4	1,2
Espanja	3,6	3,9	3,8	1,8	1,4
Ruotsi	3,3	4,1	2,7	1,8	1,5
Tanska	2,5	3,9	1,8	1,0	1,1
Suomi	**2,8**	**4,9**	**4,5**	**2,8**	**1,8**
OECD	2,7	3,1	2,7	1,8	1,9
Kiina	10,4	11,6	11,9	9,9	9,4
Venäjä	6,4	7,4	8,1	7,3	6,5
Maailma	4,4	5,1	5,0	3,9	3,8

Euroalueen talouskehitys

	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	määrän muutos, prosenttia				
Yksityinen kulutus	1,7	1,8	1,6	1,4	1,2
Julkinen kulutus	1,5	2,0	2,3	1,9	1,7
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	3,1	5,2	4,5	1,3	1,2
Tavaroiden ja palvelujen vienti	4,7	7,9	6,1	4,4	4,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,6	7,6	5,3	4,1	3,6
Bruttokansantuote markkinahintaan	1,7	2,8	2,7	1,5	1,3
Yksityisen kulutuksen deflaattori	2,1	2,2	2,1	3,6	2,5
Työttömyysaste, %	8,9	8,2	7,4	7,4	7,6
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % bruttokansantuotteesta	-2,5	-1,3	-0,6	-1,0	-1,1
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	0,2	0,0	0,3	0,0	0,0

1.2 Ulkomaankauppa

Vienti

Viennin määrä lisääntyi viime vuonna 8 %. Viennin kokonaiskasvua nosti palveluviennin 16 prosentin kasvu, mutta tavaravientikin lisääntyi 6½ %. Erityisen vilkasta oli koneiden ja laivojen vienti. Myös elintarvikkeiden vientikysyntä lisääntyi tuntuvasti. Sen sijaan metsäteollisuustuotteiden kysyntä kääntyi vuoden lopulla laskuun. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden viennin arvo supistui hintojen alenemisen johdosta hieman, mutta viennin määrä suureni. Saksa ja Ruotsi säilyttivät asemansa suurimpina vientimaina. Venäjä jäi kolmanneksi, koska sinne suuntautuneen jälleenviennin kasvu hidastui. Tavaraviennin kasvu suuntautui eniten Kaukoidän maihin. Tavaroiden vientihintojen nousu pysähtyi, mutta palveluviennin hintojen nousu kohotti vientihinnat kokonaisuudessaan puolen prosentin kasvuun.

Tämän vuoden alkupuolella tavaraviennin arvo lisääntyi 4 %. Kansainvälisen kehityksen johdosta vientinäkymät ovat kevään mittaan odotetusti heikentyneet. Tilanne on vaikein metsäteollisuudessa, erityisesti puutavarateollisuudessa, jossa kysyntä on alkuvuoden ajan ollut vaimeaa kun rakentaminen Keski-Euroopassa on hiipunut. Lisäksi myyntiponnistuksia vaikeuttavat kohonneet kotimaiset kustannukset yhdistettynä vahvaan euroon. Myös paperiteollisuuden tuotteiden kysyntä on jatkunut vaisuna eikä tuotteiden myyntihintoja ole, aikakauslehtipaperia lukuun ottamatta, juuri saatu nousemaan, vaikka tuotantokustannukset ovat kohonneet. Metalliteollisuudessakin uusien

tilauksien tulo on alkanut kangerrella, mutta tilauskanta oli kesällä vielä hyvä. Erityisesti koneteollisuudelle tyypilliset suuret tilaukset ja pitkät toimitusajat takaavat hyvän kehityksen jatkumisen ensi vuoden puolelle asti. Koneiden ja laitteiden ohella elektroniikka- ja sähköteollisuuden viennin arvo on kehittynyt alkuvuonna suotuisasti. Tosin kuluvan vuoden alussa matkapuhelimien jälleenviennin kasvu on nopeutunut, joten osa kasvusta selittyy jälleenviennillä[1]. Sama koskee henkilöautoja, joiden vienti Venäjälle kasvaa tuntuvasti. Muun tehdasteollisuuden osalta sekä elintarvike- että kemianteollisuuden viennin kasvu on tänä vuonna vaimenemassa, vaikka viennin arvo hintatason nousun myötä kohoaa. Sen sijaan maa- ja metsätaloustuotteiden, eli pääosin turkisten, vienti on vahvassa kasvussa.

Maailmankaupan kasvun hidastumisen ja metsäsektorin erityisongelmien johdosta tavaraviennin kasvu painuu tänä vuonna 3½ prosentin tuntumaan. Viime vuonna runsaasti paisunut palveluvienti lisääntyi tammi-maaliskuussakin ennakkotietojen mukaan 8½ %. Palveluviennin kehityksen tekee epävakaaksi se, että sitä dominoi suurten kansainvälisten yritysten sisäisten palvelujen vienti, joista ennakkotietoja ei ole saatavissa.

Ensi vuonna viennin kasvu hidastuu yhä. Metalliteollisuus pysyy edelleen kasvun veturina kun taas metsävienti supistuu. Muun tehdasteollisuuden kasvunäkymät pysyvät lähialueille suuntautuvan viennin ansiosta kohtuullisina. Vientihintakehityksen odotetaan vaimenevan, joskin valuuttakurssien muutoksia ja niiden vaikutuksia on vaikea ennakoida.

1 Tavaroiden transitovientiä ei sisällytetä vienti-tuontilukuihin. Jälleenvienti eroaa transitosta siinä, että jälleenvientituotteet kirjataan sekä tuontina että vientinä. Jälleenvienti on kokonaisuudessaan huomattavasti vähäisempää kuin varsinainen transito

Tavaroiden ja palvelujen vienti

	2007 osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
		määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Metsäteollisuus	19,3	-12	15	-1½	-5	-5	2	1½	3½	-1	0
Puutavara	4,6	-6	5	-2½	-11	-5	2½	5	12	-4	0
Massa ja paperi	14,6	-13	18	-1	-3	-5	1	½	1	0	0
Metalliteollisuus	59,2	17	11	6	5	2	-½	4	2	-1	0
Metallien jalostus	12,8	-1	8	-2	-2	-2	7	27	12	-6	-2
Koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	23,3	12	21	14	6	3	2	1	3	2	2
Elektroniikka- ja sähkötuotteet	23,0	28	5	3	7	3	-5	-2	-4	-2	-2
Muut	21,7	-1	13	7	2½	2½	7	7	0	11½	1½
Maa- ja metsätalous	0,8	2½	10	9	8	3	-½	22	-16	2	0
Elintarvikkeet	1,8	4	12	11	2	3	0	-½	½	7	2
Tekstiili-, vaate- ja nahkatuotteet	1,2	-4	½	10	0	0	2	5	0	3	1
Kemianteollisuus	14,0	½	12	6	2	2	11	8	3	16	2
Tavaravienti[1)]	100,0	6,1	13,7	6,5	3½	1½	1,0	2,9	0,2	½	-½
Palvelujen vienti[1)]		10,5	4,1	15,9	3½	2½	0,7	1,1	2,9	3½	2
Tavaroiden ja palvelujen vienti[1)]		7,0	11,8	8,2	3½	2	1,0	2,6	0,7	1	0

[1)] Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämuutokset vuosilta 2005-2007 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Alaerien hinta- ja määrämuutokset on arvioitu Tilastokeskuksen vientihintaindeksin ja Tullihallituksen viennin arvotietojen perusteella.

Tuonti

Tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 6½ % ja tuontihinnat nousivat 2 %. Korkeasuhdanne lisäsi niin raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden kuin investointi- ja kulutustavaroiden tuontia. Tavaraa tuotiin eniten Venäjältä ja Saksasta.

Kuluvan vuoden alkupuolella tavaratuonnin arvo nousi 6 %. Tuontihinnat nousivat viitisen prosenttia, joten tuonnin määrä jäi niukaksi, erityisesti kun otetaan huomioon, että matkapuhelimien ja henkilöautojen jälleenviennin kasvu on nopeutunut, mikä osaltaan nostaa sekä tuonnin että viennin kasvulukuja. Koko vuonna tuonnin määrä kasvaa 3 % ja tuontihinnat nousevat hieman yli 4 %.

Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti jää tänä vuonna hieman viimevuotista pienemmäksi, kun teollisuustuotannon kasvu hidastuu. Sen sijaan energian tuonnin supistuminen viime vuonna johtanee tänä vuonna pieneen korjausliikkeeseen ylöspäin. Energian korkea hinta rajoittaa kuitenkin jatkossakin tuonnin kasvua.

Investointitavaroiden tuonti jatkuu tänä vuonna viime vuoden tapaan vilkkaana, sillä kotimaiset kone- ja laiteinvestoinnit ovat vahvassa kasvussa. Suurin osa tuonnin kasvusta koostuu kuitenkin investointitavaroihin luokitelluista matkapuhelimista, jotka viedään Suomesta edelleen, pääosin Venäjälle. Matkapuhelimia tuotiin Suomeen tammi-toukokuussa 10,9 milj. kappaletta, eli moninkertaisesti yli kotimaisen tarpeen ja kaksinkertainen määrä vuodentakaiseen nähden. Ensi vuonna yritysten investointien kasvu hidastuu, mikä vaikuttaa myös tuontiin.

Kestokulutustavaroiden tuonnin kasvu on tammi-toukokuussa jäänyt varsin hitaaksi, arvoltaan vain prosentin tuntumaan, vaikka autoveron kevennys kuluvan vuoden alussa lisäsi autohankintoja. Kun autoveron alennuspäätös tuli julki viime vuoden lopulla, autokauppa tyrehtyi ja huomattava määrä henkilöautoja jäi maahantuojien varastoon, joten myynti saattoi kuluneena keväänä lisääntyä ilman vastaavaa tuonnin kasvua. Alkuvuoden notkahduksen jälkeen kestokulutustavaroiden tuonnin kasvu nopeutunee vastaamaan enemmän kotimaisen kulutuksen kasvua. Myös muiden kulutustavaroiden tuonti lisääntyy maltillisesti kotimaisen kulutuskysynnän vauhdittamana.

Yli viidennes tuonnista koostuu palvelutuonnista. Palvelutuonti lisääntyi viime vuonna 6½ %. Palvelutuonnin ennakoiminen on yhtä ongelmallista kuin palveluvienninkin, sillä molempien kehitystä dominoivat suurten kansainvälisten yritysten sisäiset palvelujen siirrot. Ennusteen mukaan palvelutuonnin lievä kasvu jatkuu.

Ensi vuonna tuonnin kasvu jää kahteen prosenttiin ja tuontihintojen nousu vaimenee prosenttiin. Kasvu painottuu selvimmin investointitavaroihin ja kestokulutustavaroihin.

Tavaroiden ja palvelujen tuonti

	2007 osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
		määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	46,3	4	8	6	-1	½	5	11	5	-3	1
Energiatuotteet	5,3	-3½	12	-3	1	½	34	17	0	38	4
Investointitavarat[1)]	37,6	22	8	11	8	4	2	2	2	½	½
Kestokulutustavarat[1)]	5,0	22	13	11	5	4	-3	-½	-1	-½	-1
Muut kulutustavarat	5,8	8	12	4	4	3	-2	2	0	3	1
Tavaratuonti[2)]	100,0	9,6	9,1	6,6	3	2½	5,5	7,1	1,8	4½	½
Palvelujen tuonti[2)]		19,4	3,5	6,3	3	2	1,7	2,1	3,1	4	2½
Tavaroiden ja palvelujen tuonti[2)]		11,8	7,8	6,6	3	2	4,6	6,0	2,1	4	1

[1)] Vuoden 2007 muutosluvut on investointi- ja kestokulutustavaroiden osalta puhdistettu tullin luokitusmuutosten vaikutuksista.

[2)] Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämuutokset vuosilta 2005-2007 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Alaerien hinta- ja määrämuutokset on arvioitu Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin ja Tullihallituksen tuonnin arvotietojen perusteella.

Vaihtotase

Vuoden 2007 ennakkotietojen mukaan vaihtotaseen ylijäämä supistui viime vuonna. Kansantalouden tilinpidon tarkistuslaskelma muutti kuitenkin heinäkuussa kehityssuunnan: vaihtotase koheni viime vuonna runsaan miljardin edellisvuoden 8,3 mrd. eurosta 9,6 mrd. euroon. Sen sijaan kauppataseen ylijäämä pysyi aiemmin lasketulla tasolla, 8,7 mrd. eurossa ja jäi edellisvuotta pienemmäksi.

Kuluvan vuoden alkupuolella sekä vaihtotaseen että kauppataseen ylijäämät ovat supistuneet vuodentakaisesta, kun niihin vaikuttavat sekä yritysten heikkenevät näkymät että tuontihintojen nousu. Molempien taseiden ylijäämien bruttokansantuoteosuudet pysyvät kuitenkin yhä merkittävinä: tänä vuonna neljän ja ensi vuonna kolmen prosentin tuntumassa.

Palvelutase nousi Tilastokeskuksen tarkennetussa laskelmassa viime vuonna 0,4 mrd. euroa ylijäämäiseksi. Sekä palvelujen vienti että tuonti kasvoivat, mutta palvelujen vienti enemmän. Molemmin puolin lisääntyi merkittävästi ryhmä ”Muut liike-elämän palvelut”, joihin sisältyy mm. vaikeasti ennakoitavia konsernien sisäisiä palveluja. Palvelutase pysynee myös tänä ja ensi vuonna lievästi ylijäämäisenä.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase kohosi viime vuonna ylijäämäiseksi kun ulkomailta saadut omaisuustulojen, ennen muuta korkojen, kasvu ylitti omaisuusmenojen kasvun. Tänä vuonna tase-erä painuu jälleen alijäämäiseksi, joka ensi vuonna syvenee.

Vaihto- ja kauppatase, suhteessa bruttokansantuotteeseen

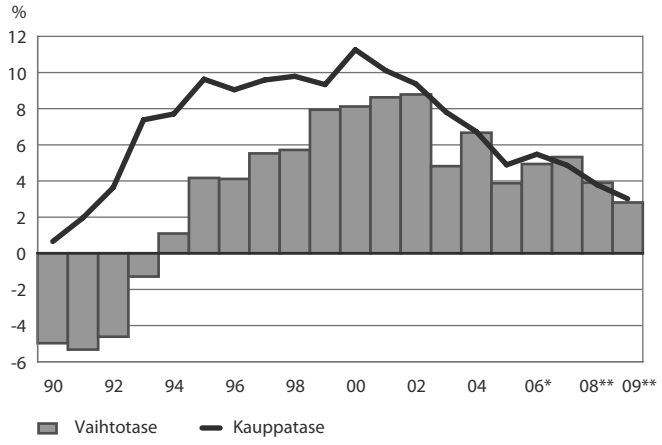

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, VM

Suomen ulkomainen nettovelka (ulkomainen nettovarallisuus ilman oman pääoman eriä) nousi v. 2003 nettosaatavaksi ja oli viime vuoden lopussa 11, 4 mrd. euroa. Kuluvan vuoden alkupuolella rahoitusmarkkinoiden rauhattomuus on alentanut useiden eri omaisuuserien arvoa, minkä seurauksena saatava vaihtui kesäkuussa 0,3 mrd. euron nettovelaksi.

Vaihtotase

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	2008/2007	2009/2008
	mrd. euroa					muutos, prosenttia	
Tavaravienti[1] (+)	52,7	61,7	65,8	68,4	69,1	4,0	1,0
Tavaratuonti[1] (-)	45,0	52,5	57,0	61,2	63,1	7,3	3,1
Kauppatase	**7,7**	**9,2**	**8,7**	**7,2**	**6,0**		
Palvelujen vienti (+)	13,1	13,8	16,4	17,6	18,4	7,0	4,6
Palvelujen tuonti (-)	13,9	14,7	16,1	17,2	18,0	6,9	4,6
Palvelujen tase	-0,8	-0,9	0,4	0,4	0,4		
Tavaroiden ja palvelujen tase	6,9	8,3	9,1	7,7	6,5		
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-0,8	0,0	0,5	-0,2	-0,9		
Vaihtotase	**6,1**	**8,3**	**9,6**	**7,5**	**5,6**		
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	3,9	4,9	5,3	3,9	2,8		

[1] Sisältää tavarakaupan korjauserät.

1.3 Kotimainen kysyntä

Kulutus

Yksityinen kulutus

Kotitaloudet ovat viime vuosina sekä kuluttaneet että investoineet aiempaa vilkkaammin. Tämä on johtanut ennätykselliseen velkataakkaan, kun tulojen kasvu ei ole riittänyt kattamaan lisääntyneitä menoja. Vuonna 2007 yksityisen kulutuksen volyymi lisääntyi 3,2 %, selvästi edellistä vuotta hitaammin, mutta saman verran kuin 2000-luvulla ja yhtä nopeasti kuin euroalueella keskimäärin. Kulutuksen hintojen nousun nopeutuminen merkitsi kuitenkin sitä, että kulutuksen arvo lisääntyi viime vuonna yhä edellisen vuoden tahtiin ja nopeammin kuin 2000-luvulla yleensä.

Kasvun vaimeneminen v. 2007 oli seurausta kestokulutustavaroiden hankintojen hidastumisesta, mutta vastaavasti päivittäiseen käyttöön tulleiden tavaroiden hankinnat lisääntyivät nopeammin. Kulutuksen kasvu vaihteli vuoden aikana ollen vahvinta digitaaliseen televisiojärjestelmään siirtymisen aikoihin loppukesällä. Uusien tulosopimusten johdosta ansiot lisääntyivät aiempia vuosia runsaammin, mutta tuloverotus ei aiempien vuosien tapaan lisännyt kotitalouksien ostovoiman kasvua. Työllisyyden noususta huolimatta ostovoiman kasvu jäikin kulutusta niukemmaksi, 2,9 prosenttiin, joten tulot eivät viime vuodenkaan aikana riittäneet kattamaan menoja ja säästämisasteen negatiivisuus syveni entisestään, lähes kolmeen prosenttiin. Kun myös asuntoinvestoinnit jatkuivat vilkkaina, niin velkaantuneisuus lisääntyi ja ylitti vuoden lopussa ensimmäistä kertaa lähihistoriassa kaikkien kotitalouksien keskimääräiset vuosittaiset tulot. Tosin eurooppalaisessa vertailussa suomalaisten kotitalouksien velkataakka on keskimääräistä tasoa.

Alkuvuonna kulutus on lisääntynyt jopa viime vuotta nopeammin. Kulutuksen vuosia nopeana jatkunut kasvu ei toistaiseksi osoita merkittäviä hidastumisen merkkejä ja kasvu säilynee kolmen prosentin tuntumassa tänä ja ensi vuonna. Kulutuksen kasvua tukevat työllisyyden ja ansioiden lisäyksen ohella valtion tuloverotuksen kevennykset, jotka varsinkin ensi vuonna tuovat merkittävän lisän kotitalouksien ostovoimaan. Hintojen nousu syö kuitenkin ostovoiman kasvuvauhtia. Samaan aikaan kotitalouksien luottamus tulevaisuuteen on painunut keskimääräistä selvästi heikommaksi; myös usko oman talouden tulevaisuuteen alkaa horjua. Autohankintoja ja palveluiden ostamista lukuun ottamatta kotitalouksien kulutusmenot lisääntyvät edellisvuosia hitaammin, sillä lainojen takaisinmaksu ja varautuminen hitaampaan talouskasvuun karsivat kuluttajien enimpiä ostohaluja.

Kotitalouksien säästämisaste on viime vuosina nopeasti heikentynyt. Samalla kotitaloudet ovat velkaantuneet vauhdikkaasti. Tällainen keskimääräinen kehitys hämärtää kuitenkin kokonaiskuvaa kotitalouksista, sillä vajaalla puolella

kotitalouksista ei ole velkaa ollenkaan. Lisäksi nettorahoitusvarallisuus vastaa neljää viidesosaa keskimääräisistä kaikkien kotitalouksien vuosituloista. Varallisuuden ja velkojen jakauma ei kuitenkaan ole tasainen. Osalla kotitalouksista on merkittävästi velkaa ja osalla merkittävästi rahoitus- ja muuta varallisuutta. Nämä velkaisimmat kotitaloudet ovat riskiryhmä, jonka kulutuksen voi odottaa jatkossa hidastuvan, kun korkojen nousu pienentää lainojen hoitokulujen jälkeen käteen jäävää tuloa.

Julkinen kulutus

Julkinen kulutus jaetaan kahteen osaan: yksilöllisiin ja kollektiivisiin. Kuntien kulutusmenot ovat pääasiassa yksilöllisiä kun taas valtion kulutus kollektiivista. Yksilöllisiä kulutusmenoja ovat yksilöihin kohdistuvat palvelut kuten koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut. Kollektiivisia kulutusmenoja ovat mm. hallintoon, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät julkiset menot. Julkisen kulutuksen kansantuoteosuus on runsas 20 %. Julkisen kulutuksen määrä on kasvanut Suomessa keskimäärin 1,5 % vuodessa tällä vuosikymmenellä, mikä on hieman hitaampaa vauhtia kuin euroalueella keskimäärin.

Valtion kulutuksen volyymi on pitkälti riippuvainen henkilöstön määrästä, joka on lähivuosina vähenemässä valtion tuottavuusohjelman edetessä. Kuntien kulutuksen reaalikasvu 2000-luvulla on johtunut suurelta osin sosiaali- ja terveyspalvelujen määrän kasvusta. Peruspalvelujen eli koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelujen kysyntää kasvattaa myös yleinen tulotason nousu. Väestön ikääntymisestä johtuva hoiva- ja hoitopalvelujen kysynnän kasvu ei vielä tällä vuosikymmenellä lisää suuremmin kuntien menopaineita.

Kotitalouksien säästämis- ja velkaantumisaste

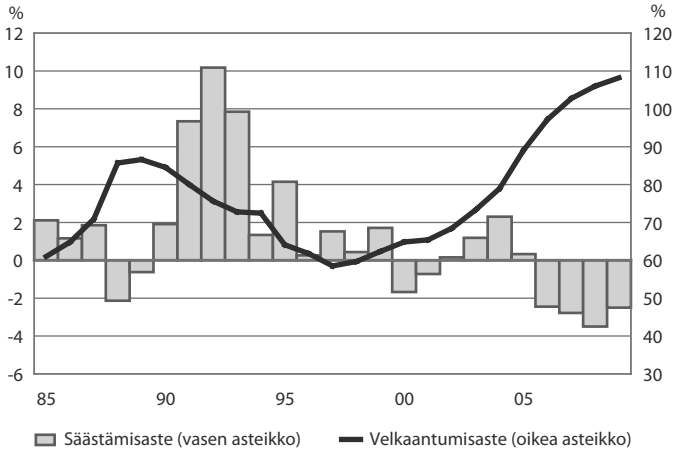

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntien kulutuksen volyymin ennakoidaan kasvavan 1½ % sekä kuluvana että ensi vuonna. Kulutuksen määrän lisäys johtuu pääosin kuntien sekä ostettujen että itse tuotettujen sosiaali- ja terveyspalvelujen kasvusta. Nimellisen kulutuksen kasvu yltää suurten palkankorotusten seurauksena yli 6 prosenttiin kuluvana ja noin 5 prosenttiin ensi vuonna.

Kulutus

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
		määrän muutos, prosenttia					
YKSITYINEN KULUTUS	100,0	3,3	4,1	3,2	3	3	3,2
kotitaloudet	95,7	3,4	4,2	3,3	3	3	3,2
kestokulutustavarat	9,8	9,4	9,3	3,1	4	-4	7,3
puolikestävät kulutustavarat	8,8	5,2	7,5	6,5	3½	3	4,7
lyhytikäiset tavarat	26,6	2,1	2,9	3,2	2	3	2,2
palvelukset	50,7	2,7	3,5	2,6	3½	4	2,7
kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	2,1	1,0	3,1	12,3	2	6	1,3
miinus ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	2,3	3,9	6,9	6,8	5	2	1,8
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,3	1,2	1,3	1,6	1	1	3, 6
JULKINEN KULUTUS	100,0	1,9	0,6	1,3	1½	2	1,5
valtionhallinto	28,9	0,9	0,9	-0,9	1½	2½	0,9
paikallishallinto	63,8	1,8	0,8	1,7	1½	1½	1,4
sosiaaliturvarahastot	7,3	6,1	-2,3	6,4	3½	2	5,0
YHTEENSÄ		**2,9**	**3,1**	**2,7**	**2½**	**2½**	**2,7**
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		2,5	0,7	2,0	1½	1½	1,9
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		3,2	3,4	3,0	2½	2½	2,9
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo		1,2	1,7	2,9	2½	3½	3,0
		prosenttia					
KULUTUKSEN OSUUS bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		73,8	73,2	71,6	72	73	71,8
Kotitalouksien säästämisaste		0,3	-2,4	-2,8	-3½	-2½	-0,2
Kotitalouksien velkaantumisaste[1)]		89,1	97,2	102,7	106	108	76,2

[1)] Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Investoinnit

Yksityiset investoinnit

Investoinnit lisääntyivät viime vuonna 8½ %. Asuinrakennusinvestointien kasvu pysähtyi, kun ostajien varovaisuus asuntomarkkinoilla lisääntyi paitsi kohonneiden korkojen myös asuntohintojen kalleuden ja heikentyneiden tulevaisuuden näkymien takia. Suuret rakennusliikkeet alkoivatkin lykätä asuntoaloituksiaan parempaan ajankohtaan. Rakennusinvestointien painopiste siirtyi selvästi muuhun kuin asuinrakentamiseen, joka lisääntyi peräti 22 % liike-, teollisuus-, toimisto- ja julkisten palvelurakennushankkeiden vilkastumisen ansiosta. Myös maa- ja vesirakennusinvestoinnit lisääntyivät nopeasti, sillä käynnissä oli useita suuria julkisia tie- ja ratahankkeita. Rakennusalan kustannuspaineita lisäsivät erityisesti työvoiman saatavuuden vaikeutuminen, puu- ja betonituotteiden samanaikainen vahva kysyntä niin talon- kuin infrarakentamisessa sekä polttoainekustannusten nousu. Kone- ja laiteinvestointien määrä kasvoi tuntuvasti etenkin laajojen korvausinvestointien ja tuotannollisten rakennusinvestointien ansiosta.

Vuonna 2008 investoinnit lisääntyvät lähes 4 %, mutta kasvu pysähtyy v. 2009. Asuinrakennusinvestointien määrä vähenee molempina vuosina, vaikka kasvukeskusten asuntotarve pysyy muuttoliikkeen takia yhä suurena, ja toisaalta kohtuuhintaisten omistus- ja vuokra-asuntojen aloituksia pyritään lisäämään. Tuotannolliset talonrakennusinvestoinnit jatkuvat erittäin vilkkaina vielä tänä vuonna ja keskimääräistä vilkkaampina myös ensi vuonna, vaikka alkavien rakennushankkeiden määrä on jo tuntuvasti vähentynyt. Kone- ja laiteinvestointien sekä maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu jatkuu vahvana tänä vuonna, mutta hidastuu hieman ensi vuonna.

Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit lisääntyivät viime vuonna liki neljänneksen. Investoinnit kasvoivat etenkin kemian-, metsä- ja teknologiateollisuudessa. Kuluvana vuonna teknologiateollisuus lisää investointejaan merkittävästi etenkin metallien jalostuksessa sekä elektroniikka- ja sähköteollisuudessa. Kemianteollisuuden investointien kasvu jatkuu, mutta metsäteollisuuden investoinnit vähenevät yli viidenneksen. Teollisuuden investointiaste on runsas 12 %. Lähes puolella yrityksistä investointien tarkoitus on kapasiteetin korvaaminen, runsaalla neljänneksellä kapasiteetin lisääminen ja viidenneksellä rationalisointi. Merkittävä osa teollisuuden investointimenoista – etenkin tutkimus- ja kehitysmenoista – suuntautuu ulkomaille, lähinnä EU-maihin; toimialoittain tarkasteltuna ulkomaisia investointeja tekevät pääosin teknologia-, kemian- ja metsäteollisuuden yritykset.

Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
		määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	53,8	6,6	5,2	9,5	2½	-3	3,7
asuinrakennukset	28,3	6,0	5,5	0,1	-3	-1	4,0
muut talorakennukset	25,5	7,4	4,7	22,1	9	-5	3,4
Maa- ja vesirakennukset	10,2	-6,3	3,6	2,9	3½	2½	2,0
Koneet ja laitteet	26,4	-0,7	4,7	10,7	7	5	3,4
Muut investoinnit	9,6	11,6	3,8	3,4	1	1	6,2
YHTEENSÄ	**100,0**	**3,5**	**4,7**	**8,5**	**3½**	**0**	**3,6**
yksityiset	87,3	6,3	6,5	8,3	4	0	4,0
julkiset	12,7	-11,0	-6,4	9,4	1	-1	1,4
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		18,9	19,3	20,3	20½	20	19,0
yksityiset		16,3	16,9	17,7	18	17½	16,3
julkiset		2,6	2,4	2,6	2½	2½	2,7

Julkiset investoinnit

Julkisten investointien määrä kasvoi viime vuonna 9½ %, ja lisääntyy tänä vuonnakin - paljolti laajojen maa- ja vesirakennushankkeiden johdosta – vielä jossain määrin. Lisäksi kuntien parantunut rahoitusasema edesauttaa mm. niiden kaavoitettuihin alueisiin liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanoa. Ensi vuonna julkisten investointien ennakoidaan hieman vähenevän, mutta määrä on yhä varsin suuri.

Varastoinvestoinnit

Vilkkaasta kysynnästä huolimatta varastot kasvoivat edelleen runsaasti viime vuonna. Tilinpidon tietojen mukaan varastojen arvo ja arvoesineiden hankinta lisääntyivät lähes 3,6 mrd. euroa. Varastojen arvotilaston mukaan sekä kaupan että varsinkin teollisuuden varastot lisääntyivät koko vuoden ajan. Vuoden lopussa kasvuvauhti kuitenkin hidastui teollisuudessa merkittävästi, mikä aiheutui keskeneräisten tuotteiden varastojen kasvun hidastumisesta. Teollisuuden valmistuotevarastot kuitenkin lisääntyivät myös loka-joulukuussa. Etenkin puu- ja paperiteollisuuden valmistuotevarastot kasvoivat selvästi edellisvuotta nopeammin. Kaupan varastojen arvo lisääntyi teollisuutta maltillisemmin, ja vuoden lopussa tukkukaupan varastot supistuivat.

Varastojen arvotilaston mukaan kasvu jatkui alkuvuonna, mutta kasvu hidastui merkittävästi. Tehdasteollisuudessa puu- ja paperi- sekä metalliteollisuuden toimialoilla varastojen arvo kääntyi laskuun. Teollisuuden suhdannetiedustelujen mukaan valmistuotevarastojen taso on normaalia suurempi. Ydinvoimalan valmistumisen siirtyminen kasvattaa varastoja, joten taso säilynee korkeana tänä ja ensi vuonna. Kysynnän vaimentuessa yritykset alkavat sopeuttaa varastojaan uudelle, alemmalle tasolle.

1.4 Kotimainen tuotanto

Alkutuotanto

Viime vuonna maatalouden tuotanto lisääntyi 29 %. Viljasato oli runsas ja viljan hinta oli nousussa. Maatalouden yrittäjätulo kasvoi lähes 40 %. Kuluvana vuonna viljelty ala kasvaa viime vuodesta. Viljakasvien viljelyala lisääntyy kesannointivelvoitteen poistuttua ja kohonneiden viljanhintojen kannustamana kymmenyksen. Ennakollisten satoarvioiden mukaan viljasato kuitenkin supistuu muutaman prosentin viime vuodesta epäsuotuisan sään seurauksena.

Viime vuonna metsätalouden tuotanto kasvoi 14 % edellisvuodesta. Hakkuut lisääntyivät tuntuvasti ja sekä tukki- että kuitupuun hinnat kohosivat; metsätaloustulo lisääntyi runsas 50 %. Tänä vuonna hakkuut ovat supistuneet ja hinnat ovat laskeneet viime vuoden huipputasolta. Aiemmin tehtyjen runsaiden ostojen johdosta yksityismetsien pystykauppa on supistunut voimakkaasti, kun taas hankintakauppa on käynyt vilkkaana. Puun myyntitulojen määräaikainen veronkevennys piristää loppuvuoden puukauppaa ja varsinkin ensi vuotta, jolloin myös Venäjältä tuotavan puun väheneminen kasvattaa kotimaisia hakkuita. Metsätalouden tuotannon odotetaan kasvavan tuntuvasti v. 2009.

Jalostus

Tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 9 %. Kasvu jatkui vahvana myös kuluvan vuoden alussa. Kevätkesällä taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen alkoi kuitenkin jo näkyä teollisuuden tuotannossa ja tunnusluvuissa. Heinäkuussa miltei kolmannes teollisuusyrityksistä arvioi näkymiensä heikkenevän. Tehdasteollisuuden kasvu hidastuu tänä vuonna 4 prosenttiin ja ensi vuonna 2½ prosenttiin.

Metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 14 %. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden arvonlisäys kasvoi miltei neljänneksen ja koneiden tuotanto viitisentoista prosenttia. Sen sijaan metallien jalostus väheni tuotannon rajoitusten takia kymmenyksen. Myös kulkuneuvojen valmistus väheni lievästi, vaikka laivoja valmistui ennätysmäärin.

Kuluvan vuoden alkupuolella metalliteollisuuden kokonaistuotanto lisääntyi yhä 7 %. Koneteollisuudessa kasvua oli 12 %, ja koneteollisuus pysyneekin hidastuvan kasvun kärjessä. Elektroniikkateollisuudessa tuotannon määrää nostaa se, että tuotantoon tavaroiden valmistuksen ohella lasketaan toimialaan kuuluvia palveluja kuten korjaus- ja asennuspalveluja tai tutkimus- ja kehittämispalveluja, joiden osuus elektroniikkateollisuudessa on ollut erityisen suuri ja kasvava. Laivatilaukset pitävät kulkuneuvoteollisuuden tuotannon edelleen lievässä kasvussa. Värimetallien hintakehitys kääntyi viime vuoden kesällä jyrkkään laskuun. Metallin jalostajat tasaavat kysynnän heilahtelua tuotantorajoituksin, mikä vaimentaa tuotannon kasvua. Hyvän alkuvuoden ansiosta metalliteollisuuden tuotanto lisääntyy tänä vuonna 8 %. Ensi vuonna kasvu hidastuu 5½ prosenttiin.

Metsäteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna vajaan prosentin. Suomen taloudessa suhdannekäänteet ovat usein näkyneet ensimmäisenä puutavarateollisuudessa. Viime vuonna korkeasuhdanne nosti erityisesti puutavaratuotteiden kysyntää ja hintatasoa; myös paperituotteiden hinnat kohosivat. Kehityksen seurauksena kantohinnat nousivat. Raaka-aineen saatavuus kohosi ongelmaksi myös lämpimän talven vaikeiden puunkorjuuolosuhteiden takia sekä Venäjän toteuttamien ensimmäisten puutullien johdosta. Kesän jälkeen puutavarateollisuuden tuotteiden kysyntä sekä kotimarkkinoilla että viennissä romahti mm. rakentamisen hiipumisen takia. Myös paperiteollisuuden tuotteiden kysyntä heikkeni ja syksyllä paperiteollisuudessa tehtiin päätös kapasiteetin purkamisesta.

Kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa tuotanto väheni sekä puu- että paperiteollisuudessa. Puutavarateollisuudessa uusien tilauksien tulo on jyrkästi supistunut. Paperiteollisuudessa tilauskanta on hieman normaalitason yläpuolella, mutta toiminnan kannattavuus on vaisun hintakehityksen ja korkeiden raaka-ainekustannusten johdosta rapautunut. Venäjän puutullien toteutuminen täysmääräisinä v. 2009 vaikeuttaa raaka-ainehuoltoa entisestään. Hallituksen päätös tukea puunmyyjiä veronkevennyksin näyttää kuitenkin lisäävän kotimaista puuntarjontaa. Raaka-aineongelmien ja vaisuna jatkuvan kysynnän seurauksena metsäyhtiöt ovat jo ottaneet harkintaan uusia säästö- ja saneeraustoimia. Metsäteollisuuden tuotanto vähenee tänä vuonna 5½ % ja ensi vuonna yhä 6 %.

Muun tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 4½ %. Kasvu oli erityisen ripeää elintarviketeollisuudessa ja rakennustuoteteollisuudessa sekä kemikaalien valmistuksessa. Kuluvan vuoden alkupuolella kemianteollisuus kokonaisuudessaan on kasvanut edelleen ripeästi, mutta kaikkien muiden tähän ryhmään kuuluvien teollisuuden toimialoilla tahti on hidastunut. Muun tehdasteollisuuden tuotannon kasvu puolittuu tänä vuonna kahteen prosenttiin ja ensi vuonna edelleen 1½ prosentin tuntumaan.

Rakentamisen määrä kasvoi viime vuonna 7 %. Vapaarahoitteinen asuinrakentaminen alkoi jo hiipua, ja kaikkiaan asuntoja aloitettiin 3 200 edellisvuotista vähemmän eli 30 800. Valtion tukeman asuntotuotannon aloitukset

vähenivät 3 300 asuntoon. Teollisuusrakentaminen lisääntyi merkittävästi paitsi Olkiluodon ydinvoimalan talonrakennustöiden myös useiden muiden suurehkojen hankkeiden ansiosta. Myös liike- sekä toimistorakentaminen vilkastuivat tuntuvasti, sitä vastoin julkinen palvelurakentaminen kasvoi vain lievästi. Maa- ja vesirakentamisen korkeasuhdanne jatkui vahvana. Ammattitaitoisesta rakennusalan työvoimasta oli etenkin Helsingin seudulla niukkuutta, jota paikattiin joko muualta maasta saatavalla tai ulkomaisella työvoimalla.

Talonrakentamisen suhdannetilanne pysyy normaalia parempana ensi vuoden loppuun, vaikka aloitustoiminta on jo vähentynyt ja tuotannon määrä kääntymässä vähitellen laskuun. Asuntojen kysyntä on hidastunut mm. nousseiden lainakorkojen, korkeiden asuntohintojen sekä suhdanteisiin liittyvien epävarmuuksien takia. Samalla asuntojen myyntiajat ovat pidentyneet, ja rakennusliikkeiden myymättömien uusien asuntojen varanto kasvanut. Asuntoja aloitetaan tänä vuonna arviolta 28 000, ja ensi vuonna - aktiivisista asuntopoliittisista toimenpiteistä huolimatta - korkeintaan saman verran. Asuntojen korjaamisen odotetaan kuitenkin hieman elpyvän, kun asuntojen uudisrakentamisesta vapautuu työvoimaa. Talonrakentamisen painopiste on kuluvana vuonna selkeästi liike-, toimisto- ja teollisuusrakentamisessa. Uusien tuotannollisten hankkeiden määrä on kuitenkin vähentynyt korkealta tasoltaan tuntuvasti vuoden alkupuoliskolla, ja rakennussuunnitelmia lykättäneen heikentyneiden suhdanneodotusten takia myös ensi vuonna.

Maa- ja vesirakentamisen suhdannetilanne jatkuu poikkeuksellisen hyvänä, ja etenkin niukkuus ammattitaitoisesta työvoimasta ja polttoaineiden kallistuminen lisäävät alan kustannuspaineita. Kuluvana vuonna valmistuvien hankkeiden vastapainoksi on suunnitteilla useita suuria väylähankkeita, ja lisäksi kuntien parantunut rahoitusasema edesauttaa mm. niiden kaavoitettuihin alueisiin liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanoa.

Palvelut

Viime vuonna palvelujen tuotanto kasvoi 2,7 %, kasvua oli lähinnä yksityisissä palveluissa. Julkisyhteisöjen palvelut lisääntyivät vain 0,3 %. Koko palvelujen kasvuvauhti jäi bruttokansantuotteen kasvua hitaammaksi. Toimialoista kehitys oli ripeintä majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, jossa arvonlisäyksen volyymi kasvoi yli 5 %. Myös kiinteistö- ja liike-elämän palveluiden kysyntä oli vahvaa.

Kuluvana vuonna palvelujen tuotannon kasvu jää 2½ prosenttiin ja jatkaa hidastuvalla uralla ensi vuonna. Ennusteen riskit ovat alaspäin. Palvelualojen luottamus on laskenut selvästi viime vuodesta, ja vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kasvuvauhti hidastui 2 prosenttiin. Etenkin kuljetus- ja tietoliikennealojen kehitys oli vaisua. Alkuvuonna koko palvelualan liikevaihdon kehitys on vielä ollut ripeää, joskin volyymin kasvua on leikannut hintojen nousu. Palvelujen tuottajahinnat nousivat 5 % ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Liikenteen arvonlisäyksen kasvu on hidastumassa, sillä voimakkaasti nousseiden kustannusten ja samalla hintojen odotetaan vähentävän kysyntää – varsinkin kun samaan aikaan rakentamisen ja teollisuuden kasvu on hidastumassa. Myös liike-elämän palvelut lisääntyvät aiempaa hitaammin teollisuuden kysynnän heiketessä. Ensi vuodelle suunnitellut veronkevennykset tukevat kaupan sekä majoitus- ja ravitsemusalan kehitystä. Riskinä on, että kuluttajat muuttavat odotettuakin enemmän kulutustottumuksiaan varautuessaan heikentyvään työllisyyskehitykseen.

Kokonaistuotanto

Suhdannekäänne on tapahtunut ja kasvu hidastuu ensi vuoteen asti. Vuonna 2007 bkt lisääntyi 4,5 %, ja ylitti eurooppalaisen kasvuvauhdin keskimäärin lähes kahdella prosenttiyksiköllä. Toimialoittaisten arvonlisäysten summa lisääntyi bruttokansantuotetta nopeammin, 4,9 %. Tämä perushintainen bruttokansantuote lisääntyi yli 1½ prosenttiyksikköä vauhdikkaammin kuin kymmenen viime vuoden aikana keskimäärin. Talouskasvu oli erittäin laajaalaista, sillä palveluja lukuun ottamatta niin alkutuotanto kuin jalostuskin lisääntyivät edellisvuotta nopeammin. Kasvu oli vahvaa läpi koko vuoden, tosin syyskesällä se hieman notkahti, mutta vahvistui jälleen vuoden loppua kohti.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla kasvu ylsi hidastumisesta huolimatta vielä lähes kolmeen prosenttiin. Vuosia jatkunut vahva talouskasvu on johtanut tuotantokapasiteetin täyskäyttöön. Nämä rajoitteet eivät ole poistuneet, vaikka talouskasvu on hidastunut. Varsinkin osaavan työvoiman puute on monilla toimialoilla edelleen kasvua rajoittava tekijä. Kokonaistuotannon kasvu vaimenee osin näistä tarjontakapeikoista johtuen tänä vuonna vajaaseen kolmeen ja ensi vuonna kahteen prosenttiin. Hidastuminen on merkittävintä rakentamisen ja teollisuuden toimialoilla, joilla kysynnän vaimeneminen on noussut resursseja merkittävämmäksi kasvun rajoitteeksi. Teollisuustuotannon kasvua vaimentaa myös metsäteollisuuden tuotantokapasiteetin supistuminen Suomessa. Toisaalta, kotimaisen puunkäytön lisääntyminen kasvattanee metsätalouden tuotantoa, puun myyntitulon veronkevennyksen myötä todennäköisesti runsaastikin ensi vuonna.

Tuotannon kasvua hillitsee ennen kaikkea kysynnän vaimeneminen. Maailmantaloudessa vallitseva epävarmuus ja aktiviteetin hidastuminen vaikuttavat myös Suomeen. Vientikysyntä vaimenee samaan aikaan, kun kotimainen kustannuskilpailukyky on heikkenemässä palkkojen nousun myötä. Kotimaassa yksityinen kysyntä on viime vuosien tapaan edelleen vahvaa ja työllisyyden lisääntyessä tukee kotimarkkinatuotantoa, joskin viime vuosia vähemmän, sillä investointitoiminta ei korkean tason vuoksi enää merkittävästi lisäänny. Kulutuskysyntä ja julkisen sektorin rakennushankkeet toimivat talouskasvun pilareina tänä ja ensi vuonna.

TUOTANTO, 1990 = 100

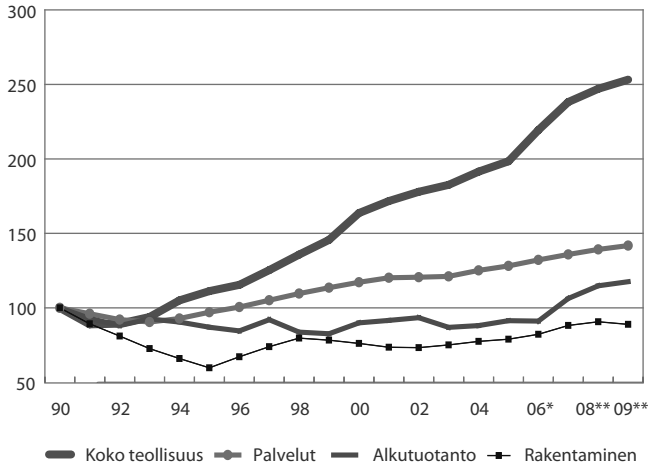

Lähde: Tilastokeskus. VM

TUOTANTO, muutos, %

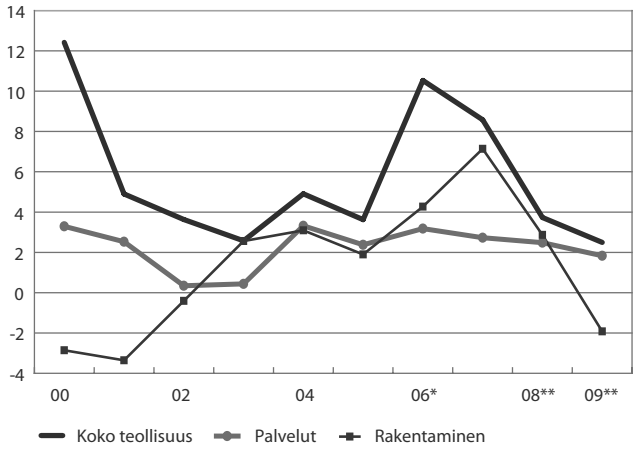

Lähde: Tilastokeskus. VM

Tuotanto toimialoittain

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
		määrän muutos, prosenttia					
Maatalous	0,8	13,1	-5,8	29,3	-3	1	1,3
Metsätalous	2,3	-1,9	2,9	13,8	-½	17	2,7
Koko teollisuus	26,2	3,6	10,5	8,6	3½	2½	6,0
Tehdasteollisuus	23,6	4,0	11,3	9,0	4	2½	6,4
Rakentaminen	6,4	1,9	4,3	7,1	3	-2	1,0
Kauppa	10,3	5,6	7,9	3,3	5	4	4,9
Liikenne	9,8	3,2	3,3	2,2	1½	2	4,1
Kiinteistö- ja liike- elämää palveleva toiminta	18,4	1,9	3,2	4,3	3½	2	2,9
Muut toimialat	25,8	1,1	1,2	1,5	1	1	0,6
Alkutuotanto	3,2	3,7	-0,3	16,6	-1	13	1,2
Jalostus	32,6	3,3	9,4	8,3	3½	1½	5,2
Palvelut	64,2	2,4	3,2	2,7	2½	2	2,3
TUOTANTO YHTEENSÄ PERUSHINTAAN	**100,0**	**2,7**	**5,0**	**4,9**	**2½**	**2**	**3,2**
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,8	4,9	4,5	3	2	3,3
Kansantalouden työllisyys[1)]		1,0	1,5	1,9	1	0	0,9
Kansantalouden tuottavuus		1,7	3,4	2,9	1½	2	2,5

[1)] Työtunteina

Tuottavuus

Työn tuottavuus koheni viime vuonna 2,9 %, hieman hitaammin kuin edellisenä vuonna, mutta ½ prosenttiyksikköä nopeammin kuin kymmenen viimeisen vuoden aikana keskimäärin. Päätoimialoista vahvin tuottavuuden parantuminen koettiin maataloudessa, mutta varsinaisesti kansantalouden työn tuottavuutta kohensi tuttuun tapaan teollisuus, varsinkin sähkötekninen toimiala. Suomessa työn tuottavuuden nousu on ollut noin kaksinkertaista eurooppalaiseen keskiarvoon verrattuna. Koko kansantaloudessa työn tuottavuus on kaksinkertaistunut vuoden 1978 jälkeen ja on nyt neljänneksen parempi kuin kymmenen vuotta sitten. Valtion ja kuntien toiminnassa tuottavuutta on myös pyritty parantamaan.

Työn tuottavuuden kasvu hidastuu tänä ja ensi vuonna alle keskimääräisen kasvuvauhdin, noin 2 prosenttiin. Syynä on lähinnä talouden kääntyminen laskusuhdanteeseen. Lisäksi kapasiteettirajoitteet ja edelleen työvoiman lisätarve hidastavat tuottavuuden kasvua.

1.5 Työvoima

Työvoiman kysyntä kasvoi viime vuonna kolmatta vuotta erittäin nopeasti; vuosina 2005-2007 työpaikat lisääntyivät yhteensä yli 125 000. Tätäkin suurempaan työpaikkojen lisäykseen olisi ollut mahdollisuuksia, mutta työvoiman saatavuus vaikeutui - työvoiman tarjonnan merkittävästä lisäyksestä huolimatta - monilla toimialoilla, mikä pidensi avoimien työpaikkojen täyttöaikoja. Avoimia työpaikkoja oli tarjolla ennätysmäisen runsaasti. Uusia työpaikkoja syntyi etenkin yksityisissä palveluissa ja rakentamisessa, teollisuudessa työllisten määrä lisääntyi lievästi. Työllisyysaste nousi 69,9 prosenttiin ja työttömyysaste aleni keskimäärin 6,9 prosenttiin.

Vuonna 2008 työllisten määrä lisääntyy suhdannenäkymien heikentymisestä huolimatta vielä noin 40 000 henkeä. Työvoiman saatavuusongelmat ovat monella alalla suuret, vaikka työvoiman tarjonta kasvaa edelleen nopeasti etenkin eläkeikää lähestyvien sekä alle 25–vuotiaiden keskuudessa, ja työperusteinen maahanmuuttokin lisääntyy. Työllisten määrä lisääntyy lähinnä liikeelämää palvelevissa toiminnoissa, kauppa-, majoitus- ja ravitsemispalveluissa sekä rakentamisessa, mutta vähenee hieman teollisuudessa. Työllisyysaste nousee arviolta 70,6 prosenttiin. Työttömien määrä pienenee keskimäärin arviolta 17 000 hengellä ja työttömyysaste alenee 6,2 prosenttiin. Rakennetyöttömyys vähenee paitsi korkeasuhdanteen myös työvoimapalvelujen tehostumisen sekä työmarkkinatukeen v. 2006 voimaanastuneiden uudistusten ansiosta[2], mutta sen osuus on yhä yli puolet kaikista työttömistä. Työvoimahallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä on tänä vuonna runsas 3 % työvoimasta. Työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyy keskimäärin noin 35 000 henkeä, vajaa 4 000 vähemmän kuin v. 2007. Työministeriön tilastoimassa työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 28 000 henkeä, yli 2 500 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Työmarkkinatuen työharjoittelussa, työelämävalmennuksessa sekä vuorottelupaikkaan työllistettyinä on keskimäärin noin 17 000 henkeä.

Vuonna 2009 työvoiman kysynnän kasvu pienenee edelleen, ja keskimäärin työllisiä on noin 3 000 enemmän kuin tänä vuonna. Arviossa on oletettu,

---

[2] Vuonna 2006 saatettiin loppuun julkisen työvoimapalvelun rakenneuudistus, jossa vaikeasti työllistyvien palvelut ja resurssit koottiin työvoiman palvelukeskuksiin (39). Työmarkkinatuen uudistuksella jaetaan vastuuta pitkäaikaistyöttömien työllistymisestä aiempaa paremmin valtion ja kuntien kesken sekä asetetaan tuen saajille velvoitteita osallistua aktiivitoimiin tuen epäämisen uhalla.

että osa-aikaisten työsuhteiden osuus kaikista työllisistä kasvaa jossain määrin. Työpaikat lisääntyvät enää palveluelinkeinoissa. Teollisuudessa työvoiman kysyntä vähenee hieman. Työvoiman tarjonnan kasvun odotetaan kääntyvän lievään laskuun paitsi suhdanteiden heikkenemisen myös suurten ikäluokkien alkaneen eläköitymisen takia. Työttömien määrä vähenee keskimäärin 160 000 henkeen ja työttömyysaste putoaa 5,9 prosenttiin.

TYÖLLISYYS

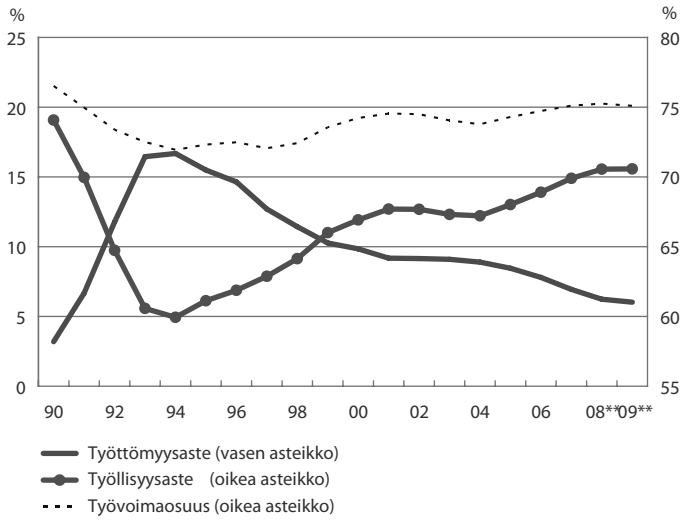

Työttömyysaste = työttömät / työvoima (15-64 -vuotiaat)
Työllisyysaste = työlliset / työikäinen väestö (15-64 -vuotiaat)
Työvoimaosuus = työvoima / työikäinen väestö (15-64 -vuotiaat)

Lähde: Tilastokeskus, VM

Työvoimatase

	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	1 000 henkeä keskimäärin vuodessa				
Työikäinen väestö[1)]	3 948	3 963	3 981	3 997	4 010
Työvoima	2 621	2 648	2 675	2 698	2 695
Työtön työvoima	220	204	183	166	160
Työllinen työvoima	2 401	2 444	2 492	2 532	2 535
maa- ja metsätalous	115	114	113	113	112
teollisuus	460	465	466	463	459
rakennustoiminta	158	162	174	184	180
palveluelinkeinot	1 662	1 699	1 734	1 762	1 774
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	378	381	395	405	407
liikenne	172	181	175	174	174
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää	322	336	359	374	382
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	790	801	806	809	811
toimiala tuntematon	5	4	6	10	10
	prosenttia				
Työvoimaosuus	66,4	66,8	67,2	67,5	67,2
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	68,0	68,9	69,9	70,6	70,6
Työttömyysaste	8,4	7,7	6,9	6,2	5,9
alle 25-vuotiaat	20,1	18,7	16,5	15,5	15,0
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	9,0	10,3	13,0	15	15

[1)] 15-74-vuotiaat.

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

Kansantulo

Kansantulo kasvoi v. 2007 yhteensä runsas 7½ % eli lähes prosenttiyksikön edellisvuotista enemmän. Kesän ja syksyn aikana solmitut liittotason sopimukset ovat suurelta osin voimassa vuoden 2010 alkukuukausiin, ja sopimuksiin sisältyvät palkankorotukset ovat selvästi korkeampia kuin aikaisempina vuosina. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi v. 2007 keskimäärin nimellisesti 3½ % ja reaalisesti vajaan prosentin. Palkkasumma kasvoi 6 %, sillä palkansaajien työtunnit lisääntyivät 2 % ja keskiansiot kohosivat hieman ansiotasoindeksiä enemmän. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kasvoivat 5 %, ja työtulojen osuus kansantulosta laski prosenttiyksiköllä 55½ prosenttiin. Kun maatalouden tuotanto lisääntyi tuntuvasti, ja viljan sekä maidon ja lihan hinnat kääntyivät maailmanmarkkinahintakehityksen myötä syksyllä jyrkkään nousuun, kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta lisääntyivät monen vuoden laskun jälkeen yli kolmanneksen. Kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta kasvoivat yli 50 %, sillä hakkuut lisääntyivät tuntuvasti ja keskimääräinen kantohintataso kohosi.

Kuluvana vuonna palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan kohoavan nimellisesti 5½ %, mutta reaalisesti vain vajaa 1½ %. Palkkaliukuman on oletettu pysyvän suunnilleen viimevuotisella tasolla. Palkkasumma kasvaa 7 %, sillä työpanoksen arvioidaan lisääntyvän vielä 1½ %. Lähinnä työttömyysvakuutusmaksun alenemisen vuoksi työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kohoavat edelleen palkkasummaa hitaammin. Työtulojen osuus kansantulosta kohoaa hieman. Maataloudessa keskimääräinen tuottajahintataso muodostuu viimevuotista korkeammaksi, mutta tuotantopanosten hintojen nousun vuoksi kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta yltänevät enintään viimevuotiselle tasolle. Kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta saattavat jäädä hieman viimevuotista pienemmiksi, sillä hakkuut ovat alkuvuonna vähentyneet ja keskimääräisen kantohintataso on alentunut. Kansantulon kasvu hidastuu 5½ prosenttiin.

Vuonna 2009 palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa 5 % tämänvuotisesta. Kun palkankorotukset painottuvat vuoden loppupuolelle, seuraavaan vuoteen siirtyvä ”palkkaperintö” pienenee vain hieman kuluvan vuoden lopun lukemista. Palkkasumman kasvu hidastuu runsaaseen 5 prosenttiin, sillä työtuntien määrä ei enää juurikaan lisäänny. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut lisääntyvät 4 %, sillä työttömyysvakuutusmaksun on oletettu alenevan ja myös valtion sekä kuntien työeläkemaksut alenevat. Työtulojen osuus kansantulosta kohoaa edelleen hieman. Jos sadosta tulee normaali, kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta pysynevät suunnilleen tämänvuotisella tasolla. Sen sijaan kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta saattavat kasvaa lähes viidenneksellä, koska puun myyntituloihin esitetyn osittaisen verovapauden odotetaan lisäävän selvästi hakkuita. Kansantulo kasvaa yhteensä 3½ %.

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	2,5	1,7	2,1	4½	4	2,5
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	1,4	1,2	1,3	1	1	1,2
Ansiotasoindeksi	3,9	2,9	3,4	5½	5	3,7
Reaalinen ansiotaso[1)]	3,0	1,4	0,8	1½	2	2,1
Keskiansiot[2)]	3,8	3,1	3,7	5½	5	3,7
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti[3)]						
koko kansantaloudessa	2,5	-0,5	0,8	4	3	1,5
tehdasteollisuudessa	-0,2	-6,1	-5,1	0	2	-2,7

1) Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

2) Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

3) Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyymi-indeksillä.

Käytettävissä oleva tulo

	2007* osuus, %	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
		muutos, prosenttia					
Palkat ja palkkiot	44,4	5,0	4,8	5,8	7	5	5,0
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	10,9	6,3	3,1	5,2	5½	4	3,9
Kotitalouksien yrittäjätulot	6,0	-2,4	-4,0	1,8	-5	1½	4,0
yrittäjätulot maataloudesta	0,6	-9,7	-16,5	37,2	1	1½	-1,0
yrittäjätulot metsätaloudesta	1,2	-5,9	5,8	52,3	-4	18	4,0
muut yrittäjätulot	4,2	-0,9	-4,1	-9,7	-6	-3	4,7
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	25,0	-3,4	19,6	16,9	5	1	7,5
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	13,7	4,0	3,7	3,2	5	2½	4,6
Kansantulo	100,0	2,6	6,9	7,7	5½	3½	5,3
Käytettävissä oleva tulo		2,5	6,9	7,8	5½	3½	5,1
Bruttokansantulo, mrd. euroa		158,2	168,7	181,9	193	201	

Inflaatio

Inflaatio nopeutui lisääntyneistä kustannus- ja hintapaineista huolimatta vain hieman vuoden 2007 aikana. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat kohosivat loppuvuodesta yli 90 dollariin tynnyriltä, mutta euron vahvistuminen dollariin nähden lievensi öljyn hinnan kohoamisesta aiheutuneita kustannuspaineita. Palkankorotukset ajoittuivat pääosin vuoden lopulle, eivätkä niistä aiheutuneet kustannuspaineet ehtineet juurikaan purkautua hintoihin. Myöskään syksyllä alkanut elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen jyrkkä kohoaminen ei teollisuuden ja kaupan pitkien sopimusten vuoksi näkynyt vielä kuluttajahintatasossa. Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 2006 joulukuusta vuoden 2007 joulukuuhun 2,6 % ja v. 2007 keskimäärin 2,5 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa eivät näy korkojen eivätkä asuntohintojen muutokset, kohosi vuoden aikana 1,9 % kun nousu euroalueella keskimäärin oli 3,1 %.

Kuluvana vuonna inflaatio on tuntuvasti kiihtynyt. Elintarvikkeiden patoutuneet hintapaineet purkautuivat kuluttajahintoihin suurelta osin tammikuussa. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat jatkoivat vuoden alkupuoliskolla jyrkkää nousua ja kohosivat heinäkuun alussa yli 140 dollariin tynnyriltä; tämän jälkeen tynnyrihinnat ovat alentuneet runsaan 110 dollarin tuntumaan. Työkustannusten nousu on selvästi nopeutunut ja inflaatiota ovat nostaneet vuoden aikana myös valmisteverojen sekä terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset. Asuntohintojen sekä korkojen inflaatiota lisäävän vaikutuksen odotetaan pienenevän, mutta toisaalta vuokrien nousu on nopeutunut.

Kuluttajahintaindeksin vuosinousu oli kuluvan vuoden heinäkuussa 4,4 %. Elintarvikkeiden hinnat kohosivat vuoden aikana 9 %, mikä nosti kuluttajahintaindeksiä yli prosentin. Peruselintarvikkeista erityisesti maitotuotteiden hinnat kohosivat jyrkästi. Öljytuotteiden hintojen osuus kuluttajahintaindeksin kokonaisnoususta oli ilman valmisteverojen korotuksen vaikutusta 1 prosenttiyksikkö. Alkoholijuomaveron sekä energiaverojen korotukset nostivat indeksiä yhteensä 0,4 % ja autoveron alennus laski sitä 0,3 %. Kotitaloussähkön hinta kohosi vuoden aikana 13 %, mistä vain kolmannes aiheutui valmisteveron korotuksesta. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosinousu oli heinäkuussa 4,3 %, kun nousu euroalueella oli 4,1 %. Kuluttajahintojen nousuvauhdin arvioidaan pysyvän loppuvuodesta suunnilleen viime kuukausien tasolla. Vuonna 2008 keskimäärin kuluttajahintaindeksi kohoaa 4 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi kohonnee sunnilleen saman verran.

Vuoden 2009 hinta-arvio perustuu oletukseen, että raakaöljyn ja elintarvikkeiden euromääräiset maailmanmarkkinahinnat kohoavat vain hieman tämänvuotista keskiarvoa korkeammalla. Työkustannusten nousu pysyy vuoden aikana lähes ennallaan, mutta asuntohintojen sekä korkojen vaikutus kuluttajahintojen nousuun pienenee edelleen. Inflaatio pysyy vuoden alkukuukausina vielä 3½ prosentin tienoilla ja alenee sen jälkeen hitaasti. Mikäli elintarvikkeiden

arvonlisäveron alennus siirtyy kuluttajahintoihin odotetulla tavalla, kuluttajahintaindeksin nousuvauhti voi vuoden lopulla hidastua 2 prosentin tuntumaan. Vuonna 2009 keskimäärin indeksi kohoaa kuitenkin vielä 3 %.

Hintaindeksejä

	2005	2006*	2007*	2008**	2009**	Keskimäärin 2007/1998
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat (tavaravienti)[1]	1,0	2,9	0,2	½	-½	-1,0
Tuontihinnat (tavaratuonti)[1]	5,5	7,1	1,8	4½	½	0,6
Kuluttajahintaindeksi	0,9	1,6	2,5	4	3	1,6
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	3,6	5,9	4,0	6	2½	1,8
Rakennuskustannusindeksi	3,6	3,8	5,9	4	2½	2,6

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan

Kuluttaja- ja tuontihintaindeksit, 12 kuukauden muutos

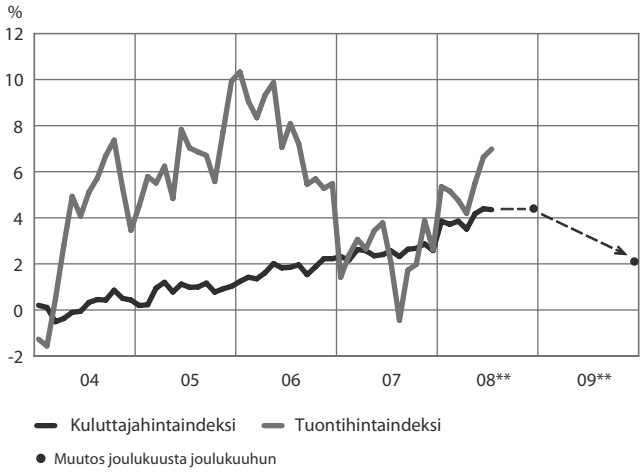

Lähde: Tilastokeskus, VM

Yksikkötyökustannukset

Tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky koheni viime vuonna ja oli koko tehdasteollisuudessa keskimäärin 40 % parempi kuin pitkällä aikavälillä (1970–2004) keskimäärin. Muussa kuin sähköteknisessä teollisuudessa kilpailukyky kääntyi edellisen vuoden lievän kohenemisen jälkeen kuitenkin uudelleen laskuun ja oli enää viitisen prosenttia pitkän aikavälin keskiarvoa parempi. Nopeutuneen työkustannusten nousun ja hidastuvan tuottavuuskehityksen myötä tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkenee kuluvana vuonna useimmilla teollisuuden toimialoilla. Kehityskuva jatkuu samanlaisena myös ensi vuonna; muussa kuin sähköteknisessä teollisuudessa kilpailukyky näyttäisi painuvan v. 2009 jo alle pitkän aikavälin keskiarvon. Heikkenevän kehityksen pysäyttäminen ja kilpailukyvyn kääntäminen kohenevalle uralle asettaakin varsin ahtaat rajat seuraavien vuosien palkanmuodostukselle.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden rahoitusasema on ollut viime vuosina varsin vahva ja sitä se on vielä tänäkin vuonna. Ylijäämä on ollut viime vuotta suurempi viimeksi v. 2000 ja tätä ennen vuosina 1989-1990 sekä vuosina 1976-1977. Viime vuonna Suomen julkisen talouden ylijäämä oli kaikkein korkein EU-maiden joukossa; seuraavaksi suurimmat ylijäämät olivat Tanskassa ja Ruotsissa.

Heikentyneet talousnäkymät ja lähivuosina lisääntyvät ikäsidonnaiset menot pienentävät nopeasti julkisyhteisön ylijäämiä. Vielä v. 2008 julkisen talouden ylijäämä säilyy korkealla tasolla hyvän vaikkakin jo hidastuvan talouskehityksen tukemana. Sulautetut kokonaismenot lisääntyvät kokonaistuloja enemmän. Näin ylijäämä pienenee jonkin verran. Sulautetuissa kokonaismenoissa otetaan huomioon julkisen talouden eri sektoreiden välisten sisäisten siirtojen vaikutus. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen tulot kasvoivat ensimmäisellä neljänneksellä runsas 4 % ja menot liki 6 %. Ylijäämä on ennen muuta työeläkerahastojen ja valtionhallinnon varassa, muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä ja paikallishallinto lähellä tasapainoa. Myös tänä vuonna Suomen julkisen talouden rahoitusaseman arvioidaan olevan EU:n vahvin. Menoaste eli julkisten menojen suhde kokonaistuotantoon on vain viidessä EU-maassa korkeampi kuin Suomessa.

Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu sulautettu bruttovelka, ns. EMU-velka, on tämän vuoden lopussa arviolta 61 mrd. euroa eli 32 % suhteessa kokonaistuotantoon, kun Euroopan komissio ennustaa euromaiden keskimääräisen velan olevan 66 %/bkt. Julkisyhteisöjen nettorahoitusvarallisuus oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä runsas 120 mrd. euroa. Nettorahoitusvarallisuus kääntyi laskuun viime vuoden lopulla ja lasku on jatkunut tämän vuoden puolella. Syynä on pörssikurssien heikkeneminen.

Vuonna 2009 julkisen talouden rahoitusaseman ennustetaan heikkenevän selvästi, 1½ prosenttiyksikköä kokonaistuotantoon suhteutettuna kun valtion nettoluotonanto alenee prosenttiyksikön ja sosiaaliturvarahastojen 0,3 prosenttiyksikköä. Syitä tähän ovat suhdannetilanteen heikkeneminen, toteutettavat veronkevennykset ja omaisuustulojen pieneneminen pitkään jatkuneen kas-

vun jälkeen. Heikkenemisestä huolimatta rahoitusasema pysyy hyvänä, sekä kansainvälisessä vertailussa että Suomen julkisen talouden aiempaan tilaan verrattuna. Vahvalla rahoitusasemalla on keskeinen merkitys varauduttaessa demograafiseen muutokseen. Sulautetut kokonaistulot kasvavat pari prosenttia kun samalla menot lisääntyvät 5 %, ja menojen suhde kokonaistuotantoon kääntyy nousuun monen vuoden laskun jälkeen. Veroaste alenee prosenttiyksikön, alimmilleen yli 20 vuoteen.

Julkinen velka on myös ensi vuonna 61 mrd. euroa eli 31 % suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisyhteisöjen henkilöstö on hieman lisääntymässä, sillä kunnissa väkimäärä palvelutuotannossa lisääntyy hieman enemmän kuin mitä henkilöstö valtionhallinnossa tuottavuusohjelman myötä vähenee.

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa bruttokansantuotteeseen

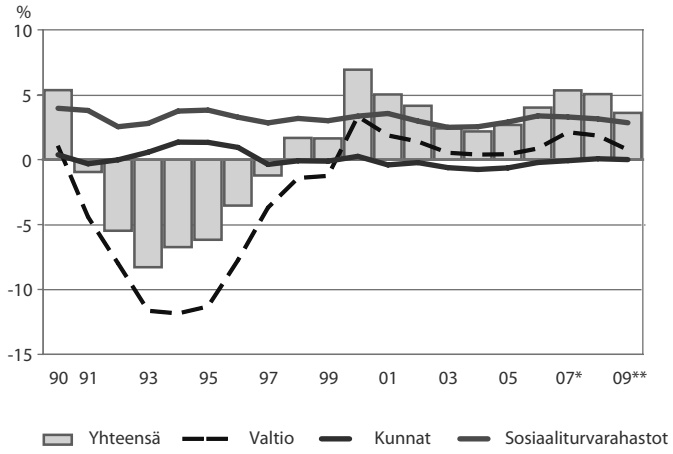

Lähde:Tilastokeskus,VM

Julkisyhteisöt[1)]

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd. euroa					
Välittömät verot	26,7	27,6	28,7	31,5	33,5	33,5
Tuotannon ja tuonnin verot	21,0	21,8	22,7	23,4	24,6	25,2
Sosiaalivakuutusmaksut	18,0	19,1	20,5	21,6	22,3	23,4
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä[2)]	66,1	69,0	72,4	77,0	80,9	82,5
Muut tulot[3)]	14,2	15,0	16,4	18,0	18,9	18,9
siitä korkotulot	2,9	3,1	3,4	3,9	4,3	4,4
TULOT YHTEENSÄ	**79,8**	**83,5**	**88,3**	**94,5**	**99,3**	**101,1**
Kulutusmenot	33,3	34,9	36,4	38,2	40,5	42,8
Tukipalkkiot	1,9	2,0	2,2	2,2	2,4	2,4
Sosiaalietuudet ja -avustukset	25,3	26,0	26,6	27,1	28,5	30,1
Muut tulonsiirrot	4,0	4,4	4,4	4,5	4,7	5,0
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	31,2	32,4	33,1	33,8	35,6	37,4
Pääomamenot[4)]	4,9	4,5	4,4	5,1	5,4	5,5
Muut menot	7,1	7,5	7,7	7,9	8,2	8,5
siitä korkomenot	2,7	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7
MENOT YHTEENSÄ	**76,5**	**79,3**	**81,6**	**85,0**	**89,7**	**94,2**
NETTOLUOTONANTO (+)/ **NETTOLUOTONOTTO** (-)	**3,3**	**4,2**	**6,7**	**9,6**	**9,7**	**6,9**
valtionhallinto	0,6	0,6	1,4	3,8	3,5	1,4
paikallishallinto	-1,2	-1,0	-0,4	-0,1	0,1	0,0
työeläkelaitokset	4,2	4,6	5,3	5,4	5,6	5,3
muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	-0,1	0,3	0,5	0,4	0,2
Perusjäämä[5)]	6,0	6,9	9,3	12,2	12,4	9,6

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
2) Sisältää pääomaverot
3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen
4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot.
5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Julkisyhteisöjen verot, menot ja bruttovelka, suhteessa bruttokansantuotteeseen

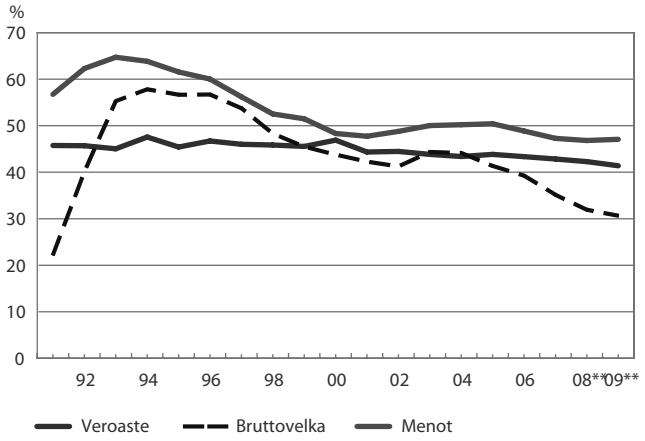

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,4	43,8	43,4	42,8	42,3	41,3
Julkisyhteisöjen menot[1)]	50,2	50,4	48,9	47,3	46,8	47,1
Nettoluotonanto	2,2	2,7	4,0	5,3	5,0	3,5
Valtionhallinto	0,4	0,4	0,9	2,1	1,8	0,7
Paikallishallinto	-0,8	-0,6	-0,2	-0,1	0,1	0,0
Työeläkelaitokset	2,8	2,9	3,2	3,0	2,9	2,7
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,2	0,0	0,2	0,3	0,2	0,1
Perusjäämä[2)]	2,2	2,6	3,7	4,7	4,3	2,8
Julkisyhteisöjen velka	44,1	41,3	39,2	35,1	31,9	30,6
Valtionvelka	41,9	38,2	35,3	31,2	28,1	26,8
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	606	608	610	611	613	615
Valtio	147	146	146	144	143	141
Paikallishallinto	448	451	454	456	460	464
Sosiaaliturvarahastot	10	10	10	10	10	10

1) EU-harmonisoitu.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Finanssipolitiikan suhdanneviritystä voidaan arvioida julkisyhteisöjen rahoitusjäämän perusteella poistamalla tästä suhdanteiden vaikutus. Esimerkiksi nousukauden aikana julkisen talouden tasapaino vahvistuu automaattisesti, kun verotulot kasvavat ja työttömyyden aiheuttamat menot supistuvat ilman uusia, tulo- tai menoperusteita koskevia päätöksiä. Tällaista julkisen talouden tasapainon vaihtelua kutsutaan usein budjetin suhdanneautomatiikaksi. Kun ollaan kiinnostuneita varsinaisten finanssipoliittisten päätösten vaikutuksista julkisen talouden tasapainoon, on tämä automatiikka syytä poistaa tarkasteltavista luvuista.

Viime vuosina niin sanottu julkisyhteisöjen suhdannekorjattu ylijäämä on kasvanut. Tänä vuonna sekä julkisyhteisöjen yhteenlaskettu että valtion suhdannekorjattu ylijäämä kääntyvät kuitenkin hienoiseen laskuun. Ensi vuonna suhdannekorjatun ylijäämän arvioidaan laskevan selvästi. Finanssipolitiikasta on siten muodostumassa kasvua tukevaa. Taustalla on mm. tehdyt veroratkaisut.

Suhdannetilannetta on tässä tarkasteltu vertaamalla toteutunutta tuotantoa arvioituun potentiaalisen tuotannon tasoon. Vielä viime vuosien noususuhdanteen aikana talous on kasvanut tuotantopotentiaaliaan nopeammin. Tämän myötä positiivinen tuotantokuilu, eli toteutuneen ja potentiaalisen tuotannon välinen ero, on kasvanut. Kuluvana ja tulevana vuonna talouskasvu on kuitenkin jäämässä huomattavasti potentiaalista kasvua hitaammaksi. Samalla tuotantokuilu kutistuu nopeasti ja kääntyy ensi vuonna negatiiviseksi. Tuotanto jää siis potentiaalia alhaisemmaksi.[3]

Suhdannekorjattu rahoitusjäämä, suhteessa bruttokansantuotteeseen

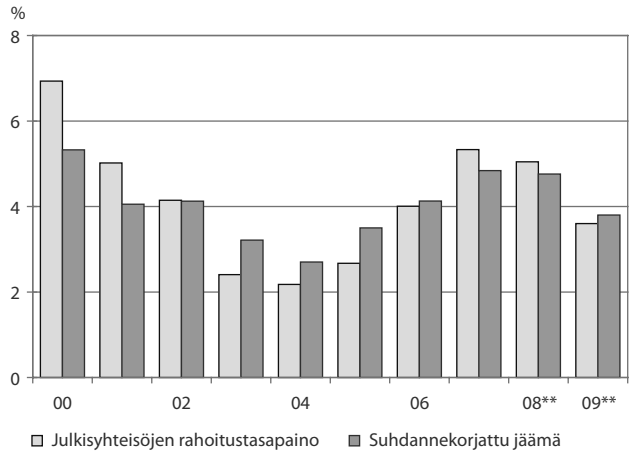

Lähde: Tilastokeskus,VM

[3] Tuotantokuilu ja potentiaalisen tuotannon taso on arvioitu käyttäen EU-komission ja jäsenmaiden käyttämää tuotantofunktiomenetelmää. Julkistalouden suhdanneherkkyyden kuvaajina on käytetty OECD:n tulo- ja menojoustoestimaatteja.

2.2 Valtionhallinto

Pitkään jatkuneen korkeasuhdanteen seurauksena valtiontalouden rahoitusasema on reilusti ylijäämäinen. Heikentyvän suhdannetilanteen sekä veronkevennysten vuoksi valtion budjettitalouden ylijäämä käytännössä häviää ensi vuonna ja kansantalouden tilinpidon mukainen ylijäämä supistuu alle prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Viime vuonna verotulot lisääntyivät poikkeuksellisen voimakkaasti. Vuonna 2008 verokertymän kasvu hidastuu mutta säilyy edelleen vahvana noin 5,5 prosentissa. Tänä vuonna työn verotusta kevennettiin inflaatiotarkistukset mukaan lukien noin 500 milj. eurolla. Samalla alennettiin eläkkeensaajien verotusta noin 200 milj. eurolla. Tavoitteena on, että eläketulon verotus ei olisi työtulojen verotusta kireämpää. Hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti energiaverotusta nostettiin vuoden alusta siten, että veron tuotto lisääntyy 300 milj. eurolla. Alkoholiveroa korotettiin vuoden alussa 10 %, mikä lisää verotuloja noin 40 milj. euroa. Autoveroa alennettiin vuoden 2008 alusta lukien. Tieto veronalennuksesta lykkäsi autojen hankintaa vuodelle 2008, mikä pienensi veron tuottoa vuoden 2007 osalta. Täysimääräisesti autoveron keventäminen näkyy verokertymässä v. 2009. Autoveron keventäminen vähentää vuositasolla verotuloja noin 200 milj. euroa.

Valtion omaisuustulojen arvioidaan tänä vuonna nousevan ennätyksellisen korkealle tasolle. Omaisuustulot ovat lähes kaksinkertaistuneet vuodesta 2005. Osinkotulojen osuus on tällä hetkellä noin 60 % kaikista valtion saamista omaisuustuloista. Osinkotulojen kertymää ovat kasvattaneet yritysten hyvä kannattavuus. Lisäksi myös eräiden yksittäisten yritysten, joissa valtiolla on merkittävä omistusosuus, kuten Fortum Oy:n jakamat kertaluontoiset osingot, ovat tilapäisesti lisänneet osinkotuloja. Korkotuloja on lisännyt ennen muuta korkotason nousu. Omaisuustulojen kasvua on tukenut myös valtion eläkerahaston rahoitusaseman vahvistaminen viime vuosina.

Suhdannetilan heikkeneminen ja talouden toimijoiden odotusten synkkeneminen eivät vielä tänä vuonna heijastu täysimääräisesti verotuottoihin. Vaikutukset verokertymiin välittyvät viiveellä.

Valtion kansantalouden tilinpidon mukaiset menot kasvoivat viime vuonna vain parisen prosenttia mutta tänä vuonna menojen arvioidaan kasvavan 7 %, mikä olisi suurin kasvuluku 15 vuoteen. Kehysmenettelyn ansiosta osittain tilapäisiin tekijöihin perustuva tulojen kasvu ei kuitenkaan valu pysyviin menonlisäyksiin.

Menojen iso kasvu johtuu mm. lukuisista liikenneväylähankkeista, korkeista palkankorotuksista ja yleisestä hintatason nousun nopeutumisesta. Valtion tulonsiirrot kunnille lisääntyvät kymmeneksen eli miljardi euroa mm. valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen ja indeksikorotusten vuoksi.

Kaikkiaan valtion rahoitusasema mitattuna nettoluotonannolla heikkenee jonkin verran viime vuodesta mutta on silti reilusti ylijäämäinen. Valtionvelkaa

lyhennetään noin 2,3 mrd. eurolla. Velka on vuoden lopussa arviolta 54 mrd. euroa ja velkasuhde alenee 28 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Hallitusohjelman mukaiset, työllisyyden parantamiseen tähtäävät työn veronkevennykset sopivat hyvin heikkenevään suhdannekuvaan. Talouskasvun hidastuminen yhdessä veroperusteita koskevien muutosten kanssa johtavat siihen, että v. 2009 verotulojen kasvu lähes pysähtyy. Pääosa verohelpotuksista kohdistetaan työn verotukseen, jota kevennetään 1 370 milj. eurolla. Ansiotason nousun seurauksena verotus kiristyisi, jos veroperusteita ei tarkistettaisi lainkaan. Edellä mainitusta veronkevennyksestä noin 500 milj. euron arvioidaan riittävän ehkäisemään progression verotusta kiristävän vaikutuksen yleisen ansiotason noustessa 5 %. Tähän lukuun sisältyy myös 340 milj. euron inflaatiotarkistus. Tämän seurauksena työn verotukseen kohdistuva aito kevennys on suuruudeltaan noin 870 milj. euroa. Tämän lisäksi eläkeläisten verotusta huojennetaan noin 225 milj. eurolla, jotta eläketuloja ei verotettaisi työtuloja kireämmin. Kun otetaan huomioon työ- ja eläketuloja koskevien veroperustemuutosten lisäksi myös metsäverotukseen liittyvä väliaikainen verohelpotus, ansio- ja pääomatuloverotuksen muutokset vähentävät verotuottoja ensi vuonna yhteensä 1 700 milj. eurolla. Työ- ja eläketuloja koskeva verokevennys toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Kuntien saamat verotulot pienenevät runsaalla 200 milj. eurolla. Verotuottojen menetykset kompensoidaan kuitenkin kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta.

Elintarvikkeiden arvonlisäverokanta alennetaan lokakuusta alkaen. Vuositasolla tämä vähentää verotuloja hieman yli 500 milj. eurolla, ensi vuodelle siitä arvioidaan kirjautuvan vain noin 40 milj. euroa. Ansiotulojen veronkevennykset tukevat kotitalouksien ostovoiman ja kulutuksen kasvua. Kotitalouksien odotusten muuttuminen varovaisemmaksi näkyy kuitenkin osaltaan siinä, että tuotannon ja tuonnin verot lisääntyvät vain noin 2½ %.

Maailmanmarkkinoiden kasvun hidastuminen, raaka-aineiden hintojen nousu, valuuttakurssin vahvistuminen, työvoimakustannusten nousu, korkotason kohoaminen ja rahoitusmarkkinoilla vallitsevan epävarmuuden jatkuminen ovat tekijöitä, jotka kaikki heijastuvat yritysten tuloskehitykseen. Yhteisöveron tuoton arvioidaankin kääntyvän ensi vuonna laskuun. Välittömät verot, joihin luetaan yhteisöveron lisäksi ansio- ja pääomatuloverot, supistuvat yhteensä 3 %.

Korkeasuhdanteen taittuminen laskuun näkyy myös osinkotulojen supistumisena. Yritysten tuloskehitys heijastuu viiveellä osingonjakoon. Valtion korkotulot kasvavat hieman yleisen korkotason nousun myötä. Tästä huolimatta omaisuustulojen ennakoidaan supistuvan ensi vuonna 9 %.

Merkittävimmät riskit valtiontalouden kannalta liittyvät luovutusvoittojen ja yhteisöverokertymän kehitykseen. Kotitalouksien saamien pääomatulojen kasvun arvioidaan hidastuvan tuntuvasti. Suhdannekäänteen vaikutukset voivat näiltä osin osoittautua selvästi ennakoitua voimakkaammiksi. Korkeasuhdanteen aikana luovutusvoittojen voimakasta kasvua aliarvioitiin, vastaa-

vasti matalasuhdanteessa tältä osin ilmeisenä riskinä on verotulojen yliarviointi. Myös hintakehityksen jatkuminen nopeana voi muodostaa riskin valtion rahoitusaseman kannalta.

Vuonna 2009 kansantalouden tilinpidon mukainen valtion menojen kasvu hidastuu vuodesta 2008 mutta on nopeampaa kuin viitenä viime vuotena. Ensi vuoden valtion kokonaismenojen arvioidaan nyt lisääntyvän selvästi enemmän kuin keväällä ennakoitiin. Esimerkiksi valtion tulonsiirtoja kunnille on lisätty vajaa 400 milj. euroa veronalennusten vaikutuksien kompensoimiseksi ja valtion korkomenoja on korotettu 200 milj. euroa. Energiatehokkuutta lisääviä investointihankkeita tuetaan. Laskelmissa on oletettu, että ns. jakamaton varaus noin 120 milj. euroa ja lisätalousarviovaraus 300 milj. euroa käytetään kokonaan tilinpidon mukaisiin menoihin.

Valtion ylijäämä pienenee kuluvasta vuodesta prosenttiyksikön, kun valtion kokonaistulot säilyvät lähes ennallaan kokonaismenojen kasvaessa 4½ %. Valtion velka säilynee tämän vuoden tasolla mutta velan suhde kokonaistuotantoon alenee runsaan prosenttiyksikön. Valtion velka on ensi vuoden lopussa arviolta 54 mrd. euroa.

Valtionhallinto[1)]

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd. euroa					
Välittömät verot	12,9	13,3	13,5	15,1	16,0	15,5
Tuotannon ja tuonnin verot	21,0	21,8	22,7	23,4	24,6	25,2
Sosiaaliturvamaksut	1,4	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä[2)]	35,8	37,0	38,1	40,5	42,7	42,8
Muut tulot[3)]	3,9	4,0	4,6	5,5	6,0	5,8
siitä korkotulot	0,7	0,7	0,9	1,3	1,5	1,5
TULOT YHTEENSÄ	**39,7**	**41,0**	**42,7**	**46,0**	**48,8**	**48,6**
Kulutusmenot	10,0	10,3	10,7	11,0	11,7	12,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	23,5	24,3	25,5	26,0	28,2	29,4
siitä muille julkisyhteisöille	15,1	15,5	16,2	16,5	18,2	19,0
Korkomenot	2,7	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5
Pääomamenot[4)]	2,9	3,1	2,6	2,7	2,9	2,9
MENOT YHTEENSÄ	**39,1**	**40,4**	**41,3**	**42,2**	**45,2**	**47,3**
NETTOLUOTONANTO (+) / NETTOLUOTONOTTO (-)	**0,6**	**0,6**	**1,4**	**3,8**	**3,5**	**1,4**
Perusjäämä[5)]	2,6	2,5	3,0	5,0	4,5	2,4

[1)] Kansantalouden tilipidon mukaan
[2)] Sisältää pääomaverot
[3)] Ml.pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen.
[4)] Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.
[5)] Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia verolajeittain vuositasolla, milj. euroa

	2004	2005	2006	2007	2008	2009**
	milj. euroa					
Ansiotulot (ml. inflaatiotarkistus)	-845	-506	-990	-805	-700	-1 700
Yhteisövero	0	-555	0	0	0	-10
Varallisuusvero	0	-49	-130	..	..	..
Kansaneläke- ja sairasvakuutusmaksut	0	0	230	-50	-265	-10
Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut	80	440	-285	70	-515	-105
Energiaverot	0	0	0	-70	300	0

Budjetti ja vaalikauden menokehys

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitus on sitoutunut vaalikauden yli ulottuviin, menojen kasvua rajoittaviin menokehyksiin. Hallituskauden ensimmäinen kehyspäätös asetti enimmäismäärän pääosalle, noin kolmelle neljännekselle, talousarviomenoista koko vaalikaudeksi. Vuosittain tehtävillä valtiontalouden kehyspäätöksillä ja talousarvioesityksillä ei muuteta hallitusohjelmaan perustuvaa menolinjausta, vaan tarkistetaan vaalikauden kehys teknisesti vastaamaan hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia. Vuoden 2009 talousarvion valmistelun yhteydessä menokehystä on tarkistettu vastaamaan tarkentuneita hintaennusteita sekä talousarvion rakennemuutoksia yhteensä 187 milj. eurolla maaliskuun 2008 kehyspäätökseen nähden.

Talousarvioesityksen mukaan valtion menot kasvavat vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon nähden 2,1 mrd. euroa 45,8 mrd. euroon. Suuri osa menojen kasvusta aiheutuu hinta- ja kustannustason noususta, mihin keskeisesti vaikuttavat vuoden 2007 syksyllä syntyneet valtion ja kuntien palkkaratkaisut, jotka lisäävät valtion toimintamenoja sekä kunnille maksettavia valtionosuuksia. Reaalisesti määrärahat ilman valtionvelan korkomenoja kasvavat noin 1,1 %. Korkomenojen ennakoidaan lisääntyvän 1,3 % yleisen korkotason nousun seurauksena. Kehykseen luettavat menot alittavat menokaton ja jakamattomaksi varaukseksi vuodelle 2009 jää n.120 milj. euroa 300 milj. euron lisäbudjettivarauksen lisäksi.

Budjettitalouden varsinaisiksi tuloiksi arvioidaan 45,9 mrd. euroa v. 2009. Tuloista noin 85 % on veroja ja veroluonteisia tuloja, joiden kertymäksi arvioidaan 39,0 mrd. euroa. Verotulot kasvavat 1,0 % vuodelle 2008 budjetoituun ver-

rattuna. Verotulojen kasvua hidastavat mittavat veronkevennykset sekä ennustettu talouskasvun hidastuminen. Muiden tulojen kuin verotulojen arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. EU:lta saatavat tulot vähenevät 193 milj. euroa, mutta toisaalta mm. siirrot eläkerahastosta ja asuntorahastosta kasvavat yhteensä 138 milj. euroa.

Budjettitalouden tasapaino, mrd. euroa

	2007 Tilinpäätös	2008 Budjetoitu	2009 Talousarvioesitys
Verot ja veronluonteiset verot	36,7	38,5	38,9
Muut tulot	6,5	8,0	7,0
YHTEENSÄ	**43,2**	**46,5**	**45,9**
Kehykseen luettavat menot	30,2	34,3	35,5
Kehyksen ulkopuoliset menot	10,1	9,8	10,2
- siitä korkomenot	2,3	2,2	2,4
YHTEENSÄ	**40,3**	**44,0**	**45,8**
YLIJÄÄMÄ (+)/ALIJÄÄMÄ (-)	**2,9**	**2,5**	**0,2**

Budjettitalouden menot ja vaalikauden kehys [1)]

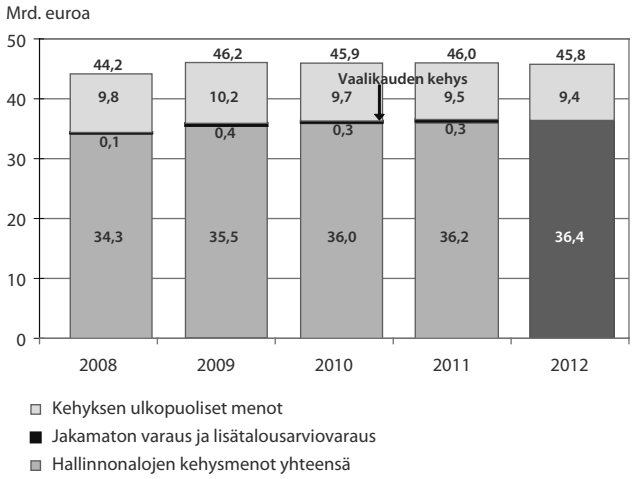

[1)] Kehyskauden 2009-2012 menot vuoden 2009 hintatasossa ja vuoden 2008 menot vuoden 2008 hintatasossa. Summat laskettu pyöristämättömistä alaeristä.

Lähde: VM

Vuoden 2009 talousarvioesityksen painopisteitä ovat työnteon kannustavuuden lisääminen, ilmasto- ja energiapolitiikka, osaavan työvoiman saannin varmistaminen sekä välittävän sosiaaliturvan kehittäminen.

Työnteon kannustavuuden lisäämiseksi työn verotusta kevennetään noin 870 milj. eurolla v. 2009. Lisäksi verotusta tarkistetaan ansiotason nousua vastaavasti, mikä ylittää selvästi pelkän inflaatiotarkistuksen. Myös eläkkeensaajien verotusta kevennetään vastaavasti ja eläkeläispuolisoiden verotus saatetaan enimmillään työtulojen verotusta vastaavalle tasolle. Muita verotukseen tehtäviä muutoksia ovat elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentaminen 12 prosenttiin 1.10.2009 lukien sekä metsäteollisuuden puun saannin turvaamiseksi tehtävä osittainen puun myyntitulon määräaikainen vapauttaminen verosta.

Työvoiman kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi rahoitusta suunnataan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin sekä ammatillisen koulutuksen sekä maahanmuuttajien koulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen ja opetushenkilökunnan lisäkoulutukseen.

Ilmasto- ja energiapolitiikan toteuttamiseksi mm. pientalojen energiatehokkuuden parantamista ja ympäristöystävällisiä lämmitystapamuutoksia tuetaan korottamalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä 3000 euroon. Kerros- ja rivitalojen energiaremontteja tuetaan lisäämällä energia-avustuksia. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investointihankkeiden tukea lisätään. Myös joukkoliikennettä, energiapuun korjuuta sekä bioenergian tuotantoa ja selvityksiä tuetaan.

Osaamista edistetään mittavilla panostuksilla yliopistokoulutukseen, jotka kohdentuvat Aalto-yliopiston toiminnan ja sen peruspääoman rahoittamiseen sekä muiden yliopistojen toimintaedellytysten parantamiseen. Lisärahoitusta suunnataan myös perusopetuksen laadun kehittämiseen mm. opetusryhmien koon pienentämiseksi sekä tuki- ja erityisopetuksen tarpeisiin.

Vähimmäismääräiset äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sekä sairauspäivärahat ja kuntoutusrahat nousevat työmarkkinatuen tasolle ensi vuoden alussa. Myös kotihoidontuen hoitorahaan ja yksityisen hoidon tukeen tulee korotuksia. Lisäksi lapsilisä nousee 10 eurolla kuukaudessa kolmannesta lapsesta lukien.

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjettitalouden ylijäämä sulaa ensi vuonna lähes kokonaan, kun taas kansantalouden tilinpidon mukainen rahoitusjäämä on noin 1,4 mrd. euroa. Kansantalouden tilinpitoon perustuva tilastointi nojaa kansainvälisesti sovittuihin määritelmiin ja laskentamenetelmiin. Tämä mahdollistaa tilinpidon lukujen käytön vertailtaessa valtiontalouden tai laajemmin julkisen talouden tilaa eri maissa. Myös kasvu- ja vakaussopimuksessa viitataan tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan asetettaessa jäsenmaille julkisen talouden hoitoon liittyviä velvoitteita. Kansantalouden tilinpidon mukainen valtiontalous

on budjettitaloutta laajempi. Kansantalouden tilinpidossa valtiontalouteen luetaan budjettitalouden lisäksi 11 budjetin ulkopuolista rahastoa. Tilinpidon mukaisessa valtiosektorin nettoluotonannossa otetaan huomioon budjettitalouden rahoitusaseman lisäksi rahastojen tuloylijäämä. Tilinpidon nettoluotonannon kannalta merkittävin budjetin ulkopuolisista rahastoista on Valtion eläkerahasto. Budjettitalouden ulkopuoliset rahastot parantavat valtiontalouden rahoitusasemaa.

Budjettitalouden mukainen rahoitusasema eroaa kansantalouden tilinpidon käsitteestä senkin vuoksi, että jälkimmäisessä ei oteta huomioon eräitä kertaluonteisia tulo- ja menoeriä, jotka näkyvät budjetissa. Näitä ovat esimerkiksi valtion omaisuuden myynnistä saatavat tulot. Aalto-korkeakoulun säätiön pääoman maksamiseen käytetään tänä vuonna 200 milj. euroa ja vuosina 2008-2010 yhteensä 500 milj. euroa valtion varoja. Tämä ei kuitenkaan näy mitenkään valtiosektorin kansantalouden tilinpidon luvuissa. Lisäksi verojen, tukipalkkioiden ja EU-siirtoihin liittyvät ajoituskorjaukset aiheuttavat eroja luonteeltaan kassaperusteisen budjettitalouden rahoitusjäämän ja suoriteperusteisen tilinpidon nettoluotonannon välille.

Budjettitalouden tasapaino ja valtionhallinnon nettoluotonanto[1], mrd. euroa

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	mrd. euroa					
BUDJETTITALOUDEN YLIJÄÄMÄ (+)/ALIJÄÄMÄ (-)[2]	**2,1**	**1,5**	**1,5**	**2,9**	**2,2**	**0,1**
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-2,2	-1,5	-1,6	-0,9	-0,4	-0,4
Finanssisijoitukset, netto	-0,2	-0,3	-0,2	0,1	0,0	0,0
Rahastotalouden tuloylijäämä (mm. valtion eläkerahasto)	0,8	0,4	1,6	2,0	1,0	1,0
Kassa-/ suoriteperusteen korjaus	0,1	0,6	0,1	-0,2	0,2	0,2
Muut erät[3]	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,6	0,4
VALTIONHALLINNON NETTOLUOTONANTO (+)/-OTTO (-)	**0,6**	**0,6**	**1,4**	**3,8**	**3,5**	**1,4**

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan.

[2] Sisältää velanhallintamenot.

[3] Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, superosingot.

Valtionhallinnon kokonaistuottavuus kääntyi ennakkolukujen mukaan vuonna 2007 laskuun (ks. taulukko sivulla 58), vaikka työn tuottavuus jonkin verran kohosikin. Valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaan jo aiemmin päätetyt ja käynnissä olevat toimenpiteet johtavat valtion henkilöstömäärän pienenemiseen vuoteen 2011 mennessä yhteensä n. 9 600 henkilötyövuodella verrattuna vuoden 2005 henkilöstömäärään. Hallitusohjelman ja tämän vuoden kehyspäätöksen mukaisesti käynnistetään lisäksi uusia tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä, joiden henkilöstötarvetta vähentävä vaikutus on 4 800 henkilötyövuotta pääosin vuosina 2012-2015. Osan tuottavuustoimenpiteiden aikaansaamista menosäästöistä hallinnonalat voivat kohdentaa uudelleen ja loppuosa luetaan koko valtiontalouden menoja vähentäväksi säästöksi.

Vuonna 2009 tuottavuustoimenpiteiden arvioidaan pienentävän henkilöstötarvetta 2 000 henkilötyövuodella. Koko valtionhallinnon tasolla tarkastellen muutokset voidaan toteuttaa henkilöstön luonnollisen poistuman rajoissa, sillä poistuman arvioidaan v. 2009 olevan noin 5 600 henkilöä, joista varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyy noin 2 800 henkilöä.

Hallituksen tavoitteena on, että tuottavuutta parannetaan rinnan työelämän laadun kanssa. Tuottavuuden paranemisen edellytyksiä ovat hyvä johtaminen ja esimiestyö sekä yhteistoiminta. Talousarviossa on erikseen varauduttu tuottavuutta lisäävien tietotekniikkahankkeiden ja eräiden keskeisten tietojärjestelmien kehittämishankkeiden rahoitukseen eri hallinnonaloilla yhteensä noin 14,5 milj. eurolla. Valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisessä on siirrytty konsernimaiseen toimintatapaan. Tavoitteena on parantaa palvelujen laatua ja viranomaistoiminnan yhteentoimivuutta sekä lisätä ja edistää uusien yhteisten IT-ratkaisujen käyttöönottoa koko valtionhallinnossa. Valtionhallinnon hankintatointa tehostetaan lisäämällä keskitetysti kilpailutettujen sopimusten hyödyntämistä ja ohjaamalla hankintayksiköitä keskittymään ydintoiminnan hankintoihin.

2.3 Paikallishallinto

Kuntatalous vahvistuu ja on kokonaistasolla tasapainossa v. 2008, kun kuntien verotulojen kasvu jatkuu nopeana työllisten määrän kasvun ja ansiotason nousun lisätessä veropohjaa. Kunnallisveron ja yhteisöveron tuotot lisääntyvät yhteensä 6½ %. Lisäksi valtionosuuksien merkittävä, lähes 1 mrd. euron lisäys kohentaa kuntien rahoitustilannetta.

Kuntatalouden menojen kasvu on kuitenkin nopeutumassa samalla kun talouskasvu on heikkenemässä. Suurten palkankorotusten ja ostojen nopean kasvun seurauksena kulutusmenot lisääntyvät kuluvana vuonna nimellisesti yli 6 %. Kulutuksen reaalikasvu jää runsaaseen prosenttiin, vaikka kunta-alan

henkilöstön määrän arvioidaan edelleen hieman kasvavan. Sosiaali- ja terveystoimen menoja lisäävät vanhuspalvelujen ja perusterveydenhuollon kehittämistoimenpiteet, kalleusluokituksen poisto toimeentulotuesta ja lastensuojelun kokonaisuudistus. Opetustoimen menoja lisäävät perusopetuksen laadun kehittäminen ja ammatillisen peruskoulutuksen laajennus. Kuntien investointien odotetaan edelleen kasvavan.

Kuntatalouden tila pysyy talouskasvun hidastumisesta huolimatta hyvänä myös v. 2009. Kunnallisveron tuoton kasvu kuitenkin hidastuu 3 prosenttiin, kun työllisyys ei enää parane ja tuloverokevennykset toteutetaan osittain kunnallisverotuksen kautta. Keskimääräisen tuloveroprosentin on oletettu pysyvän vuoden 2008 tasolla. Heikon taloustilanteen kuntia on kuitenkin pitkään kestäneestä korkeasuhdanteesta huolimatta runsaasti, joten on todennäköistä, että useat kunnat joutuvat korottamaan veroprosenttia myös vuodelle 2009. Valtionosuudet lisääntyvät 700 milj. eurolla, kun mm. veronkevennysten aiheuttamat tulomenetykset korvataan kunnille ja kuntien yhdistymisiä tuetaan selvästi aiempaa enemmän.

Kulutusmenojen nimellisen kasvun oletetaan hidastuvan v. 2009 5 prosenttiin, kun kunta-alan ansiotason nousu jää palkankorotusten ajoituksista johtuen vaimeammaksi kuin v. 2008. Kuntien menopaineita lieventävät myös eläkevakuutusmaksun keveneminen ja useiden tehtävien siirtyminen kunnilta valtion vastuulle. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen menoja lisäävät panostukset vammaisten ja vanhusten palveluihin sekä lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hoitorahojen korotukset. Kuntien opetustoimen menoja lisäävät mm. perusopetuksen laadun kehittäminen sekä lisäpanostukset ammatilliseen koulutukseen. Valtion toimenpiteiden ennakoidaan lisäävän kuntien menoja noin 40 milj. eurolla.

Talouden kasvunäkymien heikentyessä riskit kuntatalouden kiristymiselle ovat kuitenkin kasvaneet. Kuntien viime vuosien poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu voi hidastua yllättävänkin nopeasti. Samalla kuntien menojen kasvu pysyy lähivuodet nopeana mm. suurten palkankorotusten vuoksi. Työvoimapula saattaa lisätä palkka- ja ostomenoja vielä ennakoitua enemmän. Käyttötalouden nopean menokasvun rinnalla kuntien investointitarpeet pysyvät suurina. Lisäksi kunta- ja palvelurakenneuudistuksen täytäntöönpanovaiheen vaikutus kuntien menoihin voi olla oletettua suurempi. Jos kuntien käyttötalouden menojen ja investointien kasvu jatkuu yhtä nopeana kuin viime vuosina, kuntatalouden tila tulee lähivuosina jälleen heikentymään.

Paikallishallinto[1)]

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	13,8	14,3	15,3	16,5	17,5	18,0
siitä kunnallisvero	12,0	12,4	13,2	14,1	15,0	15,5
yhteisövero	1,1	1,2	1,2	1,5	1,6	1,6
kiinteistövero	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9
Muut tulot	10,8	11,5	12,4	13,1	14,2	15,1
siitä korkotulot	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4
siitä tulonsiirrot valtiolta	7,8	8,2	9,0	9,5	10,5	11,2
TULOT YHTEENSÄ	**24,6**	**25,8**	**27,7**	**29,6**	**31,7**	**33,1**
Kulutusmenot	20,8	22,0	23,0	24,4	25,9	27,2
siitä palkansaajakorvaukset	15,0	15,8	16,4	17,1	18,0	18,7
Tulonsiirrot	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
korkomenot	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4
Pääomamenot	2,7	2,5	2,6	2,9	3,1	3,3
MENOT YHTEENSÄ	**25,7**	**26,8**	**28,1**	**29,8**	**31,6**	**33,1**
NETTOLUOTONANTO (+) / **NETTOLUOTONOTTO** (-)	**-1,2**	**-1,0**	**-0,4**	**-0,1**	**0,1**	**0,0**
Perusjäämä	-1,2	-1,0	-0,3	-0,1	0,2	0,1

[1)] Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Ikääntyminen lisää veronkorotuspaineita ja jännitteitä työmarkkinoille

Väestön ikääntyminen lisää tulevina vuosikymmeninä tuntuvasti julkisten palvelujen kysynnän kasvua. Kuntien talouteen väestön ikääntyminen välittyy pääosin terveydenhuollon ja vanhusten pitkäaikaishoidon menojen kasvun kautta.

Väestötekijöiden vaikutuksia kuntatalouteen voidaan kuvata olettamalla palvelutason sekä palvelujen käyttäjien osuuden eri-ikäisessä väestössä pysyvän ennallaan. Kuntien menoihin vaikuttaa tällöin vain väestön määrän ja ikärakenteen muutos. Lisäksi oletetaan, että sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuus pysyy ennallaan, jolloin yksikkökustannukset kohoaisivat vuosittain saman verran kuin koko kansantalouden tuottavuus.

Tällöin sosiaali- ja terveystoimen reaaliset nettokustannukset kasvaisivat vuoteen 2025 mennessä keskimäärin 2½ % vuodessa, ja menot kasvaisivat 50 % yksinomaan väestörakenteen muutoksesta johtuen. Vanhusten laitospalveluissa ja kotipalveluissa kustannukset kaksinkertaistuvat vuoteen 2025 mennessä. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kasvuprosentit ovat edellisiä pienempiä, mutta niiden suuremman osuuden takia vaikutukset kuntatalouteen ovat mittaluokaltaan paljon tuntuvampia.

Oheisen taulukon mukaisella palvelujen kysynnän kasvulla sosiaali- ja terveystoimessa tarvittaisiin henkilökuntaa v. 2025 noin 60 000 henkilöä enemmän kuin v. 2008. Kun myös yritykset tarvitsevat jatkuvasti uutta työvoimaa, kuntien henkilöstötarpeet lisäisivät toteutuessaan merkittävästi jännitteitä ja palkkapaineita työmarkkinoilla.

Sosiaali- ja terveystoimen menojen laskennallinen kasvu vastaa 1,7 prosenttiyksikön bruttokansantuoteosuuden nousua vuoteen 2025 mennessä. Tämä edellyttää vastaavan suuruista tulonlisäystä. Jos menojen kasvu rahoitettaisiin kunnallisveron tuotolla, nousisi kunnallisveroprosentti neljällä prosenttiyksiköllä nykyisestä 18,55 prosentista 22,55 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Verotuksen kiristyminen jatkuisi vielä tämän jälkeenkin näiden menojen nopeimman kasvuvaiheen ajoittuessa 2020-luvulle.

Uhkana on, että sosiaali- ja terveystoimen menokehitys tulee olemaan oheista tarkasteluakin voimakkaampaa. Esimerkiksi 2000-luvun alussa menojen kasvu on ollut huomattavan nopeaa, vaikka väestötekijöiden vaikutus menoihin on ollut vähäinen. Kun palvelutarpeen kasvuun yhdistyy samanaikainen kunta-alan henkilöstön ikääntyminen ja työvoimapula, palvelut kallistuvat merkittävästi enemmän kuin yksinomaan väestörakenteesta johdettu laskennallinen lisäyspaine osoittaa.

Väestötekijöiden vaikutus sosiaali- ja terveystoimen reaalisiin nettokustannuksiin (IND 2008=100)

	Menot 2008 mrd. €						Muutos 2008-2025 %/v
		2008	2010	2015	2020	2025	
Sosiaali- ja terveystoimi	14,4	100	106	119	134	151	2,5
- Hallinto	0,4	100	105	115	126	139	1,9
- Lasten päiväkotihoito	1,1	100	105	116	126	134	1,7
- Vanhusten laitospalvelut	0,8	100	110	137	170	213	4,5
- Kotipalvelut	0,5	100	109	133	161	199	4,1
- Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	1,1	100	106	119	134	152	2,5
- Perusterveydenhuolto	2,7	100	107	125	145	170	3,2
- Hammashuolto	0,3	100	103	111	121	130	1,6
- Erikoissairaanhoito	4,4	100	106	120	136	153	2,5
- Muu sosiaali - ja terveystoimi	3,2	100	103	109	116	122	1,2

Lähde: STM

Peruspalvelujen tuottavuuden parantaminen

Kuntien peruspalvelumenojen taso koostuu käytettyjen palvelujen määrästä ja palvelujen yksikkökustannuksista. Yksikkökustannusten kehitykseen vaikuttaa keskeisesti palvelutuotannon tuottavuuskehitys. Palvelusuoritteiden määrien ja kiinteähintaisten kustannusten perusteella arvioituna peruspalvelujen tuottavuus on 2000-luvulla laskenut. Tämä johtuu siitä, että peruspalvelujen henkilöstömäärää on lisätty mutta tilastoitujen suoritteiden määrä on kasvanut hitaasti. Jos jatkossa palvelujen yksikkökustannukset kohoavat nopeasti samalla kun väestön ikääntyminen lisää palvelujen kysyntää, peruspalvelumenojen kasvu nopeutuu huomattavasti.

Tuottavuutta parantamalla voidaan keventää kunnallisten peruspalvelujen tulevia menopaineita. Tämä kohentaisi samassa suhteessa kuntien rahoitusasemaa tai vähentäisi verojen korotuspaineita. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuuden kasvun pysyvä nopeutuminen 1 prosenttiyksiköllä vuodessa nostaisi väestön ikääntymisestä johtuvaa sosiaali- ja terveystoimen menojen bruttokansantuoteosuutta vain 0,3 prosenttiyksiköllä vuoteen 2025 mennessä. Mitä aikaisemmin palvelujen tuottavuutta parannetaan, sitä paremmin kunnat sopeutuvat väestörakenteen muutokseen.

Kuntien peruspalvelujen sekä valtion virastojen ja laitosten tuottavuuskehitys, % edellisvuodesta

	Tuottavuuden muutos vuosittain, %						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Valtion kulutusmenot	2,8	-1,4	-2,1	0,0	1,0	0,9	-1,9
KUNTIEN KOKONAISTUOTTAVUUS (TK)	**-3,1**	**-2,0**	**-1,4**	**-1,0**	**0,2**	**-0,6**	**..**
- Koulutuspalvelut	-1,3	-1,1	-1,4	-0,6	0,4	0,3	0,2
- Terveydenhuoltopalvelut	-3,2	-2,8	-1,8	-1,4	0,1	-0,7	..
- Sosiaalipalvelut	-5,3	-1,9	-0,5	-0,8	0,3	-1,5	-2,5

Nykyisillä palvelurakenteilla ja palvelujen järjestämistavoilla kuntien on kuitenkin vaikea nostaa tuottavuuttaan. Jatkossa työvoimapula, palvelutarpeen kasvu ja henkilökunnan samanaikainen ikääntyminen vain voimistavat palvelujen suhteellista kallistumista. Siksi PARAS-hankkeen (Kunta- ja palvelurakenneuudistus) tavoitteena on sellainen kunta- ja palvelurakenne, joka mahdollistaa riittävän taloudellisen perustan palvelutuotannolle sekä mahdollisuudet tuottavuuden kasvulle. Kehittämistyö on kunnissa käynnistynyt, mutta edelleen tarvitaan toimia kuntarakenteen vahvistamiseksi ja vahvempien toimintayksiöiden muodostamiseksi. Lisäksi on otettava käyttöön uusia hyviä käytäntöjä ja tietoteknisiä ratkaisuja, joilla palvelujen tuottaminen tehostuu.

Kunnallisen toiminnan tuottavuuden nostaminen on välttämätöntä myös työvoiman riittävyyden ja palvelujen tasapainoisen saatavuuden turvaamiseksi sekä julkiselle että yksityiselle sektorille. Henkilökunnan eläköityminen mahdollistaa toimintojen rationalisointia myös kuntasektorilla. Kansantalouden kasvuedellytysten turvaamisen kannalta onkin tärkeää, että kunta- ja palvelurakenteiden uudistamisessa onnistutaan siten, että 2010-luvun alkuvuosina lisääntyvään palvelujen kysyntään kyettäisiin kunnissa vastaamaan ilman tarvetta henkilöstölisäyksiin.

2.4 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitokset

Työeläkelaitokset vastaavat ansiosidonnaisen eläketurvan hoitamisesta. Eläkkeiden rahoitus perustuu osittaiseen rahastointiin. Eläkkeet rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla sekä rahastojen sijoitustuotoilla. Valtio osallistuu merimiesten, yrittäjien ja maatalousyrittäjien työeläkkeiden

rahoitukseen. Valtion omien työntekijöiden ansioeläkkeet maksetaan valtion budjetista. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitava työttömyysvakuutusrahasto maksaa työeläkejärjestelmälle vuosittain työntekijöiden työttömyysajalta syntyvää eläkeoikeutta vastaavan rahamäärän.

Lähivuosina työeläkelaitosten rahoitustasapainon kannalta olennainen kysymys on, siirtyvätkö suuret ikäluokat eläkkeelle heti eläkeikään päästyään vai jatkavatko he työntekoa. Yhtäältä vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä toteutetut eläkekarttumien korotukset 63 vuoden iästä lähtien sekä eläkekaton poistaminen lykkäävät eläkkeellelähtöä. Toisaalta päätökseen eläkkeelle siirtymisestä voi vaikuttaa myös heikkenevä taloussuhdanne.

Ensimmäinen suuri ikäluokka, v. 1945 syntyneet, pääsevät tänä vuonna täydelle työeläkkeelle. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä on ollut alkuvuodesta hienoisessa nousussa, ja tämän trendin odotetaan kiihtyvän vuoden jälkipuoliskolla.

Työeläkemenojen kasvu nopeutuu v. 2008 verrattuna viime vuoteen johtuen edellä mainitun vanhuuseläkkeelle siirtymisen lisäksi indeksikorotuksesta sekä muista tekijöistä, kuten eläkejärjestelmän kypsymisestä. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan sitä, että alkavat eläkkeet ovat päättyneitä eläkkeitä suurempia.

Myös työeläkemaksutulojen nousu on tänä vuonna voimakasta johtuen pitkälti palkkasumman nopeasta kasvusta. Työnantajan työeläkemaksut nousevat edellisvuodesta hieman. Työntekijöiden työeläkemaksu alenee jonkin verran viime vuodesta, johtuen eläkemaksun työkyvyttömyysosan väliaikaisesta alentamisesta. Työeläkevarojen kehitys on ollut alkuvuodesta kansainvälisen rahoitusmarkkinatilanteen takia heikkoa. Työeläkevarojen markkina-arvo supistui alkuvuoden aikana n. 3,1 mrd. eurolla, ja sen arvioidaan olleen kesäkuun lopussa noin 119,3 mrd. euroa, eli 62,3 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kokonaisuudessaan työeläkerahastojen ylijäämän arvioidaan olevan v. 2008 noin 5½ mrd. euroa ja supistuvan 2,9 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Työeläkemenojen kasvun odotetaan kiihtyvän v. 2009 huomattavasti yhtäältä voimistuvan eläkkeellesiirtymisen, mutta myös viime vuotta selvästi suuremman indeksikorotuksen takia. Samaan aikaan työeläkemaksutuotot kasvavat selvästi hitaammin. Työeläkelaitosten rahoitustasapainon arvioidaan heikkenevän 2,7 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin ns. elinaikakertoimen käyttöönotosta (ks. seuraava kuvio). Kyse on olennaisesta uudistuksesta työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyyden kannalta. Elinaikakertoimella sopeutetaan alkava eläke elinajanodotteen kasvuun. Kerroin lasketaan ensimmäistä kertaa v. 2009, mutta elinaikakerroin vaikuttaa eläkkeisiin vasta seuraavana vuonna. Kertoimen eläkettä pienentävää vaikutusta voi kompensoida pysyttelemällä työelämässä pidempään. Esimerkiksi v. 2020 eläkkeelle siirtyvän, v. 1958 syntyneen ikäluokan eläkettä elinaikakerroin laskee 7,4 %, ja tämä voidaan kompensoida noin kymmenen kuukauden lisätyöllä.

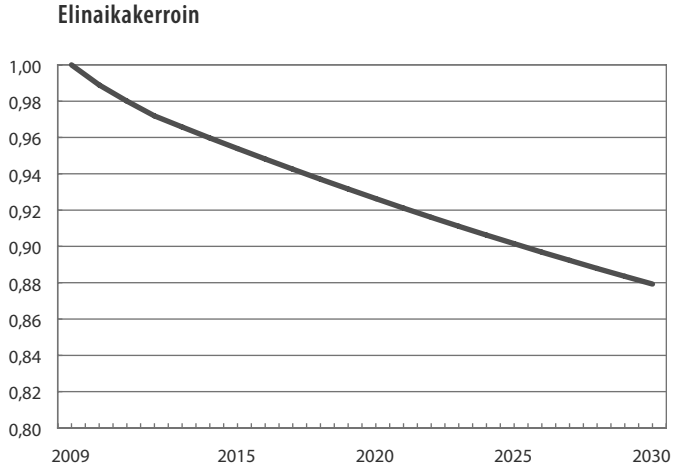

Lähde: Eläketurvakeskus

Muut sosiaaliturvarahastot

Muihin sosiaaliturvarahastoihin luetaan Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot. Kansaneläkelaitos vastaa perusturvasta ja työttömyysturvarahastot ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta.

Kansaneläkelaitoksen menot rahoitetaan vakuutusmaksuilla sekä valtion ja pieneltä osin myös kuntien rahoitusosuuksilla. Valtio rahoittaa menoista lähes 60 %. Kansaneläkelaitoksen menojen rahoitus tapahtuu ns. jakoperiaatteella ilman etukäteisrahastointia. Myös ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoitus perustuu jakoperiaatteelle. Menot rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla, valtion rahoitusosuudella ja pieneltä osin myös työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Työttömyysvakuutusrahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi ja työttömyysvakuutusmaksujen heilahtelujen tasaamiseksi työttömyysvakuutusrahastossa on suhdannepuskuri.

Kansaneläkemenot kasvavat v. 2008 poikkeuksellisen voimakkaasti johtuen vuoden alussa toteutetuista kansaneläkkeiden 20 euron tasokorotuksesta sekä kuntien kalleusluokitusjärjestelmän poistamisesta, mikä nosti toisen kalleusluokituksen kunnissa asuvien, pelkästään kansaneläkkeen varassa olevien eläketurvaa lähes kymmenyksellä. Näiden perustemuutosten yhteenlaskettu kustannusvaikutus on lähes 280 milj. euroa. Myös sairausvakuutusmenojen kasvu jatkuu nopeana väestön ikääntyessä. Työttömyyskorvaukset supistuvat edellisvuodesta työllisyystilanteen kohennuttua.

Työnantajan kansaneläkemaksua sekä työnantajien ja -tekijöiden sairausvakuutusmaksuja alennettiin vuoden 2008 alussa. Tästä johtuen maksutulot kasvoivat selvästi hitaammin kuin sosiaalietuudet. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistuu siten 0,2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Sosiaaliturvarahastot[1)]

	2004	2005	2006	2007*	2008**	2009**
	mrd. euroa					
Sijoitustulot	2,8	3,0	3,3	3,7	3,6	3,7
Sosiaaliturvamaksut	16,5	17,6	19,0	20,1	20,7	21,7
siitä työnantajien maksut	2,3	13,0	13,7	14,5	15,2	15,8
vakuutettujen maksut	4,2	4,6	5,3	5,6	5,5	5,9
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	8,1	8,1	8,2	8,0	8,6	8,7
Muut tulot	1,0	1,1	0,7	0,8	0,7	0,8
TULOT YHTEENSÄ	**28,5**	**29,9**	**31,3**	**32,4**	**33,7**	**34,8**
Kulutusmenot	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	21,1	21,7	22,2	22,7	23,9	25,3
Muut menot	1,0	1,0	0,8	1,1	0,9	0,9
MENOT YHTEENSÄ	**24,6**	**25,3**	**25,7**	**26,5**	**27,7**	**29,3**
NETTOLUOTONANTO (+) / NETTOLUOTONOTTO (-)	**3,9**	**4,6**	**5,6**	**5,9**	**6,0**	**5,5**
Työeläkelaitokset	4,2	4,6	5,3	5,4	5,6	5,3
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	-0,1	0,3	0,5	0,4	0,2
Perusjäämä[2)]	1,8	2,5	3,5	3,7	3,6	3,1

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Vuonna 2009 sosiaaliturvarahastojen maksamien etuuksien, avustusten ja sairaanhoitomaksujen kasvu tasaantuu jonkin verran. Kansaneläkemenojen kasvu on edellisvuotta hitaampaa, mutta sairausvakuutusmenot kasvavat edelleen nopeasti. Toisaalta maksutulojen kasvu on etuuksien kasvua hitaampaa, joten sosiaaliturvarahastojen ylijäämän arvioidaan supistuvan edelleen 0,1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Sosiaalietuudet,-avustukset ja sairaanhoitokorvaukset,
prosenttia bruttokansantuotteesta

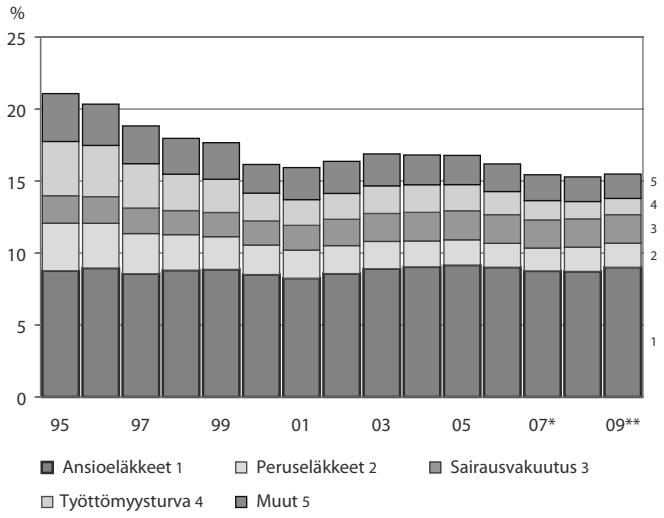

Lähde: Tilastokeskus, VM

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus pyrkii kannustavuuden lisäämiseen ja köyhyyden vähentämiseen

Hallitus asetti kesäkuussa 2007 ns. SATA-komitean pohtimaan sosiaaliturvan kokonaisuudistusta. Tavoitteena on tehdä työn vastaanottaminen kannattavaksi, vähentää köyhyyttä ja samalla huolehtia siitä, että uudistukset eivät vaaranna sosiaaliturvan rahoituksen kestävyyttä. Hallitus edellyttää, että komitea saa uudistuksen kokonaislinjaukset valmiiksi vuoden 2008 loppuun mennessä sekä talous- ja työllisyysvaikutusten täsmennetyt linjaukset helmikuussa 2009. Hallitus edellyttää vuoden 2010 alusta voimaan tulevat lakiehdotukset komitealta vuoden 2009 huhtikuun loppuun mennessä.

Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus ei saisi heikentää julkisen talouden kestävyyttä. Lähtökohtana siis on, että uudistus toteutetaan siten, että sosiaaliturvan rahoitus on myös pitkällä tähtäimellä kestävällä pohjalla. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaaliturvaetuudet suhteessa bruttokansantuotteeseen eivät saisi uudistuksen takia nousta. Ideaalitilanteessa työnteon kannustimia kohennettaisiin ja köyhyyttä lievennettäisiin ilman, että julkiset menot kasvavat.

Komitean työn haastavuutta lisää edellä mainittujen tavoitteiden osittainen ristiriita. On vaikea nostaa minimietuuksia vaarantamatta kannustavuutta työn tekemiseen. Korkea työllisyysaste on puolestaan edellytys sosiaaliturvan kestävälle rahoitukselle.

Tavoitteena on, että sosiaaliturvan varassa olevan henkilön, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömän, kannattaa ottaa vastaan myös matalapalkkaista työtä. Tätä tavoitetta voidaan tarkastella vertailemalla nettotuloja ennen työllistymistä ja työllistymisen jälkeen. Mitä suurempi on työllisen ja työttömän nettotulojen välinen ero, sitä kannustavampaa on tehdä työtä. Työn vastaanottamisen kannusteita erityisesti matalapalkka-aloilla voisi lisätä etuuksien tulovähenteisyyden pienentäminen: työllistyessään henkilö voisi palkan lisäksi saada sosiaaliturvaetuuksia määräaikaisesti. Etuuksien tulovähenteisyyden pienentäminen kuitenkin lisää kustannuksia ja hankaloittaa kestävyystavoitteen saavuttamista.

Köyhyyden vähentäminen on komitean työn toinen keskeinen tavoite. Kaikkein pienituloisimpien toimeentulosta tulee kantaa huolta. Lähinnä kysymykseen tulevat syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt, jotka elävät joko toimeentulotuen tai pelkän kansaneläkkeen varassa. Toisaalta hallitus on jo toteuttanut pienituloisimpia hyödyttäviä uudistuksia, kuten kansaneläkkeen tasokorotuksen ja kalleusluokitusjärjestelmän poistamisen vuoden 2008 alusta lähtien, jotka yhdessä nostivat minimieläkkeen tasoa kymmenyksellä. Kolikolla on myös toinen puoli; köyhyyden vähentäminen etuuksien tasoa nostamalla heikentää osaltaan kannusteita työn hakemiseen.

On mahdollista, että kannustavuuden lisäämisen kautta saadaan useampi syrjäytymisvaarassa oleva vedettyä takaisin työelämään. Työllisyyden lisääminen on parasta sosiaaliturvaa ja kohentaa myös mahdollisuuksia lieventää köyhyyttä.

Taloudellisia tapahtumia helmikuussa 2008 – elokuussa 2008

20.2.2008
Eduskunta päätti, että **vuoden 2008 lisätalousarviota** sovelletaan 1.3.2008 alkaen.

21.2.2008
Valtioneuvosto päätti **valtiontakauksesta perittävistä maksuista** annetun asetuksen muuttamisesta. Voimassa olevat valtiontakauksesta perittävät maksut ovat 0,25 prosentin kertamaksu ja markkinakehityksen perusteella määräytyvä 0,35 prosentin vuotuismaksu. Vuotuismaksun tarkistaminen perustuu v. 2007 alkaneeseen ja vuoden 2008 alussa jatkuneeseen yritys- ja valtionlainojen välisen korkoeron kasvuun. Yritysluottoriskin ja valtion luottoriskin noteeraustasojen välillä tapahtuneen merkittävän nousun perusteella takauksista perittävän vuotuismaksun taso korotetaan 0,35 prosentista 0,50 prosenttiin. Asetus tulee voimaan 1.3.2008 ja uutta maksua sovelletaan takauksiin, joita myönnetään tuon ajankohdan jälkeen otettaviin lainoihin.

Valtioneuvosto päätti **asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista** annetun asetuksen muuttamisesta. Vanhusväestön ja vammaisten asuntojen, mukaan lukien veteraaniväestön asunnot, sekä haja-asutusalueilla olevien kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamiseen tarkoitettujen avustusten osalta korotetaan enimmäistulorajoja. Asuinrakennusten energia-avustusten osalta muutoksia tehdään niihin toimenpiteisiin, joille avustusta myönnetään kerros- ja rivitaloissa. Asetus tulee voimaan 27.2.2008.

11.3.2008
Hallitus sopi **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012**. Painopisteinä ovat työllisyys, osaaminen ja ympäristö. Valtion budjettitalouden tulojen arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin reilut 2 % vuodessa. Verotulojen kasvuksi arvioidaan vajaat 3 % vuodessa. Verotulot ovat noin 85 % budjetin kaikista tuloista. Tuloarvioihin on merkitty valtion omistamien osakkeiden myyntituloja 400 milj. euroa vuodessa. Valtionvelan määrän oletetaan tänä vuonna laskevan 54,7 mrd. euroon eli noin 28,9 prosenttiin suhteessa

bruttokansantuotteeseen. Valtionvelka vähenee ennusteen mukaan koko vaalikauden ja sen arvioidaan v. 2011 olevan 54,5 mrd. euroa, mikä vastaa 25,4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden arvioidaan ennustelaskelmissa olevan hieman ylijäämäinen koko kehyskauden. Vuonna 2011 ylijäämäsuhteen arvioidaan olevan lähellä yhtä prosenttia eli hallitusohjelmassa esitettyä ylijäämätavoitetta. Hallitus myös tarkisti vaalikauden kehystä, jotta se teknisesti vastaisi hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia. Tarkistettu kehys on 35,8 mrd. euroa vuodelle 2009, 36,3 mrd. euroa vuodelle 2010, 36,5 mrd. euroa vuodelle 2011. Vuodelle 2012 kehys on ennen jakamatonta varausta ja lisätalousarviovarausta 36,4 mrd. euroa.

13.3.2008

Valtioneuvosto päätti **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012**. Päätöksellä tarkistetaan vaalikaudelle toukokuussa 2007 annettu kokonaiskehys teknisesti vastaamaan vuoden 2009 hinta- ja kustannustasoa ja talousarvion rakenteessa tapahtuvia muutoksia sekä annetaan valtiontalouden kehykset vuosille 2009–2012 noudatettavaksi vuoden 2009 talousarvioesityksen ja lisätalousarvioesitysten valmistelussa sekä ministeriöille perusteeksi hallinnonalojensa toimintapolitiikan sekä talouden ja toiminnan ohjaukseen. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012.

20.3.2008

Valtioneuvosto antoi asetuksen asukkaiden valinnasta **arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin**. Arava- ja korkotukivuokra-asunnoissa sovellettavista tulorajoista asukasvalinnassa luovutaan. Asukasvalintaperusteet sekä hakijaruokakuntien etusijajärjestykseen asettaminen säilyvät ennallaan. Valinta asukkaaksi suoritetaan asunnontarpeen, varallisuuden ja tulojen perusteella. Etusijalle on asetettava asunnottomat ja muut kiireellisimmässä asunnon tarpeessa olevat, vähävaraisimmat ja pienituloisimmat hakijaruokakunnat. Asetus tulee voimaan 1.4.2008.

28.3.2008

Kuntien valtionosuuslakia muutetaan väliaikaisesti siten, että vuoden 2008 loppuun voimassa olevien yhteistoiminta-avustusta koskevien säännösten voimassaoloaikaa jatketaan vuoden 2012 loppuun. Samalla yhteistoiminta-avustuksen myöntämisedellytyksiä muutetaan siten, että niissä otetaan nykyistä paremmin huomioon kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tavoitteet ja sitä koskeva lainsäädäntö. Lisäksi muutetaan eräitä yhteistoiminta-avustuksen hakemista ja maksamista koskevia menettelysäännöksiä. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen maksamisajankohtaa koskevaa säännöstä muutetaan siten, että maksamisen ajankohdasta päättää valtiovarainministeriö. Lait tule-

vat voimaan 15.4.2008. Yhteistoiminta-avustusta koskevat säännökset ovat väliaikaisesti voimassa vuoden 2012 loppuun.

Tasavallan presidentti antoi eduskunnalle **hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2007**. Toimenpidekertomuksen tarkoituksena on antaa yleiskatsaus kunkin ministeriön toiminnasta, hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä eduskunnalle mahdollisuus kontrolloida toimenpiteitä, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

2.4.2008

Valtiovarainministeriön antoi määräyksen **toiminta- ja taloussuunnittelusta** sekä **kehys- ja talousarvioehdotusten** laadinnasta. Määräyksessä on otettu huomioon lainsäädännössä tehdyt muutokset ja käytännössä ilmenneet muutostarpeet. Määräyksessä ei enää määrätä toiminta- ja taloussuunnitelmista ja niiden sisällöstä, vaan monivuotisesta toiminta- ja taloussuunnittelusta. Valtioneuvoston kehyspäätösten valmistelusta on nykyistä tarkemmat määräykset. Määräys tulee voimaan 4.4.2008 ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2009 talousarvioehdotusten laadintaan.

10.4.2008

Valtioneuvoston asetus **tullilaitoksesta** uudistettiin kokonaisuudessaan. Asetukseen yhdistettiin myös nykyisen tullipiireistä ja eräistä tullitoimipaikoista annetun asetuksen säännökset. Asetus tulee voimaan 1.5.2008.

11.4.2008

Tuloverolakia muutetaan väliaikaisesti siten, että luonnollisen henkilön myydessä kiinteää omaisuutta kunnalle on myyntivoitto verovapaata tuloa. Kiinteistön luovutusvoiton verovapautta sovelletaan luovutuksiin, jotka on tehty 1.2.2008 tai sen jälkeen viimeistään 31.3.2009. Laki on voimassa 16.4.2008–31.3.2009.

18.4.2008

Verohallitus ja yhdeksän verovirastoa yhdistetään **Verohallinto-nimiseksi viranomaiseksi**. Valtiovarainministeriön alaisen Verohallinnon virka-alueena on koko maa. Lait tulevat voimaan 1.5.2008.

21.5.2008

Eduskunta hyväksyi valtioneuvoston **valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012** antaman selonteon ja edellytti, että valtion talousarviokäytäntöä uudistetaan siten, että talouden ohjauksessa otetaan käyttöön valtion taloudellista asemaa kuvaava taselaskelma investointipäätösten tukemiseksi sekä pääoman tehokkaan käytön edistämiseksi. Uudistukset tulee valmistella niin, että ne ovat otettavissa käyttöön seuraavan hallituskauden alkaessa.

22.5.2008

Hallitus hyväksyi **valtion tilinpäätöskertomuksen vuodelta 2007**.

6.6.2008

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaa lakia uudistetaan. Muutoksen tarkoituksena on korjata viimeksi v. 2002 tarkistettujen asiakasmaksujen ja maksujen määräämisen perusteena olevien tulorajojen jälkeenjääneisyys ottamalla huomioon vuosien 2002–2006 kustannuskehitys. Lisäksi tulevan kustannuskehityksen ja ansiotason kehityksen huomioon ottamiseksi maksut ja niiden perusteena olevat tulorajat tarkistetaan joka toinen vuosi erikseen määriteltävien indeksimuutosten mukaisesti. Edellä kuvatulla tavalla tarkistetaan myös muita laeissa määriteltyjä euromääriä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin sisältyvä, päivähoidon asiakasmaksun perusteena oleva perhekäsite muutetaan perheen todellista kokoa vastaavaksi. Lait tulevat voimaan 1.8.2008.

11.6.2008

Eläkevastuun täydennyskertoimen ja perustekoron vahvistaminen 1.7.2008 lukien. Täydennyskertoimen arvo on 1,58 %. Arvo on 1,45 prosenttiyksikköä alempi kuin nykyinen arvo. Keskimääräiseksi vuositasoiseksi osaketuottokertoimeksi muodostuu vuoden 2008 ensimmäiseltä neljännekseltä laskettuna –41,45 %, josta 4 % on –1,658 %. Vakuutusmaksujen ja eräiden vastuuerien korkoutuksessa käytettävän perustekoron arvo on 4,75 %, joka on 1,5 prosenttiyksikköä alempi kuin voimassa oleva arvo.

12.6.2008

Valtioneuvosto lähetti eduskunnalle kirjelmän **komission alustavasta talousarvioesityksestä vuodelle 2009**. Taloudelliset vaikutukset otetaan huomioon Suomen vuoden 2009 talousarvioesityksessä. Komission esittämä maksumäärärahojen taso 116,7 mrd. euroa on 3,3 % vuoden 2008 tasoa pienempi. Sitoumusten määrä nousee 130,0 mrd. euroon eli kasvua on 3,1 %. Komission esityksen mukaisten maksumäärärahojen taso vastaa 0,90 prosenttia EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta. Suomen maksujen kokonaismäärä tarkentuu komission alustavan talousarvioesityksen 1. oikaisukirjelmän jälkeen ja otetaan huomioon kansallisessa budjettivalmistelussa.

18.6.2008

Eduskunta päätti, että **vuotta 2008 koskevaa toista lisätalousarviota** sovelletaan 1.7.2008 alkaen.

26.6.2008

Kunnallista eläkelakia muutetaan siten, että kunnallinen eläkelaitos voi tuottaa eläkehallintopalveluja myös kunnallisen eläketurvan ulkopuolisille asia-

kasryhmille siltä osin kuin palvelussa ei ole kyse julkisen vallan käytöstä. Kunnallisen eläkelain vanhuuseläkettä koskevia säännöksiä muutetaan niin, että kunnallinen luottamustoimi, perhe- tai omaishoitosopimus tai muu toimeksiantosopimus ei estä vanhuuseläkkeen saamista kunnallisista palvelussuhteista. Lait tulevat voimaan 1.1.2009.

Erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annettua lakia muutetaan siten, että erityisryhmien asuntokohteitten rakentamiseen, hankintaan ja perusparannukseen voidaan myöntää aikaisempaa suurempi osuus tarvittavasta rahoituksesta investointiavustuksena. Tarkoituksena on parantaa pitkäaikaisasunnottomien, opiskelijoiden sekä vammaisten asuntotilannetta. Laki tulee voimaan 1.7.2008.

3.7.2008

EKP:n neuvosto päätti kokouksessaan, että eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten alaraja eli **minimitarjouskorko** nostetaan 4,25 prosenttiin alkaen operaatiosta, jonka maksut suoritetaan 9.7.2008. **Maksuvalmiusluoton korko** nostetaan 5,25 prosenttiin 9.7.2008 alkaen. **Talletuskorko** nostetaan 3,25 prosenttiin 9.7.2008 alkaen.

28.8.2008

Hallitus sopi valtion **vuoden 2009 talousarvioesityksestä**. Määrärahat ovat yhteensä 45,8 mrd. euroa, joista valtionvelan korkomenoja on 2,4 mrd. euroa. Määrärahat kasvavat yhteensä noin 2 mrd. euroa, joka on rakennemuutoksista puhdistettuina reaalisesti 1,1 % vuoden 2008 varsinaisesta talousarviosta. Valtion tuloiksi v. 2009 arvioidaan 45,9 mrd. euroa. Verojen ja veroluonteisten tulojen kertymäksi arvioidaan 39 mrd. euroa. Verotulot kasvavat 1 prosentin vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna ja muiden kuin verotulojen arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa. Verotulojen kasvua hidastavat mittavat veronkevennykset sekä ennustettu talouskasvun hidastuminen. EU:lta saatavat tulot vähenevät 193 milj. euroa, mutta siirrot eläkerahastosta ja asuntorahastosta kasvavat yhteensä 138 milj. euroa. Valtion talousarvioesitys vuodelle 2009 on 153 milj. euroa ylijäämäinen. Vuoden 2009 lopussa valtionvelkaa arvioidaan olevan 54 mrd. euroa ja velan suhde alenee 27 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Vuonna 2009 rahastotalouden arvioidaan olevan 1,4 mrd. euroa ylijäämäinen. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden ylijäämän arvioidaan ensi vuonna olevan 0,7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kehykseen luettavat määrärahat ovat esityksen mukaan 35,5 mrd. euroa. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat v. 2009 esityksen mukaan 10,2 mrd. euroa. Suhdannenäkymien heikentyessä julkisen talouden ylijäämän arvioidaan pienenevän ensi vuonna 3,5 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Julkinen velka laskee edelleen vajaaseen 31 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase

2. Kansantalouden rahoitustasapaino

3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan

4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan

5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan

6. Valtion ja kuntien velka

7. Julkinen bruttovelka (EMU)

8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut

9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut

10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot)

11. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin				
	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Bruttokansantuote markkinahintaan	157 335	167 041	179 734	191 493	200 094
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	58 813	67 195	73 102	78 375	81 071
Kokonaistarjonta	216 148	234 236	252 836	269 868	281 165
Tavaroiden ja palvelusten vienti	65 730	75 489	82 228	86 036	87 547
Kulutus	116 151	122 277	128 764	137 742	145 595
yksityinen	81 216	85 864	90 610	97 213	102 798
julkinen	34 935	36 413	38 154	40 529	42 797
Investoinnit	29 779	32 212	36 517	39 257	40 126
yksityiset	25 654	28 181	31 870	34 321	35 084
julkiset	4 125	4 031	4 647	4 936	5 042
KYSYNTÄERÄT YHTEENSÄ	**214 287**	**232 391**	**251 103**	**269 868**	**281 165**

	Viitevuoden 2000 hintoihin; ei summautuvia				
	2005	2006*	2007*	2008**	2009**
Bruttokansantuote markkinahintaan	149 810	157 081	164 181	168 844	171 957
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	58 414	62 946	67 085	69 084	70 627
Kokonaistarjonta	207 736	219 461	230 675	237 115	241 857
Tavaroiden ja palvelusten vienti	68 959	77 104	83 440	86 242	87 839
Kulutus	105 900	109 136	112 030	114 894	117 726
yksityinen	76 558	79 702	82 268	84 718	87 053
julkinen	29 407	29 588	29 976	30 442	30 980
Investoinnit	28 882	30 253	32 818	34 048	34 067
yksityiset	25 073	26 713	28 942	30 146	30 213
julkiset	3 832	3 586	3 924	3 960	3 916
KYSYNTÄERÄT YHTEENSÄ	**206 145**	**218 116**	**230 432**	**237 319**	**241 964**

2. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2003	2004	2005	2006*	2007*
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit[1]	19,7	19,9	21,7	21,8	23,3
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,3	5,6	6,1	6,3	6,3
yritykset,asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	10,4	10,3	11,9	12,2	13,5
julkisyhteisöt	2,8	2,9	2,5	2,3	2,5
Bruttosäästäminen[2]	24,6	26,7	25,7	26,9	28,7
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	4,6	5,2	4,4	3,0	2,9
yritykset, asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	14,8	16,4	16,2	17,6	17,9
julkisyhteisöt	5,2	5,1	5,2	6,3	7,8
Rahoitusylijäämä	6,1	7,9	5,2	6,1	6,4
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-0,7	-0,4	-1,7	-3,3	-3,4
yritykset, asuntoyhteisöt ja rahoituslaitokset	4,4	6,2	4,3	5,4	4,4
julkisyhteisöt	2,4	2,2	2,7	4,0	5,3
Tilastollinen ero[3]	1,2	1,1	1,2	1,1	1,0

[1] Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.

[2] Ml. pääomansiirrot, netto.

[3] Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2005	2006	2007	2007	2008	2009 (esitys)
Tulovero	12 715	12 901	14 361	12 721	14 790	14 482
Arvonlisävero	11 281	13 150	13 521	13 558	14 496	14 971
Valmisteverot	4 522	4 628	4 652	4 649	4 999	5 129
tupakkavero	607	625	624	617	611	650
alkoholijuomavero	973	992	1 015	1 008	1 088	1 123
energiaverot	2 885	2 946	2 938	2 957	3 251	3 309
muut valmisteverot	57	66	76	67	49	47
Autovero	1 277	1 304	1 217	1 350	1 266	1 100
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 515	2 709	2 960	2 814	2 939	3 197
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT YHTEENSÄ	**32 311**	**34 692**	**36 711**	**35 092**	**38 490**	**38 879**
Sekalaiset tulot	5 373	4 115	4 023	3 853	4 795	4 805
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 099	1 974	2 273	1 338	1 994	1 991
TULOT ILMAN RAHOITUSTALOUSTOIMIA	**38 783**	**40 781**	**43 007**	**40 283**	**45 280**	**45 675**
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	241	198	205	235	242	234
TULOT ILMAN LAINANOTTOA	**39 023**	**40 979**	**43 212**	**40 517**	**45 522**	**45 908**
Nettolainanotto ja velanhallinta	-	-	-	-	-	-
TULOT YHTEENSÄ	**39 023**	**40 979**	**43 212**	**40 517**	**45 522**	**45 908**

4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2005	2006	2007	2007	2008	2009 (esitys)
Eläkkeet	2 983	3 102	3 227	3 257	3 391	3 629
Puolustusvoimien kalustohankinnat	586	648	527	581	655	714
Muut kulutusmenot	8 771	8 935	9 174	8 998	9 646	10 300
KULUTUSMENOT YHTEENSÄ	12 340	12 685	12 929	12 836	13 691	14 643
Valtionavut kunnille ym.	7 356	8 095	8 494	8 468	9 468	10 218
Valtionavut elinkeinoille	2 768	2 972	2 919	3 054	3 259	3 346
Valtionavut kotitalouksille yms.	7 044	6 891	6 698	7 006	7 067	7 201
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	2 113	2 911	3 009	3 046	3 484	3 494
Muut siirtomenot	2 955	3 189	3 242	3 285	3 512	3 589
SIIRTOMENOT YHTEENSÄ	22 237	24 058	24 363	24 859	26 791	27 849
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	27	7	38	13	37	18
Talonrakennukset	15	14	17	17	27	29
Maa- ja vesirakennukset	379	273	315	301	494	444
REAALISIJOITUKSET YHTEENSÄ	421	295	370	330	558	490
Valtionvelan korot	2 246	2 249	2 329	2 334	2 350	2 384
Erittelemättömät menot	94	22	19	54	190	96
MUUT MENOT YHTEENSÄ	2 340	2 271	2 348	2 388	2 540	2 480
MENOT ILMAN RAHOITUSTALOUSTOIMIA	**37 337**	**39 308**	**40 009**	**40 414**	**43 581**	**45 462**
Lainananto	114	65	66	67	75	75
Muut finanssisijoitukset	14	10	252	3	18	218
FINANSSISIJOITUKSET YHTEENSÄ	128	76	318	69	93	293
MENOT ILMAN KUOLETUKSIA	**37 467**	**39 384**	**40 327**	**40 484**	**43 673**	**45 755**
Nettokuoletukset ja velanhallinta	3 780	1 486	2 925	35	1 848	153
MENOT YHTEENSÄ	**41 247**	**40 871**	**43 252**	**40 517**	**45 522**	**45 908**

5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain [1] tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2005	2006	2007	2007	2008	2009 (esitys)
21. Eduskunta	93	100	106	112	122	125
22. Tasavallan Presidentti	8	11	10	10	10	13
23. Valtioneuvosto	49	87	198	54	62	79
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	833	882	972	992	1 135	1170
25. Oikeusministeriön hallinnonala	683	713	731	715	748	795
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 538	1 052	1 063	1 047	1 118	1169
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 206	2 281	2 203	2 236	2 419	2778
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 521	6 034	6 335	6 388	6 870	7323
29. Opetusministeriön hallinnonala	6 129	6 401	6 542	6 565	6 990	7498
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 671	2 780	2 659	2 626	2 813	2836
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 819	1 795	1 895	1 828	2 130	2109
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	969	2 141	2 176	2 270	2 435	2322
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	9 921	12 513	12 775	12 987	14 129	14826
34. Työministeriön hallinnonala	2 079	-	-	-	-	-
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	686	331	322	304	329	316
36. Valtionvelan korot	2 263	2 261	2 341	2 348	2 364	2395
37. Valtionvelan vähentäminen	3 780	1 486	2 925	35	1 848	153
MENOT YHTEENSÄ	**41 247**	**40 871**	**43 252**	**40 517**	**45 522**	**45 908**

[1] Vuodesta 2006 alkaen ministeriöiden välisen uuden tehtäväjaon mukaisesti.

6. Valtion ja kuntien velka, miljardia euroa

	2003	2004	2005	2006	2007*	2008**
Euromääräinen velka	62,1	63,7	60,0	58,9	56,1	53,7
Valuuttamääräinen velka	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
VALTIONVELKA YHTEENSÄ	**63,3**	**63,8**	**60,0**	**58,9**	**56,1**	**53,7**
%/BKT	43,4	41,9	38,2	35,3	31,2	28,1
Kuntien velka, mrd. euroa [1)]	5,6	6,6	7,7	8,4	9,0	9,4

[1)] Kuntien tilinpidon mukaan.

7. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia euroa

	2003	2004	2005	2006	2007*	2008**
Valtio	59,7	61,3	58,0	57,8	54,9	52,5
Kunnat	5,0	5,9	7,1	7,8	8,3	8,6
Sosiaaliturvarahastot	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
YHTEENSÄ	**64,7**	**67,2**	**65,1**	**65,5**	**63,1**	**61,1**
%/BKT	44,3	44,1	41,3	39,2	35,1	31,9

8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2008[1)]
TUOTOT						
Työnantajain vakuutusmaksut						
Valtion rahoitusosuudet	1 309	1 336	1 381	1 097	1 100	1 081
kansaneläkkeisiin	1 135	1 127	1 135	1 367	1 384	1 826
perhe-eläkkeisiin	614	603	604	827	834	963
rintamasotilaseläkkeisiin	40	39	38	38	37	37
lapsen hoitotukeen	106	96	88	80	73	70
vammaistukeen	74	74	73	73	73	74
eläkkeensaajien	35	36	35	35	36	328
asumistukeen	267	280	297	314	332	353
Erityistuotot	700	400	400	–	–	–
osuus alv-tuotoista	700	400	400	–	–	–
Omaisuuden tuotot	39	22	18	48	22	21
YHTEENSÄ	**3 182**	**2 886**	**2 934**	**2 512**	**2 506**	**2 928**
KULUT						
Eläkkeet	2 876	2 848	2 869	2 889	2 922	3 284
kansaneläkkeet	2 621	2 603	2 635	2 120	2 128	2 454
varsinainen kansaneläke	2 115	2 074	2 079	2 073	2 086	2 410
eläkkeensaajien asumistuki	267	281	297	314	332	353
eläkkeensaajien hoitotuki	234	243	254	269	281	296
muut	5	5	5	8	5	13
perhe-eläkkeet	40	39	38	37	37	37
rintamasotilaseläkkeet	106	96	88	80	72	70
Lapsen hoitotuet	74	74	73	73	73	74
Vammaistuet	35	36	35	35	36	31
Muut etuudet	3	4	4	2	1	1
Toimintakulut (pl siirto Elva)	132	137	132	143	141	156
YHTEENSÄ	**3 010**	**2 989**	**3 006**	**3 035**	**3 062**	**3 441**

[1)] Kansaneläkelaitoksen arvio.

9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2003	2004	2005	2006	2007	2008[1)]
TUOTOT						
Vakuutusmaksut	1 945	1 972	2 034	2 731	2 885	2 954
vakuutettujen maksut	1 000	988	1 012	1 458	1 522	1 551
työnantajain maksut	945	984	1 022	1 273	1 363	1 403
Takautumissuoritukset	9	10	3	4	4	4
Erityistuotot	352	652	600	–	–	–
osuus alv-tuotoista	300	600	600	–	–	–
maksu vakuutuslaitoksilta	52	52	–	–	–	–
Omaisuuden tuotot	15	18	10	14	27	27
Valtion rahoitusosuus	43	39	59	1 074	1 080	1 153
YHTEENSÄ	**2 363**	**2 690**	**2 706**	**3 823**	**3 995**	**4 138**
KULUT						
Suoritukset vakuutetuille[2)]	2 497	2 676	2 825	2 970	3 144	3 368
päivärahat	634	670	706	746	770	803
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	599	635	669	728	812	875
lääkekorvaukset	918	1 014	1 076	1 100	1 142	1 223
lääkärinpalkkiokorvaukset	159	160	154	155	159	188
tutkimus- ja hoitokorvaukset	56	56	56	60	65	69
matkakorvaukset	131	141	164	181	196	210
Työterveyshuolto	173	185	200	219	230	286
Muut etuudet	292	296	300	305	317	333
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	6	9	8	9	9	9
Toimintakulut	198	206	198	215	211	234
YHTEENSÄ	**3 166**	**3 372**	**3 532**	**3 718**	**3 911**	**4 231**

1) Kansaneläkelaitoksen arvio.

2) Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.

10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoonaa euroa

	2002	2003	2004	2005	2006	2007[a)]	2008[a)]
VAKUUTUSMAKSUT							
palkoista[1)]	7 742	7 805	8 110	8 449	9 062	9 572	10 132
yrittäjätuloista[2)]	636	672	696	739	754	796	819
YHTEENSÄ	**8 378**	**8 477**	**8 806**	**9 188**	**9 816**	**10 368**	**10 951**
ELÄKKEET							
palkansaajat[1)]	6 352	6 714	7 015	7 342	8 031*	8 553*	9 116*
yrittäjät[2)]	1 204	1 264	1 315	1 373	1 165*	1 221*	1 280*
- siitä valtion rahoitus	403	418	438	433	463	476	524
YHTEENSÄ	**7 556**	**7 978**	**8 330**	**8 715**	**9 196**	**9 774**	**10 396**
VASTUUVELKA 31.12.	**51 244**	**55 756**	**60 094**	**65 340**	**71 371**	**76 890**	**82 046**
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,5	5,9	5,8	5,8	5,9	5,8	5,8
Eläkkeet, % BKT:sta	5,4	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	21,1	21,4	21,4	21,6	21,1	21,1	21,1
Laskuperustekorko, % (keskim. Vuodessa)	5,30	4,10	4,75	5,13	6,25	5,75	5,50

a) ETK:n arvio
1) TyEL ja MEL
2) MYEL ja YEL
*) Vuosien 2006-2008 eläkkeet ovat lakikohtaisia. Aiempien vuosien luvut ovat laitoskohtaisia.Koko kertyneen työeläkkeen maksaa viimeinen laitos, jossa työntekijä on ollut vakuutettuna(ns. viimeisen laitoksen periaate). Esimerkiksi on mahdollista, että henkilölle on karttunut työeläkettäensin Valtion eläkelain (MyEL) ja lopuksi Työntekijän eläkelain (TyEL) mukaan. Tällöinviimeinen eläkelaitos, tässä tapauksessa jokin TyEL-laitoksista, maksaa koko eläkkeen ja siismyös MyEL-osuuden siitä.Laitoskohtaisessa tarkastelussa lasketaan yhteen laitoksien maksamat eläkkeet.Lakikohtaisessa tarkastelussa sen sijaan yhteenlasketaan kunkin lain mukaan maksetuteläkkeet/eläkeosat.

Lähde: ETK

11. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2005	2006	2007	2008*	2009**
SOSIAALIVAKUUTUSMAKSUT [1]					
TYÖNANTAJAT					
Kansaneläkevakuutus	2,30	1,69	1,66	1,52	1,50
Sairausvakuutus	1,69	2,06	2,05	1,97	1,96
Työttömyysvakuutus	2,17	2,29	2,29	2,05	1,91
Työeläkevakuutus (TyEL)	16,8	16,6	16,7	16,8	16,8
Kuntien eläkevakuutus	23,21	23,71	23,93	23,80	23,10
TYÖNTEKIJÄT [2]					
sairausvakuutus	1,50	2,10	2,03	1,91	1,93
työttömyysvakuutus	0,50	0,58	0,58	0,34	0,20
työeläkevakuutus	4,8	4,5	4,5	4,3	4,5
ELÄKELÄISET					
sairausvakuutus	1,5	1,5	1,45	1,41	1,44
ELÄKEINDEKSIT					
Työeläkeindeksi	2 047	2 081	2 127	2 178	2 280
Kansaneläkeindeksi	1 362	1 377	1 401	1 436	1 498

Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

[1] Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista.

[2] Työntekijöiden sairausvakuutusmaksu muodostuu vuodesta 2006 lähtien sairaanhoitomaksusta (% verotettavasta tulosta) ja päivärahamaksusta (% veronalaisesta tulosta). Eläkeläiset maksavat vain sairaanhoitomaksua.